

3 1761 01732074 8

Digitized by the Internet Archive
in 2010 with funding from
University of Toronto

52

8349

MONVMENTA LINGVAE IBERICAE

EDIDIT

Erud.
AEMILIVS HÜBNER

ADIECTA EST TABVLA GEOGRAPHICA

*1965/2
11:6:25*

BEROLINI
TYPIS ET IMPENSIS GEORGH REIMERI
MDCCCLXXXIII

MEMORIAE
WILHELMI DE HUMBOLDT

SACRVM

PRAEFATIO

Post inscriptiones Hispaniae Latinas paganas christianasque editas unum restabat, quod ut conferrem ad monumenta antiqua paeninsulae Ibericae cognoscenda a studiis diuturnis in illis collocatis iure expectari potuit, scilicet ut ederem etiam monumenta numismatica et epigraphica gentium earum, quae ante Romanos ibi habitabant. Quod officium, quamquam materiam dudum collectam habebam, ideo absolvendum distuli, quia cum amico rerum illarum imprimis gnaro dividere confidebam. Sed is insularum ab hac terra Europa longe remotarum incola negotiis privatis districtus quam in nummos Ibericos explicandos impendere coeperat curam bonae frugis plenam quo minus continuaret variis causis prohibitus est. Morae vero illae quamvis invito mihi commodum id attulerunt, ut de nummorum Ibericorum inscriptionibus iam multo quam antea certius iudicare possem atque ut inscriptionum sylloge haec comprehenderet monumenta quaedam insignia nuper demum in lucem protracta.

Laudes virorum doctorum non paucorum, quorum laboribus partim extra Hispaniae fines prorsus ignotis uti mihi licuit, continent prolegomena quae sequuntur.

Qua ratione nummorum et lapidum inscriptiones a me collectae quaque fide repraesentatae sint exposui in praemonitis, quae utrique syllogae huius parti, nummorum et inscriptionum, praemisi. Ibi illud quoque defendi, quod monumenta distributa sunt secundum regiones complures, quarum fines aliqua cum libertate regendi erant.

Itaque prodeunt monumenta Iberica ante hos triginta annos a me colligi coepta, quorum studium tum, cum vacare ei incipiebam, vix incolatum quot iam fructus tulerit etiam eos fortasse resciscere iuvabit, qui res Hispanas reliquas neglegere solent. In scriptura Iberica enucleanda, in nummorum inscriptionibus explicandis, in lapidum titulis legendis, in colligendis denique et ordinandis linguae Ibericae reliquiis apud scriptores veteres et in inscriptionibus Latinis servatis — quae omnia in prolegomenis tractata sunt — num caverim ab erroribus et veri similia assecutus sim, iudicium erit penes eos, qui in studiis similibus versati sunt. In nummorum veterum studia iuvenem olim me initiaverat IULIUS FRIEDLAENDER numismaticus clarus, regio nummophylacio Berolinensi usque ad annum MDCCCLXXXIV, quo mortuus est, praepositus: cuius memoriam pie colimus utpote viri non docti solum et in omni litterarum genere versati, sed etiam candidi et liberalis et a gloriae cupidine, saeculi huius morbo, longe remoto. Eius iudicio si licuisset subicere disquisitiones de nummis Ibericis ad finem perductas, maiore quam nunc confidentia publici iuris

earum facerem. In litteris et sonis linguae Ibericae rimandis Graecae Latinaeque comparatio non sufficit, sed etiam Celticae vetustae atque Vasconicae Iodiernae aliarumque linguarum sive ignotarum sive paene ignotarum elementa inspicienda et eum Iberica componenda sunt. Quo in negotio quanta cautione operis sit cum non ignorarem, spero fore ut a via saltem ac ratione me non aberravisse periti iudicent. Nulli vero labori me pepercisse, ut monumenta omnia plene et accurate exhiberentur vix est quod moneam.

Sane monumentis hisce linguae incognitae collectis editis lectis nondum effectum est, ut linguam ipsam intellegamus. Praeter enim nomina populorum et oppidorum, quae nummi exhibent vel bilingues vel eo modo inscripti, ut de attributione dubitatio nulla vel paene nulla sit, vocabula perpauca quidem in inscriptionibus recurrentia discernimus; quid vero significant vix divinando assequimur. Ita cum nulla adhuc inscriptio vere bilinguis prodierit, vocabulorum formatio flexio significatio obscura manet. Sed tamen illud satis certo perspicimus, a stirpis Indogermanicae linguis hanc prorsus differre. Unde ad explorandas origines gentium earum, quae Europam primae incoluerunt, linguae huius cognitio quamvis imperfecta non exigui momenti est. Cui si quando accesserit exploratio plenior rerum, quas gentes illae vetustae in vitae mortisque sedibus, in oppidis atque sepulcris reliquerunt, ut ossa capitum, aliquanto certius quam adhuc licebat de hac historiae antiquae parte iudicare poterimus.

Nummi descripti sunt ita, ut quamvis imaginibus nullis adiectis, quas huius syllogae rationes proponere non sinebant, tamen facile, ut speramus, agnosci possint.

Imagines photographicae inscriptionum viginti ex ectypis archetyporum, triginta ex exemplaribus quae exstant fide dignissimis additae sunt impensis academiae scientiarum Berolinensis; reliquae inscriptiones typis describi potuerunt, qui in usum huius operis fusi sunt.

Indices qua ratione compositi sint explicatum est in prolegomenis (p. LXXXIVs.).

Tabula geographica in fine adiecta Henrici Kiepert spectatae peritiae debetur; clare inde agnoscitur quatenus pateant paeninsulae regiones eae, unde nummi inscriptionesque Ibericae prodierunt.

Scipsi Berolini mense Iulio a. MDCCCXCIII.

C O N S P E C T V S

P R O L E G O M E N A

Cap. I Nummi	pag.	12. Zuñiga cet.	pag.	Dentales	pag.	25. b. in sermone His-	pag.
1. Ursinus	III	13. Humboldt	XXIV	15. d	XLVI	panico novicio	LXXXIII
2. Augustinus	IV	14. Ukert	XXV	16. th	XLVII	26. Nomina geographi-	
3. Gorlaeus	IV	15. Kiepert	XXVI	17. t	XLVIII	ca	LXXXIV
4. Lastanosa	IV	16. Müllenhoff	XXVI			27. Nomina Africana	LXXXVI
5. Wormius cet.	IV	17. d'Arbois de Jubain-		18. e	XLVIII	28. Nomina mutata	LXXXVIII
6. Velazquez	V	ville	XXVII	19. g	L	29. Nomina novicia	LXXXIX
7. Florez	VI	18. Phillips	XXVII	20. k	L	30. Fluvii	XC
8. Bravo cet.	VI	19. Vinson cet.	XXVIII	21. q	LII	31. Montes	XCI
9. Bayer	VII	20. Velasco	XXVIII	22. Litterae ligatae	LII	32. Nomina Phoenicia vel	
10. Eckhel	VII	21. Sayce	XXVIII	23. Interpunctio	LII	Punica	XCII
11. O'Crouley cet.	VII	22. Fita	XXVIII	24. Alphabetum	LIV	33. Nomina Graeca	XCII
12. Bustamante. Puertas	VIII	23. Sanpere	XXIX			34. Nomina Latina	XCIII
13. Sestini. Mionnet	VIII	24. Minguez	XXIX	Cap. IV Lingua	LVII	35. Nomina Celtica	XCIV
14. Lindberg cet.	VIII	25. Bonança	XXX	Vocabula geographica	LIX	36. Nomina Iberica	IC
15. Saulcy	IX	26. Cartailha cet.	XXX	Litterae singulares et		37. Nomina regionibus sin-	
16. De la Saussaye	X	27. Gerland cet.	XXX	compendia	LX	gulis propria	CI
17. Grotefend	X	28. Holder	XXX	1. a	LXII	38. Sonorum in nominibus ge-	
18. Lenormant	X	29. Auctores epigraphici		2. e	LXIII	ographicis proprietates	CV
19. Rathgeber cet.	XI	varii	XXXI	3. i	LXIII	39. Nomina deorum dea-	
20. Lorchs	XI	30. Falsao	XXXI	4. o	LXV	rumque	CVIII
21. Gaillard cet.	XII			5. u	LXV	a. Hispanica	CIX
22. Boudard cet.	XIII	Cap. III Scriptura		6. h	LXVI	b. Gallica	CXI
23. Heiss	XIV	Vocales		7. l	LXVII	40. Nomina virorum et	
24. Delgado	XIV			8. r	LXVII	mulierum	CXIII
25. Zobel	XVII	1. a	XXXIII	9. z	LXVIII	a. Africana	CXIV
26. Berlanga	XVIII	2. e	XXXIV	10. s	LXVIII	b. Graeca	CXIV
27. Pujol	XIX	3. i	XXXIV	11. ß	LXIX	41. Nomina Romana	CXV
28. Campaner cet.	XX	4. o	XXXVII	12. m	LXX	42. Nomina Celtica	CXVII
29. Ph. C. Robert	XX	5. u	XXXVII	13. n	LXX	43. Nomina Iberica	CXXI
30. Numismatici	XX			14. p	LXXI	44. Sonorum in nomi-	
		Aspirata et liquidae		15. d	LXXI	bus hominum pro-	
		6. h	XXXVIII	16. th	LXXII	prietates	CXXVI
Cap. II Inscriptiones		7. l	XL	17. t	LXXII	a. Hispanica	CXXVI
1. Antiquus cet.	XXI	8. r	XL	18. c	LXXIII	b. Gallica	CXXVIII
2. Oihenart	XXI			19. g	LXXIV	45. Nomina recentiora	
3. Fraudes Granatenses	XXI	Sibilantes		20. k	LXXIV		CXXXIII
4. Nucros	XXI	9. z	XLII	21. q	LXXIV	46. Nomina servata apud	
5. Trigueros cet.	XXI	10. ß	XLII	22. Vocales omissae	LXXIV	scriptores veteres	CXXXV
6. Muscat	XXII	11. s	XLIII	23. Vocabula inscriptio-		47. Flexiones	CXXXVI
7. Bayer	XXII			num	LXXVIII	48. Linguae Ibericae	
8. Cenaculo	XXIII	m et n		Vocabula originis Ibericae		indoles	CXXXVIII
9. Palos	XXIII	12. m	XLV	24. a. apud scriptores		Additamentum	CXLII
10. Luniars	XXIII	13. n	XLV	veteres servata	LXXX	Index auctorum	CXLIII
11. Loporræz cet.	XXIII	14. p	XLV				

	pag.		pag.		pag.
90. <i>arcailiq^s, us</i> -Argaeli (Uxama)	82	II. HISPANIA VLTERIOR		V. Regio Gaditana	
91. <i>caisasa-iss</i> -Caesada?	83	I. BAETICA ORIENTALIS		154. Gades	124
92. <i>krnesqm</i>	83	I. Regio Obulconensis		154 ^a . Latini	124
93. <i>icesonqm-qnkut</i>	84	120. Obuleo	107	155. Cunbaria	125
94. <i>ercavica</i>	84	121. Epora	111	156. Ituci	125
94 ^a . Ercavica	84	122. Sacili	111	157. Olontigi	125
95. <i>seqtas-lucas</i> -Segontia	85	123. Ulia	111	III. BAETICA OCCIDENTALIS	
IV. CELTIBERIA MERIDIONALIS		124. Corduba	112	VI. Regio Carmonensis	
XII. Regio Carthaginiensis		125. Carbula	112	158. Carissa	127
96. Carthago nova	87	126. Bora	112	159. Nabrisa	127
^a . Punici	87	127. Detumo	112	160. Siarum	127
^b . Latini	88	II. Regio Hiberritana		161. Ugia	128
97. Valentia	90	128. <i>ilurir</i>	113	162. Callet	128
98. Ilici	90	128 ^a . Iliberris	114	163. Salpensa	128
99. <i>diniu</i> -Dianium	91	129. Hurco	114	164. Orippo	128
100. <i>qnthrpa-carpea</i> -Contrebia	92	130. Ventipo	114	165. Hispalis	129
101. <i>sethisa, sethisuqm</i>	92	131. Urso	114	166. Carmo	129
102. <i>carpea, carpqm</i>	94	132. Celti	115	167. Ilipa	129
103. <i>qnthiqm-carpea-kl</i>	94	133. Ilipula minor	115	168. Osset	130
104. <i>hthlaqm</i>	95	134. Saesapo	115	169. Italica	130
105. <i>rhduqm</i>	95	II. BAETICA MERIDIONALIS		170. Caura	130
106. <i>samala</i>	96	III. Regio Malacitana		171. Irippo	131
107. <i>amusia</i> -Tamusia	96	135. Murgi	117	VII. Regio Myrtilensis	
108. <i>thraqm</i>	96	136. Abdera	117	172. Laelia	131
109. <i>tdum</i>	97	137. Sexi	117	173. Lastigi	131
110. Toletum	97	138. Malaca	118	174. Ilipla	132
111. Segovia	97	139. Oppidum ignotum	118	175. Ceret	132
112. Insulae Baleares	98	IV. Regio Asidonensis		176. Serpa	132
XIII. Regio Accitana		140. Acinipo	119	177. Myrtilis	132
113. Acci	99	141. Laeipo	119	178. Ostur	133
114. <i>celin</i>	100	142. Oba	119	179. Onuba	133
115. <i>iclonckn</i>	100	143. Carteia	119	180. Aesuris	133
116. <i>wrckkn</i> -Urei	101	144. Traducta	120	181. Ossonoba	134
117. <i>coacatn</i>	101	145. Baelo	121	182. Cilpe	134
XIV. Regio Castulonensis		146. Baesippo	121	183. Dippo	134
118. <i>asthle</i> -Castulo	102	147. Lascuta	121	184. Brutobriga	134
119. <i>ilthraca</i> -Iliturgi	103	148. Asido	122	VIII. Regio Salaciensis	
		149. Turrus Regina	122	185. Emerita Augusta	135
		150. Iptuci	122	186. Pax Iulia	135
		151. Arsa	123	187. Ebora	136
		152. Vesei	123	188. Salacia	136
		153. Naeva?	123		

PARS SECVNDA

INSCRIPTIONES

HISPANIA CITERIOR

	pag.
I. Ora maritima orientalis n. I—XIII ^a	142—148
II. Celtiberia septentrionalis n. XIV—XVIII	149—152
III. Ora maritima ab ostiis Iiberi versus meridiem n. XIX—XXXIII	153—165
IV. Celtiberia interior n. XXXIV—XLV	166—178

HISPANIA ULTERIOR

V. Lusitania orientalis, Callaecia. Lusitania superior n. XLVI—LVII	180—185
VI. Baetica meridionalis n. LVIII—LXI ^b	186—190
VII. Lusitania meridionalis n. LXII—LXXVI	191—202

Inscriptiones falsae vel suspectae

n. I*—LXII*	205—212
Addenda et corrigenda	212—214

INDEXES

I. Vocabula Iberica	217—219
II. Nomina geographica	
I. Nomina Iberica Hispaniae	
a. Fluvii (lacus cet.)	220—221
b. Montes (promunturia cet.)	221—222
c. Populi et oppida	222—244
II. Nomina Iberica Aquitaniae et Narbonensis	244—247
III. Nomina Phoenicia	247—248
IV. Nomina Graeca	248
V. Nomina Latina	249—252
III. I. Nomina deorum deorumque Iberica	
a. Hispaniae	252—253
b. Aquitaniae et Narbonensis	253—254
II. Nomina virorum et mulierum Iberica	
a. Hispaniae	254—261
b. Aquitaniae et Narbonensis	261—264
c. Nomina hominum ex locorum nominibus derivata	264
Vocabula Graeca, Punica, Turdetana	264

PROLEGOMENA

Monumentorum linguae Ibericae praeter nomina propria a scriptoribus antiquis et in inscriptionibus Latinis servata, de quibus infra dicitur accuratius, duo exstant genera, nummi et inscriptiones. Utriusque generis aliquot exempla iam inde a saeculo sexto decimo nota erant; deinceps prodit magnus numerus nummorum, qui servantur in collectionibus publicis privatisque cis et trans Pyrenaeos. Sed propter scripturae et linguae Ibericae obscuritatem mirandum non est quod nummi illi Florezium Eckheliumve sum sero invenerunt. Haec nostra denum aetate exstiterunt qui eos ordinarent secuti leges ab Eckhelio stabilitas et post eum a viris doctis eis excultas, quibus nummos Graecos Romanosque in temporum ordinem redigere contigit. Qui nummos Ibericos ordinare susciperent, eis ante omnia litterarum Ibericarum significationes indagandae fuerunt. Ad inscriptiones vero Ibericas colligendas et explicandas studia illa vix pervenerunt. Etenim perpaucae tantum innotuerunt scriptoribus collectoribusve epigraphicis saeculi decimi sexti; plures demum descriptae sunt inde ab hoc saeculo ineunte. Syllogem earum plenam quamquam multi instituendam sibi proposuerunt, tamen adhuc nemo perfecit; nummorum Ibericorum collectores singulas tantum inscriptiones Ibericas hic illic adhibuerunt. Atque nummi Graeci Latinique, quamquam et ipsi inscriptionum interpretationem magnopere adjuvant, propter multitudinem et varietatem colligi edique solent seorsum ab inscriptionibus, exceptis antiquissimis. Nummi vero Iberici frequentissimi ab inscriptionibus multo paucioribus segregari nequeunt, propterea quod harum lectio omnino pendet ab explicacione illorum. Itaque cum una in sylloge necessario coniungendum esset utrumque monumentorum genus, tamen de altero utro hic videtur seorsum agendum esse.

CAPUT I N U M M I

De viris doctis, qui sive occasione oblata sive dedita opera de nummis Ibericis et de lingua Iberica scripserunt, exposuerunt quidem plus minus plene Ludovicus Iosephus Velazquez, Daniel de Lorichs, Antonius Delgado, de quorum operibus infra dictum est. Sed nemo eorum rem absolvit; neque vero decet philologum, quae antea ab aliis quaesita inventaque sunt aut plane ignorare aut negligere superbe.

1. Omnium quantum scio primus Fulvius Ursinus, a quo series scriptorum numismaticorum Eckheliana quoque incipit, nummum aliquem Ibericum explicare studuit. Etenim in epigrapha nummorum eorum, quos nunc Contrebiae tribuimus (infra n. 100), similitudine quadam scripturae fallaci ductus, L. Afranii eius, qui legatus Cn. Pompei in Hispania fuit, nomen agnoscere sibi visus est¹⁾.

¹⁾ Familiae Romanae quae reperuntur in antiquis numismatibus ex bibliotheca Fulvii Ursini (Romae 1577. 8.) p. 12 (familia Afrania) tab. XII.

Augustinus
1587

2. Paulo post Antonius Augustinus, vir clarissimus, natu Hispanus, in Eckhelii enumeratione scriptorum numismaticorum secundus, in dialogis suis celeberrimis²⁾ nummos Indigetum (n. 6) memoravit (p. 243), item (p. 247) Celsae (n. 33) et (p. 261) Conticensium (n. 103); praeterea (p. 322) Obuleonensem unum (n. 120) et Gaditanos (n. 154). Hi igitur nummi tum iam videntur satis noti fuisse. Sed Augustinus quamquam recte profectus est a bilinguibus Celsae, ut ab acumine eius expectaveris, tamen in litteris Ibericis interpretandis nihil profecit, cum exempla pauca tantum novisset.

Gorlaeus
1698

3. Qui secutus est Abraham Gorlaeus in thesauro suo numismatum Romanorum³⁾ recte quidem Ursinum refutavit, quod de L. Afranio illo cogitasset. Sed cum et ipse adscriberet alios aliquot nummos Iberice inscriptos propter similitudinem typorum Romanis familiarum qui dicebantur, in similes errores incidit: quos referre nihil attinet.

Lastanosa
1645

4. Syllogen nummorum Hispanorum quantum fieri potuit plenissimam primus instituit Vincentius Iohannes de Lastanosa Oscensis⁴⁾. In tabulis operis sui (p. 22—51. 222—224) delineatos exhibet una cum Latinis Punicis Arabicis quibusdam nummos Ibericos circiter 186. Nummorum imagines pro aetate illa et pro oppido, ubi prodierunt, sane medioeres sunt; inscriptiones vero pleraeque exhibentur accurate et fideliter. Ab interpretatione scriptor cautus omnino abstinuit. Adiecit scriptiois suae dissertationes amicorum tres, quarum primam qui scripsit P. Paulus Albinianus de Rajas primus recte observavit (p. 127 ss.) in nummis Ibericis servatum nobis esse argentum Oscense a Livio memoratum. In altera, quae est doctoris Iohannis Francisci Andrés de Uztarroz, divinando explicantur (p. 171) ad exemplum Antonii Augustini nummi Iberice inscripti Celsenses (n. 33), deinde (p. 175) Osicerdenses (n. 36) et (p. 177) Saetabitanii (n. 43) et (p. 196) Saguntini (n. 40) aliquot. In tertia dissertatione, quae est doctoris Francisci Ximenes de Urrea, inter alia memoria dignum est, quod refertur ex schedis a Martino de Aragon duce de Villahermosa relictis, reperta esse illa aetate praeter frequentes, qui prodibant ex aliis Aragoniae locis, in *Longares* vico prope Caesaraugustam sito nummorum Ibericorum cum imagine equitis hastati milia duo: quorum tamen inscriptiones non adscribuntur. Thesaurus hic est argenti Oscensis antiquissimus, de quo accipimus. Syllogae Lastanosanae numeros infra adscripsi nummis in hoc libro compositis; demonstrant enim quot qualesque nummi Iberici iam tum noti fuerint.

Wormius
1636
Rudbeckius
1675
Fabre 1656
Spanhemius
1717
Mahudel
1725

5. Omitto accuratius persequi quae de nummis haece observantur sive occasione oblata sive data opera viri docti Scandinavi, velut Olaus Wormius, qui litteras Ibericas putabat Runicas esse et ad Visigothos rettulit⁵⁾, et Olaus Rudbeckius⁶⁾; Itali, velut Franciscus Fabre Mediolanensis⁷⁾; e nostratibus Ezechiel Spanhemius⁸⁾, vir eximius; Galli, velut Mahudel medicus Parisinus, qui alphabetum Ibericum primus composuit, satis infelice. Dissertatio vero eius maximam partem agit de nummis Hispanicis Latinis, Visigothicis, Arabicis, aetatis mediae⁹⁾. Gallus item est

²⁾ Antonio Augustin, *dialogos de medallas inscripciones y otras antiguedades* ex bibliotheca A. A. Tarracone 1587 4. Editiones recentiores, versionem Octaviani Sada Italicam, editam Romae annis 1592, 1625, 1648 4., 1650, 1698, 1736 fol., Matritensem Hispanicam a. 1744 4., Latinam in Andrea Schotti Hispania illustrata non curavi.

³⁾ Abraham Gorlaeus, *thesaurus numismatum Romanorum sive nummi cet. ad familias Romanas spectantes cet.* [Amstelredami] 1695 fol. tab. II 5.

⁴⁾ *Museo de las medallas desconocidas españolas, publicado D. Vincencio Juan de Lastanosa, señor de Figueruelas cet.* Oscae *Huesca* 1645 (221 pp.) 4.

⁵⁾ Olaus Wormius *Danica litteratura antiqua*, Amstelredami 1636, cap. 10.

⁶⁾ Olaus Rudbeckius *Atlantica s. Manheim vera lapleti posteriorum sedes ac patria*, 4 voll. Upsalae 1675 ss. fol.

⁷⁾ F. Fabre *conjectures*, Mediolani 1656 8. Librum rarum, quem Loricus novit, non vidi. Eiusdem dissertatio ms. contra Lastanosam (n. 1663) est in bibl. acad. histor. Matritensis S 61.

⁸⁾ Ezechiel Spanhemius de praestantia numismatum Vol. I (Londinii 1717) p. 112.

⁹⁾ M. Mahudel *dissertation historique sur les monnoyes antiques d'Espagne* Parisiis 1725 (II 66 pp.) 4. cum tabb. 16.

Bourguet, cuius vidi observationes de nummis Sethisensibus (n. 39) Sethisensibus (n. 101) Ursavonensibus (n. 73) in epistula scripta d. 4 m. Ian. a. 1734 ad Bouhierum¹⁹⁾. Hispani deinde non pauci rem attigerunt. Velut Blasius Antonius Nasarre, qui cum ederet Christophori Rodriguez opus palaeographicum in prologo nummos aliquot Ibericos protulit, ut Mahudeli alphabetum emendaret²⁰⁾. Deinde Emmanuel Marti canonicus Lucentinus, homo vere doctus, in epistula aliqua ad amicum data scripsit abstinuisse se ab alphabeto Iberico quaestione iam incohata propter difficultates innumeras et quia monitus esset visione quadam nocturna, ne in studiis illis persisteret fundamento solido carentibus²¹⁾. E libro Nasarii alphabetum Ibericum descripserunt palaeographi Maurini, quaedam addentes et emendantes²²⁾.

6. Litteras Ibericas omnes explicare inter Hispanos primus conatus est Ludovicus Iosephus Velazquez, vir eruditus et ingeniosus, cui tamen ex longa serie operum magnorum, quae edenda suscepit, pauca tantum absolvere contigit. Dixi de scriptis eius CILII p. XXII et *Arqueología de España* p. 190. In dissertatione numismatica²³⁾ dolendum est, quod quamquam exorsus ab alphabeti Graeci comparatione tamen a iusta via omnino aberraverit. Deceptus est praeterea interdum falsa inscriptionum lectione; ita $\diamond\text{S}\text{E}$ legit pro eo quod est SE et SES , de Osea cogitans. Tamen litteras aliquot divinando recte agnovit; velut EH , O , K , M , N , P , S , Y ; plerasque vero male interpretatus est. Nam cum exempla ad litterarum singularum formas explicandas promiscue desumeret ex alphabetis Graeco Romano Samaritano Etrusco Syrio adeoque ex Runico certo discrimine adhibito nullo, non potuit non incidere in errores gravissimos. Ut sermonis Iberici indoles plene cognosceretur nomina locorum et hominum a scriptoribus et in inscriptionibus tradita comparanda adscivit sensu quodam ductus rectissimo, neque vero satis distinxit inter regionum dissitarum vocabula originis prorsus ab Ibericis diversae compluraque admiscuit incerta et dubia. Praeterea ne ab antecessoribus quidem iam recte observatis usus est plene; KSE tam *esse* quam *lese* legit (p. 108), SE et SES *cese cesse* vel *lese lesse* (p. 116); in nummo bilingui GULI et VAN inscripto (n. 41) nomen Iberice scriptum legit *sten* vel *saen*, in eo potissimum sibi ipse non constans, quod unicuique fere litterae duplicem significationem tribuit. Nummos bilingues Osicerdae (n. 36) Ocelli et Segidae adscripsit (p. 111), quae foedere coniuncta fuisse putabat. Itaque adhuc inconcussum iudicium stat, quod de eo tulit Eckhelius: 'ego, ut lubenter, et, quod bonum virum decet, grato animo accipio, quidquid alter solide, graviter, et ex certis causis dietavit, sic, ut temere arripiam, quidquid contra cecidisse intelligo, nulla me patiar auctoritate permoveri. Enimvero quisquis libero a praecudiciis animo opus istud pervolverit, facile mecum intelliget, pleraque in eo arbitrarie affirmari, et in argumentorum solidorum locum succedere coniecturas, quas levissimus habitus ferat agatque' (D. N. I p. 6). Quod probat ea, quam Velazquez protulit (p. 127 s.), interpretatione tituli in *Iglesuela del Cid* reperti (n. XVI); quae sane sensu omni caret. Tamen cum iudiciis recentioribus Leornant et Delgado dicendum est, recte Iosephum Velazquez, id quod e vetustioribus quidam senserunt neque vero satis intellexerunt, primum tria distinxisse in nummis Hispanis alphabeta, Celtibericum nummorum Hispaniae citerioris, Turdulum ulterioris, Bastulo-Phoenicium,

¹⁹⁾ Anonymus in codice Latino bibl. publ. Parisinae fonds Bouher no. 165 l.

²⁰⁾ *Biblioteca universal de paleografía española, compuesta por D. Cristóbal Rodríguez y que de ella se han sacado los Numismata de España* de Blas Antonio Nasarre, su bibliotecario mayor et. Matriti 1738 fol.

²¹⁾ Emmanuel Marti *cartas de varios autores españoles* vol. I (Matriti a. 1736) p. 394 ss.

²²⁾ Toustain et Tassin *nouveau traité de diplomatique* vol. I (Parisiis 1750 4.) p. 705 tab. XIII.

²³⁾ *Ensayo sobre los alfabetos de las letras desconocidas, que se encuentran en los numismas de España* de D. Luis Josef Velazquez cum tabb. XX Matriti 1752 (pp. XIV 168 4. Editus est liber ab academia historica Matritensi et Ferdinando VI regi dedicatus.

quae voluit. nummorum Punicorum et aliorum quorundam. In singulis deinde inscriptionibus interpretandis nomina paene ubique gentium oppidorumve agnoscenda esse recte intellexit, raro, ut in Obulconensibus, magistratum. Sed in universum, quamquam via ingressus iusta, certi paene nihil invenit.

Florez 1757 7. Henricus Florez, rei nummariae Hispanae conditor strenuus et integerrimus, in opere suo claro¹⁵⁾ qua erat prudentia a nummis Ibericis omnibus quidem enumerandis et explicandis abstinnit (vide quae de eis dixit I p. 423 et II p. 452). Sed tamen praeter nummos Punicos et Turdetanos atque bilingues aliquot etiam Emporitanos Iberice inscriptos exhibuit (n. 6), item Castulonenses (n. 118) Ilerdenses (n. 30) Iliberritanos (n. 128), quamvis nondum recte lectos. Notum est in tertium operis volumen receptos esse a sene paene caeco nummos aliquot falsos, qui fraude oblati erant serenissimo principi Gabrieli Antonio de Borbon, Caroli III regis filio; recensuit eos accurate fraudemque demonstravit Delgado (infra adn. 47). Quibus fraudibus quamquam Florezius decipi se passus est, tamen quae hic illic observavit de nummis Ibericis (veluti de bilinguibus III p. 52 et de Ilerdensibus II p. 452) plena sunt iudicii et acuminis; ut exspectaveris. Typos plerumque interpretatus est rectissime; in quibusdam rebus explicandis sane erravit, veluti in capitibus, quae in nummis Ibericis plerisque sunt; deis enim Aegyptiis Romanisve vel familiae Augustae falso ea tribuebat. Interdum erroribus suis etiam Eckhelium ad falsa statuenda perduxit. Sed quod de opere eius universo iudicium tulit Eckhelius etiam ad ea valet, quae ad nummos Ibericos adnotavit. Est autem iudicium illud, quamquam iam alibi a me ex parte repetitum (*Arqueología de España* p. 187), dignum quod hic denuo proferatur. Dicit autem Eckhelius de Florezio inter alia haec: 'omnem monetae patriae copiam tabulis aeneis . . . seite et accurate incisam repraesentavit . . .; commentarios praecedunt prolegomena ampla varia ac multiplici eruditione referta, tanquam faces doctrinam, quae sequitur, illustrantes. In ipsis commentariis nihil est, quod amplius desideres, sive doctrinam, sive adnotationem, sive in explicando sagacitatem, sive etiam, quae maxima laus est, modestiam spectes Sane quoties praeclarum istud opus pervolveram, toties apud animum coepi precari, tali ingenio ac doctrina regionibus singulis obtingeret monetae patriae praeco, quod unum foret ac certissimum remedium, sanandi morbos omnes, qui artem numismaticam vexant' (D. N. I p. 9). Excellit enim Florez sensu quodam veritatis incorrupto et eloquentia simplici, qua legentes familiariter adlocutus instruere semel et delectare studet; ubique summa animi probitas, fides rara omnique laude maior elucet. Nummos quotquot edidit et illustravit indicavi infra in sylloge mea ubique; ut par est.

Bravo 1765 8. Paucis ad doctrinam augendam contulerunt qui brevi post Florezium in hosce nummos eorumque scripturam inquisiverunt scriptores Hispani. Ita Patricius Gutierrez Bravo, de quo dixi CIL II p. 180, 187, 216, laudandus est, quod nummos aliquot ineditos primus protulit¹⁶⁾. Schedas Anonymi alicuius, scriptas e. a. 1770, servabat Gago Hispalensis a me non visas, sed excussas a Delgado; continent imagines nummorum Hispaniae Baeticae tam e Florezio desumptas quam e nummis ipsis delineatas¹⁷⁾, quibus facile carere possumus. Supplementum operis Floreziani

Anonymus
1770

¹⁵⁾ *Medallas de las colonias, municipios y pueblos antiguos de España* cet. por el R. P. M. Fr. Henrique Florez cet. Matriti vol. I (cum imagine scriptoris) II 1757, 58 (pp. XIV 681) 4. (cum tabb. LIX et geographica una), vol. III, in quo etiam insunt *las de los reyes Godos*, cum tab. XVII, ib. 1773 (pp. X 296) 4.

¹⁶⁾ *Noticia geográfico-histórica de una inscripción romana descubierta por Setiembre de 1764 en el término de la Villa del Acahal y de otras piedras y medallas inéditas, que dá á los amantes de la antigüedad D. Patricio Gutierrez Bravo* cet. (cum tab.) Hispali 1765 4.

¹⁷⁾ *Anonymi colección de medallas y de varias inscripciones romanas principalmente de la Betica, recogidas de algunos mss. y de sus originales*, pp. 130, 4.

opusculum esse voluit, quod eodem anno edidit quo tertium illius volumen prodiit, Antonius Valcareel postea comes de Lumiares¹⁸⁾, amicus Iosephi Velazquez: is, cuius de inscriptionibus Ibericis merita infra exponentur. In opusculo illo praeter nummos Latinos complures primus edidit Saetabitanos bilingues (n. 43 c) et Ibericos (i h). Eodem anno Candidus Maria Trigueros Carmonensis, falsarius notus, de cuius fraudibus infra ad inscriptiones Ibericas dicemus, praeter nummos Latinos unum primus edidit Turdetanum (n. 150), quem Hispali tunc servabat comes *del Aguila*, in actis academiae Hispalensis¹⁹⁾.

Lumiares-
1773Trigueros-
1773

Omitto quae in lexiceis numismaticis Thomae Andreae de Gússeme (voll. VI Matriti 1773 4, cf. Eckhel D. N. I p. CLXVIII) indeque in Christophori Rasche, hominis diligentissimi (voll. XIV Lipsiae 1785—1805 8.; cf. Eckhel D. N. I p. CLXXI), de nummis Hispanis congesta sunt hodie inutilia.

Franciscus Carter Anglus quos in itinere Hispano collegit nummos Latinos Punicos Ibericos, Carter 1777 Carteiae vel in vicinia, ut ferebant, repertos composuit in libro de itinere illo edito²⁰⁾, aeri incisus satis accurate (vol. I p. 114 ss.). Memoria dignum est inter nummos illos novem (n. 29, 30, 50, 56, 80, 87, 91, 103, 106), qui ad Hispaniam citeriorem pertinent omnes, prope Carteiam in ulteriore repertos esse; si modo fides est narrationibus, quas Carter accepit.

9. Franciscus Perez Bayer Valentinus, linguarum orientalium perquam gnarus, cuius studia Bayer 1782 numismatica in nummis Samaritanis et Punicis potissimum versata esse notum est (cf. Eckheli D. N. I p. CLXX et III p. 436), ad indagandas refellendasque fraudes Granataenses et Carmonenses a. 1782 iter suscepit Baeticum et Lusitanum (de quibus fraudibus dixi CIL II p. XXIII 75); dieam de illo itinere infra ad inscriptiones Ibericas²¹⁾. In transcurso vero etiam nummorum aliquot Ibericorum inscriptiones tractavit, veluti Saetabitanorum (n. 43); quos primus recte legit.

10. Quaecumque post Florezium a scriptoribus Hispanis potissimum, quos modo enumeravi, prolata sunt, ignota fere mauserunt extra Hispaniam. Certe ad Eckhelium non pervenerant. Eckhel 1792 enim Florezium, quem merito laudavit (v. supra § 7), ita secutus est, ut e nummis Hispanicis non Latine inscriptis memoraret solummodo Punicos Gaditanos (D. N. I p. 19 et III p. 422) Abderitanos cum Canacae tum falso tributis (I p. 13 et III p. 421); deinde Turdetanos quos dicebant Asidonis et Bailonis (I p. 15) et Itucitanos (p. 24); Ibericos Castulonis, qui Ursoni tribuebantur (p. 32), Emporitano (p. 49) Herdenses (p. 51); demique bilingues Gilitanum (p. 61) Osicerdensem (p. 54) Saetabitanos (p. 55) Saguntinos (p. 56); quibus admiscuit etiam bilinguem Valentinum falsum (p. 59). Titulos vero Punicos Ibericosve nec adscripsit nec explicare conatus est. Indicii aequitatem et sobrietatem, quas in Eckhelio omnes admiramur, in hac quoque operis parte conspicuam esse vix est quod memorem²²⁾.

11. Exinde per aliquod temporis spatium post Florezii Eckheliique operam silentium inter viros doctos obtinuit de nummis Hispanicis. Nam exigui momenti sunt quae Petrus Alphonsus O'Crouley, scriptor Hispanus originis Hibernicae, praestitit, cum in sermone Hispanum verteret

O'Crouley
1795

¹⁸⁾ *Medallas de las colonias, municipios, i pueblos antiguos de España hasta hoy no publicadas, recogidas i explicadas por Don Antonio Valcareel Pio de Savoia i Spinola*, cum tabula, Valentiae 1773 (pp. VIII 22) 1.

¹⁹⁾ *Candido Maria Trigueros in memorias de la Academia de Sevilla* vol. I (Hispali 1773 1.) p. 320 s.

²⁰⁾ *A journey from Gibraltar to Malaga by Francis Carter* ect. (cum tabulis duabus nummorum inditorum) vol. I Londinii 1777 8.

²¹⁾ *Francisco Perez Bayer diario del viaje que hizo desde Valencia á Andalucía y Portugal en 1782*, ms. bibliothecae publicae Matritensis 2 voll. fol. V 193, 191 et bibliothecae academiae historicae Matritensis C 77 1 st. 25, 1.

²²⁾ Ios. Hil. Eckhel doctrina nummorum veterum vol. I (Vindobonae 1792 1.) p. 1 ss.

- Iosephi Addison Angli de re numismatica librum²³⁾. Explicationes nummorum, quas profert, redire videntur ex parte ad Candidum Mariam Trigueros (supra § 8); ita sane comparatae sunt, ut ab Eckhelio spretas esse non mireris. Inedita mansit dissertatio de nummis Celtibericis, quam ineunte hoc saeculo conscripsit Iosephus Antonius Conde, homo linguae Arabicae quamquam mediocriter tantum gnarus, tamen iudicio acuto non destitutus. Servatur illa inter schedas eius Matriti²⁴⁾; cum examinarem a. 1860 bonae frugis pauca continere visa est. De eiusdem viri studiis Ibericis infra ad inscriptiones dicitur. Prorsus autem ab omni ratione abhorrent, quae Algorfa 1800 marchio de Algorfa nonagenarius de nummis Hispanis protulit in dissertatione quadam²⁵⁾, in qua inter alia probare studuit nummos capite Herculis insignitos cusos esse ab ipso illo sive deo sive heroe, alios nummos Hispanos a regibus vetustissimis non minus fabulosos. Recte miratus est Lorichs, quod tales ineptiae laudes ea aetate obtinuerint non a criticis tantum Italis, sed ab ipsa academia Parisina. Sanioris sane iudicii documenta, neque tamen probabilia sunt quae Olaus Gerhardus Tychsen, professor Rostochiensis linguae Arabicae rerumque orientalium perquam gnarus, de nummis Ibericis exposuit, cum scripturam eorum derivare studeret ex alphabeto Ionico, tum nondum satis explorato²⁶⁾.
12. Interim ab eadem fere iam aetate, qua Trigueros conamina sua infelicia studiis hisce intrudere suscepit, non sine fructu eisdem operam dare inceperat homo modestus et optima fidei Guilelmus Lopez Bustamante, bibliothecarius regius Matritensis. Edita ab eo exstat dissertatio numismatica una tantum, sed bonae frugis, de nummis falso Mundae tributis²⁷⁾. Inedita vero mansit sebda manu eius scripta, in qua fructum studiorum in nummis Ibericis explicandis diu collocatorum breviter consignavit ita, ut alphabetum a Ludovico Iosepho Velazquez olim propositum emendaret. Visa est scheda illa et excussa ab Antonio Delgado (*uero metodo* I p. XVI); atque is primus observavit Bustamantis esse pleraque, quae per Damasum Puertas, medicum Hispanum saeculo proximo Florentiae degentem inter ducis de Alba familiares, de litteris Ibericis comperit Dominicus Sestini numismaticus clarus. Bustamantis alphabetum postea editum est a Boudardo (*numismatique iberienne* p. 16 tab. II), qui acceperat a Migliarinio bibliothecario Florentino.
13. Sestinius enim, cum nummos ederet musei Hedervariani, ipse testatur in Ibericis explicandis se usum esse schedis a Puertas secum communicatis²⁸⁾. Multa sane sive Bustamante sive Sestinius ipse statuerunt minus reete: iure inter alia Lorichs illud in eo reprehendit (*recherches numismatiques* p. 11 s.), quod saepe unam aliquam litteram Ibericam tribus quattuorve Graecis Latinisve aequalem fuisse statuisset. Ita ♀ tam *c*, *y*, *q* quam *o* et *r* et *d* fuisse voluit secundum nomina populorum oppidorumve diversa, quae in nummis deprehendere sibi visus est. Contra

²³⁾ *Diálogos sobre la utilidad de las medallas antiguas por José Addison, traducion de D. Pedro Alonso O' Crovey; contiene la coleccion de monedas de este cet.* Matriti 1795 8.

²⁴⁾ *José Antonio Conde apuntes para una disertacion sobre monedas celtibericas in bibliotheca academiae historicae Matritensis Est. 27 gr. 6 E 152 f. 1—38.*

²⁵⁾ *Disertacion sobre las monedas desconocidas españolas, su autor D. Ignacio Perez de Sarrio y Pararísino, marqués conde de Algorfa, señor de Fermentera cet.* Valentiae 1800 (pp. 32) 4.

²⁶⁾ Tentamen de nummis sic dictis incognitis veterum Hispanorum inclutae R. Academiae Suevo-Gothicae cet. oblatum ab Olo Gerharlo Tychsen in *Kgl. Vitterhets Historie och Antiquitets Academiens handlingar* cum tabulis tribus vol. VIII (Stockholmiae a. 1808 8.) p. 1—34.

²⁷⁾ *Examen de las monedas antiguas atribuidas à la ciudad de Munda en la Betica por D. Guillermo Lopez Bustamante, bibliotecario de S. M.* Matriti 1779 4.

²⁸⁾ *Descrizione delle medaglie ispane appartenenti alla Lusitania, alla Betica e alla Tarragonese, che si conservano nel Museo Hedervariano, per Domenico Sestini* cum tabb. X Florentiae 1818 (pp. V 227) 4.

laudavit eum Delgado (*mero metodo* I p. XVII) multa cum aequitate, quod adiutorio Bustamantis Sestini errores Ludovici Iosephi Velazquez non paucos feliciter sustulerit; neque igitur immerito Sestini interpretationes iuxta Florezi Eekhelique per aliquod tempus viris doctis acceptas mansisse. Tamen ne eius quidem opera ullo modo satisfacere potuit, cum ex quibus Hispaniae regionibus nummi Iberici provenierint nequaquam respexisset in explicationibus suis, sed ex arbitrio suo tribuisset oppidis regionibusque Asturiae Gallaeciae Lusitaniae, ubi nulli unquam eius generis nummi reperti sunt. Interpretationibus eius quibusdam ineptissimis post Ukertum etiam his nostris diebus Carolus Müller Ptolemaei editor doctissimus immerito fidem habuit. Tamen in hac sylloge mea adscripsi libri eius locos, ubi de singulis nummis verba fecit nonnulloque primus edidit, propterea quod auctoritatem eius diu secuti sunt numismatici, et ut constaret, quot qualesque tum nummi Iberici noti fuissent.

Sestinium potissimum auctorem habuit Mionnetus, qui cum in primo operis sui notissimi Mionnet volumine brevissime rettulisset de nummis Ibericis, in supplemento uberius exposuit de eis sub titulo *chefs espagnols*²⁹⁾ sane minus apto.

14. Aequales Mionneti qui fuerunt Iacobus Christianus Lindberg et Fridericus Münter, Lindberg ii de nummis Punicis quidem rectius legendis meriti sunt, ad Ibericos vero nihil contribuuerunt³⁰⁾. Münter

15. Post Ludovici Iosephi Velazquez operam saeculum paene integrum delapsum est, antequam nummi Iberici omnes denuo a viro quodam docto examinati sunt. Examinandos enim suscepit Felicianus de Sauley, inter milites doctos Francogallos ingeniosissimorum unus, vir omni Sauley 1840 comitatis atque liberalitatis, quas ipse expertus sum, dum Parisiis moror a. 1860, laude florens. Is quodcumque litterarum et potissimum nummorum genus in vita sua laboriosa tractavit (atque multa sane et varia tractanda sibi sumpsit), non solebat dimittere nisi auctum et illustratum, quamquam ingenii ardore et velocitate ut absolveret studia et penitus exhauriret a se impetrare nequibat. Libri vero eius, quem edidit de nummis Ibericis³¹⁾, fundamentum ipsum, quod fecisse sibi visus erat solidissimum, nullo fere negotio everti potest. Putabat enim, ut postea similiter Boudard, inscriptionibus nummorum Latinorum in Hispania eusorum inmixtas esse litteras Ibericas, quae redirent in nummis Ibericis ipsis (*essai de classification* p. 22 ss.). Quod nullo modo ita se habere inter intellegentes constat: immo inscriptiones nummorum illorum mere Latinae sunt, litterarum formae vetustae et interdum barbarae, sed a peregrinis omnino diversae. Praeterea Sauley ne in adhibendis quidem nummis bilinguibus ab erroribus cavet (p. 27: nam Obuleonis et Carbulae quos voluit bilingues non exstant, Celsae Gili Osicerdae bilinguibus veris usus est non recte, Saetabitanos et Saguntinos ignoravit; solos Bilbilitanos paene recte explicavit. Recte quidem in interpretatione exorsus est a nominibus geographicis Hispanis apud Plinium aliosque scriptores veteres traditis; sed, paene ut Sestinius, nullam adhibuit locorum, ubi nummi prodierunt, discrimen accuratum, ita ut eos tribueret magna ex parte locis a vera patria longe remotis. Recte nummos Ibericos plerosque modulum Romanum sequi intellexit sensitque in legendis litteris Ibericis non posse veritatem assequi nisi qui omnes certa et aequabili ratione explicaret: neque vero ipsi hoc contigit.

²⁹⁾ *Description des médailles antiques grecques et romaines* vol. I (Parisiis 1806 S.) p. 1—63, *Supplément* vol. I ibid. 1819 p. 122—128.

³⁰⁾ Jac. Christ. Lindberg commentatio de nummis Punicis Sextorum cet. miscellanea Hafniensia II Hafniae 1821 p. 339—382; Frid. Münter descriptio nummorum aliquot veteris Hispaniae et Italiae ib. p. 383 s.

³¹⁾ *Essai de classification des monnaies autonomes de l'Espagne par F. de Sauley* cet. cum tabb. VI et mappa geographica Metz 1840 (pp. X 219) S.; eiusdem *notice sur quelques monnaies autonomes d'Espagne, encore inédites ou mal décrites jusqu'à ce jour*, *Revue numismatique* VI 1841 p. 5—11. Cf. Lavallée in ephemeride *le Temps* d. 5 m. Martii a. 1841 et Hadrianns de Longpérier *Revue numismatique* VII 1841 p. 322—332.

Sauley Itaque quamquam Iberdae nomen, ut antea alii, in nummis eius (n. 30) non potuit non agnoscere (p. 39), casu tantum accidit, ut alia quaedam nomina divinando recte vel paene recte interpretaretur; at in plerisque a veris vel a veri similibus prorsus aberravit. Adnotavi in hac sylloge mea quos nummos tractaverit homo in erroribus quoque amabilis, sed omisi interpretationes eius pravas ex prava etiam interdum lectione ortas adscribere (audacter exstare negat verbi causa formas X et Z, quae certae sunt): ut constaret quos ille ea aetate nummos novisset. Supplevit opus suum Sauley paullo postea, cum ederet nummos musei Florentini Ibericos a Sestinio non satis plene descriptos, item nonnullos e syllogis Galliae meridionalis antea sibi ignotos; quos eadem ratione explicare studuit atque reliquos. De libro eius indicaverunt Lavallée, cuius e Lorichsio tantum novi iudicium, et Hadrianus de Longpérier vir doctissimus. Is acute, quamvis benigne ut solebat, probavit quidem in universum quas Sauley secutus esset interpretandi rationes; sed tamen multa, in quibus peccasset, sagaciter indicavit.

de la Saussaye

16. Auxit nummos Ibericos adhuc notos editis eorum quibusdam, qui e Gallia Narbonensi videntur provenire, de la Saussaye, vir accuratissimus et de nummis patriis optime meritus, in opere de nummis Galliae Narbonensis³²⁾; in quo tamen interpretationem litterarum Ibericarum, quae in nummis illis obviae sunt, non attigit (v. infra ad regionem Emporitanae adnotata cap. I et n. 2. 15 e g).

Grotefend
1837—1844

17. Eisdem quibus Sauley temporibus inter nostrates unus Carolus Ludovicus Grotefend Hannoveranus, de re epigraphica et numismatica postea bene meritus, ad nummorum Ibericorum inscriptiones explicandas utilia quaedam contulit, quae cum Sauleyo communicaverat priusquam in lucem edita sunt. Etenim eventus insignis, quem ea fere aetate habuerunt studia in Aegyptiorum et Assyriorum scripturam explicandam a multis conversa et in linguas atque monumenta epigraphica populorum Italicorum colligenda, moverat Grotefendium, ut vestigiis insistens Georgii Frederici patris, inscriptionum cuneiformium et linguarum Umbricae et Oescae indagatoris felicitis, et duce usus libro a Gesenio de Hebraeorum scriptura edito, iam a. 1837 in tabulis quattuor inscriptiones nummorum Ibericorum componeret. Quas postea auctas et emendatas, adhibito libro a Feliciano de Sauley interea edito, adnotationibus brevibus instructas publici iuris fecit in ephemeride numismatica, quae in paucorum tantum manus pervenit³³⁾. Ibi litterarum aliquot Ibericarum, veluti \uparrow litterae (quam pro *o* habuit, cum potius *u* esse videatur), novas protulit explanationes eis ex parte simillimas, quas postea Delgado amplexus est. Atque Delgado Grotefendii tabulas merita laude prosequitur (*nuovo metodo* I p. XVI), quibus multa se debere ingenue confitetur. Postea Grotefendius studia haec deseruit; sed occasione quadam oblata unum aliquem nummum Hispanum edidit Segobrigae Latinum, quem recte explicavit (infra n. 89^a).

Lenormant
1838

18. Similiter atque Grotefendius prius quam Sauley librum suum edidit in eandem harenam descendit alius homo doctus Francogallus, Carolus Lenormant senior professor Parisinus. Is cum iam antea praelectionibus in universitate Parisina habitis de rebus Ibericis disserere solitus esset, quae a. 1838 exposuit a. 1840 edidit in compendium redacta in ephemeride numismatica Parisina³⁴⁾. Caute et prudenter a certioribus ad incerta progressus rectam viam monstravit, qua

³²⁾ *Namismatique de la Gaule Narbonnaise par M. L. de la Saussaye*, cum tabb. XXIII. Parisiis (Blois) 1842 (pp. 204) 4.

³³⁾ C. L. Grotefend zur Entzifferung kelt-iberischer Münzlegenden in H. Grotii *Blätter für Münzkunde* vol. IV (Leipzig 1841 I.) cum tabb. XVIII. XIX p. 175—182 cf. p. 252.

³⁴⁾ *Extrait d'un mémoire sur l'origine de l'alphabet celtibérien et sur la valeur de quelques-uns des caractères qui le composent par M. Ch. Lenormant (extrait de l'une des leçons d'histoire ancienne professées, en 1838, à la Sorbonne) in Rev. numismatique* V. 1840 p. 1—15.

alphabetica Iberica tam ceterioris quam ulterioris Hispaniae aetate vetustissima e Phoenicium litteris Lenormant originem cepissent, quamvis scriptura iam in nummis Ibericis antiquissimis dextrorsum procederet contra usum Phoenicium. Neque vero explicavit alphabetum integrum; quae de singulis litteris observavit ex parte vera Delgado postea in summi usum convertit. Litteras Turdetanas quas dicunt comparavit cum Libycis inscriptionis Thuggensis aliisque similibus atque in universum si in studiis hisce voluisset persistere, non pauca sine dubio absolvere laudemque inde insignem sibi parare potuisset. Sed praecepta eius paucis innotuerunt, donec ab oblivione vindicavit Delgado.

19. Quae simul fere cum Grotfendio Georgius Rathgeber Gothanus de nummis Hispanis Rathgeber musei Gothani composuit³⁵⁾ imprimis Sestimum secutus, ea ad doctrinam augendum nihil contulerunt.

Sauleyrum praeterea in nummis Ibericis componendis secuti sunt collectores recentiores duo Akerman Akerman Anglus³⁶⁾ et Sabatier Francogallus³⁷⁾, quorum syllogas memorare sufficiat, cum aliorum Sabatier Sabatier tantum opiniones referant. Ita ad rem promovendam exiguae utilitatis fuerunt, quamquam Akermanus hic illic quaedam attulit ad nummos explicandos non prorsus inutilia.

20. Quod Feliciano de Sauley non contigerat, ut scripturam Ibericam recte explicaret, id Lorichs Lorichs³⁸⁾ alia prorsus via ingressus sibi visus est consecutus esse Gustavus Daniel de Lorichs. Suecorum regis apud Hispanos per multos annos orator Matrili degens nummorumque Ibericorum collector pertinax. Atque id sane ei contigit, ut nummos Ibericos multo plures colligeret quam qui ante eum studiis illis operam dederant; exstant nummi eius nunc Stockholmi in nummophylacio regio (cf. *Philologus* XXVII 1868 p. 199 et *bol. de la Acad.* II 1882/83 p. 15). Quos quod suo sumptu optime delineandos curavit ab homine quodam oculatissimo C. Senti et edidit in opere splendido³⁹⁾, laude summa dignus est; nam eis omnibus, qui nummos ipsos videre et tractare nequeunt, opus eius hodie quoque imagines praebet in universum longe fidelissimas. In eo tantum aliquotiens delineator peccavit, quod typos interdum nimis pulchros reddidit, ita ut Graecorum pulchritudini similiores evaderent quam re vera sunt. Quod tamen non in omnes cadit: nam multi pulchri sunt eaque apud Lorichsium et fide et proprietate repraesentati, quam nemo facile superaverit. Scriptis quoque eorum virorum doctorum, qui antea de nummis sive de lingua et antiquitatibus Ibericis commentati sunt, studiose undique sibi comparatis usus est Lorichsius diligenter; enumerat quotquot nancisci potuit in operis praefatione. Laudem vero, quam meritus est colligendo et edendo, plane pessum dedit ratione perversa, qua nummorum inscriptiones explicare studuit. Etenim sibi persuasit inscriptiones nummorum Ibericorum omnes Latinas esse et continere indicationes locorum eorum, quibus eusi essent, numeris designatorum officinae monetariae. Qua in opinione ex parte secutus est auctorem fide minime dignum Iohannem Franciscum Masden, qui et ipse in historia sua Hispana (de qua dixi C I L I I p. XXIII 77) nummos illos Latine inscriptos esse indicaverat. Litteras singulas sane magna cum libertate ex Latinis formatas esse statuit Lorichsius; necessario, nam aliter opinionem suam defendere omnino non potuisset. Quo factum est, ut distinguendas esse putaret litteras simplices numero 267, ligatas ex pluribus 135, quarum permultae etiam numerorum vices egissent; praeterea numerorum signa decem. Etiam typos aliquot nummorum, veluti Iyam in Carbulensibus Latinis (n. 125) pro numero VII habuit

³⁵⁾ G. Rathgeber *Uebersicht über die spanischen Münzen in Gotha* in *Grotii Blätter für Münzkunde* IV 1844 p. 69 ss.

³⁶⁾ *Ancient coins of cities and princes, geographically arranged and described by J. Young Akerman* (cum tab. I—XII p. 1—120) Londinii 1846 8.

³⁷⁾ J. Sabatier *iconographie d'une collection choisie de cinq mille médailles r maines, byzantines et celébériennes* (tabb. CXCVII) St. Petersborg 1849 fol.

³⁸⁾ *Recherches numismatiques, concernant principalement les médailles celébériennes, par Gust. Dan. de Lorichs* etc., tome premier (unicus) cum tabb. LXXXII Parisiis (pp. 247) 4.

Lorichs crediturque significare officinam monetariam septimam (*recherches* p. 88). Exemplum interpretationum eius profero nummorum Saguntinorum (n. 40 a) inscriptionem ΔΩϰ⊖⊖⊖, quam ita legit *decima quinta officina se(natus) S(paniae) c(eterioris) n(amorun) trium sestertium*; tres enim globulos, qui in nummo cernuntur, tres sestertios esse voluit (*recherches* p. 163). Etiam Lyciorum scripturam ad nummos Ibericos legendos adhibuit (p. 185 ss.). Quae omnia quam perversa sint demonstratione accuratior non indiget. Rationem suam si viris doctis in universum probavisset, promisit in fine operis (p. 246) alterum volumen se editurum esse, in quo nummis per annos triginta quinque collectis et editis novos quosdam addere et explicationem longius provehere sibi proposuerat. Quodsi minus ei contigissent quae sperasset, *si ces recherches doivent . . . laisser le problème dans le même état d'incertitude*, iam nimium se ait dixisse; operis autem volumen illud alterum numquam prodit. Quod timebat evenit: opiniones suas nemini persuasit atque fructus ex explicandi ratione illa nullos omnino percepit. Nihilominus sunt quaedam quae recte observavit de nummorum origine et typis; quae infra religiose adnotavimus. Imagines vero nummorum cum longe superent ab Heissio propositas, ut infra videbimus (§ 23 adn. 47), tabularum eius numeros ubique adscripsi in hac sylloge mea, paginarum, ubi interpretationes suas profert, omisi. Ceterum eo quoque nomine scriptor laudandus est, quod primus edidit inscriptionem Ibericam Castellonensem (infra n. XXII) itemque titulum Ibericum e turri *de Alcazar* quamvis minus memorabilem (n. XXXVIII). Tabulae Lorichsianae iam non omnes nummos continent; accesserunt postea nummorum inscriptiones novae paucae quidem, sed iam notarum varietates complures.

21. Qui post Lorichsium nummorum Hispanorum cognitionem promovere studebant viri docti, sive catalogis eorum editis sive observationibus ad eos congestis, utilia quidem protulerunt non multa, neque tamen omnino spernendi sunt. Ita Iosephus Gaillard Francogallus cum nummos collectoris alicuius Hispani describeret et imaginibus illustraret, nova quaedam publici iuris fecit³⁹). Gaillard 1852
 Scott 1853 Observaciones aliquot exigui momenti de nummis quibusdam Ibericis et Latinis Hispaniae W. H. Scott Anglus congestit⁴⁰). Ab anno 1853 incipiunt Antonii Delgado studia numismatica, de quibus infra plene dicitur (§ 24 adn. 48). Qui postea condita ephemeride numismatica apud Hispanos unica optime meritis est Alvarus Campaner, e iudicibus Hispaniae supremis celeberrimis, Palmensis Balearicus, ea fere aetate primitias edidit studiorum numismaticorum, quorum fructus varii infra saepe laudandi erunt. Incepit autem ille a nummis Visigothicis Hispanis, qui post Florezium prorsus neglecti iacerant, augendis; sed statim etiam ad vetustiores se convertit. Inprimis vero operam dedit nummis insularum Balearium (n. 112), unde oriundus est et in quarum maiore sedes habet patrias, colligendis et illustrandis; de eis opus eius est primarium⁴¹). Campaner 1857
 Cerdà 1858 Cerdà 1858 Cerdà⁴²): sed inceptum minime perfecit.

³⁹) *Description des monnaies espagnoles et des monnaies étrangères qui ont eu cours en Espagne, composant le cabinet monétaire de D. José García de la Torre, par Joseph Gaillard* (cum tabb. XXII) Matriti 1852 (pp. XVI 516) 8. Idem duobus annis postea alterum catalogum nummorum Hispanorum edidit, quem non consului.

⁴⁰) *Ancient spanish coins* by W. H. Scott, in *Numismatic Chronicle* vol. XVI a. 1853 p. 1—20.

⁴¹) *Apuntes para la formación de un catálogo numismático español por D. Alvaro Campaner y Fuertes* (cum tabula) Barcinonae 1857 (pp. 112) 16°; eiusdem *descripción de algunas monedas godas no conocidas por Florez, Memorial numismático* I 1866 p. 111—159 tab. V, III 1873—75 p. 47—55; *algunas observaciones sobre un semis inédito de Utia* ibid. II 1868 p. 191—191 tab. VII 7; *nuevos descubrimientos en la numismática española* ibid. IV 1877—79 p. 12—15; *una moneda inédita de Ebusus* ibid. II 1868 p. 57—88 tab. II, III; denique *Numismática Balear, descripción histórica cet. de las monedas cet.* (cum tab. XI) *Palma de Mallorca* 1879 (pp. XI, IV 360) 4.

⁴²) *Catálogo general de las antiguas monedas autónomas de España con noticia de sus leyendas, tipos cet. por D. M. Cerdà de Villarestan*, Matriti 1858 (pp. 86) 8.

Redeundum est ad alterius cuiusdam viri docti conamina, qui post Feliciani de Sauley et Danielis de Lorichs opera de palma in litterarum Ibericarum explicatione auferenda decertavit.

22. Etenim P. A. Boudard Baeterrensis Francogallus, homo modestissimus et amore antiquitatis patriae ardens, cum ipse nummos Ibericos multos collegisset, praesertim in Gallia Narbonensi reperiri solitos, pluresque vel observasset in collectionibus publicis privatisque patriae suae, quas examinavit paene omnes, vel accepisset descriptos e quibusdam Hispanicis, veluti ducis Ursonensis, Aloysii Heiss tum Dertosani, Benedicti Vila quae olim Malacae fuit, Eumannelis Vidal Ramon Barcinonensis, aliis, quamvis doctrina rerum antiquarum, ut ipse sentiebat, solida paene prorsus expertus, tamen inde ab anno 1852 quaestionem de significatione litterarum Ibericarum solvendam audacter suscepit⁴³⁾. Atque secutus exemplum Iosephi Velazquez et Feliciani de Sauley ex similitudine litterarum Latinarum Graecarumque alphabetum pro arbitrio suo sibi finxit mixtum e litteris Latinis et Ibericis. In quo formando quamquam putabat solido nummorum bilinguam usum esse fundamento, tamen quae commentus est ratione omni prorsus caret. Recte quidem nomina populorum oppidorumve in inscriptionibus Ibericis quaesivit, sed lingua Vasconum hodierna abusus ab Humboldtio de aboriginibus Hispanicis observata neque vero satis intellecta in suum usum convertit nullo nec temporum nec locorum discrimine adhibito. Tamen quaedam acute primus perspexit, unde laude sua non fraudandus est. Primus distinxit suffixa sive clausulas, quae in nummorum Ibericorum inscriptionibus variis redeunt varia; nimis autem audacter ea quoque ex hodierna Vasconum lingua derivavit. Ita quamquam superesse in eis flexionis Ibericae vestigia recte odoratus est, tamen fructum ex observatione illa duraturum percipere non potuit. Recte deinde primus agnovit nummos Ibericae inscriptos $\text{N}^{\text{E}}\text{QHN}^{\text{E}}\text{N}$ (n. 1) tribuendos esse Narboni (*numismatique ibérienne* p. 135. 249 ss.), sed inscriptionem non recte interpretatus est. Quaedam etiam recte observavit de nominibus locorum Ibericis, quae supersunt in Gallia Narbonensi, veluti de ipsius Baeterris urbis patriae nomine (p. 246 s.). Denique primus mutationes aliquot advertit, quas litterae Ibericae singulae subiissent, recte; neque vero de aetate scripturae quae inde disci possunt deducere valuit, veluti in nummis Arsahsensibus (n. 52). Ceterum de eis qui antea scripserunt de litteris nummisque Ibericis cum sibi proposuerit plene referre, multa omisit aut minus accurate exposuit, utpote homo municipalis et a litterarum subsidiis uberioribus remotus. Inde etiam et explicatur et excusatur, quod liber eius typhothetarum mendis scatet quodque imagines nummorum in tabulis propositae multo inferiores sunt Lorichsianis, neque congruunt ubique quae in narratione referuntur cum tabularum numeris. Non latebant vitia et defectus operis eius viros doctos, qui de eo iudicium tulerunt quamvis benigne; ut inter cives eius Hadrianus de Longperier aliique, posteaque Antonius Delgado. Male denique imponi sibi passus est interpretationibus a Boudardo propositis Georgius Phillips nostras, de quo dicitur infra (Cap. II). Ego in hac sylloge indicavi quidem nummos, quos Boudard protulit, praesertim quos adnotat e Gallia Narbonensi provenisse. Sed quae in inscriptionibus minus recte aut ipse legit aut a prioribus desumpsit, cum interpretationibus quas protulit pravis omnibus tacite omisi.

Inde fere ab anno huius saeculi sexagesimo Antonii Delgado exemplum et disciplina effecerunt, ut studia numismatica inter Hispanos aliquanto lactius efflorescerent. Atque de Iacobi

Boudard
1859

⁴³⁾ *Études sur l'alphabet ibérien* cum tabb. XI Parisiis a. 1852 8; *sur quelques pièces numismatiques de la Numismatique* 1853 p. 702—714; *Essai sur la numismatique ibérienne, précédé de recherches sur l'épigraphie et la langue des Ibères* par P.-A. Boudard (cum tabb. XI) Parisiis 1859 (pp. VIII 319^b l. Indicaverunt de eius operibus A. de Barthélemy) *Rev. numismatique* 1853 p. 316—321; A. de Longperier *ibid.* 1857 p. 180—183; vicecomes de Charancey *Annuaire de la société de numismatique* 1 1866 p. 28—33.

Zobel, qui inter discipulos eius primum locum obtinet, scriptis et meritis dicitur infra accuratius, ubi ad opus eius primum laudandum accesserimus (§ 25 adn. 49); ad Heissium alterum Antonii Delgado discipulum statim nos convertemus. Minora quaedam interim contribuerunt A. J. Fustagneras⁴¹⁾, Ferdinandus Bernaldez⁴²⁾, Alexander Cerdá⁴³⁾.

Heiss 1870

23. Primus enim qui quae ab Antonio Delgado dicerat publici iuris faceret, exstitit Aloysius Heiss sive Belga sive Francogallus. Qui dum Dertosae olim (v. supra § 22) aliisque Hispaniae locis viis ferreis exstruendis instat, nummos Ibericos multos ipse collegit, qui postea cesserunt in manus Emmanuelis Vidal Ramon Barceimonensis, atque deinde Matriti apud Delgadum quotidie familiariter receptus et institutione numismatica fructus inde ab a. 1866 scriptis variis, postremo opere magno lingua patria scripto doctrinam nummorum Ibericorum integram proposuit; cui postea addidit opus non minus utile et acceptum omnibus de nummis regum Visigothorum Hispanis⁴⁴⁾ aliaque opera magna de nummis Hispanicis recentioribus, quae magna laude digna sunt. Atque sane laudandus est scriptor, quod etiam materiam numismaticam vetustiore, vastam illam atque extra Hispanias tum paene ignotam, primus exhibuerit quam plenissimam, illustratam imaginibus plerumque accuratis, quamquam non tam fidelibus quam Lorichsii (supra § 20), utpote eleganter delineatis et incisus sollerter ab artificibus Parisiis. In explicandis vero inscriptionibus Ibericis usus quidem est magna cum libertate, ne severius iudicemus, eis quae Antonius Delgado magister eum docuerat, sed neque doctrina linguarum Graecae Latinaeque ita valuit, ut magistri opiniones defendere et explicare potuerit, nec ubi ab eis recessit protulit quae cum sana ratione convenirent. Unde mirum non est quod ex Heissii opere de Antonii Delgado meritis recte iudicari omnino non potuerit. Itaque legendi et explicandi rationes ab Heissio propositas, quas miror Carolo Müllero interdum imposuisse, plerasque silentio praetermisi. Adscripsi vero ubique, cum praesertim ordinem sequatur enumeratio eius minime perspicuum, numeros paginarum tabularumque operis scripti lingua Francogallica paene omnibus nota, propterea quod ad manus esse solet numismaticis plerisque, qui Antonii Delgado et Iacobi Zobel opera Hispanice scripta minus commode tractant.

Delgado

24. Antonius vero Delgado (1805—1879; cf. *bol. de la Acad.* I 1877/79 p. 409 ss.), ad quem nunc iam accedimus, vere dici potest numismaticae Ibericae conditor. Studia autem numismatica, quae duce patre, et ipso nummorum collectore, inde ab infantia inceperat et per totam vitam fovebat, post specimina quaedam edita annis 1853, ut supra monui, et 1857 tum demum ad finem perducere suscepit, cum relictis officiis civilibus, quibus intentus vitam Matriti debebat, senex Hispali et in *Bollulos* vico patrio otio honesto frui coepit. Atque suppetebat re vera

⁴¹⁾ *Algunas observaciones acerca de la interpretación de las leyendas ó epigrafes de las medallas llamadas ibéricas y punicas* por A. J. Fustagneras *Memorial numismático* I 1866 p. 88—93.

⁴²⁾ *Carta de D. Fernando Bernaldez á D. Jacobo Zobel sobre una moneda inédita de Arza* [n. 52] *Memorial numismático* II 1868 p. 269—273 tab. VII 8. Zobelii responsum recensetur infra adn. 49.

⁴³⁾ *Sobre las monedas atribuidas á los Samusienenses* [n. 107] por Alejandro Cerdá, *Memorial numismático* III 1873 75 p. 69—107.

⁴⁴⁾ *Note sur les monnaies celtibériennes, par Aloys Heiss, Revue numismatique belge* Ser. IV vol. IV 1866 p. 357—368; *breves apuntes sobre la época de las monedas celtibéricas y el idioma en que están escritas, Memorial numismático* I 1866 p. 64—73 tab. II; *ensayo de restitucion del antiguo alfabeto celtibero*, *ibid.* II 1868 p. 163—184; *conjeturas sobre las siglas que llevan en sus bronceos celtiberos de Emporiae*, *ibid.* II 1868 p. 185—190; *nota sobre las monedas imperiales acuñadas en Tarragona*, *ibid.* III 1873 75 p. 216—218. Paulo antea iam prodierat opus primum *Description générale des monnaies antiques de l'Espagne* par Aloïss [sic] Heiss et. (cum tabb. LXVIII et variis imaginibus in textum insertis) Parisiis 1870 (pp. IV 518) I. Iudicium de libro factum est in *Mélanges de numismatique publ. par F. de Saulcy, A. de Barthélemy et E. Hucher* Le Mans 1873 75 p. 283. Secutum est alterum opus grande *Monnaies des rois visigoths* par Aloïss Heiss (cum tabb. XIII) Parisiis 1872 (pp. IV 185) I.; de eo cf. Alvari Campaner iudicium in *Memorial numismático* III 1873/75 p. 258.

vitae spatium ei concessum ad opus absolvendum; ipse etiam tertium volumen paene totum imp-^{Delgado}pressum vidit, sed duo postrema post mortem edita sunt ab amicis, sodalibus societatis numismaticae Hispanensis, quae impensam operis edendi suscepit. Eminent inter amicos eos Franciscus de Paula Caballero Infante, Franciscus Matthaëus Gago, Franciscus de Paula Collantes; adiuv-erunt illos, qui partes integras operis a scriptore nondum perscriptas supplebant praeter Franciscum Matthaëum Gago Hispanensem externi Emmanuel Berlanga Malacitanus et Caesarius Pujol Matritensis⁴⁸⁾. Merita vero Antonii Delgado ipsius, quem cum Heissio et Zobelio, ut dixi, magistrum omnes venerabantur, nemo aequavit. Etenim quamquam ille disciplina studiorum anti-quitatis doctrinaque severiore paene carebat, tamen raris ingenii dotibus et constanti observatione effecit, ut litteras Ibericas plerasque recte explicaret et post Florezium primus huic quoque numis-^{Delgado}maticae Hispanae parti fundamenta solida substrueret. Quae observaverat vel observavisset sibi visus erat in schedis adnotabat, quarum per longos annos magnum numerum accumulaverat. Schedas illas horis vespertinis, cum negotiis publicis vacaret, solebat cum amicis communicare, qui aut nummos ei attulerunt explicandos et comparandos, ut Zobelius et Heissius, aut, ut ego feci dum primum Matrivi moror a. 1860, qua aetate iam dimidiam fere partem nummorum Iberi-^{Delgado}corum se legere posse mihi dixit, schedas e Florezio et Loricisio excerptas cum eo pertractavi-^{Delgado}mus, Zobelium simul studiis illis initiaturi. Alphabetum suum Ibericum ipse tum mihi exscripsit paullulum adhuc dubitanti, quod apud me servo liberalitatis eius et amicitiae testimonium: ut demonstrare possim multo ante Heissium eum haec novisse. Quae eodem tempore nobis exposuit Zobelio mihi-^{Delgado}que de studiorum illorum historia et auctoribus praecipuis, de ratione qua nummi Hispani distribuendi viderentur et explicandi, eadem fere senex garrulitate quadam amabili erat enim ut homo Baeticus magna ingenii vivacitate et naturali eloquentia praeditus) enarravit in operis sui prolegomenis. Initium ibi facit a iudicandis eorum meritis, qui antea de nummis litterisque Ibericis quaesiverint. Plenius eos enumerat quam Sauley Loricis Boudard fecerunt atque indicat de eis iuste et benigne: Heissium solum, quamvis discipulum et amicum, vituperat quod quae didicisset ab ipso publici iuris fecisset nec vere nec accurate. Admodum commode deinde, veluti alter Eckhelius, ante omnia fraudes removet, quae Florezii volumen tertium, ut supra (§ 7) vidimus, dedecorant atque postea etiam ab aliis scriptoribus prolatae sunt (*quædam me-^{Delgado}todo* I p. XXI ss.). Deinde simplicissima usus ratiocinatione fundamenta iacti explicationis, praec-^{Delgado}cepta ea, quae de nummis in universum proposuerant Florez Eckhel alii, ad Ibericos quoque applicans. Contra Loricisium evincit, etiam in nummis Ibericis aliud nihil inscribi potuisse praeter aut nomina populorum locorumve aut interdum magistratum, atque probabile indicat in nonnullis non unius oppidi nomen, sed duorum foedera societatesve indicari. Non neglegenda esse monet ea, quae de locis constarent, ubi nummi singulorum populorum aut inventi sint magno numero aut soleant singillatim inveniri frequenter. Nummos aereos potissimum non solere longe ab eis locis inveniri, ubi eusi essent; argentum contra per totam fere paeninsulae regionem orientalem pro-^{Delgado}miscue in usu fuisse. Ita verbi causa nummos Tarracone frequentissime olim repertos et semper reperiri solitos, qui ~~48~~ inscripti sunt (n. 21), certissima ratione ei genti tribuendos esse, quae

⁴⁸⁾ Nuevo método de clasificación de las medallas autonómicas de España, por D. Anton Delgado, de la Real Academia de la Historia, publicado á expensas del círculo numismático, Sevilla vol. I—III 1871, 1873, 1879 cum tabb. CXV (pp. CLXXXVII 160, 395, 486) 4. Praecesserunt operi huic eiusdem Observations numismatiques sur les monnaies d'Espagne avec un Rec. numismatique 1853 p. 413—418 (Ostirium) 1855 p. 229—241 Omnia et Hispania p. 301—321 (Olontici et Ilici) et catalogus collectionis Loricisianae Catalogue des monnaies et des médailles antiques, du cabinet d'art et d'histoire des arts. Paris. Les arts, par le cabinet numismatique de feu Mr. Gustave Daniel de Laods etc. par A. Delgado Matrivi 1857 (pp. VII 316) 8.

Delgado Tarracone sedes habuit. Quae Boudard primus observaverat de inscriptionum Ibericarum suffixis clausulisve diversis, Delgado primus adhibuit ad accuratius definiendas regiones eas, quibus nummi singuli tribuendi viderentur (I p. CXLIV ss.). Quae tamen suffixa rectissime existimat non cum Boudardo explicanda esse ex hodierna Vasconum lingua, sed aliqua eum audacia comparat cum casibus linguarum Latinae sive Celticae. Ita ζ (s) genetivo singulari generis masculini, η (e) feminini, $\kappa\eta$ et $\kappa\eta$ (cen et cn) et $\varkappa\psi$ ($q(u)m$) genetivo plurali, $\varkappa\mu$ (quod qos legit) nominativo vel (sic!) accusativo plurali masculini (comparat Hispanorum formas *Austríacos* et similes!) putat aequales esse. In his errores inesse quis videt, quos condonabimus homini nequaquam grammatico; neque igitur recte fecerunt qui post eum inde linguam Ibericam stirpis Indogermanicae esse iudicaverunt. Scripturam vero Ibericam Delgado cum Lenormantio perspexit derivatam esse recta via ex Phoenicia, non ex Graeca Latinaeve; id quod infra omnino verum esse apparebit. Quaedam non minus recte observavit de ratione, qua scriptura Iberica ex Phoenicia rotunda et minus distincta sensim mutata esset, magisterio fortasse Graecae Latinaeque, in formas aequabiliores, angulatas, monumentales: ut ex μ facta sit ψ , ex \varkappa plerumque ψ et ψ (at vide infra cap. III § 9), et similia. Sed tamen in hisce observationibus non usque quaque sibi constitit neque pauca sane eis reliquit indaganda et explicanda, qui post eum venerunt; quamquam fundamenta in his quoque iecit et pleraque feliciter enucleavit. Reliquit omnino pertractandam partem proprie numismaticam, quae est de origine aetate pretio typis varietatibus nummorum; neque enim satis noti ei erant nummi Punici Graeci Romani extra Hispaniam reperti eorumque typi et discrimina. Sed quae doctrina numismatica accuratior neglecta ex mera observatione et comparatione redundat, ea in his quoque rebus acumen eius minime fugerunt. Ita apte primus ubique distinxit fabricam nummorum barbaram ab eleganti; neque vero inde certum de aetate eorum iudicium formavit (I p. LXXXIV ss.). Observavit acute signa typis addita ad populorum locorumque discrimina spectare, taurum Punicis, equum Carthaginensibus, lupum et aprum Ibericis, delphinum navigationis indicem locis aut maritimis aut ad Iberi ripas sitis plerumque propria esse. Insunt ratiocinationibus eius in universum simplicibus falsa quaedam, veluti ea, quae quamvis Vasophilorum ipse inimicus tamen e Vasconum lingua hodierna putabat derivanda esse, et incerta, veluti ea, quae Aurelianum Guerra duem secutus ex signis illis animalium deduci posse credebat ad fines inter gentes singulas definiendas. Ita verbi causa *cerdo* vocabulum, quod Hispanice porcum significat (a *cerda* saeta) cum Cerretania (*Cerdaña*) composuit, et Surdaones cum *tsurda*, quod Vasconum lingua idem significaret. Usus autem eius generis iudiciis variis multiplicibusque nummorum Ibericorum copiam adhuc plane indigestam secundum origines distribuere et certis populis regionibusque attribuere primus suscepit. Quod quatenus ei successerit infra videbimus. Neque vero sequi voluit in nummorum enumeratione, qualem in opere suo usurpavit, rationes geographicas a se ipso excogitatas. Sed solam adhibuit distinctionem provinciarum duarum vetustam citerioris et ulterioris; eam secutus nummos praeterea ex locorum ordine disponere contentus fuit ita, ut etiam Iberice tantum inscriptos quamvis incertae non raro interpretationis insereret secundum alphabetum Latine vel Graecae vel Punice inscriptis. Quo fit, ut nummi singuli, quamvis alphabetice enumerati, tamen nisi indice consulto aegre plerumque in opere Delgadi inveniantur. Seriem autem eorum exhibet plenioram quam qui ante eum fuerunt omnes; additae sunt imagines non elegantes quidem et tam Lorichsianis quam Heissianis inferiores, utpote Hispali factae; sed tamen in universum fideles. Quamquam diu ante Heissium Delgado explicandi rationes suas ad finem perduxerat doctrinamque absolverat, tamen, cum opus sero prelis subiceretur, respicere potuit Heissii opus et Zobelii dissertationes antiquiores. Qui proprio Marte ad opus consummandum contribuerunt Gago Berlanga

Pujol recentiores quoque investigationes in usum converterunt; quod tenendum est in opere Delgadoiano recte adhibendo. Omnia si coniunctim consideramus, sylloge haec plenissima subsidium est eritque semper primarium studiorum ad res Ibericas spectantium. Sed necessario iuxta adhibendae sunt curae virorum eorum, qui errores sustulerunt, materiam auxerunt, interpretationem promoverunt, Iacobi Zobel, Emmanuelis Berlanga, Caelestini Pujol.

25. Iacobus Zobel de Zangroniz, inde fere ab a. 1860, ut supra dixi, quo anno mihi Zobel contigit, ut invenem docilitate insigni praeditum multas res, quae huc faciunt, edoceram, inter Antonii Delgado discipulos ardore colligendi, ingenii acumine, doctrina multiplici excellens, primus nummos oppidorum aliquot provinciae Baeticae meridionalis edidit et explicavit, quos Libyphoenicios ipse appellavit, Turdetanos postea Delgado, Tartessicos Berlanga dixerunt. Addidit huic seriei nummum unum Arsae (n. 151) Ferdinandus Bernaldez, de quo nummo Zobelius primum dubitaverat; postea vero genuinum esse intellexit. Deinde nummos aliquot bilingues Salaciae, Lusitaniae meridionalis oppido, tribuit (n. 188) neque vero persuasit Delgado et Berlangae. Paulo post felicissimo invento nummos Punicos a Barcidis Carthagine nova emissos detexit primus et descripsit (n. 96*); quo invento novum fundamentum addidit historiae numismaticae Hispaniae, Florezii et Eckhelii opera egregie augens. Studiorum vero, quae per multos annos conferebat in nummos Ibericos proprie dictos, exemplaria eorum quotquot videre potuit in collectionibus Hispaniae, Galliae, Britanniae, Germaniae conquirens diligentissime et inter se comparans, specimina edidit prima, cum seriem largam nummorum Saguntinorum componeret et explicaret; qua occasione contra Ludovicum Müllerum, numismaticum Havniensem iam vita functum, disputavit, qui nummos Barcidarum Hispanos Africae vindicare studuerat; frustra omnino. Postremo, aliquot annis interiectis postquam materiam amplissimam undique congestam ad manus habuit, edere coepit in ephemeride numismatica Alvari Campaner amici opus universale, quo fundamentis ab Antonio Delgado magistro iactis nisus operam eius usque quaque fulsit auxit correxit⁴⁹). Atque opinionem eam, qua ille litteras Ibericas interpretatus est ex Punicarum formis paullo mutatis, fulsit observationibus novis et evidentibus. Seriem nummorum ab illo propositam exemplaribus non paucis illi nondum notis auxit. Denique rationem universam, qua ille nummos distribuerat, correxit, cum primus e comparatione nummorum Graecorum Italicorum Punicorum, usus eis quae Mommsenus occasione data exposuerat in dissertatione de thesauris nummorum in Hispania repertis⁵⁰), aetates, typos,

⁴⁹) Zobelii scripta minora haec sunt: *spanische Münzen mit bisher unerklärten Aufschriften* (cum tabb. V) in *Zeitschrift der deutschen morgenländischen Gesellschaft* XVII 1863 p. 336—357 et postea Hispanice *noticia de varios monumentos que demuestran la existencia de un alfabeto desconocido empleado antiguamente en algunas de las regiones de la Bética* in *Memorial numismatico español* I 1866 p. 7—41 (ibidem etiam de nummo Arsensi egit, ut indicavi infra ad n. 151); *attribution d'une monnaie celt.* in *Rev. numismatique* N. S. VIII 1863 p. 369 ss. et Hispanice *ensayo de atribucion de algunas monedas ibericas de la ciudad de Salacia* (cum tabb. IV) in *Memorial numismat.* I 1866 p. 97—110; *über einen bei Cartagenä gemachten Fund spanisch-phönizischer Silbermünzen in Sitzungsberichte der Berliner Akademie d. W.* (cum tabb. II) a. 1863 p. 253 ss.; *sobre la ciudad de Baesippo* in *el Arte en España* a. 1863 p. 24—28; *die Münzen von Sagunt* in commentat. philol. in honorem Th. Mommseni editis (Berol. a. 1877) p. 805—824; *Estudio historico de la moneda antigua española desde su origen hasta el imperio romano* por J. Zobel do Z., *tomo I* (= *Memorial numismatico* IV 1877/79 p. 85—289) (cum tab. V, n. IV—VIII) Barcinone 1879 (pp. XIII 208), *tomo II* (= *Mem. num.* V) (cum tabb. VIII, in quibus sunt nummorum VI, geographicarum duo) Barcinone 1880 (pp. 307). Volumen VI memorialis numismatici, III operis Zobeliani, in quo excursus, additamenta, tabulas se daturum esse promisit scriptor, nondum publici iuris factum est. Breviter exposuit quae in libro Hispanice scripto fusius disputaverat Germanice *über die antike Numismatik Hispaniens* in *Sitzungsberichte der Berliner Akad. d. W.* a. 1881 p. 806—832. Ipse de libro Hispanico retulit *Deutsche Literaturzeitung* a. 1881 p. 929—932, breviter item B. V. Head in *numismatic chronicle* ser. III vol. II a. 1882 p. 183—194.

⁵⁰) *Sopra alcuni ripostigli di denari romani scoperti nella Spagna, memoria di T. Mommsen* in *Annali dell' Instituto archeologico* XXXV 1863 p. 1—80.

Zobel pretia melius definiat. Quo factum est, ut, si pauca exceperis, quae aliter administranda esse infra exponetur. Zobelii ratio in his rebus in universum videatur sequenda esse. Etenim quae minus recte cum statuisset apparebit, ea ad summam rem non multum valent. Ceterum ipse, quantum ex nummis postea vel inventis vel melius explicatis et ex iterata totius quaestionis consideratione in opere suo emendandum esset, minime ignorabat: volumen eius ultimum, quod nondum publici iuris factum est, retractationi totius argumenti destinabat. In singulis litteris legendis et interpretandis quae statuit secus a magistro, prudenter omnino statuit; quamquam res ita comparata est, ut omnes dubitationes tollere nondum liceat. Non recte sane Zobelius existimavit nummos Iberice inscriptos, cum pedem Romanum sequerentur, a ducibus Romanis cnsos esse, ita ut, dum exercitus Romanorum in paeninsulae regiones singulas penetrant, castella singula ipsis militum itineribus deinceps occupata nummos illos emisissent auctoritate Romana. Recte Berlanga contra hanc opinionem monuit nullo modo Romanos nummos emittere potuisse barbare inscriptos, sed certo ab ipsis populis oppidisque Ibericis emissos esse nummos Ibericos, in quibus cudentis Graeci artifices elaboravissent. Sed errore illo, ut dixi, non mutantur quae de locis unde prodierint nummi singuli Zobelius coniecit aut certa omnino ratiocinatione usus aut saltem probabiliore quam qui ante eum de his rebus disputaverunt. Sane in locorum attributione hic illic videtur errasse: sed erravit abruptus divinandi quadam facilitate, in qua sagacitatem admiramur etiamsi dissentimus. Dolendum quam maxime quod homo ingeniosus mihi quae amicissimus, quocum una olim monumenta haec edere in animo erat, iam aliis negotiis districtus et a studiis hisce et ab ipsa Europa longe remotus in patria urbe, quae est Manila Philippinarum insularum caput, degens disciplinam numismaticam dudum omisit attingere et illustrare opusque suum utilissimum imperfectum reliquit.

Vazquez
Queipo 1877

In ponderibus et pretiis nummorum diiudicandis adiuvit Zobelium hic illic doctrina solida, sed impedita interdum et obscura Vincentis Vazquez Queipo, viri quondam doctissimi et in his rebus merita laude florentis, qui de metallo nummorum aereorum Hispanorum deque assibus Romanis quae sentiret cum eo communicavit⁵¹⁾.

Berlanga
1864—1884

26. Emmanuel de Berlanga iuris consultus Malacitanus, vir doctissimus mihi quae inter amicos Hispanos vetustissimus et fidissimus, non solum de monumentis patriis epigraphicis, aeribus dico Italicis Malacitano Salpensano Vipascensis Ursonensi aliis, edendis et interpretandis optime meritus est, ut omnes norunt, sed etiam numismaticum se exhibuit accuratissimum. Etenim primum nummos Malacae patriae urbis Punicos descripsit in libro de monumentis Malacitanis edito, adiectis epistulis quibusdam ab A. C. Judas Parisino et Iacobo Zobel de eis datis. Deinde nummos Hispaniae Punicos et Tartessicos, quos dixit, post Zobelium composuit omnes in opere Delgadano et explicavit breviter. Denique in opere suo Hispania anteromana inscripto, docto illo et laborioso, de eis, quae interim Delgado et Zobel in nummis Ibericis explicandis profecissent, ita rettulit, ut merita eorum debita laude persequeretur, inventa ab utroque fulciret et augetet, errores refelleret, de suo nova quaedam adderet utilissima, quibus infra usuri sumus⁵²⁾. Heissium utpote non propria

⁵¹⁾ Carta del Excmo. S. D. Vicente Vazquez Queipo del 2. de Agosto de 1864 à Zobel sobre las monedas con ROMANO y ROMA, cf. Boletín de la Acad. I 1877/79 p. 302; un punto importante en la primitiva numismática española in Memorial numismático IV 1877/79 p. 1—11.

⁵²⁾ Monumentos históricos del municipio Flavio Malacitano que ha ordenado Manuel Rodríguez de Berlanga, Málaga (cum tabb. VII) 1864 (pp. XI 574) S.; les monnaies puniques et tartessiennes de l'Espagne, par M. R. de Berlanga, cum tabb., in comment. philologis ed. in honorem Th. Mommseni (Berolini 1877 4.) p. 274—281; Hispaniae anteromanae syntagma concinnavit doctor Berlanga (cum tabb. non numeratis XVIII) Malacae 1881—84 (pp. XXI 836).

proferebant sed tantum a Delgado mutuatum silentio praetermisit (Hisp. antea. p. 212). Ea Berlanga potissimum, quae Zobelius de nummorum Ibericorum origine militari proposterat, recte refutavit: ut iam dixi. Quae de litteris singulis Ibericis exposuit atque de ratione, qua nummi singuli regionibus diversis tribuendi sint, ut procedunt via ac ratione simplicissima et prudentissima, ita multa continent admodum acute observata. Unde post Antonium Delgado et Iacobum Zobel Berlanga tertio loco nominandus est inter eos, qui quaestionem difficilem magnopere promoverunt. Quod tamen non omni ex parte mihi convenit cum amico, cuius iudicium plurimi facere soleo, ex rei ipsius difficultate facile explicatur.

27. Inter Antonii Delgado discipulos et Iacobi Zobel Emmanuelisque Berlangae amicos Pujol et Camps recentissimus in haec studia incubuit. Nam olim Gerundae in aedibus patris numophili doctrina nummorum initiatus, postea Matriti degens a nummis regionis patriae Gerundensis et Emporitanae indagandis et explicandis incepit sensimque numismaticam Ibericam totam amplexus est. Primum enumerationem nummorum Emporitanae edidit plenissimam, quam postea auctiorem et emendatiorem inseruit operi Antonii Delgado. Paulo post nummos antea ignotos Emporitanos et Rhodiensem atque thesaurum nummorum maximam partem Emporitanae descripsit repertum a. 1880 prope *Segaró*. Eadem aetate publici iuris facere coepit additamenta ad Delgadi et Zobelii opera per longum temporis spatium collecta ex nummorum syllogis tam ipsius quam variis aliorum, quae per aliquot annos continuavit cum magno horum studiorum emolumento. Addidit in enumeratione illa nummos aliquot ineditos, inter quos unum oppidi populivae adhuc ignoti (n. 82), correxit quae Zobelius proposterat de nummorum quorundam origine et de regionibus, quibus tribuendi viderentur, veluti de Sethisensibus (n. 101), summa usus ubique diligentia in legendis et describendis exemplaribus singulis. Denique edidit elenchum integrum inscriptionum omnium, quae in nummis Ibericis leguntur, quem gaudemus huic syllogae nostrae parandae iam auxilio fuisse⁵³). Distribuit scriptor nummos Ibericos in partes duas Ibero-hellenicorum quos dixit (Emporiarum Rhodae Massaliae) et proprie Hispanorum, quorum tres distinxit classes citerioris provinciae, quae est omnium numerosissima, deinde Galliae Narbonensis, postremo Ibero-baeticorum quos appellavit. Enumeravit autem nummorum inscriptiones omnes secutus ordinem litterarum. Sub uno quoque numero varietates palaeographicas quotquot novit composuit, omissis plerisque earum quas ipse videre et examinare non potuit. Usus autem est praeter suam ipsius sylloge potissimum musei archaeologici Matritensis publica privatisque Raphaelis Cervera Matritensis aliorumque non paucis. In universum expectaveris sequi eum leges legendi nummos Ibericos et interpretandi ab Antonio Delgado inventas: neque vero neglexit Zobelii et Berlangae observationes et correctiones. In quibusdam litteris definiendis, veluti in t, et in interpretandis inscriptionibus eis, quae referri solent ad Dianium (n. 99) et ad alium quendam locum (n. 26. 27), suum sequitur iudicium ab antecessorum omnium diversum. Itaque quamquam in universum a novis interpretationibus abstinere voluit, tamen nova quaedam protulit ratione usus iudicandi de origine nummorum ubique simpliciter et sana. De singulis quibusdam nummorum

⁵³) *Empurias, catálogo de sus monedas é imitaciones por D. Celestino Pujol y Camps*, cum tabb. I III V in *Memorial numismático* II 1873 p. 1—46. 65—95. 121—189 et in Antonii Delgado *nummo met. al.* III p. 111 ss. cum tabb. CXXIV—CXLIH. *el tesoro de Segaró* in *Memorial numismático* III 1881 p. 142 ss.; *moneda inédita de Blado* in *Revista de ciencias historicas* I 1880 p. 472; idem *Empurias, monedas inéditas* ibid. p. 545 ss.; *catálogo de las monedas numismáticas en la obra de D. Antonio Delgado por D. C. Pujol y Camps* in *Revista de ciencias historicas* I 1880 81 p. 539 ss. IV 1885 p. 126 ss. et in *Boletín de la Academia de la historia* III 1883 p. 67—77 IV 1884 p. 159—166. 320—329 V 1884 p. 22—31 316 ss. VI 1885 p. 336 ss. VII 1885 p. 30 ss.; *la epigrafía numismática Ibérica* in *Boletín de la Academia* (sunt tabulae delineatae lithographicae XXXVIII non numeratae) XVI 1890 p. 324—360.

Pujol classibus quaestiones ultiores promisit; quasdam ex illis iam mecum communicare voluit liberally. Lactabamur denuo exstitisse inter Hispanos virum doctum, qui studia haec numismatica ipsis Hispanis. ut par est. imprimis cara suscipere et fovere posset ratione non indigna Florezio et Bayero.

Plagulas huius operis quattuor priores imprimi coeptas correxit suasque de eis observationes mecum communicavit vir humanissimus, cum mortis eius infaustae et inexpectatae nuntius nobis allatus est. Obiit apoplexi cerebri ictus d. 28 m. Dec. a. MDCCCXCI lacunamque reliquit in campo hoc scientiae numismaticae colendo a nullo facile supplendam.

28. Pauca post vel iuxta viros hosce numismaticae Hispaniae instauratores, quos modo enumeravimus, ab aliis collata hic consignanda sunt. Inserviit studiis illis inde ab a. 1866 ephemeris numismatica Hispana unica, quae exstat. condita illa ab Alvaro Campaner (supra § 21). Fovent eam praeterea viri aliquot docti veluti, quos supra nominavi, Aloysius Heiss, Ferdinandus Bernaldez, A. J. Fustagneras, Alexander Cerdá, perpauci alii, dissertationibus et opusculis, inter quae eminent Zobelii studia, quae in illa ephemeride edita esse supra dixi⁵⁴⁾. Nominandus est inter scriptores illos etiam Arthurus Pedrals Barcinonensis, qui ad seriem Ibericam nummum unum adhuc ignotum (n. 25) contribuit⁵⁵⁾.

29. Nummos denique Ibericos Galliae Narbonensis cum reliquis eius regionis Gallicis et Graecis post Saussayum descripsit accurate, ut solebat, vir doctissimus atque humanissimus, iam ante aliquot annos his litteris morte ereptus, Ph. Carolus Robert ictus Parisinus; de sno vero novi nihil addidit⁵⁶⁾.

30. Haec sunt, quae de nummis Ibericis a viris doctis per tria fere saecula et quod excedit aut elaborata cum cura aut hic illic adnotata tenemus. Fundamentum iactum est solidum; sed qui in aedificio extruendo imprimis occupati erant cum fructu Delgado et Zobel quaedam ab-solvenda reliquerunt. Etenim nondum eam adhibuerunt usque quaque in pervestigationibus constantiam, in conclusionibus severitatem, in distinctionibus subtilitatem, ut omnia aequabiliter perpensa, dubitationes nullae relictiae sint. Censuram operis eorum coniuncti egerunt Berlanga et Pujol iustam plerumque et acutam: sed manserunt quaestionem integram penitus retractanti litterae aliquot vel certis definiendae (ut $\epsilon ce M s$ et $4 s$) vel aliter omnino legendae (ut $\Delta T \alpha$), ratio scripturae universa accuratius explicanda, interpretatio nominum singulorum ulterius promovenda. Quae antequam suscipimus pertractanda, procedendum est primum ad inscriptionum Ibericarum auctores recensendos.

CAPUT II INSCRIPTIONES

Monumenta epigraphica linguarum peregrinarum cum in reliquis orbis antiqui regionibus numero et pretio paene aequiperare soleant nummos, in quibusdam superare, contra in paeninsula Iberica antiquitus inscriptiones barbarae paene nullae notae erant, iam multo quam nummi pauciores vel innotuerunt vel supersunt.

⁵⁴⁾ *Memorial numismatico español* voll. I—V Barcinone 1866—1880 S.

⁵⁵⁾ *Una moneda iberica inédita por A. Pedrals y Moliné*, in *Revista de ciencias históricas* I 1880 p. 470 s.

⁵⁶⁾ *Numismatique de Languedoc* par P. Charles Robert in nova editione libri Dominorum Cl. Devic et J. Vaissete, *histoire générale de Languedoc*, vol. II (Tolosae 1875 A.) note 114.

1. Atque inter antiquissimos inscriptionum Hispanarum collectores soli Antiquus quem dixi (CIL II p. VI 6) et Mameranus (ibid. p. VIII 10) titulum noverunt Ibericum Saguntinum unum (n. XXIII). Duo Antonio Augustino (CIL II p. XV 32, supra cap. I § 2) ab amicis missi sunt Saguntinus item alter (n. XXVIII), alter ex Aragonia (n. XV); unde eos noverunt Lastanosa (vide supra cap. I § 4), Gregorius Mayans (CIL II p. XXI 66), Caspar Escolano et Ximeno historici Valentini. Lastanosa praeterea titulum aliquem gemmae anularis Latinum falso pro Iberico habuit (n. XIII*). Dimidio paene saeculo interiecto accessit a. demum 1618 titulus Castellonensis vasculo aereo inscriptus, editus ille per marchionem de la Aula, cum nummos in vasculo illo servatos describeret; qui diu mansit ineditus (n. XLI).

2. Quamquam nec nummos Iberice inscriptos protulit nec inscriptiones Ibericas, tamen hoc loco praeterea nominandus est qui inter scriptores de rebus Ibericis locum occupat conspicuum Arnaldus Oihenart Francogallus. In libro enim suo celeberrimo de utraque Vasconia⁵⁷⁾ omnium primus evincere studuit idem, quod postea Humboldtius quodque ante eum scriptores Hispani aliquot antiquiores coniecerant, inter externos qui auctoritate omnes superabat Iosephus Scaliger, scilicet Vascones suae aetatis originem ducere ab Iberis vetustis: eiusque opinionis documenta protulit ex sermonis potissimum similitudine desumpta. Saue documenta illa maiore ex parte non satis probant, ut ab eius aetatis doctrina grammatica expectaveris. Sed recta in universum ratione usus primus Oihenartus vocabula Hispanicae originis collegit, quae apud scriptores veteres memorantur, et cum Vasconicis comparavit (in capitibus XII ss. p. 37 ss.). Atque sermonem patrium Iberorum a Tacito (ann. IV 45) memoratum per saecula duravisse exposuit rectissime, antiquiorum errores in explicandis vocabulis Ibericis a Plinio servatis correxit, multa denique acute observavit, quae accuratius pendere non est huius loci.

3. Granatam urbem amoenissimam inde a saeculo XVI extremo fraudium impudentissimarum sedem fuisse notum est: exposui de fraudibus illis CIL II p. 285 ss. 882 s., *Arqueologia de España* p. 247, alibi. Atque falsarii quidem antiquiores conqueverunt in titulis Graecis Latinisque, christianis potissimum ut voluerunt, fingendis: inde vero a saeculo XVIII medio etiam incolarum Ibericorum reliquias ab Iliberri urbe clara abesse noluerunt falsarii recentiores, potissimum Iohannes Flores de Oddouz. Titulos illos Ibericos falsos, quos inde ab a. 1756 in singulis lamminis incisos edere coeperat auctor, statim sibi enotavit Ludovicus Iosephus Velazquez (vide supra cap. I § 6), cuius librum de alphabeto Iberico paullo ante editum (a. 1752) Flores ille videtur adhibuisse ad fraudes componendas. Sed felici casu evenit, ut tituli illi falsi a Iosepho Velazquez enotati cum reliquis eius commentationibus in schedis delitescerent. Exscripsi inde primus et infra proposui inter falsos, ne quem demum deciperent, potiores (n. XLIII*—LII*).

4. Paulo antea Iohannes Michael Perez de Nueros cum urbis patriae Bilbilitanae, hodie *Calatayud*, historiam conscriberet circiter a. 1730, quae inedita mansit (v. CIL II p. 941), titulum exscripsit Ibericum Bilbili repertum, quem genuinum esse puto. Sed cum minus accurate descriptus et adeo fortasse interpolatus sit ab homine imperito, sive is Nueros ipse fuit sive alius aliquis, a quo ille accepit, necessario inter suspectos relegandus erat (n. X*).

5. Aegre vero tulit quod in tanta nummorum Ibericorum frequentia tituli indigenarum testes tam rari exstarent Candidus Maria Trigueros Carmonensis, de cuius fraudibus nolo hoc loco repetere, quae fusius exposui ante hos triginta annos⁵⁸⁾ et breviter indicavi in praefatione

⁵⁷⁾ Notitia utriusque Vasconiae tam Ibericae quam Aquitanicae et. Parisiis 1638 (pp. 556) 4.

⁵⁸⁾ E. Hübner, *Inchriften von Carmona, Trigueros und Franco, zwei spanische Inschriftenanelder Rhein. Museum XVII 1862 p. 228—268.*

- corporis inscriptionum Latinarum (vol. II p. XXII 73). Tribus ille scriptionibus a se ipso fictis titulos tam Latinos quam Punicos et Ibericos protulit. Primum ab Iohanne Fernandez Franco, medico et antiquario Eporensi (vide CIL II p. XIII 27) optime de antiquitatibus patriis merito, a. 1544 epistulas scriptas esse voluit, quarum apographa exstant varia; servat alterum bibliotheca academiae Matritensis historicae, alterum Berlanga (vide eius Hispaniam anterom. p. 399). Insunt tituli quinquaginta duo Punici Graeci Iberici Latini, falsi omnes; inde Punicus Malacitanus (n. LIX*) provenit. Reliqui felici quodam casu inediti manserunt meritaque etiam in posterum oblivione prementur⁵⁹). Deinde libellum composuit sub nomine hominis aliunde non noti Petri Valera Valera, cuius archetypum finxit exstitisse Cordubae in bibliotheca collegii S. Pelagii; frustra ibi quaesivit a. 1782 Bayer. ut consentaneum est. Apographa videntur ab eo propagata esse tria minimum. Hispali in bibliotheca collegii S. Aesii unum, alterum ibidem quondam apud comitem del Aguila, quod nunc servat Berlanga Malacae, tertium olim apud Patricium Gutierrez Bravo Ursone, deinde apud Sebastianum Lopez Cardenas Cordubae, quod nunc possidet Aurelianus Guerra Matritensis⁶⁰). Insunt praeter titulos aliquot Latinos Iberici quinque, quos infra inter falsos posui, quia in multorum iam schedas librosque pervenerunt (n. IX* XI* XLI* XLII* LIII*). Postremo epistolam nactum se esse e mentis est Alexii alicuius Sanpere, in qua proferebantur tituli Iberici multi et satis longi, potissimum Hispalenses. Scriptio illa ipsa aut interiit aut latet; proveniunt inde tituli ei, quos Bayer inde sibi enotavit: quare breviter indicandos putavi, non exscribendos integros (n. LIV*—LVI*). Nuper etiam titulos Hebraice inscriptos eum finxisse didicimus.
- Muscat 6. Ex Petri Valera illius schedis titulos aliquot acceptos Faustinus de Muscat y Guzman adhibuit ad dissertationem suam de scriptura Iberica, quae inedita mansit sine litterarum detrimento; tabulae tantum nonnullae aeri incisae exstant operi illi, ut videntur, destinatae⁶¹). Cum titulos inde desumpserit falsos complures (n. XII* LVIII*), probabile est ex eodem fonte etiam provenisse titulum aliquem admodum suspectum (n. XI*), quem non dicit unde habeat.
- Bayer 7. Franciscus autem Perez Bayer, vir clarissimus (dixi de eo supra cap. I § 9), postquam opus edidit egregium de numis Hebraeo-Samaritanis (Valentiae 1781 4.), certior factus est de titulis Ibericis, quos Granatae in monte sacro falsarii illi, de quibus supra dixi (§ 2), repertos esse finxerant, item de eis, quos Trigueros communicaverat eum amicis Matritensibus; statimque diffidere coepit. Sed ne quid omisisse videretur, quod veri indagandi causa a viro erudito exigi posset, iter illud suscepit in Baeticam et Lusitaniam, quod iam indicavi (p. VII adn. 21). Descripsit in huius itineris relatione titulos genuinos multos, Ibericos vero illos falsos, ut exspectaverat, non invenit. Unde primarius exstitit auctor causae illius publicae celeberrimae, qua falsarii Granatenses in iudicio eius urbis supremo condemnati sunt. Trigueros, cum fraudes ab ipso prolatae non inservissent nec ad rem divinam instituendam nec ad bona coenobii alicuius augenda, effugit quidem

⁵⁹) *Cartas de el Licenciado Juan Fernandez Franco ... escritas [a. 1544] al Sr. Inquisidor de Cordoba Oliveran ... copiadas de un quaderno que existia original en la biblioteca de los Sres Obispos de Cordoba por D. Candido Maria Trigueros (c. a. 1770) Schedae bibl. acad. Matrit. Est. 11, 81.*

⁶⁰) *Varias inscripciones recogidas por Pedro Valera en el año de 1589 de Jesus, que el vió caminando con su amo el duque. Contuli apographum apud Guerram servatum. Falsos esse titulos Valerae omnes mecum Berlanga statuit Hispan. anterom. p. 248. Titulos Hebraicos ab eo fictos esse docuit Fita Bol. de la Acad. XVII 1890 p. 170 s.*

⁶¹) *Disertacion sobre los caracteres primitivos que usaron los Españoles antes de la entrada de los Romanos en España, por D. Faustino de Muscat y Guzman, Matriti 1770; schedae autographae servantur Matriti in bibliotheca Academiae historicae Est. 18, 11. In exemplo libelli alicuius barros Saguntinos inscripto et a comite de Luniaras Valentiae edito a. 1779, quod servat bibliotheca regia Berolinensis, in fine addita sunt foliola sex aeri incisae, in quorum primo haec leguntur et ipsa aeri incisae Muscat lo traduro y D. Juan de Aragon lo publica. Sunt tituli Petri Valera personati.*

condemnationem publicam, neque vero ausus est sumptus facere in scriptis suis commenticulis edendis.

8. Cum in Lusitania Pace Iulia Bayer deveneret ad episcopum qui tunc erat Pacensem Cenaculo fratrem Emmanuelem de Cenaculo (de quo dixi CIL II p. 8), nondum hic videtur novisse titulos regionis illius Ibericos, quos in museum suum postea intulit (n. LXII—LXX); nam sine dubio, si novisset, cum Bayero eos communicasset.

9. Novit autem Bayer titulos Saguntinos Iberice scriptos eos, quos in *Murcedra* oppido, Palma ut tunc adhuc appellabatur, collegerat et in aedibus publicis collocaverat Henricus Palos y Navarro canonicus (v. CIL II p. 512); rettulit de museo illo patrio inter alios scriptores comede Maule⁶²). Per Bayerum titulos Saguntinos novit peregrinator e Britannia non indoctus Wilhelmus Conyngham (n. XXIII—XXV, XXVIII, XXIX, XXXI). Idem delineatos accepit in *Iglesuela* Aragoniae oppido repertos (n. XV—XVII) et in *Alcalá de Chisbert* oppido Valentino (n. XIX—XXI); ectypa aliquot eorum gypsea Dublinum asportavit, quae ibi interierunt⁶³). Etiam tituli illi Saguntini in curia publica olim collocati propter incolarum ignorantiam et negligentiam, quae orta est ex paupertate misera eaque aliquatenus excusatur, interierunt omnes uno excepto, cuius pars dimidia servata est (n. XXIII).

10. Paulo post Ludovicum Iosephum Velazquez nummos Ibericos colligere coepit comes Lumières de Lumières, ut supra vidimus (cap. I § 8). Postea titulos regni Valentini Latinos composuit et academiae Matritensis historiae misit a. 1805, quos edidit post medium saeculum academia curam agente Antonio Delgado (ut exposui CIL II p. 501 s.). Tunc etiam Ibericos descripsit eodem fere atque Bayer et Conyngham (n. XIX—XXI, XXIII—XXV, XXVII—XXX), accurate et eleganter; imagines vero lithographiae editae archetypis multo inferiores sunt. De conservandis et edendis monumentis Ibericis bene meritus est, interpretationem autem non attigit.

11. Singulos deinde titulos vel paucos contribuerunt Loperraez Corvalan (n. XXXVI), Trággia et Anonymus Anglus (n. XXV), Anonymus Hispanus (n. XIV), Posada canonicus Tarraconensis (n. VI—VIII), Laborde Francogallus (n. VII, VIII), Lozano (n. LII, XVIII). De scriptoribus hisce omnibus dictum est suis locis in sylloge inscriptionum Hispaniae Latinarum.

12. Interim de lingua et de scriptura Iberica quaestio agitari nunquam desit a viris doctis Hispanis non paucis, non a numismaticis solum. Ita Ludovicus Carolus Zuñiga, parochus vicus *Escalonillas* prope Toletum, inde ab a. 1797 in ephemeridibus *el memorial literario*, ubi titulus Ibericus unus publici iuris factus est (n. XIV), de aboriginibus Hispaniae eorumque lingua opiniones protulit mirabiles, quas postea libello peculiari promulgavit⁶⁴). Quas opiniones cum refutare studuissent homines nonnulli natione Vascones Paulus Petrus de Astárloa, qui linguae patriae origines etiam a iudiciis Ioachimi Trággia defendere studebat⁶⁵), et Iohannes Antonius Enrique⁶⁶), doctus alter sed iudiciis temere conceptis occaecatus, indoctus alter neque iudicii ullius, defenderet

⁶²) *Viaje de España Francia e Italia por el Conde de Maule* vol. I (Matriti 1806 8.) p. 61.

⁶³) *Observations on the description of the theatre of Saguntum as given by Emanuel Marti, dean of Alcalá, in a letter adressed to D. Antonio Félix Zondadari by William Conyngham* (cum tabb. IX in *Transactions of the Royal Irish Academy* III 1790 antiquities p. 21—49.

⁶⁴) *Plan de antigüedades españolas, reducidas a dos artículos y ochenta proposiciones por D. Luis Carlos Zuñiga* cet. Matriti 1801 8. Cf. Delgado I p. 145 s.

⁶⁵) *Apología de la lengua bascongada ó ensayo crítico-filosófico de su perfeccion y antigüedad* cet. por D. Pablo Pedro de Astárloa presbítero, Matriti 1803 (pp. XXIV 452) 8. Trággia de regno Navarrae scripsit in libro edito ab academia historica Matritensi *diccionario geografico historico de España* (voll. 2 Matriti 1802 1).

⁶⁶) *Dictamen del Intendente de Marina D. Juan Antonio Enrique sobre lo publicado acerca de en razas de las letras ... desconocidas* cet. Matriti 1806 16°.

contra non minus indocte pseudonymus aliquis Pantaleo Claros⁶⁷⁾ — quorum scripta merita iam premuntur oblivione —. exstitit demum vir non mediocriter doctus, sed caeco rerum patriarum amore abreptus Iohannes Baptista Erro y Aspiroz, natu Vasco et postea inter domini Caroli de Borbon, regiae tum dignitatis petitor, administros, qui sibi visus est ex hodierna Vasconum lingua inscriptiones Ibericas omnes, etiam nummorum, certa ratione explicavisse rationemque illam variis operibus publici iuris fecit⁶⁸⁾. Adversarius ei exstitit inter alios Iosephus Antonius Conde, quem supra memoravi (cap. I § 11); atque ut Erronem longe superabat linguarum variarum cognitione et iudicandi severitate, ita gravissimos eius errores patefecit et merito castigavit tam in libello sub ficto parochi de Montuenga nomine edito quam in schedis, quas servat academia Matritensis⁶⁹⁾. Ita inter alia titulum vasculo inscriptum (n. LVII*), quem Erro Ibericum esse iudicaverat, sed litteris Latinis scriptum, Germanicum esse et saeculi fere XVI Conde odoratus est, quamquam non plene intellexit. Explicavi rem ridiculam in dissertatione de fraudibus Candidi Trigueros (v. supra § 4): dicit enim titulus ille pro Iberico habitus sermone Germanico saeculi XVI simpliciter *ach got duhe dich erbarmen uwer mich*. Postea cum materiam colligere coepisset Conde ad librum de deis peregrinis in Hispania cultis scribendum, quem nunquam edidit, ipse iudicium suum ex parte revocavit. Breviter, sed iustissime quam prave Erro quaesiverit et iudicaverit exposuit Wilhelmus de Humboldt in libro statim indicando.

Eiusdem fere aetatis anonymi cuiusdam dissertationem de litteris Ibericis servat academia historica Matritensis, quam accuratius examinare supersedi⁷⁰⁾.

Arendt 1821 Indigenae hi omnes quaestionem non magis promoverunt quam exteri aliquot homines, veluti Arendt aliquis vir doctus Altonae degens, qui teste Lorichsio (*recherches numismatiques* p. 12) a. 1821 de alphabeto Iberico commentatus est dissertationibus quibusdam, quae videntur ineditae mansisse.

Humboldt
1821

13. Interim amor in linguarum naturam inquirendi animo eius intimo insitus una cum causis quibusdam externis effecit, ut quaestionem diu agitatum de Vasconum origine et lingua tractandam susciperet vir inter huius saeculi lumina numerandus Wilhelmus de Humboldt. Is enim dum privatus in Hispania moratur annis 1799 et 1800 Vasconum linguam didicit, de qua postea a. 1816 rettulit accurate in additamentis ad Adelungii Mithridatem. Iisdem fere temporibus Astarloae et Erronis scriptis cognitis quae ab hominibus illis recte observata esse vidit adhibens, quae prave relinquens, materiam collegit ad dissertationem eximiam de aboriginibus Hispaniae et Vasconum lingua cognoscendis, quam a. demum 1821 publici iuris fecit⁷¹⁾. Atque cum e locorum

⁶⁷⁾ Carta á D. Antonio Carbonell y Borja, felicitándole por sus descubrimientos numismáticos cet. por Pantaleon Claros Matriti 1804 (pp. 61) 16°.

⁶⁸⁾ *Alfabeto de la lengua primitiva de España y explicacion de sus mas antiguos monumentos de inscripciones y medallas por D. Juan Bautista Erro y Aspiroz* (cum tabb. XIII) Matriti 1806 (pp. [VIII] 305) 4.; eiusdem *observaciones filológicas en favor del alfabeto primitivo ó respuesta apologetica á la censura critica del cura de Montuenga* (cf. adn. 69) Pompaelone 1808 (pp. [II] 196) 4.; *el mundo primitivo ó exámen filosófico de la antigüedad y cultura de la nacion bascongada* vol. I (unic.) Matriti 1815 (pp. XX 304) 4.

⁶⁹⁾ *Censura critica del alfabeto primitivo de España y pretendidos monumentos literarios del vascuence por el cura de Montuenga* [i. e. Conde] Matriti 1806 (pp. 70) 12°. [brevis exstat in *Mémoires de l'Académie Celtique* III p. 291 ss.]. Videantur praeterea *Apuntes para una disertacion acerca de la idololatria de España* cet. con una coleccion de inscripciones por Don José Antonio Conde (e. a. 1807) in schedis acad. Matrit. histor. Est. 27, 6 E 150 (*Coleccion de Conde* tomo II f. 39—84) et *papel sobre la inscripcion del jarro de Trigueros* [n. LVII*], tratando de probar que si bien puede ser vascongado, no pasa de tiempos de Carlos I ibid. f. 90 ss.

⁷⁰⁾ *Un curioso de la verdad, ensayo acerca de . . . varias inscripciones de caracteres desconocidos, schedae Matrit. Est. 27, 6 E 185* (papeles varios de antigüedades vol. II f. 204).

⁷¹⁾ *Prüfung der Untersuchungen über die Urbewohner Hispaniens vermittelst der Vaskischen Sprache von Wilhelm von*

potissimum nominibus vetustis demonstraret aborigines lingua usos esse in Vasconum hodierna Humboldt superstitē, difficultates quaestionis eius exponere non omisit: scilicet nomina populorum locorumque ab ipsis scriptoribus veteribus Strabone Mela Plinio eorumque auctoribus neque accurate neque aequabiliter proferri. Sed nomina illa ab incolis audita per Graecos Romanosque aut casu aut consilio ita esse mutata, ut sonum sensumque Graeco Latinoque sermoni aliquanto faciliorem similioremque acciperent; quam etymologiam popularem postea dictam late valuisse non in locorum tantum nominibus pronuntiandis notum est. Sane cum quaereret, quaeenam nomina locorum Iberica ex hodierna Vasconum lingua lucem acciperent, et ipse immiscuit quaedam minus certa neque ubique vere de origine nominum vel Iberica vel Celtica indicavit. Sed tamen in universum ratiocinatione luculentissima id evicit, quod demonstrandum sibi proposuerat, scilicet nomina locorum hominumque vere Iberica explicanda esse e Vasconum lingua, quamvis illa nec satis cognita esset et multum sane hodie a forma vetusta differret; variarum enim dialectorum eius documenta scripta non ascendunt supra saeculum XVI vel adeo XVII. Recte e locorum hominumque nominibus deduxit Iberos unum fuisse populum per totam paeninsulam diffusum unamque eorum linguam (p. 123 ss.), quamquam veras nominum Ibericorum formas ex parte tantum novit multasque adhibuit prave traditas. Deorum Hispanorum nomina perpauca cognita habuit, cum in indice huius voluminis III₁ octoginta plus minus enumerentur. Hominum nomina Humboldtius composuit circiter sexaginta (p. 73—79); voluminis huius index III_{II} circiter octingenta enumerat. Ab inscriptionibus Ibericis tam nummorum quam lapidum reliquorumque monumentorum adhibendis omnino abstinuit iustissima cautione (v. p. 179 s.); nam probe intellexit Vascophilos eius aetatis a iusta eorum interpretatione longe afuisse: veluti Astarloam et Erronem neque minus Henricum Risco in Cantabria describenda Florezii successorem, quorum errores silentio praetermisit. A nummorum interpretationibus item prudentissime paene omnino eavit. In nominibus igitur geographicis Hispaniae veteris diiudicandis exordium quidem est ubique a viri eximii disquisitionibus sapientissimis; sed et ipse nondum satis videtur distinxisse inter diversas paeninsulae regiones. Quodsi eam quaerendi materiam ad manus habuisset, quam hodie tenemus, facile intellexisset magna inde adiumenta parari posse ad opiniones suas emendandas firmandas augendas.

De Caroli Ludovici Grotefend et Caroli Lenormant studiis Ibericis supra iam dictum Grotefend
Lenormant est (cap. I § 17. 18); hic qui viri docti praeter numismaticos in eisdem studiis versati sunt iam exponemus breviter.

14. De Hispaniae veteris geographia post Cellarii et Mamerti opera antiquiora plene et Ukert accurate egit materia e scriptoribus veteribus diligentissime collecta et apte in universum disposita Fridericus Augustus Ukert libro utilissimo⁷²⁾, quo ne hodie quidem carere possumus. Compilavit eum Forbigerus, quem citare supersedi, atque fluxerunt ex eo, quae in compendia et encyclopaedias geographiae veteris et antiquitatum Graecarum Romanarumque transierunt et ipsa vix digna, quae consulantur. Sane erravit Ukertus in rebus non paucis, quae postea demum locis ipsis denuo indagatis et inscriptionibus collectis rectius constituere potuimus. Sed manet ei laus

Humboldt Berolini 1821 (pp. VIII 192) 4., repetita in operibus eius collectis vol. II; Gallice versa ab A. Marrast prodit Parisiis a. 1866 8. Antea ediderat *Berichtigungen und Zusätze zum ersten Abschnitte des zweiten Bandes des Mémoires über die cantabrische und baskische Sprache* Berolini 1816 (pp. 88) 8. De itinere suo Vasconico retulit in *Reise-skizzen aus Biscaya* gesammelte Werke III p. 213—240.

⁷²⁾ *Geographie der Griechen und Römer von den frühesten Zeiten bis auf Ptolemäus bearbeitet von Fr. Aug. UKERT* vol. II pars I (Vimariae 1821 8.) p. 229—481.

iudicii simplicis et saepe recti, quo ab erroribus gravioribus cavet, quales post eum multi, veluti Plinii Strabonis Ptolemaei commentatores etiam recentissimi, commiserunt.

Kiepert 1864

15. Quas Humboldtius de vetustissimis paeninsulae incolis incohaverat investigationes etymologicas in nominibus populorum oppidorumque explicandis versantes atque Ukertus comprehendit et interdum promovit, eas Henricus Kiepert ulterius persecutus est, cum qua aetate, qua via quibusque rationibus Celtae in Hispaniam immigraverint primus accuratius definiret⁷³⁾. Demonstravit Celtas saeculo circiter sexto ante Chr. n. exeunte ineunteve quinto sive circa a. 500 ante Chr. n. ex Aquitania in Hispaniam transiisse ibique sedes fixisse in partibus paeninsulae interioribus ab Iberis sibi concessis, montuosis illis et minus fertilibus: unde mox rem pecuariam potissimum exercere coacti sunt. Manserunt inde regionibus illis nomina, Celtiberiae eis, quae magis versus septentriones et orientem extenduntur, meridionalibus usque ad oram Lusitaniae Baeturiae Celticae. In illis enim regionibus solis nomina oppidorum inveniri Kiepertus observavit ea, quae aperte originis Celticae esse Humboldtius iam docuerat (p. 98 ss.): scilicet cum *briga* vocabulo Celticae originis composita et alia quaedam. Unde etiam illud explicatur, quod ad oram Hispaniae orientalem Baeticamque ipsam Celtas nunquam penetraverunt. Ipsum nomen Celtarum ab Iberis primum audivisse Graecos Romanosque, qui eosdem Galatas Gallosque appellaverunt, probabile est. Testimonia linguae Ibericae, quae nummi inscriptionesque praebent, Kiepertus cum Humboldtio propter incertam interpretationem merito non respexit. Quae si tum iam explorata fuissent, nova inde capere potuisset argumenta ad ratioinationem suam fulciendam. Nummi enim Iberice inscripti tituli, ut infra apparebit, in regionibus Celticis et in partibus paeninsulae eis, quae ad septentriones occidentemque sitae sunt, omnino reperti sunt nulli. Quae de incolis Hispaniae vetustis in universum pro exploratis haberi possunt, Kiepertus comprehendit in enchiridio suo geographiae antiquae.

Semina ab Humboldtio sparsa non solum apud geographos, sed apud universae antiquitatis linguarumque Europaearum investigatores laetam messem producerunt.

Müllenhoff
1870

16. Inter eos viros, qui post Humboldtium et Kiepertum paeninsulae Ibericae historiam vetustam imprimis illustraverunt, Carolus Müllenhoff noster est, vir eximius meaque laude superior. Is cum antiquitates Germanicas resuscitandas sibi proposuisset, inter fontes antiquissimos, unde populorum Europae occidentalis septentrionalisque historia hauriatur, Avieni carmen de ora maritima habendum esse primus demonstravit, utpote translatum ex periplo aliquo Graeco Massiliae conscripto saeculo ante Chr. n. sexto⁷⁴⁾. Carmen illud cum libro primo, qui solus servatus est, ab occidente incipiens oram maritimam Galliae septentrionalis, Hispaniae integram, Galliae meridionalis usque ad Rhodani ostia et Massiliam describeret, memoriam rerum Hispanarum ex nautarum Phoenicium relationibus haustam continet antiquissimam et verissimam. Nondum in eo periplo vel certe in partibus eius ex vetusto fonte solo derivatis mentio facta est nec Celtarum nec Carthaginensium; memoriam vero continet coloniarum vetustissimarum a Phoenicibus eo deductarum et populorum Ibericorum. Eorum et nomina et oppida pleraque postea prorsus interierunt; tamen interdum vinculo quodam tenui cum aetatis recentioris testimoniis coniunguntur. Ita accidit, ut quae in periplo illo vetusto de populis gentibusque Ibericis traduntur magnam habeant utilitatem ad Iberorum res antiquissimas cognoscendas, quales praeterea e nummis tantum

⁷³⁾ *Beitrag zur alten Ethnographie der iberischen Halbinsel* (cum tabula geographica) von H. Kiepert, *Monatsberichte der Berliner Akademie* 1861 p. 113—165. Eiusdem *Lehrbuch der alten Geographie* (Berol. 1878 S.) p. 478—498.

⁷⁴⁾ Avienus *ora maritima* in *Deutsche Alterthumskunde von Karl Müllenhoff* vol. I (Berolini 1870 et iterum 1890 S.) p. 73—203. Vol. II prodit Berolini a. 1887, III a. 1892, V I a. 1883.

et inscriptionibus discimus, qui in vicem eis illustrantur. Müllenhoffius si novisset Narboni iam probabiliter adscribi nummos Iberice inscriptos (n. 1), multo confidentius Humboldtium et Kiepertum secutus iudicavisset de oppidi eius origine Iberica. In operis postumi volumine altero de Celtarum in paeninsulam Ibericam invasione p. 236 agit; in tertio p. 174 ss. de Ligurum stirpe et sermone quaerere fructuosissime coepit vir doctissimus, sed quominus ad finem perduceret quaestionem incohatam morte prohibitus est.

17. Tractaverunt eandem quaestionem post Müllenhoffium H. d'Arbois de Jubainville d'Arbois
Francogallus⁷⁵⁾, Franciscus Martins Sarmiento, vir ingeniosus mihi quae amici-simms⁷⁶⁾, et F. Adolphus Sarmiento
Coelho⁷⁷⁾ Lusitani. Quae commentati sunt, incerta multa, nonnulla probabilia continent: ad monu- 1850
menta scripta, nummos et inscriptiones, et ipsi nondum respicere potuerunt. Coelho 1859

18. Monumenta haec scripta, nummos et inscriptiones, immerito neglecta iacere sensit Phillips
Georgius Phillips ictus Vindobonensis, qui antea in doctrinae regionibus prorsus diversis habi- 1871
taverat. Inde demum ab anno 1870, eodem quo Müllenhoffii liber prodit, in actis academiae Vindobonensis seriem dissertationum multiplicem edere coepit, quibus studia Iberica promovere sibi proposuit⁷⁸⁾; deo dissertationes illas omnes officiosae liberalitati senis quondam amabilis. Inscriptiones nummorum Ibericorum e Boudardo potissimum novit, cuius explicationibus pravis caecam fidem praebuit, quamquam in singulis interdum probabiliora quam ille proposuit. Inscriptionum quoque Ibericarum syllogem concessit quantum valuit plenissimam; sed viginti tantum novit inscriptiones, in quibus etiam insunt falsae nonnullae. Titulum Castellonensem omnium gravissimum (n. XXII) sero novit. Itaque quamquam litteras Ibericas e Phoeniciis derivatas esse et ipse recte iudicavit, tamen ut quaestionem universam promoveret nequaquam ei contigit. Sed meritis est eo quod quae ab aliis de origine Iberorum prolata sunt diligenter recensuit et inter alia plenius, quam antea factum est, similitudines exposuit, quae intercedunt inter nomina oppidorum Hispaniae et Africae septentrionalis; item quod quae de Vasconum lingua hodierna deque alphabetis Vasconicis explorata sunt, componere et diiudicare suscepit. Nomina locorum Iberica, quae in Gallii Aquitania et Narbonensi fuisse traduntur, item nomina propria hominum Iberica apud scriptores veteres memorata collegit quidem, sed neque enumeravit plene nec discrevit caute a Celticis. Quae omnia quamquam studio sane laudabili persecutus est, tamen nec grammaticam nec historiam antiquam nec numismaticam epigraphicamque artem ita callebat, ut ab erroribus et omissionibus gravibus posset cavere. In primis obfuit, quod quae ab Antonio Delgado aliisque scriptoribus Hispanis inventa erant paene omnia ignoravit. Ita verbi causa nummos Rhodienses

⁷⁵⁾ *Les premiers habitants de l'Europe par H. d'Arbois de Jubainville* ed. II (I prodit a. 1877) [cum G. Duttin] vol. I Parisiis 1888 (pp. XXIV 400) S.

⁷⁶⁾ R. Festus Avienus ora maritima, *estudo de este poema na parte respectiva a Gallica e Portugal por F. Martins Sarmiento* (cum tab. geographica) Porto 1880 (pp. 93) S.; eiusdem *os Lusitanos* cot. Porto 1880 (pp. 40) S.; *os Lusitanos, subsidios para a antiga historia do Occidente* (cum tabb. II) Porto 1887 (pp. XXXI 292) S. Dixi de scriptis illis omnibus *Deutsche Literaturzeitung* 1881 p. 1584, 1888 p. 1224.

⁷⁷⁾ F. Adolpho Coelho *questões ethnogenicas, Lusitanos, Ligures e Celtas* in *Rev. archeologica* III 1889 p. 129—144 IV 1890 p. 153—161.

⁷⁸⁾ *Ueber das iberische Alphabet in Sitzungsberichte der phil. hist. Cl. der kais. Akademie der Wissenschaften zu Wien* vol. LXV 1870 p. 165—238; *die Einwanderung der Iberer in die pyrenäische Halbinsel* ib. p. 519—564; *eine baskische Sprachprobe nebst Einleitung und Commentar* ibid. p. 731—766; *über das baskische Alphabet* ib. vol. LXXVI 1870 p. 7—50; *über das lateinische und romanische Element in der baskischen Sprache* ib. p. 239—260; *Prüfung des iberischen Ursprungs einzelner Stammes- und Städtenamen im südlichen Gallien* ib. vol. LXXVII 1871 p. 345—410; *über eine in der Nähe von Castellón gefundene iberische Inschrift* ib. p. 573—580; *über den iberischen Stamm der Indiketen und seine Nachbarn, ein Beitrag zur Topographie des nordöstlichen Hispaniens* ib. p. 761—804.

omnino non novit. Emporitanos paucos; de multis aliis a Boudardo deceptus prave indicavit. Quominus quaestiones incohatas absolveret scriptor morte prohibitus est.

19. Inter eos viros, qui vel linguam Vasconicam grammatica ratione explorare susceperunt, qui satis multi sunt, vel litteras et mores Vasconum illustrare, ut et alii et Wentworth Webster Britannus, plerique, ut par est, monumenta Iberica omnino neglexerunt. Unus quantum scio Iulianus Vinson professor Parisinus, inter linguae Vasconicae indagatores iuxta Guil. Ioh. van Eys fortasse princeps, quamvis etiam linguarum orientalium perquam gnarus, cum iudicium ferret de libro a Francogallo quodam de Vasconum origine docte scripto et paullo postea de libris a Boudardo Phillipsio Heissio editis⁷⁹⁾, rectissime monuit, qui monumentorum Ibericorum sermonem e Vasconum hodierno explicare sibi proponeret, eum ante omnia hunc ipsum sermonem accurate ediscere et probe intellegere debere. Id vero minime tres viros illos praestitisse. Deinde cum tres dialecti sermonis Vasconici, quae hodie sunt, redeant ad linguam vetustiore[m] unam, illa qualis fuerit ex antiquissimis quae exstant monumentis primum indagandum esse. Monumenta autem linguae Vasconicae, ut supra monui, notum est non ascendere ultra saeculum sextum decimum. Itaque multum abesse, ut sermonis Vasconici hodierni formae tuto comparari possint cum nominibus vocabulisve Ibericis e nummorum lapidumque inscriptionibus eruendis, utpote annos circiter mille et septingentos quam illae antiquioribus. Hae autem quam parum probabiliter a viris illis doctis lectae essent et explicatae, exemplo uno e titulo Castellonensi desumpto Vinsonius demonstravit luculenter. Speramus fore, si ad studia haec examinanda redierit vir doctissimus, ut lectionem sane scripturae Ibericae aliquantum profecisse reperiat; ab interpretatione vero et cum lingua Vasconica comparatione hodie quoque eadem qua antea cantione abstinemus, donec a grammaticis Vasconicis de antiquissima eius forma certiora edocti erimus.

Vinson
1871—1873

Velasco 1877

20. Michael Velasco y Santos, archivarius olim Valentinus tum Complutensis, inscriptiones Ibericas omnes a se dudum collectas se editurum esse promisit. Sed edidit, quantum resciscere potui, tres tantum Alcalenses aliunde satis notas (n. XIX—XXI); quas de alphabeto Iberico instituisse se quaestiones affirmavit, nondum publici iuris fecit⁸⁰⁾.

Sayce 1877

21. Alexander H. Sayce Britannus, inter linguarum orientalium doctores clarus, cum in Hispaniam aliquando venisset, tabulam Castellonensem (n. XXII) inspexit statimque interpretandam suscepit⁸¹⁾. Quod ut consequeretur, Heissii quidem opus evolvit, reliqua vero omnia, quae de quaestione difficillima a viris doctis prolata sunt, ignorantia superba neglegenda esse putavit. Tamen tabulae illius non solum scripturam, sed etiam sermonem facili negotio sibi visus est explicavisse: atque sermonem a Vasconico hodierno prorsus diversum esse pronuntiavit. Contra cum sermonem, qui in inscriptionibus Etruriae septentrionalis quas dicimus, Atestinis Vietinis et.,prehenditur, Ligusticum esse et Iberico titulorum Castellonensis et Saguntinorum simillimum. Insunt in adnotationibus eius observationes nonnullae non malae, ut expectaveris ab homine docto; sed tamen conamina levissima merito silentio transimus.

Fita 1878

22. Alia prorsus ratione quaestionem illam aggressus est P. Fidelis Fita, vir doctus et in variis doctrinae philologicae, epigraphicae, historicae regionibus habitans, in libellis quibusdam

⁷⁹⁾ De libro scripto ab J. Fr. Bladé *études sur l'origine des Basques* (Parisus 1869 8.) indicavit Jul. Vinson in *Rev. de Linguistique* IV 1870/71 p. 55—71; deinde edidit dissertationem *la question ibérique* in *sylloge congrès scientifique de France* (sessio XXXIX) a. 1873 vol. II (Pau 1873 8.) p. 357—368.

⁸⁰⁾ De titulis Ibericis a se collectis et in album relatis, quod dono dedit societati archaeologicae Valentinae, refert Michael Velasco y Santos in *la Academia* I 1877 p. 119 s.

⁸¹⁾ Explicatio tituli Castellonensis (n. XXII) ab A. H. Sayce, dum Matrili moratur, proposita publici iuris facta est in ephemeride *la Academia* I 1877 p. 237 ss. cf. p. 188. Cf. etiam F. Fita *bol. de la Acad.* II 1882/83 p. 308.

editis annis 1878 et 1879 eruditione multiplici plenis⁸²⁾. Formas enim grammaticas sermonis Iberici ex numerorum inscriptionibus et ex nominibus locorum et hominum traditis eriere et cum flexione linguarum Indogermanicarum componere suscepit. Ita nomina virorum et mulierum in *-o* desinentia, gentium indicationes in *-um* (sive *qum*) e sermone Iberico derivavit; item nomen in *-us* genitivos singularis in *-is*, quos composuit cum genetivis Germanicis nominum Hispanorum vel Visigothicorum in *-is* et *-iz* (*-ez*), ut *Menendus Pelagis*, *Gomes Guadisabris*, similibus, Iberico esse putavit. Etiam Celticas formas in nominibus Hispanis inesse sibi persuasit. Quae omnia num recte statuerit valde dubito. Inprimis vero linguae Vasconicae hodiernae flexionem ad Ibericam explicandam adhibuit. Opinionem a non paucis prolatam, velut iam ante hos quadraginta annos a S. F. W. Hoffmanno⁸³⁾, scilicet Iberes Asiae et Iberos Hispaniae eiusdem esse originis, quae nominum similitudine sola nititur, novis argumentis fidei posse credit: sermoni enim Grusiorum in Georgia ad Caucasum montem degentium, qui putantur ab Iberibus vetustis descendisse, magnam esse similitudinem cum Vasconum lingua. Numerorum vocabula, quae composuit, sane admodum diversa sunt. Ceterum hodiernam Vasconum linguam cum Etruscorum ab Iberibus Asiae etiam Robertus Ellis Anglus in opere postumo, quod imperfectum reliquit, derivare stultit⁸⁴⁾; frustra, nisi omnia me fallunt. Eandem vero opinionem Fita demonstravit iam prolatam esse saeculo XV a pontifice cardinali S. R. E. Iohanne de Margarit, episcopo Gerundensi. U de sermone Iberico indicemus nondum videtur tempus esse: nam versamur adhuc in litteris eius interpretandis, de significatione et flexione vocabulorum paene prorsus incerti. Quod vir doctus initium fecit quaestionum, quae aliquando suscipiendae erunt sine dubio, audacter fecit; fieri potest ut in his quoque rebus fortuna adiuvet fortem. Sed interim iudicium suspendemus.

23. Salvator Sanpere y Miquel Barcinonensis in libro de origine et fontibus nationis Catalaunae, quem edidit, et in dissertationibus quibusdam ad librum illum supplendum scriptis⁸⁵⁾, litteras aliquot Ibericas (veluti *t*, quam putabat cum Caelestino Pujol *k* Latinam esse), explicare studuit proprio Marte nec sine ingenii acumine.

24. Bernardinus Martinus Minguez Carrionensis magna cum industria versatus est in nummis et inscriptionibus Ibericis colligendis depingendis explicandis⁸⁶⁾. Sed nec materiam plenam et certam congerere nec interpretationis sanam rationem reperire ei contigit; tamen aliquo modo sane meritis est de his studiis, quod imagines inscriptionum, quae in nummis sunt, e libris editis collectas proposuit accurate et cum fide delineatas. Eam ob causam dolendum est, quod liber eius laboriosus etiam in Hispanorum paucissimorum manus pervenit: a via ac ratione interpretandi, quam sequitur, adhibenda sane magnopere cavendum est. Nam quae de originibus Ibericis sibi visus est exploravisse quaeque ad nomina Iberica legenda et explicanda profert, tam sunt ab omni iusta eruditione destituta, ut merito silentio praeterire quam virorum doctorum irrisioni tradere praestet.

⁸²⁾ *Restos de la declinacion celtica y celtiberica en algunas lapidas españolas* (ex ephemeride *la Gaceta cristiana seorsum expressa*) por el P. Fidel Fita, Matriti 1878 (pp. 172) s.; *el Gerundense y la Ejaña primitiva, descubierto ante la Real Academia de la historia cet.* por el P. F. F. Matriti 1879 (pp. 240) s. Vide quae de utroque libello dixi *Jenae Litteraturzeitung* 1879 p. 516 s.

⁸³⁾ *Die Iberer im Westen und Osten cet.* von S. F. W. Hoffmann Lipsiae 1848 (pp. VI 238) s.

⁸⁴⁾ *Sources of Etruscan and Basque languages* by R. Ellis Londinii 1886 (pp. VIII 166) s.

⁸⁵⁾ *Origen y fonts de la nació catalana* por S. Sanpere y Miquel Barcinone 1879 (pp. 271) s. Idem *contribucion al estudio de la religion de los Iberos* in *Revista de ciencias historicas* I 1880 p. 1—15. Indicavit de libro illo breviter sed iuste Jul. Vinson in *Rev. de linguistique* XIII 1880 p. 116 s. et XIV 1881 p. 203.

⁸⁶⁾ *Datos epigráficos y numismáticos de España* por Bernardino Martin Minguez, profesor de lenguas indoeuropeas en Valladolid (cum tabb. XIII), Valladolidi 1883 (pp. VIII 247) s.

25. Non defuerunt, ut vidimus, nec deerunt unquam qui re non satis perpensa et medio-
 criter docti scripturae linguaeque Ibericae aenigmata se primos solvisse persuasum habeant. Nu-
 perrimus inter eos neque vero certo ultimus Iohannes Bonança est, Lusitanus Olisipone degens.
 Is enim in historia sua Lusitaniae, quam incolavit⁸⁷⁾ atque tam fuse tractandam sibi sumpsit, ut
 librum ab huius planetae nostri initiis inciperet, inter alia etiam illud se praestitutum esse pro-
 misit confidenter, quod adhuc nemini contigisset, scilicet ut inscriptiones Ibericas Lusitaniae meri-
 dionalis, velut eam, quam primus edidit (n. LXXIV), non legeret solum, sed etiam certa ratione
 explicaret. Explicationem illam suam nondum edidit, ego certe eam nondum potui videre; sed
 curiositate exigua donec apparebit exspectabimus.
26. Inscriptiones illae Ibericae in Lusitania meridionali repertae (n. LXII—LXX), quarum
 partem Cenaculo solus servavit (supra § 6), nuper repetivit Aemilius Cartailhae, scriptor inter
 anthropologos Francogallicos merita laude florens, in libro utili de aetate Hispaniae quam dicunt
 praehistorica⁸⁸⁾; interpretationem vero non attigit.
27. Accesserunt inscriptionibus illis novae quaedam antea ignotae (n. LXXI—LXXIII, LXXV,
 LXXVI) cura Statii da Veiga olim Balsensis, postea Olisiponensis, qui inde ab a. 1865 iussu regio
 in mappa archaeologica regni Algarbici occupatus regiones patrias diligentissime exploravit. Quae
 congressit monumenta atque specimina aetatis vetustissimae et Romanae inde ab a. 1877 collecta
 et exposita exstant in museo Algarbiensi, quod Olisipone condidit, atque describere et edere sibi
 proposuit in opere magno de antiquitatibus Algarbiensibus, in quo scribendo occupatus nuper
 litteris et amicis ereptus est⁸⁹⁾. Volumina duo, quae prodierunt, ad monumenta illa epigraphica
 tractanda nondum pervenerunt.
28. Quae de origine, moribus, lingua Iberorum ab eis viris doctis, quos modo enumera-
 vimus, exposita sunt quaeque deinde de linguae potissimum Vasconicae hodiernae structura gram-
 matica observata exstant in libris doctorum Hispanorum Francogallorum aliorumque recentissimis,
 ea omnia comprehendit G. Gerland in disputatione *die Basken und die Iberer*, quae inserta est
 Groeberi encyclopaediae Romanicae⁹⁰⁾. Recte de origine Vasconum ab Iberis repetenda iudicavit;
 quamquam documenta eius opinionis plurima quae supersunt ignoravit. Addiderunt quaedam
 G. Baist et J. Cornu, qui in eodem opere de linguis Hispanica et Portugallica scripserunt.
- Qui nuper thesaurum linguae veteris Celtarum condere coepit Alfredus Holder⁹¹⁾,
 praeter Celticae linguae nomina et vocabula etiam Ibericae tantum non omnia — quae nos a
 Celticis quam accuratissime secernere potius studuimus —, enumeranda esse putavit. Unde necessi-

⁸⁷⁾ *Historia da Luzitania e da Iberia desde os tempos primitivos ao estabelecimento definitivo do dominio romano, parte fundada com documentos até ao presente indecifráveis por João Bonança* Olisipone 1886 ss. 8. cum tabulis. Proderunt usque ad a. 1889 extr. fasciculi XII. Vide quae de eo libro diximus ego *Deutsche Literaturzeitung* 1888 p. 908 et Antonius C. Borges de Figueiredo *Revista archeologica* III 1889 p. 89 s.

⁸⁸⁾ *Les âges préhistoriques de l'Espagne et du Portugal par E. Cartailhae* (cum tabb. IV et imaginibus 450) Parisiis 1886 (pp. XXXV 347) 8.

⁸⁹⁾ *Paleoethnologia, antipidades monumentaes do Algarve, tempos prehistoricos, por Sebastião Philippes Martins Estacio de Veiga* vol. I II cum mappis II et tabb. LXXXIV Olisipone 1886 (pp. XXIII [IX] 609) 8. Dixi de hoc opere *Deutsche Literaturzeitung* 1888 p. 837.

⁹⁰⁾ *Grundriss der romanischen Philologie u. s. w. herausgegeben von Gustav Gröber* vol. I (Strassburg 1888 4.) p. 313—334, p. 687—803.

⁹¹⁾ *Alt-celtischer Sprachschatz von Alfred Holder, erste Lieferung A—Atep-atu-s* Lipsiae 1891, *zweite Lieferung Atep-acu-s—'brano-s* 1892 (*Spalte 1—512*) 8. mai. Consulendi sunt qui de fasciculo primo verba fecerunt H. Meusel *Wochenchrift für klassische Philologie* VIII 1891 p. 790 ss., Windisch *Litterarisches Centralblatt* 1891 col. 1081, Thurneysen *Litteraturblatt für germanische und romanische Philologie* a. 1891 col. 242 s., ego *Deutsche Literaturzeitung* a. 1891 col. 1814 ss., 1892 col. 165.

tatem nobis imposuit ea consulendi, quae ad Celticam originem formarum quarundam vel indicandam vel probandam protulit. Quod cum fecerimus religiose, nolimus tamen in redarguendis eius opinionibus, si quidem probasse eas visus non est, commorari. Nam in materia potius colligenda quam in formis explicandis libri eius utilitatem positam esse consentiens eorum opinio est, qui iudicia de eo tulerunt.

29. Praeter viros doctos non paucos, quos enumeravimus, in inscriptionibus Ibericis aut colligendis omnibus aut in edendis singulis occupatos, ediderunt alias seorsum vel occasione oblata memoraverunt, Lozano (n. LII^a), Merchante et Delgado (n. LI), Daniel de Lorichs, de quo supra (cap. I § 20) dixi (n. XVIII. XXII. XXXVIII), Aurelianus Guerra (n. XXXIX), Iacobus Zobel (n. L) cum Fidei Fiça (n. XXXV), Emmanuel Berlanga (n. XLIII. L), Aurelianus Barra (n. XXXIV), Arthurus Pedrals (n. IV), Aloysius Heiss (n. XXXIII), Franciscus Gamurrini Florentinus, qui titulum Ibericum in Italia repertum protulit (n. XLII), Martinus Sarmiento (n. LXI), Staius da Veiga (n. LXXVI), Romanus Andres de la Pastora (n. XXXVII), Iohannes Rubio de la Serna (n. II—IV), Martinus Sarmiento (n. LV), Caestinus Pujol (n. I), Tessera Matritensem (n. XL) misit Iosephus Raimundus Mérida amicus, ipse descripsi.

Auctores
epigraphici
vari

Addidi, ne quid desideraretur quod huc faciat, titulos scriptos litteris Latinis, sed sermone peregrino (n. XLIV—XLIX. LIII—LX), atque memorare etiam volui titulos rupi incisos (n. LII^a), quamquam num omnino litteras habeant et nun vetusti sint iure dubitaveris.

Etiam in hac epigraphices regione fraudes locum habere, ut in reliquis omnibus, non est quod miremur. De inventis Candidi Mariae Trigueros (n. IX* XI* XIII* XLI* XLII* LIII*—LV* LVIII*—LX*) et de fraudibus Granatensibus (n. XLIII*—LII*) supra iam dictum est (§ 2 et 4). A Lastanosa (n. XIII*) et ab Errone (n. XVI*. LVII*) quaedam prolata sunt a vere Ibericis admodum diversa, quae falso huc referebantur. Tarracone deinde (n. I*—VIII*) et in colli sanctorum prope Yecla (n. XIX*—XL*) inscriptiones quaedam fictae sunt ob vanam gloriam captandam et ex lucri cupidine, quas aegre credimus a doctis hominibus unquam pro genuinis habitas esse. Interdum exempla titulorum fortasse genuinorum imperite ac negligenter excepta tenemus, ut Bilbilitani (n. X*), de quo iam dixi (§ 3), Avilensium (n. XIV* XV*), Turgaliensis (n. XVII*), Jumillensis (n. XVIII*), quae necessario releganda erant inter inscriptiones suspectas, Ilicitanus (n. VIII^a*) et Hastenses (n. LVI^a*) Latini potius videntur esse male lecti.

Falsae

Materiae epigraphicae auctores et historiam studiorum Ibericorum adumbratam tenes: iam in eo est, ut ad quaestionem de scriptura Iberica accedamus.

CAPUT III SCRIPTURA

Scripturam Ibericam e Phoenicia derivatam esse, non e Graeca, cum litterarum singularum orationis formae demonstrant, ut statim apparebit, tum quod in ulteriore provincia tam in nummis quam in inscriptionibus nunquam desit sinistrorsum derigi secundum Phoeniciorum consuetudinem. In nummis Castulonis ulteriori vicinae antiquioribus et ipsis sinistrorsum procedit (n. IIS^a): contra dextrorsum derigitur in ceterioris reliquis omnibus itemque in inscriptionibus una excepta paterna Segoviensi (n. XXXIV), quam non sine causa potius ex ulteriore provenire coniecimus. Vestigia

consuetudinis antiquioris paucissima supersunt in citeriore ζ s interdum ita ρ scripta et ξ iuxta ξ . Unde Iberi putandi sunt scripturam iam per saecula aliquot sibi notam, ut Artemidori testimonium apud Strabonem servatum (III 1, 6) docet, quod infra cap. IV attulimus, ad exemplum Graecae et Latinae mutasse, cum nummos inscribere coeperunt; id quod ex aliis quoque indicibus a Delgado iam observatis concluditur. Formas litterarum singularum sinistrorsum directas utpote antiquiores infra ubique praeposui reliquis. Singularis est forma et ratio scripturae eius, quam in nummis regionis Asidonensis (n. 142. 145—153) primus observavit et explicare studuit Zobelius. E Phoenicia videtur et ipsa derivata esse; sed neque convenit cum vere Punica nummorum Gaditanorum Malacitanorum cet., nec similis est Ibericae provinciae citerioris vel Obulcone vel Salaciae adhibitae. Similitudinem aliquam cum scriptura Libyca inscriptionis Thuggensis deprehendere sibi visus est Zobelius. Inscriptionem illam bilinguem, scilicet litteris Punicis a parte laeva, a dextra Libyca inscriptam, ex exemplo olim Peirescio misso Gesenius edidit (scripturae linguaeque Phoeniciae monumenta p. 183 ss. tab. 20 LVI), postea, cum iam Londinium translata esset (v. V. Guérin *voyage archéologique dans la régence de Tunis* vol. I, Parisiis 1862, p. 119 ss.), inter alios tractavit A. C. Judas (*nouvelle analyse de l'inscription libyco-punique de Thugga* cet. cum tab., Parisiis 1869, pp. 76). Similiter illa atque reliquae inscriptiones Libycae eiusdem fere regionis breviores postea repertae, quas Faidherbe potissimum collegit, corpus autem inscriptionum Semiticarum Parisinum nondum attigit (ad ultima eius volumina relegatae sunt), scriptura utitur quadrata, saepe columnatim ($\sigma\sigma\sigma\sigma\sigma\sigma$) disposita, quae a nummorum illorum in regione Asidonensi repertorum prorsus differt. Casui tribuendum videtur, quod elementa singula, veluti \aleph , utrique communia sunt; reliqua paene omnia differunt. De cognatione quadam linguarum, morum, adeo corporum, quam inter gentes Libycae et Etruscas intercessisse Daniel G. Brinton, vir doctus Americanus, sibi persuasit (*the ethnological affinities of the ancient Etruscans et on Etruscan and Libyan names in Proceedings of the American Philological Society* vol. XXVI et XXVIII 1887—1889, pp. 24 et 16, 8.; vide *Deutsche Literaturzeitung* a. 1890 p. 1380), adhuc tacere praestat; nondum enim sat certis argumentis probata est. Sane per se probabile non est, e regione Numidiae ab ora Hispaniae satis remota scripturam hanc in regionem Asidonensem Carteianam Gaditanam pervenisse. Neque vero negaverim, quod coniecit Zobelius, ex alia aliqua Africae regione, quae Hispaniae magis vicina est, fortasse ex Tingitana, provenisse gentes eas, quae oppida illa in Hispania condidissent nummosque inde emisissent. Cui coniecturae quamquam non pauca sunt quae faveant, tamen haec quoque scriptura ex Phoenicia videtur potius derivata esse ab indigenis in ipsa Hispania. A litteris vero illis cum Ibericis reliquis componendis comparandisque adhuc abstinendum est, cum lectio et interpretatio nummorum in regione Asidonensi repertorum tot tantisque difficultatibus laboret, ut certi nihil adhuc mihi quidem statuere contigerit de inscriptionibus nummorum illorum legendis. Itaque a quaestionibus palaeographicis, quas iam adimus, litteras illas sive Turdetanas sive Libyphoenicias omnino seclusimus.

De similitudine, quae intercedit inter nomina aliquot geographica Africae et Hispaniae, infra dicitur cap. IV.

Quae praeterea inter ulterioris et citerioris provinciae scripturam intercedunt discrimina non magna sunt neque ita comparata, ut seorsum de utraque videatur agendum esse.

Litterarum singularum significationes non ita demonstrabimus, ut verae quando et quem ad modum et a quibus viris doctis deinceps detertae sint exponamus. Sed singula earum genera comprehendentes ex comparatione cum formis Phoenicis et ex exemplis nummorum et inscriptionum plus minusve certae interpretationis explicabimus ita, ut exempla omnia simul respiciamus;

id quod in singulis litteris indagandis omnibus omnino nondum praestiterunt viri docti. Inter exempla inscriptiones Ibericas drachmarum Emporitanae (n. 5 *b*) et Rhodiensium (n. 3), scriptas illas litteris minutissimis et plerumque minus certis, omittere cautius visum est, paucis exceptis, quae interpretationem probabilem admittunt.

Quae a viris doctis multis, imprimis a Delgado, Zobelio, Berlanga recte observata sunt multa, ea aucta et emendata fundamentum praebent solidum, in quo interpretatio scripturae Ibericae quatenus fieri potest nitatur.

De originibus, aetatibus, varietatibus inscriptionum earum, quae in nummis exstant, dictum est in praefatione ad partem primam nummos complectentem; earum, quas tituli exhibent in aere lapidibus argilla inscripti, in praefatione alterius partis, quae inscriptiones proprie dictas continet. Materiam omnem, e qua notitia linguae Ibericae haurienda est, comprehendunt indices in fine adiecti.

Vocales.

1. ◀ *aleph* Phoenicia sive Semitica vetusta, quam in inscriptionibus Ibericis Delgado primus *a* agnovit, formas ibi habet varias secundum aetates et loca. Recte Delgadum legisse probant nomina duodecim oppidorum populorumve aliunde nota et certa, quae inscripta sunt nummis Alavonae n. 32 Ausetanorum n. 18 Calagurris n. 64 Damaniae n. 86 Iaccae n. 48 Lagni n. 38 Laetanorum n. 19 Lauronis n. 42 Saetabis n. 43 Saldubae n. 35 Turiasonis n. 60 Uxamae n. 74. In plus septuaginta nummorum inscriptionibus *a* vocalis exstat, quae etiam apud Iberos omnium vocalium frequentissima est.

◀ formam Phoeniciae simillimam habet in nummis quibusdam Obulconensibus n. 120 *7* et in titulis aliquot Lusitanis, ut n. LXII.

◀ in ulteriore provincia frequentissima est, ut in Obulconensibus plerisque n. 120 *13 4 9 11 17 18 19* (semel *4* ita *4* scribitur) et in lamina Gadlorensi n. LVIII.

▶ in citiore, ut praeter Saguntinos n. 40 aetatis II et III nummi multi docent tituli que Castellonensis omnium vetustissimus n. XXII et e reliquis n. VI VII XXVI XXVIII XLI. Quod semel ▶ scripta est in n. VIII, ex aetate huius tituli recenti videtur explicandum esse.

▲ ▲, linea transversa plerumque sursum directa, rarius plana ut in ▲ Latina, in ulterioris provinciae titulis n. LXII—LXXIV frequens est: in Ilipensi a descriptoribus ita

▲ et ▲ formatur, fortasse non satis accurate.

Nummi Saguntini n. 40 antiquissimi aetatis I formam

◻ habent rotundam Latinae *d* similem, a Zobelio cum aliarum litterarum similibus relatae ad imitationem formarum rotundarum, quas inscriptiones Phoeniciae in nummis Punicis Gaditanis et reliquis habere solent. Eadem redit in recentioribus n. 52 60 *q* 63 *c* 70 74, in n. 13 et 40 *b* infra sinistrorsum. Mirum in modum iuxta ▶ et ◻ in eodem nomine ◻ scripta est n. 58. Proxima aetate

◻ est, *rho* Graecae similis, non *p* Latinae (nam clausa est), ut nummi Saguntini n. 40 docent aetatis II et lamina Luzagensis n. XXXV, in qua utraque forma ◻ et ◻ iuxta adhibetur: cf. praeterea n. II IV XIII XLIII. Eadem etiam redit aetate recentiore IV in nummis Segiensibus n. 49, sed aperta.

◻ vel ▶ tertia forma est, in nummis Saguntinis n. 40 aetatis III iuxta adhibita; ◻ praeterea est in n. 19 *c* 32 35 38 42 43, ▶ in n. 19 *b* 42 48 60. E titulis ◻ habent n. XIII XIV XXXIX, ▶ n. XIX XXIII XXIV XXV XXXVI XLII. ◀ formam habet patera Segoviensis n. XXXIV sola usum ulterioris provinciae secuta.

e 2. \aleph \beth Phoeniciam paene immutatam redire in alphabetis Ibericis Velazquez antiquiores secutus recte docuit: atque iam inter omnes constat. Certa testimonia sunt nummi Aeonis (*esh*) n. 17 Cessetanorum n. 21 Ercaviae n. 94 Iessonis n. 20 Laetanorum n. 19 Letisamae n. 68 Nertobrigae n. 87 Segiae n. 49 Segisamae n. 66 Segobrigae n. 89 Segontiae n. 95.

\beth (F) forma plenior est in nummis Obulconensibus n. 120 67, in Salaciensibus n. 188, semel in titulo Ilipensi n. LXI et saepius in patera Segoviensi n. XXXIV, prona F decies in Luzagensibus n. XXXV, \beth in Rhodae vicinis n. 4 *b d* antiquioribus et Emporitansibus n. 5 *h* 30, \beth et F in Sethisanis n. 101, \beth in vasculo n. XLIII.

Singularis est forma haec:

F ter exstans iuxta hanc F novies adhibitam in lammina Gadorensi n. LVIII; *e* videtur significare. Vide infra F . Statim secuta est trium linearum transversarum formam simpliciorum duarum

F et F et F ; tertia longe frequentissima est videturque in Saguntinis n. 40 recentior esse quam prima. Est tamen in lammina Castellonensi n. XXII et in titulis praeterea plurimis. Raro etiam ita F scribitur, ut in n. 95; sed distinguenda est a F forma, quam *ce* significare infra videbimus. Quod iuxta usurpatae sunt formae F et F in Emporitano vetusto n. 5 *e* et in victoriatis Saguntinis aetatis I et in semisse n. 40 *b c f* ita inscriptis

$\text{DQ}\text{F}\text{F}\text{F}\text{X}\text{X}\text{X}$ *arseedrgd*
 $\text{DQ}\text{F}\text{F}\text{X}\text{X}$ *arseodr,*

Zobelius acute inde explicare studuit, probante Berlanga, quod duorum oppidorum foedere iunctorum nomina inesse diceret *arse* et *edr*. Quod mihi minus probabile videtur. Cum nummi Saguntini vix recentiores n. 40 *e g* sequentes omnes *h—r* inscripti sint

arsgdr,

multo probabilius videtur in F *ce* agnoscere, ut *arsecedr* forma vetustior, *arsegedr* recentior fuerit; ut infra exposui ad n. 40. Ceterum adnoto F in plerisque aliquanto magis supinam esse (v), quam typo exprimere licuit. Restant denique formae

F F F , quarum quamquam prima similis est *samech* Phoenicio et F Graeco, tamen inter viros doctos paene omnes convenit et ipsam similesque alias pro *e* vocali habendas esse. Id quod suadent F et F formae laminae Gadorensis n. LVIII et interpretatio vocabulorum, quam supra dedi, probabilis, quamquam non usque quaque certa. Atque priores duae adsunt in nummis ceterioris quidem, sed locorum ulteriori vicinorum

$\text{F}\text{F}\text{F}\text{F}\text{F}\text{F}$ et $\text{F}\text{F}\text{F}\text{F}\text{F}\text{F}$ *iclonckn* n. 115 (semel breviate F a)
 $\text{F}\text{F}\text{F}\text{F}\text{F}\text{F}$ *urkkkn* n. 116.

tertia sollemnis est in Castulonensibus et ipsis Baeticae finitimis

$\text{F}\text{F}\text{F}\text{F}\text{F}$ *esthle* n. 119,

quorum conveniunt tituli vasculorum Castulonensis et Italicis n. XLII XLIII. Titulus Ilipensis n. LXI bis F , ter F habet, semel F , si recte traditur; patera Segoviensis bis F habet, duodecies F vel F . Praeterea F est in titulo Lusitano uno n. LXV, F in quattuor n. LXII (iuxta F) LXXI LXXIV LXXV, F fortasse in n. LXXII. Berlanga solus de F cogitavit; v. adnotata ad n. 115, 116. Quarta F in nummo uno est, qui regioni Oscensi tribuendus videtur, inscripto

$\text{F}\text{F}\text{F}\text{F}\text{F}\text{F}$ *sesars* n. 51

Quod lineae transversae trans hastam utrimque prolongantur, e scribendi tantum consuetudine ortum videtur. Non crediderim *ce* sive *e* productam (F) significari.

i 3. F *jod* Phoenicia non mutata, collocatione tantum paullo diversa, in alphabetum Ibericum transiit. Est enim

Ⓜ in titulis provinciae ulterioris, ut in n. LXIII LXIV.

Ⓜ in nummis Obulconensibus n. 120 (semel Ⓜ 14 et semel Ⓜ . . .). Ⓜ in Salaciensibus n. 188.

Ⓜ in lammina Gadorensi n. LVIII.

Ⓜ (vel Ⓜ Ⓜ Ⓜ Ⓜ) in patera Segoviensi n. XXXIV; iam dextrorsum spectat

Ⓜ in nummis Iclonensium n. 115 Urcensium n. 116 Iliberritanis n. 128. In citeriore autem provincia ita plerumque

Ⓜ formata, sed etiam Ⓜ et Ⓜ (raro Ⓜ n. III, Ⓜ n. 59) post *a* frequentissima omnium vocalium est in nummis et inscriptionibus. Agnovit eam primas Puertas, secuti sunt viri docti recentiores omnes. Berlanga solus Ⓜ ulterioris pro *s* habet, nummos Punicos secutus. Probant interpretationem nummi Iacae n. 48 Iessonis n. 20 Herdae et Hergetum n. 30, 31 (cf. 5 h 18—21) Iluronis n. 44 Iliturgitani n. 119 Iliberritani n. 128 Gilitani n. 41 et Saetabitani bilingues n. 43, Turiasonis n. 60 Calagurris n. 64 Letisamae n. 68 Virovescae n. 72 Bilbilitani n. 85 Damaniae n. 86 Segobrigae n. 89 Ercaviae n. 94 Tanusiae n. 107.

Sed etiamsi frequentissima tamen non videtur unica littera fuisse, qua Iberi *i* vocalem designabant; nam similiter atque in alphabetis Graecis multis tam Ionicis quam Chalcidicis forma hastae simplicis

† iuxta formam illam alteram adhibita est, potissimum in provincia citeriore: ut observaverunt Puertas et Delgado, quos Zobelius secutus est. Sauley Ⓜ pro *i* vel *y*, † autem pro *u* vel *y* habuit; Berlanga Sanpere Pujol dubitant, nec sine causa, ut statim apparebit. Primum enim utraque litterae forma, quam *i* et *i* elementis transcribimus, in eisdem vocabulis iuxta usurpata est his:

ⓂⓂⓂⓂⓂⓂ	<i>airildur</i>	n. 22
ⓂⓂⓂⓂⓂⓂ	<i>salirín</i>	n. 30 ^b
ⓂⓂⓂ	<i>iis</i>	n. 91
ⓂⓂⓂⓂ	<i>diuiu</i>	n. 99
5 ⓂⓂⓂⓂ	<i>iithla</i>	n. 26
ⓂⓂⓂⓂ	<i>iith</i>	n. 27

Deinde nulla exstat nominis forma, quae certo probet † significare *i* vocalem. Usurpata est † in vocabulis hisce

initio ante consonas <i>lrs</i>	ⓂⓂⓂⓂⓂⓂ	<i>ilvacald¹</i>	n. 40 <i>bb—dd</i>
	ⓂⓂⓂⓂⓂⓂ	<i>irsones</i>	n. 54 <i>h—s</i>
	ⓂⓂⓂⓂⓂⓂ	<i>išones</i>	n. 54 <i>a—g</i>
	ⓂⓂⓂ	<i>ist</i>	n. 45 (cf. etiam 5 h 21—26)
ante vocales <i>eiu</i>	ⓂⓂⓂⓂ	<i>ierbi</i>	n. 15 ^b
	ⓂⓂⓂ	<i>iis</i>	n. 91
	ⓂⓂⓂⓂ	<i>iithla</i>	n. 26
	ⓂⓂⓂⓂ	<i>iith</i>	n. 27
	ⓂⓂⓂ	<i>are</i>	n. 5 h 25
intra voces ante consonas <i>nqrs</i>	ⓂⓂⓂⓂ	<i>edin</i>	n. 4 6 (cf. 5 h 1, 12) et in clausula
	Ⓜ	<i>in</i>	n. 18, 22, 30 ^b , 38, quibuscum
	Ⓜ	<i>ei</i>	n. 2, 6, 9, 10, 11, 12, 43 † componendum
	ⓂⓂⓂⓂⓂⓂ	<i>diuiu</i>	n. 99
	ⓂⓂⓂⓂⓂⓂ	<i>qnthiqm</i>	n. 103
	ⓂⓂⓂⓂⓂⓂ	<i>airildur</i>	n. 22
	ⓂⓂⓂⓂⓂ	<i>gireki?</i>	n. 15 e
	†ⓂⓂⓂⓂⓂⓂ	<i>uzaniath</i>	n. 58
	ⓂⓂⓂ	<i>ains</i>	n. 40 <i>qz</i> (cf. n. 5 h 10 34)

ante vocales nullas (excepto fortasse n. 5 h 33) et *vix* in fine (exceptis fortasse n. 5 h 27 34 15^b 15^c).

i Zobelius cum observaret ante *a* nusquam *l* scriptam esse, nummos autem $\chi\iota\iota\iota\iota$ *diviu* n. 99 in-
scriptos probabiliter referri ad Dianium cumque $\iota\theta\mu\omicron\iota\iota$ *irsones* n. 54 inscriptos putaret ad
Iarsonem sive Oeasonem referendos esse, *l* ubique significare *ia* sibi persuasit, *l* igitur semivo-
calem *jod* esse, ι vocalem *i*.

Berlanga *l* contra *c* vel *k* esse credidit inde progressus, quod in inscriptionibus, quae *l*
habent, nusquam \ll legitur (neque obstat quod Δ pro *ca* est in $\iota\Delta\Delta\Delta\Delta\Delta\theta$ *ilcaaldr* n. 40 *bb—dd*);
deinde quod pro

$$\Sigma\iota\theta\iota\chi\psi$$

n. 103 in exemplaribus recentioribus *uo* scribitur $\Sigma\iota\theta\iota\chi\psi$; denique quod pro $\iota\chi$ clausula etiam
legitur \ll in hisce

$\iota\chi - \rho\uparrow\mu\epsilon\zeta\epsilon\kappa\iota$ et $\rho\uparrow\mu\epsilon\zeta\epsilon\kappa\iota$	<i>in-aiſescen aiſescen</i>	n. 18 <i>a d</i>
$\rho\uparrow\mu\delta\iota\chi$	<i>aiſaiſen</i>	n. 18 <i>b</i>
$\mu\epsilon\theta\iota\mu\delta\iota\chi$	<i>ſalirin</i>	n. 30 ^b <i>b</i>
$\mu\epsilon\theta\iota\mu\delta\iota\chi$	<i>ſaliren</i>	n. 30 ^b <i>c</i>

Sed tamen $\iota\chi$ illud in n. 18 *a* cum iuxta \ll legatur, potest in n. 18 *b* \ll vel \ll omissum esse;
et in 30^b *b c* similiter duplex iuxta in usu fuisse clausula. Eadem $\iota\chi$ clausula legitur in capite
bovino argillaceo Tarraconensi n. XIII *e* et in titulis n. XV et XXXII. Pro Berlangae opinione
aliqua ex parte facit, quod in nummis $\Delta\iota\theta\mu\epsilon\zeta\theta$ *caſesa* n. 91 inscriptis aversa habet $\iota\chi\mu$ *iſ* illud;
quod si *eis* legimus, potest breviatum esse ex *caſis*. Cum reliquis vero exemplis, in quibus *l*
littera adhibita est, *c* aegre convenit: neque exstant exempla certa, quae probent hanc interpreta-
tionem. Certo huc trahi non potest quod pro κ interdum $\iota\chi$ scriptum esse infra videbimus. Sane-
pere denique et Pujol in nummis $\epsilon\uparrow\mu\psi\iota\mu\delta\iota\theta\iota\theta$ *eustithla* n. 26 et $\iota\chi\psi\Delta\eta$ *iſthl* n. 27 inscriptis Baetu-
lonis nomen inesse putabant et propterea sibi persuaserunt *l* formam breviatam esse ex *r*, *p* vel *b*.
Sed etiam huius interpretationis argumenta certa desiderantur; atque Pujol ipse *l* non raro per *i*
transcripsit.

In inscriptionibus provinciae ulterioris *l* rara est. In nummis Obulconensibus unum
exemplum est n. 120 *15 d* minus certum, ι contra circiter 20 exemplis exstat. Unum item incer-
tum est in titulo Ilipensi, ι duo in n. LXI; patera Segoviensis n. XXXIV, lammina Gadorensis nullum
habent, sed ι in illa septem, in hac quinque sunt. Tituli Lusitani n. LXV LXIX LXXIV bina,
LXXI unum *l* habent ex parte incerta, ι sedecim. Num in eisdem vocabulis adhibeantur certo
diudicari non potest.

Etiam in inscriptionibus provinciae citerioris *l* non raro legitur. In patellis Tarraconen-
sibus *l* quinque, ι una sunt; in titulis hisce *l* et ι iuxta scriptae sunt n. XV *l* una ι quattuor;
XXIII *l* una ι tres; XXVII *l* una ι quattuor; XXX *l* una ι una; XLII *l* una ι quattuor. In
lammina Castellonensi n. XXII *l* septem ι viginti duae atque quinquies in eodem vocabulo, in
Luzagensi n. XXXV *l* una ι decem, in eodem vocabulo semel; in reliquis titulis citerioris omni-
bus *l* sedecim ι quinquaginta quattuor sunt.

Exempla sex supra scripta nummorum et inscriptionum circiter decem, in quibus *l* iuxta
 ι legitur (in primo *air-ildur* n. 22 duorum oppidorum nomina inesse probabile est), eo sane ducunt,
ut soni aliquid discrimen litteris diversis indicari putemus; quod in *i* pingui *ei* simili (ι) et in
correpta, vel in *i* acuta et illa, quae apud Romanos *u* similior erat (ut in *optimus optimus* simi-
libusque) potest situm fuisse. Sonus ille *u* similis vel ante vocales *r*, de quo olim Sauley cogi-
taverat, non videtur abhorreere ab exemplorum *l* litterae, quae supra dedi, interpretatione proba-
bili. Similitudo alphabetorum Graecorum et Italicorum facit, ut *l* et ι eandem litteram esse credere
pergamus, donec alia certior interpretatio proferetur. Transcripsimus igitur per *i*, ut ab ι *i* distin-
gueretur, neque vero aliam litteram per *l* significari credimus.

4. \circ Phoenicium ut in alphabetis Graecis, ita in Ibericis quoque adhibitam esse eadem significatione veri simile est, quod primus Sauley statuit, reliqui viri docti probaverunt: sed certis exemplis non demonstratur. Nullum enim exstat nomen oppidi certum, in quo legatur. Forma vetustior simplex \circ videtur fuisse, quam habent tituli Lusitani n. LXII—LXVI LXIX—LXXII LXXIV LXXV et Ilipensis n. LXI, in citeriore nummi Saguntini vetusti n. 40 b, item draclimae Emporitanae multae n. 5 (sedecim exempla) et n. 15^a, praeterea etiam recentiores n. 54 a 75 115 et tituli n. VIII IX XIII XXVIII. Recentior forma angulata videtur esse

\square , quam soli habent nummi Orsavenses n. 73, et

\diamond , quae est in n. 40 bb—dd, ubi tamen ita potius formatur \diamond , et in n. 54 g 80 115: habent praeterea titulus vasculi Castellonensis n. XLI, fortasse etiam n. XXXII, item lammina Gadorensis n. LVIII et duobus exemplis patera Segoviensis n. XXXIV: item tituli citerioris n. XII XVI XXXII XLI. Incertae manent litterae imperfectae \triangleright in titulis Saguntinis duobus n. XXIV XXV.

Interdum punctum additur \circ vel \diamond litterae mediae:

\circ semel est in patera Segoviensi n. XXXIV, \circ et \diamond in nummis n. 54 et 80 iuxta \circ et \diamond , \circ quater in lammina Luzagensi n. XXXV, semel in Castellonensi n. XXII, in figlinis Tarracoenensibus n. XIII 1 2; \circ \diamond in titulis incertae lectionis n. XIII XX XXI, \triangleright in n. XXXVIII.

Ceterum \diamond etiam r est ex φ orta, ut infra exponetur, neque vero difficile ab \circ distinguitur. Difficilius est distinguere inter \circ \diamond o et \ominus θ $theta$ cum similibus, quod infra facere conabimur, ubi de dentalibus agemus. In nummis Obulconensibus cum semel \diamond sive \ominus vel ω iuxta \diamond vel \ominus legantur n. 120 13, quae lineam transversam simplicem habet o , altera th videtur esse. Itaque φ \diamond \ominus o esse putabimus in nummis Obulconensibus solis.

5. Υ Υ (Υ) *waw* Phoenicia num in alphabeto Iberico formam hanc

Υ similemve omnino servaverit quaeri potest. Quae in nummis Obulconensibus exstant exempla quattuor n. 120 2 13 21 22 itemque in Sadaciensi n. 188 videntur satis certa esse, ita ut alterius formae littera, qualem in citeriore fuisse certum est, ibi videatur t esse: de qua dicitur infra. In lammina Gadorensi n. LVIII semel Υ est, in titulo Ilipensi n. LXI semel

Υ , in patera Segoviensi n. XXXIV

Υ Υ exemplis singulis: in titulis Lusitanis n. LXII LXIV LXV LXIX LXXI LXXII LXXIV LXXV exempla exstant duodecim. In nummo Urcitano n. 116, cuius scriptura ulterioris similis est, Υ vel Υ est. In citeriore semel bisve

Υ legitur in nummis n. 10 et 46, qui incertae interpretationis sunt: incerta quoque Υ initio laminae Castellonensis n. XXII posita, quam infra vix z esse dixi: in Luzagensi n. XXXV haec forma non legitur. In reliquis titulis citerioris si omittimus incerta Υ n. III, Υ n. XI, Υ n. XIII, Υ n. XX, Υ n. XXVII, Υ n. XXIV XXV XLIII), restant exempla

Υ formae quae videntur certa esse in titulis Barcinonensi et Saguntinis duobus aetatis non nimis vetustae n. IV et XV bina, in n. XVI unum, iuxta quae altera u litterae forma non adhibita est. Exempla certa huius Υ formae primus Sauley, deinde Zobelius putabant ex θ derivanda esse; ubi de eis dicemus. Ex incertis quales z vel g videantur esse posse, infra videbimus. Contra haec

\uparrow vel \uparrow forma frequens est: quam u esse primus agnovit Grotefendius, probaverunt Delgado et Zobel. Atque potuit sane ex Υ Phoenicia inversione quaedam \uparrow fieri. De y Graeca cogitari non posse, cum Iberi scripturam Phoenicium secuti essent, non Graecam, recte observavit Berlanga. Est illa in lammina Gadorensi n. LVIII septiens, semel iuxta Υ semel adhibitam et ipsam in titulo Ilipensi n. LXI, ter in patera Segoviensi n. XXXIV. Atque in lammina Gado-

u rensi sane videtur *u* esse, non *t*. In nummis Obulconensibus bis legitur iuxta 4 n. 120 2 et 21; ter praeterea 18 19 20; ita Δ 17 19, ita Δ 20, ita Δ 16 (si eadem littera est; de significatione $\Delta \Delta \Delta$ litterae dicitur infra ad dentales), crediturque ibi *t* esse propter quattuor exempla 4 formae, quae supra indicavi. Nam 4 *e* semivocalem esse, $\uparrow u$ vocalem propter varias causas probabile non est. In titulis provinciae ulterioris \uparrow praeterea non legitur. Sed frequens est in nummis titulisque citerioris provinciae, ubi significatio litterae probatur nominibus Alavonae n. 32 Lauronis n. 42 Ursavonis n. 73 Uxamae n. 74 Lutiae n. 82 Ercavicae n. 94 Tanusiae n. 107. Non obstat quod sonus eius Graecis Romanisque interdum *i* similior visus est, ut in nomine Indiectum, qui $\uparrow \uparrow \uparrow \uparrow \uparrow \uparrow \uparrow \uparrow$ *untescen* n. 4. 6. 7. 8. 9. 13 scribitur, vel *y*, ut in $\uparrow \uparrow \uparrow \uparrow \uparrow \uparrow$ *purpen* n. 2, quod cum Pyrenae et Perpiniani nominibus licet componere; aut etiam cum *o*, ut in nummo bilingui Osicerdae *Os(icerda)* et $\uparrow \uparrow \uparrow \uparrow \uparrow \uparrow$ *usecrth* n. 36 inscripto, vel in Virovescae $\uparrow \uparrow \uparrow \uparrow \uparrow \uparrow \uparrow \uparrow$ *uirhuia* n. 72 et Ursavonis $\square \square \square \uparrow \uparrow$ *orsau* n. 73. Praeterea tamen ante vocales, ut in Virovesca n. 72, et inter duas vocales usurpatur; ut tam *u* vocalis quam *e* semivocalis sonum habuisse putanda sit; velut in Ercavica n. 94. Ex titulis Castellonensis n. XXII \uparrow litterae exempla habet 12, Luzagensis n. XXXV 8, reliqui omnes tantummodo 13; vidimus in eis etiam Υ formam exstare.

h 6. Θ sive \mathfrak{H} *cheth* Phoenicia transiit in alphabeta Graeca Ionica et Chalcidica omnia; aspiratam litteramque, quae eam designet, etiam in alphabetis Ibericis non defuisse probabile est.

Θ formae vetustae pauca exstant exempla in inscriptionibus Lusitanis n. LXXI (duo) et LXXII: reliqui eiusdem regionis tituli \mathfrak{H} habent. Ter \mathfrak{H} est in titulo Ilipensi n. LXI. Paullum differt forma cum tribus lineis transversis haec

\mathfrak{H} , quae est in nummo Obulconensi uno n. 120 7, in titulo Lusitano uno n. LXX, in quibus praeterea non comparet, in vasculo Cordubensi n. XLIII. Plerumque vero ita formatur, ut solet in alphabetis Graecis et Latino.

\mathfrak{H} , qualis est in patera Segoviensi n. XXXIV semel, in titulis Lusitanis plerisque n. LXII (?) LXIV LXV LXVII LXXI LXXV, interdum ita

\times , ut in n. LXIV LXVI LXIX, aut

\mathfrak{H} , ut in n. LXIII (?) LXVII et in lammina Gadorensi n. LVIII.

Haec forma \mathfrak{H} est etiam in citerioris titulis Castellonensi n. XXII, Luzagensi n. XXXV, et in n. I II XIII XXV; item in nummis multis, in drachmis vetustis Emporitans n. 5 *h* 4 5 6 11 12 16 17 22 24 25 27 28 29 30 31 32 33 35 38 39 43 45 46 47 50 55 60; deinde in n. 1 2 12 14 15^b 15^c 17 20 24 27 28 29 34 42 44 46 47 49 50 52 53 56 57 58 61 66 67 69 72 88 104 105.

\mathfrak{H} est interdum in n. 52 61 69, quae plerumque \mathfrak{H} habent.

\mathfrak{H} in lammina Gadorensi n. LVIII Zobelio *h* esse visa est; ut ibi adnotavi.

Sed quaeritur quid littera haec significet. Delgado miro modo idem valere existimavit atque \mathfrak{H} Graecae et \mathfrak{H} Romanam; cum illis *e* producta, his aspirationis signum sit. Sed tamen cum Iosepho Velazquez et Puertas antiquioribus per *e* solvit; id quod etiam Berlanga facere solet. Sauley *i* esse putabat. Si alphabetum Ibericum originem ducere ex Phoenicio recte statuimus, vix potest aliud significare quam illorum *cheth*; litteras enim Phoenicias reliquas omnes in alphabeto Iberico redire videbimus. Zobelius tamen, quem ex parte secutus est etiam Pujol, ut sibi persuaderet \mathfrak{H} litteram *o* esse, sed cum aspiratione quadam gutturali pronuntiatam aut praecedente aut sequente (quod per se probabilitate omni caret) *ho* vel *oh*, duplici observatione ductus est. Primum enim vidit nummos inscriptos

$\mathfrak{H}\mathfrak{W}\mathfrak{Q}\mathfrak{M}\mathfrak{C}\mathfrak{N}$	<i>htkseen</i>	n. 34 Otogesae
$\uparrow \uparrow \uparrow \uparrow \uparrow \uparrow \uparrow \uparrow$	<i>uirhuia</i>	n. 72 Virovescae

tribuendos esse, deinde nomina Iberica in *h* desinentia cum Latinis convenire in *o*, *ois* terminatis haec

ΕΜΗ	<i>esh</i>	n. 17 Aesonis
ΝΕΜΗ	<i>iesh</i>	n. 20 Iessonis
ΙΥΨΑΗ	<i>iūth</i>	n. 27 fortasse Bactulonis (vide supra § 3)
ΑΔ↑ΔΗ	<i>laurh</i>	n. 42 Lauronis
5 ΝΥΔΔΗ	<i>ilburh</i>	n. 44 Ilaronis

Etiam in drachmis Emporitanae inscriptiones aliquot Ibericae terminantur in *h*, n. 5 *h* 4 5 6 11 12 24 29 30 47; cf. ΝΑΔΗ.. n. 15¹. Praeterea idem Zobelius observavit multo saepius Η ante consonas quam ante vocales adhiberi in scriptura Iberica, scilicet initio in hisce sex vocabulis:

ΗΤΥ<Ζ	<i>hztees</i>	n. 61
ΗΒΥΞΥ	<i>hthlaqm</i>	n. 104
ΗΔΕ	<i>hrv</i>	n. 29 (cf. 5 22 30-33)
ΗΨΗΜΥ	<i>hrhsi</i>	n. 88
5 ΗΜΟΥ<Ν	<i>hsthuen</i>	n. 46
ΗΨΩΜ<Ν	<i>hthseen</i>	n. 34

et intra vocabula haec novem:

ΔΔΔΗΔ	<i>arsahs</i>	n. 52
ΔΔΞΔΣΔΗΝ	<i>arsaqshn</i>	n. 67
ΩΝΥΛΗΥ	<i>klighn</i>	n. 50
ΥΨΔΗΝΔ	<i>mashasa</i>	n. 28
5 ΝΨΔΗΝ<Ν	<i>nerhncen</i>	n. 1
ΘΕΝΥΗΣΜ	<i>oelihqs</i>	n. 56
ϕΗΔΟΣΝ	<i>rhularqn</i>	n. 105
ΜΕΑΗΝ<Ν	<i>selhncen</i>	n. 12
ΥΨΞΗΞ	<i>trshs</i>	n. 57.

Cf. praeterea drachmarum Emporitanae inscriptiones n. 5 *h* 16 17 25 28 31 32 35 38 45 46 50 55 60.

Multo rarius Η ante vocales et ante *i* et *u* solas reperitur, initio in uno

ΗΝΥΡ↑Υ↑	<i>hilaucu</i>	n. 75 cf. 5 <i>h</i> 34
---------	----------------	-------------------------

intra vocabula bis in

ΗΝ↑ΝΥΜΣΜ	<i>lhuitqs</i>	n. 69
↑ΝϕΗ↑Νϕ	<i>uirkuia</i>	n. 72

Cf. drachmae Emporitanae n. 5 *h* 7 27 39 43; ita ut de *oi* diphthongo cogitari possit. Adde praeterea

ΜΗ	<i>sh</i>	n. 1 85 ^b et
ΜΗΜ	<i>shs</i>	n. 75 79, item clausulas
ΕΧΗΝ	<i>edhn</i>	n. 53 58 67 et
ΗΝ	<i>hn</i>	n. 47 49 52
ΔΔΞΔΣΔΗΝ	<i>arsaqshn</i>	n. 67

Denarii recentiores Celsitani vel Oscenses pro solita inscriptione

*Ν et *ΝΜΑΝ	<i>kn klsthn</i>	n. 47 habent interdum
ΗΝ „ ΗΝΜΑΝ		
ΗΝ „ ΗΝΜΑΝ		

Unde pronum erat Η et Η pro *k* littera accipere. Nam quod Berlanga cum Η *i* esse putaret, ut vidimus, ita etiam * pro *e* habuit, id mihi videtur probabilitate carere. De clausula illa dicitur infra accuratius, ubi similes componentur: non videtur inde de significatione Η litterae in universum certi aliquid consequens esse. Exempli Η litterae in inscriptionibus observanda in neutram partem quidquam probant. Η forma, de qua diximus supra (§ 5), in nummis Obulconensibus n. 120 2 13 21 22 et in n. 116 188 certo videtur nec *h* esse nec *o*, sed *u*. Exempli eius in titulis Gadorensi n. LVIII Ilipensi n. LXI et in Lusitanis n. LXIV LXV LXIX LXXI LXXII LXXIV

h LXXV aliter explicari possunt. In titulis provinciae citerioris exempla incerta tantum exstant n. XIII XX XXVII, quae et ipsa aliter videntur explicanda esse. Accedit quod *o* litteram vidimus non defuisse alphabeto Iberico.

Quod in nummis Latinis Ossetanis (n. 168) nomen oppidi interdum ita scribitur OSSHT, minime probat H Ibericam *e* esse; sed H illa E litterae forma rustica est, H magis notae similis.

Itaque certi nondum quidquam licet pronuntiare; sed cum gravioris momenti nihil, quantum video, obstat quo minus H litteram etiam Iberis *h* fuisse statuamus aequae atque Phoenicibus, ita eam transcripsimus, donec certiora edocebimur. Si omnino sonum vocalem habuit, *he* illum fuisse putaverim; quem sonum etiam H Graeca videtur habuisse, ut exposuerunt P. Kretschmer in Kuhnii *Zeitschrift für vergl. Sprachwissenschaft* XXIX 1887 p. 403 et M. Bréal *Mémoires de la soc. de linguistique de Paris* VI 1888 p. 209 et 410.

l 7. *l* \llcorner *lamed* Phoenicium transiit paene immutatum in alphabetum Ibericum, ut transiit in alphabeta Graeca et Italica omnia, mutata tantum collocatione, ita ut \llcorner Graecum. Nam

† sive \llcorner litteram in scriptura Iberica frequentissimam ita interpretandam esse iam Augustinum docuerunt nummi Bilbilitani n. 85; eumque secuti sunt inde a Iosepho Velazquez docti paene omnes. Comprobant eius significationem nummi certae interpretationis Gilitani bilingues n. 41, praeterea Laetanorum n. 19 Ilerdae et Ilergetum n. 30. 31 Alavonae n. 32 Celsae n. 33 Saldubae n. 35 Lauronis n. 42 Iheronis n. 44 Calagnris n. 64 Bilbilis n. 85 Castulonis n. 118 Iiturgis n. 119 Iliberris n. 128. In Herdensibus n. 30 antiquiores hanc habent formam † , recentiores \llcorner . In titulis citerioris † habent n. I IV V VIII X XIV XXVI XXXII XXXIX XLII, \llcorner autem n. VI VII XI XII XV XVIII XIX XXI XXIII XXIV XXV XXVIII XXIX XXX XXXI XXXVII XXXVIII XLI. In ulteriore quoque provincia Obulconenses n. 120 hanc \llcorner formam habent decies, item lammina Gadorensis n. LVIII, titulus Iipensis n. LXI, patera Segoviensis n. XXXIV, tituli Lusitani n. LXII—LXV LXVII LXXI LXXII LXXIV; in ulteriore enim \llcorner solet *c* esse. Ceterum interdum † et \llcorner formae vix distinguuntur. In ulterioris provinciae nummis \llcorner *c* esse infra videbimus; iuxta eam *l* ita formatur \llcorner ; ubi in titulis citerioris \llcorner pro *l* est, *c* hanc habet formam \llcorner , ut infra apparebit.

r 8. \llcorner † *resh* Phoenicia in inscriptionibus nummorum Ibericorum antiquioribus non vel paene non mutata a Puertas primo recte explicata est; formam peculiarem † cum similibus Grotefendius primus agnovit, probantibus Delgado et Zobelio. Hae sunt formae primariae duae, altera cum hasta laterali, cum hasta media altera. Quo iure inde duplicem *r* Ibericae sonum fuisse Zobelius coniecerit, infra disputabimus.

d , *d* Latinae inversae similis, scilicet omisso hastae in q pede, ut rotundae reliquae, antiquissima est. Exstat enim in nummis Saguntinis vetustissimis, qui inscripti sunt

DD † ED † CV *arsesacen* n. 40 *a*

et in paullo recentioribus

ED † ED † et ED † *ethrthr edr* n. 4

Servata autem est raro praeterea in nummis quibusdam aetatis II et III, hisce

ED † HI *ierhī* n. 15^b

DD † DN † *arsals* n. 52 *a*

DD † DX † HM *arsaqshn* n. 67

Sed in altero victoriatu Saguntino vetusto

DD † ED † ED † ED † ED † *arsaqsoegra* n. 40 *b*

forma d iam transiit in q , postea in d ; in n. 67 sequitur forma angulata d et in recentissimis redit d ; in n. 52 pro d Iberica forma Latinae similis d et R usurpatur.

Sibilantes.

Alphabetum Phoenicium sibilantes quattuor habuit

Ⲛ sive I *sqjñ*, ζῖϗ Graecum,

ⲛ ⲛ *samech*, ζῖ Graecum.

Ⲟ *sâdê*, ζῖν, postea ζῖϗ Graecum.

Ⲡ *schîn*, ζῖν, postea ζῖϗ Graecum.

x Atque ut a littera altero loco posita ⲛ incipiamus, eam in alphabeto Iberico omnino deesse statuimus probabiliter: nam vidimus ⲛ et ⲛ *e* vocalis formas esse (supra § 2). Quod Berlinga ⲛ et ⲛ re vera *x* esse putavit, certis argumentis non probavit. De sono *ks* num in lingua Iberica fuerit infra videbimus.

z 9. Zeta utrum in alphabeto Iberico omnino fuerit necne dubitari potest.

Ad formam Phoeniciam vetustam

Ⲛ proxime videtur accedere

Ⲛ in nummis Obulconensibus solis n. 120 2 5 8 9 10 11 16 observata, interdum etiam

Ⲛ scripta et semel

Ⲛ: eamque Zobelius recte videtur pro z habuisse.

Similes Phoeniciae, non aequales, formae quaedam sunt *g* litterae, de quibus infra dicitur. Sed Ⲛ exstat in nominibus duobus tantum regionis eiusdem haece

ⲠⲚⲠⲚⲚⲚ *ucanîath* n. 58

ⲠⲚⲠⲚⲚ *hztees* n. 61

quod in semisse brevium ita scribitur

ⲠⲚ *hz* n. 61 *d*

Delgado Ⲛ pro Latina *t* habuit, quamquam in eodem nomine exstat atque Ⲛ, Ⲛ, quod nos *g* esse putamus, z esse ratus: cumque secutus est Zobelius. In inscriptionibus Ⲛ semel legi visum est exemplo incerto in titulo Lusitano n. LXXII 15, sed magis *ʎ* *t* est; neque magis certum est, num Ⲛ, Ⲛ litterae in muris Tarraconis insculptae n. XI huc trahi possint. *ʎ* est initio laminae Castellonensis n. XXII, nescio quid significans. Alia Ⲛ litterae exempla non exstant. Non curo quod etiam in alphabetis quibusdam Ionicis Ⲛ sibilantem aliquam videtur significare (cf. Himrichs *griech. Epigraphik* p. 396); sed dum meliora edocebor, propono Ⲛ litteram in alphabeto Iberico pro z habendam esse. Raro igitur videntur Iberi veteres, similiter atque Romani, z litterae sonum acutum pronuntiavisse; quocum fortasse comparari potest, quod hodie quoque Hispani z et *ci* sonum dentalem peculiari quadam suavitate proferunt. Videantur etiam infra de *ʎ* dicta.

§ 10. Restant s duae *sâdê* et *schîn*, s et ⲛ, quas Delgado recte distinxit; hanc s transscripsimus, ut discerneretur. Agnoverat eas iam Augustinus; reliqui paene omnes interpretationem probarunt. Distinguendas esse ⲛ et s demonstrant haec nomina, in quibus ambae usurpantur:

ⲠⲚⲠⲚⲚⲚ *uñescen* n. 18

ⲠⲚⲠⲚⲚⲚ *cañesa* n. 91

ⲠⲚⲠⲚⲚⲚ *irñones* n. 54

ⲠⲚⲚⲚⲚⲚⲚ *iserkleš* n. 8 b

ⲠⲚⲚⲚⲚⲚⲚ *scpprics* n. 89

ⲠⲚⲚⲚⲚⲚⲚ *sethisa* n. 101

ⲠⲚⲚⲚⲚⲚⲚ *uñamus* n. 74. 90

Etiam quod in unum inscriptis

ⲠⲚⲚⲚⲚⲚⲚ - ⲠⲚⲚⲚⲚⲚ *uñescen-šerqa* n. 13

ⲠⲚⲚⲚⲚⲚ *arsahs* n. 52 *f n*

□ϕϑ⊃†	<i>orsau</i>	n. 73 <i>f</i>	§
††††††	<i>plplis</i>	n. 85 <i>ceg</i>	

ℳ littera addita est. huc facit. Ut incipiamus ab

ℳ, quae bis ita ℳ formatur in Castulonensibus n. 118 Baeticae vicinis et in patera Segoviensi n. XXXIV, fortior *schm* Phoeniciae sonus videtur servatus esse in *uſamuis* Uxama n. 74, 90; fortasse etiam in *aušescen* n. 18 et *caišesa* n. 91. Nam quamquam *Ausa* a Romanis non videtur *Aussa* scripta esse ut *caussa*, tamen sonum similem habuisse potest. Qualis ille in *caišesa* Caesada (?) n. 91 fuerit aequè ignoramus. Non obstat, quod ℳ non raro initio vocabulorum posita tamen Romanis *s* simplex fuit, ut in

ℳ†††††	<i>šaitp</i>	n. 43 Saetabis
ℳℳℳ†††††	<i>šegšantš</i>	n. 66 Segisama
ℳℳš†††††	<i>šegprices</i>	n. 89 Segobriga
ℳ†š††††	<i>šegtas</i>	n. 95 Segontia

Initio praeterea exstat in nummis n. 12 13 30* 75 79 101 106. In mediis vocabulis ante consonas, si modo vocales nullae in scriptura omissae sunt, est in

ℳ††ℳℳℳ	<i>caiscad</i>	n. 59 Cascantum
ℳℳ†††	<i>čsthe</i>	n. 118 Castulo

et ante *h* in

ℳℳℳ	<i>čsh</i>	n. 17 Aeso
††ℳℳℳ	<i>ičsh</i>	n. 20 Iesso.

praeterea in n. 19 26 34 45 47 83 92.

Ante vocales in eis, quae ex parte supra memoravi *šegšantš* n. 66 *uſamuis* n. 74 *aušescen* n. 18 *caišesa* n. 91 *iršones* n. 54, exstat; praeterea in

†ℳℳ†††††	<i>ledisama</i>	n. 68 <i>Ledesma</i> hodierna.
ℳ†††††††	<i>dmušia</i>	n. 107 <i>Tanusia</i>

et in n. 10 18 67 88.

Neque vero multum mirabimur, quod interdum in eisdem vocabulis et eisdem locis ℳ et † promiscue videntur adhibitae esse.

Clausula frequens, quae solet ℳℳ esse in n. 40 55 56 69 75 76 80 81 82 90, in variat cum

†††††ℳℳ	<i>aratqš</i>	n. 78 <i>a</i>
††††††	<i>arats</i>	n. 78 <i>ad</i>

Contra † scribitur iuxta ℳℳ in

†††ℳℳ-†††	<i>aregr-ads</i>	n. 79 <i>m-s</i> et
†††††ℳ†††††	<i>arciapatqš</i>	n. 79 <i>tu</i>

ubi tamen clausula diversa potest adhibita esse.

ℳ finalis praeterea est in n. 8 14 40 *bb* 43 *hi* 57 66 75 87 91 95.

In nummis Obuleonensibus ℳ sexies legitur n. 120 5 7 8 10 15 18; quinques in lamina Gadorensi n. LVIII, semel in titulo Ilipensi n. LXI; in patera Segoviensi n. XXXIV semel ℳ est ut in Castulonensibus; tituli Lusitani sex vel septem eius exempla habent n. LXII LXV (?) LXX LXXV. In lamina Castellonensi n. XXII semel ℳ legitur, in Luzagensi n. XXXV octies; in titulis citerioris reliquis exempla circiter sedecim sunt n. V VIII XIII XIV XV XVIII XIX XXI (?) XXIV XXX (?) XXXII XXXVIII XL XLII. † forma in n. XI utrum † sit an *q* incertum.

Exempla illa perpaucæ confusionis, quae videri potest, † et ℳ litterarum si exceperis, ubique distinguuntur.

11. Ut ad *sûdê* transeamus.

ξ et ξ formae e quattuor sexve lineis compositae praecedere solent formae trium linearum.

s Ita in victoriato Saguntino vetusto scriptum est
 DQξEΞXQ et D9ξDzξ°EzPC arsecedr et arsaqsoegra n. 40 b (cf. a c d).
 in recentioribus

	▷QξYXQ	arsqdr	n. 40 g cet.
Similiter in	DQξDNξ	arsals	n. 52 interdum scriptum est
	▷RξPHz		n. 52 g k l; et in
	DQξDΣξHΛ	arsaqshn	n. 67 a etiam legitur
	▷Qz▷Σz	arsaqs	n. 67 b-e
Præterea semel scribitur	▷PΛξ	lucas	n. 95 a ita
	▷PΛξ	r	n. 95 b
Utraque forma exstat in	ΨφξHξ	trshs	n. 57
Quinque lineas habet in	ξξξ▷Qξ	sesars	n. 51

Etiam in inscriptionibus forma hæc plenior est, ξ in patera Segoviensi n. XXXIV bis iuxta z; deinde ita ξ formata bis in titulo Ilipensi n. LXI, ξ (semel ξ) septies in lammina Gadorensi n. LVIII, ξ in titulis Lusitanis duobus n. LXII LXXIV, ξ in n. LXII LXXXV, ξ in n. LXV (?) LXIX LXXI. In citeriore ξ sive ξ habet lammina Castellonenensis ter decies n. XXII, ξ sexies Luzagensis n. XXXV; in reliquis titulis raro ξ est n. II VIII XXXVII, frequentius ξ in n. V VI VII IX XII XIII XXIV—XXX XL XLII XLIII. Unde non credo ξ formam ex Graeco exemplo repetendam esse; id quod Berlanga proposuit docte, ut solet.

Forma autem *saldē* litterae frequentior est tribus lineis composita, in antiquioribus ita ξ formata, in recentioribus ξ, interdum z sinistrorsum directa. Docent hoc potissimum nummi

ξξξ	cese	n. 21 Cessetani
ξξξ	celse	n. 33 Celsae,

qui et ipsi probant, cum certae lectionis sint, etiam ξ Ibericam Romanis s litteram fuisse. Quod nummi Cessetani recentiores ita inscripti sunt

ξξξξξ	n. 21 g,
-------	----------

non, ut expectaveris, ξξξξξ, id ad pronuntiationis discrimen aliquod erit referendum nobis ignotum. Præterea ξ etiam initio posita est in nummis

ξPΛΛPΛξ	saldūe	n. 35 Saldubae,
ξξξP	sega	n. 49 Segiae,

in mediis vocabulis in

ξξξξξQ	uscerrh	n. 36 Osicerdae
ΔPΛPξξ	duriasu	n. 60 Turiasionis,

in fine in

PΛPΛPΛξ	pplis	n. 85 Bilbilis
---------	-------	----------------

Exstat ξ præterea frequentissime, scilicet in nummis hisee n. 4 (= 7 8 9 13 14) 7 8 16 18 28 31 39 40 52 54 61 67 71 72 74 75 78 79 84 88 89 91 93 95 101.

In inscriptionibus Obuleonenisibus *saldē* hanc formam habet plerumque singularem

ξ n. 120 3 6 7 10, sed interdum etiam

ξ vel ξ vel ξ n. 120 5 22. In patera Segoviensi vidimus bis ξ esse iuxta ξ n. XXXIV, et interdum eandem formam comparare in titulis Lusitanis. In citerioris præter lamminas Castellonensem n. XXII et Luzagensem n. XXXV ξ forma frequens est.

Probabile non est *sajin* sive *zeta* tam frequenti in usu fuisse: unde non probo opinionem Berlangae, cui ζ *zeta* est.

m et *n*.

12. \aleph *mem* Phoeniciam in alphabeto Iberico primus recte definiit Delgado, quem Zobelius *m* secutus est. Qualis eius fuerit forma vetustissima difficile est dictu: nam raro omnino exstat. In lammina Castellonensi n. XXII ita

\aleph vel \aleph et bis \aleph , quae ex quattuor lineis formata est, exstant, in Luzagensi ita semel ω non plene.

Nunni Obulconenses formam hanc quasi cursivam habent

\aleph vel \aleph n. 120 14 15: lammina Gadorensis n. LVIII hanc, ut videtur,

\aleph exemplis quinque, additis punctis, quae hic omitto: nisi fortasse *n* duplex est: *n* praeterea non legitur nec alia *m* litterae forma exstat. Similis est forma duobus tantum exemplis exstans

\aleph in nummis Salaciensibus n. 188 sola et cum \square coniuncta ita \aleph : praeterea in nummo non vetusto Damanitano n. 86 *b*, ubi in reliquis \aleph est, et in Uxamensi uno n. 74 *c* ita \aleph , ubi in reliquis item \aleph est. Accedit exemplum unum in patera Segoviensi n. XXXIV. Inscriptiones Lusitanae exempla incerta tantum habent ita \aleph ut videntur formata n. LXXII 17 LXXIV: in n. LXIV 26 LXV 12 LXVI 5 potius *k* est. In titulo Ilipensi n. LXI non legitur. Sollemnis in citeriore haec est eius forma

\aleph aut \aleph et \aleph . Probant significationem nomina certa haec

XYPNNT	<i>damanin</i>	n. 86 Damaniae
NEXNMPYP	<i>ledisama</i>	n. 68
AMDYNT	<i>usamus</i>	n. 74 Uxamae

Exstat praeterea in nummis hisce n. 25 28 50 70 83 93 101 103 104 106 108 109, plerumque in clausula \aleph , de qua infra dicetur. Inscriptiones citerioris paucae eandem formam habent n. XII XIV: item quater patera Segoviensis n. XXXIV.

13. ζ *mun* Phoeniciae forma in scriptura Iberica eadem est atque in alphabetis Graecis et *n* Italicis, prona, hasta priore longiore, haec

ζ ; agnovit eam Velazquez neque quisquam postea dubitavit. Probant interpretationem nomina certa vel paene certa haec

NEKHNE	<i>nerhneen</i>	n. 1 cet. Narbonis
PTPTN	<i>alaun</i>	n. 32 Alavoniae
XINNT	<i>diniu</i>	n. 99 Dianii
ΣΝΘΡΡ	<i>quthpa</i>	n. 100 Contrebiae
XNTMNP	<i>dmusia</i>	n. 107 Taususiae

Forma ubique eadem est, saepe minus prona quam typi nostri, scilicet sinistrorsum directa ζ in ulterioris provinciae inscriptionibus: in nummis Obulconensibus solis haec est

ζ n. 120 3 5 10 11 12 16 17 20.

Exstat *n* littera, potissimum in clausulis quibusdam frequens, in provinciae citerioris nummorum inscriptionibus hisce n. 2 4 cet. 6 11 15^a 15^c 16 18 19 21^f 28 30 31 34 38 39 40 *a* 46 47 48 49 51 53 54 58 66 67 70 87 89 92 93 103 105 114 115 116 117 128.

Labialis.

14. Nummos Bilbilitanos Iberice inscriptos viri docti antiquiores iam agnoverunt: β *beth* Phoeniciam in alphabeto Iberico deesse, unam, quae tam *b* quam *p* significasse videtur.

β *pe* servatam esse primus observavit Puertas, quem reliqui secuti sunt. Nam B Latinam in nummo Castulonensi uno n. 118 nullius esse auctoritatis ibi observavimus. In nummis Obul-

p conensibus *p* omnino non legitur; in lammina Gadorensi n. LVIII semel signum non satis certum \aleph est, in titulo Ilipensi n. LXI ρ et π , in patera Segoviensi n. XXXIV semel ρ . Forma in citeriore antiquior videtur

ρ aperta esse, quae tamen in aetatis III et IV tantum nummis comparet n. 55 81 (?) 100 102 103; ρ est in lammina Castellonensi n. XXII. Frequentior est

ρ , quam aetatis II nummus n. 2 et praeterea iuxta ρ recentiorem hi nummi habent n. 40 *dd* 43 85 87 89.

Demonstrarunt interpretationem nummi inscripti

$\aleph\rho\aleph\aleph\rho$	<i>saip</i>	n. 43 Saetabis bilingues
$\aleph\aleph\rho\rho\Sigma\aleph$	<i>lipaqš</i>	n. 55 Libiae?
$\rho\aleph\rho\aleph\aleph$	<i>plplis</i>	n. 85 Bilbilis
$\rho\uparrow\rho\rho$	<i>pwp</i>	n. 2 Perpiniani
5 $\aleph\epsilon\phi\omega\rho\aleph$	<i>nerpš</i>	n. 87 Nertobrigae
$\aleph\epsilon\Sigma\rho\phi\aleph\epsilon\aleph$	<i>segprices</i>	n. 89 Segobrigae
$\Sigma\aleph\phi\rho\rho\rho$	<i>qnthōpa</i>	n. 100 Contrebiae

Casu fortasse accidit quod nomina haec omnia excepto uno Purpicensium n. 2 Romanis *b*, non *p* sonum praebuerint: in reliquis nominibus utrum *p* an *b* pronuntiaverint Iberi ignoramus. In nummis Iliberritanis n. 128 ϕ *r* esse, non *b*, exposui ibi.

f A scriptura, quam e Phoenicia derivatam esse infra apparebit, *f* litteram deesse non est quod miremur.

Dentales.

d 15. Δ *daleth*, Θ *teth*, + sive \times *tav* in scriptura Phoenicia distinguuntur. Tres illas litteras recepit Iberica; quartam \top supra (§ 9) potius *z* esse coniecimus.

Atque Θ *teth* forma paene immutata recepta est, ut Velazquez primus observavit. Δ sive Δ Ibericam *d* esse putabat Sauley; Zobel primus *du* esse observavit, recte, ut infra videbimus. \times *d* plerumque esse, non *t*, ut voluerunt Delgado et Berlanga, qui ambas, \times et \top , pro *tav* habent, idem Zobelius observavit. Ψ Ibericum Delgado et Berlanga *z*, Zobel *t* esse voluerunt. Hae igitur opiniones variae examinandae sunt. Incipiamus a

\times , quae quamvis forma *tav* similior, tamen potuit ex \times originem capere. Sed Δ fortasse forma vetustior erat postea, ut videbimus, in usum singularem *du* syllabae conversa. Fieri etiam potest ut tenuem *a* media non satis distinxerint Iberi indeque quod \times *tav* Phoeniciis erat pro *d* acceperint, similiter ut accidisse vidimus in *b* et *p* litteris. De qua infra dicitur Ψ potest sonum fortiorem indicavisse, quamquam videbimus eam initio vocabulorum usurpari. Sonum enim eiusdem litterae Ibericae Romanis modo *d* modo *t* visam esse nomina haec demonstrant:

$\aleph\aleph\phi\phi\aleph$	<i>iltel</i>	n. 30 Ilerda
$\times\phi\phi\aleph\aleph\aleph\uparrow$	<i>dmaniu</i>	n. 86 Danania
$\times\aleph\aleph\aleph\uparrow$	<i>diniu</i>	n. 99 Dianium
$\times\aleph\uparrow\aleph\aleph\uparrow$	<i>dnušia</i>	n. 107 Tamusia
5 $\aleph\aleph\aleph\aleph\aleph$	<i>caiscad</i>	n. 59 Cascantum

Nummi enim Latini inscripti *Tamusiense* cum Ibericis *dnušia* inscriptis (n. 107) certo coniungendi sunt: in *caiscad* Iberico (n. 59) Cascantum Romanorum servatum esse summam habet probabilitatem. Similem soni varietatem praebent nummi inscripti

$\aleph\aleph\Sigma\aleph$	<i>knpl</i>	n. 53. 54
$\Sigma\aleph\aleph\uparrow\omega$	<i>qkut</i>	n. 93

Comparari etiam potest quod in nummis Agredae plurimis scriptum est

th Solae quam ultimo loco posui formae infra apertae a Phoenicia longius recedunt, neque tamen facile aliam explicationem admittunt.

Nummi Obuleconenses hanc plerumque formam habent \diamond n. 120 1 6 16 20, rarius hanc \ominus n. 13 20 22; $\diamond \nabla \omega$ formas ibi *o* esse supra dixi. Lammina Gadorensis n. LVIII ter \diamond habet, nam \diamond , quam bis habet, *o* esse puto; titulus Hipensis n. LXI undecies ∇ habet; patera Segoviensis n. XXXIV \ominus semel et bis ∇ ; tituli Lusitani semel \ominus n. LXIV, ter ω n. LXIV et LXXIV. Lammina Castellonensis n. XXII quater \ominus , bis \ominus habet, Luzagensis n. XXXV bis \ominus . Tituli citerioris semel \ominus n. III et \ominus n. VII, \diamond quater n. XXIV XXV XXVI XXXII habent.

t 17. Ψ , quae videtur forma esse antiquior, Ψ frequentissima. iuxta eam usurpatae Υ et \mathfrak{W} , *lav* Phoeniciam Graecamve esse indicant nomina haec significationis vel certae vel probabilis:

$\uparrow \nabla \Psi \leftarrow \leftarrow \leftarrow \nabla$	<i>untescen</i>	n. 6 Indictum
$\text{H}\mathfrak{W}\mathfrak{R}\mathfrak{M}\leftarrow \nabla$	<i>ltkscen</i>	n. 34 Otogesae
$\mathfrak{M}\mathfrak{P}\nabla\Psi\mathfrak{P}$	<i>zaitp</i>	n. 43 Saetabis
$\Psi\Psi\mathfrak{P}\Sigma\mathfrak{M}$	<i>ttaq̄s</i>	n. 76 Titorum
$\mathfrak{S}\uparrow\Psi\mathfrak{P}\Sigma\mathfrak{M}$	<i>lutaq̄s</i>	n. 82 Lutiae
$\nabla\mathfrak{E}\nabla\mathfrak{W}\mathfrak{P}\mathfrak{M}$	<i>nertp̄s</i>	n. 87 Nertobrigae
$\mathfrak{M}\mathfrak{F}\Sigma\Psi\mathfrak{P}\mathfrak{S}$	<i>zqtas</i>	n. 95 Segontiae.

Ψ Quod ad mediam iam observavimus, in tenui redit, scilicet a Graecis Romanisque in Indictum nomine minus acuebatur. Etiam inter *th* et *t* videtur fuisse discrimen non grave, ut docent n. 26 et 27, 62 et 76, 118 et 128 *h i*. Exstat praeterea in nummis hisee n. 7 11 (cf. 15^a 16 21 *c-c* 117) 14 15^{*} 26 27 30 30^a 31 45 57 61 62 69 78 93 109 117 128 *h i*. Eandem Ψ formam habent etiam inscriptiones citerioris lammina Castellonensis n. XXII semel, ter scribendi quadam abundantia ita Ψ vel Ψ incisam; quinque ita Ψ lammina Luzagensis n. XXXV, sexies ita vel \mathfrak{W} vel Ψ patera Segoviensis n. XXXIV in his citerioris usum secuta; denique eisdem scribendi varietatibus reliquae inscriptiones n. III—VI XI XXV XXVIII XXIX XXXII XXXIX XLII. Similiter Υ vel Ψ tituli Lusitani habent n. LXX LXXI LXXIV LXXV. Sed nummi Obuleconenses quae in citeriore

$\uparrow u$ est pro *t* videntur adhibere, scilicet Υ inversam. Berlanga comparavit apte scripturam Libycam inscriptionis Thuggensis, in qua signa haec tria $\nabla \mathfrak{A} \Psi$ omnia *teth* esse creduntur. Zobelius sane, ut vidimus, Ψ *van*, $\uparrow u$ in eis esse voluit; minus probabiliter, cum in scripturis ex Phoenicia derivatis *u* et *v* non soleant distingui. Nobis una Ψ *u* et *v* est; *t* autem cum praeterea omnino desit, putamus formis hisee \uparrow n. 120 2 18 19 20 21 vel \mathfrak{A} 2 17 19 vel \mathfrak{A} 20 vel \mathfrak{A} 16 indicari. Eandem \uparrow formam septiens habet lammina Gadorensis n. LVIII. Pateram Segoviensem et titulos Lusitanos usum citerioris sequi modo dixi.

Gutturales.

Scriptura Phoenicia quas habuit tres gutturales \mathfrak{A} *gimel* sive gamma Graecum, \mathfrak{K} *kaph* sive kappa, \mathfrak{P} *koph* sive koppa, eas in Ibericam quoque transisse consentaneum est. Gamma autem apud Iberos ut apud Romanos videtur tenuis potius quam mediae sonum habuisse; unde probabile est aliquanto postea mediam littera quadam propria significari coeptam esse.

c 18. \mathfrak{A} *gimel* forma eadem, sed collocatione aliquanto mutata in ulteriore provincia formam hanc \mathfrak{A} sive \mathfrak{A} habet, ut octies in nummis Obuleconensibus n. 120 2 3 4 9 14 16 21, in patera Segoviensi n. XXXIV quater (his iam rotunda est \mathfrak{A}), in titulis Lusitanis n. LXII LXXI LXXIV; ter in eisdem rotunda est \mathfrak{A} n. LXIII LXVI LXXIX, bis inversa ∇ n. LXXIV LXXV. Similiter \mathfrak{A} est in nummis locorum ulteriori vicinorum

ԽԿԻՕՔԿՄ	<i>iclockn</i>	n. 115
ΛΜΦΤΞ	<i>csthle</i>	n. 118 Castulonis
cf. ԸΜΦΤ	<i>csth</i>	n. 128 <i>h i</i>

c

Huius oppidi nomen in nummis Hiberritanis, ut videtur, repetitum formam rotundam c̄ habet. In titulo Ilipensi n. LXI semel tantum exstat forma rotunda haec c̄ incerta, semel ita λ. In lammina Gadorensi n. LVIII omnino deest. In ceteriore provincia plerumque dextrorsum directa

< est; in solis nummis ita inscriptis

ΗΜΥΡ↑ΥΕΣ	<i>hilauces</i>	n. 75 formam hanc												
υ, deinde etiam υ et υ habet. < autem tenuis, non mediae sonum habuisse praeter Castu-														
<table> <tr> <td>ϸεϿε</td> <td><i>cesse</i></td> <td>n. 21 <i>g</i> Cessetanorum</td> </tr> <tr> <td>ϸλϿε</td> <td><i>clse</i></td> <td>n. 33 Celsae</td> </tr> <tr> <td>↑ΜΥϸϿϸΝ</td> <td><i>utesen</i></td> <td>n. 6 Indictum</td> </tr> <tr> <td>↑ϿεϸϿϸ</td> <td><i>useerth</i></td> <td>n. 36 Osicerae</td> </tr> </table>	ϸεϿε	<i>cesse</i>	n. 21 <i>g</i> Cessetanorum	ϸλϿε	<i>clse</i>	n. 33 Celsae	↑ΜΥϸϿϸΝ	<i>utesen</i>	n. 6 Indictum	↑ϿεϸϿϸ	<i>useerth</i>	n. 36 Osicerae		
ϸεϿε	<i>cesse</i>	n. 21 <i>g</i> Cessetanorum												
ϸλϿε	<i>clse</i>	n. 33 Celsae												
↑ΜΥϸϿϸΝ	<i>utesen</i>	n. 6 Indictum												
↑ϿεϸϿϸ	<i>useerth</i>	n. 36 Osicerae												

lonis, quos iam memoravi, videntur indicare nummi hi

Legitur praeterea in nummis n. 8 15^a 23 31 43^f 89^f 117. Similiter

υ est in lammina Luzagensi n. XXXV (quinquies) et in titulis Saguntinis n. XXIV XXV.

c̄ rotunda in Castellonensi n. XXII, ubi bis tantum legitur: in reliquis inscriptionibus ceterioris plerisque < est, n. VI XIII ter XIV XV XVIII XXVI XXVIII XXIX XXX XXXII XL: λ est in n. XLII, υ in n. XLIII; c̄ bis in patellis Tarraconensibus n. XIII iuxta < ter usurpatam.

Eadem autem < cum vocalibus *a* et *e* sequentibus litteras ligatas effecit λ et ϸ: quarum illam pro *c* vel *k* simplici Delgado et Berlanga, hanc pro *e* vel *k* simplici Sauley habuerunt: primus recte utramque definiuit Zobelius. Tanta enim formarum multitudo, quae omnes *k* vel *c* significant, per se probabilitate caret. Atque

λ forma est in nummis certae vel paene certae interpretationis his:

ԽԾλ	<i>iaca</i>	n. 48 Iaccetanorum
ΑԽΜΑΧ	<i>caiscad</i>	n. 59 Cascanti cf. n. 60
ΑԽΞϿԽΣΜ	<i>calagriq̄s</i>	n. 64 Calagurris
ԷϿλ↑Խλ	<i>ereauica</i>	n. 94 Ereavae
5 ԲϸλԽԽΣΜ	<i>arcailiq̄s</i>	n. 90 Argaelorum
ΑԽΜεϿ	<i>caisesa</i>	n. 91 Caesadae?

Legitur praeterea in nummis n. 11 24 40 *bb*—*dd* 71 81 95 100 102 103 108 117 119.

Forma vetustior ut videtur λ est in n. 11 24 59 64 81 91 117:

λ vel λ in n. 40 48 60 64 71 90 94 95 100 102 103 108 118 119:

λ semel in n. 59 recentiores habent.

In nummis et inscriptionibus ulterioris λ vel λ omnino non leguntur: in ceteriore vero λ quinquies habet lammina Castellonensis n. XXII, λ sexies et semel λ Luzagensis n. XXXV: in reliquis inscriptionibus ceterioris λ semel est in n. XXXVI, bis in n. XLI, λ vel λ in n. VIII XIII XVIII XXIV XXXII XXXIII XXXVII XXXIX et ter in n. XLI, quae bis etiam λ habet.

ϸ *ce* legendam esse demonstrarunt nummi Cessetani n. 21 et Celsenses n. 33, quorum illi seiungi non possunt a ϸεϿε inscriptis, de quibus iam dictum est, atque omnino certae sunt attributionis, hi bilingues. Antiquissima in utrisque forma

ϸ vel ϸ est;

ϸ ϸ sequuntur;

ϸ est in Saguntinis vetustissimis, deinde

ε (ut *e*, de qua supra diximus, cf. n. 4):

ϸ ϸ ϸ in n. 4 est; longe autem frequentissima ϸ est. Legitur praeterea in nummis n. 15^f

25 61 93 114: saepe usurpatur in clausula <N, quae iuxta <N legitur in n. 1 (et 14) 4 (et 6 7 8 9 13) 12 18 19 31 34 39 40. Semel

χ est in nummo recenti n. 14^b, ubi etiam N et ε ita coniunctae sunt N n. 14 c.

In nummis et inscriptionibus ulterioris < non magis exstat quam A. Ex inscriptionibus autem ceterioris sola lammina Castellonensis n. XXII iuxta c c et ε e quater habet c, semel ε; quae videntur ce significare. Lammina Luzagensis n. XXXV quinquies G pro ce habet.

Ita igitur c, ca, ce in scriptura Iberica scripta esse paene certum est.

g 19. Ut Romani G litteram a C distinxerunt addita lineola, ita Iberi in ceteriore provincia (nam in ulteriore exempla eius litterae certa omnino desunt) Romanorum fortasse exemplum secuti g litterae signum aliquod peculiare videntur finxisse. A nummo bilingui Gilitano n. 41 progressi Puertas et Grotefendius g litteram Ibericam definiuerunt; Delgado et Zobelius eos secuti sunt. Accedunt, qui interpretationem probent, Segisenses n. 49 et Segisamenses n. 66.

Sed Zobelius sonum γ Graecae vel Hispanorum j, inde ab hoc saeculo inuenta pro x scribi solitae (ut in *exercito ejercito*), Ibericae iam linguae proprium fuisse ratus, distinguere voluit secundum pronuntiationem inter √ et x formas: cuius tamen distinctionis argumenta certa non protulit. Forma autem eadem est, sed vario modo collocata, haec:

√ in hisce	√ΛN	<i>gli</i>	n. 41 Gilitanorum
	†√	<i>lug</i>	n. 9
	↑N√Δ	<i>untja</i>	n. 15 ^s
	Pφ<Δφ√	<i>arcchurg</i>	n. 23
5	ΛΔ√Nε	<i>lagne</i>	n. 38
	φF√P	<i>sega</i>	n. 49 a b Segiae
	ξN√H	<i>kligh</i>	n. 50 a b
	Mε√MφNHM	<i>seg̃sañh̃s̃</i>	n. 66 a Segisamae
2 in	†Δ†√	<i>g̃ircki</i>	n. 15 ^e
	DPξDξφFξPD	<i>arsaysoepra</i>	n. 40 Sagunti
	φε√P	<i>sega</i>	n. 49 c
	ξN√HY	<i>klighm</i>	n. 50 c
	Mε√MφNHM	<i>seg̃sañh̃s̃</i>	n. 66 b
¶ in	MεφNΔ	<i>serga</i>	n. 13
¶, ¶, √ in	DΔεYXΔ	<i>arsg̃lr</i>	n. 40 Sagunti

Apparet raris tantum exemplis g litteram usurpatam esse, neque fortasse casu accidit, quod primum in nummis Saguntinis comparet, qui auspiciis Romanis cudi coepti sunt. Ceterum g et k sonum non ubique distingui ipsi illi nummi vetusti Saguntini docent, si ε recte ce esse supra statuimus, et praeterea Argaeolorum n. 90 et Segobrigenses n. 89, de quibus dicitur infra. Etiam Berlanga ¶ g esse iudicavit.

k 20. Etiam si ea signo quodam peculiari A designari vidimus, tamen etiam k littera, ut Delgado recte observavit, scripturae Ibericae non defuit, quamquam non multa eius exstant exempla.

χ *kaph* Phoenicum paene immutatum semel est in nummo Obulconensi n. 120 ¶ semelque in ceterioris uno item sinistrorsum inscripto n. 15^e; praeterea in inscriptionibus aliquot Lusitanis n. LXII (?) LXIX LXXI LXXII LXXIV (?). Sed in lammina Gadorensi n. LVIII et in titulo Hipensi n. LXI deest; patera Segoviensis formam aliam habet, de qua statim dicitur.

κ praeterea est in nummis ceterioris prope ulteriorem euis n. 115 116 et in inscriptionibus ceterioris paucis n. III XIII XLI XLII.

Sed exstant duae amplius formae, quae eundem atque k sonum designavisse creduntur probabiliter. Priorem ex κ duplici ortam esse observavit Delgado primus; est enim

* in nummis Oscensibus

k

	*ΛΛΑΛ	<i>klsthn</i>	n. 47 Celsithanorum
cf. n. 48 51 102 ubi	*Λ et *		
	deinde in ΣΛ*ΛΨ	<i>qnkut</i>	n. 93 et
x in	ΧΘΛΦΛΣΛ	<i>krueʒqu</i>	n. 92

Fortasse huc etiam trahendum singulare illud

χ, quod semel est in lammina Gadorensi n. LVIII.

In nummis Obulconensibus n. 120 et in inscriptione Ilipensi n. LXI non legitur: tituli Lusitani duo habent n. LXIV (minus certum iuxta ϣ) et bis n. LXVIII. In lammina Castellonensi n. XXII bis ita * et * legitur, cum ϣ ibidem sexies sit, in Luzagensi n. XXXV bis ita *: praeterea semel tantum * est in patella Tarraconensi n. XIII a u.

Verum est nomina illa nummorum certis testimoniis probata non esse: sed observandum est, quod iuxta leguntur

ΗΛΥΠΛΥΕΣ	<i>hilauces</i>	n. 75 c
ΗΛΥΠΛΥΕΣ	<i>hilaukes</i>	n. 75 d

quae quamquam poterit aliquis ad terminationes varias referre, tamen *ce* et *ke* similiter sonnisse indicant. Praeterea nulla paene restat littera alphabeti Iberici, cui * signum conveniat.

Berlanga quid χ significet in incerto relinquit. * autem idem esse atque Η putat: ut supra vidimus (§ 6).

Restat tertium signum hoc ita

ϣ sive Ϡ et ϡ formatum. Nec ϣ *koph* esse potest, cum in eisdem illud nominibus exstet n. 8 53 (54) 83, nec √ *gimel*, ut Zobelio visum est, cum una cum illo exstet in n. 50, nec facile o vocalis, quam propter ω μέγα Graeci similitudinem Delgado proposuit, quia haec littera recentis originis est. Zobelius ab uno nomine fortasse non plene scripto profectus, quod aliqua cum probabilitate explicari potest,

ϣϣ-ϣϣ	<i>kr-sa</i>	n. 16 Gerundae
-------	--------------	----------------

de g cogitavit et inter √ et ϣ soni aliquod discrimen fuisse sibi finxit, ut supra observavimus. Nam quam praeterea protulit nominis

ϣΛ√Λ	<i>kliq</i>	n. 50
------	-------------	-------

cum Gallico mansionem comparationem, eam omni probabilitate carere infra exposui. Sed indicant sane exempla haec duo de gutturali cogitandum esse, quam ego puto ex > et < duplici ortum esse ita, ut ex

ϣ evaderet ϣ, sicut * ex ϣ et κ. Eandem sententiam, scilicet ϣ *k* esse, etiam Berlanga proposuit. Sane cum * iuxta usurpetur in lammina Castellonensi n. XXII, distinguebantur signa duo fortasse ita ut *k* et *c* Latinae, et ipsae soni eiusdem, sed ante varias vocales poni solitae. Exempla reliqua huic explicationi non obstant, quamquam non certam reddunt, haec

ϣΧϣΛ	<i>adkls</i>	n. 7
ϣϣϣΛ	<i>tkri</i>	n. 7
ΛϣϣϣΛΛΛ	<i>isqkls</i>	n. 8
ϣΛΣΧ	<i>knql</i>	n. 53 54
5 ϣΛϣϣΛ	<i>kntan</i>	n. 53
ϣΛϣΛΣϣ	<i>klaisqm</i>	n. 83
ϣΛ in adversa		n. 20 (ϣ Λ) 102 103
ϣ in aversa		n. 40 ii

Nummi Obulconenses n. 120, lammina Gadorensis n. LVIII, tituli Lusitani litteram non habent; in patera Segoviensi n. XXXIV quinquies legitur. Lammina Castellonensis n. XXII sexies

habet inversam ita

∅ iuxta * et *, Luzagensis n. XXXV nunquam; in inscriptionibus ceterioris hisce legitur ita ∅ n. VI IX XII XV XIX XXX.

Ultima gutturalium in alphabeto Phoenicio

q 21. ϕ sive ϑ *koph* est. Quas formas cum occupatas esse viderimus ab *r* et *th* litteris, una restat ∅ cum ∂ et ∂ formis vix diversis, quam Delgado probabiliter statuit *q* esse, probante quidem Zobelio, qui tamen per *ko* vel *go* vertere voluit. Verum est nullum exstare nomen Ibericum, in quo cum *q* Latina haec littera prorsus conveniat. Sed tenendum est etiam in Graecis alphabetis usum koppa litterae latius patuisse. Gutturalem esse probabile reddunt nomina haec

∅∂ϑϕ∂	<i>quthra</i>	n. 100	Contrebiae
∂∂∅∂∂∂∂	<i>calaqrq̄s</i>	n. 64	Calagurris
∂∂∅∂∂∂∂∂	<i>šeqprices</i>	n. 89	Segobrigae
∂∂∅∂∂∂	<i>šeqtas</i>	n. 95	Segontiae
∂∂∅∂∂∂∂	<i>aregrad</i>	n. 79	Agredae

In quibus quae primo loco posita est *c* Latinae initiali, quae sequuntur omnia *g* litterae respondent; ut confirmetur, quod antea iam de tenuis et mediae confusione diximus.

Accedit quod ∂∂∂∂∂∂∂ *isqrkleš* nomen n. 8 *a* per ∂
etiam ∂∂∂∂∂∂∂ *isckleš* n. 8 *b*
scribitur.

Quattuor autem exempla illa priora illud commune habent, quod ter *o* vocalis apud Latinos, semel *u*, semper fortasse apud Iberos ∂ litteram sequitur. Unde non sine probabilitate ubique post ∂ vocalem illam sive semivocalem auditam esse statuemus, etiamsi scripta non est. Agredae nomen Ibericum potest fuisse *aregrad* n. 79. Uno autem tantum exemplo ∂ ante vocalem exstat, quae *i* est, scilicet in

∂∂∂∂∂∂∂ *ilduqith* (vel *ilduquith*) n. 37

Praeterea ubique ante consonas scripta est in nummis n. 15^a 40 *bb* 43 *hi* 64 67 93 103. In primis frequens est in clausulis

∂∂	<i>qš</i>	n. 40	<i>ce dd 55 56 62 63 64 69 74 78 80 81 82 90</i>
∂∂	<i>qm</i>	n. 83	<i>93 103 104 108</i>
∂∂	<i>qn</i>	n. 92	<i>105</i>

De quorum significatione infra dicetur.

In nummis Obulconensibus ∂ plerumque hanc formam habet

∂ n. 120 16–20 22 vel ∂ 10; rarius hanc

∂ 1 6 17 et

∂ 7 10 15; item in Castellonensi n. 118 *g*

In lamina Gadorensi n. LVIII semel hanc formam habet ∂ eandemque bis in titulo Ilipensi n. LXI. hanc ∂ ter in patera Segoviensi n. XXXIV; tituli Lusitani plerumque hanc ∂ n. LXII LXIII LXXI, semel hanc ∂ n. LXXIV, bis hanc ∂ n. LXIV LXXIV. In ceterioris provinciae titulis ubique ∂ scribitur, in tabella Castellonensi n. XXII semel, quinquies in Luzagensi n. XXXV, in reliquis titulis hisce n. XI XIV XV XIX XXIV XXXII XXXIX, semel ∂ n. IX, semel ∂ ut videtur n. III. Quae formae omnes facile ex una ∂ variis modis vel posita vel ornata derivantur.

Litterae ligatae.

Nexus litterarum 22. Litteras binas pluresve in unum nexum ligasse Graecos Romanosque scimus in nummis potissimum propter spatii angustias. Inde fortasse Iberi usum eundem didicerunt, qui in nummis Phoeniciis quantum scio observatus non est. Supra iam exposuimus de

A *ca* § 18

◁ *ce* et similibus ibidem

Δ *du* § 15.

Accedunt litterae usus singularis ligatae hae

⋈	<i>ad</i>	n. 79 b
⋈⋈	<i>adu</i>	n. 40 z
AA	<i>as?</i>	n. 43 h i
⋈⋈	<i>au</i>	n. 40 y
⋈	<i>ces</i>	n. 89 c
X	<i>du?</i>	n. 6 i
XY	<i>dmu</i>	n. 107 b
X	<i>ds</i>	n. 79 a
Λ	<i>cl</i>	n. 33 c
⋈	<i>gl</i>	n. 41 a
⋈	<i>gu</i>	n. 85 e
Λ	<i>nce</i>	n. 1 g 14 c
⋈	<i>om</i>	n. 188
⋈H	<i>sk</i>	n. 85 b
⋈	<i>us?</i>	n. 43 a
⋈	<i>uu?</i>	n. 25 a;

quo cum comparari potest signum in inscriptione Barcinonensi n. IV.

Aliqua ratione huc trahendae sunt etiam litterarum formae ex reduplicatione ortae, si recte explicavimus,

* *k* ex ⋈ et ⋈

⋈ *k* ex > et <,

fortasse etiam ⋈ *r* ex 9 et P

Sed solae A *ca* ◁ *ce* Δ *du* litterae ligatae frequenti in usu erant.

Interpunctio.

23. Non defuerunt scripturae Ibericae interpungendi signa. In nummis sane nulla sunt, ut Signa interpunctiois exspectaveris; sed nomina in eis, si plura sunt, aut continuo aut lineis duabus scribuntur vel ita, ut inter aversam et adversam faciem distribuantur. Qua in scripturae dispositione quae obtinent discrimina, observata illa accurate a Zobelio, faciunt quidem ad genera et origines nummorum distinguenda, sed ad scripturam ipsam melius cognoscendam nihil adferunt novi; unde hic omitti possunt. In inscriptionibus interpungendi signa hae sunt

: puncta terna usurpata vicies semel in lammina Castellonensi n. XXII, ter in fine versus.

: puncta bina in Saguntinis n. XXIII XXV si recte lectae sunt, octies in lammina Luzagensi n. XXXV, et in vaseulo Cordubensi n. XLII.

: punctum unum in medio, non in imo versu collocatum, ut in inscriptionibus Latinis, in bilinguibus duabus Tarraconensibus n. VI VII, deinde in Saguntinis n. XXIV (?) XXVI, sexies in lammina Luzagensi n. XXXV et in tessera n. XXXIX.

Interpunctiones hae omnes ex imitatione consuetudinis Romanae possunt ortae esse; nam etiam in monumentis epigraphicis Italicis quamvis raro puncta terna et bina superposita inventa sunt (v. Exempla mea scripturae epigr. Lat. p. LXXV). Phoenices autem interpungere non solebant.

Formae puncta sunt rotundae in lamminis ex aere et plumbo factis n. XXII et XXXV. Quae in lammina Gadorensi n. LVIII singulis litteris appicta sunt puncta, ad interpunctionem non

possunt pertinuisse, sed orandi tantum caussa videntur addita esse. In reliquis inscriptionibus forma non satis aut expressa est aut repraesentata a descriptoribus; in illis quoque videtur rotunda fuisse, non triangularis, ut in inscriptionibus Latinis.

Alphabetum Ibericum.

Alphabetum 24. Qui hucusque patienter legentes secuti sunt disputationem implicatam et difficilem, concedent eo nos pervenisse comparando distinguendo divinando, quo, ut res se habet, omnino perveniri potest: scilicet ut usi eis, quaecunque ab antecessoribus nostris non paucis recte visa essent observata esse, litterarum singularum in scriptura Iberica usurpatarum omnium significationes quales fuerint demonstraremus aut certo aut probabiliter. Quae demonstratio quod probavisse visa est Iberos scripturam suam a Phoenicibus didicisse, non a Graecis Romanisque, congruit cum eis de historia populorum Ibericorum testimoniis, quae sola fidem merentur.

Iam ut comprehenderemus, quae de litteris singulis interpretandis pro exploratis habenda existimamus, alphabeti Phoenicii formas vetustas cum Iberici primum in ulteriore, deinde in citeriore maxime usitatis tabula hac brevi, quae sequitur, composuimus.

	a	c	d	e	z	h	th	i	k	l	m	n	o	p	q	r	s	š	t	u
Ph.	⋄	∧	△	≡	⋈	⊕	⊗	⋈	⋈	⋈	⋈	⋈	⊙	⊙	⊙	⊙	⊙	⊙	⊙	⊙
ult.	⋈	∧	X	≡	⋈	⊕	⊗	⋈	⋈	⋈	⋈	⋈	⊙	⊙	⊙	⊙	⊙	⊙	⊙	⊙
cit.	⋈	<	X	≡	T	H	⊕	⋈	*	⋈	⋈	⋈	⊙	⊙	⊙	⊙	⊙	⊙	⊙	⊙
				5					10						15					20

Litteris his Phoeniciis accesserunt, exemplo puto Romano, Ibericae propriae quinque

∨	l	A	<	△
g	i altera	ca	ce	du

Apparet ab exemplo Phoenicio scripturam Ibericam eo tantum differre, quod *b* littera omnino deest. Sane *f* litteram Romanam, ut supra exposui, nemo desiderabit.

Litterae viginti reliquae alphabeti Phoenicii vetusti in alphabetis Ibericis duobus ulterioris et citerioris provinciae redeunt omnes formis non admodum mutatis. Illud autem elucet, ulterioris provinciae populos scripturam non una cum citerioris didicisse, sed fortasse multo antea; unde sinistrorsum scribere perseverabant. Ita etiam illud explicatur, quod quam hi ex γ *vaw* Phoenicio fecerunt \uparrow *u* formam, illi ex \uparrow *taw* \uparrow *t* esse voluerunt, et quod *z h k m* litterarum formas Phoeniciarum aliquanto similiores servaverunt. Citerioris contra provinciae scriptura praeter vetusta Phoenicia etiam Graecorum et Romanorum exempla recentiora hic illie secuta est.

Litteras igitur didicisse probabile est Iberos vetusta aetate a viris Phoeniciis vel eis, qui Gadibus consistebant, vel eis, qui urbes in ora meridionali Malacam Abderam Ituci Olontigi Sex, quarum supersunt nummi Pmice inscripti, paucasque alias, velut Suel, condiderunt. Posteriore demum aetate ad oppida aliquot maritima et mediterranea scribendi genus diversum pervenit, a scriptura Phoenicia et ipsum pendens, sed unde derivatum sit incertum; fortasse ex Africa. Scripturam illam non plene notam servaverunt nummi Asidonis Arsae Baclouis Baesipponis Iptuci Lascutae Naevae Obae Turris Reginae Vesci oppidorum soli. E regionibus Gaditanis scriptura Phoenicia delata est, Anaë et Baëtis fluviorum cursum fortasse primum secuta, ad Lusitanos et usque Obulconem: deinde aut ulterius per terram procedens aut, quod magis videtur probabile esse, per mare ad citerioris quae postea fuit provinciae populos. Ei scribendi artem noverunt, quamquam raro videntur usurpasse, cum Graeci coloni primum, deinde Carthaginienses Romanique imperium sibi paraturi ad eos venerunt. Etenim quae Graecis alphabetis maxime propriae sunt

litterarum formae (Β Δ Ξ Φ Χ Ψ) aut alienae omnino sunt ab Ibericis aut diversa significatione usurpatae. Ad Graecum denique Romanumque exemplum exculta est scriptura Iberica recentior ea, quam nummi titulique citerioris provinciae plerique exhibent.

Mutationes varias, quas litterae singulae aetate procedente in variis regionibus subierint, indicat tabula infra posita. Quam paullo aliter concinnandam et disponendam curavi ac Zobelius fecit (*estudio* I tabula extrema). Illud enim egi, ut formae litterarum singulae nullo negotio a legentibus reperirentur. Omisi vero discrimina, quae ille statuit, quattuor provinciae citerioris regionum et quattuor aetatum, quas ubique distingui posse sibi persuasit. Satis enim illae videntur indicatae esse in nummorum enumeratione, quam infra proposui. Locorum autem regionumque discrimina ex parte satis ambigua in certum tabulae ordinem redigi nondum possunt. Addidi autem in tabula litteras alphabetorum Graecorum, quae huc faciunt, principalium Ionici et Chalcidici, item Romani; unde clarius apparet, quatenus illae ab Ibericis differant.

ALPHABETA

	Phoenicium	Ibericum			Graecum		Latinum
		proleg. cap. III ulterioris	§	citerioris	Ionicum	Chalcedicum	
1 a aleph	𐤀	4 4 A A A A	1	P D P P D P P	A A	A	A
2 b beth	𐤁		deest		B	B	B
3 g gimel	𐤂	𐤀 𐤁 𐤂 𐤃	18	< V V C G Y Y 19	Γ Γ	C	C G
4 d dalet	𐤃	X	15	X	Δ Δ	Δ D	D
5 e hê	𐤄	𐤄 𐤅 𐤆 𐤇 𐤈 𐤉	2	𐤄 𐤅 𐤆 𐤇 𐤈 𐤉	Ε Ε	Ε Ε	E
6 v vâw	𐤅	𐤅 𐤆 𐤇 𐤈 𐤉 𐤊	5	↑ ↑	v. n. 23	Ϝ	F
7 z sajim	𐤆	𐤆 𐤇 𐤈	9	T T	I		Z
8 h cheth	𐤇	𐤇 𐤈 𐤉 𐤊 𐤋 𐤌	6	H H	Θ Θ	Θ H	H
9 th teth	𐤈	𐤈 𐤉 𐤊 𐤋 𐤌 𐤍	16	Θ Θ Θ Θ Θ Θ Θ	Θ Θ Θ Θ	Θ Θ	
10 i, i jod	𐤉	𐤉 𐤊 𐤋 𐤌 𐤍 𐤎	3	𐤉 𐤊 𐤋 𐤌 𐤍 𐤎	I	Ι Ζ Ι	I
11 k kaph	𐤊	𐤊 𐤋 𐤌 𐤍	20	K * * X Y Z Ω Ω	K K	K K	K
12 l lamed	𐤋	𐤋	7	𐤋 𐤌	Λ Λ X	V Λ	Λ L
13 m mem	𐤌	𐤌 𐤍 𐤎 𐤏	12	𐤌 𐤍 𐤎 𐤏 𐤐 𐤑 𐤒	M M	Μ M	M
14 n nun	𐤍	𐤍 𐤎	13	N	N N N	N N	N
15 x samech	𐤎		deest		Ξ Ξ		X
16 o ajin	𐤏	𐤏 𐤐 𐤑 𐤒	4	O O O O □	Ο Ο	Ο Ο Ο	O
17 p pê	𐤐	𐤐 𐤑 𐤒 𐤓	11	P P	Π Π	Π Π	Π P
18 s sâdê	𐤑	𐤑 𐤒 𐤓 𐤔 𐤕	11	Ξ Ξ Ξ Ξ Ξ	T	H	S
19 q koph	𐤒	𐤒 𐤓 𐤔	21	Ξ X X X X	Ϙ Ϙ	Ϙ Ϙ	Q
20 r resch	𐤓	𐤓 𐤔	8	Q Q Q Q Q Q Q	P D D P	P R	R
21 š schin	𐤔	𐤔 𐤕	10	M	Ξ Ξ Ξ	Ζ Σ Ξ	S
22 t taw	𐤕	𐤕 𐤖 𐤗 𐤘 𐤙 𐤚	17	𐤕 𐤖 𐤗 𐤘 𐤙 𐤚	T T	† T	
23 u	v. n. 6		deest		Υ Υ V U	V Y	
24 phi			deest		Φ Θ Θ	ϕ Θ	
25 chi			deest		X †	Υ ↓ V	
26 psi			deest		Ψ V	*	
27 omega			deest		Ω		
28 ca			18	A A A A			
29 ce			18	𐤀 𐤁 𐤂 𐤃 𐤄 𐤅 𐤆 𐤇 𐤈 𐤉 𐤊			
30 du			15	Δ Δ Δ Δ			

Fieri sane potest in quaestione hac difficili, ut litterarum aliquot singularum vera interpretatio nondum reperta sit. Atque libenter ab eis meliora nos edoceri patiemur, siqui indagationem integram demum suscipere volent amplioribus comparandi auxiliis et maiore sagacitate exornati. Interim in universum recte nos interpretatos esse scripturam Ibericam, qualem nummi potissimum exhibent, docebunt comparationes cum nominibus locorum a scriptoribus antiquis traditis, quas capite proximo instituemus.

CAPUT IV LINGUA

Ut cognosceretur quid litterae singulae Ibericae significant, quae disquisitio est palaeographica in formis potissimum considerandis occupata, tamen non raro in capite quod praecedit etiam grammatica sonorum discriminatio in partes vocanda erat. Iam opus est grammaticam hanc quaestionem accuratius tractare. Sane multum abest, ut sermonis Iberici leges ita definiiri possint, ut vocabula eius quid significant intellegatur, cum praesertim textus adhuc bilinguis aliquis longior nondum prodierit atque ignota sint numerorum vocabula Iberica, quae notum est quantum faciant ad proprietatem linguarum accurate definiendam. Sed forma et sonus vocabulorum atque ex parte fortasse etiam flexiones quales fuerint cognoscitur e fonte duplici. Alter nummorum et inscriptionum vocabula sunt, si modo recte legimus; alter nomina geographica, i. e. fluviorum montium locorum populorumque, et propria deorum hominumque a scriptoribus veteribus et in inscriptionibus Latinis servata. Accedunt pauca quaedam vocabula appellativa vel a scriptoribus antiquis vel in lingua Hispanorum hodierna servata. Ex his igitur fontibus quae hauriri posse viderentur quarto hoc et ultimo prolegomenon capite comprehendimus.

Consulto vero exclusimus tertium sermonis Iberici accuratius intellegendi fontem, linguam Vasconicam hodiernam. Probabile sane est multis de causis, quas hic exponere nolo, Vascones, qui hodie sunt quosque notum est lingua uti a reliquis Europaeis admodum diversa, posteros esse indigenarum eorum, qui ante Phoenicum, Graecorum, Celtarum, Carthaginiensium, Romanorum adventum paeninsulam Ibericam incolebant, vel certe linguam eorum conservasse. Quamquam igitur illustre Humboldtii exemplum excitare sane potuit, ut studeremus quae ex lingua Vasconum hodierna redundarent ad Iberorum veterum cognoscendam demum executere et cum nummorum et inscriptionum vocabulis comparare, tamen a conatu illo adhuc abstinendum est. Nondum enim de forma vetustiore linguae Vasconicae ita omnia explorata sunt, ut comparatio cum linguae Ibericae reliquiis tuto institui possit. Itaque necessario comparatio illa relinquenda est eis viris, qui aliquando de emendanda ratione grammaticae Vasconicae nos edoccebunt. Pauca tantum linguae Vasconicae vocabula infra apposui, quae cum sermonis Latini vulgaris et linguae Hispanicae sive Portugallensis hodiernae similibus quibusdam comparari possunt.

Fontes autem duo illi primarii, ex quibus omnis sermonis Iberici vetusti cognitio pendet, scilicet vocabula Iberice scripta nummorum et inscriptionum atque vocabula a scriptoribus Graecis et Latinis servata, alter ex altero explicantur et augentur. Vocabula Iberica qualia sint in universum iam apparuit ex capite quod praecedit; accuratius de eis quaeretur hoc ipso capite. Uno omnia conspectu ordineque litterarum, quantum fieri potuit, disposita sunt in indice huic volumini adiecto primo (I).

Vocabula
apud scripto-
res et in in-
scriptionibus
servata.

Nomina geographica comprehendit index alter (II) in partes quinque divisus ita, ut pars prima (I) contineat nomina fluviorum (a) montium (b) — fortasse omnium antiquissima — populorum et oppidorum (c); pars altera (II) enumeret nomina fluviorum montium populorum oppidorum Galliae Narbonensis et Aquitanicae ea, quae videantur originis Ibericae esse; partes reliquae nomina geographica paeninsulae Ibericae ea, quae non Ibericae, sed Phoeniciae (III), Graecae (IV), Latinae (V) originis sunt. Ea enim nomina accurate dignoscenda et ab Ibericis distinguenda esse apparet; id quod infra accuratius exposui § 26. Tertius index (III) comprehendit (I) nomina deorum deorumque originis peregrinae sive Ibericae sive Celticae in Hispaniis cultorum (a), item Aquitaniae et Narbonensis (b); et nomina virorum et mulierum (II) regionum earundem (a b). Appendicis loco nomina aliquot hominum Latina adiecta sunt ex locorum nominibus derivata (c); nam et ipsa quaedam conferunt ad linguam Ibericam cognoscendam. Atque ex fontibus illis duobus, quos indices tres comprehendunt, haurienda esse testimonia linguae Ibericae quotquot supersunt non eget demonstratione. Grammaticam linguae Ibericae veteris inde adumbrare conatus est unus Humboldtius, ut supra vidimus (cap. II § 13). Materiam multo pleniorum ex scriptoribus veteribus post Ukertum denuo excussis et ex nummis inscriptionibusque Humboldtio et Ukerto prorsus ignotis me collegisse consentaneum est. Copias epigraphicas continet volumen corporis inscriptionum Latinarum secundum ante hos viginti tres amplius annos editum et nuper suppletum⁵⁾ et sylloge inscriptionum christianarum, quae illud secuta est⁶⁾. Ad voluminum eorum numeros indices huius operis referunt. Reliqua corporis inscriptionum Latinarum volumina supplementa aliquot praebuerunt.

Quod quae enucleasse nobis videmur confirmant et augent ea, quae ab Humboldtio felicissima potius divinatione quam rationatione ubique certa solidisque fundamentis nisa olim inventa sunt, speramus fore ut his nostris pervestigatibus damno non vertatur.

Itaque iam nos convertimus ad primum linguae Ibericae fontem exhauriendum, i. e. ad vocabula in nummis et inscriptionibus servata accuratius pervestiganda; alterum, vocabula apud scriptores servata, postea considerabimus. Atque primum illud videtur definiendum esse, num recte omnino arbitremur unam fuisse linguam Ibericam. Scripturam quidem supra vidimus unam apud Iberos sive omnes sive plurimos in usu fuisse, si excipimur reliquiae illae paucae in nummis Asidonensibus servatae scripturae alicuius a nummorum reliquorum diversae, de qua diximus supra (p. XXXII). Scriptura illa unde provenerit certo nondum explicari potuit; gentes igitur, quae usae ea sunt, linguaque quoque habuerint a reliqua Iberorum diversam, in incerto relinquendum est. Contra quod interest inter ulterioris et citerioris provinciae scripturam, eiusdem utramque originis esse probat. Nam praeter Phoenicium, quam in oppidis Hispaniae Phoenicis usque ad Augusti fere aetatem in usu fuisse nummi docent, et fortasse eius gentis, quae nummos Asidonenses emisit modo memoratos, scripturam in utriusque provinciae monumentis ad idem Phoeniciae exemplum redire vidimus, quamvis singulae quaedam litterae differant et in ulteriore scriptura sinistrorsum procedat more antiquiore, in citeriore dextrorsum. Sed tamen illud videtur quaeri posse, num propter scripturae aequalitatem statuendum sit etiam linguam unam tantum per universas Hispanias obtinuisse. Fieri enim potuit, ut gentes diversae eandem scripturam in suum usum converterent; quod alibi factum esse notum est. Nummi sane Iberici et gravioris momenti inscriptiones ex parte paeninsulae orientali fere sola prodierunt; ex meridionali pauca utriusque generis monumenta; ex occidentali et septentrionali, quae Celtarum invasione ab illis

⁵⁾ Inscriptiones Hispaniae Latinae, Berolini a. MDCCCLXIX, et Supplementum a. MDCCCLXXI fol.

⁶⁾ Inscriptiones Hispaniae christianae, Berolini a. MDCCCLXXII 4.

aliqua ratione videntur seiunctae esse, nulla. Quae vero ex illis sola supersunt praeter non multa Celticae originis, ut infra videbimus, linguae patriae testimonia certa, nomina propria locorum deorum hominum, ea a reliquis distinguuntur quidem certis quibusdam proprietatibus, ut mirum non est, si vastas regiones consideramus a gentibus illis habitatas, sed in univcrsum aequabilia sunt. Dialectorum inde discrimina aliquando fortasse licebit deducere; linguam vero per paeninsulam integram unam obtinuisse videntur evincere similitudines formarum, quas infra enumerabimus. Neque obstat, quod ex Artemidori testimonio a Strabone servato (III 1. 6), quod infra (§ 22) plenum adscripsimus, Iberos *ὁ γλώττα μᾶ* usos esse discimus. Cogitavit enim scriptor Graecus de Phoenicia et Graecia, fortasse etiam de Celtarum lingua apud varias paeninsulae Ibericae gentes obvia; atque fieri potest, ut dialectorum unius linguae discrimina Graecis hominibus parum eas intelligentibus non unius linguae esse visa sint. Itaque quantum quidem adhuc iudicare licet, in Hispania fuisse populum Ibericum unum quamvis in gentes multas divisum probabile est linguamque Ibericam unam, sed fortasse dialectos varias. His praemissis iam transire licet ad vocabula Iberica pertractanda.

Persuasum autem est viris doctis omnibus, qui de nummis Ibericis quaesiverunt, praeter Lorichsium, nomina oppidorum populorumve in eis inscripta esse, non deorum regularumve aliorumve hominum; exceptis perpaucis. Quam persuasionem cum in capite palaeographico quod praecedit fundamentum esse volumus rationis universae, qua singulae litterae Ibericae quid significant enucleare studuimus, tum tota haec quaestio grammatica eadem nititur. Atque documenta eius exstant tam frequentia tamque certa, ut tuto ea uti possimus. Praeter enim similitudinem nummorum omnium, qui a populis antiquis cusi sunt, atque imprimis Phoeniciorum Graecorum Romanorum, quos Ibericorum exempla fuisse certum est, documenta sunt nummi bilingues Celsenses n. 33 Gilitani n. 41 Osicerdenses n. 36 Saetabitanii n. 43 Saguntini n. 40 atque praeterea certae omnino interpretationis hi oppidorum populorumve satis notorum, quorum indicem, omissis eis quae probabiliter, sed non certo leguntur, subieci:

Aesonis	n. 17	Hirturgis	n. 119
Argaelorum	n. 90	Iuronis	n. 44
Ausetanorum	n. 18	Indicetum	n. 6
Bilbilis	n. 85	20 Laetanorum	n. 19
5 Calagurris	n. 64	Lutiae	n. 82
Cascanti	n. 59	Nertobrigae	n. 87
Castulonis	n. 118	Otogesae	n. 34
Cesetanorum	n. 21	Saldubae	n. 35
Contrebiae	n. 100	25 Segisamae	n. 66
10 Damaniae	n. 86	Segobrigae	n. 89
Dianii	n. 99	Segontiae	n. 95
Ercavicae	n. 94	Tamusiae	n. 107
Iaccae	n. 48	Turasonis	n. 60
Iessonis	n. 20	30 Tittorum	n. 79
15 Herdae	n. 30	Urcis	n. 116
Hergetum	n. 31	Uxamae	n. 74

In nummis quibusdam non unius, sed duorum vel adeo trium oppidorum nomina inscripta sunt. Ita in Emporitans Graecis et in Rhodiensibus cum vocabulis Ibericis multis dubiae vel lectionis vel interpretationis exstant nomina

arsecedryd n. 5 e Sagunti
iltud n. 5 d cf. 5 h 15-21 48 Herdae

et Graecum ΜΑ (Ματταλῶς) in *iltul* n. 30 a
 Latium *Saguntum* in *šaitp* n. 43 c

Quae cum non sine probabilitate referri soleant ad foedera inter oppida illa facta, similiter fortasse explicandum quod bina nomina exstant in nummis Ibericis his:

<i>aur-ildur</i>	n. 22	<i>nerhncen-pu[r]pcn</i>	n. 2 a
<i>alhn-arsaqshn</i>	n. 67	<i>nerhncen-šh</i>	n. 1 e
<i>alhn-uzaniath</i>	n. 58 cf. <i>cd</i> , <i>cdin</i> infra	<i>qpkut-icsanqm</i>	n. 93
<i>aul-uaraqš</i>	n. 63	<i>qthoqm-carpea</i>	n. 103
5 <i>cašt-iñhla</i>	n. 26	<i>qthupa-carpea</i>	n. 100
<i>iš-cašesa</i>	n. 91	<i>šhs-areqraš</i>	n. 79
<i>iburic-estl</i>	n. 128	20 <i>šhs-hilauciqš</i>	n. 75
<i>iltul-šalirim</i>	n. 30 ^b	<i>šh-płplis</i>	n. 85
<i>knqđ-ršones</i>	n. 54	<i>unteescen-ethrthv</i>	n. 4 e f
10 <i>knqđ-kutan</i>	n. 53	<i>unteescen-ilt</i>	n. 6 q
<i>kysa-thruthruatn</i>	n. 16	<i>unteesen-išqkles</i>	n. 8
<i>lacos-šeqtas</i>	n. 95	25 <i>unteescen-lug</i>	n. 9
<i>nerhncen-tuš</i>	n. 14	<i>unteescen-šerqa</i>	n. 13

Tria nomina coniuncta exhibent:

<i>arse-iqkles-ilcacaldo</i>	n. 40 bb
<i>arse-pulayš-ilcacaldo</i>	n. 40 cc dd
<i>alhn-kutan-knqđ</i>	n. 53
<i>unteescen-adkls-tkri</i>	n. 7
5 <i>unteescen-iltv-aredu</i>	n. 8

In solis Saguntinis n. 40 bb—dd fortasse pro magistratus nomine *ilcacaldo* haberi potest.

Litterae singulares et compendia Praeter nomina gentium oppidorumve in aversa nummorum Ibericorum inscripta frequenter aut in adversa aut iuxta inscriptiones aversae additae sunt litterae vel singulae vel binae, quae explicatione indigent. Atque primum saepissime nominum in aversa inscriptorum initiales singulae plerumque, rarius binae repetuntur in adversa aut iuxta inscriptiones aversae. Quorum indicem subiici:

<i>a</i>	in	<i>aratqš</i>	n. 78	<i>n</i>	in	<i>nertpš</i>	n. 87
<i>ai</i>	in	<i>ainis</i>	n. 40 c-z	<i>o</i>	in	<i>oelthqš</i>	n. 56
<i>ca</i>	in	<i>caih</i>	n. 24	<i>o</i>	in	<i>orsau</i>	n. 73
<i>ca</i>	in	<i>cašcad</i>	n. 59	20 <i>p</i>	in	<i>plplis</i>	n. 85
5 <i>d</i>	in	<i>dmaniu</i>	n. 86	<i>q</i>	in	<i>qthoqm</i>	n. 103
<i>dš</i>	in	<i>diniu</i>	n. 99	<i>s</i>	in	<i>šesars</i>	n. 51
<i>dnu</i>	in	<i>dnušia</i>	n. 107	<i>š</i>	in	<i>šeqšanhs</i>	n. 66
<i>du</i>	in	<i>duriasu</i>	n. 60	<i>s</i>	in	<i>šeqprices</i>	n. 89
<i>e</i>	in	<i>eoalqš</i>	n. 80	25 <i>š</i>	in	<i>šerqa</i>	n. 13
10 <i>er</i>	in	<i>eravaica</i>	n. 94	<i>še</i>	in	<i>šethisa</i>	n. 101
<i>ho</i>	in	<i>hilaucu</i>	n. 75	<i>th</i>	in	<i>thitayš</i>	n. 62
<i>k</i>	in	<i>klašqm</i>	n. 83	<i>t</i>	in	<i>ttayš</i>	n. 76
<i>kl</i>	in	<i>kliglm</i>	n. 50	<i>u</i>	in	<i>uarlus</i>	n. 84
<i>kn</i>	in	<i>klsthn</i>	n. 47	30 <i>ui</i>	in	<i>uirhuias</i>	n. 72
15 <i>kn</i>	in	<i>knwšqm</i>	n. 92	<i>uš</i>	in	<i>ušamis</i>	n. 74
<i>l</i>	in	<i>ladisama</i>	n. 68				

Sed etiam oppidorum aliorum initiales, quatenus intelleguntur, additae sunt, ut supra vidimus binorum ternorumve oppidorum nomina non raro coniuncta exhiberi. Interdum sane litterae hae singulares clausulae tantum sunt vocabulorum in aversa scriptorum, ut

<i>hn</i>	in	<i>arsays</i>	n. 67	iuxta	<i>arsaysha</i>
<i>in</i>	in	<i>iltred-salir</i>	n. 30 ^b	iuxta	<i>iltred-salirā</i>
	in	<i>ansa-in</i>	n. 18 a	iuxta	<i>antescen</i>

Sed leguntur etiam

<i>hn</i>	in	<i>arsals</i>	n. 52
		<i>elhn</i>	n. 53 58 67
<i>ellen</i>	in	<i>kutan</i>	n. 53
		<i>uzoniath</i>	n. 58
		<i>arsays</i>	n. 67
		<i>sega</i>	n. 49
<i>in</i>	in	<i>ar-ildur</i>	n. 22
		<i>lagne</i>	n. 38

Cf. *edm* in *untescen* n. 4 a

Ut supra *shš* et *sh* coniuncta vidimus cum aliis nominibus, ita referri posse visa sunt

<i>ca</i>	in	<i>duriasu</i>	n. 60
		<i>llwitsqš</i>	n. 69
<i>cal</i>	in	<i>caraues</i>	n. 71 ad Calagurrim n. 64
<i>kn</i>	in	<i>iaca</i>	n. 48
		<i>sesars</i>	n. 51
		<i>šeqpries</i>	n. 89 ad Celsithanos n. 47
<i>q</i>	in	<i>carpea</i>	n. 102 ad Contrebiam n. 100 103
<i>uš</i>	in	<i>arcailiqš</i>	n. 90 ad Uxamam n. 74
<i>t</i>	in	<i>nerhncen</i>	iuxta <i>tuiš</i> n. 14 ad <i>tkri</i> n. 7

Sed multae praeterea exstant litterae singulares, quae explicationem eius generis facilem non admittunt. Ita leguntur

<i>a, d, du, k,</i>			
<i>il-š, lu, nl, o, šrš,</i>			
<i>t, th, tl</i>	in	<i>cese</i>	n. 21
<i>l, n, t</i>	in	<i>iltrescen</i>	n. 31
<i>ca, e, q, š, u</i>	in	<i>esthle</i>	n. 118
<i>i, kl, t</i>	in	<i>iešh</i>	n. 20. Cf. etiam n. 112 <i>e-l</i> .

Inter quas quamquam sunt quae ad oppida vicina referri possint, tamen incertae manent pleraeque. Inter reliquas, quarum indicem subieci, *ei* illud frequens et *s š* vexaverunt numismaticos, qui numerorum indicationes vel semissis vocabulum in eis odorati sunt. Atque huic quidem interpretationi illud obstat, quod *š* non in semissibus tantum, sed etiam in denariis et assilibus legitur; illi, quod numerorum Ibericorum scribendorum ratio adhuc prorsus nos latet, nisi quod in vasculo Cordubensi n. XLIII et in lammina Gadorensi n. LVIII hastae simplices iuxta positae numeri sunt secundum consuetudinem Romanam scripti. Itaque ab interpretatione litterarum illarum adhuc abstinendum est; index, quem subieci, aliquando fortasse interpretationem adiuuabit.

<i>a</i>	in	<i>celin</i>	n. 114	<i>ei</i>	in	<i>lsu</i>	n. 10	
		<i>untescen</i>	n. 6 m			<i>iltred</i>	n. 30 f	
<i>ad</i>	in	Emporitano Graeco	n. 5 i			<i>nerhncen</i>	n. 1 e-f	
<i>cc</i>	in	<i>šaitp</i>	n. 43 f	15		<i>pricaitn</i>	n. 11	
5 <i>d</i>	in	<i>iece</i>	n. 15 ^c			<i>pu[r]pen</i>	n. 2	
<i>dn</i>	in	<i>untescen</i>	n. 6 i			<i>šaitp</i>	n. 43 f	
<i>do</i>	in	<i>iltred</i>	n. 30 d			<i>sellncen</i>	n. 12	
<i>ccc</i>	in	<i>nerhncen</i>	n. 1 b			<i>untescen-buq</i>	n. 9	
<i>ed</i>	in	<i>untescen</i>	n. 4 g	20		<i>untescen</i>	n. 4 h i 6 h g-i	
10 <i>elin</i>	in	<i>untescen</i>	n. 4 a, 6 k			<i>e</i>	in <i>arsad</i>	n. 40 i
<i>edr</i>	in	<i>untescen</i>	n. 4 h-d			<i>e</i>	in <i>untescen-alyi</i>	n. 7

		<i>anteescen</i>	n. 6 <i>c d f l p</i>		<i>iclonekn</i>	n. 115
	<i>g</i>	in <i>aratq̄s</i>	n. 78		<i>ihdurh</i>	n. 44
25	<i>h</i>	in <i>areiprad</i>	n. 79	35	š in <i>arsals</i>	n. 52 <i>f n</i>
	<i>k</i>	in <i>hstees</i>	n. 61		<i>carabus</i>	n. 71
		<i>iltrid</i>	n. 30 <i>c</i>		<i>duriasu</i>	n. 60
	<i>o</i>	in <i>areigrads</i>	n. 79		<i>coalaȳs</i>	n. 80
		<i>caiscad</i>	n. 59		<i>ilacapq̄s</i>	n. 81
30		<i>duriasu</i>	n. 60 <i>n</i>	40	<i>orsou</i>	n. 73
		<i>usamus</i>	n. 74		<i>uirhuias</i>	n. 72
	<i>s</i>	in <i>edln</i>	n. 114			

Ceterum etiam in nummis Latinis litterae exstant singulares vel Latinae (ut **S** n. 143 155 161) vel Ibericae (ut *š* in Tamusiensi n. 107). quarum interpretatio omnino incerta est. In *eī* illo, quod frequens est in nummis potissimum regionis Emporitanae, Boudard (*numismat. ibérienne* p. 250) nomen emporii alicuius in provincia Narbonensi siti, quod sibi finxit, Delgado numeros pretium indicantes (ⲉⲓ, ⲉ, ⲉ-) inesse credebant. Zobelius in *edln* n. 53 58 67, *edln* n. 4 6, *edr* n. 4, *eī*, *e* idem nomen agnoscere voluit plus minusve brevium, quod plenius *ethrthw* scribitur n. 4; non sine probabilitate. Sed restant litterae singulares reliquae, in quas similis explicatio non cadit.

Itaque pro certo haberi potest fundamentum argumentationis eius, qua capite, quod praecedit, litterarum Ibericarum significationem eruiamus. Unde nunc iam sonos vocabulorum Ibericorum, qualia in nummis potissimum servata sunt, singulos enumerare possumus; eundem secuti ordinem, quem in scriptura recensenda caput praecedens exhibet.

Vocales
a 1. *a* omnium frequentissima est; in vocabulis enim nummorum circiter septuaginta legitur et coniungitur cum consonis plurimis. Initio legitur in his vocabulis

<i>acoepatn</i>	n. 15 ^a	<i>arsagsoegra</i>	n. 40 <i>b</i>
<i>alkls</i>	n. 7	<i>arsals</i>	n. 52
<i>air</i>	n. 22	<i>arsaqshn</i>	n. 67
<i>ainis</i>	n. 40 <i>y z</i>	<i>arsesaccn</i>	
<i>aloun</i>	n. 32	<i>arsecdr</i>	
<i>aratq̄s</i>	n. 78	<i>arsgdr</i>	
<i>arcailiq̄s</i>	n. 90	<i>arse</i>	n. 40
<i>areigrads</i>		<i>aul</i>	n. 63
<i>areigrads</i>		<i>auša-īn</i>	
<i>areigratq̄s</i>	n. 79	<i>aušescen</i>	n. 18
<i>arcolury</i>	n. 23		

In mediis vocabulis consonis adiungitur in syllabis *ac ad al ar as at et ca ga za la ma pa ra sa ta*, vocalibus his

<i>i iaca</i>	n. 48	<i>o coalaȳs</i>	n. 80
<i>duriasu</i>	n. 60	<i>u uaraq̄s</i>	n. 63
<i>uirhuias</i>	n. 72	<i>uardus</i>	n. 84
<i>dnusia</i>	n. 107	<i>meduainum</i>	n. 70
<i>uzaniath</i>	n. 58	<i>thruthruatn</i>	n. 16

et diphthongos cum *i* et *u* format in his

<i>ai arcailiq̄s</i>	n. 90	<i>klaishqm</i>	n. 83
<i>ar</i>	n. 22	<i>laic̄scen</i>	n. 19
<i>ains</i>	n. 40 <i>z</i>	<i>meduainum</i>	n. 70
<i>caih</i>	n. 24	<i>pricaitn</i>	n. 11
<i>caiscad</i>	n. 59	<i>šaitp</i>	n. 43
<i>caisosa</i>	n. 91		

cum *u* in horum quibusdam:

<i>au</i>	<i>aul</i>	n. 63	<i>creauica</i>	n. 94
	<i>alauu</i>	n. 32	<i>hilaucu</i>	n. 75
	<i>aušescu</i>	n. 18	<i>lawuk</i>	n. 12
	<i>carauus</i>	n. 71	<i>orsou</i>	n. 73

Terminantur autem in *a* vocabula haec

<i>cašesu</i>	n. 91	<i>ladisama</i>	n. 68
<i>carpa</i>	n. 100 102 103	<i>mashaso</i>	n. 28
<i>dušia</i>	n. 107	<i>qutherpa</i>	n. 100
<i>creauica</i>	n. 94	<i>-amala</i>	n. 106
<i>iaca</i>	n. 48	<i>seja</i>	n. 49
<i>išhla</i>	n. 26	<i>šethisa</i>	n. 101
<i>ištraca</i>	n. 119	<i>untja</i>	n. 152
<i>krsa</i>	n. 16		

2. *e* circiter quinquagies usurpata est in vocabulis Ibericis atque initio posita in hisce *e*

ante consonas	<i>d</i>	<i>ellan</i>	n. 53 58 67	ante vocales	<i>i</i>	<i>ci</i>	n. 1 2 6
		<i>el-in, ed</i>	n. 4 6		<i>o</i>	<i>cealayš</i>	n. 80
		<i>elr</i>	n. 4		<i>u</i>	<i>cauom</i>	n. 188
<i>c</i>	<i>cec</i>	n. 1 b				<i>cušt</i>	n. 26
<i>r</i>	<i>recauica</i>	n. 94					
<i>š</i>	<i>ešh</i>	n. 17					
<i>th</i>	<i>ethrthr</i>	n. 4					

Cum consonis coniungitur hisce *ce ke le me ne re se*, cum vocalibus

<i>i</i> in	<i>iee</i>	n. 15 ^c	<i>o</i> in	<i>aecequtn</i>	n. 15 ^a
	<i>ierhi</i>	n. 15 ^b		<i>arsaysoepra</i>	n. 40 b
	<i>iešh</i>	n. 20		<i>alihys</i>	n. 56
	<i>laiešcen</i>	n. 19	<i>u</i> in	<i>carauus</i>	n. 71
	<i>sabluie</i>	n. 35			

et in diphthongis *ei* in *ei* n. 1 2 10 11 12 *eu* in *cauom* n. 188
hilauceiqš n. 75 *h* *cušt* n. 26
areiqratqš n. 79 *tu* (cf. *swy*)

Terminantur in *e*, si plene scripta sunt, haec vocabula

<i>arse</i>	n. 40	<i>iee</i>	n. 15 ^c
<i>ešhle</i>	n. 118	<i>laym</i>	n. 38
<i>ceise</i>	n. 33	<i>sabluie</i>	n. 35
<i>ese</i>	n. 21	<i>se</i>	n. 80
<i>hre</i>	n. 29		

3. *i* in vocabulis circiter sexaginta interdum plus semel adhibita frequentia vix cedit *a* litterae. *i* Utriusque tam *ŕ* quam *l* formae exempla hic coniuncta examinabimus, cum utraque *i* litteram videatur significare quamvis cum soni quodam discrimine.

ŕ *i* initio posita est

ante consonas	<i>c</i>	in	<i>icesanqm</i>	n. 93
			<i>iclonckn</i>	n. 115
<i>q</i>	in	<i>iqrlš</i>	n. 43	
		<i>iqrkleš</i>	n. 40 bb	
<i>s</i>	in	<i>išckleš</i>	n. 8	
<i>l</i>	in	<i>ilaca[p]qš</i>	n. 81	
		<i>ilduyith</i>	n. 37	
		<i>ilbur</i>	n. 22	
		<i>ilclach</i>	n. 44	

l *i* initio posita est

ante consonas	<i>c</i>	in	<i>irsons</i>	n. 54 h-š
<i>š</i>	in	<i>šsons</i>	n. 54 a-g	
		<i>iš*</i>	n. 45	
<i>l</i>	in	<i>deacahlo</i>	n. 40 bb-dd	

<i>i</i>	<i>l</i> in	<i>ilthroca</i>	n. 119				<i>i</i>
		<i>iltrrescen</i>	n. 31				
		<i>iltrid</i>	n. 5 30				
		<i>ilwir</i>	n. 128				
ante vocales	<i>a</i> in	<i>ioea</i>	n. 48	ante vocales	<i>e</i> in	<i>ierhī</i>	n. 15 ^b
	<i>e</i> iu	<i>ieev</i>	n. 15 ^c		<i>i</i> in	<i>īš</i>	n. 91
		<i>īsh</i>	n. 20			<i>īthla</i>	n. 26, <i>īith</i> n. 27
	<i>i</i> intra	voces ponitur			<i>i</i> intra	voces ponitur	
ante consonas	<i>p</i> in	<i>lipaqš</i>	n. 55	ante consonas			
	<i>c</i> in	<i>ercaiica</i>	n. 94				
		<i>pricaitu</i>	n. 11				
		<i>seqpices</i>	n. 89				
	<i>q</i> in	<i>klighm</i>	n. 50				
	<i>q</i> in	<i>arcaiīqš</i>	n. 90		<i>q</i> in	<i>qnthiqm</i>	n. 103
		<i>arciqratsš</i>	n. 79 s-u w				
		<i>hilauceiqš</i>	n. 75 h				
	<i>t</i> in	<i>īith</i>	n. 27				
		<i>lhuitšqš</i>	n. 69				
		<i>pricaitu</i>	n. 11				
		<i>thitayš</i>	n. 62				
		<i>šaitp</i>	n. 43				
<i>th</i> in	<i>īithla</i>		n. 26				
	<i>īlhuqith</i>		n. 37				
<i>l</i> in	<i>arcaiīqš</i>		n. 90				
	<i>hilauces</i>		n. 75		<i>r</i> in	<i>aīr</i>	n. 22
<i>r</i> in	<i>ilwir</i>		n. 128			<i>qīrek</i>	n. 15 ^c
	<i>šalirū</i>		n. 30 ^b				
	<i>airhuia</i>		n. 72		<i>n</i> in	<i>dīniu</i>	n. 99
<i>n</i> in	<i>celin</i>		n. 114			<i>edīn</i>	n. 4 6
	<i>meduainum</i>		n. 70			<i>in</i>	n. 18 22 30 ^b 38
<i>s</i> in	<i>caīscad</i>		n. 59		<i>s</i> in	<i>aiuis</i>	n. 40 yz
	<i>caīscsa</i>		n. 91				
	<i>īi-</i>		n. 91				
	<i>klaišqm</i>		n. 83				
	<i>ledišoma</i>		n. 68				
	<i>plplis</i>		n. 85				
	<i>tuis</i>		n. 14				
ante	<i>h</i> in	<i>caih</i>	n. 24				
		<i>oelthqš</i>	n. 56				
ante vocales				ante vocalem			
	<i>a</i> in	<i>duriasu</i>	n. 60	<i>a</i> solam	in	<i>uzoniath</i>	n. 58
		<i>dursia</i>	n. 107				
		<i>airhuia</i>	n. 72				
	<i>e</i> in	<i>laīscen</i>	n. 19				
		<i>salduir</i>	n. 35				
	<i>o</i> in	<i>caiom</i>	n. 188				
	<i>u</i> in	<i>dmaniu</i>	n. 86				
		<i>dmitu</i>	n. 99				
Terminantur in <i>i</i> (R)	<i>cedndi</i>		n. 25	in <i>i</i> (1)	<i>qīrekī</i>		n. 15 ^c
	<i>qī</i>		n. 41		<i>ierhī</i>		n. 15 ^b
	<i>hrhī(-s)</i>		n. 88				
	<i>thri</i>		n. 7				

4. *o*, si recte legimus, rara est. Initio bis ponitur

ante *r* in *orsan* n. 73
e in *oelihqš* n. 56

o singularis addita in nummis Celsitano n. 47 *i* Cascautensi n. 50 *d* Turiasomensi n. 60 *u* Uxamensi n. 74 *e* Argradensi n. 79 *a* Sethisensi n. 101 *u* quid significet incertum est. In n. 73 et 56 in adversa initialis repetita est.

Intra voces *o* legitur ante consonas

n in *īōnos* n. 54
īlonokn n. 115

ante vocales

a in *oalqš* n. 89
e in *aeoqūtn* n. 15^a
arsaqšogca n. 40^b

In fine semel legitur

in *īlacaldo* n. 40 *bb-dd*
ho n. 75 *a*

nam

videtur breviata esse. Notandum quod nusquam, quantum video, *ou* diphthongus legitur, exceptis *sierouciūt tarboum porcomione[as]* vocabulis, quae sunt in inscriptionibus litteris Latinis scriptis n. XLIV LVI LVII.

5. *u* satis frequens est. Legitur initio vocabulorum

ante consonas *n* in *untescen* n. 4 6 7 8 13
untya n. 15^a
z in *uzaniath* n. 58
s in *usecrt̄h* n. 36
ūsamus n. 74

ante vocales *a* in *uataqš* n. 65
uarc̄bus n. 72
e in *carvōas* n. 71
i in *nirbaia* n. 72

In mediis vocabulis

ante consonas *c* in *hsthuen* n. 46
g in *lug* n. 9
q in *ihluq̄ith* n. 37
th in *thruθru* n. 16
t in *lutaqš* n. 82
q̄kat n. 93
l in *pulaqš* n. 40 *dd*
r in *arīdlur* n. 22
arcelur̄g n. 23
duriasu n. 60
īdlurk n. 44
īlurir n. 128
rhdlur̄q̄ n. 105
pur̄p n. 2
ur̄kekn n. 116
m in *meduainum* n. 70
tlam n. 109
s in *dnušia* n. 107
carahus n. 71
ūsamus n. 74

ante vocales *a* in *moluainum* n. 70
i in *tuīs* n. 14
aius n. 40 *g z*
cuim n. 188
īhūisq̄ n. 69
sabluir̄ n. 35

Diphthongi *au* exempla octo, *eu* duo supra iam posita sunt (in *a* § 1 et *e* § 2).

Terminantur in *u* vocabula haec

īniu n. 99
duriasu n. 60
īmaniu n. 86
hīlaucu n. 75

h 6. De *h* litterae usu iam supra paene omnia dicta sunt, ubi formam eius aliqua cum probabilitate statuimus a Phoenicia non diversam esse (cap. III § 6). Quod si verum est, *h* initio sexies exstat

ante consonas	<i>r</i> in <i>hrē</i>	n. 29	ante vocalem	<i>i</i> in <i>hilaucu</i>	n. 75
	<i>hrh̄si</i>	n. 88	semel		
<i>th</i> in	<i>thlaqu</i>	n. 104			
<i>t</i> in	<i>th̄scen</i>	n. 34			
<i>z</i> in	<i>h̄tes</i>	n. 61			
<i>š</i> in	<i>h̄thouen</i>	n. 46			

Intra vocabula

ante consonas	<i>d</i> in <i>rdurqa</i>	n. 105	ante vocales	ante <i>i</i> in <i>ierhi</i>	n. 15 ^b
	<i>s</i> in <i>arsahs</i>	n. 52		<i>u</i> in <i>lh̄it̄sq̄š</i>	n. 69
	<i>hrh̄si</i>	n. 88		<i>uirhuia</i>	n. 72
	<i>trshs</i>	n. 57			
	<i>šhs</i>	n. 75 79 <i>sh</i> n. 1 85 <i>b</i>			
<i>q</i> in	<i>od̄l̄iq̄š</i>	n. 56			
<i>m</i> in	<i>klighm</i>	n. 50			
<i>n</i> in	<i>arsaqshn</i>	n. 67			
	<i>edhn</i>	n. 53 58 67 <i>hn</i> n. 47 49 52			
	<i>mashusa</i>	n. 28			
	<i>nerhnecu</i>	n. 1			
	<i>šlhacn</i>	n. 12			

Praeterea comparandus est usus *th* litterae, infra § 16. Quater igitur ante vocales tantum *h* scripta est, duodevicies ante consonas: unde haec vocabula omnia non plene scripta esse paene certum videtur.

Ceterum observatione dignum *h* post *r* sequi in *hrh̄si* n. 88, *ierhi* n. 15^b, *ildurh* n. 44, *laurh* n. 42, *nerhnecu* n. 1, *rdurqa* n. 105, *uirhuia* n. 72; post *l* in *ülth* n. 27, *lh̄it̄sq̄š* n. 69, *šelhnecu* n. 12; post *s* in *arsaqshn* n. 67, *mashusa* n. 28, *trshs* n. 57, *šhs* n. 75 cet.; post *d* in *edhn* n. 53 58 67; post *g* in *klighm* n. 50. Unde fuerunt qui *h* adiectam consonarum, quae praecedunt, pronuntiationem aliquam singularem indicare existimarent, similem illam *ll* et *lh*, *ñ* et *nh* sermonis Hispani et Portugallensis, qualis nunc est. Verum certis argumentis talia nondum demonstrari possunt. Frequentissima *h* est in nominibus Aquitanicis. Vix Iberis, sed potius communi Graecorum Romanorumque in pronuntiando inaequalitati tribuendum est, quod *h* initio vocabulorum posita vel scribitur vel omittitur, ut in

Ἰβερῶν	Iberus	
Ἰσπανίων	Hispalis	
Οτογῶν	<i>th̄scen</i>	n. 34

Quid in quoque nomine Iberis magis placuerit non liquet. Praeterea etiam in

Ἰβερῶν	<i>uirhuia</i>	n. 72
Ἰσπανίων	<i>kl̄sthn</i>	n. 47

aspiratio videtur adiecta esse ab Iberis, a Romanis omissa. De *h* in vocabulis extremis scripta, ut in *esh* n. 17 Aeso, dixi cap. III § 6 (p. XXXIX), ubi exempla omnia collecta sunt.

Ceterum apparet exempla, quotquot supra composui, ita comparata esse, ut pro *h* etiam *hw* legi possit. Nolui autem litteram per *hw* transscribere — veluti *eshw*, *nerhnecuw*, *uirhuiaw* —, utpote in re nondum certis argumentis probata.

In vocabulis, quae in *h* videntur desinere, *esh* n. 17 *üsh* n. 20 *ülth* n. 27 *laurh* n. 42 *ildurh* n. 44, utrum *ho* vel *hw* significetur an *s r l* litterarum sonus aliquis peculiaris prorsus incertum est.

7. / frequenter initio vocabulorum legitur

l

ante consonas	<i>h</i>	in	<i>llauřsqř</i>	n. 69	ante vocales	<i>a</i>	in	<i>laca</i>	n. 35
			<i>l. su</i>	n. 10				<i>lajne</i>	n. 38
								<i>lariř. u</i>	n. 19
								<i>laphl</i>	n. 15 ²
								<i>laurh</i>	n. 42
						<i>e</i>	in	<i>lediřama</i>	n. 68
						<i>i</i>	in	<i>lipayř</i>	n. 55
						<i>u</i>	in	<i>luř</i>	n. 9
								<i>lutayř</i>	n. 82
Intra vocabula									
ante consonas	<i>h</i>	in	<i>iřth</i>	n. 27	ante vocales	<i>a</i>	in	<i>calayřiqř</i>	n. 64
			<i>řelncen</i>	n. 12				<i>calayř</i>	n. 81
<i>e</i> et <i>d</i>	in	<i>iteacaldo</i>	n. 40	<i>bb</i> <i>cc</i>				<i>calaym</i>	n. 104
<i>d</i>	in	<i>salbuie</i>	n. 35					<i>calayayř</i>	n. 81
		<i>ilir</i>	n. 22					<i>laphl</i>	n. 15 ²
		<i>ilduřith</i>	n. 37					<i>alsh</i>	n. 15 ¹ cf. n. 21
		<i>ildurh</i>	n. 43					<i>palayř</i>	n. 40 <i>cc</i>
<i>th</i>	in	<i>ilthraea</i>	n. 119					<i>iřthla</i>	n. 26
<i>t</i>	in	<i>iltrd</i>	n. 30 30 ^a 31					<i>řanala</i>	n. 109
<i>s</i>	in	<i>adklř</i>	n. 7			<i>ai</i>	in	<i>klaiř. qu</i>	n. 80 cf. n. 20 103
		<i>elře</i>	n. 33			<i>au</i>	in	<i>alawm</i>	n. 32
		<i>klřthn</i>	n. 47					<i>klawm</i>	n. 75
<i>p</i>	in	<i>plplř</i>	n. 85			<i>e</i>	in	<i>řsthh</i>	n. 118
								<i>iřqklř</i>	n. 8 40 <i>bb</i>
						<i>i</i>	in	<i>arçailiqř</i>	n. 90
								<i>elřm</i>	n. 114
								<i>klighm</i>	n. 50
								<i>arřihayř</i>	n. 56
								<i>plplř</i>	n. 85
						<i>o</i>	in	<i>ičlopkn</i>	n. 115
						<i>u</i>	in	<i>ilurir</i>	n. 128

Nomen *lediřama* n. 68 cum Bletisa Romanorum compositum est, sed cum *Lediřma* hodierna magis convenit; unde statuendum non est, *h* vel *p* ante *l* excidisse.

8. *r* cum duabus formis primariis scribatur, *ř* et *ř*, ut supra vidimus (p. XLI), quaeritur num soni discrimen quale in pronuntiando hodie quoque servant Hispani et Portugallenses, simplicis videlicet vel suavioris *ř*, fortioris vel duplicis *ř* signis indicetur: quae Zobelii opinio erat. Itaque utriusque formae exempla seorsum componemus, suavem *r* littera simplicis, fortem ita *ř* transcribentes. Initio semel tantum exstat

ř in *řlurřqn* n. 105

Atque Humboldtius iam observaverat *r* initialem neque in nominibus vere Ibericis repperitam esse, excepta *Randa* Celticae fortasse originis oppido (cui postea videbimus parca accedere item dubia), neque usurpari in lingua Vasconica hodierna.

Intra vocabula leguntur

			<i>r</i>						
ante consonas	<i>h</i>	in	<i>ičrhi</i>	n. 15 ^b	ante consonas	<i>h</i>	in	<i>hřř</i>	n. 88
			<i>ilurh</i>	n. 44				<i>arř</i>	n. 72
			<i>laurh</i>	n. 42					
			<i>řelncen</i>	n. 1					

<i>r</i>	ante consonas	<i>th</i> in <i>e</i> <i>atheth</i>	n. 6	ante consonas	<i>đ</i> in <i>đ</i> <i>iltđd</i>	n. 30 30 ^b			
		<i>uwerth</i>	n. 36		<i>iqđđđ</i>	n. 43 ^{hi}			
	<i>s</i> in	<i>arsals</i>	n. 52		<i>uairđus</i>	n. 84			
		<i>arsaqlsu</i>	n. 67		<i>t</i> in <i>u</i> <i>uirtps</i>	n. 87			
		<i>sesars</i>	n. 51		<i>s</i> in <i>e</i> <i>esou</i>	n. 73			
		<i>š</i> in <i>arsa, arše</i>	n. 40		<i>třshs</i>	n. 57			
	ante vocales					<i>š</i> in <i>řřšmes</i>	n. 54		
						<i>n</i> in <i>kin-špu</i>	n. 92		
						<i>p</i> in <i>cařpea</i>	n. 100 102		
						<i>puřp</i>	n. 2		
<i>quthřpa</i>				n. 100					
<i>e</i> in <i>areailiqš</i>				n. 90					
<i>arealuřg</i>				n. 8 23					
<i>ercauca</i>				n. 94					
<i>iltřcescen</i>				n. 31					
<i>thřcaqm</i>				n. 108					
				<i>g</i> in <i>arealuřg</i>	n. 23				
				<i>šřga</i>	n. 13				
				<i>k</i> in <i>isqřklěš</i>	n. 8 40 66				
				<i>q</i> in <i>řđluřqu</i>	n. 105				
				ante vocales				<i>a</i> in <i>ařatqš</i>	n. 78
								<i>areqřads</i>	n. 79
								<i>cařaues</i>	n. 71
								<i>iltřřaca</i>	n. 119
				<i>e</i> in				<i>uaraqš</i>	n. 63
								<i>areqřads</i>	n. 79
<i>i</i> in								<i>ařıldur</i>	n. 22
								<i>calaqřiqš</i>	n. 64
								<i>đurřosu</i>	n. 60
								<i>pricaitn</i>	n. 11
				<i>seqřřices</i>	n. 89				
				<i>tkři</i>	n. 7 ^a				

Non pugnant quidem haec exempla cum opinione Zobeliana; sed tamen apparet *r* multo esse rariorem quam *ř* et ante *h s š e i* utramque formam exstare. Unde qui vocabula Iberica perscripserunt consultone alteram utram litteram elegerint dubium est. Itaque una *r* littera formam utramque transcribere petimus.

Sibilantes 9. *z*, si modo recte interpretati sumus, bis tantum legitur in his vocabulis

<i>hztees</i>	n. 61
<i>uzaniath</i>	n. 58

quae cum nominibus aliunde traditis non conveniunt; nec plene perscriptum est prius nomen.

10. *s* et *š* litterae, quarum formas distinguendas esse vidimus, quamquam interdum videntur promiscue usurpatae esse, hisce exemplis reperiuntur. Ut ab *s* incipiamus, initio ea legitur tantum

ante vocales	<i>a</i> in <i>saldutic</i>	n. 35
	<i>e</i> in <i>sega</i>	n. 49
	<i>sesars</i>	n. 51
	<i>sathisca</i>	n. 39

intra vocabula

ante vocales	<i>a</i>	in	<i>arsaḡsoeḡra</i>	n. 40		
			<i>arsahs</i>	n. 52		
			<i>arsaḡshu</i>	n. 67		
			<i>arsesacen</i>	n. 40		
			<i>icesanqu</i>	n. 93		
			<i>sesars</i>	n. 51		
			<i>caišesa</i>	n. 91		
			<i>kersa</i>	n. 16		
			<i>nošhna</i>	n. 28		
			<i>šethisa</i>	n. 101		
			<i>e</i>	in	<i>arše</i>	n. 40
					<i>celše</i>	n. 33
					<i>cese</i>	n. 21
<i>o</i>	in	<i>arsaḡsoeḡra</i>	n. 40			
<i>u</i>	in	<i>duriasu</i>	n. 60			

ante consonas	<i>h</i>	in	<i>mašhaya</i>	n. 28
			<i>trshs</i>	n. 57
<i>e</i>	in	<i>aašescau</i>	n. 18	
		<i>šltprescau</i>	n. 51	
		<i>šepkliš</i>	n. 8	

Frequenter in fine clausularum

<i>as</i>	in	<i>lacas</i>	n. 95	<i>es</i>	in	<i>carauas</i>	n. 71	<i>is</i>	in	<i>aias</i>	n. 40 q 2
		<i>šeqtas</i>	n. 95			<i>iršones</i>	n. 54			<i>kelšis</i>	n. 88
		<i>uirhuias</i>	n. 72			<i>hztces</i>	n. 61			<i>plplis</i>	n. 85
<i>us</i>	in	<i>carabus</i>	n. 71	<i>es</i>	in	<i>hilauces</i>	n. 75	<i>s</i>	in	<i>atklš</i>	n. 7
		<i>uardus</i>	n. 84			<i>šeqprices</i>	n. 89			<i>arats</i>	n. 78
		<i>ušamus</i>	n. 75			<i>areḡrads</i>	n. 79			<i>arsahs</i>	n. 52
						<i>sesars</i>	n. 51			<i>trshs</i>	n. 57

11. *š* initio ponitur

ante vocales	<i>a</i>	in	<i>šaitp</i>	n. 43	ante	<i>h</i>	in	<i>šes</i>	n. 75 79		
			<i>šalivm</i>	n. 30 ^a				cf. 8	n. 47 49n		
			<i>šamala</i>	n. 106							
			<i>e</i>	in						<i>šeqšanhš</i>	n. 66
										<i>šellnecu</i>	n. 12
										<i>šeqprices</i>	n. 89
										<i>šeqtas</i>	n. 95
										<i>šerḡa</i>	n. 13
										<i>šethisa</i>	n. 101

In mediis vocabulis

ante vocales	<i>a</i>	in	<i>hedšama</i>	n. 68	ante consonas	<i>h</i>	in	<i>šh</i>	n. 17						
			<i>šeqšanhš</i>	n. 66				<i>šsh</i>	n. 20						
			<i>ušamus</i>	n. 74				<i>th</i>	in	<i>šsh</i>	n. 118				
			<i>e</i>	in						<i>aušescen</i>	n. 18	<i>kešhm</i>	n. 47		
								<i>caišesa</i>	n. 91	<i>kešhucu</i>	n. 49				
								<i>i</i>	in	<i>duušia</i>	n. 107	<i>t</i>	in	<i>ust</i>	n. 29
										<i>hrhšis</i>	n. 88			<i>est</i>	n. 45
								<i>o</i>	in	<i>iršones</i>	n. 54	<i>e</i>	in	<i>caušcaš</i>	n. 59
										<i>l.šu</i>	n. 10			<i>kešscen</i>	n. 34
								<i>u</i>	in			<i>ušescau</i>	n. 19		
												<i>ušesqu</i>	n. 89		
												<i>ušesqu</i>	n. 92		

š

Frequentes deinde sunt clausulae

<i>qš</i> in <i>aratqš</i>	n. 78	<i>eš</i> in <i>isqrkleš</i>	n. 8 40 <i>bb</i>
<i>aravratqš</i>	n. 79	<i>iš</i> in <i>i iš</i>	n. 91
<i>aravliqš</i>	n. 90	<i>tuš</i>	n. 14
<i>coalaqš</i>	n. 80	<i>hš</i> in <i>šeqsanbš</i>	n. 66
<i>ilacacopqš</i>	n. 81	<i>šhs</i>	n. 75 79
<i>kilawiqš</i>	n. 75	<i>š</i> in <i>iqrlš</i>	n. 43 <i>hi</i>
<i>llonitšiqš</i>	n. 69	<i>nertpš</i>	n. 87
<i>lipaqš</i>	n. 55		
<i>lataqš</i>	n. 82		
<i>oclihqš</i>	n. 56		
<i>putaqš</i>	n. 40 <i>cc</i>		
<i>thitayš</i>	n. 62		
<i>ttayš</i>	n. 76		

Discrimen soni, potissimum in š finali, siquod fuit, evanuisse videtur, ut docent exempla confusionis, quae in eisdem vocabulis tam š quam s littera scriptis supra composuimus (p. XLIII).

m 12. *m* initio vocabulorum duorum tantum legitur

<i>mashusa</i>	n. 28
<i>meduainum</i>	n. 70

Intra vocabula exstat

ante vocales	<i>a</i> in <i>dmaniu</i>	n. 86	ante consonam	<i>l</i> in <i>cedmli</i>	n. 25
	<i>lelišoma</i>	n. 68	semel		
	<i>šamala</i>	n. 106			
	<i>u</i> in <i>ušanus</i>	n. 74			

Frequentior aliquanto in fine vocabulorum est, scilicet in clausulis

<i>qm</i> in <i>carpqm</i>	n. 103	et in cognatis	<i>cuom</i>	n. 188
<i>icesanqm</i>	n. 93		<i>meduainum</i>	n. 70
<i>hthlaqm</i>	n. 104		<i>tdum</i>	n. 109
<i>klaišqm</i>	n. 83		<i>klighm</i>	n. 50
<i>qnthiqm</i>	n. 103			
<i>thraiqu</i>	n. 108			
<i>šthisaqp</i>	n. 101			

Fieri potest ut clausula haec componenda sit cum *qm kn en (em)* et similibus, quas sequenti paragrapho composuimus; qua in re illud quoque videtur memoria dignum esse, quod Vasconum lingua qualis nunc est vocabula in *m* desinentia omnino non habet.

n 13. *n* initio legitur raro, scilicet in

<i>nerhncen</i>	n. 1 2 14
<i>nertpš</i>	n. 87
<i>nlah</i>	n. 15 ^c cf. n. 21 ^f

Intra vocabula nusquam ante *n*, sed

ante vocales	<i>e</i> in <i>šelonoku</i>	n. 115	ante consonas	<i>h</i> in <i>šeqsanbš</i>	n. 66
	<i>išonus</i>	n. 54	<i>th</i> in <i>qnthipa</i>	n. 100	
	<i>kenšiqu</i>	n. 92	<i>qnthiqm</i>	n. 103	
	<i>luque</i>	n. 38	<i>t</i> in <i>kntan</i>	n. 53	
<i>i</i> in <i>dmaniu</i>	n. 86	<i>s</i> in <i>mashusa</i>	n. 28		
	<i>dinin</i>	n. 99	<i>e</i> in <i>nerhncen</i>	n. 1 2 14	
	<i>uzawath</i>	n. 58	<i>šelhncen</i>	n. 12	
<i>n</i> in <i>dnušiu</i>	n. 107	<i>k</i> in <i>qnkut</i>	n. 93		
	<i>meduainum</i>	n. 70	<i>q</i> in <i>knqd</i>	n. 53 54	

Saepeissime vero vocabula desinunt in clausulas

u

<i>cen</i> et <i>en</i> in	<i>anšeseen</i>	n. 18	<i>ŋn</i> in	<i>Ušthn</i>	n. 47
	<i>htyšeen</i>	n. 34	<i>kn</i> in	<i>arsoqšn</i>	n. 67
	<i>iltrešeen</i>	n. 31		<i>čln</i>	n. 53 58
	<i>laišeen</i>	n. 19			cf. n. 47 49 52 67
	<i>nerhucen</i>	n. 1 2 14	<i>tn</i> in	<i>arocqatn</i>	n. 15 ^a
	<i>schiseen</i>	n. 39		<i>ecocatu</i>	n. 117
	<i>unteseen</i>	n. 4 7 cet.		<i>peocitn</i>	n. 11
<i>cen</i> sola in	<i>arsesacen</i>	n. 40 <i>a</i>		<i>thathocatu</i>	n. 16
	<i>šallucen</i>	n. 12		<i>tn</i>	n. 21
<i>en</i> sola in	<i>hšthucen</i>	n. 46	<i>in</i> in	<i>clm</i>	n. 4 6
	<i>purpen</i>	n. 2		<i>clm</i>	n. 114
<i>kn</i> in	<i>iclonckn</i>	n. 115		<i>šaliriu</i>	n. 30 ^b
	<i>urckcn</i>	n. 116		<i>in</i>	n. 6 18 22 30 ^a 38
<i>qn</i> in	<i>krncšqn</i>	n. 92	<i>u</i> in	<i>aloun</i>	n. 32
	<i>rhdurqn</i>	n. 105			

Si *šegšanhs* n. 66 re vera Segisama vel Segisamo Romanorum est, quod magnam habet probabilitatem, *n* Iberica Romanis *m* esse visa est; item in *dmšia* pro Tamusia n. 107.

14. *p* labialis sola scripturae Ibericae — nam *b* et *f* deesse vidimus — raro omnino legitur. *p* Neque igitur mirum, quod a Graecis et Romanis per *b* redditur interdum, ut in

<i>lipaqš</i>	n. 55	Libiae
<i>nertpš</i>	n. 87	Nertobrigae
<i>plplš</i>	n. 85	Bilibis
<i>quthrpa</i>	n. 100	Contrebiae
<i>šaitp</i>	n. 43	Saetabis
<i>šeqprics</i>	n. 89	Segobrigae

Initio *p* exstat

ante vocalem	<i>u</i> in	<i>pulaqš</i>	n. 40 <i>ec</i>	ante consonas	<i>l</i> in	<i>plplš</i>	n. 85
		<i>purp</i>	n. 2		<i>e</i> in	<i>pricaitn</i>	n. 11

Intra vocabula

ante vocalem	<i>a</i> in	<i>lipaqš</i>	n. 50	ante consonas	<i>e</i> in	<i>carpca</i>	n. 100 102 103
		<i>quthrpa</i>	n. 100		<i>q</i> in	<i>ilicarpqš</i>	n. 81
					<i>e</i> in	<i>šeqprics</i>	n. 89
					<i>š</i> in	<i>nertpš</i>	n. 87

In fine semel in *šaitp* n. 43

15. *d*, quam cum *t* interdum confundi et cum *u* adiuncta unam litteram facere supra vidi-
mus (p. XLVII), initio exstat

ante vocales	<i>i</i> in	<i>diniu</i>	n. 99	ante consonas	<i>m</i> in	<i>dmariu</i>	n. 80
	<i>u</i> in	<i>duriasu</i>	n. 60		<i>n</i> in	<i>dmšiu</i>	n. 107

Intra vocabula legitur

ante vocales	<i>i</i> in	<i>clm</i>	n. 4 6	ante consonas	<i>h</i> in	<i>clm</i>	n. 50 58 116 117 est
	<i>u</i> in	<i>aracburg</i>	n. 8 23		<i>k</i> in	<i>ackis</i>	n. 7
		<i>ihluqith</i>	n. 37		<i>e</i> in	<i>eresocite</i>	n. 10 ^a cf. n. 50
		<i>ihdurh</i>	n. 44			<i>clm</i>	n. 6
		<i>meduanum</i>	n. 70			<i>u</i>	n. 22 44 cf. p. 128
		<i>rhdurqn</i>	n. 105		<i>s</i> in	<i>šeqprics</i>	n. 79
		<i>šabluie</i>	n. 35		<i>s</i> in	<i>qprš</i>	n. 43 44
		<i>tdum</i>	n. 109				

d Terminantur in *d*, si modo plene scripta sunt.

<i>arscededqd</i>	n. 5 <i>e</i>
<i>caiscad</i>	n. 59
<i>knqd</i>	n. 53 54 cf. n. 93

Quae Iberis × *d* est, ab ipsis interdum eum *t* confusa, ut in

<i>arcigrads</i> et <i>arcigratq̄s</i>	n. 79 <i>s t</i>
<i>knqd</i> n. 53 54 et <i>qkud</i>	n. 93

a Romanis acuitur in hisce

<i>caiscad</i>	n. 59 Cascantum
<i>danisio</i>	n. 107 Tamusia
<i>duriasu</i>	n. 60 Turiaso

Fortasse etiam

<i>aud</i>	n. 63 Auta?
<i>ledisama</i>	n. 68 Bletisa

huc trahenda.

Semel pro *th* videtur usurpari in *edr*, *edn* iuxta

<i>etherth</i>	n. 4 6
----------------	--------

th 16. *th* exstat initio

ante vocalem <i>i</i> in <i>thitaȳs</i>	n. 62	ante consonam <i>r</i> in <i>threaȳm</i>	n. 108
		<i>thruhuatn</i>	n. 16

Intra vocabula

ante vocales <i>i</i> in <i>sethiseen</i>	n. 39	ante consonas <i>l</i> in <i>c̄sthle</i>	n. 118
<i>sethisa</i>	n. 101	<i>hthloaȳm</i>	n. 104
<i>q̄thiq̄m</i>	n. 103	<i>ithla</i>	n. 26
<i>u</i> in <i>h̄sthuen</i>	n. 46	<i>n</i> in <i>k̄sthln</i>	n. 47
		<i>r</i> in <i>etherth</i>	n. 4 <i>e f</i>
		<i>ilthraea</i>	n. 119
		<i>q̄thrapa</i>	n. 100

Terminantur in *th* haec

<i>ilduq̄ith</i>	n. 37
<i>useerth</i>	n. 36
<i>uzoniath</i>	n. 58

t 17. *t* dentalium frequentissima initio legitur

ante vocalem <i>u</i> in <i>tuis</i>	n. 14	ante consonas <i>d</i> in <i>tdum</i>	n. 109
		<i>t</i> in <i>taȳs</i>	n. 76
		<i>r</i> in <i>trshs</i>	n. 57
		<i>k</i> in <i>tkri</i>	n. 7

Intra vocabula

ante vocalem <i>a</i> in <i>tataȳs</i>	n. 82	ante consonas <i>l</i> in <i>ittlh</i>	n. 27
<i>saqtas</i>	n. 95	<i>r</i> in <i>iltrel</i>	n. 30 30 ^a 31
		<i>s</i> in <i>arats</i>	n. 78 <i>aa</i>
		<i>š</i> in <i>llaušiq̄s</i>	n. 69
		<i>p</i> in <i>nertp̄s</i>	n. 87
		<i>šaitp</i>	n. 43
		<i>c</i> in <i>h̄zterc</i>	n. 61
		<i>untoseen</i>	n. 4 7 <i>cet.</i>
		<i>k</i> in <i>h̄tk̄seen</i>	n. 34
		<i>q̄</i> in <i>untq̄e</i>	n. 15 ^a
		<i>y</i> in <i>aratq̄s</i>	n. 78
		<i>areqratq̄s</i>	n. 79

De clausula *tu* iam supra dictum est § 13; *t* et *tʹ* sunt in adversa n. 21.

Terminantur in *t* haec

<i>eušt</i>	n. 26
<i>išt</i>	n. 45
<i>qñkut</i>	n. 93

Quod semel in nomine oppidi sive Iberico sive Celtico *Esttledamun* (c. 1061) duplex *t* scripta est ante consonam, si omnino recte scripta est, ad sonum dentalis peculiarem vix videtur referendum esse.

18. *c*, quam cum *a* et *e* iunctam litteris singularibus ab Iberis scribi solitam esse vidimus, *c* initio legitur

cum vocali <i>a</i> in	<i>caišesa</i>	n. 91		
	<i>caih</i>	n. 24		
	<i>caišcad</i>	n. 59 cf. n. 60		
	<i>calapriqš</i>	n. 64		
	<i>caraues</i> et <i>caralus</i>	n. 71		
	<i>carpa</i>	n. 100 102 103		
cum vocali <i>e</i> in	<i>cedmli</i>	n. 25	ante consonas	<i>l else</i> n. 33
	<i>celin</i>	n. 114		<i>š cšthle</i> n. 117 cf. n. 125
	<i>cese</i>	n. 21		<i>c ecacatn</i> n. 115

intra vocabula

cum vocali <i>a</i> in	<i>arcailiqš</i>	n. 90		
	<i>caišcad</i>	n. 59		
	<i>ccacatn</i>	n. 115		
	<i>carpa</i>	n. 100 102 103		
	<i>ercauica</i>	n. 94		
	<i>iaca</i>	n. 48		
	<i>ilacapqš</i>	n. 81		
	<i>ilcacaldo</i>	n. 40 <i>bb-dd</i>		
	<i>ilthvarca</i>	n. 8 119		
	<i>lacas</i>	n. 95		
	<i>pricaitn</i>	n. 11		
	<i>thraqn</i>	n. 108		
	<i>e</i> in	<i>arcedurg</i>	n. 23	ante consonam <i>r</i> in
<i>arsecedr</i>		n. 40		
<i>hilauces</i>		n. 75		
<i>icesanqm</i>		n. 93		
<i>iece</i>		n. 15 ^c		
<i>iltroescen</i>		n. 31		
<i>hctes</i>		n. 61		
<i>šeqprices</i>		n. 89		
<i>untescen</i>		n. 4 6 cet.		
<i>i</i> in		<i>qiveki</i> n. 15 ^c		
<i>o</i> in	<i>acoeqtn</i> n. 15 ^a			
<i>u</i> in	<i>hilaucu</i> n. 75			

De clausulis *cen* et *en* supra dictum est § 13.

Iberorum tenuis, tam *c* quam *k* et *q*, ut infra apparebit, apud ipsos interdum transit in *g* mediam, ut in *arsecedr* et *arsgdr* n. 40; saepius apud Romanos, ut docent *arcailiqš* n. 90 *ercauica* n. 94 *untescen* n. 4 6 cet. composita cum Argaelis Ergavica Indigetibus; etiam apud Graecos et Romanos iuxta scripta sunt Ergavica et Ercavica.

<i>g</i>	19. <i>g</i> initio exstat		in fine scripta est bis	
	ante <i>i</i> in <i>gīli</i>	n. 41	in <i>arcedurg</i>	n. 23
	<i>i</i> in <i>gīreki</i>	n. 15 ^e	<i>lug</i>	n. 9
	<i>l</i> in <i>gli</i>	n. 41		

intra vocabula

ante vocalem	<i>a</i> in <i>arsaqsoegra</i>	n. 40 ^b	ante consonas	<i>h</i> in <i>klihm</i>	n. 50
	<i>sega</i>	n. 49		<i>d</i> in <i>arsegdr</i>	n. 40
	<i>šerga</i>	n. 13		<i>n</i> in <i>laqne</i>	n. 38
	<i>untga</i>	n. 15 ^e		<i>s</i> in <i>šegšanliš</i>	n. 66

k 20. *k* initio scripta est ante vocales nullas, sed

ante consonas	<i>l</i> in <i>klaišqm</i>	n. 83 cf. n. 102 103
	<i>klihm</i>	n. 50
	<i>klištn</i>	n. 47 cf. 48 51
<i>r</i> in	<i>krsa</i>	n. 16
	<i>krnešqm</i>	n. 92
<i>n</i> in	<i>knqd</i>	n. 53 54
	<i>kntn</i>	n. 53

intra vocabula

ante vocalem	<i>u</i> in <i>qnkut</i>	n. 93	ante consonas	<i>l</i> in <i>adkls</i>	n. 7
	<i>i</i> in <i>gīreki</i>	n. 15 ^e		<i>isqrkleš</i>	n. 8 40 bb
				<i>r</i> in <i>tkri</i>	n. 7
				<i>š</i> in <i>htkšcen</i>	n. 34

De clausula *kn* dictum est § 13.

Quae Iberis *k* est, a Romanis per *g* indicatur in *krsa* n. 16, siquidem recte componitur cum Gerunda, et in *htkšcen* n. 34, quae vix diversa esse potest ab Otogesa.

q 21. *q* legitur, ubi Romani *c* scribere solebant, initio vocabulorum solum

ante <i>n</i> in	<i>qnkut</i>	n. 93
	<i>qnthorpa</i>	n. 100
	<i>qnthoqm</i>	n. 103 cf. n. 102

In mediis vocabulis

ante vocalem unam	<i>i</i> in <i>ihluqith</i>	n. 37	ante consonas	<i>r</i> in <i>areqrds</i>	n. 79
				<i>calaqriqš</i>	n. 64
				<i>isqrkleš</i>	n. 8 40 bb
				<i>s</i> in <i>arsaqshn</i>	n. 67
				<i>p</i> in <i>šeqprices</i>	n. 89
				<i>t</i> in <i>šeqtas</i>	n. 95

Frequentes sunt clausulae in

qš, quas composui § 11, *qm* § 12, *qn* § 13

q Iberica in *calaqriqš* n. 64 *šeqprices* n. 89 Romanis *g* est in Calagurris et Segobrigae nominibus.

Haec sunt, quae de singularum litterarum usu comperta habemus. Phoneticam hanc grammaticae Ibericae partem si consideramus, apparet qui nomina nummis inscribenda curaverunt aequabilitatem in scribendo minime observavisse. Nam cum lingua vocalibus abundaret, id quod infra ex nominibus locorum deorum hominum clarius apparebit, nomina multa in nummis scripta vocalibus aut omnibus carent aut quibusdam. Haec igitur in vocalibus vel scribendis vel non scribendis inaequalitas primum explicanda est.

Vocales
omissae

22. Omnibus litteris perscripta esse vel certum est vel probabile nomina haec

<i>cašesa</i>	n. 91
<i>ercauica</i>	n. 94

<i>iaca</i>	n. 48
<i>ilhraca</i>	n. 119
<i>ledišama</i>	n. 68
<i>šamala</i>	n. 106
<i>sega</i>	n. 49
<i>šethisa</i>	n. 101
<i>šerga</i>	n. 13

Nam pleraque conveniunt cum nominibus oppidorum Romanis: pauca, ut *caišesa* n. 91 *sega* n. 49 *šerga* n. 13, a Romanis singulis litteris aucta vel mutata Caesada Segia Sergia videntur pronuntiata esse. Sed quaeri potest num nummi hi non satis vetusti genuinas nominum formas Ibericas servaverint; fieri enim potest, ut iam sequantur Romanam consuetudinem. A qua paullo magis recedunt neque tamen litteris multis carent haec nomina

<i>cese</i>	n. 21	<i>else</i>	n. 33	<i>čsthle</i>	n. 118	<i>logne</i>	n. 38	<i>salduie</i>	n. 35
<i>cedmli</i>	n. 25	<i>gli</i>	n. 41	<i>g'rekī</i>	n. 15 ^a	<i>erbi</i>	n. 15 ^b		
<i>caralus (carauos)</i>	n. 71	<i>uardus</i>	n. 84	<i>ušamus</i>	n. 74				
<i>duriasu</i>	n. 60	<i>dmaniu</i>	n. 86	<i>meduainum</i>	n. 70	<i>orsau</i>	n. 73		
<i>lacas</i>	n. 95	<i>uirhuais</i>	n. 72						
<i>caišcad</i>	n. 59	<i>ilduqith</i>	n. 37	<i>uzamath</i>	n. 58	<i>usceth</i>	n. 36		
<i>ileacaldo</i>	n. 40 <i>bb dd</i>	<i>ilurir</i>	n. 128						

Ut in his terminationes potissimum a Romanis differunt possuntque breuiatae esse, ut verbi causa *caišcad* forma Iberica nomen ei oppido *Caiscada* fuisse indicat, quod Romani in Cascantum mutaverunt, similiter ut quae Graecis antiquissimis *Záκων* fuit ab illis in Saguntum mutata est. Quae in *d* et *t* terminantur *aud* n. 63 *cušt* n. 26 *išt* n. 45 et ipsa possunt *o* tantum litteram finalem amisisse. In clausulis potissimum vocales excidisse probabile est: nam ut *cen* et *cn* (*kn*) promiscue scripta esse vidimus (§ 13), ita quae in *qs qm qu* desinunt, vocalem post *q* videntur amisisse in exemplis, quae supra (§ 11. 12. 13) conguessimus. Argaelorum igitur nummi Ibericis *arcaliquos* n. 90, Lutianorum *lutaquos* n. 82, Titorum *titaquos* n. 76 et sic deinceps, Carpiorum *carpiquom* n. 103, Raudensium sive Rodurensium *rh(o)duriquon* n. 105 inscribentur. Similiter *e* vocalem omissam esse probabile est in *thn, tn, hn* clausulis, quas supra composuimus (§ 13).

Quae in *es* desinunt.

ut	<i>carauos</i>	n. 71
	<i>hilauecs</i>	n. 75
	<i>hztces</i>	n. 61
	<i>iršones</i>	n. 54
	<i>isqrkleš</i>	n. 8. 40
	<i>šeqprices</i>	n. 89

et in *is*

ut	<i>oiuīs</i>	n. 40
	<i>iš</i>	n. 91
	<i>hrhšis</i>	n. 88
	<i>plplis</i>	n. 85
	<i>tuiš</i>	n. 14

si componuntur cum in *s* terminatis,

ut	<i>adkls</i>	n. 7	<i>nertpš</i>	n. 87
	<i>aratš</i>	n. 78	<i>šeqsanhš</i>	n. 66
	<i>aregrads</i>	n. 79	<i>scars</i>	n. 51
	<i>arsahs</i>	n. 52	<i>šhš</i>	n. 75 79
	<i>iqrdš</i>	n. 43 <i>h i</i>	<i>trshs</i>	n. 57

probabile redditur his quoque deesse in terminationibus *e* vel *i* litteram.

Dicemus de clausulis hisce infra accuratius.

Non in terminationibus tantum, sed in mediis quoque vocabulis non raro vocales omissas esse formae vocalibus omnibus vel paene omnibus carentes docent veluti

<i>trshs</i>	n. 57	<i>šhš</i>	n. 79	<i>hrhšis</i>	n. 88
--------------	-------	------------	-------	---------------	-------

Unde in mediis quoque vocabulis probabiliter statuamus post *q* supplendas esse *o* vel *uo* vocales, praesertim ubi formae Latinae idem indicant, ut

in <i>calagriq̄s</i>	n. 64	quae conveniunt cum	Calagurris
<i>q̄kut</i>	n. 93		Concutae (?)
<i>q̄thrpa</i>	n. 100		Contrebiae
<i>q̄thiq̄m</i>	n. 103		Conticae (?)
<i>šeq̄p̄ices</i>	n. 89		Segobrigae
<i>šeq̄tas</i>	n. 95		Segontiae

Atque similiter conicere possumus breviata esse nomina

<i>acocq̄atn</i>	n. 15 ^a	fortasse	Acocquantanorum
<i>areq̄grads</i>	n. 79	-	Arequoradensium
<i>isq̄pkleš</i>	n. 8, 15 ^a	"	Isquorclensium
<i>iq̄rds</i>	n. 43 <i>h i</i>	"	Iquordensium

Incerta haec: sed incertiores, ut supra iam vidimus, formae eae, in quibus *h* littera est. Sane *nerhuccn* n. 1 vel Nerbenicensium sive Nerhonicensium cum Narbone, *uirhuias* n. 72 cum Virovesca composita sunt probabiliter: sed utrum ad hanc similitudinem suppleri possint necne etiam

<i>ed...lu</i>	n. 53 58 67	in	Edhenensium
<i>mashnsa</i>	n. 28	in	Mashenusae
<i>šelhuccn</i>	n. 12	in	Selhenicensium
<i>lhuitsq̄s</i>	n. 69	in	Lheuitsaquorum

incertum est. Si cum Segisama vel Segisamone recte compositi sunt nummi inscripti *šeq̄sanhš* n. 66, forma Iberica Segisanhesensium potius fuisse statuenda erit. De

<i>arsahs</i>	n. 52	<i>klighm</i>	n. 50
<i>šlš</i>	n. 75 79	<i>hthlaqm</i>	n. 104
<i>trshs</i>	n. 57	<i>rhdurqm</i>	n. 105

aeque incerta coniectura est: in formis enim hisce omnibus probabilitate eadem sive *e* sive *o* vocalis post *h* suppleri potest: ut supra (§ 6) vidimus.

Post *p* in *plphs* n. 85 Bilbilis cum *i* excidisse videatur, etiam

in <i>carpa</i>	n. 100 102 103
<i>ilaca[p]q̄s</i>	n. 81

i supplere pronun est et de Carpicorum et Ilacapiquorum formis cogitare.

Post <i>g</i> cum	in <i>gli</i>	n. 41	Gilitanorum et
	in <i>šeq̄sanhš</i>	n. 66	Segisamonensium

i exciderit, etiam in *lague* n. 38 de Lagina cogitaremus, nisi Lagui forma casu servata esset apud Diodorum (XXIII 17).

Post *c* excidisse *e* indicant *ese* iuxta *cese* et *cesse* n. 21 Cessae, *aredu* n. 8 iuxta *arcedurg* n. 23 Arcedurgis, unde fortasse

<i>ccacatu</i>	n. 117	Cecacatanae
----------------	--------	-------------

nomen indicat. Sed etiam *a* post *c* excidit in

<i>cšthle</i>	n. 118	Castulonis
---------------	--------	------------

Post *k* non *a* videtur omissa esse, sed *e*

in <i>hthšecn</i>	n. 34	Otogesae
<i>klšthn</i>	n. 47	Celsithanorum
<i>krsu</i>	n. 16	Gerundensium

Tamen in

<i>knqd</i> et <i>kutan</i>	n. 53
-----------------------------	-------

de Concnda sive Concutensibus et Contanensibus videtur cogitandum esse. Quid in reliquis nominibus post *k* suppleamus incertum. In

	<i>adkls</i>	n. 7		<i>isqrklš</i>	n. 5
fortasse nihil deest post <i>k</i> : sed	<i>klaišqm</i>	n. 83		<i>krcvšqm</i>	n. 92
	<i>klighm</i>	n. 50		<i>tkri</i>	n. 7

certa ratione suppleri nequeunt, quamquam cogitari potest de Calaesicis, Caligonensibus, Carnesicis, Tucuritanis.

Post *d* omissa est

<i>a</i> in	<i>dmania</i>	n. 86		Damania et
	<i>dmošia</i>	n. 107		Tamusia

Sed utrum

in	<i>adkles</i>	n. 7	cogitari possit	de Adacletibus
in	<i>cedmli</i>	n. 25		de Cedamilitanis
in	<i>ed...ln</i>	n. 53 56 67		de Edahenensibus
in	<i>edr</i>	n. 6		de Edarensibus

ignoramus.

Post *t* excidit

<i>a</i> in	<i>šaitp</i>	n. 43		Sactabis
<i>i</i> in	<i>untrescen</i>	n. 4 cet.		Indiectum
	<i>htkšcen</i>	n. 34		Otogesae
<i>o</i> in	<i>nertpš</i>	n. 57		Nertobrigae

Unde in *untga* n. 15* non sine probabilitate de Untiga nomine cogitabimus origine fortasse cum Unticescensibus sive Indiectibus cognata.

In *aratqš* n. 78 fieri potest ut supplendum sit *Arataquos*, ut in *ttaqš* n. 76. In *areiqratqš* n. 79 *o* supplendam esse docuit *areqratqš* vocabulum laminae Luzagensis n. XXXV. Sed quae post priorem

ttaqš n. 76

vocabuli *t* exciderit vocalis quaeve in

<i>hctes</i>	n. 61	<i>tkri</i>	n. 7
<i>lhuitšqš</i>	n. 69	<i>tršhs</i>	n. 57

certo statui nequit; nisi in *lhuitšqš* et in *tršhs* consona olim post *t* secuta est.

Post *m* quid exciderit in

cedmli n. 25

incertum est; de Cedamili supra cogitavimus.

Post *l* tribus tantum exemplis, ubi *h* sequitur, potest vocalis omissa esse,

in	<i>iith</i>	n. 27	<i>šellmecn</i>	n. 12
	<i>lhuitšqš</i>	n. 69		

diximus de eis supra § 6. Quae praeterea sequuntur consonae *c d th t s p* vocalibus interpositis non videntur indigere, ut verbi causa

plplis n. 85 Bilbilis

Post *s* semel vidimus vocalem excidisse, *i* ut videtur, in

klšthn n. 47 Celsitanorum

In reliquis exemplis, ubi consonae post *s* vel *š* scriptae sunt, vocales non desiderantur; ut verbi causa in clausulis *šcen* et similibus.

Ubi *h* sequitur post *s* vel *š*, ut in

<i>arsaqšn</i>	n. 67	<i>maslonsa</i>	n. 28
<i>esh</i>	n. 17 Aesonis	<i>šhs</i>	n. 75 cet.
<i>ičšh</i>	n. 20 Iessonis	<i>tršhs</i>	n. 57

num quae fuerit vocalis qualisque ignoramus.

Etiam post *z*, si recte legimus, in *hztces* n. 61 fortasse nihil omissum est.

Post *r*, quam raro eum aliis consonis coniungi tam apud Iberos veteres quam apud Vascones hodiernos Humboldtius observavit (p. 86), vidimus non scriptas esse

<i>c</i> in <i>iltrd</i>	n. 30 30 ^a	Ilerdae
<i>iltreescen</i>	n. 31	Ilergetum
<i>quthrpa</i>	n. 100	Contrebiae

Neque vero inde sequitur qualis vocalis, siqua omnino, supplenda sit in

<i>arceddr</i>	n. 40	<i>sesars</i>	n. 51
<i>elr, ehrthr</i>	n. 4 (cf. <i>thruthruatu</i> n. 16)	<i>thraqm</i>	n. 108
<i>hrlsis</i>	n. 88	<i>trshs</i>	n. 57

In reliquis, veluti in *orse* n. 40 eum cognatis, inter *r* et *s* et *r* et *th* (in *usecrth* n. 36 Osicerdae) vocales non desideramus. Denique addendum quod in nummis n. 11 oppidi nomen ita iuxta scriptum est

pricaitn pricain preatn

In universa hac ratione vocalium aut scribendarum aut non scribendarum lex certa unaque non deprehenditur. In antiquioribus Phoenicum fortasse exemplum valuit ad consuetudinem vocalium non scribendarum Iberis commendandam. In reliquis etiam spatii inopia similiter atque in nummis Graecis Latinisque efficere potuit, ut nomina compendiose scriberentur. Denique in lingua ipsa temporibus locisque diversis vario fortasse modo vocabula promuntiabantur.

Sane dicuntur inter Hispanos non Turdetani tantum a Graecis fortasse edocti artem grammaticam novisse, qui libros habuerunt scriptos rerum gestarum et carminum; ut Strabo testatur Artemidorum puto secutus: *σοφώτατοι δ' ἐξετάζονται τῶν Ἰβήρων οἶκτοι* (i. e. *Τουρδητανοί*) *καὶ γραμματικῆν γινώσκουσι καὶ τῆς παλαιᾶς γλώσσης ἔχουσι συγγράμματα καὶ ποιήματα καὶ νόμους ἐμπέτους ἐξαιτηγμένων ἐπέων, ὡς ποιοῦσι καὶ οἱ ἄλλοι δ' Ἰβήρας γινώσκουσι γραμματικῆν, ὅς μὲν δ' ἰδέσθαι, οὐδέ τις γὰρ γινώσκει μὲν* (III 1, 6). Sed tamen credible non est in ipsorum lingua scribenda Hispanos propriam aliquam legem ubique secutos esse.

Exhausimus quae de vocalibus in scribendo omissis et de reliquis linguae Ibericae sonis nummorum vocabula docere videantur, atque ad finem perduximus observationes grammaticas e nummorum vocabulis deducendas.

Probant illae ea omnia, quae Humboldtius olim perspexit (p. 18 libri sui de aboriginibus Hispanis), scilicet *r* litteram abesse a lingua Iberica, ut abest a Vasconum hodierna. Deinde ab *r* non incipere vocabula uno *rhduvqm* n. 105 excepto, de quo supra dixi (§ 8), ut non incipiunt in hodierna Vasconum lingua. Denique rara esse, ut rara sunt in hodierna Vasconum lingua, vocabula a dualis consonis incipientia, ut *pricaitn* n. 11; quod eum Brigantio et similibus Celticae fortasse originis est. In *klaisqm* n. 83 *klighm* n. 50 vocales videntur excidisse. A *tr* tantum n. 57 et *thr* n. 16, 108 vocabula incipiunt; a *cr*, *pl*, *gl*, *sc*, *sp*, *st* incipientia desunt. Sunt alia, quae similitudinem aliquam inter sermonem vetustum Iberorum et Vasconum hodiernum fuisse probare videantur; sed non satis explorata et certa sunt.

Vocabula in-
scriptionum

23. Quae ex inscriptionibus Ibericis ad linguam accuratius cognoscendam accedunt infra composui. Desunt inter eas vere bilingues; Tarracoenenses duo n. VI VII et Saguntina n. XXXI a vocabula quidem Latina aliquot continent, sed quae eum Ibericis aperte non conveniant. Accedunt sane proprie Ibericis litteris Latinis scriptae Castulonenses duae n. XLIV XLV et Lusitanae complures n. XLVI—LVII, inter quas longiores tres n. XLVI XLVII LVII, cum lectionis sint paene certae, vocabula praebent Iberica complura, de quibus dubitari nequit. Reliquae ulterioris inscriptiones ex parte non satis certo traditae sunt, ut Lusitanae potissimum n. LXII—LXXV, et omnes vocabula non distinguunt; unde longiores et gravioris momenti tres, patera Segoviensis

n. XXXIV, quam ex ulteriore provenire probabile est, ut vidimus, lammina Gadorensis n. LVIII, titulus Ilipensis n. LXI, Lusitanis ille similimus, difficulter leguntur. Tamen ulterioris monumenta haec non distinguo a ceterioris, quae aliquanto quam illa facilius intelleguntur. Atque commode leguntur quae inter ea primum locum obtinent lamminae Castellonensis n. XXII, inscriptionum Ibericarum quotquot adhuc novimus ut longissima ita fortasse etiam antiquissima, et Luzagensis n. XXXV. Sed ne de genere quidem titulorum, cui adnumerandae videantur, satis constat: quamquam probabile est utramque, ut videntur e sepulcris prodixisse, sepulcralis argumenti esse. De patera Segoviensi n. XXXIV quid contineat incerti haeremus: vocabula enim pauca, quae erui possunt, utrum nomina deorum hominumve locorumve sint an alia significant discernere nondum possumus. Lamminae Gadorensis n. LVIII textus brevis, quantum licet conicere, nomina hominum quattuor et rerum ab eis factarum sive summarum eis debitarum enumerationem fortasse continet. Sepulcrales esse titulos reliquos plerosque consentaneum est, Tarraconenses potissimum et Saguntinos et vicinae n. IV VI VII XIV—XXI XXIII—XXXII, et ipsa lapidum forma demonstratur. Votivos agnoscimus paucos n. VIII IX X; votivi videntur tituli sigilli aurei n. XXXVIII et paterae argenteae in Italia repertae n. XLII. Qui Latinis litteris scripti sunt Castulonenses duo n. XLIV XLV et ipsi sepulcrales sunt aperte. Lusitanos contra n. XLVI—LVII propter loca, ubi inventi sunt, plerumque in viva rupe incisi, magis puto votivos fuisse. Dei nomen sane in uno solo n. XLVIII agnoscimus; nam *imo* . . . titulorum aliorum duorum n. XLIX LVI vix dea Romana est. Titulos illos Lusitanos cum proposuissim linguarum Celticarum peritis, uno illi ore confessi sunt Celtici nihil se in eis deprehendere posse. Vasculis aeneis, quae reperta sunt nummis repleta (alterum n. XLIII ponderis indicationem habet more Romano adiectam) n. XLI XLIII, nomina sola inscripta sunt; item vasculis argillaceis n. II III XIII XXXIII et anulis n. I V LXXXVI, quorum unus n. LV Graecis litteris scriptus est. Gemmam litteris Punicis signatam n. LX, item vasculum Graecum Punicis litteris inscriptum n. LIX non exclusi ab inscriptionum sylloge, ut nummos Hispanos Punice inscriptos in nummorum syllogen recepi. Litterae denique singulares in moenium Tarraconensium lapidibus magnis a lapicidis insculptae n. XI, quamquam nihil docent, tamen et ipsae in hanc syllogen necessario erant recipiendae.

E vocabulis singulis unum formis similibus totiens in titulis sepulcralibus repetitum est *arede* n. VI XXIII XXVI *arethy* n. VII *argteo* n. XXII *aredek* n. XLIIa, cf. etiam *arcidlsq* n. XXIV, ut videatur aliqua cum probabilitate referri posse aut ad formulam sepulcralem, velut *hic situs est*, aut ad ipsius sepulcri monumentive designationem. Quodsi idem redit *arqrabokš* n. XXXV plenius scriptum ita, ut vix recedat ab oppidi ex nummis n. 79 noti nomine, possunt haec fortasse conciliari; ut dixi in adnotatione ad n. XXXV. Adde *qrtea* n. XXXIX, quod saepius redit in lammina Luzagensi n. XXXV, *lutacei* n. XXXV cf. n. 82. Quae praeterea saepius repetuntur vocabula indicata a me ad singulas inscriptiones, nomina possunt esse propria. Inter nomina reliqua, quae agnoscimus, quaedam certa locorum sunt, ut *apliq* n. XIV, *ilte* n. IV cf. n. 8, *lurr* n. VI, *lpaka*, *seqpriris* n. XL, et in Latine scriptis *castlosaic* n. XLV. Alia non pauca, quae probabiliter, quamquam non certo ad oppida populosve referuntur, indicavi suis locis. Etiam nomina hominum quaedam aliunde iam nota agnoscuntur, ut Aio, cf. *aiami* n. XXVI, *aiim* n. XXXVI, Ildrns, cf. *ldr?* n. XVIII, Lobesa cf. *lopsa* n. XXXVII; alia minus certa hic non repeto.

Quae de singularum litterarum vi et usu ex nummis composuimus, probantur, quantum iudicare licet, inscriptionibus. Redunt vocales et diphthongi, item consonae eadem: inter se iunguntur similiter. Abundant etiam in inscriptionibus vocales et diphthongi, potissimum in lammina Castellonensi n. XXII; sed multa etiam leguntur vocabula, in quibus vocales aperte aut omnes

scriptae non sunt aut tantum non omnes, ut in n. V. XXV v. 1. *qrtea* in n. XXXV et XXXIX. Nec *j'* in Latine scriptis legitur unquam nec inter reliqua vocabula sunt quae ab *r* vel a duabus consonis incipere certum est. Inter diphthongos *ou* deest excepto uno *sierouciut* n. XLIV vocabulo litteris Latinis scripto. Non desunt iuxta diphthongos vocalium *eo*, *oa*, item consonarum coniunctiones ut *tn*, *cn*, *pc*, *te* ab usu Graeci Latiniq; sermonis ex parte alienae. Haec fere sunt, quae ex inscriptionibus Ibericis in tanta earum obscuritate hodie discere liceat; de sonorum aliis quibusdam proprietatibus, quae inde cognoscuntur, dicemus infra accuratius. De linguae indole universa quatenus inde liceat iudicium ferre infra (§ 48) videbimus, ubi etiam formarum, quae exstant, varietates componemus.

Vocabula
originis
Ibericae

24. Ex monumentorum Ibericorum tenebris tandem emersimus atque ad documenta iam nos convertimus clariora. Primum enim glossae aliquot Hispanicae, sane non multae, apud scriptores veteres servatae sunt; deinde vocabula quaedam exstant in lingua hodierna, quae cum reliquis linguis Romanicis desint, aliqua cum probabilitate ex indigenarum sermone derivantur.

a. apud
scriptores
veteres ser-
vata

Inter prioris generis vocabula cavendum est ne admittantur, quae quamvis sive Latinae sive Graecae originis casu tamen e Romanorum in provincia Hispania sermone rustico enotata sunt. Ita Graecum est *aspalathus*, ut lexica docent; quamquam haec habeat Plinius XXIV 111 *vulgaris . . . spina; . . . per Hispanias quidem multi . . . utuntur illa aspalathum vocantes*; quod contra Holderum moneo. *Aera* vocabulum (Isidor. orig. V 36. 4) non puto originis Ibericae esse, sed Latinum ex *aerum* pro stipendiorum usu in Hispania potissimum non infrequenti ad annorum significationem translatum. Vocabula Iberica et Celtica ad rem equestrem pertinentia Romanos usu recepisse testatur Arrianus tact. 33. 1. Adscripsi infra omnia, quotquot mihi innotuerunt, eius generis vocabula ordine litterarum disposita, sed de quorum origine dubitare licet, unciis inclusa.

[acnuā]

Varro rer. rust. I 10, 2 *actus quadrotus, . . . is modus acnuā [Latine] appellatur*. Sed Columella V 1, 5 *hunc actum provinciae Baeticae rustici acnuam vocant* (inde Isidorus orig. XV 15, 5). In titulo Aurgitano C. II 3361 *silvae agnuarum trecentarum* memorantur. *Agnuā* habent etiam Metrologici p. 125, 9. 130, 4 Hultsch.; Graecum *ἄγνα* videtur diversum. Licet *Latine* vocabulum desit in Varronis libris scriptis, a Petro Victorio et Keilio additum, tamen *acnuā* potest vocabulum peregrinum esse aut Celticum aut Ibericum. Vocabulum *ancunarium* est n. LVI (C. II 735); *Acnou* mulieris nomen C. II 2968; *Acutuci Aeci Agula* locorum, *Acco Acca* hominum nomina vix comparaverim. Cf. infra *arupennis*.

[amma]

Isidorus orig. XII 7, 42 de strige dicit: *haec avis vulgo dicitur amma*. Vocabulum cum linguae Hispanae hodiernae *ama* componitur, quod nutricem significat; nescio an recte (Diez *Wörterbuch* II² p. 90). *Ammaia* loci, *Anno Amne Ammivus* hominum nomina, atque haec Celticae fortasse originis, sono similia, significatione diversa esse possunt.

[aparia]

Dioscorides IV 30 *ἄρρωστis . . . Πορπίτι γράμην. . . Ἰσπανοὶ ἀπαρία*. Vocabulum potest Latinum esse; ab *ap-* radice formatum sive Iberica sive Celtica; vide *apitaseus* quod sequitur.

[apitaseus]

Plinius n. h. XXXIII 69 *farinam auri apitaseulem vocant*. In auri argenteae metallis vocabula peregrina, Hispana potissimum et Dalmatica, in usu fuisse e Plinii narratione § 67—97 apparet. Sed quoniam e vocabulis peregrina quaeve Latina, quae Hispana vel Celtica quaeve Dalmatica sint diiudicare nequit. In lege Vipaseensi (C. 5181) Latina tantum vocabula exstant; v. infra *lousia*. Insunt Plinianis etiam Graeca quaedam, ut *agogae* § 76 et *galena* § 95. Itaque adscripsi in indice omnia, sed monui, ne pro certo Hispanicis habeantur. Cum *apitaseus* comparari possunt *Apibus Apoitā* viri, *Apilocarium* oppidi nomen; *-tasus* redit in *tasconio* infra.

[arupennis]

Isidorus orig. XV 15, 4 *actus quadrotus . . . hunc Baetici arupennem dicunt, ab arando scilicet*. Sed cum Columella V 1, 16 habeat *Galli . . . semingerum arepennem vocant et arepennis* in titulo Galliae Narbonensis C. XII 1657, *arpenensis* in Pannonico C. III 10275 (= 3294) exstet, vocabulum fortasse Celticum est, quo cum comparari potest *Arpeninus* deus Aquitanicus, quem fuerunt qui cum Poenino et Apennino montibus componerent; vix probabiliter. *Ara-* redit in *Arabiya Araeli Araueca* locorum, *Araius Araica Aranto* hominum nominibus, quae et ipsa Celticae fortasse originis sunt.

Plinius XXXIII 70 *cunicalis per magna spatia actis cavantur montes* [in aurifodinis] . . . : *arrugiās id genus vocant*. Cf. *apitascus*. Comparatum est vocabulum cum *arroyo* Hispanorum, qui est rivus (Diez II² p. 95), atque potest sane Latinae originis esse; quanquam *Arroyo Arrovi Arrouiducci, Arro *Arroio* nomina locorum et hominum vetusta exstant.

Plinius VIII § 156 *in . . Hispania Callaica gens est et Asturica: equini generis his sunt quos eddones* [sic codices; *thieldones* vulgo edebatur] *cocamus, minore forma appellatos asturcones appellant* cet. In asturconis vocabulo, nisi mere Latinam sequitur similitudinem, inest fortasse *-co* vel *-quom* flexioni syllaba, de qua infra dictum est (§ 47).

Varro de I. L. VII 87 *bacca vinum in Hispania*. Scilicet pro uva (*Troube*), aliud vocabulum Latinum significationis cognatae (*Beer*) usurpabatur. Unde *Bacasim* laecetanorum oppidum non comparaverim.

Palus virgultis obsita vel fruticetum Hispanis et Portugallensibus *balsa* est; dixit de vocabulo iam Humboldtius (p. 40; cf. Diez II² p. 100). Balsa inde nomen inditum oppido Lusitaniae meridionalis, quod paludibus vastis cinctum est.

Plinius XXXIII 77 de auro Hispano: *idem quod minutum est baluceu vocant*. Vocabulum videtur redire in Marci ad Frontonem rescripto V 23 (p. 82 Nab.), ubi *quod plane baluceis* legitur, sensu sane obscuro. In cod. Theodos. X 19, 3. 4 et in Iustiniani cod. XI 6, 1 et in Vegetii veterin. I 20, 2, item in glossariis Graecis Latini-que est *balluca quae Graece γυδζαγγυς; appellatur*. Iustinus XLIV 1, 7 de Hispania: [*furii*] *plerique etiam dicunt auro, quod in palucibus* [ita Ruchl; *paludibus* codices] *vehunt*. Cf. infra *pala*. Martialis XII 57, 9 de fragore continui urbis: *illinc palucis* [*paludis* codices, *balucis* editores] *malleator Hispanae tritum nitide iuste verberat sacum*. Nomina a *bal-* radice orta, quae rara sunt, *Balarium Baloesi* hominis diversa videntur: *-ae* suffixum in nominibus non paucis redit, praecipue in Celticiis. Cf. infra *pala palaya palacurno*.

Hispanae originis *barca* sive *barica* vocabulum linguarum Romanicarum omnium ideo creditur non sine probabilitate, ut adnotatum est ad C. 13, quod Isidorus Paulinus Nolanus notae Tironianae antiquissimae eius testes sunt. Cum βάρκῆς Aegyptio vocabulo certe non videtur componendum. Praeterea *Barea* cognomen est Uxamae alterius; *Barcino* fortasse indidem derivatum. Ceterum *barga* in Aragonia significare tururium stramento tectum audio (Diez II² p. 53; *Mugica dialectos* p. 89) et *Labarga* nomen esse familiarum aliquot eius regionis.

Plinius XXII § 164: *ex eisdem* [*frugibus*] *fiunt et potus, zythum in Aegypto, caelia* [sive *celia*] *et cerrea caelia in Hispania, cerresia et plura genera in Gallia aliisque provinciis*. Orosius, quem potione patriam novissae Humboldtius adnotavit (p. 156), haec habet V 7, 13 *suo tritici per artem confecto, quem sucum a calefaciēdo caeliam vocant*; ubi quod caelia cum calefaciēdo composuit sane ineptum est; cf. Isid. or. XX 3, 18. Redit in scriptione, quam indicavi infra sub voce *iluma*. Admonet vocabulum *cavilobricoī* n. LVII (C. II 416) et *Celi* oppidorum et *Caelaon* gentis, de quibus dicitur infra.

Varro in satiris fr. 88 B. et Vergilius Aen. VII 732 *caetra* sive *etra* vocabulum primi habent; *sentam boruon*, *atra quo utuntur Afrī et Hispani* teste Servio II p. 189 (inde Non. p. 555, 6 Isid. or. XVIII 12, 5); unde vocabulum ereditur Hispanum esse. Comparari potest Καντὸβριζ Cantobriga Lusitaniae oppidum, hodie *Satibol*.

Minucius Felix in Octavio 29, 7 *signa ipsa et cantabra* [*labara* Ursinus voluit] *et vexilla castrorum quibus aliud quam inauratae cruces sunt?* Cf. Tertull. apol. 16. A Cantabris signi formam ad exercitum Romanum pervenisse, ut mucronis, non est quod miremur. Cf. etiam *cantus*.

Quintilianus I 5, 8 *barbarismum pluribus modis accipimus . . . quale est, si quis Africam vel Hispaniam Latinae orationi nomen inserat: ut ferrum, quo rotas vincuntur, dici solit cantus; quanquam eo tanquam recepto utitur Persius* [V 71, ubi *canthus* codices meliores habent]. Hispanis hodie quoque *canto*, Vasconibus *kontoiu* idem significare adnotant grammatici. Sed vox utrum Ibericae an Celticae originis sit dubitare licet; *cant-* vocabulum sane in nominibus Hispanicis, velut *Cantabrorum* et *Cantigi* oppidi Baetici, et in Celticiis non paucis exstat; Cantabri vero Iberi fuerunt, non Celtae. Germanicum *Kante*, quod fuerunt qui comparantur, alienum videtur.

De celdone equi nomine vide quae ad *asturco* vocabulum adnotavimus. Comparari possunt Celsae oppidi et Celsithanorum nomina.

Plinius XXXIII 74 [in aurifodinis] *flumina ad lavandam hanc ruinam* [*foenicum*] *ignis montium obata* *ducere a centesimo plerumque lapide; corragos vocant, a convulsionem credo*. Vocabulum fortasse eiusdem originis atque *arrugiās*, ubi vide; scilicet Latinae. Nam *Coronicum Cororesum* gentium, *Corigo*, *Corunda* locorum, *Corocuta* *Coronerus* hominum nomina videntur omnino diversa esse.

⁹⁴) Cf. Chr. Willh. Glück *die bei C. I. Caesar vorkommenden keltischen Namen* cet. (München 1857) p. 176. Monumenta linguae Ibericae.

- [cusculium] Plinius XVI 32 *granum [cocco] primoque ceu scabies fruticis. parvae aquifoliae ilicis; cusculium [sive cusculium] vocant.* Vocabulum originis Hispanae ideo creditur (Diez II² p. 116), quia Hispanis *cosejo*, in Aragonia forma antiquiore *coscullo*⁹⁵⁾, adhuc coccus ilicis est. Vasconibus *koskoia* ilex ipsa. Sed potest vocabulum esse originis Latinae. Vocabula Iberica similia nulla invenio.
- [dureta] Suetonius in vita Augusti c. 82 [*Augustus*] *quotiens . . . calidis utendum esset, contentus hoc erat, ut insidens ligneo solio, quod ipse Hispanico verbo duretam vocabat, manus ac pedes alternis iactaret* (Diez II² p. 120). *Dur-* radix ex Durio fluvio et ex *-durum* vocabulo Celtico nota est; nomina locorum cum *-et* suffixo formata, quod in Ibericis et in Celticis aequae frequens est, infra reperiemus multa.
- [gangaedia] Plinius XXXIII 72 *est namque terra [in aurifodinis] ex quodam argillae genere glarea mixta, gangaediam vocant; prope incerpugnabilis.* Cf. adnotata ad *apitascus*.
- [gurdus] Gellius XVI 7, 8 *hic est ille gurdus, quem ego me abhinc menses duos ex Africa venientem excepisse tibi narraui* Laberius in *Caecommeme* (p. 281. 13 Ribb.). Unde Quintilianus I 5, 57 *gurdos pro stolidis accipit vulgus, ex Hispania durissae originem aulivi.* Hispanorum *gordo*, Francogallicum *engourdi* inde provenisse consentiunt linguarum Romanicarum periti. Sonus vocabuli sane peregrinus est; quamquam inter locorum hominumque nomina Hispana nulla sunt similia. Sed tamen hic quoque cogitari potest de origine Latina.
- [jubna] In scriptione grammatica infimae aetatis. i. e. saeculi fortasse sexti septimive, quae inscribitur *Hisperica famina*, i. e. sermo sive Hispanus sive Hesperius vel Italicus⁹⁶⁾, duo exstant vocabula, quae quamquam scriptonem ipsam Hispania oriundam esse nequit demonstrari⁹⁷⁾, Hispanae originis esse possunt⁹⁸⁾, *caelia* (p. 489 Mai), de quo supra dictum est, et *iduna* (p. 480. 486. 489. 498 Mai), quod manum significat. Comparatum est cum *idum* Vasconico, quod articulum membrorum corporis humani indicat. et cum *idoneus* Latino. Sed a linguarum Semiticarum peritis disco, *idu* in linguis illis omnibus (*jād* apud Hebraeos) manum significare. Unde facile in scriptonem a clerico puto confectam pervenire potuit ex sacris scripturis. *Ide* civitas regionis Carthaginiensis apud Livium (XXVIII 21, 6) et *Idu-beda* mons vix recte comparabuntur.
- [inula] Isidorus XVII 11 (de odoratis oleribus) 9 *inula, quam alam rustici vocant, radice aromatica, odoris summi, levi acrimonia.* Hoc quoque vocabulum potest originis esse Latinae, a rusticis Hispanis solis casu servatum. Cum vocabulis Hispanicis aliis nullis *inula* comparari potest.
- [lancea] Quintilianus XV 30, 7 *M. Varro XIV rerum divinarum . . lanceam . . dixit non Latinum, sed Hispanicum verbum esse.* Varro num recte statuerit telum formae singularis originis fortasse Hispanae, ut mucrones, etiam vocabulo peregrino dictum esse, diiudicare nequimus (Diez I² p. 243). Mucro certe videtur Latinum esse a micandi fortasse radice derivatum. *Lancia* oppidi nomen plus semel in Hispania usurpatum est (v. infra § 36); Romani coloniam in Baetica dixerunt *Ilastam* regiam.
- [lausia] In lege metalli Vipascensis quod legitur *lausia* vocabulum tabulam lapideam significans (C. 5181 v. 54 cf. p. 794), non Hispanum est, sed Latinitatis universae.
- [pala, palaga, palacurna] Strabo III 2, 8 Posidonium secutus de aurifodinis Hispanis inter alia haec habet: ἐν δὲ τοῖς ψήγμασι τοῦ χρυσοῦ εἰσὶν ἐρρίσασθαι πρὸς καὶ ἡμιτετραίας βόλων, ἃς καλεῖσι πάλας. Plinius XXXIII 77 *inveniuntur [in aurifodinis] ita massae nec non in puteis et denas excedentes libras, palagas, alii palacurnas, idem quod minutum est baluceum vocant.* Strabonem sive Posidonium idem vocabulum accepisse patet; sed cum pro *baluce* etiam *balhuca* et *paluca* usurpari vidimus (vide supra *baluc*), *palae* et *palague* eiusdem videntur radicis esse, quamvis significationis diversae. *Palantia* fluvii et oppidi, *Palarus* hominis nomina fortasse comparari possunt.
- [paramis] In carmine aetatis Hadrianae Legionensi C. 2660 legimus III 3 *cercom . . cornua, quos vicit in parami aequore vectus feroci sonipede.* In Iulii Honorii cosmographia de Durio traditur: *currit per campos Hispaniae inlustrans paramum; deinde disrumpens loca montuosa, dividens Gallicium et Lusitaniam . . . occidit in oceano* (p. 36 B 4 Riese). Indicatur regio Asturiae ea ipsa, ubi castra legionis VII sunt. Inde oppida duo Segontia dicta, Vaeacorum et Vardullorum, Paramica appellabantur secundum Ptolemaeum II 6, 49; nisi unum est oppidum bis relatum errore, quod magis credo. Hodie quoque Hispanis *paramo* est planities alta et inculta neque rara sunt vocabula inde derivata, ut *paramera*. Quod in eodem titulo Legionensi *disicis* pro iaculo legitur vocabulum, Latinum est; ut *obica obicis*.
- [reburrus] De *Reburrus* nomine dicitur infra (§ 41); videtur autem vocabulum esse originis Latinae.

⁹⁵⁾ Cf. Petrus de Mugica *dialectos castellanos montañes, vizcaino, aragoñes I fonética* (Berol. 1892) p. 28.

⁹⁶⁾ Edita est ab Angelo Mai in *Classicorum auctorum* vol. V Romae 1833.

⁹⁷⁾ Ut visum est P. Gezero in *Wölfflini Archiv lexicoogr. Lat.* II 1885 p. 255 ss.

⁹⁸⁾ Ut concessit qui Gezero opinionem impugnavit J. M. Stowasser in eodem *Archio* III 1886 p. 168 ss.

Dioscoride I 7 teste narJus Celtica, quae in Alpibus Liguriae crescat. *σαλιunca* ἐπιχορδίου; appellatur. cf. [saliunca] Plinius XXI 43. De *Saliuca* et *Saliunca* locis Hispaniae vide infra § 47. Tamen ne Ligu-ticum quidem, de quo Müllenhoffius cogitaverat quamvis dubitans (DA III p. 191), multo minus Ibericum vocabulum puto, sed Latinum.

Plinius n. h. XXIX 92 est et *formicarum genus concenatum, non fere in Italia; salipugas Citero appellat* [salipuga] [et ipse Plinius VIII 104 XXII 163], *salpugas Baetica*. Vocabulum rustica pronuntiatione leuiter mutatum Latinum, non Ibericum videtur; nam *Salpense* oppidi nomen nemo huc trahet.

Isidorus orig. IV 8. 6 *impetigo est sicca scabies . . . ; hanc vulgus sarnam appellant*. Apud Vascones *sarna sarna* sive *zarra* aut *garra* idem dicitur significare (Diez II² p. 173 cf. Groeber in Wölfliini Archiv lexicogr. Lat. V 1888 p. 460). *Sarna* oppidum est apud Avienum v. 497.

Plinius n. h. XXXIII 67 *aurum qui quaerunt ante omnia segutilum tollunt; ita vocatur indicium*. Voca- [segutilum] bulum originis certo peregrinae, sed cuiusnam, Hispanae an Dalmaticae alius-ve, incertum. De *seg-* radice in Hispanicis et Celticis aequae frequenti dixi infra § 35 et 42.

Idem ibidem cum [aurum] *ita inventum est in summo caespite, tabutatum vocant, si et aurosa tellus talutatum subest; cetero montes Hispaniae aridi sterilesque et in quibus nihil aliud gignatur huic bono fertilis esse cogitur*. Origo vocabuli huius Hispana paullo probabilior. *Tababara Talabriga Talamina Talori* nomina locorum gentisque sunt in Lusitania et Callaecia, ibidem *Tababarus Taladius Talavus Talotius* hominum. *Talutius Taluppa Taluppius Talotius* Celtica (§ 42).

Idem ibidem 69 [scoria] *in auro tunditur iterumque coquitur; catini fiunt ex tasconio, hoc est terra* [tasconium] *alba similis argillae*. De origine vocabuli non magis constat, quam de reliquorum ad aurifodinas pertinentium. *Tascosecensis* viri nomen est C. 2067.

Plinius n. h. XXXIII 40 *habeant [aurum] in lacertis iam quidem et viri, quod ex Dardanis venit itaque* [viriae] *et Dardanium vocatur — viriolae Celtice dicuntur, viriae Celtiberice* cet. Unde Viriati nomen derivabant gram- matici Latini et ex radice quadam linguae Vasconicae hodiernae explicare studuit Humboldtius (p. 79). Fieri sane potuit, ut Galli ab Hispanis armillas vel armillarum genus aliquod acciperent; sed quod ab utrisque idem vocabulum paullo aliter formatum usurpabatur, magis est ut indicet originem Latinam (cf. Diez I² p. 442).

Plinius n. h. XXXIII 75 *vitium laeundi [aurum] et si fluens annis butum importet, id genus terrae* [aurum] *urium vocant*. Vocabulum est Celticae originis; cf. quae diximus de *apitascus balux segutilum talutatum tasconium*.

Haec sunt vocabula, nisi quaedam me fugerunt — neque enim scriptores omnes eorum causa perlegi —, de quorum origine Iberica cogitari potest. Si incertiora omittimus, restant quindecim haec *acmia asturco balsa barca caelia caetra celdo dureta pala palaga palacurna paramus sarna talutatum tasconium*; in quibus tamen etiam inesse possunt Celtica quaedam. Sed radices pleraeque cum redeant in locorum hominumque nominibus, quae infra recensebimus, pro vere Ibericis haberi possunt.

25. Exstant praeterea vocabula quaedam in sermone Hispanico novicio, quae non videntur derivari posse ex communi fonte Latino; unde pro Ibericis habentur aliqua cum probabilitate. Post Diezii doctrinam inexhaustam meriti sunt de colligendis eis et explicandis Groeberus⁹⁹⁾, Gerland Baist Cornu¹⁰⁰⁾ viri doctissimi; unde infra composui quaecumque inveni ab eis adnotata eius generis vocabula Hispanica Portugallica Vasconica, neque tamen re vera Ibericae esse originis omnia sponderim. Sunt autem haec:

becerro beccerra, vitulus vitula (Diez II² p. 102).

berro, nasturtium (Baist p. 692).

bizarro, Vasconice *biserra*¹⁰¹⁾, barbatus?, superbus.

brisa, aquilo, diversum a brisa Latino (Colum. XII 39) pro vinaceis (Diez II² p. 105).

cachorro sive *cazurro*, Vasconice *zakurra*, catulus (Diez II² p. 107); nisi Latinum est *caronia*, cadaver (Diez I² p. 114, qui de carne cogitavit).

⁹⁹⁾ In Wölfliini Archiv lexicogr. Lat. I 1881 p. 204, 539ss., II 1885 p. 100, 276, 424ss., III 1886 p. 138, 264, 507ss., IV 1887 p. 116, 422ss., V 1888 p. 125, 234, 453ss., VI 1889 p. 117ss.

¹⁰⁰⁾ In Groeberi *roman. Philologie*, quam supra indicavimus adn. 90.

¹⁰¹⁾ P. de Mugica *gramática del castellano antiguo* (Lips. 1891) p. 21, qui addit *bildur* et *sapa* piger, Vasconice *zapoa*

- cerro*, collis (Humboldtius p. 52 recte, propter nomen Cerretanorum, quamquam obloquente Diezio II² p. 112).
chaparra, Vasconice *zaparra*, ilex (Diez II² p. 113).
galápago, testudo (Diez II² p. 130).
izquierdo, Vasconice *ezpuerra*, sinister (Diez II² p. 141).
laia sive *laga*, genus vel species.
manteca, butyrum (Baist p. 692).
mogo, Vasconice *muga*, cippus terminalis (Diez II² p. 152). Celtica *Mogon Mogontiacum* vix comparanda.
moran, Vasconice *morua*, collis (Humboldt p. 48, Diez II² p. 153).
morro, Vasconice *mutarra*, rostrum animalium (Diez II² p. 153; Mugica *dialectos* p. 69 comparat *morrada* vocabulum).
nava, planities, servatum in Flavionavia oppidi nomine (Humboldt p. 15); cf. Navia deae et fluvii nomen (infra § 30. 39) et *Navarra* regionis nomen (Diez II² p. 156).
penca, virga (Baist p. 692).
perol, cortina (Baist ibidem).
suero, serum (Baist ibidem); cf. *Suaro* nomen infra § 45.
tala nomen et *talár* verbum, exstirpatio exstirpare (Diez II² p. 178; Mugica *dialectos* p. 57 comparat *talo* Vasconicum, frustum panis). Cf. quae supra adnotavi ad *talutitium*.
arraca, pica (Diez II² p. 185); nomen muliebre infra § 45.
zorra, Vasconice *zurra*, vulpes (Diez II² p. 191).
zorzal, Vasconice *zozarra*, turdus (Diez II² p. 192).

Sane certum non est vocabula haec omnia, quae augeri poterunt a linguae Hispanae peritioribus, vel peregrina omnino esse vel Iberica, non Latina. Atque alia sine dubio servata sunt vocabula in Vasconum potissimum lingua, quae cum Ibericis vetustis convenire aliquando fortasse probari poterit. Sed haec utpote altioris indaginis adhuc omittenda visa sunt.

Nomina
geographica

26. Sequuntur, quae altero loco consideranda sunt, nomina geographica. In nominibus fluviorum montium populorum oppidorum aliorumque locorum vetustissima linguae testimonia ubique servata esse inter omnes constat. Quibus ut recte utamur, distinguenda sunt a nominibus vetustis, quae ab indigenis inventa esse probabiliter conicere licet, novicia ab advenis aetate posteriore indita. Quod Heisius syllogae suae nummorum Ibericorum excerpta addidit geographica e scriptoribus veteribus desumpta, quamquam illa quidem nec plene nec satis accurate exscripta, id consilio sane recto fecit: sed parum proficimus ratione ea, quam sequitur, materiam rudem tantum et indigestam proponendi. De uno quoque vocabulo testimonia omnia coniuncta proponenda sunt, siquis sermonis documenta commode perspicere volet. Atque primum segreganda sunt, quae originis Ibericae non esse apparet, Phoenicia Graeca Latina. Deinde nominum genera distinguenda sunt. Antiquissima omnium paene ubique videntur fuisse fluviorum; eos igitur in indice huius voluminis altero primum locum obtinere volui (II 1a); proximus enim (I) vocabula proprie Iberica nummorum et inscriptionum complectitur. Sequuntur proxime post fluvios vetustate aut aequiperant eos montium nomina; quorum index alterum locum occupat (II 1b). Antecellunt vero numero et varietate populorum oppidorum vicorum cet. nomina, quae index tertio loco complectitur (II 1c). Testimonia scriptorum veterum, quae huc faciunt (enumerati illi sunt in libro meo Hispanice scripto *Arqueologia de España* p. 155.), ita apposui, ut praecederent antiquissima, sequerentur deinceps temporum ordine recentiora. A Graecis scriptoribus memorata Graece adscripsi, ut formarum in scribendo varietas appareret. Interposui huic indici demum nomina geographica in nummis Ibericis scripta, quamquam iam enumerata sunt in indice vocabulorum Ibericorum primo; ut facilius comparari possent cum reliquis. Nomina deinde Phoenicia Graeca Latina, ne cum Ibericis confunderentur, singulis indicibus composita adieci, ita tamen, ut fluviorum montium, quae satis rara sunt, cum populorum oppidorumque in uno quoque indice coniuncta exhiberentur (II III-V).

Iberos constat non in Hispania tantum, sed in Gallia Narbonensi quoque et in Aquitania sedes habuisse antiquitus, unde fortasse in Hispaniam demigraverunt. Atque reliquisse Iberos in regionibus illis linguae vestigia certissima mirum non est. Etenim Narbonensis provinciae pars, quae maxime ad meridiem spectat, comitatus fere qui fuit Ruscimonensis cum Cerretania, usque ad annum 1659 Hispaniae ditionis fuit eademque adhuc utitur lingua vulgari, qua Catalania Hispana. Aquitaniae vero regio maxime ad meridiem et occidentem spectans, quae fuit regni Navarrae pars Francogallica, sermone adhuc utitur Vasconico. Neque vero in illis tantum partibus utriusque provinciae Galliae, sed in regionibus Francogallicae subpyrenaeicis omnibus reperta sunt monumenta epigraphica non infrequentia, quae locorum deorum hominum nomina servaverunt Iberica vel certe non Gallica. Difficilis sane interdum quaestio oritur, nomina illa peregrina utrum Ibericae an Celticae originis putanda sint. Aggressi eam sunt post Humboldtium, qui pauca observavit (p. 91s.), et Vascophilos aliquot vetustiores Francogallos et Hispanos, inter nostrates inde ab a. 1871 Georgius Phillips (v. adn. 78), qui multa ignoravit, inter Francogallos ab a. 1874 Achilles Luchaire, quem dolemus studia illa feliciter incobata postea deseruisse. Spectant huc potissimum praeter observationes breviores scriptiones eius de lingua Aquitanica, quas infra plurimum contulisse videbimus ad deorum hominumque nomina in regionibus illis reperta recensenda¹⁰²). Contulit praeterea quaedam ad quaestionem solvendam Wentworth Webster, inter Britannos nunc linguae Vasconicae indagator nisi fallor unicus; sed quaestionem minime absolvit¹⁰³). Nomina geographica Aquitaniae et Narbonensis, quae videntur huc facere, composui in indice singulari (II ii) ita, ut certo Celtica excluderem. Quaedam tamen etiam Celtica vel a radicibus Celticis derivata addere visum est, ut cum Hispaniae similibus commode comparari possint.

Fieri sane potuit, ut gentis Ibericae vestigia nonnulla praeterea remanserint etiam in eis regionibus, per quas aetate remotissima Iberos migrasse probabile est antequam Galliam Narbonensem et montes Pyrenaeos attingerent. Non sine causa Humboldtius nomina quaedam vetusta locorum, quae in Sicilia Sardinia Corsica insulis fuerunt, Ibericis similia esse indicavit. Sed tamen magnam in comparisonibus eius generis cautionem adhibendam esse nemo ignorat. Ut uno exemplo defungar: Sicani fluvii Iberici nomen, quod Avieni auctor vetustus et per Hecataeum puto Thucydides noverant, a Sicoris fortasse aut a Suconis non diversum, in Sicilia relit in eo fluvio, qui a Graecis Himerus dictus est. Nomen illud a Graecis hominibus fortasse non satis accurate pronuntiarum auditum et prave repetitum ansam praebuit ad opinionem illam a scriptoribus Graecis concipiendam et vario modo agendam, scilicet Iberos aut ex Sicilia provenisse aut versa vice ex Hispania in Siciliam immigrasse¹⁰⁴). Βάλλορι Sardiniae insulae incolae (Livius XXI 6. 12 Strabo V 2. 7 Plinius III 133, Corsicanorum lingua secundum Pausaniam (X 17. 5) fugitivi Libyae et Iberi, quamquam insularum Balearium nomen simile est, tamen originis prorsus diversae fuisse possunt; Müllenhoffio (DA III p. 183) Ligures potius visi sunt quam Iberi. Conferantur etiam *Celsitani* Sardiniae (Ptol. II 3. 6).

Paullo aliter de Corsicae insulae incolis vetustissimis iudicandum est. Ibi enim, ut post Humboldtium Nissenus observavit¹⁰⁵), nomina quaedam populorum locorumque videntur exstare, si recte excepta sunt ab auctoribus Ptolemaei, Hispanis perquam similia:

¹⁰² *Remarques sur les noms de lieu du pays basque (Géographie scientifique de France, XXXV, 1851-52, P. 1)*, Paris, 1874 (pp. 31) 8.; de lingua Aquitanica Parisiis 1877 (pp. IV 67) 8.; *Études sur les dialectes pyrénéens de la région française*, Paris, 1879 (pp. XII 373) 8.

¹⁰³ Vide adnotata de studiis eius in ephemeride *Academy* a. 1891 II p. 208, 209, 1912¹.

¹⁰⁴ Dixit nuper de his rebus post alios B. Heisterbergk *Ueber die äusseren Ursprünge der Sikaner*, *Berliner philol. Soc.* IX 3, Berol. 1880 p. 13ss.

¹⁰⁵ *Italische Landeskunde* I (1883) p. 551s. Sed Τούρις ποταμός apud Ptolemaeum III 3. 5 simul¹⁰⁶ atque Iberi Hispaniae oppidum aperte originis Latinae sunt.

Πάλαξ Ptolem. III 2, 8
 Πάλλα ibid. 5
 Ταρραχίνουσι ibid. 7¹⁰⁶⁾
 Σουβασκανοί ibid. 7
 Οὔζτιον promuntorium ibid. 5
 Οὔρκίνων ibid. 3

Palantia Hispaniae
Tarraco
Subur
 Οὔσαζούα sive Οὔζιζος, *Vagia* fluvius Lusitaniae
Urci

Sed Πῶτανος fluvius ibid. 5 cum Rhodano, Κισόνων πόλις ibid. 5 cum Clunia Hispaniae et Pan-
 noniae componenda faciunt, ut huc quoque Celtas pervenisse credamus. Balaris Sardis etiam
 Βαλαρινού Corsicae (Ptol. III 3, 7) similes sunt. Nisi forte haec quoque nomina Ligusticae potius
 quam Celticae originis sunt. Ceterum etiam inter hodierna nomina locorum in Corsica insula sunt
 quae cum Hispanis noviciis comparari possunt: cum praesertim inter sermonem vulgarem Sardiniae
 et Corsicae atque Hispanum praeterea arta quaedam cognatio sit. In tabula Veleiate (C. XI 1147)
 locorum nomina leguntur iuxta aperte Celtica (ut *Ambitrebis Madutius*) Hispanis Africisque non
 absimilia silvae *Suffitanae*, fundi *Uenbatiani*. Iberos esse Corsicae incolas Seneca Hispanae originis
 homo, quem octo annos ibi in exilio fuisse notum est, existimavit ex similitudine ritus, tegmentis
 capitum et calciamentis iisdem atque Cantabricis, et verborum quorundam (dial. XII 7, 9). Sed falli
 potuit. Ne illud quidem quaestionem decernit, quod Strabo Posidonium secutus tradit de mulie-
 ribus Ibericis *τακόσσα ἠσκαρονῶσι τοῖς ἀνδράσιν, ἐκείνοισι ἀνθ' ἐρωτῶν κατακλίνασαι* (III 4, 17), idemque de
 Corsicanis Diodorus (V 14, 2) habet. Nam consuetudo illa mirabilis, quam *couvade* dicunt Franco-
 galli, latius patuisse videtur inter gentes vetustas. Sed finium inter Ligures Celtas Iberos anti-
 quissimos regundorum quaestio difficillima hoc loco absolvi nequit. Unde nos, ne incerta et nimis
 remota admiscerentur, nomina ex insulis Italicis omnia consulto omisimus, quamquam etiam inter
 Sicula quaedam praeterea sunt quae cum Ibericis aliquo modo conveniant¹⁰⁷⁾.

Maiore etiam cum diffidentia de origine Iberica nominum aliquot geographicorum, quae
 ad ipsam Italiam pertinent, iudicandum est. Humboldtius Hispellum Umbriae cum Hispali com-
 posuit, quae fortasse casu tantum similia sunt, et Norbam Italiae cum Norba Hispaniae. Sed
 hanc ad illius memoriam dictam censeo a ducibus Romanis (ut alia eiusmodi, de quibus infra
 dicendum est § 34), Hispellum cum hispidus vocabulo componendum.

Etiam inter Ligurum oppida sunt quae Iberis tribuerentur propter nominum aliquam simili-
 tudinem; inde Ligurum vestigia etiam in Gallia Narbonensi deprehendere sibi visi sunt viri docti.
 De Liguribus Müllenhoffius (D A III p. 173 ss.; cf. adn. 74) quaestione amplissima, sed ad finem
 non perducta, demonstrare studebat nominum geographicorum formas a Graecis et Romanis pro-
 prio modo pronuntiatas originis esse a linguarum Indogermanicarum diversae¹⁰⁸⁾. Itaque etiam
 nomina Ligustica, quae ab Iberorum aliqua iam cum confidentia distinguimus, ab investigationibus
 huius exclusimus.

Nomina
 Africana

27. Difficilior etiam ea quaestio est, quam supra tetigi (p. XXXII), utrum Ibericae originis
 populi Africam habitaverint, an ex Africa in Hispaniam gentes Libycae immigraverint ibique oppida
 condiderint. Similitudines nominum geographicorum intercedere inter Africam et Hispaniam ob-
 servaverunt docti aliquot Franco-galli, veluti Alfredus Maury, alii. Quaestionem ethnographicam

¹⁰⁶⁾ Si modo recte sic traduntur in codicibus non malis, *Ταρραχίνουσι* in reliquis.

¹⁰⁷⁾ Sermonis cuiusdam proprii vestigia, quo Elymos Siciliae usos esse nummi aliquot Eryce et Segestae cusi docent, in-
 scripti illi *evukazie* et *segestazie*, cum Iberorum lingua non videntur componi posse. Dixit de eis K. F. Kinch *Zeitschrift für Numis-
 matik* XVI 1858 p. 187—201, cf. K. Meister *Berl. philol. Wochenschrift* 1850 p. 672s.

¹⁰⁸⁾ Cf. etiam Nissen *ital. Landeskunde* I p. 468s.

difficilem hic non tractabimus, sed ea tantum enotabimus nomina geographica, quae ad linguae Ibericae indolem accuratius cognoscendam visa sunt conferre. In magno autem numero nominum geographicorum, quae ex Africa septentrionali novimus, non admodum multa sunt, quae cum Hispanicis ita conveniant, ut eiusdem atque illa originis habenda esse videantur.

Sunt autem haec:

in Africa:

Abila mons, nisi a Phoenicibus dictus, Calpe oppositus
Barca Cyrenaicae
Cartenna oppidum cum *Cartenno* fluvio
Celtianensium civitas Eph. V p. 442
Igilgili
Maxyli
Obba Africae proconsularis C. VIII p. 1562 et Mauretaniae
Oea Mela I 5, Plinius V 4, 4
Olbasa Eph. V p. 1359 s.
Subur flumen Mauretaniae Plinius V 1 Ptolemaeus IV 1.
Subus oppidum Ptolemaeus IV 6 cf. *Suburbureses* C. VIII 8270. 10335
Tingi Mauretaniae (Τῖγγινίς Plutarcho Sertor. c. 9)
Tugga
Vaga flumen
Uci, *Uchi* C. VIII p. 17 Ephem. V p. 350 VII p. 85
Ucubi C. VIII p. 1509 ss. cf. *Curubis* C. VIII p. 127
Utica, Polybio Ἰτόκη

in Hispania:

Accla (*Acila*), *Arellicum* Arevacum
Crama Barca, *Barcino*
Carteia, nisi haec Phoeniciae originis est, ut *Carthago*
Celti Baeticae
Gili, cf. *Bilbilis*
Maxilua Baeticae
Oba Baeticae
Ocaso Vasconiae
Olba (*Huelva*)
Subur oppidum
Subi flumen
Tingentera
Tucei
Vagia sive *Vaeva* flumen Lusitaniae
Ugia
Ucubi
Uucei

Aqua Mellariensis in Africa C. VIII 2658 et Mellariae duae Hispaniae videntur nomina habuisse Latina a melle ducta. Hippo regius et Hippo diarrhytus non sunt componendi cum Hippone nova (exspectamus novo) Hispaniae; Hippo nova enim nomen ex Iponuba corruptum est. Accedunt autem Hispana haec, quae propter formationem comparanda sunt cum Africanis.

Madaura
Matricerda aqua C. VIII 2658
Sisara lacus

Olaura
Osicerda et alia quaedam similia
Egara

item populorum nomina quaedam Africana similiter formata atque Hispanica multa: *Seressitani* C. VIII p. 119. *Urusitani* Eph. V p. 282, denique *Banturarii* *Noctiberes* *Tolotae* *Taladusii* Mauretaniae gentes a Ptolemaeo memoratae, quae admonent *Banduae* dei, *Neitibeles* viri, *Tolosae* *Talabrigae* oppidorum Hispanorum.

Sunt praeterea inter nomina geographica Africana quae etiamsi non prorsus conveniant cum Hispanis neque in radicibus neque in derivationis formis, tamen sonorum quadam similitudine cognata sunt. Verbi causa *Madethabadus* mons cum *Idubeda* et *Orospeda*, *Siagu* oppidum (C. VIII p. 124) cum **Siaco* viri nomine (C. 2976), *Carpis* oppidum cum *Carpetanis*, *Lamigum* sive *Lamiggigum* (C. VIII 4376) cum *Lamego* Portugalliae alterum utrum, sive radicem sive derivationem, habent communia. Cum *Gilgili* oppido, quod iam composuimus cum *Gili* Hispano, *Gir* et *Nigir* fluvii, *Girgiri* mons Libyae; *Thibilis* (C. VIII p. 541), *Sala* Mauretaniae, *Tunus* oppidum clarum, *Ueres* (C. VIII p. 117) Hispanis quibusdam similia sunt in universum. *Canni* Mauretaniae populus, quem Ptolemaeus memorat, admonent *Chauni* montis in Hispania apud Livium (XL 50, 2). Adde denique populorum aliquot Mauretaniae, quos sive Ptolemaeus sive inscriptiones indicant, nomina haec

<i>Banocubae</i>	<i>Sorae</i>	<i>Tuteensis</i> (C. VIII 8270)
<i>Enabasi</i>	<i>Socossii</i>	<i>Vacuatae</i>
<i>Herpeditani</i>	<i>Tabudenses</i> (C. VIII 1124)	<i>Veries</i>

Ea omnia propter formam et sonum inter Hispana neminem offenderent.

Inter nomina locorum in Gallia Aquitania, quae originis Ibericae esse infra (§ 35) exponemus, sunt quaedam Africanis similia. Ita *Lixus* Africae composita est cum *Ilixone* sive *Lixone* loci deo, cuius nomen superest in hodierno *Luchon*. Montes *Nimidi* Aquitaniae (v. Index II II) cum Numidia vix recte comparantur.

Etiamsi concedimus similitudines, quae inter nomina illa intercedunt, posse magna ex parte casu orta esse, restant tamen prorsus aequalia quaedam, veluti *Barca Oba Subur Uebû*, quae suadere videntur, ut aliquam certe inter Africae et Hispaniae populos intercessisse cognationem statuamus. Itaque si antiquissimis temporibus, dummodo recte intellecta sint monumenta Aegyptia, auxiliarii Sardi originis Ibericae in Libyrorum exercitu fuerunt, potuerunt illi non navibus tantum, sed itinere terrestri eo pervenire per Africam septentrionalem; unde ibi eos aliquando habitasse conieceris e paeninsula transgressos. Postquam deinde Phoenicum in Hispania coloniae effloruerunt, saeculis fortasse non paucis interiectis, ex Africa gentes quaedam remigrasse putandae sunt in paeninsulam: veluti illae, quarum nummos ex regione Asidonensi provenire supra (p. XXXII) diximus. Etiam nomina quaedam virorum et mulierum Iberica Africanis non absimilia sunt, ut infra videbimus (§ 40). Sed haec omnia, utpote incertissima, ulterius pervestigare non est huius loci.

Nomina
mutata

28. Locum singularem occupant nomina geographica ab Avieno solo servata; quatenus illa ab auctoribus vetustis Phoenicio et Graeco, quos sequitur Avienus, immutata sint, difficile est dictu. Etiam quae Hecataeus Graecus auctor antiquissimus servavit forma valde discrepare solent a testimoniis recentioribus. Scriptores Graeci omnes qua libertate nomina barbara mutare soliti sint, ut auribus acceptiora fierent, notum est. Ita cum Graecae originis vestigia ubique odorarentur, ut fecit Artemidorus, in Oducia Bacticae Ὀδύζαζα ut in Ulisipone postea Romani Ulissem, in Eleis et Groviis Callaeciae populis Ἐλλήζαζα et Graios, in Lete fluvio Ἰζήζαζα sive oblivionis annem, in Tudae castello Tydeum conditorem deprehendere sibi visi sunt. Accedunt quae et ipsa videntur Graecis adsimilata esse Κελάδουζα Celadus Theodorus (pro Tader) fluviorum, Κυψέλα et Οἰστρύνιδες Avieni, Μυρτίλις, Νεβρίσσα (pro Nabrissa), Οἰλία (pro Olba) oppidorum nomina. Sed etiam Polybius quique eum secuti sunt recentiores Strabo et Appianus eorumve auctores non in suffixis tantum ethnicorum, quae Graeco more formare solent, differunt a scriptoribus Latinis, sed ipsa vocabula non raro proferunt aliter formata aut aliter sive pronuntiata ab incolis sive pronuntiarum credita aut arbitrio suo inflexa. Idem omnibus temporibus in locorum nominibus referendis fecisse terrarum novarum inventores notum est. Quatenus in mutationibus illis patuerit studium populis omnibus commune, quo nomina peregrina patriis vocibus similia redderent, quam nunc solemus dicere etymologiam popularem, a multis exploratum est. Inter nomina geographica Hispaniae Latina eius generis agnoscimus in Celadus Clodianus Florius fluminum nominibus, in gentis Indigetum (n. 6), in Antiecaria (cf. Ἀντιεκαρία Autrignonum Ptolem. II 6, 52) oppidorum; sed plura fortasse nos fugiunt. Blanda Aurium (in Callaecia circa Aurium, hodie *Orense*, fuerunt aurifodinae) Dianium Lucentum Equabona (Aequa bona?) Oetogesa (vide nummos n. 34) fortasse et Urso eius generis esse possunt.

Loca in Hispania et in Portugallia deserta, ubi olim oppida fuerunt, exstant permulta, *despoblados* ab Hispanis dicta, quae partim servaverunt nomina vetusta. Contra oppidorum multorum, quae adhuc exstant, nomina vetusta aut interierunt aut mutata sunt, ut v. e. Conimbrigae (C. p. 816). Accedunt nomina innumera agrorum territoriorum praediorum cet., vallium montium rivorum, quae ex quibus formis vetustioribus provenerint a linguarum Romanicarum peritis aliquando edoceri cupimus. Segreganda sunt in Hispaniis nomina originis Arabicae frequentia,

qualia post alios, inter quos nominare sufficit Paschalem Gayangos et Reinhardum Dozy, colligere et explicare studuit Franciscus Simonet¹⁰⁹⁾.

Etiam Mellariae nomen oppidorum duorum conventus Cordubensis alterius, alterius conventus Gaditani, a Graecis quibusdam ab Hesperidum malis derivatum (*ἀπὸ τῶν μέλων* Stephanus Byz. s. v.), *Μελιάρια* scriptum apud Strabonem et Ptolemaeum, facile quidem Latinum esse statuimus, ut supra dixi, a melle derivatum; nam *mellarius mellarium* apud Romanos usitata sunt. Sed subesse posse formam nominis peregrinam, quam Romani mutaverunt, nemo negabit. Quod *mellum* Celtice collem significet (Glück p. 137), vix huc videtur trahendum esse.

Utrosque autem, tam Graecos quam Romanos, vocabula peregrina mutavisse, ut facilius pronuntiarentur, comparatio cum formis Ibericis genuinis docuit. Notissima sunt testimonia Strabonis et Plinii, quibus barbarium nomen Hispanicorum deplorabant. Ὅκωδ. Strabo ait, τῶν ἰνδιάνων πλεονάζειν, φερίων τὸ ἀγρὸς τῆς ἡραφῆς, εἰ μὴ τοὶ πρὸς ἰβηρῆς ἔστιν ἀκρόθεν Παυσαγόρου καὶ Βαρδύλητος (quos tamen postea iterum commemorat) καὶ Ἀλλότριος καὶ ἄλλα χεῖρω καὶ ἀσημέτερα τῶν ἰνδιάνων (III 3. 7). Plinius in enumeratione oppidorum Hispanorum, quam ex Augusti commentariis sumpsit, *digna memorati aut Latino sermone dictu facilia* (III 7) tantum delibavit, *ignobiles et barbarae appellationis* populos multos omisit, paucos *citra fastidium nominare* contentus (III 28). Ex numero oppidorum Tarraconensis Baeticae Lusitaniae pleno DXIV, si recte computavi, CCXLIV tantum nominare eum non pigebat (IV 117); CCLXX, amplius igitur dimidiam partem, omisit. Simili sensu ductus Martialis sese excusat, quod *nostrae nomina duriora terrae grato non pudeat referre versu* (IV 55. 9). Unde iam non mirabimur, quod ex nummis Ibericis oppidorum triginta septem tantum nomina aliunde iam nota innotuerint, quae supra (p. LIX) enumeravi, longe vero plurima, id est circiter nonaginta plus minus, primum in illis compareant. Sedes autem gentium earum maximam partem in eis regionibus quaerendae sunt, in quas Celtarum invasiones non pervenerant. Accedit quod oppida non pauca, cum a Romanis sive coloniarum sive municipiorum iura accepissent, nomina mutaverunt. Ita Dertosa dicta est Hibera Ilereavonia, Hispalis Romula, Corduba Patricia, Salduba Caesar Augusta, Urso colonia genetiva; nominaque vetusta, velut Saldubae, non raro in desuetudinem oblivionemque abierunt. Haec omnia consideranda sunt in indicebus nostris geographicis adhibendis.

29. Nomina fluviorum montium locorum vetustissima adhuc viva manent multa, quamquam a testibus antiquis nullis servata, in nominibus hodiernis. Pauca eius generis iam adhiberi possunt ad copias nominum Ibericorum augendas; nam instrumenta aevi medii, e quibus origines et mutationes nominum noviciorum discuntur, non multa patent curiose edita. Tamen ex Heissii libro de monetis Visigothicis (de quo dixi prolegomenon cap. I adn. 47) et ex Campaneri additamentis ad illam nummorum seriem (adn. 41) enotavi in indicebus meis nomina oppidorum, e quibus nummos emisissent reges Visigothorum per saecula a quinto exente ad octavum incipientis. In eodem volumine Heissius Florezii Hispaniam sacram (vol. IV) secutus documenta ecclesiastica vetustiora composuit, quae sedes episcoporum et oppida singulis attributa enumerant. Sunt illa curiosissima neque negligenda ab eis, qui Hispaniae veteris geographiam restituendam sibi proponunt, atque pertinent etiam ad ea illustranda quae Henricus Gelzer ex Byzantinae aetatis scriptoribus de Graeci imperii per aetatem illam in Hispania finibus exposuit¹¹⁰⁾. Neque prorsus spernendi sunt scriptores Arabici, quamquam solent locorum nomina admodum corrupte atque

Nomina
novicia

¹⁰⁹⁾ Francisco Javier Simonet, *glosario de voces ibéricas usadas entre los mozárabes, precedido de un estudio sobre el dialecto hispano-mozárabe* cet. Matriti 1889 (pp. CCXXXVI 628) 8. cf. Leopoldus Eguilaz, *Archivo V* 1891 p. 224 ss. et Meyer-Lübke *Literaturblatt für german. und roman. Philologie* 1891 No. 12.

¹¹⁰⁾ Georgii Cyprii *descriptio orbis Romani* cet., Lipsiae 1890, p. XXXI ss.

non raro prave omnino proferre in scriptis suis. Quaedam inde expiscatus est, quae ad geographiam veterem augendam faciant. Eduardus Saavedra, cum *Edrisi* librum pertractaret¹¹²⁾. Ita verbi causa montium *las Alpujarras* nomen recte visum est Saavedrae Arabicae originis non esse, sed ortum fortasse ex eadem atque Alpes radice atque Iberice terminatum in *-arr*; ut alia quae infra composuimus locorum hominumque nomina multa. Sed priusquam quaestiones de scriptorum Arabicorum testimoniis deque aetate et auctoritate documentorum illorum aetatis mediae ab Aureliano Guerra dudum promissae publici iuris factae sunt, satis tuto nominibus noviciis uti non licet. Quae accedunt ex instrumentis aetatis mediae post Florezium a Thoma Muñoz solo aliqua ex parte collectis¹¹¹⁾, ab aliis per libros varios sparsis, et ipsa aut minus certa sunt aut nimis recentia.

Quaestio autem haec universa de nominibus geographicis patriis in Gallia Germania Italia a multis dudum tractata inter Hispanos incohata tantum est. Unde hic quoque praestat abstinere ab incertis cumulandis; qui aliquando descendunt in hanc harenam, indicibus nostris in distinguendis eruendisque formis nominum vetustis adiuvabuntur. In nominibus vero vetustis ex hodiernis explicandis magna cautio adhibenda est. Non raro enim soni quadam similitudine longinqua et saepe fallaci ducti etiam viri eruditi decipi se passi sunt. Ita Constantinae coloniae ex hominibus Germanicis saeculo proximo a Carolo III rege una cum Carolina in montibus Marianis sive *sierra Morena* conditae nomen fuerunt qui in Strabonis libros inferre conarentur (v. Ukerti librum p. 378). Ipse Carolus Müllerus, ut unum nomen instar omnium longe peritissimum, Ptolemaei editor doctus et de geographia vetere tam universa quam Hispaniae bene meritus, hic illic Reichardi et Cortis deliria secutus est in nominibus locorum vetustis explicandis. Nomina enim originis prorsus noviciae (ut *Avellans* a nucibus Abellanis dictum, *Vega* frequentissimum vallem indicans) adhibuit ad vetusta explicanda: ita ut 'ad Palem' stationem figeret aediculam *N^a S^a de Belen* dictam (i. e. Sanctae Mariae de Betlehem) comparavit, et quae sunt similia a vetustis toto caelo diversa. Haec in universum dicenda: iam ad singula nominum genera accedamus.

Fluvii 30. Atque ut a fluviis incipiamus, quorum nomina composita sunt in Indice II 1 a, si Romanae originis pauca excipies, Clodiani (ab homine fortasse Romano dicti, nisi subest mutatio nominis Iberici similiter sonantis), Florii Gallaeciae a floribus (ut iam Humboldtius p. 19 dixit), Rubricati ab harenis puto ferrugineis appellati, ut alter in Africa cognominis, Salsi ab aqua salsa, et a Phoenicio uno Malaca appellati ut oppidum adiacens (si modo vere Phoenicium est; Maenubae Ibericum puto, non Phoenicium), reliquos omnes facile sive Ibericos esse cognosces sive Celtibericos. Ab *r* duabusve consonis nullus incipit. Tamen non mirabimur hic ut alibi fluviorum nomina sequi in formationibus exempla Graeca Romanave; scilicet terminationes a testibus vetustissimis Graecis et Romanis inditae sunt formis peregrinis. Ita terminantur

in <i>-us</i> :	<i>Adrus</i>	<i>Aeus</i>	<i>Canus</i>	<i>Heledus</i>	<i>Mearus</i>	<i>Sordus</i>
	<i>Albus</i>	<i>Besilus</i>	<i>Cilbus</i>	<i>Hiberus</i>	<i>Melsus</i>	<i>Tagus</i>
vel in <i>-ius</i> :	<i>Durius</i>	<i>Minius</i>	<i>Navius</i>	<i>Tagonius</i>		

Deinde

in <i>a</i> :	<i>Alba</i>	<i>Cuda</i>	<i>Munda</i>	<i>Sauga</i>	* <i>Uia</i> sive <i>Ulla</i>	
	<i>Cingta</i>	<i>Deva</i>	<i>Natha</i>	<i>Vacua</i>		
vel in <i>-ia</i> :	<i>Aria</i>	<i>Limia</i>	<i>Navia</i>	<i>Salia</i>	<i>Turia</i>	<i>Vagia</i> sive <i>Vacua</i>

¹¹¹⁾ *La geografía de España del Edrisi por Don Eduardo Saavedra* (ex actis societatis geographicae Matritensis seorsum impressa) Matriti 1881 (pp. 88) 8.

¹¹²⁾ *Colección de fueros municipales y cartas pueblas* vet. vol. I [unic.] Matriti 1847 (pp. 560) 8 mai.

Redeunt nomina eius generis pauca apud alias gentes Celticas, velut *Alba Arus Deca*, vel cum populorum oppidorumve conveniunt; ut *Munda* et *Sordus*. Sed etiam ad fluminis vocabulum adaptata exstant nomina

in *-um*: *Arnum* *Saumum* *Turium* (pro *Turia*) *Urium*

Ut oppida multa, ita fluvii quoque terminantur

in *o*: *Avo* (iuxta *Aeus*) *Baelo* *Nelo* *Salo* *Sucro*

in *-is (-i)*: *Bactis* *Nobis* *Sicoris* *Singilis* *Subi* *Tamaris* *Ticis* *Talcis*
et rarius

in *-s*: *Anas* *Sars*

et in *-er*: *Tader* *Ticer* (pro *Ticis*),

quorum hic a Graeco auctore, quem Avienus sequitur, in Theodorum mutatus est (v. Müllenhoff DA I p. 157). Atque late omnino patebat mutatio haec nominum ab advenis Graecis antiquitus incohata. Pertinet huc fluvii *Lethe* nomen sive Oblivionis, fortasse vere olim *Lete* dicti, cuius iam supra (p. LXXXVIII) mentio facta est. Deinde *Tyrus* pro *Turia*, *Anystus*, *Callipolis* sive *Callipus*, *Chalybs* *Chrysus* Avieni, *Celadus* Melae. Etiam *Perces* Baetis nomen vetustum ab Hecataeo solo servatum, quod Livio eiusve auctori, fortasse Catoni, *Certis* est, e simili mutatione ortum esse potest. Deinde nomina

Anystus *Besilus* *Caus* *Cilbus* *Helodus*

Avieni, *Callipolis* Avieni et *Callipus* reliquorum, *Celadus* Melae eandem perpessa sunt mutationem.

Pauca inter fluviorum nomina analogiam sequuntur nominum geographicorum reliquorum.

Astura fluvius *Naccarae* palus

Albus *Orobis* **Sorobis* *Ulica* (cf. *Adeba* oppidum)

Derceua *Pisoraca* *Sambroca*

Adrus *Congedus* *Helodus*

**Bibesia* *Nannasa* *Turtonissa*

denique

**Ameucnus* fons et *Turgonti* lacus.

Non pauca cum oppidorum plerumque adiacentium nominibus conveniunt:

Aesuris *Baelo* *Bilbilis* *Malaca* *Sactabis* *Saliuba*

Attagus *Barbesula* *Maenuba* *Pallantia* *Singilis* *Tartessus*

Qui fluvii utrum ab oppidis nomina acceperint an haec ab illis difficile est dictu: hoc per se quidem probabilis videtur, scilicet fluviorum nomina vetustiora esse: sed tamen de formis nominum illorum dicetur aptius infra (§ 32).

Sicanus pro *Sicori* aut *Sucrone* alterum nomen non videtur re vera existisse, sed inventum esse ad Hispanorum cum Siculis adfinitatem fulciendam (v. supra p. LXXXV). De *Hibero* altero *Baeticae*, quem Avienus solus memorat, omnino dubito.

31. Montium nomina pauca servata sunt: ut solent ubique rariora esse. Inter antiquissima Montium videntur numeranda esse, quae partim Phoenicibus Graecisque tribuuntur.

Abila *Calpe* *Caia* (sive *Gaius*) *Kubala* *Ocospoda* *Pyrene*

Quamquam columnae *Hereulis* a quo populo nomina acceperint quis pro certo affirmare velit?

Minus certum est quatenus formas vetustas conservaverint terminata

in *-us*: *Channus* *Mehullus* *Salurus* *Sillus* *Tayrus*

et in *-ius*: *Cassius* *Edulius* *Herminius*¹¹²⁾ *Solorius* *Vindius*

Adde *Κόροσ* *ἄρροσ* Ptolemaei et *Corense* litus Plinii.

¹¹²⁾ *Heraunii* montis nomen Celticae fortasse originis cum Arminii ducis Germanorum clari composuit G. Kossinna in inscriptione inscripta *Arminius deutsch? Indogerman. Forschungen* II 1 1892 p. 174 ff., qui recte unus e philologiae Germanicae doctoribus necum intellexit Arminii nomen nullo modo Romanum esse.

Neque magis certae originis sunt Avieni

Acer Malodes Sordicenus caespes Tononita rupis

et eiusdem *Cassa* chersomnesus: si modo nomen est, non adiectivum. Promunturia nomina habent adiective formata:

Arginum Barbetium Cepresicum Nerium
Avarum Celebandicum Celticum

Graecam Latinamve originem prae se ferunt *Barbarium* et *Tenebrium*. Cum deorum oppidorumque nominibus conveniunt montes

Ladicus Dercetius Illipula Ocaso

A duabus consonis duo incipiunt, ab Hecataeo et Avieno solis memoratum *Crabasia* sive *Crabrasia* iugum (Iberice fortasse *caroparasa* dictum et cum *Cepresico* iugo eiusdem Avieni componendum) et *Traete* iugum Avieni: ab *r* et *j* litteris nulla. Proprie Ibericum est fortasse *Vadavero* montis prope Bilbilim nomen. Latine dicta, montem Argentarium, Marium, Venerium, uti par est, omitto. *Medullus Fündius* nomina Celtica sunt. Cum fluviorum populorumve nominibus praeterea pauca componi possunt: *Medullus* et *Medulli*, *Mediolanium* cet.; *Tagus* fluvius et *Tagrus* mons; *Sordicenus* mons cum Sordis vel Surdaonibus.

Nomina
Phoenicia
vel Punica

32. Populorum et oppidorum nomina vere Iberica in universum facile distinguuntur a Phoeniciis Punicisque, Graecis, Romanis. Atque ut ab his incipiamus, nomina oppidorum aut a Phoenicibus Sidone et Tyro profectis vetustissima aetate aut a Carthaginiensibus indita non multa sunt in Hispaniis. Certo huc pertinent

Abdera Boechori Carthago Gades Guius? Iamo Mago Sex Suel

Nam originem nominum illorum Aramaicam rerum memoria et rationes grammaticae aequae videntur confirmare. Dubitatum est ab Humboldtio (p. 47) de *Malaca*; enim vero etiam fluvius idem nomen habuisse traditur. Tamen magis est, ut Malacam a Phoenicibus conditam nomen habere Phoenicium cum Berlanga aliisque credamus, qui ex lingua illa nomen explicari posse censent. Contra de *Maenaca* colonia Phocaeensium dubitare licet, utrum Phoenicium sit nomen an Ibericum ab his et a Phoeniciis Carthaginiensibusve non mutatum. Denique *Balearium*, *Carteia*, *Ebusi*, *Tartessi* nomina, quae solent plerumque pro Phoeniciis haberi, mihi potius Ibericae videntur originis esse¹¹⁴). Testimonia enim nulla nomina illa indita esse a Phoeniciis Carthaginiensibusve probant, formae apte conveniunt cum certo Ibericis non paucis. Tam rara vestigia a gentibus illis in paeninsula Iberica relicta sunt.

Nomina
Graeca

33. Graecae originis nomina facile agnoscuntur. A nautis Graecis vetustissimis insulae potissimum nomina acceperunt

Cromyusa Melussa Ophiusa Planesia
Erythra Oestrymnides Pityusae Strongyle

Gymnesiae infra explicabuntur. A scriptoribus Graecis vetustissimis et ab Avieno, qui eos sequitur, haec praeterea nomina Graeca ex Hispaniis referuntur portus *Menesthei*, *Calactici* sinus, *Anysti Callipodis Celadi Chalybis Chrysi Lethe Tyrii* fluviorum, quorum supra (p. XCI) meminimus, *Asylae* (nisi *Agula* erat) *Cypselae*, *Gerontis* arcis, *Hermu* oppidi, *Molybdanae* sive *Plumbariae* urbis a fodinis dictae, *Chersomesi* Baeticae. Avieni carmen in ora orientali inter Tartessios et Sicenum i. e. Suconem fluvium *Gymnetes* ponit (v. 467 ss.). Inde a Graecis insulas Baleares postea *Gymnesias* dictas esse apertum est. Nomen populi vetustum, ut Müllenhoffius perspexit (DA I p. 160), potest et

¹¹⁴) *Ebusus* viri nomen, ut videtur, in Gallia transpadana C.V 4992 utrum huc faciat necne non diiudico.

ipsum mutatum esse e peregrino aliquo vocabulo, ut a Graecis facilius intellexeretur et habitum indigenarum simul indicaret. Nam equites Iberi, quales frequentissime videmus repraesentatos in nummis Ibericis, a levi armatura γυμνήτες proprie a Graecis dicti sunt indeque nomen in insulas translatum. Dignum est memoratu, quod hodie quoque in sermone Hispano *güete* vocabulum pro equite in usu est; quod aliunde quam ex Graeco vocabulo derivari posse negant peritissimi (Diez *Wörterbuch* II² p. 133). *Alonas* emporium Massiliense ab area triturae frumenti apta (ἄλος) dictas esse puto. Nisi nomen Ibericum est paullo immutatum; certe locus *Aloñe* dictus in Britannia fuit. *Blandae* sive *Blanda* Laeetanorum propterea quod Blanda fuit Lucaniae oppidum pro Graeca urbe minime habenda, ut visum est quibusdam viris doctis: nomen potius est Ibericum a Romanis fortasse propter aëris blanditiam secundum etymologiam popularem mutatum. *Cetroriae* prope Transductam vix a caetris Hispanorum parmulis, sed a piscibus fortasse cetaceis quasi κηροθρησαί a Graecis dictae sunt. A cosmographo Ravennate solo memoratur *Ceno oppido* mediterraneum, cuius nomen e Graeca versione oppidi alicuius novi (ζαῖνο) ortum videtur. Haec sunt nomina ex Hispaniis nota omnia, quae certo Graecae originis putanda sunt; de falso pro Graecis habitis diximus supra (p. LXXXVIII).

34. Nomina Latina plurima ab exercitu victore inlata esse consentaneum est: recensere ea breviter, ne cum Ibericis confundantur. Mixtae sunt interdum nominum formae ex vocibus Ibericis et Latinis; deinde ut nummi Latini iuxta Graecos Punicos Ibericos, ita etiam locorum nomina unius cuiusque gentis iuxta tractanda sunt.

Vetustissima possunt esse castrorum frequentia, in quibus tamen etiam insunt aetatis recentioris multa praetoriis fortasse privatis indita, haec:

Aelia	Caepiana	Mariana	Rusticiana
Aemiliana	Cinniana	Metellinum	Salaniana
Antistiana	Deciana	Palfuriana	Semproniana
Atiliana	Laelia	Paterniana	Servilia
Caecilia	Liciniana	Pereciana	
Caeciliana	Manliana	Regina	

deinde

castrum album, castra gemina, castra vinaria.

Multa praeterea nomina sunt novicia, quae castrum indicationem retinuerunt, ut *Castroverde*, *San Cristobal de Castro*, alia; quibus postea successerunt *Alcalá* a Mauris dicta.

Eiusdem militaris ut ita dicam originis sunt nomina oppidorum vetustiora pleraque haec:

Carruca? Hasta regia Palma Pollentia Turris Regina Valentia.

quibus postea accessit Legionis septimae nomen castris eius inditum et ad hunc usque diem servatum. Italiam patriam revocant nomina haec

Alba Norba Valeria
 Italicæ Spoletinum Vergilia

item alia ratione Salacia et Salaria. Albam et Albium Ligurum quamquam Müllenhoffius (D. A. III p. 181) peregrina iudicat, tamen non puto minus latina esse quam Albam Hispaniae; neque vero nego eandem radicem in Alphiim aliisque nominibus peregrinis deprehendi. Norbam autem tam Italicam quam Hispanam non recte puto Humboldtius Iberis vindicare studuit (vide quae de Norba Caesarina dixi C. p. 81. 825). Etiam Spoletini nomen ex Spoletio Umbriae deductum est; quod Car. Müllerus composuit cum Hispalis ab Hispello Umbriae, ut voluerunt (p. LXXXVI), derivando. Neque mirabimur iam Graecos Romanosque oppidorum patriorum nomina indidisse recens a se conditis in terra longinqua; ut postea idem fecisse novimus Hispanos

Nomina
 Latina

et Britannos in America, Batavos in Australia. A locorum natura vel ab origine derivata sunt et ipsa ad exemplum nominum Italicorum haec

Confluentes	Contributa	Interamna
Interamnium	Nativola	Argentolium

Ex Graecis conversa haec sunt

Lucentum ex *ἄκρα λευκή*

et insularum

Capraria	Colubraria	Corticata	Scombraria
----------	------------	-----------	------------

Inter fluminum et montium pauca tantum, ut exspectaveris, reperiuntur Latina haec vetustiora

promuntorium Lunae. Veneris. sacrum
mons Argentarius, Marianus, insula sacra
Clodianus, Florius, Rubricatus fluvii:

haec iam supra (p. XC) memorata. Ceterum Rubricatus fluvius, ut dixi, etiam in Africa fuit.

A nominibus ducum Romanorum cum vocibus syllabisve sive Ibericis sive Celticis composita sunt haec:

Graccurreis, de qua habemus testimonium disertum a Paulo Festi p. 97 servatum, a Graccho
Octaviola, de qua recte Humboldtius iudicavit, ab Octavio aliquo
Pompaelo a Cn. Pompeio
Brutobriga a D. Iunio Callaico
Cottaobriga ab Aurelio Cotta aliquo

dicta, qui fortasse ibi prope prospere rem gesserunt. Cum Octaviolae terminatione comparandum est *Titulcia* oppidi nomen, quod tamen vix credo a Titio quodam Romano derivandum esse; a *tūt* radice nomina Iberica multa formata sunt. Comparanda etiam Volcae et Gallicum *Catuvoleus* (Glück p. 47). Secuta sunt inde ab imperatorum aetate

Augustobrigae duae	Celticoflavia cf. Flavia Gallica
Caesarobriga	Claudionerium
Flaviobriga	Flavionavia

Mixtas eiusdem generis formas ex vocabulis Latinis et Ibericis habent praeterea

Intercatia	Transcudanus	Septimania
------------	--------------	------------

Cum hoc conferenda sunt gentium nomina *Avancum Caecanq(am) Ebnranco P.iganco* infra (§ 47) composita. *Catia* vocabuli radix in Caturonis nomine redit. Inde a Caesaris dictatoris et imperatorum aetate accesserunt pure Latina

Pax Iulia	Lucus Augusti cf. Lucus Asturum	porta Augusta
Caesaraugusta	Flaviaugusta	Gallica Flavia
Emerita Augusta	Nova Augusta	

item cognomina multa addita nominibus Hispanicis, veluti

Claritas Iulia	Pax Iulia	Praesidium Iulium	Virtus Iulia cet.
----------------	-----------	-------------------	-------------------

Celsa contra ut Celsithanorum nomen videtur casu tantum cum vocabulo Romano convenire; neque sita est Celsa (*Jelsa* prope *Velilla del Ebro*) in loco eminenti, sed in planitie: unde *Velilla* quae in rupe alta collocata est, pro Celsa vetere habetur fortasse non recte.

Anticaria fortasse Antiquaria fuit sic Latine dicta (hodie *Antequera*): sed tamen potest nomen Ibericae originis subesse a Romanis sermoni Latino similis factum.

Idem Suessetanorum nomini puto accidisse, qui Sussetani in titulo aliquo Latino dicuntur; Suesetae Italicae memoria Romanis praesto fuit, ut in *arsesacen* Sagunti nomine Iberico Ardeae.

Multa praeterea locorum nomina Latina temporibus procedentibus orta sunt, ut in Italia et in reliquis provinciis, ex ipsa eorum designatione, veluti:

aquae calidae. Flaviae, Quintianae, Voconiae	Bibilitanae Cilenae Origenae Querquernae
forum Bibalorum, Gallicum et Gallorum, Gigurrorum	Limicorum, Narbasorum, item ligneum
pagus parietinae portus albus, magnus	
praesidium praetorium stabulum novum turris vicus Ausonium	

Etiam Vallata (i. e. urbs vallis munita) huc videtur pertinere.

Alia locorum nomina vel casus peperit vel natura, ut

vicus cuminarius mellaria utraque oleastrum caput fluminis Anae
campus foenicularis, iuncarius fibularensis (Calagurris) pinetum pertusa
pagus marmorarius locus ficariensis roboretum ripa
plumbaria muscaria puteal fines viniolae
plagiaria nivaria fornaces salientes

Praeterea Viminacium huc pertinet a viminibus dictum in Hispania ut in Pannonia.

Denique Latina sunt mansionum solito more dictarum in viis publicis nomina multa, ut

ad decimum	ad leones	ad pontem	ad turres
ad septimum decimum	ad morum	ad duos pontes	ad Herculem
ad fines	ad murum	ad duo solaria	ad Palem
ad fraxinum	ad novas (casas puto)	ad sorores	sub saltu
ad gemella	ad rubras	ad tria capita	

Romanae originis etiam Castellanorum nomen est aperte, quamquam a Ptolemaeo (II 6, 70) inter provinciae Tarraconensis indigenas recensentur: scilicet a castello iuxta Emporias sito nomen acceperunt. Maioricae et Minoricae insularum nomina infima demum aetate, i. e. a saeculo fere quarto, videntur in usum venisse, formata illa ad exemplum nominum, qualia mulieres potissimum in Africa, ut *Monica*, sed et viri in aliis regionibus gerebant: verbi causa *Caturicus Pagusicus* in Lusitania, alia.

Haec fere sunt nominum Latinorum populis locisque Hispaniae a Romanis datorum genera varia. Quae composuimus, ut perspiciatur quam frequenti in usu fuerint neve, ut fieri solet etiam a recentibus Celticae aliarumque linguarum lexicographis, mere Latina pro peregrinis habeantur.

35. Multo quam quas modo tractavimus difficilior, ut supra diximus (p. LXXXV), quaestio est finium regundorum inter nomina Iberica et Celtica sive Gallica, quae non in Gallia tantum Narbonensi et in Aquitania, sed etiam in ipsa Hispania inveniuntur.

Nomina
Celtica

Iam inter fluminum, quae sunt in Gallia meridionali, nomina, quae vetustissima esse supra (p. LXXXIX) iam observavimus, sunt quae originis fortasse Ibericae vel certe non Celticae esse licet conicere; veluti

*Arar Atax Garumna Isara Orbis Sulgus Telis*¹¹⁵⁾

Contra quod ab *r* incipit Ruseinonis vocabulum Ibericum non videtur, sed aut Celticum aut fortasse Ligusticum. Sed alia non pauca fluminum montium oppidorum vocabula Gallica cum Ibericis in ipsa Hispania ita conveniunt, ut eiusdem linguae esse appareant. Inveni eius generis haec fere

Galliae:	Hispaniae:
<i>Andosi</i> s. <i>Andoses</i> populus Aquitaniae ¹¹⁶⁾	<i>Ἀνδούσιον</i> Polybii III 25, 2
<i>Atax</i> Galliae Narbonensis flumen et oppidum	<i>Ἀττάκιον</i> Celtiberiae oppidum, <i>Atagus</i> fluvius Avieni
<i>Aturius Atur Aturris</i> flumen et civitas Aquitaniae	<i>Ἀτουρία</i> Cantabriae oppidum

¹¹⁵⁾ Cf. *Tela* Vaecacorum oppidum itin. p. 440, 3, quod Ptolemaeo II 6, 49 *Τέλλα* est (unde Ravenn. p. 318, 17): fortasse errore.

¹¹⁶⁾ Accedunt *Andossus* dei nomen et hominum *Andosinus Andossicus Andostea* in Aquitania frequentia, ut infra videbimus item *Andusia* vicus Nemausensis.

<i>Begerri</i> s. <i>Bigerriones</i> Aquitani	<i>Bigerra</i> Oretanorum oppidum
<i>Belsinum</i> Aquitaniae it. p. 463, 1	<i>Belsinum</i> Celtiber. Ptol. II 6, 57
<i>Bergusium</i> prope Viennam Allobrogum ¹¹⁷⁾ itin. p. 346, 8 C. XII p. 296	<i>Bergusia</i> Ilergetum Ptol. II 6, 67
<i>Bituriges</i> Galli ¹¹⁸⁾	<i>Βιτροπίς</i> Vasconiae Ptol. II 6, 66
<i>Calagorris</i> Aquitaniae	<i>Calagurris</i> Hispaniae oppida duo
<i>Durobriva</i> , <i>Divodurum</i> cet. cf. Zeuss-Ebel p. 24	<i>Durius</i> fluvius
<i>Iliberris</i> flumen et oppidum Narbonensis, cf. <i>Elimberis</i> Aquitaniae Mela III 2 <i>Eliberre</i> in tabula Peutingerana, postea Augusta Auscorum ¹¹⁹⁾	<i>Iliberris</i> provinciae ulterioris
<i>Iluro</i> Aquitaniae (<i>Oleron</i>) et <i>Iluro</i> deus Index III 11 b	<i>Iluro</i> oppida duo Hispaniae
<i>Liria</i> Galliae Narbonensis	<i>Liria</i> Edetanorum, <i>Leiria</i> hodierna Lusitaniae C. II p. 36
<i>Ocelum</i> ¹²⁰⁾ Galliae Narbonensis	<i>Ocelum</i> Lusitaniae
<i>Sicor</i> portus Aquitaniae	<i>Sicoris</i> fluvius provinciae citerioris
<i>Tolosa</i> Aquitaniae	* <i>Tolous</i> , <i>Labitolosa</i> Vasconum (cf. <i>Tolox</i> hodie- rum Baeticae)
<i>Thyrus</i> fluvius Narbonensis apud Avienum v. 595	<i>Turia</i> fluvius prope Valentiam
<i>Varus</i> fluvius Narbonensis	<i>Vareia</i> Vasconum oppidum
<i>Vienna Galliae</i> Narbonensis	<i>Viana</i> (<i>Viana</i>) Gallaeciae oppida complura C. II p. 344 cf. n. 2523

Nebis Suero Tagus fluviorum Hispaniae nomina cuius originis sint cum ignoremus, probabiliter de Iberica cogitabimus. Cum Celticis non videntur convenire: nam *Succasses* Galli, *Succosa* Ilergetum, *Sucarins* nomen viri Allobrogicum (Zeuss-Ebel p. 14 Glück p. 48), *Taximagulus* Caesaris vix comparari poterunt. *Suero* fortasse cum *Sicori* componendus est. A *Nebi* dicti sunt aperte *Nebisoci* pontis Aquiflaviensis accolae; nam *Aebisoci*, quod traditur in titulo pontis Aquiflaviensis (C. 2477), recte correctum est ab Antonio Figueiredo propter ordinem litterarum in reliquis nominibus observatum (n. 5616). Etiam *Cinga* fluvius provinciae citerioris in Sicorim influens num cohaereat cum *Cingetorix* nomine Gallico (d'Arbois de Jubainville *noms gaulois* I p. 40 ss.) dubito. Similiter videtur indicandum de *Ebura* et *Epora* oppidis Hispanis, quae comparari solent cum *epo-* radice Celtica, quae equum significat, in vocabulis multis servata (d'Arbois de Jubainville *noms gaulois* I p. 101 ss.). Nomina enim illa Hispana videntur orta esse ex *Aibura* *Aebura* *Aiburobritium* *Nipora* formis vetustioribus cum *Aebisociis* vel *Aebosociis*, qui a *Nebisociis* diversi sunt. Atque haec quidem, quae supra composui, conveniunt origine et formatione. Multo etiam frequentiora sunt nomina ex eisdem radicibus, ut videntur, vel admodum similibus derivata apud populum utrumque. Quae quamquam minime ignoro fallacia esse — nam casu non raro sive potius mutationibus legitimis vocabula eadem evadere scimus e radicibus diversis apud gentes diversas —, tamen non inutile visum est hic componere breviter, quae singillatim considerata sunt atque comparanda deinde cum nominibus virorum et mulierum infra collectis (§ 42).

¹¹⁷⁾ Accedit *Bergonia* dea C. XII 1061.

¹¹⁸⁾ De quibus plenissime egit H. d'Arbois de Jubainville *les noms Gaulois chez César* cet. I (Parisii 1891) p. 87 ss.

¹¹⁹⁾ Comparandi etiam *Iliberrixus?* hominis et *Iliber* dei nomina Ind. III 11 b.

¹²⁰⁾ Ὠκεῖον Müllenhoffio D A III p. 183 Ligurum, Ὠκεῖον Celtarum visum est; nescio an recte.

Sunt autem haec

Galliae:	Hispaniae:
<i>Alauna, Alaunium</i> (etiam Britanniae)	<i>alam</i> n. 32 Alabanenses, Alaxona
<i>Arelate, Arcomici</i>	<i>Accevi</i>
<i>Acotici</i>	<i>Accla, Acclaj</i>
<i>Ausci</i>	<i>Ausetani</i> cf. n. 15
<i>Baeterrae</i>	<i>Bartis, Bartulo</i>
<i>Belendi</i> Aquitaniae	<i>Pelondones</i>
<i>Caletes</i> (cf. Glück p. 43). <i>Caleti</i>	<i>Calletes</i> Asturiae, <i>Callet</i> Baeticae
<i>Carcaso</i>	<i>Careo, Carceium, carpa</i> n. 100—105
<i>Carpentoraete, Carbantoracte</i>	<i>Carpitani</i>
<i>Cavares</i>	<i>Caura, Caurium</i> cf. <i>Cauca</i>
<i>Cessero</i>	<i>Cessetani</i>
<i>Comani</i>	<i>Comensesi</i> Astures
<i>Dimia</i>	<i>Dianium, diñiu</i> n. 99
<i>Elusates</i>	<i>Elesyces</i> Avieni
<i>Gabali</i>	<i>Gabalaica, Gbala</i> Asturiae
<i>Helvi</i>	<i>Elbestii</i>
<i>Lemovices</i>	<i>Lemavi</i> Callaeciae
<i>Luteva</i>	<i>Latia</i> cf. n. 82
<i>Naro, Narbo, nerhacen</i> n. 1	<i>Nerii, Neriium</i> promunturium
Ὀνυγίων θερμιά Aquitaniae Strabo IV 2, 1	<i>Onusa</i> Livii XXII 20, 3 et <i>Onoba</i> s. <i>Onuba</i>
<i>Oranus</i> fluvius	<i>Orctum, Oretani</i>
<i>Oscidates</i>	<i>Osca, Osqua</i>
<i>Quarvates</i> Galliae, <i>Quarqueni</i> Histriae	<i>Quarqueni, Querqueni</i>
<i>Segedunum</i> , aquae <i>Segetae, Segustero</i>	<i>Segia, Segida</i> cet.
<i>Segobii, Segodunum</i> cet.	<i>Segovia, Segobriga</i>
<i>Sordones</i>	<i>Sordi</i> Avieni, <i>Surdaones</i>
<i>Succasses</i>	<i>Succosa</i> Hergetum
<i>Tarbelli, Tarusco</i> ¹²¹⁾	<i>Tarraco, Tarraya</i>
<i>Tritilli</i> populus, <i>Trittia</i> (loci <i>Trets</i>) dea	<i>Tritium</i> oppida duo, <i>Triticum</i> gens, <i>Tritius</i> nomen
<i>Vasio, Vasates</i>	<i>Vascones</i>
<i>Venarni</i> (<i>Benearnum</i>)	<i>Vennenses, Vennipum</i> gens
<i>Volcae</i>	<i>Volciani</i>

Omisi ea, quae ad Ligures fortasse referenda sunt secundum exempla Ligusticorum, quae Müllenhoffius (DA III p. 178 ss.) collegit. Sunt eius generis *Biazzi* Corsicae et *Balcares*, *Cemenus* *Cebenna* mons et *Cemenelium* Ligurum oppidum, quibuscum *Cempsos* Avieni vix comparaverim; deinde *Salluvii* Ligures et *Salaari* Avieni oppidum, *Suetri* Ligures et *Suessetani* Hispani. Etiam *Mastrabala* palus in Gallia Narbonensi cum *Mastia* et *Mastienis* Baeticae, qui postea Bastetani fuerunt, vix comparari poterit. Callaicorum nomen, quamquam a *cal-* radice derivata sunt vocabula Celtica non pauca praeter Caletes, quos modo memoravimus, tamen non videtur Celticum esse. Certe a Gallorum omnino diversum est; nam *Callaici* *Callacci* cum derivatis omnibus scribebantur usque ad Hydatii aetatem, i. e. saeculum quintum, non *Gallacci*. Quod testimoniis omnibus collectis nuper demonstravit U. Ph. Boissevain vir doctus Batavus¹²²⁾; scilicet *Gallacci* forma orta videtur ex adsimilatione ad Galliae nomen. Inter reliqua nomina sunt sine dubio, quorum similitudo casui vel scripturae non satis accuratae vel denique mutationi ad analogiam factae tribuenda sit; veluti *Cavares* et *Caura*, *Helvi* et *Elbestii*, *Taruseo* et *Tarraco*, alia. Sed etiamsi

¹²¹⁾ *Tarusco*, hodie *Tarascón*, Müllenhoffio DA III p. 189 Ligusticum est, ut *Caruscum*.

¹²²⁾ In *Mnemosynae* vol. XX 1892 p. 286 ss.

alia quoque nomina ex eis, quae supra collegimus, alius fortasse atque Ibericae originis sunt, alia fortasse ne fugerint poteruntque addi a geographiae Gallicae peritioribus, tamen restant quae satis et abunde demonstrent. Iberos vestigia sedium reliquisse cis Pyrenaeum montem certa et perspicua.

Sed quaeri potest, quatenus Celticae cum in Hispaniam immigraverunt nomina patria locis Hispanicis indiderint. Celticae originis inter nomina locorum Hispana iure Humboldtio (p. 82 ss.) et Kiepertio imprimis visa sunt cum *-briga* voce certo Celtica composita, a Graecis $\beta\rho\rho\alpha$, a Romanis saepe *-brica* scripta. Sunt autem triginta haec:

<i>Amallobriga</i>	<i>Conimbriga</i>	<i>Nemetobriga</i>
<i>Arabriga</i>	<i>Deobriga</i>	<i>Nertobriga</i> duae
<i>Arcobriga</i>	<i>Ierobriga</i>	<i>Segobriga</i>
<i>Ardobriga</i>	<i>Lacobriga, Laccobriga</i>	* <i>Sobobriga</i>
5 <i>Acobriga</i>	15 <i>Langobriga</i> s. <i>Longobriga</i>	25 <i>Talabriga</i>
<i>Blaniobr(iga)</i>	<i>Medobriga</i>	<i>Tongobriga</i>
<i>Caeilobriga</i>	<i>Meidubriga</i>	<i>Tuntobriga</i>
<i>Caliabriga</i>	<i>Merobriga</i>	<i>Turobriga</i>
<i>Calibriga</i>	<i>Mirobriga</i> duae	<i>Valabriga</i>
10 <i>Centobriga</i>	20 <i>Montobriga</i>	30 <i>Volobriga</i>

Accesserunt aetate demum Romana similiter formata (ut supra p. XCIV vidimus):

<i>Augustobriga</i> duae	<i>Caesarobriga</i>	<i>Fluviobriga</i>
<i>Brutobriga</i>	<i>Cottaeobriga</i>	<i>Iuliobriga</i>

Exstant loca ita nominata in eis paeninsulae regionibus, quas probabile est a Celtis olim occupatas fuisse; in eisdem etiam eorum nomina cum *-bricus* voce composita reperta sunt *Bandaetobricus Tameobricus*. Itaque Celtiberorum ea propria esse apparet. Sed ut Romani *briga* vocem Celtiberis familiarem cum vocibus Romanis, ita Celtas quoque voces Ibericas locorum, quas ab indigenis audiverant, cum eadem composuisse concedemus. Nam ex magno eius generis nominum numero tria tantum Nemetobrigae Nertobrigae Segobrigae etiam radicem Celticam videntur habere certam (cf. Glück p. 149), reliqua omnia priore parte Ibericis similia sunt quam Celticis. Atque in Nemetobriga intellegimus locum sacrum a Celtis dictum, ut Nemetatos Callaeciae populum et Nemaunurissam Vasconum oppidum, componenda haec fortasse cum Nemauso et Namasatibus, in oppidum crescere potuisse. *Nert* vocabulum Celticum esse virtutem fortasse significans notum est (Glück p. 81). Sed Segobriga in Hispaniis similia habet tot nomina

<i>Segestica</i>	<i>Segisa</i>	<i>Segontia</i>
<i>Segia</i>	<i>Segisama</i>	<i>Segoria</i>
<i>Segida</i>	<i>Segisamo</i>	<i>Segossoq(um)</i> ,

quibus fortasse etiam *Segura* hodiernum fluvii et saltus nomen addi potest, neque desunt cognata apud Ligures, velut *Segurii* et *Segusiavo* (vide Müllenhoffii DA III p. 188), et in reliquis regionibus a Celtis olim habitatis (ut *Segedunum* Britanniae, alia), ut de *seg-* radice origine, utrum illa proprie Celtica habenda sit neque, certi nihil statui possit. Accedunt hominum nomina ab eadem *seg-* radice formata (infra § 42) apud gentes Celticae frequentia (vide Ind. III n); inter quae *Segontius* nomen est. Celticae praeterea originis possunt esse inter nomina locorum Hispana pauca haec terminata

in <i>-dunum</i> :	<i>Avialdunum</i>	<i>Caladunum</i>	<i>Estledunum</i>	<i>Sebendunum</i> ,
--------------------	-------------------	------------------	-------------------	---------------------

a quibus tamen diversa sunt *Oclunum* Bacticae et *Boedunia Betunia* Callaeciae, sed cognatum fortasse *Meidunum* castellum; deinde incipientes

ab <i>-amb-</i> :	<i>Ambinogildus</i>	<i>Ambirodocus</i>
-------------------	---------------------	--------------------

item formata

a *-briga*: *Brigaeum* *Brigantium*

cum matribus *Brigaeicis* (C. 6338 l). *Brigantium* sane redit in Gallia Narbonensi Britannia Raetia. Etiam *Bracara* et **Brabantia*, utpote a *br* incipientia, fortasse non Iberica sunt origine: ut supra (p. LXXVIII) observavimus. Celticae praeterea originis videntur oppida pauca, quorum nomina incipiunt

ab *-r*: *Randa* *rhalurqu* n. 105 *Riga* *Risoma*

(*Rigusa* Carpetaniae non recte tradita est), quorum ultima duo vicorum sunt prope Billibilim sitorum a Martiale solo servata. His addantur

Clunia, quam Celticam credimus propterea quod redit in Raetia: at quod in Corsica insula exstat ad Ligusticam potius referri poterit originem: deinde

Celti oppidum Baeticae, quocum supra (p. LXXXVII) vidimus conferri posse Celtianensium civitatem Africanam (nam Celsae et Celsithanorum n. 33 nomina diversa putamus et proprie Iberica, vide p. XCIV);

Germanorum nomen, quod Oretanos gessisse audimus, et

Medulbus mons, *Medulla*, *Medulli* (cum *Meidubrigi* et *Medumio*),

conferenda illa cum Mediolanio Insubrum aliisque eiusdem radiceis nominibus Celticis. Denique

Vindii montis: *vind-* enim radix in vocabulis Celticis non paucis exstat. Celtarum haec vestigia esse posse non negabimus: sed mirabimur perpaucis ea esse atque deesse omnino in Hispania nomina locorum apud reliquos Celtas frequentia in *-acum*, *-magus*, *-acum* terminata. Celtibericas contra *-accus*, *-aegus*, *-egus*, *-igus* terminationes esse *Callaecia Brigaeum* aliaque eius generis nomina deorum et hominum indicant, de quibus dicitur infra (§ 43).

Itaque non admodum multa sunt in Hispaniis, quae proprie Celtiberica dici possunt. locorum nomina, scilicet indita illa a Celtis oppidis a se sive conditis sive occupatis, ex parte composita e radicibus Ibericis et terminationibus Celticis. Similia infra e virorum mulierumque nominibus Celtibericis deducere licebit, quamquam ibi etiam difficiliter quam in locorum nominibus Celtica ab Ibericis distinguuntur.

36. Itaque quae iam restant nomina in indice nostro altero (H u a—c) composita fluviorum montium populorum oppidorum cet., scinctis Phoeniciis Graecis Romanis Celticis, ea iam provere Ibericis tuto haberi poterunt. Quae si universa consideramus, primum illud observatione dignum est, in nulla alia fortasse regione nomina locorum tam frequenter iterari quam in Hispania. Nam eiusdem similisve formae et eiusdem igitur, ut sumere licet, originis vocabula atque adeo prorsus aequalia ter et quater per omnes paeninsulae regiones sparsa videmus. Sunt autem nomina illa plus semel usurpata haec:

Nomina
Iberica

Aebura Carpetanorum Liv. XXX 30, 3 (fortasse non diversa ab Ehora Lusitana, vide C. p. 111). *Ehora* Lusitaniae (C. p. 13. 805), *Ehora* Edetanorum (Ptol. II. 6, 62) aliunde non nota. *Ebura* Cerialis Baeticae (Strabo III 1. 2 Plin. III 10 Ptol. II 4, 9; cf. *Eburum* Italiae), *Epora* Baeticae (Plin. III 10 it. Anton. p. 403. a C. p. 301. 886) in nummis n. 121 fortasse etiam *Aipora* dicta. Quae tamen vocabula num eiusdem originis sint omnia dubitari potest.

Calagurris (hodie *Catalorra*) duplex non solum in citeriore, fibulariensis et Nassica (v. C. p. 404 et nummus n. 64*), tertia in Aquitania (vide p. XCVI) fuit, sed *la Calahorra* dicitur hodie quoque vel non ita pridem dicebantur castella in pontis capite adversus Cordubam positum et vetustum aliquod prope Acci situm¹²³). Ut facile credamus nomen aliquando appellativum fuisse castellum certi cuiusdam generis significans.

Contrebia Leuceada Liv. fragm. I. XCI, si modo diversa fuit a Contrebia simpliciter dicta (Vell. II 5, 2 Val. Max. II 7, 10 VII 4 ext. 5 C. 4935, cf. nummus n. 100).

¹²³ De quo dixit Car. Justi *Jahrbuch der K. Preuss. Kunstsammlungen* n. 1891 p. 2 ss.

- Hispalis* ulterioris oppidum clarum (C. p. 152). *Ispallenses* conventus CaesarAugustani stipendiarii (Plin. III 24).
Hiberis oppidum notum (C. p. 285 nummus n. 128) et flumen oppidumque provinciae Narbonensis, item *Elimberis* Aquitaniae (supra p. XCVI).
Iluo in citeriore (C. p. 613) et in ulteriore provincia (C. p. 246), item in Aquitania (v. p. XCVI).
Laeobriga Vaccaeorum. *Laeobriga* Lusitaniae.
Lancia oppidanorum et Transcudanum (C. p. 95) Vettonum, *Lancia* Σαγγυα Aevacorum Ptol. II 6, 55, Asturum Dio III 25. De *lanca* hastae vocabulo supra dictum est (p. LXXXII).
Lauvo citerioris (C. p. 482) et ulterioris (p. 246).
Liria Edetanorum (C. p. 509) et *Leiria* hodierna Lusitaniae prope Collipponem (C. p. 36); item *Liria* Galliae Narbonensis (v. supra p. XCVI).
Montesa Bastitanorum (C. p. 456) et Oretanorum (C. p. 434); cf. *Montesa* hodierna regni Valentini.
Nertobriga Celtiberiae n. 87 et ulterioris (C. p. 125).
Oculum (Duri) Lusitaniae. *Oculum* Callaeciae.
Osea citerioris (C. p. 407). *Osqua* *Oscua* ulterioris (C. p. 275); *e* enim et *eu* quae discrimen non faciunt.
Otobesa, diversa illa ab *Oetogesa*, in citeriore (C. 3794) et in Lusitania (C. 826 829).
Pintia Callaeciae et Vaccaeorum (nisi eadem est).
Saguntum citerioris oppidum clarum. *Saguntia* ulterioris (Plin. III 15 Ptol. II 4, 10); id quod unum satis est ad refellendam opinionem a Romanis defensam, scilicet Saguntum Graecam urbem esse et a Zacyntho nomen ducere.
Salduba CaesarAugustae nomen vetustum (C. p. 406 et nummus n. 35) citerioris, ulterioris flumen et oppidum (Mela II 94 Plinius III 8 Ptolemaeus II 4, 9, 10).
Segida Celtiberiae (Strabo III 4, 13 Florus I 34, 3 Appian. Hisp. 44). *Segida* Restituta Iulia Baeturiae (Plinius III 14 Ptol. II 4, 10 C. 988), *Segida* Augurina Turdulorum (Plin. III 10 Ptol. II 4, 9); comparandae illae cum *Segisa* Basteantiae (Ptol. II 6, 60).
Segobrigam unam tantum fuisse puto, cf. infra nummus n. 99.
Segontia Aevacorum (C. p. 388, 927). Vaccaeorum Paramica dicta (Ptol. II 6, 49, 65; cf. supra p. LXXXII de *paramus* vocabulo), tertia incerti situs (C. 3626 et nummus n. 95; ubi Plinii verba III 27 attuli *Segontia* et *Ueama*, quae nomina *erubro* aliis in locis usurpantur).
Segovia citerioris (C. p. 379), ulterioris (C. 1166).
Ueama Argaeorum (C. p. 387 et nummus n. 74) et Barca (C. 2854).
Redeunt praeter nomina haec viginti plus minus bis vel saepius usurpata eadem nomina *Iliqae* in *Ilipula*, *Iliturgis* in *Iliturgiicola*, *Obulconis* in *Obulcula* et *Ipacobulcula*, *Segisamae* in *Segisamone* et *Segisamunculo*. *Talabara* et *Talabriqae* iuxta inveniuntur, atque inter nomina hodierna *Talavera* frequens est. Frequentia item cum *Nava* composita (et *las Navas*); de quo vocabulo diximus supra (p. LXXXIV).

Si nomina locorum, quae adhuc in usu sunt paullum mutata, examinabuntur, multa addi poterunt supra scriptis. Addenda sunt praeterea nomina in Galliis et in Hispania obvia, quae supra composuimus (p. XCVI).

Quae nominum iteratio sive inde explicanda est, quod vocabula illa olim significationem quandam appellativam habuerunt, sive e populorum migrationibus; certe per latum paeninsulae spatium unam aliquando fuisse linguam indicant.

Ipsius terrae Hispaniae et Hispanorum nomen fortasse huc trahendum est, simodo non sine quadam probabilitate ex eadem radice a quibusdam viris doctis derivatum esse statuitur atque Hispalis oppidi. Quod sane certum non est; neque vero maiore cum probabilitate ab aliis ex Hesperiae Graeco vocabulo vel ab indigenis vel ab Italicis hominibus barbare mutatum esse creditur; quae opinio Kieperto (enclir. sui p. 482) visa est non prorsus reicula esse. Humboldtius (p. 60) Hispalim cum Hispania componi posse iudicat atque etiam Hispellum Umbriae comparat (vide p. LXXXVI); ineptam Isidori (orig. XV 8) eiusve auctoris opinionem, qui a palis nomen deduxerunt, merito damnat. Itaque Hispanorum et Hispaniae nomen utrum Ibericum sit et cum Hispalis et Ispallensium componendum an externae originis certo quidem definire non licet; illud

vero mihi multo videtur probabilius esse. Quodsi re vera Ibericum est, et ipsum cum Hispali et Ispallensibus compositum aliqua ratione probat unam fuisse totius paeninsulae linguam¹²⁴⁾.

Aequalitas deinde per totam fere paeninsulam sermonis etiam eo demonstrari videtur, quod eadem vel similes in omnium regionum nominibus existant terminationes. Ita in *-o omis* terminantur nomina locorum diversissimorum haec:

<i>Andelo</i>	<i>Baclo</i>	<i>Castulo</i>	<i>Ithuro</i>	<i>Sacpo</i>	<i>Turiaso</i>
<i>Asido</i>	<i>Bactulo</i>	<i>Dipo</i>	<i>Lauro</i>	<i>Sisapo</i>	<i>Urgavo</i>
<i>Asso</i>	<i>Barcino</i>	<i>Iluo</i>	<i>Oiaso</i>	<i>Tarraco</i>	<i>Urso</i>

quibuscum componenda sunt populorum nomina similiter terminata:

<i>Ausones</i>	<i>Berones</i>	<i>Surlaones</i>	<i>Vettones</i>
<i>Autriyones</i>	<i>Pelendones</i>	<i>Vascones</i>	

Non minus late propagata sunt in *-li* terminata, unde a Romanis nominativi in *-lis* facti sunt ad similitudinem nominum Latinorum, haec

in <i>-i</i> et <i>-is</i> :	<i>Araceli</i>	<i>Celi</i>	<i>Hispali</i> ¹²⁵⁾	<i>Myrtilis</i>	<i>Sirelli</i>
	<i>Bilbilis</i>	<i>Gili</i>	<i>Intibili</i>	<i>Sacili</i>	<i>Singili</i>
in <i>-bis</i> :	<i>Sactabis</i>	<i>Sarabis</i>	<i>Scallabis</i>		

Ad regiones tres maxime dissitas pertinent formae

in <i>-unda</i> :	<i>Arunda</i>	<i>Curunda</i>	<i>Gerunda</i>
-------------------	---------------	----------------	----------------

Quarum prima Baeticae meridionalis, altera Asturiae, tertia regionis inter Pyrenaeos et Barcinonem sitae est. Etiam haec igitur nomina in maiore sane Hispaniae parte unam aliquando in usu fuisse linguam videntur clare indicare.

37. Sed habent etiam regiones singulae nominum formationes vel sibi proprias vel frequentiores quam in reliquis. Ita in paeninsulae partibus ad septentriones et orientem spectantibus atque provinciae citerioris, quas proprie Ibericas dicimus, frequentia sunt formata

in <i>-ama</i> :	<i>Canama</i>	<i>ledisama</i> n. 68	<i>Ricama</i>	<i>Sqisama</i>	<i>Ucama</i>
------------------	---------------	-----------------------	---------------	----------------	--------------

contra *Cartima* (hodie *Cartama*) Baeticae est; addenda fortasse insula a Pythea solo memorata *Uxisama*. Deinde citerioris sunt nomina

in <i>-ant</i> ¹²⁶⁾ :	<i>Almantica</i>	<i>Salmantica</i>	<i>Cascantum</i>	<i>Termantia</i>
	<i>Aligantia</i>	<i>Numantia</i>	<i>Palantia</i>	<i>Ζίζζανζ Σαγαντων</i>

quibus adde *Celebandicum* iugum Avieni, et

in <i>-ont, -unt</i> :	<i>Lebedontia</i> Avieni	<i>Segontia</i>	<i>Saguntia</i>	<i>Saguntum</i>
------------------------	--------------------------	-----------------	-----------------	-----------------

Eiusdem regionis sunt formata

in <i>-ed</i> :	<i>Congedus</i>	<i>Heledus</i> Avieni	fluvii
	<i>Idaberla</i>	<i>Orospeda</i>	montes
in <i>-id</i> :	<i>Berydum</i>	<i>Segida</i> (<i>Segeda</i>)	oppida

quibus addenda est *Ubeda* hodierna dactylice pronuntiata; unde credibile est terminationes illas corripere solitas esse antiquitus. Sequuntur formata

in <i>-erd</i> :	<i>Boterdus</i>	<i>Herda</i>	<i>Osiorda</i>
in <i>-esc</i> :	<i>Comensesi</i>	<i>Corovesi</i>	<i>Orgonovesi</i>
	<i>Vatiresca</i>	<i>Virovesca</i>	<i>Vibesea</i>

quibus addenda sunt *Κονίχχοι*, *Μενόσκα*, *Ούσα*, *Ούπτα*
cum eodem *-sc* suffixo formata,

Nomina
regionibus
singulis
propria

¹²⁴⁾ Sane qui Hispaniae nomen ex Graecis vocabulis et; Ησπέρην ortum putant cum Ioh. Baumaek (*Studien zur dem. Geogr. der Griechischen und der arischen Sprachen* I 1, Lipsiae 1886, p. 74), eis haec scripta non sunt.

¹²⁵⁾ Dixit de Hispali forma antiquiore Havesit in Willflinii *Archiv. lexicoogr. Lat.* IV 1887 p. 142, in *-i* formam genuinam esse iudicans; recte.

¹²⁶⁾ Illius generis formas existisse etiam apud Ligures, neque vero apud Celtas adnotavit Müllenhofius *DA* III p. 191.

in *-etum*: *Boletum* *Lobetum* *Orrctum* *Sabetum*
*Ioretum*¹²⁷⁾ *Oretum* *Ovetum* *Toletum*

quibuscum comparanda sunt quae infra composuimus nomina populorum in *-etes* et *-etani*; deinde

in *-ar (-urr)*: *Astures* *Bituris* *Consabura* *Iarcuris*
Aturis *Colagurris* *Gracurris* *Lacurris*

quibus accedunt *Paesuri* Lusitani, *Metturicum*, *Τειζογορί* Astures, *Iburo* utriusque provinciae et Aquitaniae oppidum, item Cantabri Asturesve

Gigurri *Saurri* *Eburanci*

Contra ulterioris sunt

Aesuris flumen et oppidum *Baeturia* *Ocuri* *Ostur*
 item *Andura* *Ebura*

Citerioris vero item sunt formata

in *-ar*: *Baleares* *Egara* *Mearus* fluvius *Tamara* (cf. *Tamarus* Italiae)
 in *-arr*: *Sigarra* Laetaniae *Egicarrri* *Susurri* Astures
 in *-err*: *Baetrae* *Bigerri* *Iliberris* *Seterae*
 in *-or*: *Sicoris* fluvius *Solorius* mons Avieni *Capori* *Talori* *Tapori*

cum *Matusarum* et vico *Baedorum* Lusitanis: siquidem illi Baedores fuerunt, non Baedi. Ad formata cum *-arr* sive *-ar* suffixo accedit fortasse montium *las Alpujarras* nomen; ut supra observavimus (p. XC). Accedunt denique montes *Saburus Silurus* Avieni et *Tader Ticer* fluvii. Neque obstat quominus haec omnia pro vere Ibericis habeamus, quod inter alia *Ligures* et in Britannia *Silures* nomina habuerunt similiter formata itemque *Eburones* Celtae. Citerioris denique sunt formata

in *-os*: *Ἀνδύσιων* *Dertosa* *Ἐγούσα* *Libisosa* *Metercosani* *Labitolosa* *Tolosa*
 in *-us*: *Ebusus* **Onusa* *Tamusia*

quibus fortasse adnumeranda est *Lanusia* hodierna (quamquam etiam *la Nucia* scribitur) inter Dianium et Lucentum sita. Ceterum *Andusia* locus est prope Nemausum (C. XII 4553). Etiam formata

in *-es*: *Mentesa* utraque *Octogesa* *Otobesa*

citerioris sunt; *Salpesa* sive *Salpensa* ulterioris.

Ceterum in his et similibus num suffixa similiter scripta eadem fuerint omnia dubitari potest propter vocales sive productas sive correptas; de quibus nomina hodierna habemus testimonia saepe unica neque omni ex parte certa; nam lingua Hispana novicia quantitatis vocalium admodum incuriosa est. Ita *Astures Sicoris* (hodie *Segre*) corripuntur; ante *r* duplicem utrum corripiantur vocales an producantur ignoramus. Similiter de reliquis suffixis iudicandum est.

Contra in ulteriore provincia praevalet terminata

in *-ci*: *Aruci* *Iuuci* *Iptuci* *Tubucci* *Tucci* *Urci*

(cum in citeriore sola sint *Ilici* et *Iurci*)

in *-gi*: *Artigi* *Cantigi* *Oninji* *Saltigi*
Astigi *Olontigi* *Ossigi* **Sosontigi*
 in *-urgi*: *Hiturgi* *Isturgi* *Lacimurgi* *Murgi*

quibus adde

Lacurgentum *Chilasurgum* *Isurgum*

illud fortasse a Romanis formatum ad exemplum Lucenti et similibus, hoc eum gentium terminationibus similibus in *-gum* (pro *-quom*, *cum*?) componendum (infra § 47). Quamquam *-ent* suffixum praeterea in *Tingentera* est (iuxta *Tingi* Africanam) et comparari potest cum *-ant* *-ont* *-unt* citerioris, de quibus diximus (p. CI). Cum *-urgi* suffixo comparanda praeterea sunt nomina vetusta

**Anistorgis* *Conistorgis*

¹²⁷⁾ Plumbum nigrum lovetanum, cuius Plinius meminit, a loco quodam Cantabriae videtur nominatum esse, non *Ovetanum* ab Oveto (*Oviedo*) Asturiae.

Ulterioris deinde sunt terminata

in *-li*: *Hispali* *Singili*

Sed citerioris:

Bilibi *Gili*

Deinde item ulterioris

in *-i*: *Ucubi* *Aratipsi* *Tispi* *Ulisi* *Celti*

in *-uba*: *Corduba* *Iponuba* *Maenuba* *Onuba* *Ossonuba* *Salduba*

quorum quaedam etiam in *-oba* transeunt, ut *Ossonoba* et *Iponoba* propterea male *Hippo nova* in codicibus scripta, ut vidimus (supra p. LXXXVII): addendus est *Orobis* fluvius Avieni. Tamen *Salduba* etiam vetustum Caesaraugustae nomen fuit praeter fluvii et oppidi Baetici. Ulterioris item sunt frequentia

in *-ipo, ippo*¹²⁸): *Acinipo* *Cedripo* *Iripo* *Oripo* *Sciripo*
Baesippo *Collippo* *Olisipo* *Ostippo* *Ventipo*

quibus addenda sunt
 in *-isa, -issa*: *Dipo* *Ilipa* *Saepe* *Sisapo* (*sisip* in nummo Latino n. 127):

cum *Iturissa* et *Nemanturissa* citerioris sint;

in *-ora*: *Bora* *Ebora* *Epora* *Libora*

quibus similis est *Elbocoris*, si modo recte traditur:

in *-et*: *Cullet* *Ceret* *Osset*

a quibus tamen fortasse origine non differunt a Romanis in *-etum* formata citerioris, de quibus modo diximus (p. CII).

Per universam sane paeninsulam sparsa sunt populorum nomina

in *-etes*: *Berduetes* *Ceretes* *Esletes* *Igletes* *Misgetes*
Carietes *Cynetes* *Gymnetes* *Indicetes*

in *-etani*: *Ausetani* *Cessetani* *Lacetani?* *Seletani*
Bastetani *Eletani* *Lacetani* *Suessetani*
Cerretani *Iactani* *Oretani* *Vessetani*

in *-itani*: *Deitani* *Igaeditani* *Laminitanii* *Lusitani*

quibuscum supra iam composuimus *Barbetium* iugum Avieni et *Tononitum* rupem eiusdem. Idem igitur suffixum *-et* Ibericum in *-etes* Graeci, in *-etani* *-itani* Romani flexerunt.

Restat terminationum genus quoddam, quod cum Celticae Graecae Latinae linguae formationibus simile sit, tamen ex parte sane proprie Ibericum sive fortasse Celtibericum est: ut docet exemplorum in certis quibusdam paeninsulae regionibus frequentia. Suffixa dico cum gutturalibus formata in *-ac -aic -aec -ec*, in *-oc -nc*, denique in *-ic*, in quibus adhibendis quatenus Graeci Romanique indigenarum sonos proprios mutaverint difficile est dictu. Composui primum prioris generis exempla, quae sunt

in *-ac* sive *-aq*: *Ablaidaci* *Caraca* *Maliaca* *Tarraco*
Aparrag(um) *Kovaxxi* *Miacum* 20 *thitayš* n. 62
Arriaca *hthlayn* n. 104 15 *Orniaci* *threayn* n. 108
Attacum 10 *Lambriaca* *Pisoraca* flumen *ttayš* n. 76
 5 *Brasaca* *lutayš* n. 82 *pulayš* n. 40 *Ugultoniacum*
Cadiacus *Mavvaxi* *Schelaci* *Urbiaca*

Adde *Coriucense* castrum, cuius Hydatius solus meminit. Cum nominibus in *-ac* componenda sunt, in quibus *e* in *y* fortasse transit, haec:

Atanuyrum *Tamaya* fluvius *Veliopi* gens
Attayus fluvius Avieni *Tarraya* oppidum *..ulibayn* gens

¹²⁸) Humboldtius ea propter Hipponis similitudinem, quod nomen falso redire credebat in Iponuba Hispana, Africanae originis putabat omnia: sed desunt praeterea inter Africanam similiter formata.

item lares **Tarmuceubaci*. Quaedam eorum, non omnia, sunt Asturum Cantabrorum Callaecorum. Eorundem omnia sunt formata

in *-aic* sive *-aec*: *Alterniāicinus* *Brigaeum* *Callaici, Callaicia*¹²⁹⁾ *Gabalaica* Asturiae
Arrouñlaeci et *Brigiacinus* *Ceceaeci, Cerenaei*

cum dea *Atacina* sive *Adaegina* alisque deorum Callaecorum nominibus in *-aic, -aeg*, quae infra composuimus (§ 39). *Σάλλακος* Ptolemaei (II 5, 6) in Lusitania locus non videtur satis certus esse. Etiam *Lamego* Portugalliae hodiernae ex *Lamaeco* vetusto potest ortum esse; sed cf. *lamicom* n. LVII v. 7. Diversa putaverim

Ategua *Complega* *Noega* (Νόγζ)

sed comparanda sunt praeterea

Olea *urkekn* n. 116

quae forma est ab *Urci* oppidi nomine Iberice derivata.

Per totam quidem paeninsulam, sed frequentius in regionibus septentrionalibus, reperiuntur formata

in *-oc, -oq*: *Abbioicum* *Counceidoq(um)* *Nebisoci* *Turoqua*
Aebosora *Eliocroca* *Sambroca* fluvius *Uloq(um)*
Amocensis **Etonmoq(um)* *S[e]janiocum* *Urcalioeus*
Clouioq(um) *Longeioicum* *Segossoq(um)* *..riq(um)*

Quibus addenda sunt pauca formata

in *-uc, -ouq*: *Carruca* (Latinum?) *Ἐλίζουα* *hsthucn* n. 46 **Marruca* *Θάβρουα*
Cossouq(um) (Elesyces) *Manuciq(um)* *Sambrucola* *Veluca*

in *-og*: *Moroqi* Cantabri *Μόροια* Ptolemaei *Turmoqi* sive *Tormoqi*

Omnium vero frequentissima sunt Graecisque et Romanis simililne formata nomina

in *-ic*: *Abilici* *Bundalici* *Leonica* *Salmantica* (*Almantica*)
Albonici *Celtici* *Limici* *Sorica*
Argamonicici *Dessici* *Pellici* *Tamarici*
Argilici cf. *arcaliqs* n. 90 *Ereacica* *Salica* *Tallica*

His accedunt gentium nomina permulta in *-ico, iq(um), -icum, -eica, -igun* terminata, quae infra composuimus (§ 47). *lamicom* n. LVII v. 7 atque deorum aliquot item infra enumerata (§ 39).

Eadem derivationis forma inest praeterea in:

Anticaria cf. *Ἀντικαρία* *Cavicum* *Ἰνδική* *antescen* n. 6 *Indicetes* *Mendiculeia* (Latinum?)
et paullum breviate

in *Cabarei* *Cauca* *Desonci* *Αιζοδύνα*
Kάρα *Cibari* *ilagappq* n. 81 *Αουτίχα*
carpa n. 100—103 *Cinca* flumen *Iporca* *Σαλίχα*¹³⁰⁾ *Autrigonum*
in *Κονίτζα* *Menosca* *Ospua*
Comenesicq(um) *Orgenomesci* *Virovesca*
Corovesci *Oscu* *Fobesca*

quae supra iam memoravimus (p. CI),

in gentium nominibus in *-anco, anq(um), -ancum* (infra § 47)

et cum derivatione Latina in *Dagecium, Tilducia*. Atque hic quoque *c* interdum transit in *g*,

in *Acolgigi* *Cabruagenigi* *serga* n. 13 *untga* n. 15⁹
Autrigones *Cariya* *Visaligi*

et reliqua gentium nomina in *-igun, -gun, et -gu* (§ 47).

Sed differunt in *-ci* et *-co* formata, ut *Ilici Ilorei Iharco Urci*, et in *-gi*, ut *Biscargi Ili-turgi Isburgi* (*Isurgul*) *Murgi Lucimurga*, et vetusta **Anistorgis, Conistorgis* (p. CII).

¹²⁹⁾ *Callaicus Callaicia* scripturam vetustiore esse vidimus supra p. XCVII adn. 122.

¹³⁰⁾ Cf. etiam *Σάλλα* Oretanorum Ptol. II 6, 58 et *σαλίχα* vocabulum, de quo dixi supra p. LXXXII.

Late igitur patebat derivationum usus, quae Graecis et Latinis in *-oss* et *-icus* similes sunt, quamquam non prorsus aequales. Sed temere faceret, si quis inde iam Iberorum linguam stirpi Indogermanicae adscribendam esse concluderet.

Itaque quod derivationum terminationumque comparatio docuit, unam fuisse in paeninsula linguam, idem etiam videtur e radicibus vocabulorum deduci posse, quantum quidem soni similitudo aequabilem originem spondet. Verbi causa nomina derivata e radicibus *ar- ars- arv-*, *hait- baet-*, *bal-*, *barb-*, *cal-*, *cam-*, *car-*, *il- ili- ilu-*, *itu-*, *lac-*, *os- osc- ost-*, *seg-* (de qua supra diximus p. XCVIII), *tur-* et ipsa sparsa sunt per totam paeninsulam: ut index geographicus docet. Sed talia sufficiat indicavisse futuris linguae Iberorum vetustae interpretibus.

38. Sonorum denique quorundam, qui linguae Ibericae proprii fuerunt, quatenus a Graecis Romanisque auditi sunt et perscripti, per omnes paeninsulae regiones varietates eadem observantur. Ut incipiamus a diphthongis, frequentissimae per totam Hispaniam sunt

ai et *ae*, quarum exempla non enumero. Exstant praeterea

<i>ai</i> in formis vetustis:	<i>Autrigones</i>	<i>Channus mons</i>	<i>Harangatae</i>	<i>Plentauri</i>	<i>Salauri</i>
et in fortasse recentioribus:	<i>Aucci</i>	<i>Aurium</i>	<i>Cauca</i>	<i>Roula</i>	
	<i>Aucieicu</i>	<i>Ausa</i>	<i>Caura, Caurium</i>	<i>Souga fluvius</i>	
	<i>Aurgi</i>	<i>Auvancum</i>	<i>Lauro, Olaura</i>	<i>Saurium</i>	
<i>oi</i> ¹²¹⁾ , <i>oe</i> in:	<i>Abbaioeum</i>	<i>Coelerni</i>	<i>Hoiturpi</i>	<i>Noiga (Noega)</i>	<i>Noila</i>
	<i>Oiarso = Oeaso</i>	<i>Ochunum</i>	<i>Zoclae (Zelac)</i>		
<i>eu</i> in:	* <i>Ameucnus fons</i>	<i>Leuni</i>	<i>Plentauri</i>	<i>Seurri</i>	Callaeciae populis
<i>ei</i> in:	<i>Acceiq(um)</i>	<i>Aucieicu</i>	<i>Couneidoq(um)</i>	<i>Longeidoeum</i>	<i>Seilenses</i>

Sonorum in
nominibus
geographicis
proprietas

quae et ipsae ad Callaeciam pertinent omnes.

Neque vero utrum soni hi vere diphthongi fuerint an seorsum pronuntiandi, id quod multa suadent, hic disputo; iam Zeussius diphthongos Celticas recte observavit pronuntiandas esse fortasse per diaeresin.

Ut *eu* et *ei*, ita in Celticis potissimum regionibus et in nominibus quibusdam originis Celticae observatur

ou, in: *Clounioq(um)* *Cossouq(um)* *Coouqium* *Couneidoq(um)*

Sed fieri potest, ut diphthongi pleraeque, quod in nominibus Celticis Galliae observatum est, ad Graecam Romanamque scribendi consuetudinem vetustiore redeant. Easdem enim fere diphthongos etiam in Celtarum lingua a Graecis Romanisque auditas et perscriptas esse notum est. Nam *ai ae* (Zeuss-Ebel p. 29), *oi oe* (ibid. p. 30), *au* (ibid. p. 32) non raro, saepe *-ou* (ibid. p. 34) in vocibus Celticis apud scriptores veteres et in inscriptionibus leguntur: *ei* (Zeuss-Ebel p. 32) et *eu* (ibid. p. 34) aliquanto rarius. Itaque cum communes fuerint utrique linguae, Ibericae et Celticae, quaeri potest de singulis exemplis utri tribuenda sint. De nominibus hominum a *boud-* et *tout-* radicibus derivatis dicemus infra (§ 42); etiam deorum nomina in *-aicus -accus (-aiqus -aegus)* Celticis similia sunt (vide infra p. CX). Ceterum transiisse videtur *ai ae* in *e* in *Achura Eburna Aipora Epora* nominibus, quae propterea fortasse diversa fuisse existimavimus (p. IC) a Celticis ab *eburo-* et *ep-* radicibus formati.

Contra Ibericae linguae propriae videntur rariores vocalium coniunctiones

in *ao* sive *aro*: *Alarona* *Bursaones* *Petavonium* *Urjavo*
Amaonicum *Herqavones* *Surdaones*

Conferantur

Aravi *Iadovi* *Lemavi* *Tridiavi*

¹²¹⁾ Ἰουπίσσινοι prope Castulonem Plut. Serf. 3 fortasse non recte traduntur.

in <i>ua</i> sive <i>uva</i> :	<i>Avancum</i>	<i>Cardua</i> (Latinum?)	<i>Muniqua</i>
	<i>Ategua</i>	<i>Luanci</i>	<i>Tuatuc..</i>
	<i>Cabrugenigi</i>	<i>Marilua</i>	<i>Urbicua</i>

In quibus quod *r* non raro interponitur inter *a* et *o*, *u* et *a*, potest a Romanis factum esse similiter ut Graecas eius generis sonorum coniunctiones solebant diungere, veluti in *Menolavos* *Oinomavos* et similibus, comparandis illis cum *Aravi Alavona* *Petaravonum Lemari Tridiavi* Ibericis Celticisve. Etiam *Osqua* pro *Oscua* e consuetudine Romana potest orta esse.

Ibericae item sunt hae coniunctiones

in <i>-ca</i> (<i>-ia</i>):	<i>Mearus</i> fluvius	Θεαία	Hercavonum Ptol. II 6, 63
	<i>S[e]janioecum</i>	<i>Searo</i> , <i>Siarum</i> (Livii)	<i>Teur</i> (<i>Tiar</i>)
in <i>-eo</i> :	<i>Deobriga</i> (cf. <i>Deitania</i>)	<i>Leonica</i>	

Exstant exempla quaedam vocalium pronuntiando vel scribendo mutatarum, in quibus aetates testium Graecorum Romanorumque respiciendae sunt.

Ita Polybii et Livii

	<i>Arbucale</i>	<i>Arbocola</i>
testibus recentioribus est:	<i>Albucela</i>	<i>Albocela</i> (<i>Albocola</i>)

Conferantur praeterea eorundem locorum populorumve nomina ita varie tradita:

<i>Adeba</i> flumen Ptolemaei.	<i>Udica</i> Plinii	<i>Coelerni</i>	<i>Colarni</i>
<i>Arevaci</i>	<i>Aravaci</i>	Ἐρεσος	<i>Elusus</i>
<i>Astures</i>	<i>Astores</i>	<i>Esdetes</i> Hecataei	<i>Scetani</i> , <i>Edetani</i>
<i>Astapa</i>	<i>Ostippo</i> (hodie <i>Estepa</i>)	<i>Hermantica</i>	<i>Salmantica</i>
<i>Auringis</i>	<i>Orongis</i>	<i>Olontigi</i>	<i>Olontigi</i>
<i>Bargusii</i>	<i>Bergusii</i>	<i>Onoba</i>	<i>Omiba</i> et similia
<i>Capara</i>	<i>Capera</i>	<i>Quarquerni</i>	<i>Querquerni</i>
<i>Carthaia</i> (s. <i>Althaiia</i>)	<i>Carteia</i>	<i>Searo</i>	<i>Siarum</i>
<i>Calagurris</i>	<i>Calagorris</i> (<i>Calahorra</i>)	<i>Tear</i>	<i>Tiar</i>
<i>Cessetani</i>	<i>Cissa</i>	<i>Tartessus</i>	<i>Turdetani</i> , <i>Turduli</i>
<i>Carbala</i> ?	<i>Carbala</i>	<i>Tormogi</i>	<i>Turmogi</i>

Atque pertinet haec variatio tam ad radices quam ad suffixa.

Quod *ai* diphthongus per *ae* in *e* transit, ut supra observavimus, et ipsum cum Romana consuetudine convenit; unde eius transitus exempla non protuli. Aliquanto rarius *ai*, *ae* in *i* mutata est, ut in *Saesapo*

<i>Sisapo</i>	<i>Sisapo</i>	<i>Paesures</i>	<i>Pisiri</i>
	<i>Arrotrebae</i>	<i>Artabri</i>	

Vocales olim frequentiores pronuntiando interieisse, formae docent hae

Etiam in consonis variationes observantur a Graecis et Latinis non admodum diversae; unde et ipsae magna ex parte ad testium Graecorum Romanorumque in pronuntiando inconstantiam videntur referendae esse. Sane non valent haec de antiquissimis quibusdam nominibus, veluti quod quae audiebantur

antiquitus	<i>Mastia</i>	<i>Mastieni</i>	<i>Astapa</i>	<i>Bainis</i>	* <i>Belion</i>	* <i>Melos</i>
posteris	<i>Basti</i>	<i>Bastetani</i>	<i>Ostippo</i>	<i>Minius</i>	<i>Limia</i>	<i>Bailo</i>

fuerunt. Adde quae supra memoravi *Hermantica Salmantica*, *Esdetes Scetani*, *Haraugetae Iergetes*. Num *Tartessus* sive *Torsis* testium vetustissimorum componi possit cum *Carteia* et adeo cum *Carpesso* *Carpetanis*, ut fuerunt qui putarent, valde dubito. Sed permutantur, ut apud Romanos, fortasse

<i>c</i> et <i>y</i> in:	<i>Attacum</i>	<i>Attagus</i> fluvius Avieni	<i>Ercavica</i>	<i>Ergavica</i>
	<i>Barcino</i>	<i>Bargusii</i>	<i>Tarraco</i>	<i>Tarraga</i>
	<i>Callacci</i>	<i>Gallucci</i>	<i>Turcalium</i>	<i>Turgalium</i>
	<i>Crovii</i>	<i>Grovii</i>	<i>Urci</i>	<i>Urgavo</i>
	<i>Dracina</i>	<i>Draganum</i>		

deinde in *-briga* et *-brica* terminationibus, ut supra dictum est (p. XCVIII):

<i>b</i> et <i>e</i> in:	<i>Boria</i>	<i>Varia</i>	<i>Belli</i>	<i>Voleia</i>
	<i>Beatia</i>	<i>Vicatia</i>	<i>Barductes</i>	<i>Vardali</i>
<i>d</i> et <i>t</i> in:	<i>Bachunia</i>	<i>Betonia</i>	<i>duasía</i> n. 107	<i>Tamusia</i>
<i>l</i> et <i>r</i> in:	<i>Alboecla</i>	<i>Arborala</i>	<i>Bibbilis</i>	<i>Bibbilis</i>

Eius generis in pronuntiando vel in scribendo tantum varietates cavebimus Iberis eorumque linguae adscribere omnes. Notissimum enim est talia apud Romanos quoque et apud Italicas gentes reliquas usitata fuisse. Veluti illud, quod *b* et *r* pronuntiando et scribendo mutantur, constanter hodie quoque obtinere scimus apud Hispanos, felices dici solitos, quia illis bibere vivere sit. Sed utrum a proavis Iberis pronuntiandi inconstantiam illam acceperint an a patribus Romanis, vix unquam certo diiudicari poterit. Similiter *u* vocalis in *al* suffixo elisionem Latinam potius quam Ibericam putabimus. Contra quae in consonarum usu observantur fortasse maiore cum probabilitate ex Ibericae linguae proprietatibus derivare licebit.

Intra vocabula coniunctae exstant

<i>br</i> in:	<i>Artabri</i>	<i>Cantabri</i>	<i>Igabrum</i>	<i>Sambroca</i> fluvius
	<i>Cabrauagenigi</i>	<i>Cisimbrium</i>	<i>Londobris</i>	<i>Sambrocola</i>
<i>tr</i> in:	<i>Allotriges</i>	<i>Arrotrebae</i>	<i>Autrigones</i>	<i>Controbia</i>

Sonorum coniunctiones rariores exhibent

<i>lp</i> :	<i>Calpe</i> mons	<i>Cilpe</i> oppidum n. 182	<i>Cilbus</i> fluvius Avieni
-------------	-------------------	-----------------------------	------------------------------

Cum fluvii nomine componendi sunt *Cilbici* gens et ipsa apud Avienum solum nominata, cum *Cilpe* Livii *Silpia*. In quibus quod *a* in *i*, *p* in *b* transierunt mirum non est: *Silpia* fortasse casu tantum prave traditur pro *Cilpia*.

en, gn: **Ameucus* fons et *Acon* mulieris nomen *Laqui*

Eliduntur vocales, a Romanis puto, in *Cavichum Ilipla Obulela*, quae videntur diminutiva esse et ipsa formata a Romanis, ut *Turduli* iuxta Turdetanos, deinde

inter <i>b</i> et <i>l</i> in:	<i>Abula</i>	<i>Abla</i> (cf. <i>Abilicorum</i> et <i>Abliqum</i> gentes)
<i>c</i> vel <i>g</i> et <i>l</i> in:	<i>Agula</i>	<i>Agla</i>
	cf. <i>Calactus</i>	<i>Clactus</i> infra § 42
<i>t</i> et <i>l</i> in:	<i>Castulo</i>	<i>Castlo</i>

Consonae duae initio positae rariae sunt in vere Ibericis: nam quae incipiunt

<i>a cl</i> et <i>gl</i> :	<i>Clunia</i>	<i>Glandimirum</i>
<i>a bl</i> :	<i>Blanda</i>	<i>Blendium</i> <i>Bletisa</i>
<i>a br</i> :	<i>Bracara</i>	<i>Brigaecium</i> <i>Brigantium</i> ,

eorum nonnulla Celtica videntur esse, ut *Chunia*, aut fortasse Romana, ut *Blanda*. Reliqua rarissima sunt et ex parte incerta, scilicet quae incipiunt

<i>a gr</i> :	<i>Grallia</i>	<i>Grovii</i>
<i>a dr</i> :	<i>Draganum</i> gens Avieni	
<i>a tr</i> :	<i>Traete</i> iugum Avieni	<i>Tridiari</i> <i>Tritalicum</i> (= <i>Tirtalico</i>) <i>Tritium</i>
ab <i>sc</i> :	<i>Scallabis</i>	
ab <i>st</i> :	nulla omnino incipiunt.	

Assimilationis vix certa exstant exempla; nam *Cumbaricum* gentis nomen habemus et *Cumbaria* scriptum est in nummo n. 155, non *Cumbaricum* *Cumbaria*; nisi haec rustice potius scripta sunt. Contra fortasse huc trahi potest *Curuniace* (C. 2016) iuxta *Curundam*.

Tenues geminando acuntur

<i>p</i> in:	<i>Baessippo</i>	<i>Cappacum</i>	<i>Irippa</i>	<i>Ostippo</i>
et similibus, quae supra composuimus (p. CHI).				
<i>c</i> in:	<i>Accatucci</i>	<i>Araduca</i>	<i>Ceciq(um)</i>	<i>Laccuris</i> <i>Tucci</i>
	<i>Acci</i>	<i>Arucci</i>	<i>Iacca</i>	<i>Miacrum</i> <i>Vaccaci</i>
	<i>Acciqum</i>	<i>Caracca</i>	<i>Laccobriga</i>	<i>Tubucci</i>

<i>t</i> in:	<i>Attacum</i>	<i>Metturicum</i>			
Geminantur liquidae ut apud Graecos et Romanos in terminationibus,					
in:	<i>Bacterae</i>	<i>Bigerra</i>	<i>Gigurri</i>	<i>Saurri</i>	<i>Sigarra</i>
et in <i>-urri</i> terminatis reliquis;					
in:	<i>Belli</i>	<i>Biballi</i>	<i>Pallantia</i>	<i>Vardulli,</i>	<i>Vellica</i>
sed item in radicibus.					
ut in:	<i>Arragona</i>	<i>Arroni</i>	<i>Cerretani</i>	<i>Irrico</i>	
	<i>Orrctum</i>	<i>Tarraco</i>	<i>Tarraga</i> aliis		
et in:	<i>Callet</i>	<i>Collippo</i>	<i>Grallia</i>		
	<i>Scallabis</i>	<i>Sellium</i>	<i>Sicelli</i>		

Geminatur denique sibilans

in:	<i>Asso</i>	<i>Cissa</i>	<i>Osset</i>	<i>Ossigi</i>	<i>Ossonoba</i>
	<i>Cessetani</i>	<i>Suessetani</i>	<i>Vessetani</i>	<i>Sogossoq(um)</i>	

et in *-issa* terminatis ut *Iturissa*. Exempla haec per se rara fortasse omnia ad Graecorum potius et Romanorum scribendi consuetudinem referenda sunt, quam ad Ibericae linguae leges. Unde etiam *Turiassonesis* legimus in inscriptione Burdigalensi saeculi primi (Jullian n. 23).

Rarissima est *x*, quae tantum exstat in

<i>Arati</i>	<i>Lacta</i>	* <i>Luzia</i> fluvio	<i>Marilua</i>
--------------	--------------	-----------------------	----------------

nam *Xera* Stephani certo corrupta est; ξ litteram scripturae Ibericae defuisse supra (p. XLII) vidimus.

r initio in Celtis fortasse solis *rhdurqu* n. 105 et in *Rauda* exstare supra observavimus (p. LXVII), quibus accedunt *Riga* et *Rixama* nomina a Martiali servata. Intra vocabula *r* pro *l* adhiberi vidimus in *Birbilis* pro *Bilbilis*, et transponi, ut in *Tritalicum* *Tirtalico*; utrumque etiam Romanis consuetum.

f initio et intra vocabula omnino deest; nam *Saejès* Avieni videntur non recte tradi.

Haec habemus quae de vocalium et consonarum in nominibus geographicis usu observemus; quae Iberis propria, quae a Graecis Romanisque mutata sint, si pauca excipiuntur, difficile distinguimus. Composuimus autem praecipua tantum, quae ad sermonis Iberici proprietatem diiudicandam facere viderentur, non omnia; nam alia multa observari possunt.

Nomina
deorum
dearumque

39. Singularem inter testimonia sermonis Iberici locum deorum dearumque nomina obtinent plus minus octoginta, servata illa in inscriptionibus tantum non omnia; quae composui in indicis tertii parte priore (III 1 a). Insunt in eis, ut fieri solebat apud gentes peregrinas, nomina non pauca a locis desumpta vel locorum nominibus aequalia; unde nomina geographica partim augentur. Accedunt eis quaedam ex Aquitaniae et Galliae Narbonensis regionibus subpyrenaicis, quae sermonis Iberici vestigia non pauca servare supra vidimus (p. LXXXV); quae certe Celtica esse non videntur. Ab Ibericis tamen paeninsulae diversa sunt; unde nomina haec peregrina cispyrenaica a transpyrenaicis seiungere visum est et indice proprio (III 1 b) componere. Transpyrenaica collecta sunt in volumine inscriptionum Hispanicarum, e cispyrenaicis quae ad provinciam Narbonensem pertinent in corporis volumine XII. Sed Aquitania, cum corporis inscriptionum Latinarum vol. XIII nondum prodierit, colligenda erant e scriptiōibus de monumentis illis recentissimis et fide quam maxime dignis. Sunt autem scriptiōes illae tam libri magnae molis quam dissertationes parvae Ernesti Roschach¹²²), Ch. L. Frossard¹²³), Achillis Luchaire¹²⁴), de quo iam supra

¹²²) *Musée de Toulouse, catalogue des antiquités et des objets d'art* [par Ernest Roschach] Toulouse 1865 (pp. XXXVIII) 8.

¹²³) *Le dieu Erge* par Ch. L. Frossard Parisiis 1872 (pp. 16) 8.

¹²⁴) Scripta Achillis Luchaire quae huc faciunt enumerata sunt p. LXXXV adn. 102.

dictum est (p. LXXXV), baronis d'Agos¹³²), Juliani Sacaze¹³³). Iohannis Francisci Bladé¹³⁷). Camilli Jullian¹³⁸); quorum usum ex parte debeo Ottoni Hirschfeld collegae, corporis vol. XIII editori. Neque onisi conferre, ut ab immiscendis nominibus Celticae originis caverem quantum fieri potest in hac linguae utriusque obscuritate, indices nominum divinatorum humanorumque Celticorum a Creuly et Henrico Thédenat compositos¹³⁹), quibus tamen etiam immixta sunt prorsus aliena; item Holderi thesaurum (v. p. XXX adu. 91). Provinciae Narbonensis deos peregrinos composuit Hirschfeldius¹⁴⁰).

E regionibus proprie Ibericis orae maritimae orientalis et ex Baetica nomina deorum per- a. Hispanica
paucata tantum supersunt; longe plurima e Celtiberiae regionibusveniunt atque imprimis e Callaecia. Atque sunt inter ea quae propter radices vel propter formationes aut Gallicae originis videantur esse aut certe Gallicis similia, velut

Bormanicus *Lugoves* *Mogoninon* *Pocmana*

Bormanus enim Galliae (C. XII 494 1561, *Bormo* C. XII 2443 2444), *Pocmanorum* Galatiae castellum, *Mogontiacum Lugudunum* alia notissima sunt. Sed *lucus Bormani* apud Ligures itin. p. 295, 6 (Müllenhoff DA III p. 180) facit, ut de dei huius origine iudicium aliquantum suspendamus: quamquam sane fieri potuit, ut a Gallis ibi fanum dei patrii conderetur. Reliquorum cum radicibus Gallicis similitudines anquirere omitto: sed compono, ut in nominibus geographicis feci, formationes nominum diversas, quae ad linguae sive Ibericae sive Celtibericae proprietates cognoscendas faciunt. Dolendum quod multa huius generis nomina cum semel lecta sint ab hominibus imperitis in lapidibus barbare sculptis, qui interierunt, non satis certo tradantur: quod indicavi asteriscis appositis. Unde in universum tantum formas quales sint agnoscimus, de singulis sonis saepe incerti.

Quod deorum nomina pleraque in *-us*, rariora in *-ūs*, aliquot in *-o*, deorum in *-a* terminantur, hic ut in aliis regionibus indicat nomina peregrina conversa esse in formas Latinas: nam linguam Ibericam genera distinxisse evinci nondum potuit. Ex deis vero Romanis Iupiter et Mars soli, ex deabus una Proserpina colebantur sub cognominibus peregrinis: scilicet

Iupiter *Audero*, *Candamius*, *Candiedo*, *Ludicus* in Callaecia.

Mars *Cariocecus* in Callaecia, *Neto* apud Accitanos (v. Macrobii Sat. I 19, 5).

Proserpina *Ataccina* in Lusitania.

Etiam qui Latine appellantur

Iupiter depulsor et solutorius

peregrinae religioni apud Lusitanos et Callaecos tribuendi sunt. Una *Rego* dea in Luco Augusti Callaeciae culta videtur mater dicitur (C. 2574). Matres *Aufaniae* (C. 5413) Germanicae sine dubio originis sive Gallicae, non Hispanicae sunt: fortasse etiam matres *Calloicae* et *Brigiae* (C. 6338).

¹³²) *Le dieu Arizon par Julien Sacaze Saint-Gaudens* 1878 (pp. 11) S.; *Épigraphie de Luçon* Par. 1880 (pp. 91) S.; *Les noms antiques des Pyrénées (Revue archéologique* vol. XLIII 1882 1) Par. 1882 (pp. 12) S.; *Épigraphie de la civitas Commenensis* Par. 1883 (pp. 31) S.; *Les anciens dieux des Pyrénées (Revue de Comminges) Saint-Gaudens* 1885 (pp. 27) S.; *quelques fragments des Pyrénées (Revue de Comminges) Saint-Gaudens* 1885 (pp. 8) S.; *histoire ancienne de Luçon, Saint-Gaudens* 1887 (pp. 54) S.

¹³⁶) *Collection de M. le baron d'Agos à Tbiran, Hautes-Pyrénées (Société française d'archéologie, Congrès de Tournai, session 41, 1879 p. 539—67)* Tours 1876 (pp. 32) S.

¹³⁷) *Épigraphie antique de la Gascogne par Jean-François Bladé, Bordeaux* 1885 (pp. XV 221) S.

¹³⁸) *Inscriptions romaines de Bordeaux par Camille Jullian* (eum tabb. S. vol. I, II *Bordeaux* 1887 90 (pp. XII 616 VI 715) I.

¹³⁹) *Liste des noms supposés gaulois, tirés des inscriptions par le Général Creuly* *Revue celtique* III 1877 p. 153ss., 298ss. *Liste des noms gaulois, barbares, ou supposés tels, tirés des inscriptions par Henri Thédenat* *Revue celtique* VIII 1887 p. 378ss., XII 1891 p. 131, 254, 354ss. Elenchus eius non ultra D litteram processit.

¹⁴⁰) *Beiträge zur Geschichte der narbonnischen Provinz von O. Hirschfeld* *Westdeutsche Zeitschrift für Geschichte und Kunst* VIII 1880 p. 137.

Frequentes sunt Lares et Nymphae a locis dictae, ut apud Romanos: Romanus omnino Genius, veluti *Laquiniesis* (C. 2405), ut Genii locorum multi praeterea. Ex vere indigenis terminantur

in -o vel -on: *Airo* *Cauliedo* *Neto* C. 3368, sed
Aulero *Mogoninon* *Netus* C. 365 *5278

hi omnes dei; dea una, ut videtur. *Rêgo*. Deus deinde unus terminatur

in a: *Bandua* (C. 2498 cf. 855)

cuius praeterea nomen compositum est cum aliis quinque vel sex et cum variis terminationibus; ita ut paene pro appellativo habendum videatur. Etenim nomen ipsa longitudo indicat non simplicia esse. Terminantur deinde more Romano

in -us vel -ius, -eus: *Aelmanius* *Candamius* *Cosus* *Suttunius*
Aernus *Carnus* *Edovius* *Tullonius*
Bobus *Coronus* *Netus* *Vaccaburius*

quorum quae in -ius exeunt et ipsa a locis derivata sunt excepto fortasse *Aelmanio*, quamquam hic admonet Elmanticae Almanticae Salmanticae sive Hermanticae urbis. Dearum nomina sunt

in -a: *Leossa* *Lumie* *Pindusa* ?
Loujioe *Navia* **Toga*

(*Naviam* fluvii nomen et deam esse novimus)

in -na: *Atacina* *Obana* *Poemana* *Uarna*
in -e: *Degante* (dat.) *Obione*¹⁴¹⁾ **Verore* . . .

quibus accedunt *Lugores* Galliae fortasse originis. Ceterum **Verore* . . . Lucensis potest etiam deus esse.

In paeninsulae regionibus eis, quae ad septentriones spectant, atque per Callaeciam potissimum et Asturiam superesse audio religionis vetustae memorias non paucas, superstitiones populares et consuetudines rusticorum paganas, nondum a quoquam quantum scio collectas, aediculas sanctorum ex fanis paganorum ortas, similia. Indidem prodierunt nomina illa numinum frequentia terminata

in -aicus, -aigus: *Banderaeicus* *Banliarbariaicus* **Cecceigi* *Cereuaici*
-accus: **Abia[e]clausurraecus* *Castaecae* *Dia[e]cus* **Reuceanabaraecus*
Cantimaccus *Cecceici* *Eaecus*
-aequs: *Aegiomunnaequs* *Vagodonnaequs* **Virroreivi[]iae[us]*
-ecus, -equs: *Bandiaepolosequs* **Bnervasecus* *Carioecus*

Quod in nominibus hisce saepius redit *band-* vocabulum, servatum est in *Sa Comba de Bande* thermarum aliorumque locorum Callaeciae nominibus. His adiungenda sunt propter formationem similem

Atacina sive *Atacina*, *Cabuniueginus*, *Cusuncueocus*:

fortasse etiam *Cantecces*¹⁴²⁾. Similia praeterea sunt, sed fortasse diversarum regionum, haec formata

in -acus: **Aracus* *Menticiacus* **Roncoathuacus* **Tarmucenbaci*
**Caribe[c]laccae* *Netacivil[erica]* **Sesmaca Navia* *Turiacus*

Atque fieri potest, ut inde etiam orta sint nomina paullo frequentiora, quae terminationem habent Latinae solitae aequalem

in -ieus, -iecus: **Ange[t]ieus* **Coaranioniecus* *Ludieus*
Abricus *Darbedicus* *Mamlica*
Bormanieus *Endocellieus* **Netacivil[erica]*

¹⁴¹⁾ Monasterium Asturicense *Sa Maria de Obona* in documento a. 780, cuius tamen de antiquitate dubitatur, apud Muñoz *faros* p. 9 fortasse cum deae nomine comparandum est.

¹⁴²⁾ E Gallia cisalpina similis innotuit unus Iuppiter optimus maximus *Agganaicus* Ticini (C. V 6409 cf. I. o. m. *Adceneius* Mediolanii ibid. 5782); sed cum posita sit Mediolanii ara matris et *Adganais* (C. V 5761), *Agganaicus* inde potest formatum esse a Romanis.

His accedunt Lares

Erredici *Gapetici* *Pindenetici* *Tarolici*

quorum nomina formata sunt ut a locorum derivata alia multa. Formam apud indigenas solitam indicat fortasse titulus Lusitanus litteris Latinis scriptus n. XLVIII. in quo est

Crougintoudadigoe

si modo vocabulum peregrinum pro dei nomine habendum est. Rariora sunt formata

in *-atus, -ctius, -otes*: **Ai-ioragatus* *Dercetius* *Togotes*

e quibus *Dercetius* montis quoque nomen est: *Derecnuu* fluvius apud Martiadem memoratur: utrumque supra composuimus cum vocabulis similibus Celticis (p. XCII). Atque *-et* (sive *-ed*) suffixum in populorum hominumque nominibus multis exstare vidimus, ut exstat in *Larium*, quae modo memoravimus *Erredicorum Gapeticorum Pindeneticorum*.

Iam supra (p. XCVIII) *Banduactobricus* et *Tameobricus* deorum nomina cum locorum nominibus in *-briga* composuimus. Etiam

**Alboceus*, Lares **Cusic[e]lenses*, nymphae **Silon[i]sa[e]lo[nue]* et *Varcilinae*

locorum potius nominibus adnumeranda sunt. Formationem singularem habent

Edovius *Endocellicus* *Lugovis*:

item *Caracudis* *Leiossa*

Non plene tradita sunt *Bruv... Cabar...*, *Saur...* nomina.

Praeter *-ai -ae* diphthongos frequentes insunt in nominibus his deorum quae in locorum quoque reperimus diphthongi reliquae

<i>au</i> in:	<i>Cauleces</i>	<i>Saur...</i>	
<i>eu</i> in:	* <i>Reuceanabaraccus</i>		
<i>ou</i> in:	<i>Crougintoudadigoe</i>	<i>Lougiae</i>	
<i>oe</i> in:	"	<i>Poemana</i>	<i>Rouco-nathuaccus</i>
<i>ei</i> in:	<i>Leiossa</i>	<i>Ntacicil[e]rica</i>	

Rarum *-oa* fortasse est in

**Coaranioniceus*,

si modo recte traditur.

Geminantur interdum

<i>c</i> in:	<i>Vaccaburius</i>	<i>t</i> in:	<i>Sattunius</i>	<i>s</i> in:	<i>Leiossa</i>
<i>n</i> in:	<i>Aegiamunnaegus</i>	<i>r</i> in:	<i>Erredici</i>	<i>l</i> in:	<i>Endocellicus</i>
	<i>Vagodonnaegus</i>		<i>Virroevi[?]iaegus</i>		<i>Tullonius</i>

Variare vidimus *c* et *g* in *-aicus -aigus, -aecus -aegus, -ecus -egus* terminationibus: *t* et *d* praeterea in *Ataeciua Aduagina*.

Consonarum copulationes rariores sunt in:

Aelmanius *Aernus* *Carcus* *Mamdica* *Sismaca*

Ubicumque traditur *f* littera, videtur illa prave excepta esse ab eis, qui titulos descriperunt.

Itaque etiam deorum nomina haec, etiamsi Celtica quaedam insunt — nam suos sibi deos secum tulisse Celtas, cum in paeniusulam immigraverunt, atque ibi coluisse non mirabimur —, propria tamen sunt Iberorum pleraque vereque dici possunt Celtiberica¹⁴⁹⁾.

Nomina deorum Ibericae fortasse originis ex Aquitania et Narbonensi, quamquam non de b. Gallia sunt quae similitudines quasdam praebant cum Hispanicis, tamen in universum diversa sunt. Enumeravit quae ad sonorum in eis proprietatem definiendam faciunt Luchaire (v. adn. 133, *études*

¹⁴⁹⁾ Dixit de nonnullis nominum illorum — *Aernus Bormanicus* **Brigus Coronus Cusunenecus Durbedicus Tameobrigus Turiacus* — Adolphus Coelho in ephemeride *Revista Lusitana* I 1887, 89 p. 351ss. Celticisque ea vindicavit: omnia: necesse au recte.

p. 62 ss.): potiora, quae huc faciant, infra composui. Omisi hic quoque, ut par est, aperte Celtica: velut *Almahae* matres, *Belisama*, *Sucellus*, *Sulerae* s. *Suleriae*, *Uxellus*. Sed in reliquis quoque cum Ibericis mixta esse Celtica probabile est: veluti

<i>Belodannis</i>	<i>Britovius</i>	<i>Dinomogetimarus</i>	<i>Ritona</i>
<i>Bormanus</i>	<i>Cantismerta</i>	<i>Giarius</i>	

In nonnullis tamen radices fortasse Ibericae insunt. Etiam quae cum locorum populorumve nominibus conveniunt, ut

<i>Alaunius</i>	<i>Arinus</i>	<i>Nemausus</i>	<i>Vasio</i>	<i>Vintius</i>
<i>Andossus</i>	<i>Iluvo</i>	<i>Rulianus</i>	<i>Vellaunus</i>	

hic non respicimus. Minus certa asterisco notavi.

Frequentissima sunt Latine in *-us* vel *-ius* formata cum suffixis variis:

<i>Atardostus</i>	<i>Ararilus</i>	<i>Astus</i>	<i>Carras</i>	<i>Dahus</i>	<i>Heraus?</i>
<i>Dulocius</i>	<i>Satugius</i> ¹⁴⁴⁾	<i>Lacovus</i>	<i>Artaius</i>	<i>Olloudius</i>	
<i>Alborinus</i>	<i>Arpeninus</i>	<i>Cicinus</i>	<i>Ieusdrinus</i>	<i>Ucovinus</i>	
<i>Abianius</i>	<i>Aceranus</i>	<i>Boriennus</i>	<i>Budenicus</i>	<i>Buxenus</i>	* <i>Exprccinnius</i> <i>Uxscacanus</i>
<i>Iluunus</i>	<i>Lelbunus</i>				
<i>Acorus</i>	<i>Caiiurus</i>	* <i>Diocrarus</i>	<i>Iumberus</i>	<i>Maiurrus</i>	
<i>Aricantus</i>	<i>Carpantus</i>				
<i>Nabeleus</i>	* <i>Stoicous</i>	<i>Satugius</i>	<i>Ubelkae</i>		
* <i>Haloissus</i>	* <i>Vacosus</i>				
<i>Icotti.</i>	<i>Iscittus</i>	<i>Lacorotus</i>			

Desunt igitur omnino, quae in Hispania tam frequentia sunt, in *-aicus* *-aegus* *-icus* formata excepto uno *Budenico* (C. XII 2973 cf. *Budenicenses* XII 2972), quod Celticae originis credunt.

Accedunt dearum nomina in *-a* et *-ia* formata

<i>Andarta</i>	<i>Athabodua</i>	<i>Cantismerta</i>	<i>Dersivo</i>	<i>Laxcia</i>	<i>Onava</i>	<i>Ura</i>
<i>Alambrina</i>	<i>Beryonia</i>	<i>Ialona</i>	<i>Tricoria</i>	<i>Trittia</i>	<i>Uria</i>	

quaeque plurali numero colebantur

<i>Eliticae</i>	<i>Oslivae</i>	<i>Uroborae</i>
<i>Devatae</i>	<i>Gerulatae</i>	<i>Monmandutiae</i>
<i>Griselicae</i>	(cum <i>Idennica</i>)	<i>Ubelkae</i>
<i>Nemetales</i>	<i>Olatonae</i>	<i>Percernes</i>
<i>Caudellenses</i>	<i>Obeleses</i>	

Satis numerosa deinde hic quoque occurrunt deorum nomina

in <i>-o</i> :	<i>Abilio</i> ¹⁴⁵⁾	<i>Aramo</i>	<i>Arixo</i>	<i>Ilixo</i>	<i>Letinno</i>
	<i>Ageio</i>	<i>Dicanno</i>	<i>Harauso</i>	<i>Larraso</i>	<i>Obio</i> ¹⁴⁶⁾

Deae unius in *-o* nomen superest *Soio*.

Sed variant in *-ivus* formata cum *-ivo* et *-iva* formis:

<i>Aricus</i>	<i>Baicorrius</i>	<i>Iuberricus</i>
<i>Albiorix</i> et <i>Albiorica</i>		

quae fortasse pro Celticis habenda sunt (cf. *Beisirisse*). Deorum in *-a* terminatum unum exstat *Acreda*. Contra frequentia sunt quae videntur nominativum Latine in *-es* vel *-is* formavisse cum dativis in *-e*:

<i>Aherbelste</i>	<i>Bawerthe</i>	<i>Corritsche</i>	<i>Erlitse</i>	<i>Iboite</i>	<i>Labe</i>
<i>Arthe</i>	<i>Beisirisse</i>	<i>Ele</i>	<i>Erge</i>	<i>Iliatte</i>	<i>Tole</i>

¹⁴⁴⁾ Cf. *Salmans* C. 796.

¹⁴⁵⁾ *Abilio* (ita etiam dei nomen scribitur) est viri nomen C. III 2169.

¹⁴⁶⁾ *Obione* dea supra (p. CX) inter Ibericas reperta est.

et in -i:

<i>Alardossi</i>	<i>Baiosi</i>	<i>Beladonni</i>	<i>Ilanni</i>	<i>Vinturi</i>
<i>Argassi</i>	<i>Bascei</i>	<i>Edeleti</i>	<i>Leherenni</i>	<i>Garri</i>

cum dearum similibus

<i>Andei</i>	<i>Horotali</i>	<i>Leci</i>
--------------	-----------------	-------------

Sunt igitur in deorum dearumque nominibus hęc Gallicis Ibericorum non dissimilia, sed quę videantur potius orta esse ex simili in formas Latinas mutatione: in plerisque differunt. Singularis omnino est deus *Xaban*.

Sonorum proprietates, utpote in numero nominum minore, minus frequentes in nominibus illis observamus. Exstant

<i>ai</i> et <i>ae</i> in:	<i>Baicorrixus</i>	<i>Baiosis</i>		
	<i>Aereda</i>	<i>Aethucolis</i>	<i>Barsertes</i>	* <i>Vaeosis</i>
<i>au</i> et <i>ou</i> in:	<i>Haraiso</i>	<i>Harouso</i>	<i>Olloudius</i>	
<i>eu</i> in:	<i>Ieusdrinus</i>			
<i>oi</i> in:	<i>Haloissus</i>	<i>Iboites</i>		
<i>ei</i> in:	<i>Beisirisse</i>	<i>Andeis</i>		
<i>ia</i> in:	<i>Giarinus</i>			
<i>ii</i> in:	<i>Caïarus</i>			

h in mediis vocabulis habent

<i>Arthe</i>	<i>Corritsche</i>	<i>Lah</i>	<i>Lethunno</i>
<i>Athabodua</i>	<i>Daho</i>	<i>Leherenni</i>	

Rariores consonarum coniunctiones offerunt

<i>Aherbelste</i>	<i>Monmandutiae</i>	<i>Nabelcus</i>	<i>Ubelkae</i>	
<i>Andarte</i>	<i>Arthe</i>	<i>Artaius</i>	<i>Baersote</i>	<i>Percornus</i>
<i>Arardus</i>	<i>Corritsche</i>	<i>Erlitse</i>	<i>Ieusdrinus</i>	<i>Oslidacae</i>

f initio omnino deest, *r* in paucis (*Ritona Rudionus*) fortasse Celticis: *x* frequens in -*ar*, -*ixus*, -*ixo* terminatione, praeterea in

<i>Buenus</i>	<i>Derica</i>	* <i>Erpreonio</i>	<i>Leci</i>	<i>Xaban</i>
---------------	---------------	--------------------	-------------	--------------

in quibus tamen etiam Celticae originis quaedam esse possunt.

Haec fere sunt potiora sermonis peregrini iudicia, quae conferre videantur ad proprietatem linguae Iberorum cispyrenaicae cognoscendam.

40. Ad ultimum testimoniorum genus perventum est, quod ex lingua Iberica habemus, nomina propria virorum et mulierum; quorum numerus quantopere auctus sit inde ab Humboldtii temporibus ex inscriptionibus Latinis in Hispania repertis supra (p. XXV) indicavimus. Neque vero curamus hoc loco quae ex nominum illorum forma atque indole, ex patrum et gentium indicationibus de iure familiarum, de deorum cultu deque antiquissima civitatum Ibericarum conditione concludi posse visa sunt. Exposuit de his rebus Ioachim Costa in libro doctrinae et acuminis pleno, qui tamen paucis tantum etiam inter conterraneos scriptores innotuit, sed aliquando fortasse ansam dabit ad quaestiones illas retractandas¹⁴⁷). Nos interim in forma nominum grammatica consideranda consistemus. Atque hic quoque primum sciungenda sunt quae huc non pertinent nomina Africana Graeca Latina Gallica: cuius originis nomina supra etiam e geographicis removimus.

Nomina
virorum et
mulierum

¹⁴⁷ *Introducción á un tratado de política sacado esencialmente de los referidos, con sus leyes y costumbres de la península por Joaquin Costa*, Matriti 1881 (pp. VIII 500) S. Dixi de parte quae huc spectat quaeque antea iam proderat hoc titulo *Organización política, civil y religiosa de los Celtiberos*, Matriti 1879 (pp. 47) S. in ephemeride *Jenais Literaturzeitung* a. 1879 p. 518.

a. Africana

Incipimus ab Africanis. Poeni iam aetate vetustissima orae maritimae meridionalis aecolae, ut notum est atque infra adnotabitur ad nummos n. 136—139. 154. Carthaginenses deinde in regionibus, quae ad meridiem versus spectant et orientem usque ad Hiberum, per longum temporis spatium domini, quia matrimonia iunxerint cum mulieribus sive Africanis sive Hispanis et pro-sapiam ibi reliquerint dubitari nequit. A gentibus eis, quae et ipsae multo antea ex Africa in Hispaniam transmigrasse putandae sunt (supra p. XXXII et LXXXVI), exercitus Punicos exceptos esse credere licet partim ut socios et amicos. Hannibal ipse Castulone dicitur uxorem duxisse Hispanam teste Livio (XXIV 41. 7); quam cum Silius *Imilcen* diceret (III 98. 106), aut secutus est testes nobis ignotos aut finxit nomen ita, ut origini mulieris Africanae fidem faceret. In sepulcro gentis alienius Pompeiae prope Baenam Baeticae detecto, in quo cistas cinerum suis locis ego adhuc vidi, viri, quorum unus dicitur cognominis Afer, nomina haec gerunt partim evidenter Punica, partim Punice sonantia:

<i>Aenibelis</i>	<i>Hanno</i>	<i>Ictnis</i>	<i>Igalchis</i>
<i>Ildrons</i>	<i>Siseanba</i>	<i>Velaunis</i>	<i>Velgaan</i>

mulieres haec:

<i>Aninna</i>	<i>Insghana</i>	<i>Nanna</i>
---------------	-----------------	--------------

Non dico haec Punica esse omnia; immo fortasse plura, velut *Ictnis Ildrons Aninna*, vere Ibericis similia sunt, *Velaunis* Celticis. Sed *Hanno* Punicum est manifesto; fortasse etiam *Aenibelis*. Inter reliqua nomina Iberica in Hispaniis reperta perpauca sunt his similia et Punice sonantia, virorum fortasse

<i>Bocchus</i>	<i>Neitinbeles</i>
----------------	--------------------

mulierum

<i>Simmodim</i>	<i>Sufun</i>	<i>Summoi</i>
-----------------	--------------	---------------

Bocchus sive *Boccus* nomen utrum Lusitanum dicendum sit an Africum nescio; Africum *Bogud* diversum est. Nomen Africum fortasse etiam *Baebelo* est secundum Plinii testimonium 'mirum adhuc per Hispanias ab Hannibale incohatos durare puteos; sua nomina ab inventoribus habent, ex quibus Baebelo appellatur hodie, qui CCC pondo Hannibali subministravit in dies' (n. h. XXXIII 96). Neque casui videtur tribuendum quod *Afer Afra Maurus Maura* cognomina in Hispaniis admodum frequentia sunt. Afri et Mauri quamquam magna ex parte imperatorum demum aetate ex vicina provincia possunt advenisse, tamen cognomina vetustam cum illa coniunctionem aliqua ratione comprobant. Sed quamquam Iberos cum Afriis aliquando sese miscuisse probabile est, ut postea cum Celtis, tamen postquam imperium Romanum in Hispania constitutum est, ut vestigia Punica et Carthaginensia perpauca, ita nomina quoque eius originis rara servata neque unquam ut Celtiberi, ita Afriberi dicti sunt populi Hispani.

Non desunt omnino similitudines quaedam inter nomina Aquitana, quae videntur Ibericae originis esse, et Africana. Qui in tabella patronatus civitatis Themetrae nominatur *Azdrubal Baesllecis* f. (C. V 4919) cum *Baesellae* mulieris Aquitanae nomine (Sacaze *Luchon* p. 79, 43) et cum *Baesisceris* nomine Hispano comparari potest. Sed fallacem esse sonorum similitudinem nemo ignorat.

b. Graeca

Graecos homines antiquis iam temporibus ex Massilia Emporiis Rhode coloniis Graecis, item si non ex ipsa Graecia et Asia, tamen ex Sicilia et ex Italiae urbibus Graecis in Hispaniam immigrasse non paucos nummi Hispani eorumque ratio satis demonstrant (v. infra p. 3 s.). Sed non minus frequentes cuiusvis generis Graecos homines eodem venisse post imperium Romanum ibi constitutum cum exercitibus et mercatoribus Romanis, servos opifices negotiantes, ut in reliquis provinciis omnes, inscriptiones Latinae in Hispania repertae permultae, paucae adeo Graecae scriptae,

satis et abunde probant. Unde homines multos vel origine Graecos vel a Graecis oriundos Graecis nominibus in Hispaniis usos esse minime mirandum. Neque commemorassem rem notissimam omnibus, qui inscriptiones Latinas norunt, nisi existissent, qui nomina apertissime Graeca propter soni quandam similitudinem Celtica Ibericave esse crederent. Quas opiniones singillatim refutare opus non est; exempla protuli in censura libri Holderiani (vide p. XXX vol. 91). Unde sufficiat hoc loco adnotavisse, quae aperte Graeca sunt me segregavisse omnino ab Ibericis: ut par erat. Licet sane interdum dubitare: *Aletus Aletius* videntur Celtiberica esse, sed cum scribantur aliquando *Alethius* (n. 6338 aa) *Aletheia* (n. 6338 bb) sonum Graecum affectant. Graeca tamen videtur *Cornelia Aletea* Euhemerii alicuius uxor in titulo Cordubensi saec. II (C. 2272).

41. Ut locis Hispanis nomina Latina multa indita esse a Romanis mirati non sumus, ita hominibus Hispanis saepissime idem accidisse nisi statueretur esset necessario utpote e rerum natura consequens, probaretur exemplis permultis. Qui cum Romanis commercium habebant peregrini homines aut in servitium reducti aut libertate vel adeo civitate donati nominibus ethnicis populorum eorum, ad quos pertinebant, solebant designari familiariter primum, deinde saepe etiam iure; cuius rei documenta sunt omnibus nota nomina servilia Graeca Latinaque, potissimum vetustiora, a populis ducta. Ita in Hispania quoque frequentia sunt nomina hominum sive servorum libertorumve sive ingenuorum ab oppidorum populorumve sumpta. Quae cum nominum geographicorum reliquorum, de quibus supra egimus, seriem angeant, commodum visum est in propria indicis appendice componere. Sunt inter ea praeter Italica ut

Nomina
Romana

<i>Albanus</i>	<i>Latinus</i>	<i>Picentius</i>	<i>Tuscus</i>
<i>Italus</i>	<i>Norbanus</i>	<i>Sabinus</i>	

etiam Gallica quaedam, ut

<i>Auscus</i>	<i>Cimber</i>	<i>Galla</i>
<i>Britto</i>	<i>Gallus</i>	<i>Sibar</i>

qualia in omnibus provinciis reperiuntur. Praeterea vero populorum Hispanorum nomina inter hominum sunt non mutata haec:

<i>Ammaia</i>	<i>Celtiber</i>	<i>Equesus</i>	<i>Poesicus</i>
<i>Arabus</i> (i. e. <i>Aravus</i>)	<i>Celtus</i> sive <i>Celtius</i>	<i>Hiberus, Hibera</i>	<i>Pellius</i> ¹⁴⁾
<i>Astur, Asturia</i>	<i>Cessitanus</i>	<i>Hispanus, Hispana</i>	<i>Taporus</i>
<i>Callaecus</i>	<i>Cilinus</i>	<i>Lactana</i>	<i>Tormogus</i>
<i>Cantaber</i>	<i>Cilius</i>	<i>Limicus</i>	<i>Vetto</i>

ab oppidis vel gentibus derivata et paullum mutata haec:

<i>Argaïlo, Argela</i>	<i>Celtitanus</i>	<i>Medituber</i>	<i>Silonia</i>
<i>Bedunus, Betania</i>	<i>Croesica</i>	<i>Noeticus</i>	<i>Vallata</i>
<i>Caleticus</i>	<i>Eburianus</i>	<i>Orellia</i>	<i>Vasconius</i>
<i>Cantabrinus</i>	<i>Eburinus</i>	<i>Pisirus</i>	

Fluviorum nomina *Durius* et *Sicoris* a Silio solo contra usum communem hominibus indita sunt. Nam quod duovir quinquennalis Carthaginis novae in nummo (n. 96^b n) *Hiberus* dictus nomen designat capite fluvii aquam bucca emittentis, alludit quidem ad fluvium, sed nomen gerit populi.

Inter nomina peregrinorum et cognomina civium Latinorum Latina quamquam in ipsa Italia quoque et in aliis regionibus minime rara, tamen sunt aliquot multo quam alibi in Hispania frequentiora. Unde non sine iure mihi videor in eis agnoscere nomina indigenarum patria in Latium sermonem conversa aut indita secundum consuetudinem patriam: cum praesertim pere-

¹⁴⁾ *Pellius* C. XII 4408 hominum fortasse indicat origine Hispanum.

grinorum filii ita plerumque appellati sint. Enumerata sunt eius generis nomina omnia inter cognomina in indice corporis inscriptionum Latinarum, unde numeros inscriptionum singularum ex parte frequentissimarum hic non repeto. Sed genera eorum singula iuvabit hic breviter memoravisse.

Natalicia hic ut alibi indicant numeralia non raro haec:

Primus Secundus Tertius Quartus Quintus Sextus
perraro, ut credideris, haec

Septunus Septimenus Octavius Nona Decimus
Similis generis sunt hic ut alibi frequentia:

Acitus Fraternus Paternus Seneca
Gemellus Maternus Primitius Senecio
Geminus Maximus Priscus Vitalis

A corporum habitu variisque proprietatibus desumpta sunt haec, praeter ipsam Italiam etiam in Gallia et in Germania, quantum video, frequentia:

Albinus Celer Florus Niger Rubidus
Bassus Celsus Fronto Oculatus Rufus
Caesia Flaccus Fuscus Paullus Silo
Caeso Flacus Longinus Pollio Valentinus
Capito Flavinus Macer Proculus Vegetus

Nota haec et vetusta gentium Romanarum nobilium cognomina hominibus peregrinis indita videntur esse certas ob causas, interdum sensu vocabulorum appellativo. Non enotavi mulierum nomina similia *Flava Paulla* et., item satis frequentia. Similiter iudicandum de rarioribus eis, quae ab animi dotibus derivata sunt:

Amoenus Iustus Optatus Severus Valens
Iucundus Modestus Quietus Sarcis Victor

Selegi frequentissima in peregrinis: atque notandum est, *Faustus Felix Fortunatus* nomina inter Romanos frequentissima in peregrinis Hispaniae observata non esse. Patriae, ut alibi quoque frequenter, naturam depingunt haec:

Agrestis Montanus Rusticus Silvanus
Campanus Riparius Silvanus Villanus

Denique feris aequiperantur homines feroces appellati

*Aper Cervus Lupus Taurus Ursus*¹⁴⁹⁾

Cum nominibus hisce a bestiis desumptis conferantur quae infra adnotata sunt de *Ochoa Garcia* nominibus Hispanis recentioribus (§ 45). Inde explicatur, nisi fallor, quod hominum insignium sepulera ornari solebant ab Hispanis imaginibus lapideis ferarum, aprorum potissimum et taurorum, qui ibi olim frequentissimi fuisse putandi sunt. Scilicet imagines illae in sepulcris collocatae, quibus nomina defunctorum inscribebantur (C. 734 947 2727 2910 3051 3052), tam sunt numerosae apud Arevacos Carpetanos Vettones et in Hispaniae interioris regionibus, quae ad septentriones et occidentem spectant, atque in Lusitania (tria milia amplius in regionibus modo indicatis exstitisse Aurelianus Guerra observavit), ut doctis Hispanis termini potius regionum et gentium, quam signa sepulcralia fuisse visa sint. Hoc tamen multo probabilius est propter nomina defunctorum in quibusdam inscripta; in reliquis sane multo pluribus ommissa sunt, ut in vetustioris aetatis sepulcris fere omnibus. Ita in aliis regionibus, potissimum in Callaecia, signa virorum defunctorum admodum rudia, interdum cum inscriptionibus, sepulcra ornabant (C. 2462

¹⁴⁹⁾ Accedit fortasse *Bucrio* i. e. Iuteo C. 668.

2516). Ut monumenta haec, ita etiam nomina Latina hominibus peregrinis indita propter ipsam frequentiam referenda sunt ad consuetudinem patriam videnturque quasi imaginem praebere nomenclaturae Ibericae in Latinum sermonem conversae.

Inter nomina hominum Hispanorum omnium fortasse frequentissimum *Reburrus* est, potissimum apud eos, qui ex Celtiberia oriundi sunt. Exempla eius ex Hispania ipsa circiter triginta index meus exhibet; *Reburrius* inde derivatum in novem inscriptionibus exstat, *Reburria* in una; *Reburra* femininum nusquam. Ceterum in Gallia multo rarius (C. XII 328 3315 3340 5951), in provinciis vero omnibus inter milites natione Hispanos repertum est. Tamen originis videtur nec Ibericae esse, iam propter *r* initialem, nec Gallicae, sed Romanae. Legitur enim *reburrus* vocabulum in glossariis Latinis et significat hispidum, cuius primi capilli altius horrescunt; unde fieri potest ut compositum sit ex *re* et *burrus* sive *birrus* (πυργός?); velut rebellis, recalcitrans. Graece enim vertitur in glossariis bilinguis ἀράχινος, ἀραχινώτις; Francogallis *rebours* is est, qui a les cheveux rebroussés, et translate, adversus sive morosus¹⁵⁰⁾. Capilli Hispanorum torti a multis memorati et in capitibus virorum conspicui, quae nummi exhibent, indicant originem nominis, unde mulieribus inditum non est; deinde, ut nostrum *starr störrig*, transferri potuit ad animi conditionem designandam inter Iberos fortasse non infrequentem. Itaque hoc quoque nomen quamvis Latinum inter consuetudinis peregrinae testimonia habendum est.

42. Segregavimus Africana Graeca Latina negotio non magno; gravior hic quoque, ut in nominibus locorum (supra p. XCV) et deorum (p. CXI), difficultas existit in nominibus Celticis ab Ibericis seiungendis. Celticae vero originis vestigia etiam in virorum mulierumque nominibus deprehendi per se probabile est. Quae ut agnoscamus, adiuvamur certe investigationibus a Zeusio, Glückio, d'Arbois de Jubainville institutis, quamquam quaestionem difficilem minime absolvunt. Nam Celtica expiscari ex oceano nominum peregrinorum, quae in regionibus olim a Celtis habitatis omnibus inventa sunt, plenum opus est aloeae. Continentur ea in indicibus voluminum corporis tertii Illyrici, quinti Galliae cisalpiniae, septimi Britanniae, duodecimi Galliae Narbonensis et, cum tertio decimo Galliae propriae adhuc careamus, in syllogis Rhenana Brambachii, Burdigalensi Camilli Jullian, aliis, deinde in Aquitanicis eis, quas supra (p. CIX) indicavimus una cum elenchis nominum a Creuly Thédénat Holdero compositis. Sed cavendum est, ne cum Celticis confundantur Ligustica Dalmatica Moesica Pannonica Raetica Norica, quae in regionum illarum inscriptionibus exstant non rara. Itaque ante editum corporis volumen Gallicum et ante absolutum Holderi thesaurum quae aliqua cum probabilitate Celtica esse existimamus in Hispaniis haec fere nomina reperta sunt

Hispanica:

Acco C. *361 2734 2771
Aio Aïo in Hispania satis frequens
Alaucus in vasculo C. 4970 15 et in amphora Tarentina
 Ephem. VIII 1891 p. 60 n. 242, 2¹⁵¹⁾
Alco Saguntinus Liv. XXI 12, 4
 5 *Alaba* Celti f. vir. C. 755
 Arconis f. vir. C. 5223

Gallica:

Aeo Aeoo in regionibus Celticis frequens
Aio C. III 4597 *Aïm* C. III 11481
Alaucus Narbone C. XII 4801
Algo C. XII 4878
Albo C. V 5218 7072 7803

¹⁵⁰⁾ Vide quae post alios adnotavit G. Groeber in Wölflini Archiv lexicographiae Lat. V 1888 p. 234, qui tamen immo-rius fuit nominis proprii inter Hispanos veteres frequentis.

¹⁵¹⁾ Cum praeter Narbonem et vasculum Italicae fortasse originis Spoletii tantum hoc nomen inventum sit C. I 1496 = XI 4771 Hirschfeldius *Westdeutsche Zeitschrift für Geschichte und Kunst* VIII 1887 p. 132 putabat Umbriae originis esse: aequo rate ac Gallica vel Iberica cogitaveris.

- Hispanica Gallica
- Alluquius* in Lusitania frequens
Aletius C. 733 *Alethius* 6338 a
Aletea 2272
Ammo C. 2797 *Amme* 880 2668
Ammius Amius C. 2675 5686 5763 6338 k
Ammica 3198
Amminus 146 454 *Amina* 623 *Aminna* 2726
Andergus C. 2465
10 *Andotius* C. 5675
- Antelus* Reburri f. C. 2387 cf. *Andelo* locus
- Atitta* vir. C. 1087
Atto C. 2835 *Attua* mul. 2673
Aucalus C. 5509
15 *Baninius* C. 5972
Bedunus C. 2507 *Betouna* 2861
Betunia 2788 gentis nomina
- Bodecius* C. 2607 2633
- Boulenna* C. 5271 *Boudinna* 625 *Boudico* 455
- Botia* C. 5812 *Boutius* *Boutia* frequens
20 *Borea* vir. C. 4963 *Boria* mul. 3013
*Burrus*¹³³⁾ C. 5860 = 3051 *Silius* XII 560
Calatrus C. 2968 3298 *Clactus* C. 2903
Cleta 2268
Caranto C. 2286
Callaici Gallaci populus
- 25 *Caturo* in Lusitania Asturia *Callaecia* frequens
- Dorcetius* deus, *Dercena* fluvius
- Docius* C. 628 2633 cf. *Docilo* *Docquiricus*
Dovilerus Doilerus C. 5708 5711 5714 5720 5738
Dovidena 5744 *Dovilo* 802
Egoitus C. 2949
30 *Elquisinio* C. 2613 3061
Eparus C. *458 1917
Gutano Gutaminus C. 782 796
Lalla mul. C. 2749
Mauro Mailo in Lusitania frequens
- Aleioucus* C. XII 4006
Aletius Aletia C. V 609 1293 2892 5486 8110 37 pa-
 gus *Aletanus* C. XII p. 202
Ammo Ammius in regionibus Celtici frequens
- Indercus Indercillus Intercillus* Jullian n. 257 259
Andus populi nomen in regionibus Celtici frequens
Anulosi populus v. p. XCVI
Andosus Andossus infra § 43
Antelus Eburno Brambach 905 cf. *Andelacus Andela-*
rus Andelipa cet.
Atito Atitto C. III 4773 5523
Atto Attus in regionibus Celtici frequens
Auculo C. XII 1088
Banona mul. C. XII 566 V 6621 C. III frequenter
Bitunus Bituna C. XII 89 2356
Bituno C. V 6553 *Bitunia* C. XII 2288 *Butuna*
 C. XII 80^{add.}
Boduacus C. V 3503 7720 XII 1231 cet. cf. *Bodu-*
*genus*¹³²⁾
Bodus Boudius Boudicca Boudutius nomina Cel-
 tica: v. Holder s. v.
Bottio Bottia C. III 4915
Boria vir. C. III 1748
Burrus C. III 3193 5418 XII 537
Caletes, Caleti Galliae populus¹³⁴⁾
Caletinus C. XII 5686 157
Caranto C. XII 3802; *Carantus, Carantillus* frequentia
Catalus Callaei f. Sequanus C. V 907
*Caturiges*¹³⁵⁾
Caturo C. V 7224 *Caturus* C. III 2779 *Caturo* C. XII
 2585 *Catupris* vir. genet. C. XII 3031
Der[c]o C. XII 2461 *Derc[e]fo* *Derceia* C. V 910 6371
 XII 5788¹³⁶⁾
Doco Docco C. V 6621 7898
Doviccus Doiccus C. XII 5686 322 323
- Egeius* C. XII 90
Elvisius C. III 4909 *Elvissio Elvissia* C. III 4909 5523
Epato C. XII 1398
Gouto C. III 5480
Lallo Lallus C. III 6010 116 117
Mauro C. V 7356 XII 2211 3721 5686 4

¹³²⁾ *Bodencus* sive *Bodineus* Padi nomen primitivum utrum Celticae an Ligusticae originis an alius cuiusdam putandum sit adhuc disputatur: Ibericum vix existimabitur. Dixerunt de his et similibus Zeuss-Ebel p. 34, Glück p. 53 s. Infra (§ 45) *Podengo* hominis nomen Hispanum invenimus.

¹³³⁾ A *πρρρρρ* vocabulo et *Ἰρρρρρ* nomine *burrus* et *reburus* (v. p. CXVII) diversa videntur.

¹³⁴⁾ *Caletes* supra p. CXVII cum locorum nominibus similibus Hispaniae composui.

¹³⁵⁾ Dixerunt de eis deque nominibus similibus Glück p. 47, d'Arbois de Jubainville *noms gaulois* I p. 19 s.

¹³⁶⁾ Inde etiam *Dercina Naularia* in titulo urbano C. I 918 = VI 8279 mulier originis Celticae videtur.

- Hispanica
- 35 *Madigenus* C. 926
- Mato* C. 926 *Matuna* 1209
- Orgenomesci* Astures
- **Orreetus* C. 2723
- Poemana* mul. C. 717
- 40 *Sambarulla* mul. C. 5944
- Samacia* C. 764 842 *Samala* nummus n. 106
- Samaius* C. 3679
- Segeius* C. 2698 *Segilus* 4338 *Seget(ius)* *Bol. de la Acad.* XX 1892 p. 540
- Segovesus* C. 2871
- **Segoetes* C. 2855
- 45 *Senario* mul. C. 5856
- Sudecro* vir. C. 2183
- Talotius* C. 5232
- **Tamarus* C. 2942 cf. *Tamoga* fluvius Callaeciae
- Tavacca* mul. C. 3875
- 50 *Titicus* C. 5447
- Tongeta (Toneta)* *Tongetanus* Lusitania
- Touto* C. 440
- Turo* C. 2504
- Vacnico* mul. C. 5833
- 55 *Uccius* C. 5032
- **Uccaba* C. 2756
- Velaunis* vir. C. 1589 1590
- Veliaqu* gens C. 5715
- Virius* C. 5250 cf. *Viriatius* et supra § 24
- 60 *Ureus* C. 5638 cf. *Uralus* *Urauis* *Urauvus*
- Gallica
- Madico* C. V 4602 cf. *Matrico* *Rev. épigr. du midi de la Fr.* 1885 n. 539
- Matuus* *Matua* Jullian n. 176 178
- Orgetoric* d'Arbois de Jubainville *noms gaulois* I p. 71 ss.
- Orgetivus* C. III 5191
- Poemani* populus
- Sambarra* vir. C. III 5565
- Sanicanta* Goutoni (Filia) C. III 5480
- Sega* mul. C. V 4717 XII 5696
- Segia* C. V 7222 *Segessa* C. V 4717
- Segeius* C. XII 5163
- Segovesus* *Segoetus* nomina Celtica nota
- Senarre* mul. C. III 4917
- Senarris* Sacaze *Luchon* p. 69. 33
- **Sudecentus* C. V 900
- Talutius* C. XII 277
- Taluppa* vir Jullian n. 252
- Taluppius* C. V 5555
- Tamacus* C. III 5080
- Tarvacus* C. XII 5886 63 III 6010 27
- Tituces* genet.? C. III 5080
- Tocetus* Jullian n. 19
- Touto* *Toutus* *Toutius* Celtica Zeuss-Ebel p. 34. Glück p. 65
- Turonus* *Turoni* populus
- Vacno* mul. C. III 5697
- Uccus* C. III 5451
- Uccu* mul. C. XII 2476
- Vellanni* Galliae populus¹²⁷⁾, etiam hominum nomen
- Vellaunus* est: *Velacus* C. V 7845 7897 *Vellaco* C. V 7888 *Velagemus* C. V 6903 7050 XII 89 390 4
- Veladus* C. XII 3894
- Virius* C. XII 1124
- Urus, urium* (supra p. LXXXIII) d'Arbois de Jubainville *noms gaulois* I p. 138 *Urio* *Uritio* C. XII 3478

Atque haec quidem nomina, quae augeri poterunt, quando volumen corporis XIII absolutum erit, originem Celticam satis aperte prae se ferunt. Quamquam inesse possunt quae etiamsi similiter sonant, tamen diversae originis sunt; nam sonos fallaces esse hic quoque memoria tenebimus. De aliis quibusdam potest dubitari.

Ambactus vocabulum Celticum notum (vide Holderus s. v.) haec quidem forma nusquam in Hispania repertum est; sed *Ambatus* sive *Ambadus* nomen ibi frequens.

Aturenus C. XII 2920 et *Atturita* Jullian n. 174 Ibericae originis facile crediderim; cf. quae de *Aturii* fluminis nomine supra (p. XCVI) adnotavimus. Sed *Aturo* nomen, quod semel Citaniae repertum esse credidimus, nuper *Casturo* potius fuisse edocti sumus (C. 5250) in Lusitania frequens.

Boutius nomen in Hispania frequens est; radices *Bod-*, *Boud-* supra vidimus Celticas esse. Sed *Boutius* in Gallia cisalpina et transalpina paene non comparuit, si figulorum nomina quaedam exceperis: *Bouterio* est C. III 4944.

¹²⁷⁾ Dixerunt de eis Glück p. 164. 178, d'Arbois de Jubainville *noms gaulois* I p. 2788.

Contra ab eadem ut videtur radice derivata *Bodero* C. 5711 5729 5733. *Bodives* 5711, *Bodilcos* n. 120 f. *Bodon* C. 2114 Hispanica tantum sunt, non Gallica.

Camulus dei hominumque in Galliis nomen satis frequens est, item inde derivata *Camulius Camulatus Camulinus*; vide Glück p. 101, Julian n. 219 220, C. III 4887 4893 5479 XII 744; item *Camulodunum* (non *Camalodunum*) Britanniae oppidum notum. In Hispania vero forma haec nusquam adest, sed *Camalus* nomen in Callaecia frequentissimum.

De *sey-* radice in Celticis et Celtibericis frequentissima dixi supra p. XCVIII. In talibus igitur radices fortasse Celticae, formam Ibericam agnoscere atque nomina illa proprie Celtiberica dicere licebit.

Ulatius in nummo Obulconensi n. 120 f. si certum esset, Celtas ibi in Baetica propria remansisse demonstraret, non in Baeturia tantum Celtica quae dicebatur; nam Celticae originis nomen est aliunde satis notum.

Contra nomina proprie Gallica terminata in *-rix*, *-dumms*, *-marus*, *-ricus* in Hispania repta non sunt, exceptis paucissimis. Nam *Dubertix* C. 1487 cf. p. 869 et diversum est et incertum: *Vismarus* apud Livium XXIV 42, 8 regulus Gallorum est: *Megaravicus* dux Numantinus apud Florum I 34, 4 potest fuisse Celticae stirpis. In *-geius* (*-enos*) terminata, quae sunt formae Celticae notae, paenca in Hispania habemus haec:

	<i>Madigenus</i>	<i>Mudagenus</i>	<i>Magenus</i>	<i>Retugenus</i> ¹⁵⁾	<i>Sangenus</i>
Praeterea formis Celticis similia sunt terminata					
in <i>-acus</i> (<i>-agus</i>):	<i>Samacia</i>	<i>Siavo</i>	<i>Tavacca</i>	<i>Veliagu</i>	<i>..ulibagus</i>
in <i>-acus</i> (<i>-esus</i>):	<i>Alacsius</i>	<i>Balacsus</i>	<i>Elaesus</i>	<i>Lobesus</i>	<i>Nolaesus</i>
in <i>-etus</i> :	<i>Augetus</i>	<i>Aucitulus</i>	<i>Orcectus</i>	<i>Tongetus</i>	
	<i>Ange[t]icus</i>	<i>Cordubetus</i>	<i>Segetus</i>		

De *-et* suffixo in locorum populorumque nominibus frequenti diximus supra (p. CII s.): cum *Lobesus* componendum est *Lobetum* loci nomen. Contra *Attisaga* vir. C. 1374 et *Turaga* mul. 6336 a videntur Iberica esse, quamquam Celtica novimus *Bitudaga* (*Bitudaca*) *Comagus*.

Atque nomina haec sive certo Celtica sive Celtiberica omnia sunt hominum, qui in septentrionalibus et occidentalibus paeninsulae regionibus vixerunt, ubi Celtas olim consedissee certum est. Ibi nomina Celtica in nobilium maxime familiis late propagata et diu conservata esse mirum non est. In reliquis regionibus proprie Ibericis prorsus desunt. Ceterum in Celticis similiter atque in Ibericis diphthongi *ai* et *ae*, item *au* non rarae sunt; quorum exempla non adscripsi.

Etiam *ei* et *ou* non desunt, ut in

<i>*Ageitius</i>	<i>Coucidoquum</i>	<i>Meid(anus)</i>	<i>Viccius</i>
<i>Alleicea</i>	<i>Meiduber</i>	<i>Seitus</i>	<i>*Useitius</i>

omissis eis quae in *-eius* terminantur non multis, et in:

<i>Boulema</i>	<i>Cloutius</i>	<i>Coucidoquum</i>	<i>Doutius</i>	<i>Touto</i>
<i>Boutius</i>	<i>Couceancus</i>	<i>Coutius</i>	<i>*Loucimius</i>	

Sed solet hic diphthongorum usus ad Graecum exemplum sive Romanum vetustioris aevi referri non sine probabilitate. Sane *Boulema* *Boutius* *Touto* Celticae originis esse vidimus (vide supra p. CXVIII et Zeuss-Ebel p. 34).

Quae composuimus nomina Celtica in Hispania observata possunt quidem ex parte hominum esse, qui aetate demum imperatorum ex vicina Gallia in paeninsulam venerunt singuli variis ex causis; ut iam antea diximus. Maior vero pars nominum illorum, coniuncta cum locorum deorumque Celticis, quae supra enumeravimus (§ 35 et 39), sufficit ad demonstrandum luculentissime, quod antea in universum magis divinare quam argumentis probare licuit, scilicet Celtas post migrationes saeculi sexti exeuntis in certis quibusdam paeninsulae regionibus consedissee, urbes condidisse, deos proprios coluisse, in gentibus familiisque nomina patria conservasse quamquam

¹⁵⁾ *Ritani* (*Ritanii*) est in titulo Gallico vetusto C. XII 1714 = Ex. ser. ep. 37: Galli videntur esse origine L. Milionius *Ritugenus*? in titulo Spoletino C. XI 4892 et Tib. Iulius *Reitogenus* decurio alae Augustae Itracorum Bramb. 2003; Hispanus est *Retugenus* *Mugilonis* f. *Segontilensis* *epus ala Longiniana* in titulo Bonneni *Bonner Jahrb.* XCIII 1892 p. 193.

mixtos cum indigenis, e quorum lingua quaedam adoptabant suaeque ipsorum linguae similia faciebant; unde Celtiberi recte dicti sunt a Graecis et Romanis.

43. Segregavimus nomina sive Celtica sive Celtiberica. Restat numerus proprie Ibericorum non exiguus, quem indice peculiari (III II *a*) comprehendi. Tenendum autem est nomina haec hominum peregrina omnia similiter atque locorum deorumque servata nobis esse non formis propriis et patriis, sed a Romanis linguae Ibericae ignavis sumi in modum pronuntiata et interdum graviter sine dubio mutata. Quod cum aequabiliter cadat tam in Celticae quam in Ibericae originis nomina, formas infra enumeravimus utriusque nominum generis saepe coniunctas. Atque incipimus ab eis nominum formis, quae imitationem sive adsimilationem in terminationibus non minus late patuisse docent, quam in locorum nominibus.

Nomina
Iberica

Vetustam nominum gentiliciorum apud Romanos terminationem scimus fuisse *-aius* pro *-aeus*, a Hispanica recentiore *-eius*, *-ius*¹⁵⁹). In Callaecia potissimum reperta sunt nomina haec

in *-aius*: *Adaius* *Caraius* *Contivaius* *Dutaius* *Tritaius*
Araius *Clutaius* *Dovaius* *Pintaius* *Turoius*

Celtica eius generis composuit Zeuss-Ebel p. 29. Itaque dubitari potest terminatio haec utrum peregrina sit an Romana. Pauca tantum exstant in *-eius* terminata:

Aeteius **Arcius* **Calceius* *Lonccia* (*Longeia*) *Ponccia* *Siseia*
**Ἀπρωιήσις* **Aurcius* **Dauccius* *Pellicius* **Sapius* *Triticus*

Apuleius Iatro Appiani aut non recte traditur aut consulto mutatus est ad exemplum nominis Romani. Cognata eis fortasse sunt terminata

in *-aeus*, *-aba*, *-aus*: *Anaus* *Talaeus* *Ucaba* *Uraeus*¹⁶⁰)

Celticis, velut *Cassaeus* *Dugiaeus* *Iccaeus*

similia et componenda fortasse etiam cum formis

in *-ua*: *Mantua* *Carasua*

et *-ovius*: **Nantovius* *Pentovius*

Pro *-eius* Romae et in Italia *-eus* rustice pronuntiatum est et scriptum non raro. In Hispania habemus

Aletea *Arcea* *Boutea* *Coemca* *Pictelaneca* *Tritens* *Urens*
Alleicca *Bolosea* *Celea* *Pimareca* *Tea* (*Tria*) *Tureca*

Sed inveniuntur etiam

Aleba *Talevus*

unde idem illud *-ea*, *-eus* originem capere facile potuit. Quas in nominum geographicorum formatione supra deprehendimus terminationes in *-accus* *-ecus* *-egus*, eadem redeunt in nominibus hominum:

Bovecus *Bovegius* *Melgaeus*¹⁶¹) *Bovecio* *Canceacanus* *Paciueus*¹⁶²)

Ea, ut locorum nomina similia, facile transire potuerunt in *-icus*, *-igus*, quorum haec habemus exempla satis frequentia:

Abricus *Ange* [*tricus*] *Aranicus* *Caturicus* *Imunicus* *Planbica* *Vatrius*
Alticus *Autubellicus* *Caelionica* *Dessica* *Lugualdicus* *Tallicus* *Venica*
Amnica *Apilicus* *Caenicus* *Doquiricus* *Molanica*¹⁶³) *Talticus*
*Amusicus*¹⁶²) *Araica* *Caricus* *Garonicus* *Popusicus* *Vendiricus*

¹⁵⁹) Videantur quaestiones meae onomatologicae Ephem. epigraph. II p. 26.

¹⁶⁰) Cf. *Mommsen Ledaci* Brigantii in Raetia C. III 11884.

¹⁶¹) Eiusdem radicis *Melgar* locus aliquis Castellae est in instrumento a. 950 nominatus in Thomae Muñoz *colección de papeos* (Matriti 1847) p. 27.

¹⁶²) Nomen *Pacheco* inter Hispanos adhuc servatum inde derivandum esse olim observavi; v. Caroli Justi *Diego Velázquez und sein Jahrhundert* I (Bonn 1888) p. 63.

¹⁶³) Princeps Ausetanorum apud Livium XXI 61, 11 est; unde nomen non e Graeco ἀρρωστία derivatum, sed illi adsimilatum puto.

¹⁶⁴) A *Medamus* derivatum aperte cum mutatione nasalium inter Iberos non rara.

Idem valet de terminatis in *-anus -enus -inus*, quae omnes notissimae sunt nominum Romanorum formae. Sed tamen adiunctae radicibus peregrinis videntur in hisce:

<i>Abana</i>	<i>Carianus</i>	<i>Longanus</i>	<i>Manutanus</i>	<i>Poemana</i>
<i>Bovana</i>	<i>Elanus</i>	<i>Lubicanus</i>	<i>Meanus</i>	<i>Tagana</i>

Peregrina item terminantur in *-inus* haec:

<i>Anoninus</i>	<i>Caucinus</i>	<i>Mentina</i>	<i>Tancinus</i>	<i>Visal[u]quinus</i>
<i>Apinus</i>	<i>Loncinus</i> ¹⁶⁵⁾	<i>Sucinus</i>	<i>Tarquinius</i>	<i>Urtinus</i>

Nam *Tancinus* sive *Tanginus* inter nomina Iberica sive Celtiberica frequentissimum est. Conferatur etiam *Herminius* mons in bello Alexandrino memoratus. Quae proprie Iberica videntur in *-anus -aenus* terminata

<i>Blaecanus</i>	<i>Boblaenus</i>	<i>Caenecacnus</i>	<i>Caucaenus</i>	<i>Turanus</i>
transierunt facile in <i>-enus -ene -eius</i> formata Romanis et Celticis (ut <i>Cantosemus</i>) similia:				
<i>Aicnus</i>	<i>Catucnus</i>	<i>Dorilena</i>	<i>Norenus</i>	<i>Secenus</i>
<i>Arenus</i>	<i>Celomenus</i>	<i>Ladienus</i>	<i>Orbienus</i>	
<i>Caburcae</i>	<i>Clodomenes</i>	<i>Lamenus</i>	<i>Patenus</i>	

Comparanda cum hisce populorum nomina

<i>Eleni</i> (<i>Helleni</i>)	<i>Cileni</i>	aquae <i>Origenae</i>
---------------------------------	---------------	-----------------------

et Avieni *Sordicenus* caespes: sed diversa sunt Celtica in *-cenus (-cnos) -genus*.

Latina sunt in *-atus* participia multa: sed sive Ibericae sive Celticae originis videntur esse

<i>Aviratus</i>	<i>Cirtiatus</i>	<i>Lovatus</i>	<i>Lupatus</i>	<i>Perecatus</i>	<i>Viriatius</i>
-----------------	------------------	----------------	----------------	------------------	------------------

Atque Viriati nomen, quod scriptorum Latinorum codices optimi, item inscriptiones ita sine aspiratione. Graeci *Θυριάθης* (Strabo, Dio) sive *Θυριάθης* (Appianus) scribere solent, supra (p. LXXXIII) vidimus a viriis vocabulo sive Latino sive Celtico derivari. Inter nomina Celtica pauca eius generis observata sunt *Biracatus* sive *Biracathus* et *Belutu-cadrus* Martis Britannici nomen (v. Holderus sub vocibus).

Praeter terminations hasce Latinis et Celticis comparandas proprie Hispanae, sive Ibericae sive Celtibericae, hae videntur esse:

in *-aenus*: *Concaenus* *Turancus*

componendae cum gentium nominibus

<i>Aurancum</i>	<i>Carranc(um)</i>	<i>Contucianco</i>	<i>Eburanco</i>	<i>icesanqm</i> n. 93	<i>P. iquanco</i>
-----------------	--------------------	--------------------	-----------------	-----------------------	-------------------

quae possunt breviatae esse ex *-anicum*; cf. *Leran[i]qm* C. 2737. *Mogiancus* fortasse Celticum C. III 4944 6491 *11555, *Serrancus* Aquitanum. Non minus rara sunt nomina terminata

in *-agus*: *Turoga* mul.

in *-ocus -oqus -ocius*: *Amoca* *Pelliocus* *Pisocia* *Tormogus* *Urcaliocus* cf. *Corocoeroeacaus*.

Similiter formata sunt gentium nomina

Abbaiocum *Longiciloum* *S[c]aniocum* *Clounioq(um)* *Segossoq(um)* *Uloq(um)* **Etommoq(um)* (infra § 47).

Sequuntur formata

in *-aenus -aicus -uquius*: *Allicius* *Alluquius* *Contucius* *Pusiuca* *sisuc* n. 188

in *-areus -oreus -ereus (-ergus)*: *Aloreus* *Audergus* *Cabarcus*

comparanda illa cum Aulercis Galliae populo: deinde

in *-adus -(c)ibus -odlus*:

<i>Ammadus</i>	<i>Asclus</i>	<i>Cabedus</i> (cf. <i>..utuda</i>)
<i>Mobdus</i>	<i>Meddus</i>	<i>Falodlus</i> (cf. <i>Congedus Hledus</i> fluvii et <i>Malodes</i> mons Avieni)

in *-andus -ondus -endus*:

<i>Arcandis</i>	<i>Letondus</i>	<i>Mermandus</i>	<i>Plendus</i>
<i>Atlondus</i>	<i>Melmandus</i>	<i>Paugendus</i>	

¹⁶⁵⁾ Quod ut *Loncinus* Ibericum potest non diversum esse a *Longicus Longinus* nominibus Romanis.

in *-unus -uanus*: *Abruanus* *Attuanus* *Humuanus* *Maianu* *Matanu* *Viscuanus*
 quae cum Celticis similibus componenda sunt.

Sequuntur quae terminata sunt

in *-alus -alius*: *Awealus* *Caculo* *Negobus* *Sogobus* *Verobulus*
Borobus *Camabus* *Samulus* *Tridallus*¹⁶⁶⁾ *Visobus*
Burrabus *Manigalius* *Sottal* . . *Vobulus* *Ucalus*

Camabus supra dixi frequentissimum in Lusitania et a *Camulo*, Celtico diversum. Accedunt terminata

in *-elus -ellus -eltius*: *Antelus* *Axelus* (*Cerbella*) *Proyela* *Urchatellus*
Antubelus *Cerecella* *Lepocellus* *Targellus*
 in *-il -ilus -illus*: *Apilus* **Manilla* *Segilus* *Tiogilus*
Campilus *Pentilus* *Sosimilus* *Urchail*
Manilus *Savigi*[*l*]us *Tapilus*

in *-olus -ullus -lus (-lius)*: *Ancetolus* *Sambaralla* *Ialylus* *Verobus* *Vianegus*
 quae cum deminutivis Latinis similibus videntur convenire. Similia sunt *Abila* (nisi potius Phoenicium est) Ἐβόλιον montes, *Besilus* fluvius Avieni. Deinde

in *-amus*: *Clutamus* *Medamus* *Tongetamus*
Clotamenes *Pintamus* *Viamus*
**Gutamus* *Tautamus* *Uraesamus*

Medamus inter frequentiora in Callaecia nomina est et fortasse componendum, ut *Melobriquo Melagamus Melatio*, cum *Mediolanio Medullis* Celticis (supra p. 10). *Medama* etiam in Gallia cisalpina reperta est C.V. 980 = 1763, 1428; sed potest mulier Hispana eo innigrasse. Supra (p. CXXI) habuimus *Melanico* muliebree inde formatum.

Non minus Iberica videntur esse terminata

in *-ar -arus -aris*: *Cadarus* *Ebarus* *Lesuridantaris* *Talobarus*
Caísaros (Caesaro) *Eparus* *Mustarus* *Tannarus*
Contarus *Lacarus* *Palarus* *Urcetar*

Caesaris nomen quamquam Latinae sine dubio originis est, tamen fuerunt, qui originem ei peregrinam vindicare studerent. Servius ad Aeneidis XI 743 haec habet: *Gaius Iulius Caesar cum dimicaret in Gallia et ab hoste raptus equo eius portaretur armatus, occurrit quidam ex hostibus qui eum nosset, et insultans ait 'caesar, caesar', quod Gallorum lingua 'dimitte' significat; et ita factum est, ut dimitteretur. Hoc autem ipse Caesar in ephemeride sua dicit, ubi propriam commemorat felicitatem. Vocabulum igitur aliquod Celticum ab ipso Caesare auditum visum ei est nomini suo simile esse. Spartianus reconditam doctrinam promere sibi visus cum scriberet in vita Aelii Caesaris c. 2, 3 *Caesarem vel ab elephanto, qui lingua Maurorum caesai* (sic libri scripti meliores, *caesar* Casauboni Regius) *dicitur, in proelio caeso eum, qui primus sic appellatus est, doctissimi viri et eruditissimi putant dictum* cet. Itaque etiam Punicum vocabulum Caesaris nomini non absimile existisse quibusdam visum est. His tertium accedit nomen viri sive Ibericum sive fortasse Celtibericum *Caísaros Caesaro*; quamquam fieri etiam potuit, ut ducis elari cognomen Hispani in usum suum reciperent paullo mutatum. Comparari potest quod hominibus quibusdam Africanis propter fortitudinem haece temporibus *Bismarck* nomen inditum esse audivimus.*

Sequuntur nomina sive formata sive terminata

in *-urus -urrus*: *Aeburrus*¹⁶⁷⁾ *Albara* *Metturus* *Acturus* *Caburru* [*Mu*]zurra
 cum locorum nominibus similibus, quae supra composuimus, ut *Bacturru* *Sigarra* *Calagurris* *Graccurris* *Gigurri* cet. Etiam *Caturu* Celticum huc pertinet, unde derivatum est gentile *Catur-*

¹⁶⁶⁾ Cf. *Tritalico Tirtalico* gentes.

¹⁶⁷⁾ Nisi male descriptum est pro *Reburrus*.

cus (C. 4 14^{add.}) similiter atque *Pugusicus* (C. 22 27 28), in Lusitania ambo. sed formata a Romanis; ut *Sammonicus* in Africa. Deinde nomina Hispana formata sunt

in <i>-erus -ero -eris</i> :	<i>Areniterus</i>	<i>Bolero</i>	<i>Dociderus</i>	<i>Sigerus</i>	<i>Tascasecerris</i>
	<i>Baesisceris</i>	<i>Coronerus</i>	<i>Estiterus</i>	<i>Tamegiscerris</i>	

cum *Vadaveronis* montis apud Martialem nomine.

in <i>-irus</i> :	<i>Camira</i>	<i>Copirus</i>	<i>Doquirus (Docquiricus)</i>	<i>Pisirus</i>
in <i>-orus</i> :	<i>Caporus</i>	<i>Talorus</i>	<i>Taporus</i>	

quae populorum quoque nomina sunt.

Si addimus pauca terminata

in <i>-aesus -esus -essus</i> :	<i>Elaesus</i>	<i>Loessus</i>	<i>*Nolaesus</i>	<i>Secovesus</i>
in <i>-ossus</i> :	<i>Cocrossa</i>	<i>Leiossa</i> dea	<i>Segossoq(um)</i> gens	
in <i>-isus -ises</i> :	<i>Areisus</i>	<i>Comlisa</i>	<i>Orises</i>	<i>Pallisus</i> <i>Vacisus</i>

quibuscum aliqua ratione comparandus est *Crabasia* mous Hecataei et Avieni; deinde

in <i>-itto</i> :	<i>Baritto</i>	<i>Uritto</i> C. XII 3478
-------------------	----------------	---------------------------

quae non videntur componenda esse cum mulierum nominibus in *-itta* terminatis, quas scimus frequentes fuisse in Africa provincia aetate non nimis vetusta; denique

in <i>-otius -uta -utus -utius -uttio</i> :	<i>Andotius</i>	<i>Erbutius</i>	<i>Navititius</i>	<i>...ndotius</i>
	<i>Corocuta</i>	<i>Mascutius</i>	<i>Talotius</i>	
	<i>Corocutus</i>	<i>Meduttio</i>	<i>Taurocutius</i>	

derivationum frequentiorum varietates fere exhausimus.

Si vocales solae respiciuntur, in quas exeunt nomina virorum, praeter *-us* et *-ius* terminationes Romanas etiam in *-o* et *-a* terminata reperiuntur frequenter. Sunt eius generis haec:

<i>Aio (Aïio)</i>	<i>Baritto</i>	<i>Docilo (Docilico)</i>	<i>Lucco</i>	<i>Qaico</i>	<i>Vatro</i>
<i>Aranto</i>	<i>Bodero</i>	<i>Docilo</i>	<i>Maelo</i>	<i>Siaico</i>	
<i>Arco (Arcco)</i>	<i>Bodo</i>	<i>Duplo</i>	<i>Magilo</i>	<i>sisip</i> n. 127	
<i>Arpo</i>	<i>Boso</i>	<i>Dulio</i>	<i>Marno</i>	<i>Sulo</i>	
<i>Arraedo</i>	<i>Caeno</i>	<i>Eso</i>	<i>Miro</i>	<i>Toloco</i>	
<i>Auvo</i>	<i>Crastano</i>	<i>Ibno</i>	<i>Neco</i>	<i>Vaelo</i>	

Eisdem autem etiam transiisse in *-us -ius -onus -onius* formas et mulierum nomina formata inde esse in *-a* et *-e* haec docent:

<i>-o</i>	<i>-onus</i>	<i>-us</i>	<i>-a (-e)</i>
<i>Acco</i>			<i>Acca</i>
<i>Aio (Aïio)</i>		<i>Aius</i>	<i>Aia</i>
<i>Allo</i>		<i>Albus</i>	<i>Alla</i>
<i>Ammo</i>		<i>Ammius</i>	<i>Amme</i>
<i>Anio</i>			<i>Anna</i>
<i>Arquio</i>		<i>Arquius</i>	
<i>Atto</i>			<i>Atta</i>
<i>Caesaro</i>		<i>Caesarus</i>	
<i>Caturo</i>	<i>Caturonus</i>		
<i>Clutimo</i>		<i>Clutamus</i>	
<i>Cuono</i>	<i>Cuomonus</i>		
<i>Laro</i>		<i>Larus</i>	
<i>Maelo</i>			<i>Maelia</i>
<i>Viro</i>	<i>Vironus</i>		

Ibericum *aiuni* ab *Aio* fortasse formatum est in titulo n. XXVI. Notum est *Teutones Teutonî Tarones Taroni* nominum Celticorum sive Germanicorum formas similesque iuxta in usu fuisse; ita in *-o* terminata genetivum in *-onis* et in *-oni* habuerunt sive, quod idem est, nominativum in *-onus*. Unde casu fortasse accidit, quod

<i>Adronus</i>	<i>Albonius</i>	<i>Maulonius</i>
----------------	-----------------	------------------

adhuc sola reperta sunt, non *Ando Albo Mando*; item

Mannus (Mannus) Manno, Nanno

non *Munno Nanno*.

Insunt in his quae cum Celticis aliunde notis conveniant, velut *Miro* regis Suevorum nomen notum. Celticae originis videtur etiam *Maelo* esse, *Mocilo Moido Melo* praeterea scriptum et inter Lusitanos hodiernos adhuc vigens ut gentis alicuius nobilissimae nomen, iam *Mello* scriptum, sed *Maelo* pronuntiatum; si modo recte cum *nellum* vocabulo Celtico, quod collem significet, componitur (vide Glück p. 137 s.; vide quae supra de *Mellaria* nomine observavimus p. LXXXIX). Ceterum rex Sigambrorum *Maelo* appellatus est in monumento Ancyrano (Lat. 6. 3).

Muliebre genus sermo Ibericus utrum omnino et quibus formis a masculino distinxerit ignoramus. Praeter formas Graecis Latinisque similes in *-a* et *-e* sive Celtica sive Iberica videntur esse mulierum nomina

in <i>-o</i> et <i>-on</i> :	<i>Acco</i>	<i>Baro</i>	<i>Ranto</i>	<i>Sircando</i>	
	<i>Arociō</i>	<i>Dercinio</i>	<i>Mugaliō</i>	<i>Moenio</i>	<i>Suario</i>
	<i>Acnon</i>	<i>Bileseton</i>	<i>Sergeton</i>		

Inventa sunt haec mulierum nomina in *-o* pleraque in regionibus proprie Ibericis, in Baetica, in ora maritima orientali, in insulis Balearibus, non in Celticis Callaeciae et Lusitaniae.

Idem valet de reliquis virorum nominibus, partim vetustis et apud scriptores veteres servatos,

in <i>-o</i> et <i>-u</i> :	<i>Asitio</i>	<i>Cuccio</i>	<i>Irrico</i> ¹⁶⁸⁾	<i>Litemo</i>	<i>Sosuna</i>
	<i>Corentispo</i>	<i>Edesco (Edeco)</i>	<i>Isapto (Isaptu)</i>	<i>Saracicio</i>	<i>Sulbero</i>
	<i>Crastuno</i>	<i>Iguaso</i>	<i>Lesso</i>	<i>Sirico</i>	
in <i>-os</i> et <i>-us (-a)</i> :	<i>Apastos</i>	<i>Latnastus</i>	<i>Mermus</i>	<i>Terpulus</i>	
	<i>Etpastus</i>	<i>Licirnus</i>	<i>Pelgus</i>	cf. <i>Gensulia</i>	
	<i>Garos</i>	<i>Macpos</i>	<i>Sosimilos</i>		
in <i>-es</i> et <i>-is</i> :	<i>Acces</i>	<i>Indibilis (Andobelos)</i>	<i>Sipipes</i>	<i>Tannegiscerris</i>	
	<i>Aris</i>	<i>Lesuridantaris</i>	<i>sisbe</i> , n. 188	<i>Tascascerris</i>	
	<i>Baesisceris</i>	<i>Neitinbeles</i>	<i>*siresen</i> , n. 120 k	<i>Trites</i>	
	<i>Barsanis</i>	<i>*Ocnugilis</i>	<i>Tannegalbanis</i>		

quorum unum *Sipipes* Callaecum est;

in <i>-a -as</i> :	<i>Actara</i>	<i>Barata</i>	<i>Κορυζαζ</i>	[<i>Mu</i>]terra	<i>Sanna</i>
	<i>*Andaitia</i>	<i>Borea</i>	<i>Corocenta</i>	<i>Nusatita</i>	<i>Tavacca</i>
	<i>Apoita</i>	<i>*Ciras</i>	<i>Iesta</i>	<i>Sisanna</i>	<i>Tecaba</i>
	<i>Appa</i>	<i>Κόλιζαζ</i> sive	<i>Maqleda</i>	<i>sisera</i> , n. 188	<i>Upronia</i>
	<i>Atitta</i>	<i>Culcha</i>	<i>Munna</i>	<i>Siscanba</i>	<i>Voccarca</i>

Atitta potest Celticum esse; v. supra p. CXVIII. *Borea* Graecum; sed *Boria* mulier C. 3013 etiam in tessera C. 4963 peregrinum nomen gladiatoris esse indicat;

et in *-ua (-uia)*: *Ausua* *Mantua* *Orsua* *Sunua* *Toquia*

Soni barbarici deinde haec sunt virorum:

Iestnis *Iyalchis* *Ildrons* *Vatinons* *Velquan* *Viscradin*

quorum priora tria eum paenultimo supra vidimus coniuncta reperta esse eum Africae fortasse originis nominibus *Acnibelis Hanno Siscanba* (p. CXIV); item virorum:

Urestar *Urchail* *Urchatetillus*

quae fortasse componenda sunt eum

Uracanus *Uralus* **Urarus* *Uraucus* *Ucalioeus*

supra iam memoratis. Ceterum in *-is -ns* desinentia possunt genitivi esse. Mulierum denique haec sunt

Aninna *Aninna* *Barna* *Gensulia* *Insghana* *Tilde* *Unita*

¹⁶⁸⁾ Nisi hoc gentis potius nomen est pro *Irricom*.

Attaeninis *Bastogaunini* *Galluriamini* *Taurogadinia*
**Promut* *Simnodini* *Sufun* *Summoi*

nisi haec Africana sunt (cf. p. CXIV): denique

Maisontis *Silliboris*

Sonorum in
 nominibus
 hominum
 proprietates

44. Redeunt in nominibus hominum sonorum varietates proprietatesque eadem fere, quas in locorum eorumque supra (§ 38 et 39) deprehendimus. Atque agemus hic quoque primum de proprie Hispanicis, deinde de Gallicis.

a. Hispanica

De *ei* et *ou* diphthongis ad Celticam sive originem sive consuetudinem relatis supra (p. CXX) iam dictum est. Inter reliquas diphthongos *ai* et *ae* hic quoque frequentes sunt (cf. supra p. CXI), veluti in

Amainius *Araica* *Καλαῖος* (*Caicinus*) *Quico*
**Audaitia* *Caesaros* *Maïlo* (*Macilo*) *Turainus*

Quico legitur in titulo aetatis recentioris (inser. Hisp. christ. n. 97), utrum viri an mulieris incertum: conferri potest *Quico* nomen mulieris Zeuss-Ebel p. 29. Accedunt in *-aius* terminata (supra p. CXXI). De pronuntiatione diphthongorum num fortasse per diaeresim fuisse putanda esset supra iam dictum est (p. CV).

Exempla frequentissima *ae* diphthongi non enumero. Deinde exstant

au in: *Audas* *Bastogaunini* *Galluriamini* *Taurocatus*
Auledus *Καλαῖος* *Paujendus* *Tautamus*
Aunia *Καλαῖος* (*Caicinus*) *Sarancio* *Tautius*
Ausiros **Corococorocaus* *Saug[us?]* *V[a]pocaudus*
Ausua **Danceius* *Saunus* *Urauis*

Saugenus propter terminationem atque *Vapocaudus* collatis *alunda* *bacanda* *bascauda* vocabulis Celticis possunt Celtica esse. Deinde

oi, oe in: *Apoita* *Doiderus* (ex *Doiederus*) *Egoitus* *oicy* (in nummo n. 110) *Summoi*
Bloena *Coelus* *Coemea* *Moenio* *Moeniaceptus* *Moericus* *Soematus*

e quibus *Coelus* *Coela* et *Coelus* *Quoelius* non videntur cum Coeliis Romanis componenda esse, sed peregrina et cum *Coello* nomine hodierno in Callaëcia et Lusitania (*Coelho*) frequenti componenda. *Moeniaceptus* reguli nomen inter Celtica solet numerari. In *Coemea* diphthongus transit in *e*, *Quemea*. Habemus praeterea

eu in: *Eurus* (si modo Ibericum est, non Graecum) *Ilmeunus* (cf. fons **Ameunus*)

Ad *ei* diphthongi exempla

**Agritius* *Moiduber* *Neitabels* *Veicus*
Alleica *Moid(unus?)* *Seitus* **Useitius*

accedunt nomina in *-eius* terminata, quae fortasse casu tantum conveniunt cum Romanis similibus; ut supra de *-aius* observatum est.

Rariores vocalium coniunctiones adsunt haec:

ua in *Iguaso* *Lugualicus* cum Aquitanicis *Oreuarus* *Orquarrus*

et cum in *-ua* terminatis, quae supra (p. CXXV) composuimus; deinde

oa in *Caclaon*
ca in *Concancus* *Maurus* *Siscanba* (nisi hoc Africum) *Tea* (*Teia*)

cum terminatis in *-eus* pro *-eius* (p. CXXI):

eo in **Eocimila*
iu in *Cirtiatius* *Viomus* *Vianeglus* *Viriatus*
io in *Tiogilus*
ui in *Elquisnio* (quod Celticum esse probabile est)
ue in *Catuenus*

Quod *i* duplex scribitur inter duas vocales, ut in *Aiio*, et ipsum inde a Caesaris aetate a

grammaticis quibusdam Romanis praecipiebatur; sed potest etiam apud Iberos semivocalis vel spirantis sonum indicare.

Mutati vocalium soni exemplum maxime conspicuum nomen ducis est a Polybio et Livio frequenter in Scipionum historia memoratum, ab illo Ἀνδρόζουτος et Ἀνδρόζουτος, ab hoc constanter *Indibilis* scriptum, quamquam in Mandonii fratris nomine consentiunt; puto Livium auctorem Graecum ex annalibus Romanis tacite correxisse. Comparanda Ἀστύρα *Ostippo* ὀρπίδι nomina, quae supra (p. CVI) memoravimus.

Transeunt mediae in tenues et versa vice fortasse

in	<i>Ambatus</i>	<i>Ambadus</i>
	<i>Bodo</i>	<i>Boutius</i> (simodo haec recte componuntur)
	<i>Pellus</i>	Βῆλαι (nam <i>b</i> litterae sonus videtur Iberis defuisse)
	<i>Tritaius</i>	<i>Tridallus</i>

Βῆλαι Polybii etiam cum Pelendonibus videntur componendi. Deinde *b* in *r* transit vel *r* in *b* ut apud Romanos inter vocales (cf. p. CVII): v. c. in *Lobesus Lovessius*. Transit denique

l in *r* in *Melmandus* *Mermendus*

Accuntur scribendo praeter *m* et *n*, *l* et *r*, *s* et *t*

<i>Acco</i>	<i>Arcco</i>	<i>Caccossa</i>	<i>Docquiricus</i>	<i>Taccuca</i>
<i>Cuccio</i>	<i>Duccius</i>	<i>Pedaccianus</i>		

Rarae sunt aspiratae in proprie Ibericis, ut in

<i>Chalaetus</i>	<i>Calchisia</i>	Κῆλχης	<i>Insghana</i>	<i>Urchatellus</i>
<i>Challus</i>	<i>Chilasurgun</i>	<i>Culcha</i>	<i>Urchail</i>	

nam vetusta regum nomina *Habis* sive *Abis* et *Arganthonius* vix huc trahenda sunt. Certa *l* litterae exempla nulla: nam **Aefes* C. 5085 corruptum est (fortasse ex *Actes*; *Sufan* mulieris nomen fortasse Africum (p. CXIV). Ab *r* incipiunt *Rauto* et *Retugenus* sola: hoc certe Celticae originis, ut *Retus* praenomen peregrinum (C. X 8054 τ a-c) et derivationis forma Celticae indicant (cf. etiam *Reita* vir. C. V 3743 *Reitugenus* supra p. CXX adn. 158 *Retimarus* C. III 3645). Nam **Raerus* **Rappu* incertissima sunt.

Etiam *x* litterae, tam frequentis in Celticis, ut in *Dirixtus Craxus*, exempla proprie Iberica nulla habemus, si excipiuntur *Luxinius* regulus Carmonensis apud Livium XXXIII 21. 7 et nomina locorum pauca, quae supra composuimus (p. CVIII): in Aquitanicis *x* frequens est, ut infra videbimus.

A duabus consonis item pauca incipiunt

<i>Blecaenus</i>	<i>Blocna</i>		
<i>Clactus</i>	<i>Cleta</i> ¹⁶⁹⁾	<i>Cloutius</i>	<i>Clutannus</i>
<i>Plandica</i>	<i>Plendus</i> cf. <i>Pelendoncs</i>		
* <i>Promut</i>	<i>Progela</i>		
<i>Tridallus</i>	<i>Tritaius</i> <i>Triteus</i> cf. <i>Tritalico</i> gens		

quorum aliquot Celticis adscribuntur probabiliter.

Rarae consonarum coniunctionis, sed quae Iberis propria videtur fuisse, haec sunt exempla

<i>Attondus</i>	<i>Atnacivis</i>	<i>Nitliata</i>	<i>Latnastus</i>	<i>Elpastus</i> cf. <i>Apastos</i>
* <i>Catucnus</i>	* <i>Ocmugilis</i>	<i>Sucinus</i> cf. fons <i>Ameucnus</i>		
<i>Licinus</i>	<i>Mernus</i>	<i>Mermendus</i>	<i>Melmondus</i> ¹⁷⁰⁾	
<i>Elquismio</i>	<i>Iaqlius</i>	<i>Iubrons</i>	<i>Maqlada</i>	<i>Vianqilus</i>
<i>Melyaccus</i>	<i>Pelgus</i>	<i>Pelsina</i>		

eum *Melso* Asturae fluvio,

<i>Macpos</i>	<i>Mebdus</i>	<i>Meldus</i>	<i>Valodudus</i>	<i>Talticus</i>	<i>Verobdus</i>
---------------	---------------	---------------	------------------	-----------------	-----------------

¹⁶⁹⁾ pro *Calactus*: vide supra p. CXVIII.

¹⁷⁰⁾ Cf. *Momandus Ledvi* p. CXXI adn. 160.

Comparanda etiam *Mundus* fluvius Lusitaniae et *Munda* Baeticae oppidum, *Vindius* mons. Radices nominum varias non recensui; una cum locorum et deorum nominibus coniunctas exhibent indices, unde facile perspicere licet.

b. Gallia

Ut in locorum deorumque nominibus Iberos eis Pyrenaeos vestigia sermonis patrii reliquise vidimus (§ 35 et 39), ita etiam inter hominum nomina quaedam eiusdem originis esse consentaneum est. Tamen hic quoque in tanta utriusque linguae obscuritate cavendum est, ne Celtica pro Ibericis, Iberica pro Celticis habeantur, cum praesertim non raro in Aquitania nomina Iberica cum Celticis coniuncta exstent in eisdem familiis. Scilicet gentes aliquot Ibericas antiquiores ibi inter Celticas recentiores et cum his mixtas habitasse non mirabimur. Sane ut populus Celtarum olim in Hispaniam pervenerat, ita postea homines Gallos in Hispaniam singulos et Hispanos similiter singulos in Galliam vicinam transmigrare potuisse et certo non raro transmigrasse facile concedemus. Etiam in inscriptionibus Galliae cisalpinae reperiuntur Ibericae sine dubio originis nomina *Maela Medama Reborrus Viriata*; scilicet hominum Hispanorum, qui eo venerant. Non raro igitur quae pro Ibericis quaeque pro Celticis habenda sint dubii haeremus. In universum autem quae non Celtica sed Iberica sunt ipsa formarum raritate distinguuntur. Aut enim tota differunt a vere Celticis, aut propter radices, e quibus derivata videntur, Ibericis similiora sunt quam Celticis, quorum terminationes interdum sequuntur. Interdum etiam contrarium accidit: radices Celticis similes sunt, terminationes Ibericis. Similia supra in locorum nominibus Celtibericis observavimus (§ 35). Itaque in componendo indice nominum Aquitaniae et Narbonensis Ibericorum (III II b) hanc mihi legem scripsi, ut omitterem quaecumque e consensu testimoniorum in Gallia cisalpina et transalpina, item in reliquis regionibus Celticis reperta pro vere Celticis habenda sunt, reciperem ea sola, quae aut e regionibus olim ab Iberis habitatis earumque vicinia proveniunt, aut similitudine cum proprie Ibericis aperta commendantur. Unde ex Narbonensi perpauca tantum admisi. Pleraque praebuerunt syllogae inscriptionum Aquitanicarum, quas supra (p. CIX) enumeravi. Addidi pauca ex ephemeridibus Francogallicis et ex Holderi thesauro. Nomina Aquitaniae aliquot composuit iam Luchaire in libro studiorum item supra (p. LXXXV) iam indicato; sed complura postea accesserunt. Inscriptiones Burdigalenses a Camillo Jullian collectas etiam Ibericae originis nomina exhibere exspectaveris; sed vir doctus cum de lingua titulorum illorum diceret (*Inscr. de Bordeaux* vol. II p. 470 ss.), quaestionem de incolarum Burdigalensium origine et nominibus absolvere noluit. Sane ab erroribus in materia indigesta adhibenda vix cavebis; tantam autem nominum copiam congeSSI, ut satis inde proprietates grammaticae cognosci possent, etiamsi quaedam sine dubio me fugerunt. Quae inter Aquitanica illa occurrunt Celtica in indice quidem posui, quia conferunt ad Celtica in Hispania ipsa cum Ibericis mixta sive Celtiberica melius cognoscenda; sed sedulo ab Ibericis distinxi. Certo Iberica vix puto me omisisse; quamquam praestat peccare omittendo quam cumulando incerta et aliena.

Atque ut hic quoque incipiamus a terminationibus derivationibusque, pauca exstant terminata

in *-aius*: *Attaius* *Condaius* *Dunaius* *Illaius*

fortasse Celtica omnia (cf. p. CXXI); *Dunaius* *Duniosus* certe comparanda sunt cum *Duno* *Dunno* C. V 5618 6935 et cum *-dunum* vocabulo noto.

Rara et incerta sunt terminata

in *-aus* *-ous* *-eus*: *Iloraus* (nisi dei nomen est) **Annous* *Anulostea* *Borseus* (*Borsei* genet.)

Quae paullo frequentiora terminantur

in <i>-ius</i> :	<i>Abarcerius</i>	<i>Asspercius</i>	<i>Erdemius</i>	<i>Taccius</i>
	<i>Avlannia</i>	<i>Boncorius</i>	<i>Noniconius</i>	<i>Urius</i>
	<i>Auderitia</i>	<i>Dannoni</i>	<i>Sevius</i>	

partim Celticae partim Ibericae originis videntur, sed adsimilata formis Romanis.

Derivationes in Hispania frequentes in *-accus -aegus -ecus -icus* desunt omnino, si unum exceperis Celtice sonans

Epaimaiqus

Perpauca terminantur

in <i>-anus</i> :	<i>Erianos</i>	<i>Soriniomus</i>		
<i>-eius</i> :	<i>Aturenus</i>	<i>Cunluesenus</i>		
<i>-inus</i> :	<i>Conisouinus</i>	<i>Silabina</i>	<i>Sorinus (Sorinae)</i>	<i>Tautinus</i>
<i>-omus (omius)</i> :	<i>Dannonia</i>	<i>Ennebonus</i>	<i>Noniconius</i>	

Atque haec quidem omnia Romanum potius exemplum sequi videntur. Diversa contra et omnino Iberica sunt cum suffixis *-ann, -enn, -ina, -onn, -omm* formata, virorum

<i>Odannus</i>	<i>Orgoannus</i>			
<i>Andostenus</i>	<i>Beleccanis</i>	<i>Cisonten</i>	<i>Sembetennis</i>	<i>Senhennis</i>
<i>Bihoscinnis</i>	<i>Torsteginnus</i>			
<i>Andoxponnus</i>	<i>Arionnus</i>	<i>Arionnis</i>	<i>Cissonbonnis</i>	<i>Senedonna</i> mul.
<i>Sosonnis</i>	<i>Votonna</i> vir.?			
<i>Aedunnia</i>	<i>Edunnis</i>			

virorum et mulierum

<i>Acan..</i>	<i>Hahanni</i> dat.				
<i>Accaten</i>	<i>Bonten..</i>	<i>Cisonten</i>	<i>Hahantem</i>	<i>Nahantem</i>	<i>Sembetten</i>
<i>Ehann</i>					

quibuscum fortasse coniungenda sunt item mulierum

in <i>-en, -enis (-inis)</i> :	<i>Aldeni</i>	<i>Anderesini</i> (cf. <i>Auderitia</i>)	<i>Ereseni</i>	<i>Neuresini</i>
--------------------------------	---------------	---	----------------	------------------

Etiam haec flexionis forma (dativi sunt) potest orta esse ex imitatione flexionis graecisantis nominum in *-e (enis eni* cetera), quae nota est. Sed subsunt sine dubio formae peregrinae, quibuscum fortasse comparanda sunt nomina Iberica mulierum in Hispania *Galdurinnin* et *Sufun*; nisi hoc Africum est. Cum nominibus virorum in *-omus -omnis* conferri potest *Abionnus* C. 5708.

Paene nulla exstant nomina formata

in <i>-atus -etus -itus -itius -itius</i> :	<i>Auderitia</i>	<i>Atturita</i>	<i>Socmuti</i> genet.	<i>Toceta</i>
---	------------------	-----------------	-----------------------	---------------

nam *Inescato* sive *Nescato* mulierum, *Lohitto* Ibericum, *Adeitius* (fortasse Celticum) huc non pertinent.

Rara etiam sunt et ab Hispanicis Celticisque diversa formata

in <i>-acus -acco -agus</i> :	<i>Attacco</i>	<i>Hannac..</i> cf. <i>Hannaxsius</i>	<i>Sannacus</i>	<i>Unagus</i> cf. <i>Unagilla</i>
<i>-ecco -icco</i> :	<i>Ombecco</i>	<i>Iricco</i>	<i>Sembecconisa</i>	<i>Senico</i>
<i>-oco</i> :	<i>Borroco</i>			
<i>-uca -uccus</i> :	<i>Bulluca</i>	<i>Leduccus</i>		
<i>-augus</i> :	<i>Sintaugus</i>			

Haec ex parte Celticis similia sunt, quibuscum etiam aliqua ex parte conveniunt

<i>Asspercius</i>	<i>Indercus (Indercillus Intercillus)</i>	<i>Laurco</i>
-------------------	---	---------------

Desunt excepto uno formata in

<i>-aucus</i> :	<i>Serranco</i>
-----------------	-----------------

Inter nomina formata

in *-adio -adis -edo*: *Dannadio Hotarzaradus Inledus Onatedo Sembedo* cf. *Saleduna Senedonna*
 in *-abus -alis -ellus -illus -illo -obus -ullus*:

Actalus Urypalis Baesella Iyillus Mojillo Unagilla
Horcola Ojilobus Bussullus

Iberica et Celtica videntur mixta esse. Iberica omnino sunt frequentia formata

in *-ar -arr -er -err -or -urr -ur*:

Bihotarris Bontar Hanarrus Hontharrus Hotarrus
Ocar.. Orcotarris Orcuarus Orjuarra Senarrus
Etroherrus Ohasseris Osaherr...
Bonnoris Harsoris
Leiturro Sinturo

Solum *Elumarus* Celtice terminatur; sed etiam *Cucurus* potest Celticae originis esse, cf. *Cuculo* C. V 5227 *Cucutus* 5714. Iberica item sunt pleraque

in *-asus -assus*: *Aucasus Tugassus*
-aisis -aisio: *Bilaisis Bilcaisio*
-esis: *Argesis*
-isus -iso -issus: *Hutoissus Lemiso Lohisus Sembeeconisa*
-osis -ossis -oasis: *Barhosis Dunohosis Herossis Utohosis*

Contra

in *-osus -ossus*: *Andosus Bortossus Condamossus Duviosus Humnosus*

Celticis similia sunt. Sed cum iuxta

-eus -issus, *Andosus* et *Andocus* (*Andoxponnus*), *Belc* et *Belest(us)*

et praeterea

*Iuberrico Anderco*¹⁷¹⁾ *Hannaesus *Uiauesio Uriare*
Bihocesus Odoeus Cambuea Titiluesu

deinde:

Bonacsus Bonaso Bonasorius Monsus Narhonsus (cf. *nerhnen* Nummi n. 1)

exstant, *x* et *ss* variant, ut in Latinis; unde hic quoque Celtica et Iberica fortasse aliquando licebit distinguere.

Frequentia sunt nomina virorum

in *-o* et *-on*: *Al...o Dauno Ebel[o] Sorolito*
*Axto Derro Elo Tutto*¹⁷²⁾
Attaco Bonuco Halsco Laurco Serranco
Belereo Borroco Hanuco Talsco
Iricco Ombecco Senicco Sirico (Siricco)
*Bilcaisio Dannualio Serio *Uiauesio*
Onatedo Sembedo (cf. *Domedo* C. V 5596)
Boneso Illixo Ombezo Sembezo Senirso
Borso Lemiso
Leiturro Sinturo
*Cison*¹⁷³⁾ *Lohitton Osson*

iuxta quae raro, ut in Hispanicis, etiam formae exstant

in *-us*: *Boneso Bonesus Borso Borseus Hanaco Hannacsus*

et genitivi

in *-oni*, non *-onis*: *Dannoni Eloni*

¹⁷¹⁾ *Escañon, Vol de Aran Fita bol. de la Acad. III 1883 p. 135 XI 1887 p. 327.*

¹⁷²⁾ *Tutto* Celticum videtur: cf. *Tattus* C. III 5179 et *Touto Tonus*, quae supra p. CXIX composui.

¹⁷³⁾ Vix comparaverim *cison* vocabulum Galliae originis, quod carpenti genus significat.

Rara contra sunt nomina simplicia (praeter in *-ius* terminata, quae supra composui)

in *-us (-os)*: *Batrus* *Derus* *Harspus* *Hortus* *Sambus* *Scudus* *Tarros*
 Conus *Hannus* *Harsus* *Monus* *Sambus* *Sorus*

si recte ex genetivis in *-i* nominativos ita formatos esse concludimus.

Atque *Batrus* (cf. *Batro* C. III 5235) et *Sorus* *Sorinus* *Sorivannus* *Sorivilito* cum *Conorivis* populo fortasse Celtica sunt: cf. *Surus* Roschach n. 160 Sacaze *hist. de Luchon* p. 42, 54 C. V 1393 4271 7229 III 3164 (Tribocus) cet. *Suricus* C. V 4856 III passim *Sarilla* cet. **Sarito* C. XII 4476, quae omnia a Syris omnino diversa sunt.

Donnus nobile est in Alpibus Cottii nomen (cf. C. V 7231 7232 et 5335: *Donnedo* C. V 5596); redit autem C. XII 3591 et apud Sacaze civit. Consor. p. 10, 47. *Donnia* apud Bladé p. 118, 30. Itaque etiamsi Celticum fortasse nomen non est, tamen multo minus Ibericum putabimus, sed potius Alpinum Ligusticumve.

Multi praeterea sunt virorum nomina varie formata in *-es* sive *-is*

Bonnoris *Edunnis* *Gelais*
Beleceinis *Sembetennis* *Senheunis* *Biloscinis*
Audozponnis *Azionis* *Cissonbonnis*
Bihotarris *Ilscotarris* *Hontarris* *Hotarris* *Orcotarris*
Etaroherris *Ohasseris* *Osaherr...*
Argesis *Barhosis* *Bilaisis* *Herossis* *..arbelis*
Aticis *Berluarsis* *Bonneis* *Dumohocis* *Ulohoesis*

quae videntur composita esse ex parte cum *Tarros* nomine (Bladé p. 26, 19).

Denique quae in *x* exeunt:

Bambix *Belex* *Bonbelex* *Erdabelix* *Harbelex* *Holor*

et quorum genetivi tantum traduntur in *-igis*:

Belliorigis *Dannorigis* *Dunoborigis* *Origis* *Toutanorigis*

Iberica videntur esse, quamquam in *-rix* exentia admonent Celticorum, quae notissima sunt et nuper collecta explicataque ab H. d'Arbois de Jubainville (supra p. XCVI adn. 118). Cum *Ildrone* *Vatinone* Ibericis componenda sunt *Avirhons* *Narhonsus* Aquitanica.

Mulierum praeterea hic quoque virorum similes formae sunt.

Peregrinae omnino sunt formae supra (p. CXXIX) memoratae muliebrium

in *-en*: *Accaten* *Bonten..* *Hahanten* *Nahanten* *Sembetten*

cum *Cisonten* viri, ut videtur.

Accedunt formata

in *-o*: *Anderexo* *Erhexo* *Grexo* *Hautenso* *Oiso*
Annico *Germo* (sive *Cermo*) *Inescato* *Nisato*
Oro *Sentro*

Verum *Diseto* C. V 6025 XII 3602 *Suaducco* C. XII 3608 *Suaduttio* C. V 3552

Celtica potius sunt. Deinde Ibericae originis possunt esse formata

in *-u*: *Hannu*

in *-x*: *Adeorix* *Silix* (cf. *Bonsilexi*)

Solitum muliebrium exitum habent formae variae hae:

in *-a*: *Aterta* *Bulluca* *Hanna* *Horeola* *Siora* *Sulla* *Ticisa*
Saleduna *Senedonna* sive *Senodonna* *Silabina*
Belexcia *Lercia* *Talscia*
Cambura *Sembecconisa* *Uriae* *Tiriluxa*

et paucae, quorum dativi tantum traditi sunt.

in *-es -is*: *Baiceei* *Bonsilexi* *Hahanni*

Hae fere sunt formarum varietates. Sonorum proprietates si respicimus, redeunt quae observavimus in proprie Ibericis sive diphthongi sive vocalium coniunctiones (praeter *-ains* et *-eia* terminationes)

<i>ai, ae:</i>	<i>Achonia</i>	<i>Baixei</i>	<i>Bilaisis</i>	<i>Bileaisio</i>	<i>Epaimaigus</i>	<i>Gelais</i>
<i>ei:</i>	<i>Adaitus</i>	[A] <i>reereiho</i>	<i>Belheiorigi</i>	<i>Leiturro</i>	<i>Tleisa</i>	
<i>au:</i>	<i>Aucasus</i>	<i>Hautenso</i>	<i>Herous</i>	<i>Laurco</i>	<i>Tautinus</i>	
<i>oi, oe:</i>	<i>Ahoissus</i>	<i>Holoissus</i>	<i>Lohitton</i>	<i>Oiso</i>	<i>Soemutus</i>	
<i>eu:</i>	<i>Nearvini</i>					
<i>ou:</i>	<i>Toutanoria</i>					
<i>oa, ua:</i>	<i>Orjoannus</i>	<i>Orcuarus</i>	<i>Orquarra</i>	<i>Sanuacus</i>		
<i>io:</i>	<i>Siora</i>					

e quibus *ou* et *ou* fortasse ad Celtica pertinent.

Consonae geminantur in radicibus *ill- bull- sull-*, *borr- derr-*, *ann- hann- hum- bonn- dann-*, *ciss-*, *att- ett- itt-* (*Lohitton*), *acc-* et in derivationibus, quae supra composuimus *-arr -err -urr*, *ill-*, *-ann -enn -onn -unn*, *-iss -oss*, *-acc -ecc -icc -acc*; atque haec omnia secundum consuetudinem scribendi Latinam.

Quod *f* et *r*, *s* impura initio vocabulorum omnino desunt, non mirabimur ut in proprie Ibericis; memorabile videtur, quod etiam *p* initio nusquam exstat. Nam *Paloni* genet. apud Frossard *dieu Erge* p. 13, 18 Celticum videtur comparato *Pallo* nomine C. III 5109.

Ut in proprie Celticis *x* frequenter scribitur aut *xs* in terminationibus:

-*axe*
-ex -exis -exo
-ix -ixis -ixo -irus
-ox -oxis -oxo -oxus
-uxa

quae promiscue et iuxta *-issus -ossus* videntur usurpata fuisse: item in

Bonxso *Bonxus* *Bonxorius*
Axonius *Laxia*
Belxco *Atioxetus*.

Inprimis autem observanda est *h* litterae in scribendo frequentia, quae fortasse et ipsa eo ducit, ut recte statuuisse videamur (supra cap. III § 6 p. XL et cap. IV § 6 p. LXVI) *h* litteram scripturae Ibericae re vera aspirationem significare, non *e* vocalem. Legitur autem *h* in radicem

initio:	<i>Hahan-</i>	<i>Han-</i> (<i>Hann-</i>)	<i>Halseo-</i>	<i>Har-</i>	<i>Hautenso</i>
	<i>Herous</i>	<i>Herossis</i>			
	<i>Honthar-</i>	<i>Hotar-</i>	<i>Horcola-</i>	<i>Holor-</i>	<i>Humu</i>
inter vocales:	<i>Hahan-</i>	<i>Nahan-</i>			
	<i>Ohassar-</i>	<i>Osaherr..</i>			
	<i>Bihossinnis</i>	<i>Bihotarris</i>	<i>Bihoxsus</i>		
	<i>Ahoissus</i>				
	[A] <i>reereiho</i>				
	<i>Eltaroherr..</i>				
	<i>Lohisi</i>	<i>Lohitton</i>			
	<i>Dumohorigis</i>	<i>Dumohorsis</i>	<i>Ulohocsis</i>		
post <i>t</i> :	<i>Hontharris</i> (cf. <i>Hotarris</i>)				
post <i>n</i> :	<i>Senhennis</i>				
post <i>l</i> :	<i>Belheiorigis</i>				
post <i>r</i> :	<i>Avirhous</i>	<i>Barhosis</i>	<i>Barhaxsis</i>	<i>Erhaxso</i>	<i>Narhonsus</i>

Enoto denique consonarum coniunctiones quasdam rariiores

<i>Aldenī</i>	<i>Bileaisio</i>	<i>Halseo</i>	<i>Talseo</i>	<i>Talscia</i>	<i>Thisa</i>
<i>Andeponnis</i>	<i>Atioctus</i>	<i>Asto</i>			
<i>Harspus</i>	<i>Harsus</i>	<i>Holarzarabus</i>			
<i>Bonsus</i>	<i>Bonsilecsi</i>	<i>Monsus</i>	<i>Narbonsus</i>	cf. <i>Aeirbons</i>	
<i>Amobnus</i>	<i>Aterta</i>	<i>Torstegianus</i>			

Atque in his quoque sive formationibus sive scripturis insunt praeter nota ex Graecis Latinis Celticis (*Amobnus* fortasse Celticum est) singularia quaedam, quae ad linguae Ibericae proprietatem referre licebit.

Ut hodie quoque tres diversae exstant in provinciis Vasconum Hispanorum quae dicuntur dialecti sive linguarum formae diversae, quibus accedit quarta quae in Aquitania usurpatur, ita nomina haec Aquitanica et Narbonensia locorum deorum hominum ex unius quidem linguae radicibus videntur provenisse, sed multa tamen habent sibi propria.

45. Formationis varietatem minime exhausimus. Augeri enim possunt nominum formae vetustae ex accurata observatione nominum priorum aetatis mediae, quae hodie quoque inter Hispanos vigent pleraque. Sane nemo adhuc exstitit nec inter Hispanos nec inter externos, qui vastam nominum priorum Hispanorum copiam colligeret, secundum genera disponderet, e variarum linguarum colluvie, quas paeninsula in se recepit, quantum fieri posset explicaret. Quaestio difficilis propterea, quod non solum Punica Graeca Gallica Latina segreganda sunt, id quod supra fecimus in nominibus vetustis componendis, sed etiam Gotica et Arabica. Ceterum totius quaestionis fundamentum necessarium adhuc desideratur: sylloge instrumentorum veterum a saeculo sexto septimoque incipientium. Quis enim ex Hispaniae sacrae voluminibus quinquaginta, ex conciliorum Hispanorum collectionibus, e chronicorum librorumque varii generis aliorum multitudine nomina propria facile conquisiverit? Nec multum prosunt Thomae Muñoz liber quamvis utilis, quem supra memoravi (p. XC adn. 111) nec Cyriaci Michaelis Vigil operosa monumentorum Asturicorum collectio¹⁷¹⁾. Manifestum autem est incipiendas esse quaestiones etymologicae non a nominibus hodiernis multifariam mutatis, sed a vetustioribus, quae in subscriptionibus conciliorum atque actorum publicorum privatorumque, in albis ecclesiarum et monasteriorum servatae sunt. Id quod facere neglexit Iosephus Godoy Alcántara, qui cum susciperet tractare argumentum grave, opusculum confecit lectu non iniucundum, sed nec plenum nec accuratum¹⁷²⁾. Multo etiam minus Aug. Frid. Pott praestitit, cum in libro suo de nominibus vasto et indigesto etiam Hispana hic illic tetigit Diezium potissimum secutus¹⁷³⁾. Quae item postea occasione sive oblata sive arrepta de nominibus Vasconicis scripsit¹⁷⁴⁾, vix ullam habent utilitatem; constitit enim in formis noviciis, quas ultra omnem expectationem brevitas corruptas mutatas esse a viris doctis Hispanis didici. Itaque multum abest, ut ex nominum noviciorum oceano expiscari iam liceat quae ad Iberos veteres referenda sint aliqua cum confidentia. Tamen exempla quaedam eius generis hic adnotanda visa sunt non studiose quaesita, sed quae memoria et una cum sylloge mea inscriptionum Hispaniae christianarum collectiones Muñozii et Vigilis obtulerunt: in Asturia enim et Callaecia Hispaniae christianae inenabulis nomina vetusta pleraque superesse, Arabica nulla, consentaneum est. Testimonia nominum singulorum non adscripsi, cum partim frequentissima sint.

¹⁷¹⁾ *Asturias monumental, epigráfica y diplomática* voll. 2 Oveta 1887 89 (pp. XV 638 XXXIV 556; vol. tabb. 180) fol.

¹⁷²⁾ *Ensayo histórico-etimológico-filológico sobre los apellidos castellanos por José Godoy Alcántara* Madrid 1871 (p. 271) S., quod opus ab academia linguae Hispaniae praemio ornatum est.

¹⁷³⁾ *Die Personennamen, insbesondere die Familiennamen...* von Aug. Fridr. Pott etc. edit. II Lips. 1879 (pp. XVI 721 IV 156 S., v. c. p. 563. Cf. censura Ernesti Windisch *Jenaer Literaturzeitung* 1875 p. 432.

¹⁷⁴⁾ *Ueber vaskische Familiennamen* etc. von A. F. Pott Detmold 1875 (pp. V 44) S. In sermonem Hispanicum vertit A. Llanos de Ugarte, *sobre los apellidos vascongados...* por A. F. Pott etc. Bilbao 1887 (pp. V 15) S.

Sunt autem haec:

Alcorus, Albarus (Alvarez)
Asur, Asurius, Ansurius
Aznarius
Cerevellus (Zerbello)
Eneco (Enneco, Iñigo)
Dilocus (Didaz, Diego)
Gamus (Gamiç)
Garscus (García)
Gomus (Gomcz)
Guteres (Gutierre)
Ilejonsus (Alfonso)
Melendus, Menclulus
Munio (Mañiz)

Nunio (Ñañez)
Orlonius (Ordoño)
Oreco
Podengo (Podenquiz)
Ravimirus (Ramiro)
Sancius (Sancho)
Sonna vir.
Suaricus (Suero Suero Suarez)
Tellus (Tello)
Vascus (Gusro)
Velascus (Velasquiz Velazquez)
Uroa (Ochoa)
Ximenus (Ximenez)

Quod inter nomina haec vetustissimae nobilitatis interdum patronymica tantum (in *-iz* et *-ez*) propagata sunt in aevum recentius non mirabimur. Supra (p. CXXI. CXXV s.) vidimus *Maelo* et *Paciaeus* supervixisse in *Mello* et *Pacheco* formis recentioribus, fortasse etiam *Coëlus* in *Coello* (*Coelho*). *Cerevella* clarissima femina est in titulo christiano (inser. christ. n. 66). *Didacus* nomen miror a linguarum Romanicarum doctoribus quibusdam adhuc derivari a *San Thiago Diego Diego*, cum frequens sit ita *Didacus* scriptum in instrumentis multis, de quorum fide nulla est dubitatio, inde a saeculo octavo¹⁷⁷⁾. Iuxta *Gamus* vel *Gamo* exstant *Gamio Gamius* (inser. christ. n. 190). *García* et *Ochoa* nomina inter Vascones clara fuisse creduntur antequam fides christiana ad eos pervenit, atque hoc Vasconice lupum (unde apud reliquas gentes *Lope Lopez* non minus inelauerunt), illud ursum significare, pastores vero Astures locis quibusdam vulpem dicere *garcía* disco a Michaele de Unamuno professore Salmanticensi. Ferarum nomina Iberos vetustos sibi dare solitos esse supra adnotavi (§ 41 p. CXVI). Ut iuxta *Munio* recentius *Munus* vetustum nomen, ita *Nunus* fuit fortasse iuxta *Nunio*, quamquam exempla vetusta non suppetunt. *Podengo* a *Bodencus* Padi nomine vetusto fortasse Celtico vix diversum est. Praeter *Sonna* viri exstat *Sonnica* aut viri aut mulieris nomen in corona Toletana saeculoseptimi (inser. christ. n. 160). *Suaricus* vix videtur componendum esse cum *suero* vocabulo Hispanico, quod serum (*Molke*) significat; quamquam video illud peregrinae originis existimari a quibusdam¹⁷⁸⁾; comparari potest *Suarica* in titulo Divionensi (*Acad. des Inscr.* 1885 p. 225). *Vascus* sive *Vasco*, postea *Guascus Guasco* non videtur diversum esse origine a Vasconum nomine. *Velascus* nomen inde a saeculo decimo clarum, apud Portugallenses *Vuasco Vasco*, a *Vela* derivatum censet Unamuno, quod et ipsum nomen vetustum sit Ibericae originis, cum *belia* Vasconice corvum significet, neque ex *Vigila* contractum; formatum est ut *Mensca Osea Vioresca Vobesa* locorum et *Comenesca Orgenomesca Vascones* gentium populorumve nomina¹⁸⁰⁾. Originis Romanae, ut *Lope* a *Lupus*, ita *Lain Lainez* (*Flainiz*) est e *Flavinus Flavinus* (inser. christ. n. 146) brevium.

Incertae, sed fortasse Ibericae originis sunt nomina gentium vetusta *Giron Haro Ortiz Quiros*. Ex Aquitania *Hortus* nomen enotavi; *Quiros* Querquernorum admonet; *Giron* et *Haro* a locis ducta videntur. Idem de *Aguirre* gentis nomine statuit Unamuno: Vasconice enim planitiem signi-

¹⁷⁷⁾ Unamuno apud P. de Mugica *grammatica del castellano antiguo* p. 65. Recte de *Diaz* iudicat I. Cornu in *Groebri roman. Philol.* I p. 773.

¹⁷⁸⁾ G. Baist in *Groebri roman. Philol.* I p. 632.

¹⁸⁰⁾ De *Velasus* nomine dixit qui me consuluit Car. Justi in libro suo egregio, quem supra (p. CXXI adn. 161) iam memoravi, de Didaco Velazquez pictore claro vol. I p. 109.

ficare (ut *paramus* supra § 24 p. LXXXII). *Tumayo* et ipsi nomen vetustum aperte cum Tamaganis et *Tūmaga* fluvio cohaeret.

Accedunt mulierum nomina ex instrumentis et titulis haec:

<i>Argilo</i>	<i>Istorna</i>	inser. christ. n. 82	* <i>Quaistricia</i>	inser. christ. n. 96
<i>Geloira</i>	<i>Macona</i>	" " n. 51	<i>Sarracineja</i>	" " n. 182
<i>Gredo</i>	<i>Marispalla</i>	" " n. 135	<i>Taga</i>	" " n. 103
<i>Ilduara</i> (<i>Hilduarens</i> inser. christ. n. 92)	<i>Quināja</i>	" " n. 31	<i>Valappiana</i>	" " n. 73

Argilo Uxamensium Argaelorum nomen vetustum videtur servasse. *Ilduara* et *Istorna* cum *Ildrōns* viri et *Isturgi* oppidi nominibus conferri possunt; nisi hoc a *stornus storno estornino* avi nomine derivandum.

De *Urraca* voce Iberica supra dictum est (§ 25 p. LXXXIV). *Geloira Geloira* transit in *Elbira*, quod infimae Latinitati itemque scriptoribus Arabicis et ipsum *Hiberris* urbis nomen est, casu fortasse vel consulto nomini muliebri adsimilatum. Reliquorum quoque nomina similia vetustiora non desunt. Sunt alia nomina vetusta non pauca, de quibus dubites utrum pro Gothicis habenda sint an pro Ibericis; sed talia ulterius persequenda relinquemus eis, qui origines linguae Hispanae hodiernae investigandas sibi proposuerunt.

46. Ex hac vero nominum varietate aut lucem accipiunt aut corrigi possunt quae apud scriptores veteres solos servata sunt nomina regum et ducum, nisi prorsus fabulosa sunt et a Graecis poetis et scriptoribus aut ficta omnino aut nimis libere mutata; ut, quae ex parte iam memoravimus,

<i>Arganthonius</i>	<i>Gargoris</i>	<i>Gerontes</i>	<i>Geryon</i>	<i>Habis</i>
Insunt etiam in illis quaedam Celtica potius regulorum, ut				
<i>Bilistagus</i>	<i>Inlo</i>	<i>Indortes</i>	<i>Istolatus</i>	<i>Morniacoptus</i> <i>Vismarus</i>
quorum paenultimum fortasse a Romanis fictum vel Latino sermoni adsimilatum est, ut indicaret qui moenia exstruere coeperit vel a quo moenia exstrui coepta sint. Mutata etiam videntur				
<i>Abilyx</i>	<i>Aletes</i>	<i>Alorcus</i>	<i>Aulas</i>	<i>Rhetogenes</i> sive <i>Rhœtopines</i>

Sane *Aletes* ab *Aletius*, *Rhetogenes* a *Retugenus* non videntur diversa esse; de quibus supra diximus (§ 42 p. CXVIII. CXX). *Aōzās* Diodori Appiano *Aōzās* est a Romano eius auctore puto mutatum. De *Andobale* et *Intibili* item modo diximus (p. CXXXVII); *Abilyx* Polybii, Livii *Abalyx* cum *Arabis* componendum videtur, scilicet fortasse ex ^{Arabicis} *Arabicis* brevium. Mutata praeterea sunt a Graecis:

Ἀσπάλπας	Καράννις (Πητογένης)	Κόβρις	Αιτέννοιν	Ἰππύβρις
Αἰαρός	Κόλυγας	Διπάλπας sive Διπάλπων	Μένουρας	Πρόβρις
Βορίανθις	Κοννίβας	Αεζων	Νισογόνης	Ταύτιος

a Romanis:

<i>Baescalines</i>	<i>Chalbus</i>	<i>Culeha</i>	<i>Moricus</i>	<i>Pyresus</i>
<i>Budares</i>	<i>Corbis</i>	<i>Edesco</i> (Εδζζών)	<i>Olonicus</i>	<i>Thurvs</i>
<i>Cerdubetus</i>	<i>Corcibilo</i>	<i>Hilernus</i>	<i>Olydicus</i>	

Comparanda sunt *Ararus* cum *Ariratus*, *Borianthus* cum *Borca*, *Caramius* cum *Celanus Caricus*, *Connobas* cum *Conoba* oppido, *Ditalces* cum *Tiltis* populo et *Tituleia* oppido, *Edeco* cum *Eneco* (p. CXXXIII), *Leuco* cum *Lucco*, *Litemo* cum *Litupinus* Celtico, *Orisso* cum *Orises* *Orsua*, *Tautumus* cum *Tautius*. E Latinis componi possunt *Baescalines* cum *Baesiseris*, *Budares* cum *Bodero*, *Cerdubetus* cum *Corduba*, *Chalbus* cum *Calabius* et *Chalybs* Graeco, *Corbis* et *Corcibilo* cum *Corvius Corbolius* *Corentispo* *Coronerus*, *Hilernus* propter terminationem cum *Mernus*, *Olonicus* *Olydicus* cum *Oluntigi* sive *Olontigi* oppido, *Pyresus* cum *Pyrenaco* monte, *Thurvs* cum *Turia* fluvio et cum *Turais* *Tureis* nominibus.

Nomina servata apud scriptores Veteres

Consulto neglexi nomina Hispanis suis indita a Silio poeta, quae aut libere omnino ficta sunt ad exempla Graeca (ut *Aconteus Draces Gyas Lygdis Phoreys Theron*) et Latina (ut *Burrus Caeso Glagus Metiscus Murrus*) aut e populorum locorumve nominibus notis (ut *Alabis Balarus Vetto Ierdes*) atque plerumque e longinquo tantum cum vere Ibericis congruant. De *Imilce* Hannibalis uxore Castulonensi supra (p. CXIV) dictum est nomen fictum videri ad exemplum Africanum Imilconis; semel (XVI 46. 47) nomen vere Ibericum *Larus* (C. 5597) Silius invenit; casu puto, scilicet Larum patriorum memor.

Haec potiora sunt, quae ex ultimo hoc nominum genere ad linguae Ibericae proprietates perspicendas discentur. Multa praeterea omisimus, quae ex accurata cum linguis Italicis Celticisque comparatione aliquando fortasse indidem elucebunt. Ita quae cum linguis Ligurum Venetorum, quam voluerunt, Etruscorum Ibericae intercedunt rationes ex hominum nominibus eruendas aliis relinquimus; ut supra iam fecimus in nominibus geographicis disputandis. Illud tantum observamus, cum Etrusca Ibericam, quantum quidem divinare potius licet quam iudicare in tanta utriusque obscuritate, nullo omnino vinculo videri coniunctam. Tria tantum in magna nominum Ibericorum multitudine inventa sunt Etruscis similia:

Lucumo C. 984 *Sisanna* C. 2051 2368 *Sisc[na]* 5450 *Tarquinus* C. 2430 cf. *Tarq...* 2227

Sed homines singulos Etruscos in Hispaniam pervenire potuisse in illa hominum cuiusvis originis colluvie, qualem etiam provinciarum urbes primariae prae se tulerunt inde fere ab aetate Augusti, quis negaverit? Id quod cadere existimo in L. Valerium Lucumonem illum tituli in Baetica reperti n. 984. *Sisanna* vero semel mulieris nomen (n. 2368), quod in Etruscis in *-erna -enna -ina -inna* masculinis omnibus nunquam observatum est, ex *Siscamba* Iberico fortasse casu tantum Sisennae Etrusco simile evasit. *Tarcinus* C. 3984 (nam pro *Targellius* n. 338 legendum potius *Tacillus* n. 5230) cum *Tarracone Tarraga* oppidorum vocabulis fortasse cohaerens scribendo tantum Tarquinius Etruscos videtur aequasse. Adde *Tarcins* C. XII 3965. Neque magis cognata esse apparent, quae ex inscriptionibus Etruriae septentrionalis innotuerunt vocabulorum nominumque formae Veneticis nuper tributae¹⁵¹); immo, similiter atque Ligurium nomina geographica, de quibus supra dictum est (p. XCVII), ab Ibericis prorsus diversa sunt.

Flexiones

47. Iam si alia nulla exstarent sive indicia sive argumenta, e quibus iudicium ferri posset de linguae Ibericae cum stirpis Indogermanicae reliquis cognatione, confidenter similiter atque Ligurum et Etruscorum pronuntiare liceret ab omnibus illis diversam. Sed tamen restat observatio quaedam a viris doctis Hispanis facta, quae si vera esset, aliter iudicare nos cogeret.

Pronum enim erat in clausulis quibusdam, quae satis frequentes sunt in nominibus geographicis nummorum Ibericorum et inscriptionum Latinarum Hispaniensium, agnoscere flexionem nominum Ibericam a Graeca Latinaque non admodum diversam. Quod cum fugere non posset acumen Fitae et Berlangae, efficere inde illi studuerunt, linguam Ibericam Indogermanicae linguarum stirpi re vera adnumerandum esse. Visae enim sunt *-es -is -s* terminationes, de quibus supra dictum est (§ 36 p. CI et 37 p. CIII), convenire cum nominativis Latinis numeri singularis vel pluralis in flexione consonantica sive in tertia declinatione, *-quos* terminatio cum nominativo singularis flexionis in *o* sive declinationis secundae (nam de accusativo pluralis certo cogitandum non est), *-quom -co -cum* et fortasse etiam quae in *-u* exeunt *-qu -thn -tn -hn -in* clausulae (v. supra § 12. 13 p. LXXI) cum genetivo pluralis. Multo sane minus credemus *-qm* esse *cum* praepositionem Latinam, *en ἐν* Grae-

¹⁵¹) Vide C. Pauli *altitalische Forschungen* vol. III *die Veneter und ihre Schriftdenkmäler* (cum tabb. 9) Lipsiae 1891 (pp. XIV 156) 8.

cam; quod Phillips coniecerat. Sed tamen si recte cum Humboldtio statuimus linguam Vasconum hodiernam, quae a linguis Indogermanicis toto caelo diversa est, originem ducere e vetusta Iberorum, difficile admitterem ex clausularum illarum cum formis Indogermanicis similitudine levitanti, quae fortasse aut casu aut imitationi formarum Latinarum tribuenda est, quaestionem tam gravem diiudicari posse. Ad rem sane facit, ut comparemus cum formis illis Ibericis in *-quom* exeuntibus gentium indicationes in inscriptionibus Latinis observatas permultas, quarum indicem subieci¹⁸²⁾.

in <i>-co</i> :		in <i>-quom</i> :		in <i>-cum</i> (<i>-cu</i>):		in <i>-cum</i> , <i>-gum</i> <i>-gu</i> :	
* <i>Contucianco</i>	3120	<i>Abliqum</i>	5735	<i>Abboicium</i>	6894	<i>Andigum</i>	6335k
<i>Docilico?</i>	2816	<i>Abliq(um)</i>	2817	<i>Accicium</i>	865	* <i>Balatascum</i>	2795
<i>Eburanco</i>	2823	<i>Acciq(um)</i>	5784	<i>Acticum</i>	5781	<i>Bodlogum</i>	5715
<i>Etarico</i>	6310	<i>Actariq(um)</i>	3062	<i>Anaonicium</i>	5773	[<i>Bobb</i>] <i>cum</i>	5723
* <i>Irrico</i>	2843	* <i>Aparraq(um)</i>	2569		(= 2739)	<i>Cabiqum</i>	6293
<i>P.iganco</i>	2803	<i>Beduciq(um)</i>	5789	<i>Aminicium</i>	5862	<i>Chilasurgum</i>	1087
<i>Taurico</i>	6295	<i>Caeccanq(um)</i>	2476	<i>Aucicium</i>	5321	<i>Feliagu</i>	5715
<i>Vailico</i>	2771	<i>Cecciq(um)</i>	5762	<i>Avelicu[m]</i>	5350		
<i>Ureico?</i>	2818	<i>Clounioq(um)</i>	77	<i>Aucancum</i>	2827		
<i>Tirtalico</i>	6338dd	<i>Comenscicq(um)</i>	2729	<i>Cabicium</i>	2825		
		<i>Cossouqum</i>	2847	<i>Cambaricum</i>	3074		
		<i>Counceioq(um)</i>	5779	[<i>C</i>] <i>ronicum</i>	2745		
		* <i>Etommoq(u)m</i>	6338h	<i>Corovescum</i>	5730		
		<i>Manuciq(um)</i>	6338cc	<i>Elaiscium</i>	5034	5763	
		<i>Lanciq(um)</i>	3088	<i>Lancicum</i>	2671		
		<i>Leran[i]qum</i>	2737	<i>Lougeidocum</i>	3121		
		<i>Segossoq(um)</i>	5790	<i>Mesicum</i>	3135		
		<i>Venniq(um)</i>	5789	<i>Metturicum</i>	5834	(= 3044)	
		<i>Uloq(um)</i>	6311	<i>S[e]anicum</i>	2838		
		<i>..otaliq(um)</i>	2761	* <i>Tannicum</i>	5786		
		<i>..riioq(qum)</i>	6338kk	<i>Tedir[i]an[c(um)]</i>	2903		
				<i>Tritalicum</i>	5077		
				<i>Vellic(um)</i>	6297		
				<i>...auc(um)</i>	2823		
				<i>...aueum</i>	6338r		
				<i>..eicum</i>	5780		
				<i>..i]c(um)</i>	5797	(= 2849)	

Similia sunt praeterea:

<i>Turaesamicio</i>	5819	<i>Dagencium</i>	3082
---------------------	------	------------------	------

Adde etiam ex titulis Ibericis:

anicom, *lamaticom* n. LVII v. 6. 7

teucaecom, *teucom* n. XLVI v. 9 XLVII v. 4

Atque comparanda haec esse cum genetivo plurali Latino, docent exempla vocabulorum quae gentibus discrete tribuuntur:

gens Abilicorum	2698	gens Pintonni	365
gens Ablaidacoru(m)	5731 (= 2710)	gens [R]atrium	5479
gens Avolrigorum, Anlgium	2633 6338	gens [R]otiano[r]um	5479
gens Cabruagenigorum	2633	gens Vaceacorum	4233, 6093
gens Cantabrorum	4192, 4233	gens Zoelarium	2633
gens Pembelor(um)	5729 (= 2707)	gens Vitromenicorum cf. Veronigora	5741, 5714
gens *Peniorn(m)	5736	gens Visaligorum	2033

¹⁸²⁾ Numeri sunt inscriptionum editarum in C. I. L. vol. II: * indicat lectionem non usque quaque certam, quod tamen de terminatione non valet.

Praeterea comparanda sunt nomina hominum sive illa sunt adiectiva ethnica similiter formata haec:

Alb...auca	2855	Caenicus	763
Ambirodacus	4306	Caravanae?	6298
Argamonica	2856	Caricus	899 2928 2954 cf. 5732 (= 2714)
Argilicus	5615 (= 2468)	Cecicus?	943
Arronidacii	2697	Dessica?	2861
Bundalicus	2785	Pellicus	3166
Caelenic[us]	2568	*Plandica	2860
Caledige?	6299	Vatrius	2807

aliaque eius generis quae supra composuimus (p. CIV).

Terminationes similes redire in titulis aliquot Ibericis infra (p. CXL) videbimus.

Alterum igitur utrum statui potest, aut Iberos imitatos esse formas Romanas, aut casu formas Ibericas convenisse cum Romanis. Si in nummis Ibericis ut in Graecis Latinisque nomina gentium et oppidorum re vera aut nominativo casu aut genetivo ponebantur, id quod Berlangae visum est probabile esse, terminationes illas ex imitatione usus Romani putabimus derivatas esse. Contra si adiectiva ethnica potius habendae sunt aut ex compositione quadam cum adverbii ortae, veluti *Ἀθῆναι* et *Ἀθηναῖοι* et similia, Romanis propter soni similitudinem quadam fortasse cum genetivis in *-om* et *-um* componi posse visae sunt ideoque in formas eius generis Latinas vertebantur. Itaque hae certe formae cognationem linguae Ibericae cum linguis Indogermanicis minime probant.

Neque aliter indicandum est de aliis quibusdam formis. In titulis enim Latinis in Lusitania repertis satis vetustis, i. e. aetatis fere Augustae, nomina hominum in *-ius* vel *-us* terminata genitivum habent in *-is*

Duris 2370 *Loncinis* 5718 *Modestis, Slaccis* 455 *Viriatis* 5246

Etiam nomina peregrina in *-is -us* desinentia *Iestuis Hlrons* cet. supra dixi (p. CXXV) genitivos esse posse. In Baetico ab *Atitta* viri nomine genitivus *Atitta* est, non *Atittae* C. 1087. Ibericum *aimi* n. XXVI 6—10 comparatum est supra cum *Aio Aioni* formis (p. CXXIV). Semel in titulo Lusitano, si modo recte traditur, dativus est

avunculi 5350

Erunt fortasse qui haec componenda esse existiment cum patronymicis sermonis Hispani novicii, ut *Gamiç Muñiz Laineç Velazquez* et similibus, quas formas miramur adhuc a linguarum Romanicarum doctoribus quibusdam ad linguam Gothicam referri. Sed formationes illas omnes ad rusticam barbariem sermonis Latini, non ad Ibericam originem referendas putamus. In inscriptionibus igitur Latinis flexionis proprie Ibericae vestigia nulla supersunt; ut consentaneum est.

Haec igitur omnia ad rem non faciunt.

Linguae
Ibericae
indoles

48. Nomina locorum populorumque decorum hominum ea, quae litteris Ibericis scripta vel sermone Iberico concepta in nummis et inscriptionibus exstant, vidimus (§ 1—23) differre paene omnia graviter ab eis formis, quas Graeci Romanique nominibus illis dederunt. Immo proprias leges aperte sequuntur in vocalibus vel omittendis vel scribendis, in consonantibus adhibendis et vario modo coniungendis. Vocabula sane appellativa, quae aut apud scriptores veteres aut in lingua hodierna sive Hispanorum sive Vasconum servata sunt (§ 24), et ipsa nobis visa sunt plerumque mutata esse pronuntians vel scribendo ad exemplum sive Graecum sive Romanum. Sed restant vocabula Iberica, quatenus cognosci possunt, in inscriptionibus Ibericis servata, quae accu-

ratius considerentur. Ea certe probabile non est mutationes subisse qualescumque, sed genuinam linguae Ibericae indolem nobis praebere putanda sunt. Itaque quod supra fecimus (p. LXXIVss.) ut sonorum Ibericorum proprietates ex numerorum potissimum vocabulis derivaremus, iam ita supplementum, ut inscriptionum quoque vocabula examinemus.

Sonorum ipsorum usus non videtur differre ab eis proprietatibus, quas supra enucleavimus. Terminationes vero si respicimus sunt quidem quae sive cum Graecis Latinisque sive cum Indogermanicis reliquis videantur convenire. Sed eiusdem atque illas significationis esse probari nequit.

Ut a vocalibus incipiamus, numerorum quidem vocabula in *-a* terminata oppidorum nomina esse probabile est, ut supra vidimus (v. p. LXXIV). Sed incertum num eiusdem generis sint vocabula haec terminata

in <i>-a</i> :	<i>ampitua</i> n. XLVI v. 12	<i>licarea</i> n. XIII a 7
	<i>ava</i> n. XLVI v. 7	<i>lops[a]</i> n. XXXVII
	<i>croucainaca</i> n. LVII v. 8	* <i>muniamia</i> n. XLXf
	<i>erea</i> n. XXXV v. 3	<i>qrtea</i> n. XXXV v. 2, 7 cf. XXXIX
	* <i>goemina</i> n. XLVII v. 1	6—9
	<i>irasilica</i> n. XXXV v. 2	<i>uela</i> n. XXXV v. 3

Atque haec quidem vocabula, quamquam ex parte non satis certae lectionis, tamen certi ambitus sunt; incerti, quae uncis inclusi, ut in Indice I, eum interpunctio desit, haec:

[<i>a(do)ninena</i> n. LXXII 22—30]	[<i>sarona</i> n. LXIV 17—22 LXIX 8—13]
[<i>aiqgtega</i> n. XXXII v. 10]	[<i>sore(q)r(a)</i> n. XXVII 8—14]
[<i>duisica</i> n. XLII a]	[<i>sho(e)a</i> n. LXXII 6—10]
[<i>coeatgla</i> n. XXXIV 53—64]	[<i>sodana</i> n. LXI 41—46]
[<i>ikgeuara</i> n. LXI 1—8]	[<i>suq.sisa</i> n. LXV 15—22]
[<i>krica</i> n. XXXIV 14—16]	[<i>thiravaca</i> n. LXI 23—40 <i>thiura</i> n. LXIV 1—6]
[<i>nuruca</i> n. XXXVI]	<i>th(hi)ra</i> n. LXV 1—5]

Formationis atque flexionis Ibericae cum viderentur imaginem praebere non infidelem, subieci reliquarum terminationum indiculos, in classes certarum et incertarum divisos. Atque terminantur

in <i>-e</i> :	<i>asthiceiae</i> n. XXII v. 2 1—9	<i>krikarsense</i> n. XXII v. 3 19—28
	<i>uthsiniccarse</i> n. XXII v. 4 21—32	<i>ultheraicase</i> n. XXII v. 3 29—39
	<i>ileatne, ileatnde</i> n. XXVIII. XXIX 9—16	<i>urececece</i> n. XXII v. 1 24—31
	<i>dotce</i> n. V	
Incerta haec sunt:	[<i>acarce</i> n. XIII b 27]	[<i>nuce</i> n. IV]
	[<i>eqticace</i> n. XXXIV 1—6]	[<i>qccatque</i> n. XXXIV a 31—37]
	[<i>equlce (pšrulce)</i> bis n. LVIII]	[<i>qucuuce</i> n. XXXIV b 15—21]
	[<i>ice</i> n. XIII a 4]	
Certa in <i>-i</i> :	<i>docuti</i> n. LVII v. 5	* <i>hatsci</i> n. LXXVI
	<i>ind(i) (ini)</i> n. XLVI XLVII saepius	* <i>nimili</i> n. LIII a
	<i>iumcoei</i> n. I v. 2	<i>rcammicori</i> n. LVII v. 4
Incerta in <i>-i</i> :	[<i>aiuni</i> n. XXXVI 6—10]	[<i>hocnui</i> n. LXI 9—14]
	[<i>cecani</i> n. XIII b 27]	[<i>iki</i> n. XIII a 5]
	[<i>compši</i> n. XXXVIII 1—6]	[<i>(s)sthuqcati</i> n. XXXIV a 49—57]
	[<i>cupli...</i> n. X]	[<i>(s)casu(b)kpi</i> n. LXV 6—14]
	[<i>heconi</i> n. LXIII 1—5]	[<i>saunoni</i> n. LXII 35—40]
	[<i>hkouthi</i> n. LXIV 23—28 LXIX 11—19]	[<i>ziqqazi</i> n. XXXIV a 75—81]
	[<i>ieriri</i> n. XXVII 19—24]	
in <i>-ai</i> :	<i>aurunikecai</i> n. XXII v. 1 32—42	<i>ilabqiai</i> n. XIX
	[<i>aiceccai</i> n. LXII 1—9]	[<i>tiraparsai</i> n. LXXIV 16—25]

in <i>-ei</i> : <i>eccei</i> n. XXXV v. 1 <i>kluei</i> n. XXII v. 2 20-23	<i>lutacei</i> n. XXXV v. 2
in <i>-ii</i> : * <i>quo-oqih-mii</i> n. XLIXe	[<i>ca(r)..ii</i> n. XLIIb]
in <i>-oi</i> : <i>reicoi</i> n. LVII v. 9	<i>caeilobricoi</i> n. LVII v. 11
in <i>-oe</i> : <i>carigoe</i> n. XXXV v. 5 <i>crougintouladigoe</i> n. XLVIII	<i>mlaihonoē</i> n. XXXV v. 3
in <i>-ui</i> : <i>iltrazui</i> n. IV [<i>iqmucui</i> n. XV 1-8]	<i>shueisui</i> n. XXXV v. 3 [<i>lao:(a)i</i> n. XX 6-11]
in <i>-o</i> : <i>argteo</i> n. XXII v. 4 1-6 <i>arimo</i> (<i>arimom</i>) n. XLVI v. 5 * <i>caculehao</i> n. L * <i>colō</i> n. VIII (<i>il</i>) <i>dyho</i> n. XXXI a 1-4 [<i>apisho</i> n. LXII 49-59] [<i>colqo</i> n. LXXI 20-24] [<i>rito</i> n. XXXIV a 38-41] [<i>hsanersaco</i> n. LXI 15-25]	<i>petrauiō</i> n. LVII v. 9 <i>pracondo</i> n. XLVI v. 5 <i>rurse..co</i> n. XLVI v. 11 <i>sintamo</i> (<i>sintamom</i>) n. XLVII v. 5 * <i>xoelouc-uo</i> n. LIV [<i>lhkonthi-šo</i> n. LXIX 14-21] [[<i>g</i>] <i>oinaio</i> n. XXXII v. 7] [<i>thohino</i> n. LXIII 13-18]
in <i>-u</i> : * <i>adu</i> n. VII <i>adunū</i> n. XXII v. 2 15-19 <i>aiuu</i> n. XXXVI <i>andlslū</i> n. VI <i>daiemsu</i> n. LVIII quater <i>carū</i> n. XXII v. 2 10-14 [<i>ohuiū</i> n. LXXI 1-6]	<i>cosu</i> n. XXII v. 2 28-31 <i>ildu</i> n. XV 9-11 <i>išū</i> n. XIII a 6 <i>krkrhniū</i> n. XXII v. 3 1-8 <i>qshū</i> n. XXII v. 3 9-13 <i>shsiquru</i> n. XXII v. 2 32-40 [<i>ulri(o)u</i> n. XXXII v. 5]

Atque haec quidem vocabula aliqua ex parte possunt comparari cum formis Indogermanicis variis. Multo id minus dici potest de terminatis in consonantes, in quibus interdum ne illud quidem certo statui potest, utrum plene exhibeantur an breuiata. Unde ab eis terminationibus incepti, quae possunt plene esse ideoque aliquam habent similitudinem cum Indogermanicis. Terminantur autem

in <i>-m</i> : <i>amcom</i> n. LVII v. 6 <i>arimom</i> (<i>arimo</i>) n. XLVII v. 2 XLVI 5 <i>carlaepraison</i> n. XLVI v. 3 (<i>a</i>) <i>doahmim</i> n. LVIII v. 1 <i>ūthgm</i> n. XXII v. 3 11-18 <i>anenunorum</i> n. LVI v. 3 <i>inonouamucaram</i> n. LVI v. 1	<i>lamaticom</i> n. LVII v. 7 <i>etadom</i> n. LVII v. 9 (<i>u</i>) <i>clayarom</i> n. XLVI v. 8 <i>enupetanim</i> n. XLVII v. 1 <i>ithsm</i> n. XXII v. 2 21-27 <i>jiduncarum</i> n. LIIIa <i>inonomeirurnarum</i> n. XLIXa	<i>teucaecom</i> , <i>teucom</i> n. XLVI v. 9 XLVII v. 4 <i>sintamom</i> (<i>sintamo</i>) n. XLVII v. 3, 5 * <i>rdcom</i> n. LV <i>nuvim</i> n. XLVI v. 10 * <i>bnodm</i> n. LV <i>tarboum</i> n. LVI v. 3
--	--	---

Comparandae sunt haec terminationes cum eis, quas supra p. CXXXVII composui.

Sequantur terminata

in <i>-s</i> : <i>muties</i> n. XLVI 4 <i>ileparaies</i> n. XXII v. 4 11-20 <i>ecceis</i> n. XXXV v. 5 bis <i>caluš</i> n. XVIII 1-1 <i>arepatolš</i> n. XXXV v. 1 <i>augš</i> n. XXXV v. 2 (<i>z</i>) <i>irtaimš</i> n. XXII v. 1 1-3 <i>vitgrš</i> , <i>hlhrtgrš</i> n. XXV 11-19 1-8 [<i>cutdyas</i> n. XXXIV a 11-19] [<i>isilois</i> n. XXVII 1-7] [<i>tlicš</i> n. XLIIb]	<i>porcomioreas</i> n. LVII v. 10 <i>oleš</i> n. XXI <i>šeqprirš</i> n. XL bis <i>lkenos</i> n. XII cf. <i>Garos</i> n. XLIV v. 1 <i>terseks</i> n. XXXV v. 3 <i>thuhreigš</i> n. XXXV v. 8 cf. [<i>ceqs</i> n. IX]	<i>secias</i> n. XLVI v. 4 <i>thes</i> n. XXXV v. 7 [<i>kricamos</i> n. XXXIV a 11-22] [<i>thotqos</i> n. XXXIV a 7-13] [<i>ticš</i> n. LVIII quater]
--	---	--

in -n: <i>goaercan</i> n. XLI	<i>grsk(o)ion</i> n. XXV 6-13	<i>qrtean</i> n. XXXV v. 6
* <i>beockoen</i> n. IV	<i>thincn</i> n. XXXI a 5-9	<i>rowokuen</i> n. LV
<i>inein</i> n. XXXII 11-15	<i>qlēšoin</i> n. XV 12-18	<i>uninuinia</i> n. XLIV v. 2
<i>nerēildun</i> n. XXXII 16-23 (cf. n. XXXI)	<i>sirdun</i> n. XXXII 6-10	<i>veaun</i> n. XLVI v. 7 .. <i>incatulan</i> n. I v. 4
<i>clauschn</i> n. XXXV v. 6	<i>thln</i> n. XXVI 17-19	<i>šdn</i> n. XXXV v. 6
<i>nerscatu</i> (<i>nersnatu</i>) n. XXVIII. XXIX 1-8	<i>šinetu</i> n. XXII v. I 17-23	<i>ššcin</i> n. II
[<i>anesaaren</i> n. XLIII]	[<i>dcoanen</i> n. LXII 28-31]	[... <i>cn</i> n. XXXII]
[<i>agodonin</i> n. LXII 41-48]	[<i>išcotin</i> n. XXXII v. 8]	[<i>laipin</i> n. LXIII 6-12]
[<i>pna(te)koim</i> n. LXXII 11-20]	[<i>šaulcin</i> n. XIV 13-19]	
[<i>dalakon</i> n. LXI 26-32]	[<i>ukošoaon</i> n. LXIX 1-7]	
[<i>iletihriqn</i> n. LXXIV 6-15]	[... <i>guthn</i> n. XXXII v. 1]	

De -*cn* (n. XII), -*in* (n. XIII e) et similibus dixi supra p. LXXXI.

Quae sequuntur terminata in -*c* -*k* -*g* -*q* possunt pro brevifatis haberi secundum ea quae observavimus de terminatis in -*om* -*um* -*un* et similibus (supra p. CXXXVII). Sunt autem haec:

<i>išecac</i> n. XXVI 11-16	<i>castlosaic</i> n. XLV v. 3	<i>arede</i> n. VI XXIII	<i>are.de</i> XXVI ¹²⁷
<i>grsk</i> n. XXV 6-9	<i>leicica(p)k</i> n. XLII a		
<i>aicag</i> n. XXII v. 4 7-10	<i>un-ng</i> n. XLIX b LI		
<i>apliq</i> n. XIV 4-8	<i>cathloq</i> n. XXIV 3-8	<i>atnq</i> n. VI	<i>aridlsq</i> n. XXIV 13 28
<i>auedunic</i> n. XXXII v. 9	<i>ucasanie</i> n. XXXII v. 6	<i>duthoc</i> n. LXX 1-5	<i>špan(?)doc</i> n. LXII 20-27
<i>lncanik</i> n. XLI	<i>hecq</i> n. LXIII 19-21		

Restant terminata

in -h: <i>airieimth</i> n. XXII v. I 9-16	[<i>parth</i> n. LXI 52-56]	[<i>sacarrilh...</i> n. VII]
<i>caruh</i> n. XXXV v. I. 7		
in -l: [<i>igl</i> n. XIII d 2]	[<i>lšdil</i> n. XXXVIII]	[<i>qerol</i> n. LXXIV 1-5]
in -r: * <i>cahr</i> n. XIII d I	<i>celdr</i> n. XXVIII 5-9	<i>laur</i> n. VI
[<i>he(.)dutrar</i> n. XXXIV a 65-74]	[<i>oahur</i> n. LXXII 1-5]	
[<i>hurlteker</i> n. XXXIV a 23-30]	[<i>q(l)oaalr</i> n. LXXI 25-30]	[<i>ulkoethor</i> n. LXXI 7-14]
in -d: [<i>lhd</i> n. I] [<i>išoshcad</i> n. IX]	[(<i>co</i>) <i>td</i> n. XXXII v. 3]	* <i>niminid</i> n. LIII a
in -t: <i>unininit</i> n. XLIV v. 4	<i>sierouciut</i> n. XLIV v. 5	[<i>nisaanen(?)d</i> n. LXII 10-15]
[<i>caagrat</i> n. XXXIV b 22-27]	<i>šheica(t)</i> n. XXXIV b 1-5	<i>...nes(?)dot</i> n. XXXII v. 4

Formationis leges quasdam in terminationibus illis sane deprehendimus: sed quae de linguarum origine et cognatione decidere solent flexionum formae, i. e. generis numeri casuum personarum, nondum detectae sunt. Desunt imprimis verbi formae certae et vocabula numeralia. Vocabula vero pauca, quorum significationem divinare licuit (supra § 23), velut *arede* cum similibus (n. VI XXIII XXVI *arethy* n. VII *areqd* n. XLII a *aridlsq* n. XXIV *argteo* n. XXII v. 4 1-6 *ar-grads* n. 79 *areqratokš* n. XXXV v. 1) et *ilcatn*, *ilcatne*, *ilcatude* (n. XXXI b XXVIII XXIX) *qrtea* (n. XXXV v. 2. 7 cf. XXXIX 6-9), qualem formam grammaticam habeant ignoramus.

Probatissime nobis videtur linguam Ibericam unam fuisse per totam paeninsulam et in Galliae regionibus adiacentibus, quae olim Iberi habitaverunt, neque mixtam cum Celtarum, qui regiones tantum aliquot Hispaniae occupaverunt vestigiaque linguae propriae reliquerunt in nominibus locorum deorum hominum Celtibericis. Linguam autem illam apparet secutam esse leges formationis et flexionis diversas non tantum a Graecis Latinisque, sed etiam ab eorum populorum, quos Iberis aliquando vicinos fuisse scimus, quatenus de linguis eorum indicare licet: Venetos dico Ligures Etruscos Celtas. Itaque Humboldtii sententia de linguae Ibericae indole a reliquis Indogermanicis diversa videtur omnino confirmari. Restat una quae de linguae Ibericae vetustae origine et indole quaestionem absolvere possit lingua Vasconum hodierna: quam idem Humboldtius, quamvis nondum plene edoctus de Iberorum antiquorum monumentis, filiam Ibericae vetustae esse iam recte pronuntiavit.

¹²⁷ Cf. *arethy* n. VII, *argteo* n. XXII v. 4 1-6.

Itaque quae in grammatico hoc prolegomenon capite exposuimus speramus fore ut suppedient, quae Humboldtium necessario latebant, atque faciant ad imaginem linguae Ibericae aliquanto clariorem, quam adhuc fieri potuit, adumbrandam. Sane imaginem illam umbrae similiorem esse quam corpori vivo probe intellegimus. Inscriptiones novae maioris quam quas in hac sylloge composuimus ambitus — nam vere bilingues vix sperare audemus — sine dubio aliquando prodibunt, si modo quaerentur perite et constanter. Interim umbrae, quam depinximus, vitam fortasse inspirabunt qui Humboldtio duce linguae Vasconum hodiernae formam, quatenus recuperari potest, vetustissimam comparare suscipient cum reliquis a nobis collectis lectis explicatis.

ADDITAMENTUM

Communis syllogarum epigraphicarum sors est, ut antequam imprimi desierunt desierint plene esse. Eam haec quoque sylloge perpressa est. Scilicet postquam addenda mea et corrigenda impressa sunt (infra p. 212—214), adfertur scriptoris Arthuri Engel numismatici Parisini officiosa benevolentia relatio eius de itineribus duobus Hispanis a. MDCCCXCI susceptis¹⁵¹). Quae itinera quamquam aliarum rerum, imprimis nummorum causa suscepta erant, tamen etiam de monumentis Ibericis nova quaedam docuerunt.

Ad n. XXXIV Exempla duo alia paterae eius, quam Segoviensem dixi, scriptor (p. 29) vidit alterum Lucenti apud Salvatorem Llopis, Ilici alterum apud Petrum Ibarra, scilicet ex eadem forma matrice profecta; unde apparet recte me de origine Segoviensi dubitasse. Exempla nova patriam potius indicant locum aliquem esse Celtibericam meridionalis. Minime vero inde sequitur pateram non esse antiquam, sed fictam temporibus recentibus titulosque eius Ibericos conflatos ex Iosephi Velazquez libro de alphabetis Ibericis (supra p. V adn. 14); ut visum est numismaticis, quos omnes Pyrrhoneos esse nimiumque interdum diffidere novimus. Neque enim inde desumptae sunt litterae titulorum illorum Ibericae, ut comparatio docet, et totum opus fraudes Hispanicas, admodum rudes omnes, ita superat simplicis quadam elegantia (id quod imago demonstrat infra proposita p. 167), ut pro certo statui possit neminem ibi unquam exstitisse qui talia fingeret. Exempla autem duo Hispanica ut cum Parisino comparentur optandum est, si forte litterae in illo detritae clarius appareant.

Ad n. XL^{*} Praeterea scriptor ter iter fecit molestissimum, quod ipse suscipere non potueram (v. C. II p. 955), ad Collem Sanctorum prope *Montalegre*. Quo de itinere quae vir doctus exposuit accuratissime et iucundissime (p. 49—87) plane confirmant quod infra dixi (p. 207 s.), scilicet inter res vere antiquas immixtas esse fraudes plurimas. Pertinaci enim pervestigatione perferit, ut clare iam appareret unde fraudes illae originem cepissent. Scilicet contigit ei detegere virum qui ante hos viginti circiter annos fraudes manu sua confecerat adhuc vivum, quamquam fraudium fructu non exiguo spoliatum et Lucenti in hospitio pauperum degentem. Vincens Juan y Amat nomen ei est fuitque horologiorum artifex in Yecla urbe; unde non mirabimur inter alia horologium eum fecisse Graecis litteris inscriptum (C. II 518^{*}). Fraudium investigationem quatenus magna cum sagacitate perfecit Engelius exponere non est huius loci: inscriptiones, quae in monumentis illis leguntur, etiam in genuinis, Aegyptiis Graecis Ibericas Latinas recte necum existimat damnandas esse omnes.

Ad p. 214 Quae ante a. 1886 in *Frailes* vico provinciae Malacitanae reperta est tabella parva aenea litteris fugientibus et incertis inscripta — servat eam qui invenit vici eius incola —, eam frustra in sylloge mea quaerent qui noverant; scilicet litterae, quas scriphiatas exhibet versibus undecim, Cuficas esse pronuntiaverunt viri eius scripturae peritissimi, veluti Joh. Euting Argenterotensis.

Ad prolegomena haec subnatae sunt adnotationeulae.

Ad P. LXXXVII § 27. Nominibus geographicis in Africa et in Hispania similibus addi fortasse possunt Βόρυν s. Βόρον Mauretaniae Caesariensis mons, quem cum Pyrenaeo composuit Kiepertus (*Lehrbuch der alten Geographie* p. 479), Δύρις Atlantis nomen barbarum (Strabo XVII 3, 2) cum Durio fluvio, Saldae oppidi cum Salduba fortasse comparanda.

Ad p. CXIV § 10b. Nomina hominum Africana non multa, quae in Hispania observata sunt, una cum locorum compluribus, quae supra (p. LXXXII) composui, aliquanto maiori momenti esse videbuntur ad cognationem inter aborigines Africanos et Hispanos diiudicandam, si vera sunt, ut videntur vera esse, quae de linguarum Vasconicae et Libycae similitudine nuper observata sunt a Georgio von der Gabelentz collega meo linguarum multarum perito¹⁵⁵).

¹⁵¹) *Rapport sur une mission scientifique en Espagne* [1891] (*Extrait des Nouvelles Archives des Missions scientifiques et littéraires, tome III* 1892, cum tabulis II) par M. Arthur Engel Parisiis 1893 (pp. 111) s.

¹⁵⁵) *Baskisch und Berberisch* von G. von der Gabelentz *Sitzungsberichte der Berliner Akademie* 1893 p. 593—613.

INDEX AVCTORVM

Numeri sunt adnotationum et paginarum

- d'Agos adn. 136 CIX
Akerman adn. 36 XI
Algorfa adn. 25 VIII
Andres de la Pastora XXXI
Anonymus (a. 1770) adn. 17 VI
 Anglus XXIII
 Hispanus XXIII
 alter adn. 70 XXIV
Antiquus XXI
d'Arbois de Jubainville adn. 75. 118 XXVII. XCVI
Arendt XXIV
Astárlao adn. 65 XXIII
Augustinus adn. 2 IV. XXI
Baist adn. 90. 100. 179 XXX. LXXXIII. CXXXIV
Baumack adn. 124 CI
Bayer adn. 21 VII
Berlanga adn. 52 XVIII. XXXI
Bernaldez adn. 45 XIV. XX
Biosca 206
Bladé adn. 79. 137 XXVIII. CIX
Boissevain adn. 122 XCVII
Bonança adn. 87 XXX
Boudard adn. 43 XIII
Bouguet adn. 10 V
Bravo adn. 16 VI
Bréal XL
Brinton XXXII
Bustamante adn. 27 VIII
Caballero Infante XV
Campaner adn. 41 XII. XX. 212
Cartailiac adn. 88 XXX
Carter adn. 20. 69 VII. XXIV
Cenaculo XXIII
Cerdá, A. adn. 46 XIV. XX
 Cerdá, M. adn. 42 XII
Chabas 212
Claros adn. 67 XXIV
Coelho adn. 77 XXVII
Collantes XV
Conde adn. 24 VIII
Conyngnam adn. 63 XXIII
Cornu adn. 90. 100 XXX. LXXXIII
Costa adn. 147 CXIII
Creuly adn. 139 CIX
Delgado adn. 48 XV
 Delgado, F. X. XXXI
Eckhel adn. 22 VII
Ellis, R. adn. 84 XXIX
Engel adn. 184 CXLI
Enrique adn. 66 XXIII
Erro adn. 68 XXIV. XXXI
Escolano XXI
van Eys XXVIII
Fabre adn. 7 IV
Fita adn. 82 XXVIII. XXXI
Flores de Oddonz XXI
Florez adn. 15 VI
Franco adn. 59 XXII
Frossard adn. 133 CVIII
Fustagueras adn. 44 XIV. XX v. d. Gabelentz adn. 185 CXLIJ
Gago XV
Gaillard adn. 39 XII
Gamurrini XXXI
Gerland adn. 90. 100 XXX. LXXXIII
Gesenius XXXII
Geyer adn. 97 LXXXII
Glück adn. 94 LXXXI
Godoy Alcántara adn. 175 CXXXIII
Gorlaeus adn. 3 IV
Groeber adn. 99. 150 LXXXIII. CXVII
Grotfend adn. 33 X. XXV
Guerra XXXI
Gússene VII
Heiss adn. 47 XIV 212
Heisterberg adn. 104 LXXXV
Hernandez 205
Héron de Villefosse 214
Hirschfeld adn. 140. 151 CIX. CXVII
Hisperica famina adn. 96 LXXXII
Hoffmann, S. F. W. adn. 83 XXIX
Holder adn. 91 XXX
Hübner adn. 58. 92. 93. 159 XXI. LVIII. CXXI
Humboldt adn. 71 XXIV
Ibarra XXXI. 213
Judas XXXII
Jullian adn. 138 CIX
Justi adn. 123. 162. 180 IC. CXXI. CXXXIV
Kiepert adn. 73 XXVI
Kinch adn. 107 LXXXVI
Kretschmer XL
Laborde XXIII
Lastanosa adn. 4 IV. XXI. XXXI
Lecca 214
Lenormant adn. 34 X. XXV
Lindberg adn. 30 IX
Loperraez XXIII
Lorichs adn. 38 XI. XXXI
Lozano XXIII. XXXI
Luchaire adn. 102. 154 LXXXV. CVIII
Lumiares adn. 18 VII. XXIII
Mahudel adn. 9 IV
Mameranus XXI
Martí adn. 12 V
Masleu XI
Maule adn. 62 XXIII
Mayans XXI
Mélida XXXI
Memorial numismático XX
Merchante XXXI
Minguez adn. 86 XXIX
Mionnet adn. 29 IX
Monteña XXIV
Müllenhoff adn. 74 XXVI
Münter adn. 30 IX
Mugica adn. 95. 101. 178 LXXXII. LXXXIII. CXXXIV
Muñoz adn. 112 XC
Muscat adn. 61 XXII
Nasarre adn. 11 V
Nissen adn. 105 LXXXV
Nueros XXI
O'Conley adn. 23 VII
Oihenart adn. 57 XXI
Palos XXIII
Pauli adn. 184 CXXXVI
Pedrals adn. 55 XX. XXXI
Phillips adn. 78 XXVII
Posada XXIII
Pott adn. 176. 177 CXXXIII
Puertas VIII
Pujol adn. 53 XIX. XXXI
Rada 206
Rajas IV
Rasche VII
Ratzeber adn. 35 XI
Robert adn. 56 XX

Rodriguez V	Saulcy adn. 31 IX	Traggia adn. 65 XXIII	Vinson XXVIII
Roschach adn. 132 CVIII	de la Saussaye adn. 32 X	Trigueros adn. 19 VII. XXI	Ukert adn. 72 XXV
Rudbeckius adn. 6 IV	Sayce adn. 81 XXVIII	Tychsen adn. 26 VIII	Urrea IV
Saavedra adn. 111 XC	Scott adn. 40 XII	Valera, P. adn. 60 XXII	Ursinus adn. 1 III
Sabatier adn. 37 XI	Sestini adn. 28 VIII	Vazquez Queipo adn. 51	Uztarroz IV
Sacaze adn. 135 CIX	Simonet adn. 109 LXXXIX	XVIII	Webster adn. 103 XXVIII.
Sanpere, A. XXII	Spanhemius adn. 8 IV	Veiga adn. 89 XXX. XXXI	LXXXV
Sanpere, S. adn. 85	Stowasser adn. 98 LXXXII	Velasco adn. 80 XXVIII	Wormius adn. 5 IV
XXIX	Tassin adn. 13 V	Velazquez adn. 14 V	Ximeno XXI
Sarmiento adn. 76 XXVII.	Thédenat adn. 139 CIX	Vidal 212	Zobel adn. 49 XVII. XXXI
XXXI	Toustain adn. 13 V	Vigil adn. 174 CXXXIII	Zuñiga adn. 64 XXIII

PARS PRIMA

N V M M I

Quae de origine aetate pretio generibus varietatibus nummorum Hispaniae antiquae aut certo explorata sunt aut probabiliter statui possunt, ea paene omnia debentur Iacobo Zobel. Usus quidem est cum fide eis, quae antea de nummis Italicis et Hispanicis a viris doctis observata sunt, praesertim a Delgado, sed ita usus est, ut proprio Marte rationem primus monstraret universam, qua observationes illae de rebus diversissimis a multis institutae apte inter se coniungerentur recteque adhiberentur. Zobelium igitur potissimum secuti, errores autem eius non multos vitantes neque ea neglegentes, quae ab Emmanuele Berlanga et a Caecestino Pujol observata sunt ad Zobelii opiniones vel augendas vel refellendas, ea breviter comprehendimus, quae ad syllogem hanc inscriptionum in nummis exstantium intellegendam necessaria sunt.

Quinque secundum aetates in Hispania antiqua nummorum genera distinguuntur, nummi Graeci antiquissimi, nummi Punici antiquissimi, nummi Carthaginienses, nummi proprie Iberici et Latini provinciae citerioris, nummi Punici Iberici Latini provinciae ulterioris.

I. Nummi Graeci antiquissimi.

Antiquissimi omnium, quos in Hispania in usu fuisse intellegimus, nummi Graeci sunt in ora maritima orientali non raro singillatim inveniri soliti coloniarum Phocaeensium, quae in Italia fuerunt, Veliae Posidoniae Cumarum Neapolis Phisteliae Allifarum Uriae, deinde Capuae Nolaе Nuceriae aliorumque aliquot eius regionis oppidorum. Eos imitantur nummi Graeci et Latini antiquissimi in ipsa Hispania cusi. Nummi argentei parvi eiusdem atque illi rationis, ut pondera docent a Zobelio examinata, iam in oppidis Graecis orae Ligusticae et Gallicae cusi etiam ad oram Hispanam interdum pervenerunt, ut expectaveris. Certum est praecipue Massaliam eius generis nummos eudisse permultos, qui per Galliam Narbonensem regionesque vicinas frequentissimi erant. Thesauri nummorum eius generis quattuor adhuc reperti annis 1850 prope Rhoden, a. 1862 prope *Morcella* in regione Castellinis *de la Plana*, a. 1868 iuxta *Pont de Molins* prope *Figuera*s (de quo dixit Pujol *memorial numismatico* III 1873 75 p. 16 ss.), a. 1877 prope Tarraconem accuratius descripti sunt. Ei cum nummis Massiliensibus multis et coloniarum illarum Italicarum etiam Siculis aliquot Selinuntis et Emporitano antiquissimos continebant. Qui nummi si comparantur cum aureis et argenteis a Carthaginiensibus in Sicilia cusi aetate Pyrrhi Agathoclis Hieronis, apparent cusi esse versus finem saeculi urbis Romae quinti et initium sexti vel tertio ante Chr. n. saeculo, id est ante foedus cum Carthaginiensibus a Romanis a. 528 u. e. 226 a. Chr. ictum, quo Iiberus fluvius terminus inter utramque populum factus est. Rationem sequuntur Punico-Siculam ab Attica non diversam, quam Carthaginiensibus in Sicilia adhibuerunt in nummis aureis et argenteis eudendis, postea in Italia in argenteis. Eiusdem tere aetatis nummi sunt rari illi, in quibus foedera inter Emporias et Massaliam facta, item cum Herda et Sagunto videntur indicari (infra n. 5 *de h.* 18—21; n. 30 *a.*). Etiam drachmae Rhodienses antiquae Iberice inscriptae (n. 37—?) ad foedera cum gentibus vicinis facta referuntur probabiliter.

Nummos hosce Graecos statim secutae sunt inde fere ab a. 513 u. e. 211 a. Chr. drachmae Emporitanae et Rhodienses primum Graecae, deinde Iberice inscriptae, nummi autem aerei multo pauciores (n. 3—6): propter varietatem et frequentiam inde a saeculo ante Chr. n. tertio usque ad dominationis Romanae tempora in usu fuisse apparent.

Nummi hi Emporitani et Rhodienses et ipsi iam sequuntur rationem Punico-Siculam, quam Zobelius dixit, non Phocaeensem; propter rationes videlicet mercaturae. Comparaverunt praeter singillatim repertos in thesauribus detectis a. 1851 in montibus *de San Llop* prope Gerundam, a. 1867 ad *Cartelló* prope *Castellón de A. pairis*, a. 1872 in *las Ansis* vico provinciae Gerundensis (v. Pujol *memorial numismatico*, III 1873 75 p. 170 ss.), in quibus cum drachmis Graecis iam denarii aliquot Romani inerant vetustiores, i. e. saeculi ab u. e. sexti incuntes. Diminutae tantum partes huius seriei adhuc prodierunt; nummus integer nondum comparuit. Nummus Emporitanus aereus unicus, qui repertus esse dicitur, a Lorielsio solo memoratus, propter typos secundum Zobelium in Gallia cusus, utrum

omnino extiterit neene, in incerto relinquo. Aliarum praeterea civitatum Hispanarum nummi Graeci nulli extant; nam quae fuerunt emporia vetusta Graeca a Massiliensibus ibi condita Callipolis, quam Barcinonis loco sitam fuisse probabile est (siqua fuit omnino), Hemeroscopium, Alonae, ea nummos proprios non habuerunt. Sed supparis aetatis semis Ilerdensis videtur esse, qui imitatur typos Emporitanos (n. 5 h 24). De Dianio, quod nunquam Artemisium fuit, dixi ad n. 99.

II. Nummi Punici antiquissimi.

Qui in serie Emporitatorum et Rhodiensium desunt nummi integri eiusdem rationis, ei comparent inter Gaditanos et Ebusitanos. Facile enim intellegitur eadem fere aetate Carthaginienses, cum interim partem insularum maris interni atque orae Hispanae orientalis et meridionalis occupavissent, nummos ibi emisisse eiusdem qua antea in Sicilia rationis. Nummi igitur Punici antiquissimi in Hispania cusi Gaditani argentei et aerei sunt, in adversa caput Herculis et in aversa thynnium habentes, cum inscriptionibus Punicis variis, quae tamen omnes nomen oppidi *agadir* continent (n. 154), itemque Ebusitani anepigraphi cum tauro et cabiro sive Baal deo coxim sedente; in aereis Ebusitanis inscriptio Punica *aibusos* est (n. 112). Nummi huius seriei non victoriati sunt Romani, ut Massilienses recentiores et Saguntini, sed drachmae; quod pondera docent. Seriem autem efficiunt nummi Punico-Hispani una cum Emporitans et Rhodiensibus hanc: nummi aurei simplicis pondo gr. 5 (Carthagine), aurei duplicis gr. 10 (Carthagine, Ebusi, et fortasse Emporitans), nummi argentei simplicis gr. 5 (Carthagine, Gadibus, Emporiis, Rhodae et in variis oppidis Ibericis), nummi argentei duplicis gr. 10 (Carthagine et Ebusi), nummorum argenteorum partis dimidiae gr. 2.50 (Carthagine, Ebusi, Gadibus), quartae gr. 1.25 (Ebusi); praeterea nummi duplicis gr. 10 partes vigesima quinta gr. 0.40, quinquagesima gr. 0.20, centesima gr. 0.10 tantummodo Gadibus cusae sunt.

III. Nummi Carthaginienses Hispani.

Hamilcar et Hasdrubal maior Barcidae postquam regnum in Hispania constituerunt et Carthaginem novam condiderunt circiter a. 529 u. c. 225 ante Chr. n. paene necessario putandi sunt etiam nummos inde emisisse, ubi argentum abundabat. Seriem nummorum in Hispania reperorum, qui sine dubio Hispaniae tribuendi sunt, Barcidis vindicavit argumentis certis Zobelius (v. n. 96 a). Proderunt illi ex duobus potissimum thesauris, altero ad *Almazarron* prope Carthaginem invento a. 1861, qui defossus videtur esse inter a. 544 u. c. 210 a. Chr. et 548 u. c. 206 a. Chr., altero prope *Cheste* in provincia Valentina a. 1864 reperto, defosso illo inter a. 535 u. c. 219 a. Chr. et 540 a. u. 214 a. Chr. In eo quem priore loco dixi nummi Carthaginienses soli, in altero etiam Emporitani aliquot, Rhodienses, Romani fuerunt unaque etiam massae argenti fusi (gr. 8.70), quales antiquitus in Hispania in usu fuisse probabile est.

IV. Nummi Iberici et Latini provinciae citerioris.

Qua ratione Hispaniae in provinciae formam reductae sint, inter omnes constat. Romani enim, cum in Hispania. ut Livius refert (XXXIV 13, 7), Carthaginiensium imperatores et exercitus essent, ipsi nullum in ea militem haberent. tamen in foedere a. 526 u. c. 228 a. Chr. n. cum Carthaginiensibus icto addere hoc voluerunt, ut imperii sui Iberus fluvius esset finis. Excipiebatur autem, si quidem verum est, quod ipsi Romani postea sibi Saguntinisque videntur persuasisse, Saguntum oppidum quamvis trans Iberum situm. Quod postquam ab Hannibale a. 535 u. c. 219 a. Chr. expugnatum est, Cn. et P. Scipiones inde ab eo anno Hispanos coeperunt debellare; a. 537 u. c. 217 a. Chr. Tarraconem muniverunt, Saguntum a. 540 u. c. 214 a. Chr. restituerunt. Atque Scipiones fratres illi quidem a. 543 u. c. 211 a. Chr. ab Hasdrubale filio victi mortem obierunt. Sed P. Scipio is, qui postea Africanus dictus est, a. 544 u. c. 210 a. Chr. Carthagine nova capta Puenos e paeninsula expulit, Gades usque arma protulit; unde a. 548 u. c. 206 a. Chr. Hispania in provinciae formam reducta est. Ab hac fero aetate, certe postquam inde ab a. 557 u. c. 197 a. Chr. praetores in utramque provinciam mitti coepti sunt, etiam nummos argenteos et aereos Romanis aequales ibi cudos esse probabile est. Neque enim, ut consentaneum est, nummi Graeci et Punici, quibus Hispani tum utebantur, nec massae argenti ac fortasse etiam aeris fusi commercio cum Romanis in dies efflorescenti sufficiebant. Eo autem facilius nummi Romani apud Hispanos diffundebantur, quod antiquitus nummi Campani ibi noti erant, ut vidimus, et quod pondere singuli didrachmas Carthaginienses, bini drachmas Emporitans et Rhodienses duas aequabant. Paulo postea etiam denarii Romani quadrigati et partes eorum victoriati, hi et ipsi, ut Zobelius primus observavit (in epistula a. 1864 ad ducentum de Blacas scripta, quae inserta est Mommseni historiae monetae Romanae ab illo in sermonem Francogallicum versae, vol. II Parisiis 1870 p. 101—107), Capua oriundi, satis frequenter in oram Hispaniae inlati sunt. Inde Sagunti cusi sunt primum

victoriati vetustiores (gr. 3.41), deinde recentiores (gr. 2.92 et 2.65) et semivictoriati, quorum tamen unus tantum adhuc prodiit, una cum moneta aerea (v. infra n. 40). Formae litterarum in nummis hisce Saguntinis observatae ad reliquorum aetatis minus certae origines et varietates accuratius definiendas praecipuum utilitatem habuerunt. Praeter Saguntum civitas Hispana nulla victoriatos emisit; drachmae Emporitanae et Rhodienses pondere videntur similiores factae esse denariis Romanis, qui crescente iam in dies frequentia apud Hispanos in usu esse coeperunt. Unde facile explicatur, quod inde fere a Tarracone oppido a Scipionibus munito a. 537 u. e. 217 a. Chr. etiam in ipsa Hispania, ubi metalla argenti et aeris, ut dixi, abundabant, Tarracone primum (n. 21), deinde Celsae (n. 33) et apud Ilergetes (n. 31), postea Sagunti (n. 40) et Sactabi (n. 43), tum etiam in regionibus versus meridiam situs Carthaginiensi (n. 101) et Accitana (n. 115), deinde fortasse ab a. 548 u. e. 206 a. Chr. Oscae (n. 47) aliisque in oppidis Celtibericis denarii et asses cudi et emitti coepti sunt, quos Romani propter similitudinem typorum litterarumque Ibericarum ignorantiam uno argenti Oscensis nomine comprehendebant. Nam Oscensis nomen inde repetendum esse, quod nummi illi omnes lingua Osca, i. e. Vasconum, inscripti sint, id quod dubitanter Humboldtius proposuit (p. 58 libri sui de aboriginibus Hispanis), probabilitate caret. Nummi hi frequentes sane non eusi sunt a magistratibus Romanis, ut Zobelius opinabatur, quos typis linguaque Iberica unquam usos esse credi nullo modo potest, sed a populis Ibericis permisso magistratum Romanorum, ut etiam Latini aliquot *caes. c. se* cusos esse ipsi indicant, velut Toletani (n. 110); rationem vero sequuntur Romanam, cum ad commercia cum Romanis exercenda tributaque eis pendenda destinati essent. Unde iam ante adventum Romanorum eusi esse credi non possunt; quae Berlangae opinio erat. Quinarii antiquiore modo aetate et quattuor tantum locis, Tarracone (n. 21) Ilerdae (n. 30) Sesarsae (n. 51) Turiasone (n. 60) emissi sunt; sestertii in Hispania reperti sunt nulli. E nummis aereis dupondii Sagunti tantum emissi sunt et Emporiis, asses ubique et multis locis soli, plerumque una cum eis semisses, raro trientes, paucio frequentius quadrantes, rarissime sextantes unciaeque; hae Tarracone tantum.

Pondere et metallo nummi Hispani in universum prorsus similes sunt Romanis eiusdem aetatis: discrimina Pondus quaedam a Zobelio observata hic omitti possunt. Denarii Iberici magnam partem subaerati sunt; atque pertinent subaerati illi tam ad antiquissimam aetatem quam ad recentissimam. Quae media interposita est aetas subaeratos raros habet. Litterae singulares in adversa potissimum nummorum Ibericorum additae quid significant adhuc nos latet, ut exposuimus prolegomenon cap. IV ante § 1; certe pretium generaque, ut in nummis Romanis, non videntur indicare. Sane globuli interdum, ut in assis Romani partibus, additi sunt ex illarum videlicet imitatione, potissimum in Tarraconensibus; sed rationem certam cum nummorum generibus convenientem frustra in eis quaerimus. Moneta aerea Hispana plerumque signis eius generis omnino caret.

Typi quos dicimus in antiquioribus potissimum a Graecis sine dubio artificibus ad exempla Graeca Typi Romanaeque sollerter et non raro pulchre caelati, in universum tantam praebent similitudinem, ut inde argenti Oscensis nomen generale explicetur. In parte adversa nummi tantum non omnes habent caput imberbe iuvenis, dei videlicet alicuius Hispani sive Herculis sive Mercurii. Berlangae regulatorum capita visa sunt; minus probabiliter, propter exempla Graeca, in quibus eius generis imagines non sunt. Inter nummos circiter sescentos caput illud cernitur in circiter quadringentis cum varietatibus quibusdam formae, capillorum, diadematis, chlamydis, monillis vel additorum vel omissorum. Multo minus frequens est caput barbaturum (centum circiter exemplis inter sescentos), in universum recentius quam imberbe, exceptis nummis duobus antiquissimis Tarraconensi (n. 21) et Sethisensi (n. 101). Caput mulieris cum galea (Minervae) Emporiis solis et in locis Galliae Narbonensis vicinis, cum galea alata (deae Romae), item velatum (vel Cereris vel Proserpinae vel Dianae) multo rarius invenitur.

In parte aversa nummi paene omnes equitem habent, scilicet denarii quinarii asses. In Tarraconensibus quibusdam et in Iclonensium (n. 115) solis eques equum alterum freno ducit. Typus et ipse ex imitatione nummorum Campanorum ortus est, ut observavit Zobelius. Delgado equitem Pollucem solet appellare; sed cum scriptores Graeci antiquissimi γυμνήτας dixerint Iberos propterea quod nudi, i. e. thoracem loriceamve ignorantes, equis vehebantur (unde hodie quoque lingua Hispana eques est *guate*), videtur representatus esse equus indigena. In antiquissimis orae maritimae palmam humero gerit, indicium puto foederis cum Romanis facti; in reliquis hastam, interdum ramum, gladium iaculum hanum sive fortasse fundam. Praeterea durabant typi veteres in regione Emporitana pegasi cum capite ex genio alato sedente formato, tauri et leonis; in dupondii Saguntinis prora Romanae, lupae in nummis Ilerdae (n. 30) et Iiturgitanis (n. 119). Castulo Baeticae vicina sphingem alatum habet (n. 118), quae redit in Iliberritanis (n. 128) iuxta triquetram, incertae utraque significationis.

Semisses in aversa equum nudum habent plerique currentem, gradientem Tarraconenses (n. 21); reliquae assis partes vel stantem vel pascentem. In regione Emporitana etiam semisses typos vetustos servant tauri, equi marini vel tauri marini, in Numantina galli, in Saguntina delphini, in Oscensi pegasi, in Castulonensi tauri.

Triens in regione Emporitana leonem, Tarracone equum stantem et olfacientem caput taurinum, in reliquis paucis equum currentem habet.

Quadrans solet habere pegasum dimidium, in regione Emporitana leonem, in Oscensi equum currentem, Emporiis et Tarracone gallum, Ilurone (n. 44) delphinus duos.

Sextans in ora Catalauniae sola repertus semper delphinum habet, uncia Tarraconensis unica adhuc nota equum salientem.

Signa varia, quae caput adversae comitari solent, veluti quadrupedes aper leove in regionis Emporitanae nummis, auris humana in Ilurgensibus, spica in Iessonensibus, clava caduceus alia eius generis, quamquam sine dubio non carent certa quadam significatione, tamen qualis illa fuerit cum erui vix possit, silentio hic praeteribimus. Ad genera nummorum singula, origines, actates accuratius definiendas suam illa habent utilitatem. De litteris adversae singularibus Ibericis, quae et ipsae, ut supra monui, quid significant incertum est plerumque, dictum est in prolegomenon cap. IV ante § 1.

Inscriptiones Ibericae in adversa nummorum parte frequentes, in aversa desunt nusquam. Variant secundum loca in facie monetae, in quibus collocatae sunt, deinde ipsa collocationis forma, utrum recta an curva sit, utrum continuo scriptae an divisae in lineas duas aut distributae inter adversam et aversam, denique utrum lineam habeant infra positam necne. Haec omnia ad nummorum genera distinguenda digna quidem sunt observatione neque vero hic accuratius persequenda videntur. Quaestionem de inscriptionum significatione, cum apte collaerent cum universa de scriptura Iberica, in prolegomenon capite quarto iam tractavimus.

Nummi provinciae citerioris bilingues. Gilitani Osicerdenses Saetabitanii Saguntini, et Latini non multi (undeviginti oppidorum) similes primo in universum sunt Ibericis, deinde sensim novos typos exhibent.

V. Nummi Punici Iberici Latini provinciae ulterioris.

In provinciam ulteriorem per commercia arduum vetustarum a Phoenicibus in ora maritima conditarum, veluti Abderae Malacae Gadum, arma moresque Romani facilius intraverunt quam in citeriorem bellicis expeditionibus occupatam. Inde illud explicatur quod nummi argentei rationis Romanae in ulteriore provincia cusi sunt nulli nisi forte denarii Victoriam habentes bigis insistentem sive bigati, frequentissime in Baeticae regionibus reperiri soliti, in Hispania ipsa cusi sunt: ut suspicatus est Zobelius (cf. Mommsen-Blaeas *histoire de la monnaie romaine* II p. 262 n. 59 III tab. 25, 1). Convenit sane, quod idem vir doctus observavit, quod iuxta 'signatum Oscense' in triumphis annorum 559 u. c. 195 a. Chr., 560 u. c. 194 a. Chr., 574 u. c. 179 a. Chr. etiam 'signatum ligaturum' ex utraque provincia captum esse narratur. Sed denarii illi ad monetam proprie Hispanam non magis pertinent, quam alii eiusdem generis (v. Mommsen-Blaeas l. s. s. II p. 533—539 et *annali dell' inst. archeol.* 1863 p. 73 ss.) denariive etiam recentiores Cn. Domitii Calvini eos. a. 714 'Osea' inscripti (n. 47) et Emeritenses P. Carisii (n. 185).

Nummi aerei inde ab initio provinciae ulterioris ibi cusi, asses et dupondii cum partibus assis, omnes antiquitus unciales fuerunt, ut numismatici dicunt, postea semunciales. Metallum et pondera eorum nondum satis accurate examinata sunt; sed visi sunt Zobelio dupondii tantum antiquissimi esse, asses non descendere infra annum circiter 580 u. c. 174 a. Chr.; postea semisses tantum frequentiores, rariores quadrantes et sextantes sunt. Litterae, quae in eis apparent inscriptae X (Carbulae Iliberri Obulcone Uliac) A (Caurae Iliuae Iliuae Ituci Laelinae Myrtilli Onubae Oripone) denarii partem decimam et assem, S (Carteiaae Cunbariae Olontigi Siano) semissem videntur designare. Raro quadrantes globulis tribus (Carteiaae Iliuae Obulcone), sextantes duobus (Carteiaae et Salaciae) indicantur.

Typi non eiusdem atque in nummis citerioris provinciae aequabilitatis sunt, sed quam maxime variant. Secundum regiones varietates quaedam distinguuntur, quas infra exposui accuratius. Ita in Baeticae superioris regione orientali, quae hodie provinciae est Cordubensis et *de Jara*, in adversa nummorum caput mulieris est, quam Venerem Phoenicem esse suspicati sunt viri docti Hispani; nescio an recte. In provincia Granatensi, quae nunc est, et occidentem versus usque ad Baetis fluvii ostia caput virile praevalet galea tectum sive Martis, sive Mercurii sive alius cuiusdam dei. Sed exstant in eiusdem regionis nummis etiam capita alia, quae videntur Iovis Apollinis Cereris Romae. In ora maritima ab Abdera usque ad Gades caput Herculis frequentissimum est, in Lusitania inferiore redit in Salaciensibus salis, si modo recte a Zobelio eo referuntur (n. 188); praeterea Vulcani atque Veneris habentur. In locis denique mediterraneis Baeticae occidentalis nummi in adversa capita nulla habent, sed typos varios: racemum uvae, spiram, glandem, delphinum, taurum stantem, equitem.

In aversa parte nummorum aliquot, qui sunt regionum provinciae citerioris finitimarum, eques hastatus est non absimilis eius, quem in altera provincia frequentissimum esse vidimus. Iliberritani (n. 128), ut iam dixi, sphingem alatum habent et triquetram. Regiones Baeticae superioris orientales provinciarum Cordubensis et de Jaen atque praeterea Gaditana taurum habent stantem et piscem aliquem, Hispanensis et Olbensis spicam, ora maritima thynnium et delphinum, sive singulos sive binos.

Inscriptiones Punicae sunt in urbium Phoeniciarum nummis vetustioribus, Abdera (n. 136) Sexi (n. 137) Malacae (n. 138) oppidi incerti (n. 139) Gadium (n. 154) Ituci (n. 156) Olontigi (n. 157), ut expectaveris, in posterioribus Latinae exceptis Malacitanis et urbis incertae (n. 139). Proprie Ibericae in nummis Iliberritanis (n. 128) tantum et Salaciensibus (n. 188), quos putamus, sunt: praeterea magistratum nomina, ut videntur, multa in Obulconensibus (n. 120) Ibericis litteris scripta sunt. Regionis Asidonensis oppida decem, quae infra indicavi (n. 142. 145—153), nummos habuerunt bilingues, scilicet Iberice scriptura adhuc ignota et Latine inscriptos. Nummorum reliquorum omnium inscriptiones Latinae sunt: litterarum formae interdum satis vetustae, veluti A (n. 121), I (n. 177) et saepius ΠΡΡ, Ο, Η pro Ε.

Ad origines et aetates nummorum definiendas inter omnes constat magni momenti esse, ut certo statuatur ubi illi aut maiore numero una defossi sint aut singillatim detegi soleant. Composuit Zobelius quae de nummis Ibericis una in thesauris repertis innotuerunt non multa (*estudio* I p. 194 ss.). Denariorum Celsitanorum sive Osecensium n. 47, qui omnium longe frequentissimi sunt, thesauri reperti sunt duo, in *Ferraz* provinciae Caesaraugustanae loco alter, alter prope Numantiam; hic igitur satis longinque ab urbe patria. Una reperti sunt a. 1779 in regione Vasconica inter *Bilbao* et *Manguia* oppida ad montem *Lejaiza* prope *Larrobizua* denarii multi (de numero non satis constat) Celsitani n. 47 Arsahenses n. 52 Irsoneses n. 54 Aregradenses n. 79 Segobrigenses n. 89, id est regionum longe dissitarum inde ab Osea usque ad regni Valentini terminos. Prope *las Casotas* provinciae Caesaraugustanae vicum a. 1862 thesaurus prodiit nummorum, quorum numerus ignoratur, Segobrigensium n. 89 et Aregradensium n. 79; quae oppida et ipsa longe inde distant. Sunt autem denarii illi cum Celsitanis inter frequentissimos. In ulteriore provincia in thesauro Castulonensi, reperto a. 1618 et descripto a marchione de la Aula (v. inscriptionem n. XLI), cum denariis Romanis aetatis liberae rei publicae 683 defossis circa a. 660 u. e. 94 a. Chr., inventi sunt denarii Iberici octo, id est Celsitani duo n. 47 Ilergetum n. 30⁹ Arsahensis n. 52 Irsoneis n. 54 Aregradensis n. 79 Contrebiensis n. 100 Iclonensis n. 115: frequentes omnes et ex citerioris regionibus admodum diversis oriundi. Prope *Hispalim* in *Villa del Rio* a. 1874 denarii Romani circiter quingenti reperti sunt defossi paulo post thesaurum Castulonensem et cum illis Iberici 107 Iclonenses n. 115, i. e. ex oppido citerioris ulteriori provinciae finitimo. Denarii reliqui quamquam in certis quibusdam regionibus videntur frequentiores esse quam in aliis, quantum indicare licet (vide e. e. adnotata ad n. 101), tamen in universum omnes promiscue per totam provinciam citeriorem, paulo rarius in ulteriore comparent. Sed antiquitas iam et per aevum interius universum huc illuc transferebantur, ita ut e locis, ubi casu primum observati sunt, de vera origine certi paene nihil concludi possit. Probabile est argentum Osecense per Hispanias totas promiscue in usu fuisse.

Monetae aerae raro in thesauris defodiebantur, in universum autem minus late propagatae sunt quam argenteae. Anno 1850 Tarracone asses Cessetanorum, qui ibi cusi sunt, circiter mille una reperti sunt (v. adnotata ad n. 21). In *Zuera* oppido inter Caesaraugustam et Osecam sito a. 1866 cum uno Celsitano n. 47 assis reperti sunt circiter nonaginta inscripti omnes $\text{RMS} \sqrt{\text{HW}}$ *klighm* n. 50; unde Zobelius oppidum, ubi illi cusi sint, ibi prope fuisse conicit probabiliter, quamquam de nomine non recte statuit (v. adnotata ad n. 50). Eius generis reperta ad originem nummorum definiendam alicuius momenti sunt; in universum autem quae adhuc comperta sunt de thesauris nummis singulis inventis exiguum habent utilitatem. Etenim etiam monetae aerae vetustae Ibericae et Romanae usque ad recentissimam nummorum Hispanorum mutationem inter rusticos totius Hispaniae orientalis promiscue currebant; id quod nummorum collectores observaverunt omnes. Fieri potest, ut nova reperta nova et certiora nos doceant; ut nunc res est, alia circumspicienda sunt argumenta ad quaestionem hanc de origine nummorum singulorum solvendam.

Secundum pondus (in antiquissimis grave, deinceps sensim decrecens), artificium (in antiquioribus rude, aetates typos exhibens prominentes, aversam cavam, postea elegans, postremo negligens), litterarum formas (de quibus dictum est accuratius capite prolegomenon tertio), loca inventionis, quatenus in censum veniunt, ut vidimus, alias denique rationes, quae in singulorum nummorum descriptionibus exponuntur, aetates, quibus nummi Iberici et Latini in Hispania cusi sunt, quattuor a Zobelio distinctae sunt argumentis evidentibus.

I. Inde a foedere a. 528 u. e. 226 a. Chr. cum Saguntinis facto cusi ibi sunt victoriatii et semivictoriatii 528 226—
antiquissimi; Tarracone, Celsae, Herdae nummi aerei vetustissimi. 540 214

c. 540/214—
c. 550/204

II. Expeditionibus Cn. et P. Scipionum, deinde C. Claudii Neronis et P. Scipionis Africani effectum est, ut eis et trans Iberum populi complures Hispani devincerentur, Carthaginienses ex Hispania expellerentur, foedera populorum Hispanorum cum Romanis multa fierent. Nummi huius aetatis paullo frequentiores sunt, ut expectamus, in regione cisiberica, in reliquis rariores.

550/204—
600/154

III. Postquam utraque Hispania in provinciae formulam redacta est, nummi a populis permultis emissi sunt tanta abundantia, ut aliquando terminum huic libertati positum et Oesae soli ius monetae emittendae permissum (v. n. 47) videatur consentaneum esse.

600/154—
682/72

IV. Per bella cum Lusitanis et Celtiberis gesta, bello deinde Sertoriano denuo nummi Iberici multi videntur emissi esse in regionibus, quae antea eis caruerant. Una cum nummis eius aetatis, artificii illis neglectissimi, comparent primi Latini tantum inscripti citerioris Cluniae et Toleti, hi *ex s. c. cusi* (n. 110). Aetate vero Graeciana nummi autonomi Iberici in Hispania emitti desierunt. Inde ab ea aetate, ut docent thesauri tum defossi, nummi Romani soli in Hispania usurpabatur.

622/133

Nummorum Iberice inscriptorum omnium recentissimus as Osicerdensis bilinguis est, qui Caesaris denarium aliquem imitatur (n. 36).

Nummi Latini provinciae citerioris antiquissimi videntur esse aerei Valentini, cusi illi annis circiter 616 u. c. 138 a. Chr. ad 621 u. c. 133 a. Chr. (v. n. 97). Eidem fere aetati asses Saguntini cum partibus suis tribuuntur probabiliter, primum Iberice inscripti, deinde bilingues (n. 40 *cc—kk*), item Emporitani Latini (n. 5*k*) et Iliturgenses (n. 119).

A C. Caesaris dictatoris aetate usque ad imperatoris Gaii Caesaris, potissimum Augusto et Tiberio imperantibus, cusi sunt nummi aerei Romani in variis provinciae citerioris oppidis (cum Ebuso sunt oppida viginti et unum) typis primum variis, qui ex parte similes sunt antiquiorum Iberice inscriptorum; quos hic non enumero. Inde ab a. 739 u. c. 16 a. Chr. capita imperatorum in adversa repraesentantur vel mulierum virorumve domus imperatoriae. Nomina oppidorum in aversa parte solent inscripta esse, additis plerumque coloniae, municipii, urbis vocabulis nominibusque magistratuum, duovirorum, quinquennialium, aedilium. Haec breviter adnotavisse sufficiat; nam inde a Florezio et Eckhelio nota sunt.

550/204—
600/154

Nummi provinciae ulterioris Punici et Iberici, praeter Gaditanos paucos argenteis coevos et fortasse Itucitanos, incipiunt a provincia instituta. Obuleonenses antiquissimi aetati, quam supra definivimus, secundae, artificio accurato quamvis barbaro facti circiter saeculo u. c. sexto medio et extremo, reliqui saeculo septimo tribuendi videntur. In nummis Latinis litterarum formae, de quibus supra dictum est, et sermonis proprietates quaedam, velut diphthongi hic illic usu antiquiore scripti *ai* et *oi* (ut in *Aipora Itoiturgense* vocabulis), cum aetate reliquorum conveniunt.

Ordo.

Delgado

Nummis Hispanis si quis recte uti volet, ei in enumerandis ordinem locorum unice sequendum esse post Eckhelium demonstratione non eget. Non ignorabat hoc Delgado proposuitque divisionem geographicam secutus locorum nomina certa, typos, artificium, inscriptionum Ibericarum clausulas. Citerioris provinciae nummorum sex partes esse voluit, quae sunt I. Catalauniae a Rhode et Emporiis ad Tarraconem et Ilerdam cum inscriptionibus in *AN* desinentibus; II. Edetaniae a Sagunto ad Saetabim cum clausula *HN*; III. Bastitaniae ab Ilici fere ad Carthaginem novam cum clausula *KN*; IV. regionis Oscensis, cui nummos tribuit Ibericos plurimos, clausulas habentes varias; V. regionis Celticae septentrionalis, quam dicit, sive Aragoniae altae (quae infra Pompaelonensis dicta est) cum clausulis *XM* et *s*; VI. regionis Celtibericae orientalis (quae nobis infra Numantina est) cum clausula *XY*. Ulterioris provinciae septem partes esse voluit I. Lusitaniae meridionalis, II. regionis Bastulo-Phoeniciae circa Baetis ostia, III. Phoeniciae a Gadibus ad Abderam, IV. Libyphoeniciae regionis Asidonensis, ad quam nummi eius oppidi reliquorumque vicinorum bilingues pertinent, V. Baeturiae i. e. Baeticae septentrionalis et Lusitaniae orientalis, VI. Turdetaniae locorum circa Hispalim sitorum, VII. regionis Turdulae a Corduba ad Obuleonem. In descriptione autem nummorum ipsa Delgado ordinem hunc geographicum, utpote magna ex parte dubium neque satis commodum, sequi noluit; sola divisione in citeriorem et ulteriorem provinciam contentus loca singula composuit secundum ordinem litterarum.

Berlanga

Paene eandem distributionem Berlanga commendavit. Incipit a regione proprie Iberica I, coniungens Delgadi partem primam et quartae aliquot loca namque in ea comprehendit Aragoniae altae usque ad Tarraconem, quae clausula in inscriptionibus utuntur *LS* et similibus. Sequuntur II. regio Edetana fere ut a Delgado circumscripta cum clausula *XZ*, III. Bastetano-Contestana, a Saetabi fere ad Murgim cum Iliberri et Castulone,

cum clausula $\Sigma\Lambda$. IV. Celtiberia a Caesaraugusta ad Cluniam, Delgadi partis tertiae et quartae similis, cum clausula $K\mathcal{N}$; V. Celtica complectens regiones maxime occidentales a mari Vasconico ad Calagurrim sitas cum clausula $X\mathcal{N}$; VI. Galliae Narbonensis a Ruscinone ad Massaliam cum clausula $Z\mathcal{P}$; denique VII. Obulconensis. Clausulas vocabulorum varias ad nummorum origines definiendas aliquod momentum habere non nego: neque vero probabile est per regiones integras unius tantum flexionis vocabula in usu fuisse. Etiam reliqua indicia, typi, inscriptionum collocatio, quamquam paullo maioris momenti quam clausulae, tamen caute adhibenda sunt.

Sane magna ex parte tutius videtur esse in enumerandis nummis Ibericis et Latinis ordinem tantum Pujol sequi alphabeticum: ut nuperrime fecit Pujol. Sed tamen aliquid audere praestat in his quoque nummis ordinandis et explicandis, similiter atque in consularibus Romanis factum est. Hoc Zobelius sensit: etenim quamvis Zobelius minime ignarus multa adhuc restare incerta, tamen omnia quae huc faciunt indicia respiciens caute simul atque audacter ordinem constituit geographicum eum, qui ex rei ipsius natura videretur consequens esse. Eum ego, ut in aliis, sequor nominibus tantum partium singularum hic illic mutatis paucisque aliter distributis, quae infra suis locis explicata sunt et excusata.

Necessarium enim inprimis videtur, ut unus aliquis ordo certus quamvis in singulis nondum a dubitatione omni liber recipiatur. Nam cum nunc habeamus Delgadi alphabeticum locorum, Zobelii duplicem geographicum et inscriptionum (in tabulis in fine adiectis), denique a Caestino Pujol propositum inscriptionum secundum ordinem litterarum dispositarum, qui nummorum Hispanorum collectiones vel possident vel curant, quo ordine in scriiniis nummos disponant et ubi reperiant ab aliis descriptos incerti haerent.

Incipimus igitur a regionibus maxime versus orientem et septentriones sitis eis, unde Iberos aliquando provenisse atque in paeninsulam immigrasse probabile est, et procedimus meridiem versus et occidentem usque ad ulterioris provinciae confinia. Similiter in ulteriore a septentrionibus et oriente, ubi cum citeriore cohaeret, versus meridiem et occidentem progredimur. Eundem ordinem infra in inscriptionibus Ibericis componendis sequimur. Provinciae utriusque loca quo modo distribuenda visa sint infra exponetur suis locis. Hic illud praeterea monendum est, quod Delgadum et Zobelium secutus praeter Graecos et Punicos, quibus carere omnino non posse manifestum est, etiam nummos Latinos omnes in syllogem hanc recepi. Scilicet cum bilingues eorumque similes, id est Latini propter typos cum Ibericis artissime coniuncti, necessario proponendi essent, mere Latini praeter nomina locorum peregrina, quae ad linguam Ibericam cognoscendam faciunt, et ipsi vocabula et nomina propria quaedam Iberica continent atque etiam eo memorabiles sunt, quod quae oppida aetate Romana nummos emisissent, ea etiam antiquitus floruisse nummosque emisisse probabile est: ut infra videbimus in multis eorum, veluti in Carthaginensibus (n. 96) et Accitanis (n. 113, 115).

Nummorum inscriptiones iam a. 1860, quo anno primum in Hispaniam veni, e nummothea regii musei Berolinensis descriptas et ex Florezii Eckhelii Sauleyi Boudardi Lorichsii voluminibus excerptas mecum tuli. Matrili schedas meas comparavi cum exemplaribus servatis in nummothea regia Hispana, apud Delgadum, cuius etiam schedas excutere mihi licuit (ut dixi in prolegomenon cap. I § 24). Zobelium, alios. Quibiquid praeterea nummorum videre potui in itineribus per paeninsulam factis adnotavi. Schedis meis meisque consiliis usus Zobelius studia numismatica suscepit eo cum fructu, de quo supra exposui (in prolegomenon cap. I § 25), et e museis Europae numismaticis paene omnibus exemplaria excussit plurima, quae mecum communicavit vel charta et pulvere plumbi expressa vel stanno. Secuti cum sunt simili studio Berlanga (proleg. cap. I § 26) et Pujol (ibid. § 27). Quaecumque a viris illis doctis reique nummariae Hispanae admodum gnaris collecta sunt ex exemplaribus nummorum, quae aut ipsi possident aut viderunt testes oculatissimi, ea consentaneum est a me adhibita esse in hac sylloge conficienda. Unde de legendis inscriptionibus nummorum, quorum permulta plurimaeque extant exemplaria per multas collectiones sparsa et a multis viris saepissime examinata, iam nulla vel paene nulla exstat dubitatio. Tamen ubicunque dubitatio suborta est de rebus quibusdam minimis, de collocatone inscriptionum litterarumve singularum, de signis adiectis et similibus, coniueta Zobelii Berlangae Pujol, pera, qui mea causa examinauerunt exemplaria ea, ad quae aditus mihi ipsi iam non patebat, iam effectum est, ut lectio undique certa et stabilita esset. Itaque scito nummos Graeco, Punico, Iberico, Latino inscriptos, qui infra proponuntur, aut ipsam me vidisse omnes et descripsisse aut accepisse descriptos a testibus, de quorum et fide et intellegentia nulla est dubitatio, videlicet a Delgado Zobelio Berlanga Pujol. Neque vero abscripsi musea singula, in quibus nummi singuli adservantur sive publica, quae omnibus patent, sive privata non multis nota, exceptis nummis quibusdam vel unicis vel rarissimis: talia enim numismaticis relinqui poterunt. Nummorum vero imagines vel omnium vel plurimorum aut in aes incisas aut photographice expressas adhibere non

licuit propter impensas tali operi necessarias; sed cautum est, nisi fallor, ut quidquid in nummis scriptum exstat, plene et accurate repraesentaretur in hac sylloge. Typi Iberici in huius operis usum me curante fusi varietates quidem scripturae omnes, quae secundum aetates potissimum non exiguae sunt, imitari nequeunt: sed tamen singularum litterarum formas quanta fieri potuit fide exhibent.

Inscriptio-
nes

In inscriptionibus nummorum proponendis, ut brevitati simul et perspicuitati consuleretur, has secutus sum leges inde ab Eckhelio inter numismaticos vigentes et observatas in corporis inscriptionum volumine primo, quod nummorum Romanorum inscriptiones exhibet. Qui in margine laevo praecedunt numeri Romani, indicant aetates quattuor a Zobelio, ut supra dictum est, distinctas, ad quas nummorum singulorum originem referre licet cum probabilitate. Deinde praescriptae sunt indicationes generum (drachma denarius quinarius victoriatas as semis cet.). Typi describuntur breviter, ita ut nummi agnosci possint in tabulis numismaticorum et in seriniis museorum. Ubi nihil adnotatur, scito capita equites cet. dextrorsum repraesentata esse. Omissi plerumque signa vel symbola addita in utraque nummorum facie aliasque minutias numismaticas, quae quamquam minime spernendae et ad nummorum genera origines aetates discernenda interdum utilissimae, tamen ad linguam inscriptionum intellegendam minoris momenti sunt. Scribuntur autem haec epigraphicis potius quam numismaticis. Cuius descriptio praecedat, nummi facies adversa est; aversa ita indicatur). A parte dextra inscriptiones Ibericae praescriptae sunt litteris Latinis; de scribendi ratione in formis Latinis ab Iberica diversa dixi in prolegomenon capite quarto. In nummis Latinis imperatorum indicandis potius quam describendis summa, ut par erat, brevitate usus sum. Infra indicantur ubique auctores, qui nummos ediderunt, praecipui, de quibus dictum est in prolegomenon capite primo. Adiectae sunt adnotationes, ubi opus erat, breves, epigraphicae de lectione et palaeographia inscriptionum, nummaticae de nummorum generibus, origine, frequentia, historicae et geographicae de locis, quibus tribuantur.

HISPANIA CITERIOR

Provincia citerior, ad quam pertinent nummi Iberici longe plurimi, si sequimur naturam locorum finesque, qui creduntur a natura ipsa positi esse, nec respicimus nisi eam paeninsulae universae partem, unde nummos Ibericos provenire constat, neglectis reliquis regionibus, facile distribuitur in partes quattuor. Quae sunt I. ora maritima orientalis, II. Celtiberia septentrionalis, III. Celtiberia interior, IV. Celtiberia meridionalis ad provinciam ulteriorem vergens. De hac distributione paene convenit inter numismaticos, si potiora spectamus: neque dubitari potest quinam inter nummos Ibericos tribuendi sint partibus provinciae citerioris prioribus tribus: de quarta dubitari potest, ut infra exponetur.

I. ORA MARITIMA ORIENTALIS

Litus maris interni constat antiquitus habitatum fuisse a populis Ibericis inde ab ostiis Orani fluvii, qui postea Ledus dictus est oppidumque Montis Pessulani in Gallia Narbonensi praeterfluit, usque ad promunturium navis (*de la Nao*) hodie dictum, quod est a Carthagine nova meridiem versus; exinde enim ulterioris provinciae populi incipiebant ab Iberis proprie dictis diversi. Iberorum incolarum vetustorum vestigia supersunt minime dubia fluviorum montium populorum locorum nomina, quae Ibericae originis esse exposuimus in prolegomenon capite quarto. Dominationis Ibericae testimonia certa praeterea sunt arces vetustissimae Tarraconis Sagunti Saetabis aliorumque oppidorum, praeter nummos titulosque Ibericos inscriptos, quos infra composuimus. Celtas in regiones illas non pervenisse eo demonstratur, quod nomina locorum Celtica in iis prorsus nulla inveniuntur, si unam exceperis Segobrigam, de qua dicitur infra accuratius (n. 89). Occidentem versus quatenus Iberorum sedes paterent, nummi Iberici demonstraverunt. Nam si lineam ab ora paeninsulae septentrionali inde fere a loco quodam inter *Bilbao* et *Santander* oppida medio deducimus per fontes Hiberi fluvii Matritum et Toletum tangentem et deinde iuxta citerioris provinciae, quae postea fuit, fines et Granatam descendentem ad oram Hispaniae meridionalem non procul ab *Almeria* urbe versus orientem, regiones includimus, intra quas nummi Iberici proprie dicti soli comparuerunt. In regionibus paeninsulae versus septentriones et occidentem situs nummi Iberici nulli unquam reperti sunt.

Orae maritimae orientalis quattuor regiones distinxit, Zobelium in universum secutus, in singulis nummis attribuendis et in ordine observando hic illic ab eius rationibus discedens. Constat inter omnes regioni Emporitanae quam dixi (I) tribuendos esse nummos, qui exempla Massiliensium et Graecorum ex Magna Graecia imitantur, Narbonenses ex Gallia, ex Hispania Emporitanos et Rhodienses una cum Ibericis propter typorum similitudinem cum eis coniungendis. Praecedere volui in singulis regionibus nummos locorum eorum, quorum collocatio aut certa est aut probabilis, ordine eodem geographico, quem sequuntur regiones. E quindecim locis huius regionis quinque tantum noti sunt (n. 1—5). Sequitur regio Tarraconensis (II) cum locis plus minusve certis sex (n. 16—21), incertis octo (n. 22—29). Regio tertia Ilerdensis est (III), cuius septem oppida aliunde novimus (n. 30—36), tres ignoramus (n. 37—39). Quarta est Saguntina (IV), quorum locos quattuor collocare licet vel certo vel probabiliter (n. 40—43); reliquos tres (n. 44—46) ignoramus.

De typorum inscriptionumque varietate in nummis observanda quae necessario adnotanda sunt, adnotabuntur ad regiones singulas.

I. REGIO EMPORITANA

E gentibus Ibericis, quae ab Orano fluvio usque ad Pyrenaeos montes habitaverunt in provincia, quae postea fuit Gallia Narbonensis, ad exemplum Massiliensium nummos Graecos emisere oppida populive hi quos infra scripsi:

Betarrates-Bacterrae, Avieni Besara; v. Saussaye *numismat. de la Narbonnaise* p. 182 tab. XXI: Boudard p. 246ss.; Robert *numismat. de Languedoc* p. 512s.

Caenicetes; Saussaye p. 103 tab. XIII: Robert p. 512.

Longostaletes; v. infra n. 2.

Namasatae, siquidem qui Nemauso nomen dederunt, Ibericae originis creduntur recte, ut puto: Saussaye p. 155 tab. XIX—XXI: Robert p. 492ss.

Samnagetae; Saussaye p. 99 tab. XIII 1—3.

Segobii; Saussaye p. 121 tab. XIV; Feutrier *rev. numismatique* VII 1842 p. 5—11. qui Segobrigiis Galliae Narbonensis hos nummos tribuit.

Tricorii; Saussaye p. 117 tab. XIV; nisi hi potius Galli fuerunt.

Nummi Latini oppidorum huius regionis praeterea exstant Agathae Avenionis (Saussaye p. 137 tab. XVI) Cabellionis Cavarum Massiliae Rigomagi (non Ruscionis) Sextantionis: denique qui Oxybiis populo Ligustico dubitanter tribuuntur (Saussaye p. 108 tab. XIII).

Cum illa Galliae Narbonensis parte coniungenda visa est Zobelio mihique Hispaniae regio contigua circa Rhoden et Emporias; unde comprehenditur hoc capite ora maritima inter Ledum et *Tec* fluvios, qui Gerundam praeterfluit; in qua regione qui ab oriente venerunt Graeci et Romani primum cum Iberis conveniebant. Comitatum Ruscionensem (*el Rossellon*) usque ad a. 1659 Hispaniae partem fuisse notum est. Massilia cum Hispaniis amicitiam iunxisse testatur Trogus (Justin. XLIII 5) atque docent nummi Rhodienses et Emporitani (n. 3 et 5).

Nummi Iberice inscripti *antecessen* Unticescensium sive Indicetum (n. 4, 6—9, 13) tribuendi sunt gentibus illis, quae circa Emporias habitaverunt, Ethruthruensibus qui videntur Rhodae accolis (n. 4), quibus et ipsis societas aliqua fuit cum Unticescensibus et Narbonensibus (n. 1, 2, 14). In nummis Emporitani Graecis praeterea nomina exstant Iberice scripta multa, sive illa gentium populorumve fuerunt et ipsa vel circumiacentium vel foederatorum, ut Herdae fortasse et Sagunti (n. 5 *d e*), sive fortasse magistratuum (n. 5 *h l* 63). Etiam in Rhodiensibus, qui multo minus frequentes sunt, nomina inveniuntur Iberice scripta, quae certa ratione explicari nequeant (n. 3). E reliquis civitatibus regionis eius claris et aliunde notis una Narbo nummos Ibericos habuit, si modo recte ei tribuuntur *nerhonen* inscripti (n. 1); ut equidem mihi persuasi. In nummis illis Nerhonenensium sive Narbonensium indicantur civitates aliae complures aliunde non notae, quae in vicinia sitae videntur fuisse et societate vel clientela cum illa coniunctae, *purpeen* (n. 2) et *tuis* (n. 14). Cum Unticescensium coniuncta sunt in nummis nomina aliarum aliquot gentium fortasse vicinarum *edr* et *edu* (n. 4, 6), *adkles* et *thri* (n. 7), *isphlos* et *ilte-salva* (n. 8), *lug* (n. 9), *kerqa* (n. 13); quae nomina omnia aliunde nota non sunt. Aliqua cum probabilitate soli nummi *purpeen* Iberice inscripti, Graece vero Longostaletum (n. 2), tributi sunt Perpiniaco oppido ita exevite actate antiqua appellato; nam videtur nomen hoc ab illo aliquo modo derivatum atque cum Nerhonenensium propter viciniam coniunctum esse. Deinde huic regioni adscripsimus propter typorum similitudinem et originem, quatenus certa est, et quod inscriptum habent praeter nomen *edr* vel *edu* vel *e*, ut Unticescenses, *l. sa* inscriptos (n. 10), *pricaitu* (n. 11), qui cum Brigantio Narbonensis oppido componi solent, *selhonen* (n. 12). Denique in fine a Bliti suat nummi aliquot Iberice inscripti, qui videntur imitationes esse barbarae e Gallia Narbonensi oriundae (v. Zobel *estudio* II p. 20 cf. 221), inscripti *acecqutn* (n. 15 *a*) *urh* (*b*) *ice* (*c*) *laphl tdi greek* (*d*) *nhch...* (*e*) *uot...* (*f*), incerto nomine (*h*).

Terminationibus utuntur similibus *nerhonen purpeen selhonen antecessen, acecqutn thri-salva purpita*; deinde *adkles isphlos, tuis*. Contra *lug(a) kerqa antqa* fortasse nomina sunt plena: *edh thri*, si recte legimus, a reliquis differunt. Duo nomina coniuncta sunt in *ilhr-acedu*, quae redeunt infra n. 30 et 23.

Drachmae Emporitanae et Rhodienses vetustae Graecam omnino artem indicant. Sane non acquant pulchritudine nummos Graecos Italiae inferioris et Siciliae; tamen prope ad eam accedunt. Assos in Gallia Narbonensi cusi caput mulieris habent velo tectum, in Hispania galeatum Minervae, ante quod nomen inscriptum

est: in aversa Gallici taurum currentem, Hispanici pegasus currentem, cuius caput ex Amore vel Genio alato sedente formatum est, raro leonem stantem, cum signis variis et interdum etiam cum nomine aliquo inscripto. Semisses Gallici habent equum marinum, Hispani taurum, trientes leonem currentem, quadrans gallum stantem, sextans equum currentem vel protomen equi.

Inscriptiones adversae ante caput exstant, aversae plerumque supra lineam, quae in antiquissimis quibusdam et recentissimis deest. Ubi duae inscriptiones sunt, altera in Gallicis infra lineam, in Hispanicis supra imaginem collocata est.

I.

NERHNCEN

NARBO

II.	As	<i>a</i>	caput Minervae) (taurus currens	$\text{N}^{\text{E}}\text{DHN}\text{CN}$	<i>nerhncen</i>	
	Semis	<i>b</i>	caput Minervae) (pegasus	$\text{E} < <$ $\text{N}^{\text{E}}\text{DHN}\text{CN}$	<i>nerhncen</i>	<i>ccc</i>
		<i>c</i>	caput Minervae) (pegasus	$\text{E} $ $\text{N}^{\text{E}}\text{DHN}\text{CN}$		<i>ei</i>
III.	As	<i>d</i>	caput Minervae) (taurus currens	$\text{E} $ $\text{N}^{\text{E}}\text{DHN}\text{CN}$	"	"
III.	As	<i>e</i>	caput Minervae) (taurus currens	$\text{E} $ $\text{..MH..N}^{\text{E}}\text{DHN}\text{CN}$	<i>sh-nerhncen</i>	"
	As	<i>f</i>	caput Minervae) (taurus currens	$\text{E} $ $\text{N}^{\text{E}}\text{DHN}\text{CN}$	<i>nerhncen</i>	"
III. IV.	As	<i>g</i>	caput Minervae) (taurus currens	$\text{N}^{\text{E}}\text{DHN}\text{CN}$	<i>nerhncen</i>	
III. IV.	As	<i>h</i>	caput Minervae) (taurus currens	$\text{N}^{\text{E}}\text{DHN}$	<i>nerhn</i>	
IV.	Semis	<i>i</i>	caput Minervae) (pegasus	$\text{N}^{\text{E}}\text{DHN}\text{CN}$	<i>nerhncen</i>	

Sestini p. 172 tab. VI 16—17; Sauley p. 128, 105; Lorichs tab. XLVI 1—6; Boudard p. 84, 237 tab. XXVIII 1—15 XXIX 1. 2. 4. 6—8. 10. 11 (inde Phillips *Stammes- und Stultenamen* 1871 p. 394ss.); Heiss p. 434 tab. LXV 1—10; Robert *numismat. de Langueac* p. 516 tab. IV 22—24; Delgado III p. 467s. tab. CXCIV. CXCIV 1—11; Zobel II p. 26, inser. 28, 29, 33—36, 55—57; Pujol *epigr.* n. 197 d—f.

Delgado legit *nerncen*, Zobel *nerhncen*; atque post *rh* fortasse *u* vel *e* audiebatur, unde *rb* oriri et *Norhna* Iberorum Hecataeo eiusve auctoribus *Narba* fieri potuit. Antiquior *e* forma E est, recentior E . De nexibus litterarum hic tantum obviis z (n. 13) et N^{E} (*g*) pro *ee* et *nee* dixi in prolegomenon cap. III. Ad *b* cf. $<<$ 43f. Caput in exemplaribus quibusdam *a* magis Mercurii visum est Zobelio (II p. 219) et simile eius, quod est in n. 2 *b c*.

Sestini Nardinium (Ptolemaei II 6, 33), Sauley Nerios Plinii sive $\text{N}\epsilon\rho\iota\omega\ \acute{\alpha}\rho\theta\omega\varsigma$ Strabonis et Ptolemaei (II 6, 2) memoraverunt. Ad Narbonem primus rettulit Boudard, quamquam non recte legit; recte autem observavit, nummos hosce communes esse in Gallia Narbonensi, in Hispania raros. Propter ipsam multitudinem certo tribuendi sunt civitati alicui primariae. Probaverunt Boudardi opinionem Delgado et Zobel. *Narvo* nominis formam fortasse non casu servatam esse apud Avienum or. marit. v. 587 Hold. recte observavit Saupere *rev. de ciencias hist.* III 1881 p. 116ss. Eleycees, quorum oppidum fuit Narbo post Kiepertum (p. 161), qui Narbonem cum Norba composuit ab Humboldtio (p. 62) inter nomina Iberica relata (perperam puto, nam potius Italica est). Narbaeos Hecataei Ibericae stirpis esse etiam Mullenhoffius intellexit D. A. I p. 186s. Humboldtius inter nomina Iberica similia Nerium promunturium Strabonis (III 1, 3, 3, 5) et Nerios Melae (III 6, 11) et Plinii (IV § 141). Nerva flumen Ptolemaei (II 6, 7), Mullenhoffius Narbasos Gallaeos Ptolemaei (II 6, 48) proferunt. Narbone Ibericae aetatis vetustissimae vestigia nulla superesse non mirabimur (v. CIL XII p. 52). Nam quod miles legionis IV Macedonicae olim Hispaniae ibi memoratur (CIL XII 4366), item homines oriundi Tarracone (1377), Bergusia Bergetum (1529), Segobriga (1536), vel nominibus Hispanicis, veluti Pellii (4408) Litugena (5022, nisi haec Celtica potius) Callaeci libertus (4508), ex vicinia Hispaniae explicatur.

2.

PURPCN

II.	As	a	caput Minervae) (taurus currens	ϜΙ Ρ↑ ΡΚΝ - ΝϜΔΗΝΚΝ	ει pu pou - uel haca
III. IV.	As	b	caput Mercurii) (tripus	ΒΩΚΙΟC ΛΟΓΓΟCΤΑΑΗΤΩΝ - Ρ↑ϞΡ	Βωκίος Λογγόστατάτων - purp
	As	c	caput Mercurii) (tripus	ΛΟΥΚΟΤΙΚΗ ΛΟΓΓΟCΤΑΑΗΤΩΝ - Ρ↑ϞΡ	Λουκότικος Λογγόστατάτων -

Saussaye *numismatique de la Gaule Narbonnaise* p. 186 s. tab. XXIII; Boudard p. 246 tab. XXVIII 9, 10 tab. XXIX 4 (b) p. 267 tab. XXXVIII 9 (a); Heiss p. 435 tab. LXV 7 (b), p. 438 tab. LXVI 1, 2 (a); Robert *numismat. de Languedoc* p. 505ss.; Delgado III p. 469 tab. CXC V. 1, 2; Zobel II p. 26, inser. 30, 42, 43; Pujol *épiqr.* n. 192 (b, c) 197 e (a).

a patopi legit Boudard et tribuit Baeterris suis. b ΡΑϞΡ purp Heiss. In nummis a Zobelio in exemplaribus paucis, quae vidit, post priores duas littera uua visa est deesse: unde hos quoque nummos eidem loco tribuit atque b c. Longostalctes (Λογγόσταλάκτης) ubi sedem habuerint ignotum est: nominantur in nummis eorum Graecis praeterea reguli, ut videntur, nominibus Celticis Bocii et Laeticini. Ad Perpinianum (Perpignan) inscriptionem Ibericam prius rettulit Sauley probante Zobelio. Nomen fortasse origine cohaeret cum urbis vetustae Pyrene ab Avieno dictae or. marit. v. 558ss. et cum montibus Pyrenaeis.

3.

RHODE

I.	Drachma	a	caput nymphae (Arethusae)) (rosa	ΡΟΔΗΤΩΝ	Ροδητών
II.	Drachma	b	caput nymphae) (rosa	ΥΥCOTOVAK	
		c	caput nymphae) (rosa	ϞΟΜΗ	
		d	caput nymphae) (rosa	ΑΠΑΝ	

Florez III p. 114 tab. LXV 8, 9; Eckhel I p. 55; Heiss p. 55, 84, 85 tab. I 1-9 (Rhode); Pujol apud Delgado III p. 332ss. tab. CLXI 1-14, *épiqr.* n. 55-57; Zobel I p. 56 s. tab. VII 3.

b Delgado n. 10; Zobel I p. 56; Pujol *épiqr.* n. 56. Antea legebatur ΟΟΛCOTOZAAK sive ΥΥCOTOVAK.

c Delgado n. 8; Heiss tab. I 5; Zobel I p. 57 tab. VII 3; Pujol *épiqr.* n. 55. Zobel alique antea legerunt ΗCOC (inverse) sive ΟΛCΗ.

d Delgado n. 9; Pujol *épiqr.* n. 57, qui apud Delg. errore dederat ΠΑΝΟ: nunc autem vidit initio vestigia Α litterae.

Drachmae Rhodienses vetustae et optimae imitantur typos Siculos, ut Emporitanae; rosa aperta est, quattuor ramuseulis quadrifariam divisa a parte externa.

In nummi a exemplari aliquo collectionis Vidal Barcinonensis, in quo caput nymphae sinistrorsum spectat, Pujol, qui edidit *rev. de ciencias historicas* I 1880 p. 472, indicavit mihi se observavisse litteram minutissimam Graecam inter capillos nymphae; qualis fuerit non meminit.

E drachmis Rhodiensium derivatos esse nummos argenteos non inscriptos antiquissimos, qui reperiuntur in Gallia Narbonensi, demonstravit Robert *numism. de Languedoc* p. 457, 8; quae in aversa eorum crux visa est esse, rosa est barbata formata.

4.

ETHRTHR—EDR...IN

II.	As	a	caput Minervae) (pegasus	↑ΝΨC4CΝ ΕΧΙΝ	uηcσc n c i n
		b	caput Minervae) (leo currens	↑ΝΨC4ZEN ΕΧΟ	uηcσc n c i e
	As	c	caput Minervae) (leo currens	↑ΝΨC4CΝ ΕΧΟ	- -

II.	As	<i>d</i>	caput Minervae) (leo currens	ΞΧΘ	<i>edr</i>
	Senis	<i>e</i>	caput Minervae) (taurus currens	↑ΝΨϷϷΝ ϷΘϷΘ	<i>uttescon</i>
	Triens	<i>f</i>	caput Minervae) (equus marinus	↑ΝΨϷϷΝ ϷΘϷΘ	<i>ethro</i>
	Quadrans	<i>g</i>	caput Minervae) (leo currens	↑ΝΨϷϷΝ ϷΧ	<i>ed</i>
	Quadrans	<i>h</i>	caput Minervae) (leo currens	↑ΝΨϷϷΝ Ϸ—	<i>ei</i>
II. III.	Sextans	<i>i</i>	caput Minervae) (gallus stans	↑ΝΨϷϷΝ Ϸ—	<i>—</i>

Lastanosa p. 39, 104; Sestini p. 172 tab. VI 16, 17; Saulcy p. 109, 90 et p. 182, 92, 94; Boudard p. 250, 286, 289; Heiss p. 93 tab. III 47, 49, 51—53 IV 38—40, 45 LXV 2—4, 6, 7, 10 LXVI 1; Pujol *memorial numismatico* III 1873—75 p. 65ss., idem *rev. de ciencias hist.* I 1880 p. 545ss., idem apud Delgado III p. 240ss. tab. CXLIX 1—5, *epigr.* n. 99 *ab* 100 *ab* 101, 102 *a—c* 103, 182 *h i j n o*; Zobel I p. 55, 27, 56 II p. 26s. cf. p. 219, inser. 19, 20, 21, 22, 54, 58, 65, 66, 67.

Propter locum inscriptionis etiam nummus *a* huic seriei videtur addendus, quamquam typus Minervae a reliquorum differt. Cf. n. 6 *k*.

Quod variant, ut videntur, X et Θ (in *ef*), dignum est observatione: vide prolegomenon cap. III § 15. Cum ΞΧΘ cf. clausula inscriptionis nummorum Saguntinorum n. 5 *e* 40 *b—r*; unde hic quoque fortasse Ϸ *ce* est, ut *edr* legendum videatur. Sed Ϸ et Ϸ idem significare possunt. De *edn* (n. 53, 58, 67) *edin* n. 4, 6 *edr* n. 4 *er* n. 1, 2, 4, 9, 11, 12, 43 *le* n. 4, 7, 40 *i* dixi prolegomenon cap. IV in. Zobelius breviatum in syllabis illis putat latere nomen Ethruthruensium, quod fortasse Graecos induxit, ut propter soni aliquam similitudinem Rhodae nomen Graecum oppido inderent. Sed hoc incertum est. Coniunctio vero cum Indicetibus et frequentia nummorum indicat locum populunve fuisse non ignobilem.

5.

EMPORIAE

I.	Trihemibolia, tritemoria	<i>a</i>	caput Palladis, nymphae (Aretusae), cet.) (taurus facie humana, capita animalium, capra, delphini, cet.	ΕΜΡ, ΜΞ, ΜΕ, ΕΩ, Ε, ΕΜ	Ἐμπορίτων
II.	Trihemibolia	<i>b</i>	caput iuvenis imberbe diadematum vel laureatum, mulieris, Palladis, cet.) (quadratum incensum, cancer, amphora, eques, cet.	ΕΜ, Ε Μ, ΠΜΞ, ΕΩ	<i>—</i>
III.	Trihemibolia	<i>c</i>	caput Palladis, viri barbati, Apollinis laureati, cet.) (taurus facie humana, capra, gallus, caput Gorgonis, eques, cet.	ΕΜ, Ε Μ	<i>—</i>
	Tritemorium	<i>d</i>	caput imberbe) (rota quattuor radiorum, lupus	ΝΨΨΧ	<i>iltred</i>
	Tritemorii pars dimidia ($\frac{1}{16}$ drachmae)	<i>e</i>	typus incertus) (protome equi	ΔΔΞΕΨΧ ^α ΛΧ	<i>arscedrgd</i>
IV.	Aureus (gr. 8.86)	<i>f</i>	caput nymphae (Aretusae)) (pegasus	ΕΜΡΘ	Ἐμπορίτων

Drachmae	<i>g</i>	caput nymphæ (Arethusæ) cum delphinis tribus	ΕΙΠΟΡΙΤΩΙ, ΕΜΠΟΡΙΤΩΙ	Πυργόζωο
) (pegasus primum capite equino, deinde capite for- mato ex genio sedente alato		
	<i>h</i>	caput nymphæ (Arethusæ) cum delphinis tribus	inscriptiones Ibericæ n. 1--63	
) (pegasus capite formato ex genio sedente alato		
	1		ΡΗΑΤΑΜΗ	<i>ah, au, sh</i>
Heiss p. 89 tab. II 23; Delgado n. 164; Zobel n. 18 tab. VI 11; Pujol <i>epigr.</i> n. 1.				
ΑΗΑΤΑΜΗ Heiss, ΠΗΑΤΑΜΗ Zobel. Pujol adnotat litterarum primam certe P esse, non Π.				
	2		ΔΑΦΣΘΧ	<i>aursthal</i>
Pujol <i>bol. de la Acad.</i> V 1884 p. 354 (61), <i>epigr.</i> n. 2.				
Particula huius inscriptionis est fortasse quam Zobel exhibet n. 36 ΑΦ. Pujol eam omisit, utpote incertam.				
	3		ΔΦΕΡΙΜΝ	<i>arsa n</i>
Delgado n. 148; Zobel n. 2 tab. VI 5; Pujol <i>epigr.</i> n. 3 (adm. ad n. 33).				
ΟΦ cet. Delgado, ΡΦ cet. Zobel. Zobelii tabulam accuratam esse testatur Pujol: D prior margine infra pedem amisit, altera magis P quam Δ videtur. Pujol nummum Valentiaæ ex sylloge Cerdà enit putatque ad Saguntum referendam esse inscriptionem. Cf. <i>arsecealyd</i> supra e.				
	4		ΣΠΡΜΟΗ	<i>eprosol?</i>
Delgado n. 169; Zobel n. 31; Eujol <i>epigr.</i> n. 4 ^a .				
ΣΠΡΜΟΗ Zobel.				
	5		ΣΠΡΦΟΗ	<i>eprosol</i>
Delgado n. 170; Pujol <i>epigr.</i> n. 4 ^b .				
	6		ΣΜΟΑΤΗ	<i>osoad</i>
Delgado n. 173; Zobel n. 6 tab. IV 14; Pujol <i>epigr.</i> n. 6.				
ΣΜΑΘΑΤΗ Zobel.				
	7		ΣΡΠΗΟΜ	<i>erphos</i>
Heiss p. 89 tab. II 24; Delgado n. 172; Zobel n. 7; Pujol <i>epigr.</i> n. 5.				
Cf. Zobel n. 33 ... ΑΟΜ.				
ΣΡΠΗΟΜ Heiss, ΣΡΠΗΟΜ Zobel.				
	8		ΣΜΤΡΜΡΣ	<i>estes</i>
Delgado n. 171; Zobel n. 21 tab. VI 17 et n. 45; Pujol <i>bol. de la Acad.</i> V 1884 p. 350, <i>epigr.</i> n. 7.				
ΣΜΤΩΡΡΣ Zobel n. 21, ΣΜΤΡΡΑΣ idem n. 45. ΣΜΤΡΕΤΤ Pujol <i>bol.</i>				
	9		ΣΠΖΜΦ	<i>estpa?</i>
Delgado n. 68; Zobel n. 43 et melius I p. 87 tab. VI 10; Pujol <i>bol. de la Acad.</i> V 1884 p. 350, <i>epigr.</i> n. 8				
ΣΠΖΜΦ Zobel. ΣΠΖΜ Φ in tabula. ΕΜΑΜΡ Pujol <i>bol.</i> ; idem in n. suo 23 eadem fere legi observat				
	10		ΣΛΟΩΙΑΜ	<i>olo, ops</i>
Delgado n. 167; Zobel n. 19 et I p. 87 tab. VI 12; Pujol <i>epigr.</i> n. 9.				
ΣΛΟΩΙΑΜ Zobel.				
	11		ΧΨΗ	<i>dih</i>
Delgado n. 144; Zobel n. 39 et melius p. 59; Pujol <i>epigr.</i> n. 10.				
ΨΨΗ Zobel n. 39, ΧΨΗ id. p. 59.				

	12	XH	<i>dh</i>
Pujol <i>bol. de la Acad.</i> V 1884 p. 354, <i>epigr.</i> n. 11.			
	13	ΕΜΙΛΤΑΙ	<i>ēsintli</i>
Lorichs tab. XLVI 7; Heiss p. 89 tab. II 25; Delgado n. 179; Zobel n. 30; Pujol <i>epigr.</i> n. 12.
ΕΜΦΛΦΗ Heiss (cf. n. 4 Ethruthmenses). In exemplo Delgadi n. 179 insculptum est in aversa ΦΠΗ.			
	14	ΕΔΤΑΜ	<i>epłs</i>
Delgado n. 143; Pujol <i>epigr.</i> n. 13.			
	15	ΦΖΙΜ	<i>šuge</i>
Delgado n. 175; Zobel n. 20 tab. VI 9; Pujol <i>epigr.</i> n. 14 ^a .
Zobel prorsus similiter descripsit ΦΖΥΜ; in tabula eius non satis aecurate exhibetur. Sinistrorsum procedere et legendam esse ΦΖΥΜ observat Pujol. Puto potius ita ΜΝΣΦ.			
	16	ΙΝΗΗ	<i>elphn?</i>
Delgado n. 157; Zobel n. 25 et p. 59 tab. VI 13; Pujol <i>epigr.</i> n. 15.
Lectio non satis certa.			
	17	ΧΡΡΧ/ΗΠΙΝ	<i>gragh.lir</i>
Heiss p. 89 tab. II 30; Delgado n. 150; Zobel n. 17 et p. 206. 10 tab. VI 10; Pujol <i>epigr.</i> n. 16.
ΧΡΥΣ/ΗΠΙΝ Heiss, ΧΡΡΧ/ΜΔΝΙΝ Zobel; Pujol initio Χ et sexto loco Η certas esse affirmat.			
	18	ΙΝΠΦΧΜΡΠΝΦ/ΡΠ	<i>iltršalir²ipi</i>
Pujol <i>epigr.</i> n. 17.
Zobel et Pujol olim inscriptionem eandem esse putabant atque deuarii Herdensis et Salirinsium infra n. 29 c. Sed Pujol, qui drachmam possedit, inscriptionem longiorem esse animadvertit. Cum apices tantum litterarum magna ex parte distinguantur, tres litterae ultimae incertum manet utrum ΡΡΠ an ΠΡΠ fuerint; sola Π ultima certa est.			
	19	ΙΝΠΦΧΜΡΠΝΦ	<i>iltršalir</i>
Lorichs tab. XLVI 8; Delgado n. 134; Zobel n. 1; Pujol <i>epigr.</i> n. 17 ^b . Cf. n. 29 a.			
	20	ΙΝΠΦΧΜ	<i>iltrš</i>
Delgado n. 135; Pujol <i>epigr.</i> n. 17 ^c .
Cf. n. 17 a b. Ν errore positam esse pro Π adnotat Pujol.			
	21	ΙΝΠΦΧ	<i>iltrd</i>
Delgado n. 136; Pujol <i>epigr.</i> n. 18.			
	22	ΦΠ	<i>hne</i>
Delgado n. 145; Pujol <i>epigr.</i> n. 19.
Cf. Pujol n. 10 et 14 ^a . Sinistrorsum scripta, ut Pujol n. 14 ^a , supra n. 15.			
	23	ΙΦΣ///)	<i>iure...</i>
Heiss p. 89 tab. II 29; Delgado n. 161; Zobel n. 37; Pujol <i>epigr.</i> n. 20.
ΙΦΣ<-1> Zobel.			
	24	ΙΦΣΠ	<i>iureh</i>
Heiss p. 89 tab. II 27; Delgado n. 162; Zobel n. 13; Pujol <i>epigr.</i> n. 21.
Cf. Pujol n. 20, supra n. 23.			

- | 25 | | ΙΜΠΗΗΜΚΟ | *isubēcer*
 Delgado n. 160; Zobel n. 29; Pujol *epigr.* n. 22.
 ΙΜΠΗΗΜΚΟ Zobel. Heiss p. 90 tab. II 32 habet clausulam hanc ΝΕΨ.
- | 26 | | ΙΞΩΖΜΡ | *istqsa*
 Delgado n. 163; Zobel n. 14 tab. VI 8; Pujol *epigr.* n. 23.
 ΙΞΩΖΜΡ Zobel. *Istqsa* ut *Otoqesa?*
- | 27 | | ΛΜΡΤΟΦΗ | *Isatoclo*
 Delgado 158; Zobel n. 12 tab. IV 13; Pujol *epigr.* n. 24.
 ΛΜΡΤΟΦΜΙ Zobel et Pujol apud Antonium Delgado, qui tamen nummo de-novo inspecto affirmat paucul-
 titiam certo Η esse, non Ν.
- | 28 | | ΛΗΗΜ | *..llq's*
 Delgado n. 142; Zobel n. 9 tab. IV 16; Pujol *epigr.* n. 25.
 ΝΗΗΜ Delgado; ΟΛΗΗΜ Zobel. Pujol adnotat ο illam pedem esse equi, initium autem inscripti-
 fortasse desiderari.
- | 29 | | ΛΥΝΥΗ | *quach?*
 Delgado n. 149; Zobel n. 38 tab. IV 15; Pujol *epigr.* n. 26.
 ΞΥΗΥΗ Zobel.
- | 30 | | ΗΛΗΜΦΥΛΙΦΕΜΡΥΝ | *llysubresain*
 Delgado n. 159; Zobel n. 5 tab. VI 7; Pujol *epigr.* n. 27^a.
 ΗΛΗΜΦΥΛΥΟΧΙΔΜΡΨΥΝ Zobel; Pujol ita exhibet ΗΛΗΜΦΥΛΙΦΙΕΜΡΥΝ et adnotat, cum legent
 inscriptionem una cum Arturo Pedrales et Rainundo de Siscar, peritis-imis munitorum viris, convenisse inter
 eos legendum esse, ut dedi. Cf. n. 18. 19.
- | 31 | | ΗΑΗΑΗΦΨΥΝ | *llyshrtu*
 Delgado n. 139, 140; Zobel n. 28; Pujol *epigr.* n. 27^b.
 ΗΡΗΑΦΥΝΩΩ Zobel; nisi diversa est omnino.
- | 32 | | ΗΑΗΑΗΦΨΥΝ | *llyshrtu*
 Delgado n. 141; Zobel n. 4 et p. 59; Pujol *epigr.* n. 27^c.
 Vidi ipse et contuli a. 1861 apud Antonium Delgado.
- | 33 | | ΗΟΝΙΕ
 ΗΟΝΙΦ | *len e*
 Heiss p. 89 tab. II 28; Delgado n. 155, 156; Zobel n. 3 et p. 59; Pujol *epigr.* n. 28
 ΝΦΗΝΦ Heiss, ΗΟΝΙΕ Zobel n. 3, ΗΦΗΝΦ Zobel p. 59.
- | 34 | | ΝΙΜΝΙ | *hisa*
 Pujol *rev. de ciencias hist.* I 1880 p. 549. *epigr.* n. 29.
- | 35 | | *ΟΡΥΗΝ | *krailu*
 Pujol *bol. de la Acad.* V 1884 p. 350 tab. VI 63. *epigr.* n. 30.
- | 36 | | ΠΑΝΗ | *pluh?*
 Zobel n. 8 tab. IV 15; Pujol *epigr.* n. 31.
 De prima littera Zobel dubitat, num Μ fortasse habenda sit.

	37	Π'Μ·ΤΤ	<i>μ'st?</i>
Delgado n. 138; Zobel n. 47 tab. VI 20; Pujol <i>epigr.</i> n. 32.			
..Π.Π ΟΜ Zobel; Pujol affirmat errasse Zobelii artificem neque aliter atque supra dedi legi posse litteras minimas.			
	38	Ο^ΝΜΜ	<i>olh'ss</i>
Lorichs tab. LXXXVIII 11; Delgado n. 184; Pujol <i>epigr.</i> n. 33.			
Cf. Pujol n. 25 (supra n. 28), quam non diversam esse putabat Zobel.			
	39	ΟΗΘ	<i>oho</i>
Pujol <i>epigr.</i> n. 34, qui dicit ineditam esse syllogae suae primamque litteram incertam.			
	40	ΟΥ, ΟΥ, ΟΝ	<i>ou, on</i>
Heiss p. 90 tab. II 34; Delgado n. 182, 183; Zobel n. 10; Pujol <i>epigr.</i> n. 35 ^a b 36.			
ΟΥ Zobel.			
	41	Ο	<i>o</i>
Pujol <i>epigr.</i> n. 37, qui adnotat nihil praeterea in nummo fuisse.			
Quam Zobel exhibet n. 34 φ, fortasse non diversa est. Pujol eam omisit.			
	42	ΞΠΝ	<i>spin</i>
Delgado n. 146; Zobel n. 22 tab. VI 18; Pujol <i>epigr.</i> n. 38.			
ΞΠΝ Zobel; sed Pujol affirmat paenultimam non Π esse, sed Ι.			
	43	ΞΡΑΙΛΗΟΜ	<i>srlilho's</i>
Delgado n. 153; Pujol <i>epigr.</i> n. 39.			
	44	ΞΡ<...Χ	<i>slc...d</i>
Delgado n. 151; Zobel n. 44 tab. VI 6; Pujol <i>epigr.</i> n. 40.			
ΞΡΠ..Π Zobel; Pujol affirmat litteram ultimam Χ esse.			
	45	ΞΗφ <ΖΝ	<i>shr...ci</i>
Delgado n. 154; Zobel n. 11, t tab. IV 14; Pujol <i>epigr.</i> n. 41.			
Pujol adnotat φ et < dubias esse. Cf. supra n. 1 <i>sh</i> .			
	46	ΞΗΠΟΜΗΜ	<i>shlo'sa's</i>
Delgado n. 152; Pujol <i>epigr.</i> n. 42. Cf. supra n. 1.			
	47	WFDPT·NH	<i>šcau.nh</i>
Delgado n. 147; Zobel n. 23 tab. VI 19; Pujol <i>epigr.</i> n. 43.			
Pujol affirmat paenultimam Π esse, non Τ.			
	48	...ΦφΧ°	<i>..trdo</i>
Delgado n. 137; Pujol <i>epigr.</i> n. 41.			
Cum lupae typus in hoc nummo ad Ilerdam ducat, componendam recte censet Pujol cum n. 18—19.			
	49	↑ΚΙΘΙΦ	<i>ucether</i>
Pujol <i>bol. de la Acad.</i> V 1884 p. 350, <i>epigr.</i> n. 45.			
	50	CHΩOXII	?
Lorichs tab. LXXVIII 13 (e Pellerino); inde Delgado n. 181 et Zobel n. 42; Pujol <i>epigr.</i> n. 46. Cf. n. 45, 46.			

| | 51 | | CΦPC | ?
Heiss p. 90 tab. II 35; Delgado n. 174; Zobel n. 40; Pujol *epigr.* n. 47.
ΞΩΠC Heiss, si modo eadem inscriptio est; <Φ>C Zobel.

| | 52 | | ΕΜΜCC | ?
Heiss p. 89 tab. II 26; Delgado n. 165; Zobel n. 26; Pujol *epigr.* n. 48.
ΙΜΠΡΙΤΙ Heiss, ΕΜΠΩ Zobel, ut videatur Graeca inscriptio esse male repetita.

| | 53 | | ΑΤΙΩΝΟ | ?
Delgado n. 180; Zobel n. 46 tab. VI 23; Pujol *epigr.* n. 49.
Incertae lectionis esse consentiunt auctores omnes.

| | 54 | | ΗΟ | ?
Delgado n. 187; Pujol *epigr.* n. 50.
Pujol nummum barbarum imitationem Gallicam esse putat.

| | 55 | | ...ΛHP | ?
Pujol *epigr.* n. 51.
Drachma collectionis Cervera inedita; tituli initium perit.

| | 56 | | ...↑CZC | ?
Delgado n. 178; Pujol *epigr.* n. 52.

| | 57 | | ...↑ΛΩΠ | ?
Delgado n. 168; Zobel n. 35 et p. 88; Pujol n. 53.
..↑ΛΦΠ Zobel n. 35, ..ΥΛΩΠ idem p. 88.

| | 58 | | ΡΣZ | *arg*
Zobel n. 16.
Pujol omisit, utpote incertam. Fortasse particula inscriptionis n. 16.

| | 59 | | ΠΜΠΠ | *bla*
Zobel n. 41.
Pujol omisit.

| | 60 | | ΠΗΗΛ | *nhls*
Zobel n. 15.
Pujol omisit, utpote incertam.

| | 61 | | ΚΛΤΘΙΑ | *klto..*
Zobel n. 24 tab. VI 21.
Pujol omisit utpote incertam. Lorichs tab. XLIX 16 ΚΥΛΤ, eadem?

| | 62 | | ΕΡΠΟ | *srpo*
Zobel n. 32.
Pujol omisit, utpote incertam. Cf. Pujol n. 47. supra n. 51.

| | 63 | | ΜΟΡΤΝΠ | *sortnp?*
Heiss p. 89 tab. II 22.
Zobel et Pujol omiserunt, utpote incertam.

| Sextans | *i* caput Palladis | DX EM | *ad* Εμ(περ)ετωρ

LATINI

As	k	caput Minervae) (pegasus ut supra, ante caput ut supra, ante caput	EMPORIT MVNICI QVAIC EMPORIT 1) C·CAT·C·O·CAB EMPORI C·CA·T·COCA 2) C·I·L·C·O Q·I·L·E·R 3) Q·C·INICOM REL Q·C·I·NICOM PFL 4) Q·CN C·GR·L·CFA CNCRLCPA Q·CNC·G·R·L·C·F 5) Q·CN·C·P·C·M·A Q·C·NC·PC· Q·CN·C·P·C·M·A CN·C·P·C·MA Q·C·O·C·C·M·A Q·CO·D·D·M 6) C·P·C·MS·RQ C·S·B·L·C·M·Q C·TC·QC·AR 7) L·C·C·R·Q L·M·BF·P·C·Q 8) M·A·B·M·F·M·Q M·A·B·M·R·M 9) M·O·L·A·Q 10) P·C·V·Q·C·C·Q 11) P·I·P·C·S·M·O 12) P·L·L·L
----	---	---	--

Florez II p. 409ss. tab. XXIV 1—12 XXV 1—8 III p. 56ss. tab. LXII 4. 5; Eckhel I p. 47—50; Lorichs tab. XLIX 1—17 (Emporitani Latini) LXIV 14 (i); Heiss p. 86ss. tab. I—IV 1—69 (Emporiae); Pujol *memorial numismático* III 1873/75 p. 1—46. 65—95. 121—189 cum tabb. I. III. V; idem apud Delgado III p. 114ss. tab. CXXIV—CXLII 1—311; idem *rev. de ciencias hist.* I 1880 p. 545ss. III 1880—81 p. 142ss.; Joachim Botet y Sisó *noticia histórica de ... Emporion* (Matriti 1875 pp. 147, 8.) cum tabb. VI nummos continentibus; Zobel I p. 26ss. 55. 59 tab. IV 1—18 V VI et II p. 28. 118 et *rev. de ciencias hist.* III 1880—81 p. 536ss., inser. n. 71 (i); Pujol *épigr.* n. 1—53 (i) 182 p (i).

G. Phillips *über den iberischen Stamm der Indiketen* (1871) p. 761ss. ex Boudardo aliquot huius seriei titulos novit.

Inter nummos Graecos Massilienses insunt imitationes barbarae nummorum Emporitanae et Rhodiensium. Videantur de eis *Descrizione d'alcune medaglie greche del museo del S. Barone Stanislao de Chaudoir* (cum tabb. VI) Florentiae 1831 (pp. VIII 126) 4. et eiusdem operis *corrections et additions* (cum tabb. V) Parisiis 1835 (pp. V 112) et *suppléments aux corrections* ibid. 1835 (pp. 28) 4.; deinde P. Ch. Robert in *annuaire de la société de numismatique* V 1877/81 p. 275ss.; denique J. Laugier *les monnaies massaliotes du cabinet de médailles de Marseille* (cum tabb. XVII) Massiliae 1887 (pp. 55) cum censura A. de B(arthé-
lémy) in eodem *annuaire* XI 1887 p. 672.

Inscriptiones Ibericas, quae litteris minutissimis atque haud raro evanidis exstant in drachmis Emporitanae permultis, observatas illas ex parte iam a Lorichsio, plane et accurate primus composuit Pujol; unde Zobelii index augetur et corrigitur. Observavit autem Pujol titulos certos diversos n. 1—47, incertos octo n. 48—53, in

quibus eiusdem gentis, quae videntur, variae inscriptiones singulis numeris comprehensae sunt. Repetivi eos ego eodem atque Pujol ordine, ne difficilior quaererentur, sed numeris continuis adiectis, et addidi praeterea etiam minus certas Zobelii et Heissii. Quas enim Zobelius ex aliis auctoribus sumpsit incertas, item quam Heissius unam, eas in fine addidi. Insunt in illis inscriptionibus litterae aliquot Ibericae aliunde non notae, ex Punicis derivatae illisque simillimae; ut adnotavit Berlanga *Hisp. anteqm.* p. 200. N. 58—63 quamvis admodum incertas non omisi, quia possunt aliquando exemplaribus melioribus vel confirmari vel redargui.

Pujol exhibet tesseras aliquot, quae videntur, exiguae ita inscriptas (C·R) et (J). DD. DD. VO.

Inscriptiones Ibericae *de*, item ex parte *h*, ut dixi, scriptae sunt litteris minutissimis et interdum lectu difficilibus; creduntur inesse gentium oppidorumque vicinorum nomina, sed possunt etiam esse nomina magistratuum. De *e* vide adnotata infra ad n. 40.

Nummi Emporitani Graeci typos imitantur non tam Massilienses quam Siculos et Italicos, ut Zobelius observavit. Amoris alati signum, quod locum capitis obtinet in pegaso, a Caestino Cavedoni *bulletino dell' instit. archeol.* 1841 p. 79ss. perverso acumine pro Chrysaore habitum est, propterea quod Chrysaoris Bithyniae oppidum nomen habuisset *Ἰδαζή*, Emporiae autem Indiectum urbs fuisset. Signum illud quid significet ignotum esse recte monuit dux de Luynes *rev. numismatique* V 1840 p. 85—88. Delgado et Pujol solent cabirum dicere; Amorem esse indicavit breviter H. Riggauer *Zeitschrift für Numismatik* VIII 1880 p. 97 tab. I 28. Taurum facie humana redire in nummis Magnae Graeciae variis observavit Cavedonius *bulletino napoletano* nov. ser. III 1854 p. 62—65.

E thesauro a. 1880 prope *Segaró* reperto discimus Emporias nummos Graecos emisisse usque fere ad saeculum ante Chr. n. primum.

Nummi Latini inscripti sunt EMPORIAE)(MNICTPIUM. Quod Lorchs in nummis quibusdam Latinis (tab. XLVIII 9) litteris Latinis Ibericas aliquot admixtas esse credidit MNICTM et MNICTN, erravit: sunt illi mere Latini, sed male lecti, ut adnotavit Delgado; habent enim MNICTI simpliciter, ut reliqui: cf. n. 5*k*.

In Latinis *quinguenales* significari creduntur; puto magis indicari *quaestores*. QVAIC quid significet incertum; suntne et ipsi *quaestores*? DD saepius impressum est. Magistratum nomina, quorum paria distinguuntur circiter duodecim, difficile leguntur; agnosuntur *C. Iulius Nico(modes)*, *Cn. C. tornulius* P... cet.

6.

UNTCESCEN

INDICETES

II.	As	<i>a</i>	caput Minervae) (pegasus	↑NΨ<5<N	<i>untcescen</i>	
	As	<i>b</i>	caput Minervae) (pegasus	⊥I		<i>ci</i>
	Semis	<i>c</i>	caput Minervae) (taurus currens	⊥		<i>e</i>
	Semis	<i>d</i>	caput Minervae) (taurus currens	↑NΨ<5<N		
	Quadrans	<i>e</i>	caput Minervae) (leo currens	↑NΨ<5<N		
	Quadrans	<i>f</i>	caput Minervae) (leo currens	⊥		
				↑NΨ<5<N		
III.	As	<i>g</i>	caput Minervae) (pegasus	⊥I		
				↑NΨ<5<N (↑NΨ<5<N)		
III. IV.	As	<i>h</i>	caput Minervae) (pegasus	⊥I (⊥)		<i>ci (ci)</i>
				↑NΨ<5<N	<i>untcescen</i>	
III.	As	<i>i</i>	caput Minervae) (pegasus	⊥I, X		<i>ci, dn</i>
				↑NΨ<5<N		
	As	<i>k</i>	caput Minervae) (pegasus	⊥XIN ↑NΨ<5<N		<i>ci n untcescen</i>

III.	Semis	<i>l</i>	caput Minervae) (taurus currens	⊥ ↑NΨ<Ϝ<N	<i>e</i> <i>untescn</i>
	Semis	<i>m</i>	caput Minervae) (taurus currens	P. ↑NΨ<Ϝ<N	"
	Semis	<i>n</i>	caput Minervae) (taurus currens	↑NΨ<Ϝ<N	"
	Quadrans	<i>o</i>	caput Minervae) (leo currens	↑NΨ<Ϝ<N	<i>untescn</i>
	Quadrans	<i>p</i>	caput Minervae) (leo currens	⊥ ↑NΨ<Ϝ<N	<i>e</i> "
	Quadrans	<i>q</i>	caput Minervae) (leo currens	⊥ΛΨ..... ↑NΨ<Ϝ<N	<i>ilt...</i> <i>untescn</i>
II. III.	Sextans	<i>r</i>	caput Minervae) (equus currens	↑NΨ<Ϝ<N	<i>untescn</i>

Augustinus *Dialogos* ed. I a. 1587 p. 243 (*e*); Lastanosa p. 38, 100, 101; Florez II p. 422ss. 643s. tab. XXV 3—12 LIII 6—12; Eckhel I p. 47—50; Sestini p. 141 s. 181; Sauley p. 97ss. 88—90; Lorichs tab. XLVII 1—7 XLVIII 1—10; Boudard p. 285 tab. XXXII 16 XXXVI 1—11 XXXVII 1—11; Heiss p. 93ss. tab. III 37. 46—53 IV 37—45; Robert *numismatique de Languebec* p. 488; Pujol apud Delgado III p. 150ss. tab. CXXXIVss., idem *rev. de ciencias hist.* I 1880 p. 545ss.; Zobel II p. 28. inser. I—3. 5—10. 16. 17. 26. 44. 45. 50—53. 59. 60. 61. 63. 69. 70; Berlanga Hisp. anterom. p. 194; Pujol *opigr.* n. 182 *egl.*

In antiquioribus (II) *c* et *e* ita formatur ε et rarius ϙ, in recentioribus (III) < et ϙ; in recentissimis (III. IV) *c* < tantum scribitur. In antiquioribus (II) *t* est Ψ, in reliquis Ϩ.

Imitantur hi nummi Emporitanos (n. 5) aperte, ita tamen, ut ab artificio caelatorum Graecorum descendant paullatim ad summam barbariem, quae aetate Romana videtur obtinuisse. Caput mulieris galeatum in adversa hic quoque Minervae dixi brevitatis causa. Pegasus in aversa intellege ubique caput habere ex Genio sive Amore alato formatum, de quo dixi ad Emporitanos.

Emporiis hos nummos tribuendos esse probe intellexit Florez; nam typi e Graecis per Ibericos ad Latinos propagati iidem sunt. Sed cum e testimoniis veterum, Strabonis potissimum III 4, 8, i. e. Artemidori Posidonii, constaret oppidum iuxta Graecorum Ἐμπορίων habitatum esse, ut iam Cato vidit, ab Hispanis, qui Ἰβδαίται appellantur sive Ἐβδαίται, recte primus Delgado inscriptionem Ibericam legit rettulitque ad Unticetes vel Unticeses; nam nomen illud Graeci in Ἰβδαί, Romani in Indigetum mutaverunt, utriusque similitudinem nominum verborumque sibi notorum secuti. Ἰβδαί oppidi iuxta Pyrenaeum montem siti memoriam servavit Hecataeus apud Stephanum Byzantium p. 332, 9s. (v. Müllenhoffii DA I p. 168); quid insit in illo τὰς δὲ Βιλαβέρουσαν ἀστὴν γασσὴν ignoro. Blaberura nomen et ipsum potest Ibericum esse ut Untica et significat fortasse aliud oppidum in sinu Emporitano situm. De situ Emporiarum dixi CIL IIS p. 988; explicatur inde forma Latina pluraliva. Cum Sestinius propter horum nummorum frequentiam cogitavisset Tarraconi eos adscribendos esse, causa idonea nulla, tamen fuerunt inter doctos Hispanos, qui in altera nominis Iberiei parte Cosetanorum, quos voluerunt, nomen putarent inesse. Ita Berlanga legebat *untcecoocen* et interpretabatur de societate inter Indicam et Cosetanos; vix recte. De Cessetanis, non Cosetanis, dixi infra ad n. 21. In *q* videtur indicari societas Indicticum cum Herda, similiter ut in Emporitanis (n. 5 *d*).

7.

ADKLS — TKRI

II. III.	Semis	<i>a</i>	caput Minervae) (taurus currens	⊥XQΛϚ, ⊕ supra ϨQϩ⊥ infra ↑NΨ<Ϝ<N	<i>adkls, e</i> <i>tkri</i> <i>untescn</i> <i>adkls</i>
		<i>b</i>	caput Minervae) (taurus currens	⊥XQΛϚ supra ϨQϩ⊥ infra ↑NΨ<Ϝ<N	" <i>untescn</i>

Quadrans	c	caput Minervae) (leo currens	▷XQΛγ	adks
		supra	ϷQϳϳ	tkri
		infra	↑MϷϷϷ	unteiscen

Heiss p. 93 tab. IV 44; Robert *numismatique de Languedoc* p. 448; Pujol apud Delgado III p. 160 tab. CXXXVII 219 CXXXVIII 233; Zobel I p. 56 II p. 28, inser. 46. 47. 62; Pujol *epigr.* n. 69. 175. 182 d.

Zobelius *a* primus plenam dedit ϷQϳϳ, reliqui omiserunt Ϸ; Pujol *epigr.* n. 69 ita exhibet ▷X·QΛγ. Τouxρς; Arevacorum oppidum est apud Ptolemaeum II 6, 55 [non Τouxρς] situ diversum, sed nomine compar.

8. ISQRKLEŠ — ILTR.. ARCDU

III. As	a	caput Minervae) (pegasus	..ΣϳQΛEM ↑MϷϷϷ	unesen	[is]qrkls
Semis	b	caput Minervae) (taurus currens	↑MϷϷϷ ↑MϷϷϷ ↑MϷϷϷ	-	iltrarodu il? iserkls

Heiss p. 93 tab. IV 43; Pujol apud Delgado III p. 156 tab. CXXXVII 199 (b); Zobel I p. 56 et 170 II p. 28 (a), inser. 18. 48; Pujol *rev. de ciencias hist.* III 1881 p. 142 ss. (a), *bol. de la Acad.* V 1884 p. 349, qui *b* primus edidit, *epigr.* n. 119 a—c 120 a b 182 c f.

Heiss et Delgado omittunt initio ϳ in *a*; exemplum integrum nondum comparuit. Zobel aut ϳ solam, aut ϳϳ supplendas censet ex *b*. In *a* ϳ *r* est in adversa. in aversa ϳ; unde Zobel legit *iltrarodu* et putat coniunctas esse *iltr(d)* n. 30 et *arcd(ary)* n. 23; probabiliter. Sane ϳ finalis non potest eadem esse atque ϳ et ϳ; scilicet ϳ *du* est ut alibi. Ad *b* cf. as Saguntinus n. 39; in *b* adversae inscriptionem legere non potuit Pujol.

9. LUG

III. IV. As		caput Minervae) (pegasus	EL. Mϳ ↑MϷϷϷ	ei, lug unteiscen
-------------	--	-------------------------------	-----------------	----------------------

Pujol apud Delgado III p. 156 tab. CXXXV 202; Zobel II p. 28 I tab. VIII 5, inser. 4; Pujol *epigr.* n. 138. 182 a.

Coniungendus quidem erat hic nummus cum Indiceto (n. 4); sed propter nomen *lug* additum locum ei singularem tribui cum Zobelio.

10. L.ŠU...

IV. As	a	caput imberbe) (eques palmam ferens	Λ·MY	l.šu
As	b	caput imberbe) (eques hastatus	Λ·MY	-
As	c	caput mulieris velatum) (eques palmam ferens	EL Λ·MY	ei -

Boudard *rev. numismatique* a. 1855 p. 1—17 et a. 1857 p. 301—306, *numism. ibér.* p. 251 tab. XXIX 11. 13. 14 (inde Phillips *Stammes- und Städtenamen* cet. 1871 p. 409); Heiss p. 440 tab. LXVI 2; Zobel II p. 219, inser. n. 23—25; Pujol *epigr.* n. 196.

Boudard novit exemplaria novem ex collectionibus Gallicis Parisina Nemausensi publicis, Baeterrensi aliisque privatis; in Hispania nunquam reperta est.

a c Boudard legit NMY, *b* fortasse AMY. Boudard tribuit Nemauso; male.

11.

PRICAITN

III. IV.	As	a	caput mulieris velatum) (taurus currens	ΕΙ ΠΦΝΑΝΦΝ	pricaitn	eī
		b	caput mulieris) (taurus currens	ΕΙ ΠΦΝΑΦΝ	pricatn	"
		c	ut supra	ΓΔΑΦΝ	prcatn	

Boudard p. 265 tab. XXIX 3. 5. 9; Heiss p. 437 tab. LXVI 1; Delgado III p. 468 tab. CXCv: Robert *numismat. de Languedoc* p. 516 tab. IV 21—23; Zobel II p. 26, inser. 39—41; Pujol *epigr.* n. 191 a b.

In a Pujol exhibet Δ (pro Α) et in ab ◊ pro φ: c solus exhibet Pujol, qui affirmavit sciscitanti deesse in nummo litteram tertiam Π.

Heiss ad Baeterras rettulit, cum legeret *bricitæ*. De Brigantio nomine apud Celtas frequenti, quamvis in regionibus illis ignoto, cogitavit Zobel. Atque Brigantio Aquitaniae (*Briançon*) quamquam Celticae originis nomen habet, potuit illud fortasse paullo immutatum provenire ab antiquiore Iberico. Sed puto potius legendum esse *p(ri)caïtn*, ut dixi in praefatione regionis Emporitanae; cf. n. 2.

12.

SELHNCEŃ

III. IV.	As		caput mulieris velatum) (taurus saliens	ΕΙ ΜΕΛΗΝ<<Ν	selhnecen	eī
----------	----	--	--	----------------	-----------	----

Boudard tab. XXVIII 5; Heiss p. 435 tab. LV 4 male; Zobel I tab. VIII 1. 2 et II p. 26, inser. 37. 38; Pujol *epigr.* n. 199.

Exstant asses duo diversi. Nomen ignotum. Typum Nerhoncensibus n. 1 similem esse observat Zobel.

13.

SERGA

II.	Sextans		caput Minervae) (protome equi, delphini duo	Μ. ↑ΝΦΕΣΕΝ ΜΕΦΙΘ	š	untcescen šerga
-----	---------	--	---	---------------------	---	--------------------

Heiss p. 94 tab. IV 48; Pujol *memorial numismatico* III 1872/3 p. 130 tab. III, *epigr.* n. 168. 182 m; Zobel I p. 44. 56 II p. 28, inser. n. 68.

Zobelius cogitavit de Sigarra (CIL II n. 4479), quamquam non ignorabat longe oppidum illud distare ab regione Emporitana. Nec Serga nomen cum Sigarrae facile coniungi potest. Pujol legendum proposuit *Serg(a)r*; sed φ et Θ iuxta adhibitae difficultatem afferunt.

14.

TUIS

III. IV.	As	a	caput Minervae) (taurus currens	Φ↑ΝΜ ΝΕΔΗΝ<<Ν	nerhucen	tuiš
IV.	As	b	caput Minervae) (taurus currens	Φ↑ΝΜ ΝΕΔΗΝ<<Ν	"	"
		c	ut supra	Ψ ΝΕΔΗΝ<<Ν	"	t

Sanley p. 131. 108; Boudard p. 249 tab. XXVIII 5—6 XXIX 7; Heiss p. 435 tab. LXV 11; Robert *numism. de Languedoc* p. 516 tab. IV 23; Zobel I tab. VIII 3 II p. 26, inser. n. 31. 32; Pujol *epigr.* n. 176. 197 a b.

Pujol *c* primus edidit.

Zobel memorat Strabonis verba III 3, 8 *οἱ πόδες αἰεῖς πτερυγεῖς τοῦ ἱεῖος ἀναδύσας Ἡρακλεωσίου*. Ita traditur, *πλάγ Τρωίσει* edebatur. Quid in *πλάγ* lateat ignoratur. de *πύλιον* cogitaverat Casaubonus.

15a.

ACOEQNTN

Drachmae particula	caput nymphae sin.) (rota (s. crux)	▷◁ΟΕΞΝΥΝ	<i>acoeqntn</i>
-----------------------	--	----------	-----------------

Robert *numismat. de Languedoc* p. 488 tab. III 19; Zobel II p. 221 ex ectypo a Roberto missio; Pujol *epigr.* n. 190.

Robert ▷◁ΟΕΞΝΥΝΛΛ dederat; Zobel legit quod supra dedi, *akookontn* s. *akrokontn*; nam videbatur incertum utrum tertium elementum O an ◻ esset; *r* sane nunquam O formam habet.

15b.

ĪERHĪ

III. IV. As	<i>a</i> caput imberbe) (taurus currens	ΙΕΘΗ	<i>erho</i>
	<i>b</i> ut supra	ΛΕΘ	<i>er</i>

Heiss p. 435 tab. LXV 9; Delgado III p. 468 tab. CXCIV 9; Zobel II p. 219 s.; Pujol *epigr.* n. 193 *a b*.

Pujol primus edidit *b*, affirmans simillimum esse *a*.

15c.

I E C E

Victoriatas	caput Romae) (Castores equis vehentes	X ΥΕC	<i>d</i> <i>icee</i>
-------------	--	----------	-------------------------

Zobel II p. 20 adn. 3 et p. 221; Pujol *epigr.* n. 112 c Zobelio.

Imitatio Gallica secundum Zobelium, qui comparat nummos Iaccetauos n. 48. Cum Iessonensibus n. 20 comparavit Pujol.

Zobel hunc nummum vidit Londinii in museo Britannico.

15d.

LAPHL

III. IV. As	<i>a</i> caput mulieris velatum) (taurus currens	ΛΡΗΙΑ	<i>lahl?</i>
-------------	---	-------	--------------

Heiss p. 435 tab. LXV 5; Delgado p. 467 tab. CXCIV 5; Zobel II p. 219; Pujol *epigr.* n. 195 *(a)*.

Creduntur hi nummi imitationes esse barbarae nummorum huius regionis Emporitavorum n. 3 et Pricitensium n. 11. Lectio incerta est.

15e.

GIREKI

Drachma	<i>a</i> caput muliebri) (leo gradiens	ΓΙΡΕΚΙ	<i>gireki?</i>
---------	---	--------	----------------

Saussaye *num. de la Narbonnaise* p. 92 tab. XIII *Libivi*; Boudard p. 229 tab. XXV 8—10; P. Ch. Robert *annuaire de la société de numismatique* V 1877/81 p. 271.

Exhibui lectionem a Saussaye accuratissime, ut solet, delineatam; ΟΥΚΕΙΗ Boudard n. 9; ΝΔΕΚ Robert. ΛΙΡΕΚΟ Leleval, ΝΔΕΚΟΥ Friedlaender (qui confert ΠΙΡΥΚΟΣ), ΠΙΡΑΚΟΥ Longperier legerunt.

Typi quamquam similes sunt nummorum Gallicorum, qui inscripti sunt ΔΙΚΟ (Saussaye p. 114 tab. XIV 1. 2, *rev. numism.* 1843 p. 411; cf. Mommsen *die nordetrusk. Alphabete* p. 255), tamen cum scriptura sinistrorsum progrediens videatur Ibericae similis esse, hic adscripti quamvis incertae lectionis nummum. Boudardum secuti plerique legerunt *libeko*.

Apud Polybium II 17, 4 περι τῆς ἀνατολῆς τοῦ Παύου memorantur Λαῖσι καὶ Λεβέσιαι; qui componi solent cum Laeis Laesive et Libuis Livii V 35, 1 Laeisque Plinii III § 124. Sed Müllenhoffius DA I p. 178 recte illos Liguribus tribuit. Propterea etiam de Libicis Vercellensibus non cogitandum. Quid lateat in nummorum inscriptione nondum definitum est.

15f.

ÑLAH...

III. IV.	As	caput mulieris velatum) (taurus currens	ΛΑΠΗ...	nlah...
----------	----	--	---------	---------

Heiss p. 435 tab. LXV 8; Delgado III p. 468 tab. CXCX 8; Zobel II p. 219 s.; Pujol *epigr.* n. 198.
Lectio incerta est.

15g.

UNGA

Denarius sive drachmae particula	caput nymphe) (rota cum litteris in cir- culum scriptis	↑ΛΨΛΨ	ungā
--	---	-------	------

Saussaye *numismatique de la Gaule Narbonnaise* p. 398, *revue numismatique* 1866 p. 398 cf. 1867 p. 11; Boudard p. 224; Heiss p. 433 tab. LXV *Ontiga* 1; Robert *numismatique de Languedoc* p. 36. 488 tab. III 19; Delgado III p. 467 tab. CXIV 1; Berlanga *Hispan. anterom.* p. 182; Zobel memorat II p. 221; Pujol *epigr.* n. 200.

Litterarum ordo incertus; Delgado legit *Ontiga* et comparavit propter soni aliquam similitudinem longinquam Agathen oppidum Graecum ad oram maritimam Galliae Narbonensis situm, quod tamen prorsus diversum est. Initium inscriptionis admonet Untescensium (n. 4). Pujol putat potius legendum esse Ψ↑ΛΨΛΨ *antig*, sive ΛΨΛΨ↑ *ntigau*; sed illud praefert. Mihi quod dedi visum est maiorem habere probabilitatem; sed certa argumenta desunt.

15h.

Drachma	caput nymphe cum leone, qui homini caput abripit) (equus currens sin. et aquila alis expansis	177
---------	--	-----

Zobel II p. 20 adn. 2; inde Pujol *epigr.* n. 194.

Exemplar unicum musei Berolinensis. Inscriptio non potest nou Iberica esse, sed quemadmodum legenda sit prorsus incertum est.

II. REGIO TARRACONENSIS

Regio vasta a *Ter* fluvio prope Gerundam usque fere ad Iliberi ostia ultra Tarraconem maritima cum mediterranea usque ad Cingam fluvium nummos protulit propter typorum similitudinem coniungendos satis multos. A septentrionibus incipientes composuimus hoc capite propter typorum et clausularum in inscriptionibus similitudinem primum eos nummos, qui certis notisque oppidis tribui possunt vel probabiliter vel confidenter, scilicet inscriptos *thruthruatn-krsa* n. 16 fortasse Gerundenses, *esh* n. 17 Aesonis, *aušescn* Au-etanorum n. 18, *lašescn* Laeetanorum Barcinonisve n. 19, *iēsh* Iessonis n. 20, *esse esse* Cissae sive Tarraconis n. 21. Sequuntur ignotorum locorum *air-ildurin* n. 22, in quo inest fortasse *ildurh* Iluro n. 44, *arcebury* (cf. n. 8) n. 23, *caih* n. 24, *colmili* n. 25, *eust-iithla* n. 26, *iithl* n. 27, *mashusa* n. 28, *hve* n. 29.

Habent nummi hi caput virile imberbe omnes, nonnulli vel laureatum vel diadematum; collum in antiquioribus nudum est, in recentioribus sago tectum. In asse antiquissimo Cessetanorum caput barbatum est. Non raro additae sunt litterae singulares. In aversa denarii quinarii asses habent equitem cum sago, ferentem palmam in umero, raro signum militare vel hastam; signa nulla, praeter astrum in quinario. In denariis Cessetanorum antiquissimis eques alterum equum freno ducit ad similitudinem denariorum Romanorum cum Castoribus. Semises equum nudum habent variis modis progredientem, uno excepto, qui taurum habet nummorum regionis primae similem n. 3. 4; trientes equum stantem pascentemque; quadrantes pegasi partem dimidiam, raro equum marinum, gallum, canem; sextantes delphinum; unciae equum salientem. Signa in aëribus paene nulla: in quadrantibus quibusdam luna et astrum. Inscriptiones aduersae pone caput, aversae infra in linea collocatae pleraeq; raro sine linea.

16.

KRSA ET THRUTHRUATN
GERUNDA?

III.	As			caput imberbe		⊠⊠⊠	<i>krsa</i>
) (eques insigne apri ge-		⊠⊠⊠⊠⊠⊠ — PPM	<i>thruthru-atn</i>
				rens			

Florez II p. 36 tab. LVIII 6; Boudard p. 258 tab. XXX 8. 12; Zobel I tab. VIII 6 II p. 34. inser. n. 72; Pujol *épig.* n. 109 et 155.

Heiss et Delgado omiserunt. Zobel vidit exemplaria varia, duo optima Londinii in museo Britannico et in collectione quadam privata. Boudard habet ⊠⊠ et ⊠⊠⊠V) (⊠⊠⊠⊠⊠⊠ ommissa clausula, quae infra lineam addita est. Pujol sequitur Zobelium, sed ita exhibet aversae inscriptionem ⊠⊠⊠⊠⊠ — PPM.

Probabile est Gerundae tribuendos esse nummos, cuius nomen similiter incipit, sed terminationem habent diversam *sa*. Utrum in aversa unum significetur oppidum an duo incertum: illud probabilis. Cogitavit Zobelius de Atanagro Hergetum capite (Livius XXI 61. 6), sed potius eo inclinatur, ut *atn* terminationem credat nominis quod praecedit; nam *atu* et *tu* terminationem alibi videmus redire. A nummis Ethruthruensium (n. 4) hic prorsus diversus est.

17.

ESH
AESO

III.	As			caput imberbe		EAMH	<i>esh</i>
) (eques palmam gerens			

Sestini p. 154 tab. VI 10; Sauley p. 66, 57; Lorichs tab. XIII 9; Boudard p. 193 tab. XIX 6; Heiss p. 114 tab. VI 1; Delgado III p. 247 s. tab. CXLV 1—4; Zobel II p. 36. inser. n. 89; Pujol *bol. de la Acad.* V 1884 p. 29, *épig.* n. 97.

Sestini ad Hemeroscopium rettulit specie litterarum externa deceptus. Heiss *isa* legit. Delgado non distinguit a n. 20. De Aesone, cui recte videtur tribuisse Zobelius, v. CH II p. 594. Sed longe distat a lacco-

tanis, quibus tribuit Carolus Müller, postquam quod in Ptolemaei II 6, 71 codicibus traditur *Αῖσα* correxit in *Αῖζα*. Ceterum de regione, unde hi nummi satis frequentes provenire soleant, non satis constat.

18.

AUŠESCEN

AUSA

II. III.	Denarius, as, semis	a	caput imberbe) (eques palmam gerens. s. equus currens	IN P↑MΛEΣCΝ	in aušescen
	Semis	b	caput imberbe equus currens	P↑MΔIN	auša in
	Quadrans	c	caput imberbe pegasus dimidius	P↑MΦΣCΝ	aušescen
III.	As, semis	d	caput imberbe equus palmam gerens. s. equus currens	P↑MΦΣCΝ	aušescen

Lastanosa p. 28, 38; Sestini p. 208 tab. IX 9—10; Sauley p. 121, 101; Lorichs tab. XXV 6 (b) XXVI 3—7 (a c); Boudard p. 171 tab. XV 12. 15; Heiss p. 105 tab. V 6—9; Campaner *memorial numismat.* VI 1877—79 p. 20 tab. I 4; Delgado III p. 28 tab. XC. XCI 1—3; Zobel I p. 170 tab. I 4 II p. 34 tab. I 1. 2, inser. 74—76. 144—147. 188—190; Pujol *rev. de ciencias hist.* III 1881 p. 165ss., *epigr.* n. 68 a—d 126.

Asses antiquiores (II) habent P↑MΦΣCΝ. Pujol *epigr.* n. 68 a—c errore typographi P↑MΛCΝ; sed correxit errorem *bol. de la Acad.* XVI 1890 p. 518.

Ad Ausam Ansetanosque hos nummos probabiliter rettulerunt Delgado Campaner Zobelius; atque e regione Ausetanorum nummos hos frequentes potissimum provenire Delgado mihi dixit. Ausoceretes (si recte correxit Ungerus; *Aucoeretes* traditur) cum Ceretibus memorantur apud Avienum or. mar. v. 550. Ausonis nomen comparuit in titulo Tarraconensi CHL IIS n. 6111 (p. 978).

19.

LAIEŠCEN

LAEETANI

II. III.	As, semis, quadrans	a	caput imberbe.) (eques palmam gerens s. equus currens q. pegasus dimidius	ΛP↑MΛCΝ	laiēscen
III.	As, semis	b	caput imberbe) (eques ut supra s. equus currens	ΛP↑MΛCΝ	laiēscen
	As, semis, quadrans	c	caput imberbe) (eques ut supra s. equus currens q. pegasus dimidius	ΛP↑MΛCΝ	„

Lastanosa p. 22, 5; Sestini p. 216 tab. X 56; Sauley p. 88ss. 79—82; Lorichs tab. XII 4—6 XV 9; Boudard p. 168 tab. XIV 3. 8 p. 226 XXVI XXXV 13. 11; Heiss p. 213 tab. XXVII 1—3; Delgado III p. 294 tab. CLIV 1—5; Zobel II p. 36 tab. II 1. 2, inser. n. 90—94. 152. 154. 196. 197; Pujol *bol. de la Acad.* IV 1884 p. 327, *epigr.* n. 130 a—c.

Nummi hi frequentes ad oppidum clarum recte referuntur; semissem vetustum (I?) litteris minutis inscriptum exhibet Pujol. Nummus Claudii (Eckhel VI p. 239), cui impressum est ΛP apud Lorichs tab. XXI 5, qui Bilbili tribuit, fortasse huc pertinet.

Lacetanorum nomen restitui pro Laletanorum in Hermae vol. I 1866 p. 337ss. Ad Barcinonem Laecetanorum oppidum primum probabiliter rettulit post Delgadum Zobelius. Heiss cogitavit de *Layesa* oppido

regni Valentini triginta a *Chelca* chiliometris sito; probabilitate nulla. *Αζγοιζαζγοιζα* Strabonis III 4, 6 partem gentis fortasse designant. Phillips (*Stamm der Indiketen* 1871 p. 787) scribere voluit *Αζγοιζαζγοιζα* a regionis illius fluvio hodie *Larno* dicti; ratione nulla.

20.

IEŠH

IESSO

III. IV.	As	caput imberbe) (eques palmam gerens (semel hastatus)	𐌺. 𐌺. 𐌸Λ, 𐌸Λ 𐌺𐌺𐌺𐌺	<i>iēh</i> <i>i, t, ll</i>
----------	----	---	----------------------	-------------------------------

Sestini p. 217; Sauley p. 66, 56; Loricis tab. XV 10; Boudard p. 204 tab. XXIII 5; Heiss p. 113 tab. VI 1; Delgado III p. 247s. tab. CXLV 1—4; Zobel II p. 38 tab. II 12, inscr. n. 129—132; Pujol *bol. de la Acad.* III 1883 p. 68 V 1884 p. 28, *epigr.* n. 113 a—c 120 d.

Iessonem fuisse ubi hodie *Guisona* est evincunt tituli; v. CH II p. 593. Huic oppido Zobelius nummos hos raros tribuit probabiliter. Cf. n. 17. a quo Delgado non distinxit; male, ut observat Pujol.

𐌺, 𐌸Λ, 𐌺 quid significant incertum; 𐌺 ad Hergetes n. 31, 𐌸 ad n. 16 (cf. 40 ii 50 83); Λ ad n. 19. 𐌺 ad n. 7 rettulit Pujol.

21.

CESSÉ

CISSA—TARRACO

I.	As	a	caput barbatum) (eques palmam gerens	𐌺𐌺	<i>ese</i>
	As, semis, triens, quadrans, sextans	b	caput imberbe (semel barbatum)) (eques palmam gerens s. equus currens t. equus gradiens q. pegasus dimidius s. delphinus (caduceus)	𐌺𐌺	<i>ese</i>
II.	Denarius, quinarius	c	caput imberbe) (eques palmam gerens eum altero equo	𐌺𐌺	-
	As, semis, triens, quadrans, sextans, uncia	d	caput imberbe) (eques palmam gerens s. equus gradiens t. equus gradiens caput tauri olfaciens q. pegasus dimidius (equus marinus) s. delphinus n. equus saliens	𐌺𐌺, 𐌺𐌺 𐌺𐌺, 𐌺𐌺 𐌺𐌺	-
III.	As, semis, quadrans	e	caput imberbe) (eques palmam gerens s. equus gradiens q. pegasus dimidius gallus gradiens canis gradiens	signa varia. a. litterae singulares Δ, X, Y, O, O, Ω 𐌺𐌺 s. litterae singulares Δ, X, O, Ω, O	<i>ese</i>
	IV. As	f	caput imberbe) (eques palmam gerens	litterae singulares P, 𐌺Λ—M, ΔP, 𐌺Λ, M—M, YH, Y—Λ, Λ	-

As, semis, quadrans	b	Augustus sedens, d. Victoriolam sive pateram, s. scytrum tenens	DEO AVGVSTO
		(templum octo columnarum Caesares duo stantes	AETERNITATIS · AVGVSTAE C · L · CAES · AVG · F CAESARES · GEMINI (v) GEM, DRVSVS · CAESAR · TRIB · POT IVLIA AVGVSTA GERMANICVS DRVSVS CAESARES
		(bos stans	C V T TARR

Florez II p. 579 ss. tab. XLIV 1—10 XLV 1—6; Eckhel I p. 57 s.; Heiss p. 123 ss. tab. VIII 47—61; Delgado III p. 392 ss. tab. CLXXVII. CLXXVIII 63—81.

Typi ab Ibericis prorsus diversi; nomina magistratuuum nulla comparant.

22.

AÍR—ILDUR

III.	Semis, quadrans, sextans	a	caput imberbe	IN	an
			(taurus stans	P19MΛΔ◊	airldur
		b	caput imberbe	IN	-
			(taurus stans	P10MΛPΔ	airladu
	Quadrans	c	caput imberbe	IN	-
			(equus currens	P19MΛΔ◊	airldur
		d	caput imberbe	IN	-
			(equus currens	P19M	airi

Lorichs tab. XX 4 XXIX 1; Boudard p. 174. 220. 221 tab. XV 13. 14 XXIV 14; Heiss p. 257 tab. XL 1—3; Delgado III p. 9 ss. tab. LXXXVII—LXXXVIII 1—5; Zobel I tab. VIII 7—9 II p. 34. inser. n. 141. 142. 184—186. 217; Pujol *rev. de ciencias hist.* II 1880/81 p. 543 ss., *epigr.* n. 58 a—b.

a Ita ut dedi Zobelio ex iterata inspectione exemplarium optimorum inscriptio apparuit, non P19MΛΔ◊ *airilead*, ut dedit p. 34 et in tabula. b dedi secundum Pujol *epigr.* n. 58 b, qui ita legit; sed videtur male scripta esse. Quadrantis c exstant exemplaria cum capite diademato, in quibus IN deest.

Duplex r φ et ◊ redit in *isprikles-iltrededu* n. 8 a et in *MAVΦXMPIM◊IN itredsalien* n. 30^b.

Propter taurum in semisse (quem Heiss male pro lupo habuit) Emporitani non absimilem regioni illis vicinac tribuit Zobel; Pujol propter typorum similitudinem potius regioni Saguntinae tribuendos censet. Pars altera nominis *air-ildur* admonet Ilduronis n. 44 et Hiberris n. 128.

23.

ARCEDURG

II.	As, quadrans	a	caput imberbe		
			(eques hastatus q. pegasus dimidius	P9◊◊Δ9✓	arcedurg
III.	As, semis	b	caput imberbe		
			(eques palmam gerens s. equus currens	P◊◊◊◊9✓	arcedurg

Lastanosa p. 24, 16 male; Lorichs tab. XXVI 6. 7; Boudard p. 176 tab. XV 10; Heiss p. 106 tab. V 1—3 (Arcebrigenses); Delgado III p. 17 tab. LXXXVIII 1—3; Zobel I p. 170 II p. 31 tab. 19. 10. inser. n. 87. 88. 150. 195; Pujol *rev. de ciencias hist.* II 1880/81 p. 550, *epigr.* n. 63 a—d.

Δ etiam ita Λ. ✓ etiam ξ formas habere olim adnotavit Pujol (*loc. cit.*), sed postea nummo inspecto vidit ✓ esse (ad *epigr.* n. 63). Semis (b) Zobelio antiquior (II) visus est quam as cum eadem inscriptione.

Monumenta linguae Ibericae.

Hernandez. In asse *a* ◊ formam errore ortam putat Pujol, cum praeterea semper ◊ et ◊ sit. Variant formae ΨΨΥ, item Λ et ↑.

Delgado *a* legit *erasata*, quam urbem putat eandem esse atque Βέζαζα Ptolemaei II 6. 71 Castellanorum oppidum; Zobelius Saulcyum secutus de Ausetanis (n. 18) cogitavit propter typorum similitudinem. Sed Eustenses gentem ignotam esse putabimus. Nomina oppidorum duorum coniuncta esse apparet.

Oppidum *iithla* utrum diversum fuerit ab *iithl*, quod sequitur n. 27, an idem aliter tantum scriptum, certo defini non potest; potest cogitari de transpositione aspiratae apud Romanos non rara.

27.

ÍITLH

III. IV	As, quadrans	caput imberbe) (eques palmam gerens, q. pegasus dimidius	ΙΨΩΑΗ	<i>iithl</i>
---------	--------------	---	-------	--------------

Sestini p. 216 tab. X 3; Sauley p. 181, 137. 138; Lorichs tab. III 6. 7; Heiss p. 109 tab. V 1—3; Delgado III p. 266 tab. CXLVII 1—3; Zobel II p. 38 tab. IV 12, inser. 137. 138. 215; Pujol *bol. de la Acad.* VII 1885 p. 35. *rev. de ciencias hist.* IV 1886 p. 207, *epigr.* n. 121.

E locis circa Iiberi ostia sitis hos nummos provenire olim mihi dixit Delgado.

Ω hastas habet primam et tertiam extrinsecus divergentes. Delgado legit *iaitzole* et tribuit Baetuloni; sequuntur eum Heiss et Pujol. Zobelio indicari visi sunt Αζεζόλαζεζε, de quibus v. supra n. 19. Idem fortasse oppidum coniunctum apparet cum Eustensibus n. 26. Saupere et Pujol I pro *b* (vel *p*) positum putant leguntque *bit(u)lo*. De I iuxta Ψ, sed eadem fere significatione usurpata in scriptura Iberica dixi prolegomenon cap. III § 3; nondum enim demonstratum I aliam habuisse significationem sive *b* vel *p* sive *c* vel *k* litterae. Itaque vix credo quod Iberis *iithl* vel *iithla* erat a Graecis et Romanis Baitulo vel Baetulo pronuntiatum esse, sed subesse alterius loci nobis ignoti memoriam.

28.

MASHNSA

III. IV.	As	<i>a</i>	caput imberbe) (eques palmam gerens	ΨΨΣΗΝΣΡ	<i>mashnsa</i>
		<i>b</i>	ut supra	ΨΨΣΗΝΣΡ	-

Delgado III p. 309 tab. CLV (*Masenssa*); Zobel II p. 38 tab. III 3, inser. n. 139. 140; Pujol *bol. de la Acad.* III 1883 p. 69, *epigr.* n. 139 *a b*.

Heiss omisit. Aragoniae inferiori tribuendam censet Delgado propter typos. Lectio certa, locus ignotus est.

29.

HRE

III.	As	caput imberbe) (eques palmam gerens	ΗΒΕ	<i>hre</i>
------	----	---	-----	------------

Lastanosa p. 27, 34; Sauley p. 198, 165; Lorichs tab. XVIII 10; Boudard p. 196 tab. XX 1. 11; Heiss p. 146 tab. XII 1; Delgado III p. 238 tab. CXLIV; Zobel II p. 31, inser. n. 73; Pujol *bol. de la Acad.* IV 1884 p. 327, *epigr.* n. 145.

Delgado legit *ere* cogitans de regionis eius populo, quos Polybius III 35, 2 Αζεζεζεζεζε appellat. Zobel legit *ore* tribuitque Orreto oppido et ipsi huius regionis ignoto, quod memoratur in titulo Aesonensi CIL II 4465. Pujol hic quoque non sibi constitit cum legeret *ore* cum Zobelio.

III. REGIO ILERDENSIS

Complectitur haec regio fluvii Iiberi vallem cum Sicoris et Cingae confluentium usque fere ad Caesar-Augustam: orae vero maritimae partem exiguam tantum ab ostiis Iiberi usque ad regni Valentini fines septentrionales.

Certi situs in hac regione sunt Ilerda (n. 30) cum Ilergetibus (n. 31), si modo recte eis tribuimus Dertosam (n. 31a), Celsa (n. 33), Saldua (n. 35), si recte componitur cum Caesar-Augusta (n. 35a), paene certi Alavona (n. 32), Osicerda (n. 36), Otogesano (n. 34). Incerta manent, quorum nummos propter typorum similitudinem hic collocavimus. *Ilugetha* (n. 37), *Lagne* (n. 38), *Salviri* (n. 30^b), *Sethiscen* (n. 39).

Nummi hi exhibent caput iuvenis imberbe omnes, aliquando laureatum, cum delphino uno et saepius tribus, litterisque *IL* in Ilerdensibus (n. 30^b). In adversa denarii quinarii asses equitem habent cum sago plerumque et palmam gerentem: in denario vetusto Ilerdensi ense et scutum gerit. in asse Dertosano recentiore bidentem tridentemve. in Celsensi et Otogesano hastam. Semisses equum nudum currentem, interdum cum luna media et astro. trientes pegasi partem anteriorem, quadrantes equum currentem habent. Inscriptiones supra lineam collocatae sunt, quae si deest, in semicirculum dispositae; in adversa raro exstant atque semper pone caput.

Differunt ab his legibus asses aliquot Ilerdenses vetusti, de quibus infra dictum est, ubi etiam drachmae Ilerdensis particula memoratur. Denique Osicerda asses habet aetatis recentioris singulares.

Nummi Latini huius regionis exstant Ilerdenses (n. 30^a), Celsenses (n. 33^a) bilingues, Caesar-Augustani (n. 35^a): bilinguis est Osicerdensis (n. 36).

30.

ILTRD

ILERDA

II.	Tritemorium	<i>a</i>	caput imberbe			
	Massiliense) (rota	MA	ΛΑΨΦΧ	Mz(σαλία)
	Denarius, qui-	<i>b</i>	caput imberbe			<i>iltrd</i>
	narius, as,) (eques cum sago palmam	ΛΑΨΦΧ		"
	semis, qua-		gerens			
	drans, sex-		s. equus currens			
	tans		q. equus currens			
			s. leo gradiens, equus currens			
II. III.	As, semis,	<i>c</i>	caput imberbe			
	quadrans,) (eques palmam gerens	ΛΑΨΦΧ		"
	sextans		s. equus currens			
			q. equus currens			
			s. equus currens Λ	ΛΑΨΦΧ	<i>k</i> "
III.	Sextans	<i>d</i>	caput barbatum	ΛΑΨΦΧ		"
) (pisces duo in crucis for-	XO		<i>do?</i>
		<i>e</i>	mam positi, caput lupae			
	Sextans		equus gradiens			
) (caput lupae, luna	ΛΑΨΦΧ		"
	Quadrans	<i>f</i>	ΛΑΨΦΧ		"
) (caput lupae	Ε-		<i>eī</i>
IV.	As	<i>g</i>	caput imberbe	ΛΑΨΦΧ		"
) (eques palmam gerens			

30^a.

LATINUS

As	caput Augusti cum epigraphe	
) (lupa	MVN · ILERDA (vel MVNIC vel MVNICP)

Lastanosa p. 24, 15, 17, 25, 22, 24, 26, 30, 39, 107, 40, 110, 111; Florez II p. 452 III p. 73 s. tab. XXVIII 6—8 LXII 10—12; Eckhel I p. 51; Sestini p. 161 s. tab. VII 5—8; Sauley p. 132, 109; Lorichs tab. LI 1—9 LII 1, 2, 5; Boudard p. 213 tab. XXIII 3, 6 XXXV 9—12; Heiss p. 133 ss. tab. IX 1—18; Delgado III p. 275 ss. tab. CXLIX, CL 1—23; Zobel I p. 55 tab. VII 5 et II p. 44 tab. III 5—11, inser. n. 229—232, 253—257, 273, 274, 277—280, Berlanga Hisp. anterom. p. 181 s.; Pujol *bol. de la Acad.* IV 1884 p. 159 ss., *épigr.* n. 51 *ab* et 116 *a—k*, 120 *d*.

Asses vetusti Herdenses cum lupae imagine artis Graecae testimonia sunt admirabilis; etiam semisses et quadrantis cel. cum imaginibus leonis, equi gradientis, cum capite lupae, cum piscibus duobus vetustam oppidi magnitudinem indicant, quam testatur praeterea drachma Massiliensis (*aj*).

Cum Latinis Herdensibus eadem lupae imagine insignitis Ibericos iam Lastanosa composuit.

In nummis antiquioribus *l* interdum ita formata est Ψ , in recentioribus Υ ; plerique habent Ψ . In *l* praeter δ etiam Λ , in recentioribus Λ est. In *d* (IV) interdum redit *e* forma vetusta φ , quae est in *a*, cuius tamen varietatem $\Psi\delta\varphi\chi$ vidit Pujol. Idem edidit assem in adversa Ψ , in aversa $\Psi\Lambda\varphi\chi$ inscriptum, alterumque ita inverse $\Psi\Lambda\varphi—\chi\varphi$. De $\Psi—$ vide n. 4.

Unciam *b*, quam Zobelius memorat p. 44, omisit in inscriptionum tabulis.

Quadrantem *g* primus edidit Pujol. $\chi\theta$ in χ potest clausula esse $\Psi\Lambda\varphi\chi$ vocis.

Cum oppido $\Delta\gamma\phi\lambda$, $\gamma\gamma\delta$, $\Upsilon\beta\gamma\phi\lambda\delta$, $\gamma\delta$, δ , $\Sigma\gamma\alpha\alpha\beta\delta$, $\pi\alpha\tau\alpha\alpha\beta\delta$ Hecataei apud Stephanum Byz. s. v. Müllenhoffius DA I p. 162 comparavit Herdam (Avieni or. mar. v. 475): *Herda* fortasse *Iberda* a Graecis, postea *Herda* a Romanis dicta est. Nummos Hergetum optime exposuit Pujol convenire cum Emporitaniis ita, ut iam a. 537 emissi sint antiquissimi argentei; semis quoque typum Emporitaniim imitatus cum litteris minutis $\Psi\delta\varphi\chi$... inter antiquissimos numerandus (*bol. de la Acad.* IV 1884 p. 160 24), paullo post a. 528 census. In drachmis Emporitaniis n. 5, 20, 21 (cf. 18, 19) eadem inscriptio exstat; praeterea $\Psi\delta\varphi\chi$ est in n. 5 *d*, $\Psi\Lambda\varphi$ in n. 6 *g*, $\Psi\Lambda\varphi\theta\delta\theta\delta\Delta$ $\Psi\Lambda$ in n. 8 *b*. Inter semisses barbaros cum imagine lupae est unus (n. 30 Pujol), quem servat Ioachim Botet Gerundae, inscriptus $\Psi—$, ut Emporitani, Saetabitanii, Narbonenses. Delgado olim non oppidi populive, sed pretii indicationem esse putaverat; vide n. 4.

Ex eadem radice nomina populorum varia in regionibus illis prodiisse docet etiam Dertosa, quae Hiberia Iulia Hecavonia dicta est cognomine sine dubio ab accolis derivato. Cum his, non cum Herda et Hergetibus, componendi Hecataei Haraugatae (cf. n. 31).

30^b.ILTRD— Σ ALIRIN

II.	Denarius	<i>a</i>	caput imberbe) (eques cum gladio et par- mula	$\Lambda\mathcal{N}$ $\Psi\delta\varphi\chi\Lambda\mathcal{M}\mathcal{P}\mathcal{N}\mathcal{Q}$	<i>n</i> <i>itralisir</i>
		<i>b</i>	caput imberbe) (eques palmaam gerens	$\Psi\delta\varphi\chi\mathcal{M}\mathcal{P}\mathcal{N}\mathcal{Q}\Lambda\mathcal{N}$	<i>itralisir n</i>
III.		<i>c</i>	caput imberbe) (eques palmaam gerens	$\Psi\Lambda\varphi\chi\Lambda\mathcal{M}\mathcal{P}\mathcal{N}\mathcal{Q}\chi\mathcal{N}$	<i>itralisir n</i>

Lastanosa p. 22, 3; Sestini p. 164 tab. VII 11; Lorichs tab. LII 2—4; Boudard p. 213 XXIII 7, 8; Heiss p. 140 tab. X 1; Delgado III p. 140 tab. X I p. 279 tab. CL; Zobel I tab. IV 24 et II p. 44, 46, inser. 226—229; Pujol *épigr.* n. 117 *f—k*.

Eadem inscriptio exstat in drachmis Emporitaniis supra n. 5, 18, 19. Unde Zobelius coniecit Salirinenses gentem Ibericam eam esse, quae in vicinia Massiliae habitasse putanda sit; similes enim esse denariis haece drachmae Emporitanae supra dictae. Qui fuerint Salirin(enses) cum Herdensibus, ut videntur, eodere iancti ignotum est. Salauris apud Avienum memoratur v. 513 aliquo inter Barcinonem et Tarracoenem loco; v. Müllenhoffii DA I p. 172.

Berlanga Hisp. anterom. p. 205 $\varphi(\varphi\theta)$ *r* litterae formas in *a b* iuxta usurpatae cum Δ inde explicandas existimat, quod exstent in nominibus populorum diversorum. Pujol $\varphi\varphi\varphi$ iuxta exhiberi adnotat. Idem *e*, qui sola Lorichsii auctoritate stat, male descriptum censet in fine, scilicet $\theta\chi\mathcal{N}$ pro $\mathcal{D}\Lambda\mathcal{N}$.

31.

ILTRCESCEN
ILERGETES

II.	As. semis	<i>a</i>	caput imberbe) (eques palmam gerens s. equus currens	𐌆𐌆𐌆𐌆𐌆𐌆𐌆	<i>iltrcescen</i>	
III. IV.	As. semis	<i>b</i>	caput imberbe) (eques palmam gerens s. equus currens	𐌆, 𐌆 𐌆𐌆𐌆𐌆𐌆𐌆	<i>iltrcsen</i>	<i>n, t</i>
IV.	As. semis	<i>c</i>	caput imberbe) (eques palmam gerens s. equus currens	𐌆 𐌆𐌆𐌆𐌆𐌆	<i>iltrcs</i>	<i>l</i>

Sestini p. 163 tab. VII 9. 10; Sauley p. 105. 95. 126, 103; Lorichs tab. XIII 4—6; Boudard p. 212 tab. XXIII 1—3 XXXV 10; Heiss p. 138 tab. X 1—5 LXVI 1; Delgado III p. 281s. tab. CL 1—6; Zobel II p. 38 tab. III 1. 2 (in tabula inscriptionum omisit); Berlanga *Hisp. anterom.* p. 194; Pujol *bol. de la Acad.* IV 1884 p. 208, *epigr.* n. 117 *a—c*.

Pro φ et \diamond etiam \diamond , pro Ψ etiam Ψ et Υ , pro \uparrow etiam \wedge legi observat Pujol, qui Υ adversae ad n. 7, \uparrow ad n. 19 refert, de \mathcal{N} autem incertus haeret, quamquam certo non referri posse ad n. 87 iudicat.

Delgado cogitavit de foedere Ilerdensium cum Cosetanis probante Berlanga; Zobelius Ilergetibus tribuit, qui rectius Ilitergetes nominandi fuissent: eosdem secrevit ab Ilerda et regione Tarraconensi.

Cessetanos cum Ilergetibus foedere coniunctos fuisse non caret probabilitate; tamen *cescen* terminatio ut in n. 6 nominis unius tantum videtur esse, non alterum nomen. Praeterea in nummis Cessetanis n. 21 \llcorner legitur, non \llcorner . Hecataei (apud Steph. Byz. p. 330, 10; frgm. 14 M.) Ἡκαταίωνται si iidem sunt (v. n. 30), *t* illa antiquitus pronuntiando interiit. Ilaugaes fluvius Stephani, vix Hecataei, fortasse errori tribuendus, cum ad fluvii Iiberi ostia Ilergetes habitaverint.

31^a.

DERTOSA ILERCAVONIA

As	<i>a</i>	navis expanso velo) (navis expanso velo cum remige	MVN · HIBERA · IVLIA ILERCAVONIA
	<i>b</i>	caput Tiberii cum epigraphe) (navis expanso velo inter navem et epigraphen	M · H · I · ILERCAVONIA DERT
	<i>c</i>	caput divi Iulii laureatum) (sacerdos arans, supra infra	Q · LVCRETI · L · PONTI COL · DERTOSA
	<i>d</i>	caput Augusti radiatum caput Tiberii laureatum	AVGV · C · I · A · D TI · CA · C · I · A · D
	<i>e</i>	caput Augusti) (aratrum	C · IVL · TANC · C · ARRI · A · C · I · D II · VIR · QVINQ · EX · D · D

Florez I p. 376 tab. XX 11—13 II p. 453 tab. XXVIII 9. 10; Eckhel I p. 47 et 51; Heiss p. 128ss. tab. IX 1. 2. 1—3 (*a—b*); Delgado I p. XXVI et p. L. III p. 258ss. tab. CXLVI 1—5 (*a—b*); Zobel II p. 44.

Nummi *c—e* a Delgado et eo duce etiam ab Heissio Hispani esse non creduntur; *d, e* utrum huc pertineant an ad aliam coloniam incertum; sed probabiliter tribuantur Hispaniae propter typos et formam cum *Borghesio aures* I p. 53ss. Dertosa altera extra Hispaniam non exstat; etiam *Tanc(inus)* cognomen Hispanicum est; neque obstat fabrica aliquanto elegantior. Dertosam Ilercavonum oppidum a Caesare municipii dignitatem accepisse, unde simpliciter a Romanis dicta est municipium *Hibera Iulia*, non Iiberum Iulium, scilicet propter Dertosae nomen vetustum quod intellegebatur, deinde ab Augusto coloniae, exposui C I L II p. 535. Unde Plinio Dertosani cives Romani sunt (III § 23), Straboni $\Delta\epsilon\rho\tau\omega\tau\tau\alpha$ vero $\alpha\alpha\tau\omega\iota\alpha$ est (III 4, 6. 9) itemque in inscriptionibus colonia dicitur.

Ilercavonum nomen cum Ilerdae et Hergetum origine coniunctum esse patet. Qui Scipionum aetate Hergetes appellabantur fortasse non diversi habendi ab Ilercavonibus aetatis Caesaris. Zobelius Ilercavones nummos n. 39 emisisse putat.

32.

ALAVN

III.	As	<i>a</i>	caput imberbe, delphini tres) (eques palmam gerens	∇∇∇↑∇	<i>alavn</i>
		<i>b</i>	ut supra	∇∇∇↑∇	

Lastanosa p. 26, 29; Sestini p. 105 tab. IV 3. 4; Sauley p. 140, 144; Lorichs tab. XXII 9; Boudard p. 174 tab. XV 7—9; Heiss p. 163 tab. XIV 1; Delgado III p. 12 s. tab. LXXXVIII; Zobel II p. 46, inscr. n. 246; Pujol *rev. de ciencias hist.* II 1880/81 p. 547, *epigr.* n. 59 a—c.

Interdum etiam ∇∇∇↑∇ scriptum esse adnotat Pujol, e cuius exemplo *epigr.* n. 59 *b* desumpsit *b*.

Sestini legerat *Beleia*, Boudard *Bilbis*.

Allobone in itineralio ponitur inter Turiasonem et Caesaraugustam, ab hac m. p. XVI (p. 444. 1): apud Ptolemaeum Ἀλλωβωνά Vasconum oppidum est (II 6, 66). Ad oppidum illud hos nummos primus rettulit Delgado probabiliter.

33.

CELSA

CELSA

I.	Semis	<i>a</i>	caput imberbe, delphinus) (pegasus volans	◁∇∇E	<i>celse</i>
		<i>b</i>	caput imberbe) (eques palmam gerens s. equus currens t. pegasus dimidius	◁∇∇F ◁∇∇E	
II.	As, semis, triens				
III.	As, semis	<i>c</i>	caput imberbe) (eques palmam gerens s. equus currens	◁∇∇E, ◁∇∇E	<i>celse, celse</i>
		<i>d</i>	caput imberbe) (eques palmam gerens	CEL ◁∇∇E	
III. IV.	As				

Lastanosa p. 24, 13. 14. 28, 37; Florez I p. 349 ss. tab. XVIII 1—2 III p. 45 tab. LXI 10; Sestini p. 129 tab. V 1—4; Sauley p. 27, 23; Lorichs tab. XLIV 1—10 XLV 1—8; Boudard p. 178 tab. XV 16 XVI 8—10 p. 180 tab. XII 9 XVIII 1—6. 8. 9. 12. 13; Heiss p. 140 ss. tab. X. XI 1—10; Delgado III p. 87 ss. tab. CXXVI—CXX 1—15; Zobel II p. 46 tab. IV 3. 4, inscr. n. 238—244. 264—268. 271; Pujol *rev. de ciencias hist.* IV 1886 p. 140 ss., *epigr.* n. 76 a—g.

In *a* redire ◁ formam adnotat Zobel, quae est in n. 21 *a*; in triente *b* diversa est. Etiam in assibus exstare inscriptiones ◁∇∇E, ◁∇∇E, ◁∇∇E, ◁∇∇E affirmat Pujol; idem semissem exhibet primus ita inscriptum E∇∇E.

De Celsae situ nulla est dubitatio; v. CIL II p. 409. Cum dignitate vetusta oppidi, quod a Lepido et a Caesare coloniae ius accepit, convenit frequentia nummorum Ibericorum et Latinorum; inde a Tiberii aetate oppidum videtur decrevisse. Pujol novit asses diversos 10, semisses 7, trientes duos; Boudard confudit eos cum nummis Cessetanorum (n. 21).

33^a.

LATINI

I. Aetatis liberae rei publicae	As	<i>a</i>	caput mulieris galeatum) (bos cornupeta stans	COL·VIC·IVL·LEP P·SAL·FA·M·FVLVI PR·DIVIR

	As	<i>b</i>	caput mulieris) (bos stans	COL·VIC·IVL·LEP·S·C·V·I·L (interdum impressum R) C·BALEO·L·PORCIO L·NEP·LSVR (S. SVR) PR II VIR C·FVL·C·OTAC PR·QVIN
	Semis	<i>c</i>	caput mulieris radiatum) (bos stans	CVIL L·CAL·SEX·NIG·AED
		<i>d</i>	caput Hereulis barbatus) (bos	CVIL L·SEMP·MX·M·CAEC·AED

Florez I p. 349ss. tab. XVIII 3—13 XIX 1—8; Eckhel I p. 44; Heiss p. 140ss. tab. XI XII 11—27; Delgado III p. 90ss. tab. CXVIII—CXX 16—50.

II. Aetatis imperato- riae	As	<i>a</i>	caput Augusti cum epigrapha) (taurus	COL·V·I·CELSA vel similiter II viri L. Sura L. Bucco L. Cor(nelius) Terren(us) M. Iun(ius) Hisp(anus) II viris Sex. Cethego Q. Pomp(eio) Secundino L. Baccio M. Flavio Festo Cn. Domiti(o) C. Pompeio
	Semis	<i>b</i>	ut supra	C·V·I·CELSA aediles L. Aufid(io) Pansa Sex. Pomp(eio) Nigro
	As	<i>c</i>	caput Tiberii cum epigrapha) (ut supra	C·V·I·CEL II viri Bacc(ius) Front(o) Cn. Bucco
	Semis	<i>d</i>	ut supra) (aedilibus Vetilio Buccone C. Fufio

31.

HTRKŠCEN

OTOGESA

III. As	<i>a</i>	caput imberbe, delphini tres) (eques hastatus	HШΩM<N	<i>htkšcen</i>
	<i>b</i>	ut supra	HШΩM<N	<i>htkšcen</i>

Sauley p. 56. 48; Lorichs tab. XVII 4; Boudard p. 200 tab. XX 2. 4; Heiss p. 292 tab. XLI 1; Delgado III p. 242 tab. CXLIIV; Zobel II p. 46, inscr. n. 244; Pujol *epigr.* n. 148 a b.

Ш redire in drachma Emporitana n. 3 c et d 5 26 57 (et inversam n. 5 9) adnotat Pujol. Exstat praeterea in n. 87.

Delgado legit Etoesa; v. infra n. 47. Otobesa duplex fuit, in Lusitania (CIL II 829) et in Edetania (CIL II 3793); nisi idem indicatur oppidum. Ab hac vero plane diversa est Octogesa ad Iliberum a Caesare memorata (bell. civ. I 62. 68. 70), ubi codices quidam habent *Otopesa* et *Otopensa*. Atque potest Octogesa forma in codicibus Caesarianis orta esse ex octo numeri memoria. Ad illam nummum hunc refert Zobel probabiliter; quamquam ego statui H pro *h*, non pro *ho* sive *oh* vel *och*, ut Zobelius proposuit, Ω pro *k*, non pro *g* habendas esse. Nam *k* et *g* saepe commutari in nominibus barbaris exempla multa docent, quo composui in prolegomenis; potest autem post *h* initialem vocalis scripta non esse. Nomen Ibericum fuit fortasse *Heotocesa*. Ptolemaeo Η:β:γ:α: Edetanorum (II 6, 62) eadem creditur atque Livii XXI 22, 5 *Etoessa*; ab *Onusa* eiusdem

XXII 20, 3 diversa, de qua multa disputata sunt. Itaque per has regiones in ora maritima quaerenda; ad *Oropesa* inter *Alcalá de Chisbert* et *Castellon de la Plana* solet referri. *Otogesa*, *Etobesa* vel *Otobesa*, *Oropesa* possunt omnino diversae esse.

35.

SALDUE

III.	As, semis	a	caput imberbe, delphini tres	ϜΡΛΛΓΥϜ	<i>saldue</i>
			eques palmam gerens		
		b	caput imberbe	ϜΡΛΛΓΥϜ	-
) (eques palmam gerens s. equis currens, luna		

Lastanosa p. 25, 19; Sestini p. 199 tab. IX 4; Saulcy p. 47, 37; Lorichs tab. XII 3; Boudard p. 283 tab. XXXIV 8. 10; Heiss p. 148s. tab. XII 1; Delgado III p. 365s. tab. CLXVII; Zobel II p. 44 tab. III 13. inser. n. 234. 259; Pujol *epigr.* n. 163 a b.

Delgado legit *saldue* et cogitavit de Salluviis; sed a populo magno stirpis Ligusticae et in Gallia Narbonensi potissimum habitante hos nummos exisse omni caret probabilitate. Cum constet Caesaraugustae quae postea fuit nomen vetustum Saldubae fuisse, Zobelius illi oppido nummos hosce attribuit; probabiliter. In Baetica flumen et oppidum fuit nominis eiusdem Mela II 94 Plinius III 8 Ptolemaeus II 4, 9.

De Caesaraugusta v. CIL II p. 406.

35a.

CAESARAUGUSTA

LATINI

As	a	caput Augusti	CAESARAUGUSTA
		eum epigraphe) (sacerdos arans	II viris C. Alsano T. Cervio C. Sabino P. Varo Q. Statio M. Fabricio Q. Lutatio M. Fabio
Semis		ut supra	II viris L. Cassio C. Valerio M. Kaninio) et L. Fatio
As, semis, quadrans		ut supra	II viris Q. Maximo iterum C. Cornelio Valentino M. Kaninio iterum) L. Fatio M. Porcio) Cn. Fatio)
As, semis		ut supra	LEG IV LEG VI LEG X II viris C. C. A. Tib. Clodio Flavio praefecto) Germanico) L. Iuenticio) Luperco C. Alliaro) F. Verrio C. Domitio) Anpiano) C. Veturio) Lancia L. Cassio) C. Valerio) Fen...
Dupondius		divus Augustus	II viris Titello et Montano Scipione et Montano
As		Augustus et Tiberius Livia	II viris Iuniano Lupo) praefecto) C. Caesaris) C. Pompeij) Parra

As	Livia et Tiberius M. Agrippa	II viris Scipione et Montano Titullo et Montano
Semis	Tiberius	C. Carri(nate) Aquil(a) L. Iun(i)o Veter(e)
As	Tiberius	II viri M. Cato L. Vettia-us II viris Fulviano praefecto Lupo T. Caecilio Lepido C. Au- fidio Gemello
As		Lepido et Gemello
Semis		Clemente et Lucretio
	Germanicus Caesar C. Caes- aris pater Imp. Drusus Caesar Agrippina et C. Caesar	II viri Sex. Aebutius L. Lucretius C(ornelius) Silus iter(um) II viris Liciniano et Germano

Florez I p. 186ss. tab. V 10—13 VI 1—10 VII 1—15 VIII 1—8 IX 1—14 X 1—12 XI 1—7; Eckhel I p. 36ss.; Heiss p. 197ss. tab. XXIII—XXVI 1—60; Delgado III p. 42ss. tab. XCV—CIII 1—84; Pujol *rec. de ciencias hist.* III 1881 p. 173s.

Duumvirorum titulus ita scribitur \bar{n} VIR. *Alsanus* nomen mihi novum videtur certum esse.

36.

USECRTH

OSICERDA

IV. As	<i>a</i> Victoria gradiens cum palma et serpto	OS	<i>Os(icerda)</i>
) (elephas serpentem calcans	↑♠⋄◊	<i>usecrth</i>
	<i>b</i> apex inversus (?) sive saccus? in quo scriptum MO infra	Q TERENTIVS DVIR	
) (manus duae iunctae	C · SALVIVS · \bar{n} · VIR	
	<i>c</i> caput Tiberii laureatum cum epigrapha		
) (taurus stans	MVN OSICERDA	
Semis	<i>d</i> ut supra		
) (inscriptio sola	MVN OSIC	

Florez II p. 532 tab. XXXVII 7 III p. 109 tab. LX 1—3; Eckhel I p. 54; Sauley p. 28, 22; Boudard p. 46, 290; Lorichs tab. LX 4; Heiss p. 214 tab. XXVII 1 (*Osicerda*); Delgado III p. 328s. tab. CLX 1—4; Zöbel II p. 46; Pujol *épigr.* n. 183.

Assem *a* imitari typum denarii a Caesare dictatore eusum cum imagine elephantis, qui serpentem protrudit, dudum observatum est. Exemplum musei Berolinensis habet P litteram impressam. *b* Delgado tribuit *m(unicipio) Osicerda* probabiliter.

De *Osicerda* dixi ad CIL II 4241. De situ eius non constat, sed Edetanorum fuit oppidum secundum Ptolemaeum II 6, 62 et conventus CaesarAugustani secundum Plinium III § 24; unde in regionibus illis quaerendum.

37.

ILLUQITH

III. As, semis	caput imberbe, delphini tres		
) (eques palmam gerens	♠^A^Σ^N^◊	<i>illuqith</i>
	s. equus currens		

Heiss p. 147 tab. XII 1; Delgado III p. 290 tab. CLIII; Zobel II p. 44 tab. III 12, inser. n. 233, 258; Pujol *bol. de la Acad.* III 1883 p. 70 IV 1884 p. 159.

Pujol assem exhibet l. s. s. p. 159 n. 23 inscriptum ita $\Gamma\Lambda\Delta\Xi\Gamma\Phi$. Pro Δ legitur etiam Δ , pro Φ etiam \diamond et ϕ . Quam Zobel in adversa semmissis collectionis Bazan observasse sibi visus est α litteram, eam non exstare testatur Pujol, qui nummum eundem nunc possidet.

Zobel legit *ildagoith(ani)*. Cum Herdensibus contribuunt Delgado et Pujol; fortasse recte, Pujol putat nummos hos ab Hergetibus cusos esse antequam a Romanis vincerentur; sed obstat eorum aetas. Idum in itinerariis (Vicaur., Ant. p. 399, 6, Rav. p. 301, 4, 342, 11) prope Saguntum ponitur.

38.

LAGNE

III.	As	caput imberbe, delphini tres	$\Lambda\mathcal{N}$	<i>in</i>
)(eques palmam gerens	$\Lambda\mathcal{P}\mathcal{N}\mathcal{E}$	<i>lagno</i>

Sestini p. 108; Sauley p. 86, 77; Lorchs tab. XXX 7—9; Boudard p. 224 tab. XXV 4; Heiss p. 147 tab. XII 1, 2 (Laguna); Delgado III p. 298 tab. CLIV 1, 2; Zobel II p. 46, inser. n. 269; Pujol *opht.* n. 129.

Sestini legit Libisona. In excerptis ex Diodoro XXXIII 17 memoratur $\pi\acute{\nu}\lambda\alpha\varsigma\ \alpha\omega\omega\omega\omega\omega\omega\ \Lambda\alpha\alpha\alpha$; Numantini ei auxilia mittunt contra Pompeium, qui oppidum numi re vera hinc nummus possit referri cum Antonio Delgado dubium est; Zobel coniecit situm fuisse circa Celsam, quae tamen longe distat a Numantia.

39.

SETHISCEN

II.	As, quadrans	a	caput imberbe, luna		
)(eques palmam gerens	$\mathcal{S}\mathcal{P}\mathcal{O}\mathcal{N}\mathcal{S}\mathcal{C}\mathcal{N}$	<i>sethiscen</i>
			q. equus currens		
	Semis	b	caput imberbe, delphini duo		
)(equus currens	$\mathcal{S}\mathcal{P}\mathcal{O}\mathcal{N}\mathcal{S}$	<i>sethis</i>
III.	As, semis (quadrans?)	c	caput imberbe, delphini tres		
)(eques palmam gerens	$\mathcal{S}\mathcal{E}\mathcal{O}\mathcal{N}\mathcal{S}\mathcal{C}\mathcal{N}$	<i>sethiscen</i>
			s. equus currens		
	As, semis, tricus	d	caput imberbe, delphini tres		
)(eques palmam gerens	$\mathcal{S}\mathcal{E}\mathcal{O}\mathcal{N}\mathcal{S}$	<i>sethis</i>
			s. equus currens		
			t. pegasus dimidius		

Lastanosa p. 24, 18; Sestini p. 198 tab. IX 3; Sauley p. 123, 102; Lorchs tab. IX 1—8; Boudard p. 282 tab. XXXIV 1—7; Heiss p. 244 tab. XXXI 1, 2 (Setisacon) tab. XII 1—5 (Setisacum — *Sastago*); Delgado III p. 383 ss. tab. CLXXI. CLXXII 1—7; Zobel II p. 44 tab. IV 1, 2, inser. n. 235—237, 260—263, 270, 275; Berlanga *Hisp. anterom.* p. 197; Pujol *bol. de la Acad.* III 1883 p. 75 (a) et V 1884 p. 29 (d), *opht.* n. 165 a—f.

Iuxta legi $\mathcal{S}\mathcal{E}$, $\diamond\diamond\diamond\diamond$ (scilicet forma magis oblonga, quae typis exprimi nequit) adnotat Pujol, qui semmissis d inscriptionem ita exhibet $\mathcal{S}\mathcal{P}\mathcal{O}\mathcal{N}\mathcal{S}$.

Sestini de Setelsi, Boudard de Suessetanis cogitaverant. Delgado legit *sethiscen*. Quod Heiss nummas signis quibusdam diversos, sed in universum similes, diversis tribuit civitatibus nulla causa est; alterum etiam *Segisamon* legendum esse proposuit. Zobel propter vetustatem et frequentiam horum nummorum credidit tribuendos eos esse Dertosae (n. 31 a); ubi vide. Zobelii opinio quamvis ingeniosa certis argumentis probari nequit. Cf. nummi $\mathcal{M}\mathcal{E}\mathcal{A}\mathcal{N}\mathcal{S}\mathcal{P}$ *sethisa* n. 101 inscripti, qui tamen praesus diversi sunt.

IV. REGIO SAGUNTINA

Regio haec oram maritimam complectitur, quae est a finibus regni Valentini septentrionalibus usque ad Saetabim. Nummi in eius oppidis cusi ex parte antiquissimi omnium Ibericorum sunt, quorum quidem aetas definiri potest. Praeterea ex parte sunt bilingues, i. e. Saguntini, Saetabitani, Gilitani: ita ut etiam Iberici secundum typos possint continuari Latinis, veluti in Saguntinis. Typorum igitur quamquam varietas est non exigua, tamen cum constet omnino de Saguntinis et Saetabitanis, reliqui sive propter typorum similitudinem sive quod nomina eorum coniunguntur cum illis, certo tribuendi erant eidem regioni.

Victoriati Saguntini antiquissimi aut caput iuvenis habent imberbe et laureatum, Apollinis simile, aut muliebri Romae tectum casside; recentiores viri semper imberbis, saepe diadematum vel laureatum, cum signis variis, interdum sinistrorsum. In recentissimis vir ille collum habet sago cinctum.

Semivictoriatus caput habet viri imberbis tectum pelle leonina et caduceum sive sceptrum.

Dupondius habet caput Romae galeatum, as caput iuvenis imberbe, saepe ornatum, interdum sinistrorsum, cum signis variis: semis caput simile, in Saguntinis vero concham, quam quadrans etiam habet Sagunti et Saetabi; ibi etiam scutum lunatum interdum cernitur in quadrantibus. Sextans unicus notus habet gubernaculum.

In adversa victoriati vetusti habent rotam radiorum sex, ut Massilienses, taurum gradientem cum capite humano, canem taurumve currentem, deinde taurum cum capite humano gradientem, postea capite bovino stantem, denique salientem: semel sinistrorsum. Accedunt media luna, astrum, corona laurea, concha, et inscriptio.

Semivictoriatus aquilam habet, dupondius proram volante supra Victoria, et caduceum.

Asses exhibent equitem cum palma vel hasta, Sagunti cum astro.

Semis Sagunti cusus unicus proram habet, in reliquis oppidis equum currentem, Saetabi cum media luna.

Triens et quadrans delphinum saepe cum astro sive media luna; Saetabi in eo vehitur genius alatus; interdum delphini duo adsunt, sive pegasus dimidius.

Sextans unicus anserem habet et apem.

Inscriptio in victoriato vetusto Saguntino inter rotae radios disposita, in reliquis aut supra aut infra typum, lineis inclusa, supra infrave lineam, aut circulo scripta. Non raro etiam in adversa inscriptiones reperiuntur.

De nummis Saguntinis Zobelius primus plene egit et dilucide in dissertatione *die Münzen von Sagunt* (v. supra p. XVII adn. 49). Ibi varietates enumeratae sunt accuratissime quaeque ex inscriptionum interpretatione redundant ad alphabetum Ibericum recte intellegendum exposita luculenter. De una tantum littera mihi non convenit cum Zobelio: ut infra exposui.

Sagunti (n. 40) et Saetabis (n. 43) situs certus est; Gili (n. 41) et Lauro (n. 42) circa Saetabim sunt quaerenda. Reliqui populi Aivisenses (n. 40 *yz*), Ilduronenses (n. 44), Ilaealdenses (n. 40 *bb cc dd*), Iqurgletes sive Isqurgletes (n. 40 *bb*), qui redeunt in regione Emporitana (n. 8). Ista (n. 45), Hosthucenses (n. 46), Pulacenses (n. 40 *cc dd*) ubi fuerint ignoramus; nisi quod nimis procul a Sagunto non putandi sunt habitasse. Nummi Latini Saguntini Gilitani Saetabitani infra cum Ibericis recensentur (n. 40. 41. 43).

40.

ARSESACEN, ARSAGSOEGRA — ARSECEDR, AIVÍS

SAGUNTUM

I. Victoriatus	a	caput imberbe laureatum			<i>arsesacen</i>
)(rota radiorum sex	DDξξξDξN		
	b	caput Romae galeatum			<i>arsecedr</i> <i>arsagsoegra</i>
)(taurus capite humano gra-					
diens supra infra		DDξξξXO DPξDξξOξPQ			
c	caput Romae galeatum			<i>arsecedr</i>	
)(taurus cap. hum. gradientem	DDξξξXO			
Semivictoriatus	d	caput imberbe pelle leonina tectum		cedr
)(aquila alis expansis stansEXQ		

I.	Victoriatus	<i>e</i>	caput imberbe laureatum sin.) (canis currens	DDεYXQ	<i>arsplr</i>	
	Scmis	<i>f</i>	concha) (prora	D9εFE XQ	<i>arscedr</i>	
II.	Victoriatus	<i>g</i>	caput imberbe laureatum) (taurus cap. hum. gradiens	DD9YXQ	<i>arsplr</i>	
		<i>h</i>	caput imberbe laureatum sin.) (taurus cap. hum. gradiens	P99YX9	-	
II. III.	Victoriatus	<i>i</i>	caput imberbe laureatum sin.) (taurus cap. hum. gradiens	Ξ DΔ2VX9	-	
		<i>k</i>	caput imberbe laureatum sin.) (taurus cap. hum. gradiens sin.	DΔ9YXΔ	-	
		<i>l</i>	caput imberbe diadematum) (taurus cap. hum. gradiens	DΔ9YXΔ	-	
		<i>m</i>	caput imberbe laureatum) (taurus cap. hum. gradiens	DΔ2YXΔ	-	
	III.	Victoriatus	<i>n</i>	caput imberbe laureatum) (taurus stans	DΔ9YXΔ	-
	(varietates duae)	<i>o</i>	ut <i>n</i>	PΔ9YXΔ	-	
	<i>p</i>	ut <i>n</i>	VΔ9YXΔ	-		
	<i>q</i>	caput imberbe laureatum) (taurus irruens	VΔ9VXΔ	-		
(varietates duae)	<i>r</i>	caput imberbe diadematum) (taurus irruens	VΔ9VXΔ	-		
As		<i>s</i>	caput imberbe) (eques hastatus	VΔ9E	<i>arse</i>	
		<i>t</i>	caput imberbe sin.) (eques hastatus	VΔ9E	-	
Quadrans		<i>u</i>	concha) (delphinus	C·A·FV PΔ9E	<i>C.A.Pa... arse</i>	
		<i>c</i>	concha) (delphinus	P PIV	<i>a ai</i>	
	<i>w</i>	concha) (delphinus	IV PIV	<i>i ai</i>		
(varietates tres)	<i>x</i>	concha) (delphinus	P	<i>a</i>		
	<i>y</i>	concha) (delphinus	PIV9	<i>aus</i>		
(varietates duae)	<i>z</i>	concha) (delphinus	PIV9	<i>aiuis</i>		
IV.	As (dupondius?)	<i>aa</i>	caput Romae) (prora, cui supervolat Victoria	VΔ9E	<i>arse</i>	
		<i>bb</i>	caput Romae) (prora, cui supervolat Victoria	IV999AE M. IAAAΔΔ0 VΔ9E	<i>ipkas leca</i>	
		<i>cc</i>	caput Romae) (prora ut supra	V↑AV9M. IAAAΔΔ0 SAGV VΔ9E	<i>pedaq9 lecaald</i>	
		<i>dd</i>	caput Romae) (prora ut supra	P↑AV9M. IAAAΔΔ0 SAGV VΔ9E	<i>Sagu(utrum) ars</i>	
	As	<i>ee</i>	caput Romae	SAGVNIV	-	
	(varietates duae)) (prora ut supra	VΔ9E	<i>Saguntin(um)</i>	
					-	
					-	

capite humano barbato Zobelius Minotaurum appellat: fluvium potius indicat ut in nummis Graecis et Italicis.

a Exemplar unicum olim apud Lorichs, nunc in Museo Stockholmensi.

b Pujol *epigr.* n. 66 bis a aversae inscriptiones ita exhibet DDξΞΞXCQ et PξξPΛξDΞΛDΔ. ut formae rotundae vetustiores iuxta adhibitae appareant cum angulatis recentioribus. Ceterum numerorum horum frequentissimorum tantum specimina quaedam exhibet.

c Zobelius adnotat exstare Valentiae in collectione Cerdā exemplar ita inscriptum DDξΞVXCQ: ut V posita sit pro Ξ, c pro ce. Nisi hoc casui tribuendum.

d Exemplar unicum musei archaeologici Matritensis: Lorichs tab. XX 3 legit MRLXΞXCd. Zobelio initium inscriptionis prorsus incertum visum est: similiter iudicat Pujol *epigr.* n. 66 b, qui tamen haec apparere dicit . . . XPΞXCd.

f Delgado et Pujol *epigr.* n. 66 c (S. Proa) ita exhibet PξξΞΞXCQ et PξξΞΞXCQ: proposui typum Zobelii vetustiore, ut videtur.

g Pujol *epigr.* n. 66 d ita DDξΞXCQ.

h Pujol *epigr.* n. 66 e.

i Pujol *epigr.* n. 66 g.

j Pujol *epigr.* n. 66 f.

t Pujol *epigr.* n. 67 e PΔξΞ.

v Pujol *epigr.* n. 67 i ita PΠ — P.

w Pujol *epigr.* n. 67 h.

y Pujol *epigr.* n. 67 f ita PΠξ.

z Pujol *epigr.* n. 67 g ita PΠξ.

bb—cc Pujol *epigr.* n. 67 a—c. Zobel et Pujol etiam ita scriptam exhibent ΙΑΛΛΔΔ. omissa Λ altera. *deuob.* cc dd ΠΛPΞM *pudqz* Zobelio propter similitudinem quandam cum nominibus regulorum Gallicorum, quae sunt in nummis Gallicis, magistratus nomen visum est. Non video causam idoneam: XM clausula in nominibus locorum Ibericis frequens est, ut exposui in prolegomenis. Nomina magistratuum in nummis Ibericis non leguntur, si exceperis Emporitano n. 5 h 1—63 et Obuleonenses n. 120.

ii Pujol *epigr.* n. 67 d.

Praeterea illud addo nummos Zacynthi Graecos, quos P. Gardner composuit *numismatic chronicle* ser. III vol. V 1885 p. 81—107, nihil omnino neque cum Saguntinis comane habere neque cum reliquis Hispanis, praeterquam quod in nonnullis eorum pegasus dimidius est (ut in Cessetanis n. 21 et Saetabitanis n. 43), quem alii nummi Graeci non pauci habent.

41.

GILI

III.	As	a	caput imberbe		
		b	(eques palmam gerens	∫ΛΠ	gii
IV.	As	c	caput imberbe	∫ΛΠ	-
			(eques palmam gerens	GILI	
			(eques ut supra	∫ΛΠ	gii

Florez II p. 447 tab. XXVIII 1 III p. 50 tab. LXII 1 (b); Eckhel I p. 61; Sestini p. 149 tab. VI 7; Sauley p. 34; Lorichs tab. XXX 10. 11; Boudard p. 296 tab. XIII 12. 13; Heiss p. 275 tab. XXXVII 1—3; Delgado III p. 243 tab. CXLIV 1. 2; Zobel II p. 54, inscr. n. 324—326; Pujol *epigr.* n. 101 a b.

Quem Florez III p. 52 tab. LXIII 1 exhibet nummus falsus est: v. Delgado I p. XXXIX.

Situs oppidi ignoratur, sed propter typos quaerendus videtur circa Saetabim; de *Lilia* cogitavit Delgado. Cf. ∫ n. 25 a et n. 85 e, ubi cum Bilbilitanis (∫) coniunctos fuisse Gilitanos coniecit Pujol.

42.

LAURH

II.	As, semis	a	caput imberbe dextrorsum) (eques palmam gerens.	ΛΔ↑◄H	laurh
			s. equus currens		
III.	As, semis. quadrans	b	caput ut supra) (eques, s. equus, q. pegasus dimidius	ΛΔ↑◄H	"
IV.	As	c	caput imberbe) (eques palmam gerens	ΕΘ ΛΔ↑◄H	eth "

Sestini p. 169 tab. VII 12—14; Saulcy p. 119, 100; Lorichs tab. XVIII 1. 2; Boudard p. 225 tab. XXV 2. 7; Heiss p. 110 tab. V 1—4 (Iluro); Delgado III p. 299 ss. tab. CLIV. CLV 1—4; Zobel II p. 54 tab. IV 8—10, inscr. n. 319—323, 330, 331, 347; Pujol *epigr.* n. 131 a—c.

De Lanrone haec dixi CILII p. 482; memoratur in titulo Saguntino n. 3875. Non procul eam afuisse a Saetabi probabile est. Neque obstat quod Pujol mihi scripsit in. Octobr. a. 1891, nummos hos provenire plerogue ex vicinia Barcinonis; nam nummos aereos aetate recenti per totam oram orientalem in usu fuisse scimus.

Zobelius II p. 251 etiam a potius aetati III. misisset a II. III tribuit; c (Zobel 323) ineditus ex collectione Bazan Matritensi. Quos Zobelius solus enotavit asses duos, alterum inscriptum ΛΔ↑◄H, eius ↑ primam errore putat typhothetae ortam Pujol; alterum c dicit incertum esse, nam non clare apparere litteras ΕΘ. Tamen nolui diffidere lectioni hominis oculatissimi. Ad ΕΘ (c) cf. n. 4 et n. 80.

43.

ŠAITP
SAETABIS

II.	Semivictoriatus	aa) (.	ΛΔΠΥ	šait
	As	a	caput imberbe) (eques palmam gerens	ΛΠΠΥ	ašait?
		b	caput imberbe) (eques palmam gerens	ΛΠΠΥ	šait
	Quadrans	c	gubernaculum) (anser, apis	..GV.. ΛΠΠΥΠ	[Ša]gu[nt(um)]? šaitp
II. III.	As	d	caput imberbe) (eques palmam gerens	ΛΠΠΥ	šait
III.	As	e	caput imberbe) (eques hastatus	ΛΠΠΥ	"
	Semis	f	caput imberbe) (equus currens	<< ΛΠΠΥ	"
	Quadrans	g	concha) (delphinus	ΛΠΠΥ	"
	(exempla duo diversa)	h	luna) (delphinus sin. cui insidet genius alatus	ΠΣΦΧΛ ΛΑΠΠΥΠ	iqrdš ašaitp
	Quadrans	i	luna) (delphinus cum genio	ΠΣΦΧΛ ΛΑΠΠΥΠ	"
		k	concha) (pegasus dimidius	ΛΠΠΥ	"
IV.	As	l	caput imberbe) (eques palmam gerens	ΕΙ ΛΠΠΥ	ei šait
		m	caput imberbe) (eques palmam gerens	SAETABI ΛΠΠΥ	Saetabi "

Augustinus *dialogos* (a. 1587) p. 34; Lastanosa p. 27. 31. 36. 31. 59; Flórez II p. 555s. tab. XXXIX 9. 10 XL 1—4; Eckhel I p. 55; Lumières p. 16 tab. fig. 9 (c); Sestini p. 185ss. tab. VIII 9—15; Sauley p. 82ss., 75; Lorichs tab. LXI 1—9; Boudard p. 234 tab. XXVII 2—5; Heiss p. 279s. 432 tab. XXXVIII 1—6; Delgado III p. 342ss. tab. CLXII 1—11; Zobel II p. 54 tab. IV 7, inscr. 312—317. 328. 341—346; Pujol *bol. de la Acad.* III 1883 p. 70. 72, *epigr.* n. 119 c 157 a—f.

Inscriptionem Ibericam ex Latini assis bilinguis (m) explicandam esse probe intellexit Augustinus. Tamen Bayer *sbit*, Sestini *spir* legerunt; Boudard nummos Ibericos Murgi oppido tribuit.

Variant formae $\Psi\Psi\Psi$, $\Psi\Psi\Psi$, $\Psi\Psi$. Quae in a et hi sunt M litterae formae fortasse compositae sunt ex u et s ($\uparrow M$) et a et s ΨM . Cf. Usaepo et Saepo idem fortasse Baeticae oppidum CIL II p. 180. Ad f cf. \llcorner n. 1 b.

In quadrante hi Delgado legit $\Lambda\Psi\Psi\Psi$ eumque sequitur Pujol, qui alterum exemplum vidit inscriptum $\Lambda\Psi\Psi\Psi$. Unde legendum esse *saitr*; quod non habeo quomodo explicem. Sed p, etiamsi q similior evasit, p esse, non r, demonstrat nummus i, in quo clare legitur Ψ , quae nunquam r est. In adversa eiusdem nummi $\Psi\Sigma\Psi M$ Pujol vidit; sed multo probabilius est Ψ legere cum Zobelio, ut casu desit lineola, collatis n. s et 40 bb.

Pujol exhibet assem bilinguem (d) et semissem Iuliae Traductae cum sigillis impressis SAE et SAE.

Iq(u)rd(en)s(es) (hi) aliunde noti non sunt. De asse \mathfrak{E} inscripto (l) v. supra n. 4. In gl redire typos Saguntinos concham et delphinum observavit Pujol.

Bilinguis, ut videtur, in quo Saguntii nomen fortasse erat (c) a Lumiare solo editus, exstat duobus exemplis apud Paulum Bosch; unde Zobelius promisit se denuo accuratius editurum.

Semivietoriatum aa, qui est nummus argenteus Saetabitanus primus notus, edidit Pujol *epigr.* n. 157 d, qui de nummis Saetabitanis propediem se scripturum esse promiserat; quod quominus faceret morte prohibitus est.

44.

ILDURH

II.	As, quadrans	a	caput imberbe (interdum sin.)) (eques hastatus, q. delphini duo	4. $\Psi\Psi\Psi$	s <i>ildurb</i>
II. III.	As, semis, quadrans	b	caput imberbe) (eques hastatus s. equus currens q. delphini duo	$\Psi\Psi\Psi$	-
	Quadrans	c	caput imberbe) (equus currens	$\Psi\Psi$	<i>ill</i>

Lastanosa p. 223, 7; Sestini p. 157; Sauley p. 115, 98; Lorichs tab. XVIII 7—9 XIX 7—10; Boudard p. 202, 208 tab. XXI 5. 6. 8—12 XXXV 7; Heiss p. 211 tab. XXVII 1—6; Delgado III p. 272ss. tab. CXLVIII. CXLIX 1—11; Zobel II p. 54, inscr. n. 82—86. 151. 193. 194. 219 (inter regionis Tarraconensis nummos; sed Zobel cum postea poneret inter Tarraconenses n. 82ss., videtur rediisse ad Iurionem prope Barcinonem); Pujol *bol. de la Acad.* III 1883 p. 69. 71 (c) in libro Iosephi Maria Pellicer *estudios históricos y arqueológicos sobre Iuro* (Mataró a. 1887 4), *epigr.* n. 114 a—e.

Asses a et b interdum ita inscripti sunt $\Psi\Psi\Psi$, $\Psi\Psi\Psi$, $\Psi\Psi\Psi$, $\Psi\Psi\Psi$, $\Psi\Psi\Psi$.

Iurionis sive, ut hic scribi videtur, Ildurhonis nomen frequens fuit in Hispania; etiam in Aquitania exstabat. *Ildera* legit et Iuroni Laetanorum (Mataró, v. CIL II p. 613. 987) tribuit Delgado hos nummos adsentiente Caestino Pujol. Zobel propter diversos regionis illius typos potius tribuendos censet Ildo, de quo iam Sestini cogitaverat, mansioni itinerarii (p. 399, 6) inter Dertosam et Saguntum (prope *Abala de Chisler*); Heiss Liriae Edetanorum. Pujol typos quadrantis, quem primus edidit (c), accedere ad typos Cessetanorum n. 21 adnotavit. Ψ quid significet incertum. $\Psi\Psi\Psi$ *ildur* redit n. 22.

Berlanga observavit Parisiis in numophylacio exemplar quadrantis a, in cuius aversa delphinus unus tantum est. Pujol scripsit mihi n. Octobri a. 1891 vidisse se Barcinone exemplum nummi a, cuius caput admodum simile fuerit nummorum n. 19; unde dubitabat, num recte hi nummi regioni Saguntinae adscriberentur. Sed talia parum valent.

45.

ĪST

III.	Semis	caput imberbe) (equus currens	IM ⁴	ist
------	-------	------------------------------------	-----------------	-----

Delgado III p. 293 tab. CLIV: Zobel II p. 54, inscr. n. 329; Pujol *epigr.* n. 124. 125 c.

As cum nomine pleno nondum comparuit. Delgado legit *Ist(onium)*, Zobel *Iast(oniensis)*: cf. Histonienses infra n. 91, quos cum Zobelio etiam Pujol comparavit.

46.

HŠTHUCN

III.	As	caput imberbe) (equus hastatus	H ⁴ M ⁴ Y ⁴ Y ⁴ N	hsthucn
------	----	-------------------------------------	---	---------

Saulcy p. 191, 147; Heiss p. 173 tab. XVII 1; Delgado III p. 250 tab. CXLV qui non vidit; Zobel II p. 54 (cf. p. 305) tab. IV 6, inscr. n. 318; Pujol *bol. de la Acad.* V 1884 p. 347, *epigr.* n. 147.

Heissius, quem Delgado sequitur, legit in exemplo unico quod novit Parisino H⁴M⁴Y⁴Y⁴N; Zobel in eodem H⁴M⁴Y⁴ et in altero quodam idem atque Heissius; Pujol exempla illa duo et tertium integrum vidit et primus legit, quod dedi. Idem adnotat assem antiquiorem typis diversis nuper Manresae prodixisse, quem servet.

Nomen ignotum est: Zobel tribuit regioni circa *Castellon*. Pujol magis putat locum quaerendum esse apud Ilergetes ad Pyrenaei radices, cum exempla duo reperta sint circa Ilerdam et Olot. Quod quam incertum originis indicium sit ipse non ignorat: unde nolui loco quamvis incerto movere.

II. CELTIBERIA SEPTENTRIONALIS

Complectitur haec pars regiones non fertiles, sed asperas plerumque inter ripam laevam Iiberi naclii, Cingam superiorem, radices Pyrenaei meridiem versus, deinde Iiberi vallem superiorem totam cum vicinia, quae fuerunt Vasconum, Vardullorum, Caristorum, Autrigonum, Turmodigum, Cantabrorum.

Regiones eius distinximus quattuor Oscensem Pompaeloneensem Turiasonensem Calagurritanam: ex his Pompaeloneensis omnium incertissima est, reliquae plus minus probabiliter terminantur. In regione Oscensi (V) praecedunt oppida aut certa aut paene certa tria (n. 47—49); incerta manent duo (n. 50, 51). Pompaeloneensis (VI) loca septem minus certa sunt omnia (n. 52—58). In Turiasonensi (VII) certa sunt duo (n. 59, 60), incerta tria (n. 61—63). Denique in Calagurritana (VIII) certa tria praecedunt (n. 64—66), incerta sunt quattuor (n. 67—70).

Nummi habent caput virile aut barbaturum aut imberbe, monili ornatum, capillis ubique tortis, quos Celtiberorum proprios novimus, cum inscriptione breviata, *N, HN, quae semper pone caput est, delphinis, aratri. In aversa denarii et asses habent equitem hasta infesta incurrentem in ea regionum illarum parte, quae spectat ad Aragoniam hodiernam; in regno Navarrensi et ad Iiberum superiorem dextra gerit aut ense aut iaculum aut ramum. Semisses pegasus habent vel equum currentem, quadrantes pegasi partem dimidiam vel equum. Inscriptiones solent supra lineam stare; quae ubi deest, in circulum scriptae sunt.

V. REGIO OSCENSIS

Regio haec Oscensis provinciae, quae hodie est, partem superiorem comprehendit, et Caesaraugustanae tractum eum, quem vocant *las Bardenas* et *el Castellar*. De nummis eius pleraque dubia sunt. Primum utrum qui Celsithanorum nummi esse creduntur recte (n. 47) re vera putandi sunt argentum Oscense fuisse tribuique Osaecae probabile quidem est, sed non certum. Praeterea Iacca tantum (n. 48) et Segia (n. 49) apud scriptores veteres nominantur huius regionis oppida. Caligonenses (n. 50) et Sesarsenses (n. 51) incerti sunt, nisi illos cum Gallico mansione composueris, hos mecum referre volueris ad Sedetanos circa Caesaraugustam olim habitantes.

Typorum tamen artificium et similitudo nummos hos omnes, non multos sane, coniungunt. Habent enim denarii quinarii asses caput hominis barbaturum, semisses et quadrantes imberbe, atque hi quidem diadematum semper: praeterea signa quaedam et pone caput litteras *N et HN. In adversa denarii quinarii asses equitem hastatum habent, semis pegasus currentem, Segiensis unus equum currentem: quadrantes equum currentem.

Nummi huius regionis Latini praeter Oscenses (n. 47a) exstant nulli.

Terminationem nominum Ibericorum aliorum non absimilem (cf. n. 53) ex hisce unum *klsthn* nomen (n. 47) exhibet. Iacca (n. 48), Segia vel Segia (n. 49), Sesars (n. 51) videntur nomina integra esse. *Klighm* (n. 50) similiter, non prorsus aequaliter terminata est atque est *Esh* (n. 17) *Iesh* (n. 20) *Caih* (n. 24) *litlh* (n. 27) *Laurh* (n. 42) *Ildurh* (n. 44) nomina.

47.

KLSTHN
OSCA

III.	Denarius	a	caput barbaturum	*N		kn
)(eques hastatus	*NMANN		
		b	caput barbaturum	*N		
)(eques hastatus	*NMANN		
	As	c	caput barbaturum			
)(eques hastatus	*NMANN		
	Semis	d	caput imberbe	*		k
)(pegasus currens	*NMANN		
II. III.	Quadrans	e	caput imberbe	*		
)(equus currens	*NMANN		
III.	Quadrans	f	caput imberbe	*		
)(equus currens	*NMANN		
III. IV.	Denarius	g	caput barbaturum	HN		kn
)(equus hastatus	HNMANN		
		h	caput barbaturum	HN		
)(eques hastatus	HNMANN		
	As?	i		O		o
			ut supra	*NMANN		

Lastanosa p. 30, 50, 31, 57, 35, 81, 37, 92—96, 38, 103, 39, 108; Velazquez p. 102; Sestini p. 152 tab. VI 9; Sauley p. 143, 115; Lorichs tab. XXXIX 1—16; Boudard p. 294 (cf. p. 79) tab. XXXVIII 1—6, 8, 11; Heiss p. 152 tab. XIII 1—6; Delgado III p. 325 s. tab. CLIX 23—30; Zobel II p. 60, inser. n. 348—352, 371, 375, 376; Berlanga Hisp. anterom. p. 188 s.; Pujol *epigr.* n. 154 a—c.

Velazquez Helmanticam memoratam a Polybio et Livio, postea Salmanticam (vide CIL II p. 109), in his nummis indicari sibi aliisque multis persuasit, ratione prorsus nulla, nam neque unquam in illis Lusitaniae regionibus nummi Iberici cusi sunt, nec frequentia horum nummorum in alta potissimum Aragonia cum Salmantica convenit, quae nunquam videtur magni momenti oppidum fuisse. Frequentiam illam, quamquam iam Augustino et Lastanosae notam, Sestinius et Sauley neglexerunt. Lorichs, cui sescenti denarii ita inscripti adhibebantur, argentum eos esse Oscense recte agnovit (*Recherches* p. 86). Cum nummis Celsithanorum quadringentis novem repertos esse nummum n. 50 et denarium unum P. Servilii Rulli (Mommsen *Röm. Münze.* n. 208) adnotat Pujol *bol. de la Acad.* XIX 1891 p. 516. Delgado primum legerat *uesman*, de Uxama cogitans, deinde vero id quod supra dedi, tribuitque Osaecae; nam caput idem inveniri in denario (n. Dom(titi) Calvini consulis

iterum imperatoris (c. a. 714 u. c.) in aversa OSCA inscripto (Mommson *Röm. Münzw.* p. 669 adn. 18; Cohen *monnaies de la républ.* tab. XVII 7); eius, cuius tegulae Emporitanae mentionem faciunt C I L II 61-6. Bondard legit *chalman*, de Salmantica et ipse cogitans; Heissius legit *hlska* cogitans de Heosca Strabonis ab O-sca, ut putabat, non diversa; Berlanga similiter *cl(aj)sk(aj)n*, in *cl* articulum inesse ratus. Sed **k* esse exposui in prolegomenis; etiam de reliquarum litterarum significatione dubitare vix licet.

Zobelius primus denarios vetustiores (* pro *) a recentioribus distinxit. Quadrantem *c*, quamquam Zobelio visus est paullo vetustior esse quam nummi reliqui, tamen nolui eis anteponeere. Berlanga in museo archaeologico Matritensi vidisse se affirmat denarios incusos ita HNMNM inscriptos, item in Parisino ita HN . De HN vide adnotata ad n. 49; H redit n. 73, 76, * N n. 48, 51, 86. Berlanga praeterea adnotat denarios *a b* interdum punctim scriptos esse elegantissime; caput adversae in eis simillimum est denario Calvini. Asseni denique idem vidit in collectione Navarro, in quo primum elementum ita formatum est æ .

Ceterum praeterea de gente Celsithanorum nihil omnino traditum est: nisi huc trahuntur *Kazzozzi* ad Herodoto Heraclensi apud Steph. Byz. p. 323, 10 ss. cum Cynetibus Gletibus Tartessii Ellysiis Mastienis, populis vetustis, nominati. Tamen ipsa nummorum horum frequentia (inter centum denarios Ibericis nonaginta huius typi esse solent) demonstrat, ad oppidum eos pertinere primum: atque dicuntur frequentissime ex Oscae vicinia prodire. Quod scriptores Romani argentum ex Hispania captum omne Oscense solent appellare ita explicare studuit Zobelius, ut ius nummos emittendi antea populis multis concessum saeculo sexto Oscae soli permissum esse statueret non sine probabilitate. A Plinio sane Osca tribuitur regioni Vessetaniae sive Vessitaniae (secundum librum Leidensem), a Ptolemaeo (II 6, 67) Hergetibus, similesque esse hos nummos Hergetiorum (n. 28—30) observavit Pujol *bol. de la Acad.* IV 1884 p. 321. Celsae oppidi (n. 33) nomen Ibericum eiusdem potest esse originis et significationis: Vesci et Osquam Baeticae oppida vicina comparavit Carolus Müller.

* N Boeckhius (*Metrologie* p. 339) olim putabat significare **denarius* s. *nummus*; ingeniose. Redit vero eadem inscriptio in assibus neque Latina omnino est, sed Iberica.

De O littera, quae hic legitur in adversa ut in Cessetanis n. 21, in aliis nummis infra scriptis n. 59, 60, 74, 79, 103, 115 saepe redit ($\text{O} \diamond \text{O}$), Zobelius verba fecit ad n. 80, ubi *b* esse putat et ad Bellos refert: in n. 56 initialis est *ocliq's* nominis in aversa scripti. Sed *o* est: quid significet, incertum.

47a.

OSCA
LATINI

Denarius	<i>a</i>	caput barbatum) (insignia sacerdotalia	OSCA DOM · COS · ITER · IMP
Quinarius	<i>b</i>	caput imberbe (Augusti)) (pegasus currens	M OSCA
As	<i>c</i>	caput imberbe Augusti) (eques hastatus	VRB VICT OSCA
	<i>d</i>	caput laureatum Augusti) (eques hastatus	cum epigrapha V · V · OSCA H viris M. Quinctio C. Aelio Sparso et Caeciliano Composito et Marullo
As, semis	<i>e</i>	caput laureatum Tiberii) (eques hastatus	V · V · OSCA · VRBS VIC OSCA D · D H viris Quirto et Peregrino Hospite et Floro Q. Aelio Praeulo M. Aelio Maximo
As, semis	<i>f</i>	caput Germanici Caesaris caput C. Caesaris) (ut supra	cum epigrapha H viris C. Tarracina P. Prisco

Florez II p. 513 ss. tab. XXXV 6—9 XXXVI 1—13 III p. 107 tab. LXIV 12, 13 (alsae); Eckhel I p. 53; Heiss p. 151 ss. tab. XIII 7—18; Delgado III p. 322 tab. CLVII—CLIX 1—22.

48.

IACA

IACCA

III. As	a	caput barbatus) (eques hastatus	*N N▷A	ica	kn
IV. As	b	caput barbatus) (eques hastatus	*N N▷A	"	"

Sestini p. 156 tab. VI 14; Lorichs tab. I 10. 11; Heiss p. 175 tab. XVIII 1. 2; Delgado III p. 265 tab. CXLVII 1. 2; Zobel II p. 60 tab. V 1. inser. n. 353—355; Pujol *epigr.* n. 110 a b.

Sestini legerat *ibe*: Delgado Iaccae primus tribuit. Iacetanos vel antiquitus Iacetanos a radicibus Pyrenaei montis ad Oscam fere et Herdam sedes habuisse Strabo (III 4, 10) Plinius (III § 22. 24 XXV § 17) Ptolemaeus (II 6, 71) testes sunt. Sed cum idem Ptolemaeus *Iazza* oppidum tribuat Vasconibus (II 6, 66) et *Iaca* hodierna sita sit in regione Pompaelonensi, Iacetani huic regioni tribuendi videntur. Tamen nummi non seiungendi ab Oscensibus, quibuscum contribuit Zobelius. Iacetanos apud Livium (XXI 23, 2 XXVIII 24, 4 XXXIV 20, 2. 6) et apud Plutarchum (Cato maior cap. 11) memorari, non Iacetanos, exposui Hermae vol. I 1866 p. 337 s.

Comparavit Zobelius II p. 20 cf. 221 victoriatum *INPC* *ivee* inscriptum, supra n. 15 c. Idem adnotat asses recentissimos barbatae facies fortasse in Gallia cunos esse. Adversae titulum ad Oscam (n. 47) rettulit Pujol, recte puto: cf. n. 51. 86.

49.

SEGA

SEGIA

III. Denarius, as	a	caput barbatus) (eques hastatus, equus	HN S↯S↯P	sega	kn
As, semis, quadrans	b	caput barbatus s. q. caput imberbe) (eques hastatus s. q. equus currens	S↯S↯P	"	"
III. IV. As	c	caput barbatus) (eques hastatus	HN S↯S↯P	"	"

Lastanosa p. 30, 30, 31, 56, 36, 89; Sestini p. 193 s. tab. VIII 17—19; Sauley p. 159, 124; Lorichs tab. XXXI 1—6; Bondard p. 283 tab. XXXIV 9, 11—14; Heiss p. 179 tab. XVIII 1—5; Delgado III p. 370 tab. CLXVII. CLXVIII 1—7; Zobel II p. 60 tab. V 2—4, inser. n. 365—370, 374, 379; Berlanga *Hispan. anterom.* p. 197; Pujol *bol. de la Acad.* III 1883 p. 71, *epigr.* n. 161 a—d.

Segienses Plinio (III 24) sunt conventus Caesaraugustani, Ptolemaeo Segia (pro Σεία) Vasconum (II 6, 66); apud Ravennatem in via Caesaraugusta Pompaelonen est *Segia* pro *Segia* (p. 311, 10). Solet in *Ejea de los Caballeros* collocari non sine aliqua probabilitate.

HN quo pertinet ignotum, nisi ad Celsithanos n. 47; Pujol *epigr.* n. 151 adn. putat latere nomen oppidi ab H incipientis, cuius nummi plene inscripti nondum comparuerunt quodque putat quaerendum in regione aliqua Celtiberiae septentrionalis. Redit n. 47, 52, 67; unde hic k, non b videtur significare.

50.

KLIGHM

III. Denarius	a	caput barbatus) (eques hastatus	KN KNM↯H	kligh	kl
Denarius, as, semis, triens	b	caput barbatus s. t. caput imberbe) (eques hastatus s. pegasus t. equus	K	"	k
As	c	caput barbatus) (eques hastatus	KNM↯HM K	klighm	"

Lastanosa p. 29, 47, 30, 53; Sestini p. 177 tab. VI 19; Sauley p. 64, 55; Lorichs tab. XXIII 1—4, 6; Boudard p. 259 tab. XXX 7, 9; Heiss p. 177 tab. XVIII 1—5; Delgado III p. 316 tab. CLVI 1—5; Zobel I p. 278 II p. 60, 198, inser. n. 361—364, 373, 378; Pujol *epigr.* n. 106 *a—c*.

Nummi hi perquam similes sunt Oscensibus (n. 47) et Iaccetanis (n. 48).

Delgado legit *olige*, cum antiquiores de *Olesa* hodierna cogitaverint. Heiss nomen illud vetustum putat servatum esse in *Olague* vico a Pompaelone chilion. 17 versus septentriones sito. Zobelius, qui hic *l* esse voluit z litteram, quam alibi *g* vertit, cogitavit de Gallico mansione itinerarii a Caesaraugusta Oscam versus m. p. XV distante (p. 451, 3) eamque convenire putat cum *Zuera* hodierna sita ad flumen Gallicum, hodie *Gallego*; propterea quod ibi a. 1860 nonaginta asses ita inscripti cum Oscensi uno n. 47 reperti sunt. Sed num Gallicum pro nomine Iberico vetusto haberi possit, ex *k(a)ligh(o)nu* Iberico a Romanis immutato, dubito: huic regioni nummos tribuendos esse certum videtur.

Antonius Ramis p. 259 (v. C I L II p. 498) observat nummos hos etiam in Balearibus reperiri. Cf. *klaisqm* n. 83, quos nummos Lorichs ab hisce non distinguit.

51.

SESARS

II. III.	Denarius, quinararius, as	<i>a</i>	caput barbatum	*N	ca
			q. imberbe; inscriptio in asse nulla	q. z	s
) (eques hastatus	$\text{z}\text{z}\text{z}\text{P}\text{z}\text{z}$	sesars
III.	Denarius, as, semis, quadrans	<i>b</i>	caput barbatum	*N	ca
			s. q. caput imberbe	s. et q. z	s
) (eques hastatus, equus s. pegasus, q. equus currens	$\text{z}\text{z}\text{z}\text{P}\text{z}\text{z}$	"

Lastanosa p. 32, 62, 34, 78; Sestini p. 197 s. tab. IX 2; Sauley p. 148, 118; Lorichs tab. XXX 1—6; Boudard p. 279 tab. XXXV 1—5; Heiss p. 178 tab. XVIII 1—5; Delgado III p. 381 tab. CLXXI 1—5; Zobel I tab. IV 9 II p. 60, inser. n. 356—60, 372, 377; Berlanga Hisp. anterom. p. 219; Pujol *bol. de la Acad.* V 1884 p. 352, *epigr.* n. 166 *a—c*.

Sestini cogitavit de Sisaraca Ptolemaei (II 6, 52), ut Berlanga: de *Ceserras* Delgado, Heiss de *Sisa* oppidis quae nunc sunt. Zobelius memorat Gessoriensis, qui in vulgatis editionibus Plinii (III § 23) inter conventus Tarraconensis populos exhibentur, in codicibus quibusdam Sessoriensis scriptos. Sed cum codex Leidensis *iesonenses* habeat, diu est quod Iessonenses emendavi (v. supra n. 20). Sesarsenses igitur ignoti: nummi frequentes docent civitatem eos habuisse non exiguam. Zobelius eos circa Labitolosam (C I L II p. 408) quaesivit; quod certis argumentis probari non potest. Propter *N litteras in adversa exstantes non procul a fuisse possunt ab Osca; v. n. 47, 48, 89. z iuxta z praeterea legitur n. 57: angulos litterae huius magis rotundos esse adnotat Berlanga. z pro *e* praeterea non comparat. * interdu punctum scriptam esse observavit Berlanga.

VI. REGIO POMPAELONENSIS

Quos ex hac regione provenisse nummos cum Antonio Delgado et Zobelio statuimus propter typicam similitudinem certasque quae sunt inter inscriptiones relationes et affinitates, eorum nomina diversa omnia paene omnino ignota sunt. Sane Zobelius quae ibi fuisse scimus oppida vetusta putabat emisisse nummos hosce Pompaelonem Contanorum (n. 53), Libiam qui inscripti sunt *lipaqz* (n. 55), Beleiam qui *alibqz* (n. 56), Octavioleam qui *uzaniath* (n. 58), Turisam sive potius Iturisam qui *trshs* (n. 57), Suissatio mansionem qui *arsals* (n. 52): sed haec omnia incertissima sunt. Aliqua cum probabilitate Iessonenses (n. 54) nummorum cum Oeassone scriptorum geographicorum componuntur. *Conquda* (n. 53) et *ed...hu* nomen non perscriptum (n. 53, 58) ne a Zobelio quidem explicantur.

Etiam eis montes Pyrenaeos in Aquitania late patuisse Iberorum sedes notum est; redeunt ibi et alia multa nomina certo Iberica et in Hispania quoque nota, veluti Elimberis sive potius Iiberris (prope *Auch*) et Iluro (*Oleron*); de quibus dixi in prolegomenon cap. IV. Neque vero nominibus illis satis multis ulla intercedit similitudo cum eis, quae nummi hi servaverunt soli. Tamen fieri potest, ut gentes quaedam regionis Pompaelonensis, quas in Hispania frustra quaerimus, in Aquitania potius sedes habuerint, ubi nummi eorum et ipsi reperiuntur, quamvis multo rarius quam in Hispania.

Nummi hi caput habent plerumque barbatus (varietates eius capitis Zobelius vidit triginta septem), rarius imberbe (varietatibus tredecim). Pone illud litterae exstant non raro singulares ζ , Θ , \mathcal{M} , $\mathcal{H}\mathcal{N}$; ante est paene ubique delphinus; hic illic pone caput aratrum est. In aversa denarii et asses equitem habent, qui sive ensem gerit (varietatibus viginti), sive iaculum (varietatibus duodecim), rarius ramum (varietatibus quinque); bis tantum hastam habet, semel una cum palma. Signa alia desunt. In semissibus est equus currens cum media luna, astro, littera singulari; in quadrantibus pegasus dimidius.

Nominum terminationes praeter paucas alibi quoque observatas, ut *irsones* (n. 54 cf. *adkls* n. 7, *isqrkleš* n. 8), *katan* (n. 53) cum *klsthn* (n. 47) et terminatis in *-ten-cen-escen* comparandam, novae accedunt in *arsahs* (n. 52), *trshs* (n. 57), *tyqas* (n. 55), *oelilyš* (n. 56). Conquda (n. 53) et Uzaniatha (n. 58), si addimus *a* finalem ex similitudine aliorum nominum, quae non repeto, videntur perscripta esse; *ed-hn* (n. 53, 58) terminationem habet aliunde quidem notam, sed singillatim, ut videtur, collocatam (n. 49, 52).

52.

ARSAHS

II. III.	As	<i>a</i>	caput imberbe) (eques sagittam tenens	DD ζ DN ζ	<i>arsahs</i>
		<i>b</i>	caput barbatus) (eques sagittam tenens	∇R ζ ∇H ζ	
III.	Denarius	<i>c</i>	caput barbatus) (eques ut supra	P ζ R ζ P ζ H ζ	"
	As	<i>d</i>	ut supra	∇R ζ ∇H ζ	
	Denarius, as	<i>e</i>	ut supra	∇R ζ ∇H ζ	"
	As	<i>f</i>	caput barbatus) (ut supra	M ∇R ζ ∇H ζ	š
	Denarius	<i>g</i>	caput barbatus) (ut supra	H \mathcal{N} ∇R ζ ∇N ζ	hn
		<i>h</i>	ut supra	∇R ζ ∇H ζ	"
		<i>i</i>	ut supra	∇R ζ ∇N ζ	"
		<i>k</i>	ut supra	∇R ζ ∇H ζ	"
IV.	Denarius	<i>l</i>	ut supra	∇R ζ ∇N ζ	"
		<i>m</i>	ut supra	∇R ζ ∇H ζ	"
		<i>n</i>	caput barbatus) (ut supra	M ∇R ζ ∇H ζ	š
	As	<i>o</i>	caput barbatus) (ut supra	H \mathcal{N} ∇R ζ ∇H ζ	hn
		<i>p</i>	ut supra	P ζ R ζ P ζ N ζ	"
		<i>q</i>	ut supra	∇R ζ ∇H ζ	"

IV.	As	r	caput barbatum) (ut supra	ΡΥΖΡΗΞ	arsahs
		s	ut supra	ΡΥΖΡΝΞ	"
		t	ut supra	ΡΥΖΡΗΞ	"
		u	caput barbatum) (ut supra	ΗΝ	kn
Semis	r	caput imberbe) (equus currens	ΡΥΖΡΗΞ	"	
			ΡΥΖΡΗΞ	"	

Lastanosa p. 34, 77, 36, 86; Sestini p. 112 s. tab. IV 15—16; Sauley p. 72, 64; Lorichs tab. VII 1—13; Boudard p. 177 tab. XVI 1—7; Heiss p. 248 tab. XXXII 1—7; Delgado III p. 24 ss. tab. XC 1—12; Zobel II p. 66 tab. V 9, 10, inscr. n. 412—432, 437; Pujol *rev. de ciencias hist.* II 1880/81 p. 562, *bol. de la Acad.* V 1884 p. 354 (c), *epigr.* n. 65 a—g.

a Zobelius p. 66 dedit ut exhibui, p. 263 ita ΡΥΖΡΝΞ.

Observa varietates scripturae in ΔΡΡΡ (Pujol addit Ρ) a, ΔΔCΡΡΡ r. ζζεε s. NH h.

Nummi hi frequentissimi varietates plurimas habent (potissimum in R et ζ litteris adhibendis), quas Zobelius enumerat; Pujol denarios sex tantum diversos vidit, asses decem, semisses duo atque omis-sa, quam dicit, anarchia palaeographica horum nummorum in exemplis suis sex tantum profert varietates. Etiam semi-ssis e plures exstare varietates adnotat Zobelius. Eius ordinem secutus sum.

Sestini legit *Bursada*, Delgado *arzahes*, Zobelius *arsaos*. Arsa nomen cum similibus frequens esse in Hispania adnotavi ad n. 40; tamen in ea regione, qua nummos hosce cunos esse typi docent, ignota est. Zobelius rettulit ad *Suissatio* mansionem itinerarii (p. 454, 9 Ravennatis p. 318, 6 *Seustatio*, Ptolemaei Σουσιςτωση Caristorum II 6, 64) prope *Iruña* inter *Alegria* et *Vitoria* oppida. Pujol ad *Iruña* ipsam. Certi nihil probari potest.

Μ littera, quae frequens additur in nummis huius regionis et vicinarum (v. n. 56 f. 60, 66, 71, 72, 80, 81), num idem ubique et quid omnino significet, incertum est. Cum Με et Μ iuxta adhibeantur (in n. 80), si oppidi nomen subest, cogitari potest de Segia Segida Segisama Segobriga Sethisa, aliis.

De ΗΝ vide adnotata ad n. 49.

Cf. praeterea ΔΔΞΔΞΖΗΝ *arsaqshn* n. 67.

53.

KNTAN—KNQD—ED...HN

III.	Denarius	a	caput barbatum) (eques ense tenens	ΩΝΞΧ	knq
		As	b	caput barbatum) (eques ense tenens	ΞΝΨΠ
III. IV.	As	c	caput barbatum) (eques hastatus	ΞΝΞΧ	"
		d	caput imberbe) (eques ense tenens	ΞΝΨΠ	"
		e	caput imberbe) (eques hastatus	ΞΝΞΧ	"
				ΞΝΨΠ	ed kn

Lastanosa p. 35, 84; Sauley p. 57, 49, 50, 51; Lorichs tab. XXII 1—5; Boudard p. 261 tab. XXX 5 p. 241 tab. XXXVII 11; Heiss p. 184 tab. XX 1—3 (aintzon) 1—4 (Belsinum); Delgado III p. 318 tab. CLVI 1—4; Zobel II p. 64 tab. V 7 (c), inscr. n. 400—404; Pujol *epigr.* n. 107 a—c.

Observa variare scripturam litterarum Ω Ω Ξ, Ψ Ψ Ψ. In e adnotat Pujol ε adversae vix distingui.

Delgado aversae inscriptionem legit *ontan*, Zobelius *kontan*, memor nominum similium, ut Concanorum Horatii (carm. III 4, 34) et Sillii (III 361), a quibus putantur diversi non esse Κονταν Strabonis (III 3, 8) et Κονίκαν (III 4, 12); memorat praeterea Carta (fortasse Canta?) mansionem Ravennatis prope Pompaelonem Monumenta linguae Ibericae.

(p. 311, 12), incertam omnino. Cf. etiam *Contucianco* gentis nomen CIL II 3120. Propter frequentiam nummos hosce tribuit Zobelius divinando Pompealoni, quae sane potuit nomen vetustum habuisse antequam novum accepit in honorem Pompei. Sed haec incerta esse apparet. Aequè ignoti sunt Conqudenses et Ed....h(o)-n(enses), qui redeunt n. 58, 67. Conquda nomen admonet de Lascuta Baeticae oppido (n. 147).

54.

IRSONES — KNQD

III.	Denarius	<i>a</i>	caput barbatum) (eques gladium tenens	ΩΝΣΧ ΙΜΟΝΕΣ	<i>irsones</i>	<i>knqd</i>
		<i>b</i>	ut supra	ΩΝΣΧ ΙΜΟΝΕΣ		
		<i>c</i>	ut supra	ΩΝΣΧ ΙΜΟΝΕΣ		
As	Semis	<i>d</i>	caput barbatum) (eques gladium tenens	ΙΜΟΝΕΣ	<i>irsones</i>	<i>knqd</i>
		<i>e</i>	caput imberbe) (ut supra	ΙΜΟΝΕΣ		
		<i>f</i>	caput imberbe) (equus currens	[ΙΜΟΝΕΣ] ΩΝΣΧ		
III. IV.	As	<i>g</i>	caput imberbe) (eques gladium tenens	ΙΜΟΝΕΣ	<i>irsones</i>	<i>knqd</i>
		<i>h</i>	caput barbatum) (eques gladium tenens	ΩΝΣΧ ΙΡΜΟΝΕΣ		
		<i>i</i>	caput imberbe) (ut supra	ΙΡΜΟΝΕΣ		
IV.	As	<i>k</i>	ut supra	ΙΡΜΟΝΕΣ	<i>irsones</i>	<i>knqd</i>
		<i>l</i>	ut supra	ΙΡΜΟΝΕΣ		
		<i>m</i>	caput barbatum) (ut supra	ΙΡΜΟΝΕΣ		
		<i>n</i>	ut supra	ΙΡΜΟΝΕΣ		
		<i>o</i>	ut supra	ΙΡΜΟΝΕΣ		
		<i>p</i>	ut supra	ΙΡΜΟΝΕΣ		
		<i>q</i>	ut supra	ΙΡΜΟΝΕΣ		
		<i>r</i>	ut supra	ΙΡΜΟΝΕΣ		
		<i>s</i>	caput imberbe) (ut supra	ΙΡΜΟΝΕΣ		

Lastanosa p. 22, 2. 222, 3; Sestini p. 99 s. tab. IV 1. 2; Sauley p. 57, 52—54; Lorichs tab. II 1. 4—9 III 1—5; Boudard p. 217 tab. XXII 1—7; Heiss p. 185 tab. XX. XXI 1. 2. 5. 11; Delgado III p. 269 ss. tab. CXLVII. CXLVIII 1—8 p. 291 s. tab. CLIII 1—5; Zobel I tab. VII 6 II p. 64, inscr. n. 380—399. 434; Pujol *epigr.* n. 122 *a—g* 123 *a—c*.

Denarium inscriptum ΧΣΩ) (ΙΜΝΕΣ, quem ex Heissio p. 186 tab. XX 3 (Belsinum) Delgado p. 247 s. tab. CXLV 3 (Iessonae) repetivit, Pujol *epigr.* n. 186 (p. 353) lectionis dubiae esse indicat; recte.

Sestini tribuit nummos hosce frequentes Orgiae-Isonae alicui, quam sibi linxit, Delgado Iessonae vel Irssonae item ignotae, Heiss Belsino sive Balsioni. Zobelius de Oeasone sive Oeassone Vasconum oppido cogi-

tavit, quod apud Strabonem (*Oḡz̄z̄oza* III 4, 10). Melam III 115. Marcianum p. 550. 14. Ptolemaeum III 6, 10 memoratur. Plinio (III § 29 IV § 110) *Olarso* est, hodie *Oyarzun*. Zobelii opinio non caret probabilitate, sed demonstrari nequit. Asses potissimum frequentissimi sunt.

Ad *e* Zobelius adnotat A litteram, quam in imagine huius nummi exhibet Lorichs tab. II 1, videri male lectam esse.

De *knqd* v. n. 53.

55.

LIPAQŠ

IV.	As		caput barbatur	⊙	
) (eques sagittam gerens	⊙⊥NHHΣM	<i>lipaq.</i>

Lastanosa p. 33, 71 male; Gaillard *catol. Garcia de la Torre* p. 84 tab. VII 3; Boudard p. 223 tab. XXV 6; Heiss p. 250 tab. XXXII 1 (*Libia* sive *Olibo*): Delgado III p. 306 s. tab. CLV; Zobel II p. 66, inser. n. 433; Pujol *épigr.* n. 133.

Pujol, qui de lectione dubitabat cum aliis, tamen existisse nummum a Gaillardo solo descriptum indeque a reliquis repetitum et inscriptionem ab eo exhibitam recte lectam esse exposuit in annotatione ad n. 133 p. 347 ss.

Libienses a Plinio inter conventus Caesaraugustani stipendiarios relati (III § 24). Libia itinerarii p. 394. 2 inter Tritium et Segisamunclum sita, quae Ptolemaei II 6, 54 *Oḡz̄z̄o* Veronum creditur esse, de quo dubito, num huc trahi possint incertum quidem est; sed nomen videtur apte comparari posse.

Lorichs tab. XXI 5 nummum Claudii exhibet (Eckhel VI p. 239) cui impressum est (N). Exhibet eum una cum Bilbilitanis; fortasse huc pertinet. Cf. etiam n. 19.

56.

OELIIQŠ

III.	As		<i>a</i>	caput imberbe	⊙	<i>a</i>
) (eques ramum gerens	⊙⊥NHHΣM	<i>oeliiq.</i>
			<i>b</i>	caput imberbe		
) (eques ramum gerens	⊙⊥NHHΣM	-
III. IV.	As		<i>c</i>	caput barbatur	⊙	-
) (eques ut supra	⊙⊥NHHΣM	-
IV.	As		<i>d</i>	ut supra		-
	Semis		<i>e</i>	caput barbatur	⊙	-
) (equus currens	⊙	-
			<i>f</i>	caput barbatur		-
) (equus currens	Λ, ⊙	-
	Triens		<i>g</i>	caput barbatur	⊙	-
) (pegasus dimidius	⊙	-

Sauley p. 79, 73; Lorichs tab. XV 4—6; Boudard p. 256 tab. XXX 1; Heiss p. 239 tab. XXX 1—5; Delgado III p. 423 ss. tab. CLXXXIV. CLXXXV 1—5; Zobel II p. 64, inser. n. 406—409, 435, 436, 438; Pujol *épigr.* n. 185 *a—d*.

Velienses Plinii, de quibus cogitaverunt Sauley et Delgado, conventus Cluniensis (III § 26). *Oḡz̄z̄o* Caristorum apud Ptolemaeum (II 6, 64). Belesia itinerarii (p. 454, 8 Belegia Ravennatis p. 318, 7) a Pompeione satis longe distans (m. p. LXVII secundum itinerarium), num recte huc trahantur a Delgado et Zobelio valde dubito.

De ⊙ et ⊙ vide n. 47; de Λ n. 52.

57.

TRSHS

IV. As	<i>a</i>	caput barbatum			
)	(eques ramum gerens	ΨΦΞΗΞ		<i>trshs</i>
	<i>b</i>	caput barbatum dextrorsum			
)	(eques palmam gerens	ΨΦΞΗΞ		"

Lorichs tab. XXX 3 non integram: Heiss p. 293 tab. XLI 1 non plene: Delgado III p. 431 tab. CLXXXV: Campaner *Memorial num.* IV 1877 79 p. 19 tab. I 3 primus plene: Zobel II p. 64 tab. V 8, inser. n. 410. 411; Pujol *bol. de la Acad.* IV 1884 p. 328. *epigr.* n. 172 *ab.*

Turissam itinerarii p. 455, 6 (Iturisa est apud Ravennatem p. 311. 14) a Pompaelone m. p. XXII, a summo Pyrenaeo m. p. XVIII sitam, quae est Ἰτούρησσα Vasconum apud Ptolemaeum II 6, 66, indicari putat Zobel: nescio an recte. Tarsosii vel quoquo modo Latine dicendi ab Iturisa valde differunt. Campaner legit *t(e)r(a)ses.*

Pujol affirmat *s* litteras ita formatas esse ut dedi in *a*, quem possidet. Similiter *z* et *z* iuxta usurpantur in n. 52 et 67. Forma plenior potest litteram finalem indicare.

58.

UZANIATH—ED...HN

IV. As	<i>a</i>	caput barbatum	FX HN		<i>ed hn</i>
)	(eques sagittam tenens	↑TPMIDΦ		<i>uzaniath</i>
	<i>b</i>	ut supra	FX HN		"
)		↑TPMIDΦ		"

Lorichs tab. XXXII 1: Heiss p. 249 tab. XXXII 1; Zobel II p. 64, inser. n. 405; Pujol *epigr.* n. 184 *ab.*

Zobelius putabat paenultimum elementum inscriptionis, quae in aversa est, *†* potius esse (*utanith*); sed exempla complura diligenter examinata comprobaverunt Lorichsii lectionem *▷*; ut adnotat Pujol. *▷* et *D*, item *▷* et *D* iuxta usurpantur pro *a*, quod sane mirum est; neque vero videtur cogitari posse de *r* littera, quae semper *Q* sive *Ϡ* est, si rotunde formatur. Observa *T*, de quo in prolegomenis dixi.

Zobelius coniecit Ottaniathum, ut legit, esse Ὀττανιόλλα Ptolemaei (II 6, 51), Cantabrorum oppidum. Sed Ὀττανιόλλα codicum Ptolemaei recte puto correctum est in Octaviolea, quod nomen novicium esse ex Octavii alicuius Romano et Iberico compositum iam Humboldtius observavit (*Untersuchungen* p. 50); similiter ut Graecurris et Pompaelo.

De Ed..h(o)n(ensibus) vide n. 53 et 67.

VII. REGIO TURIASONENSIS

In hac regione certum omnino est nummos, qui inscripti sunt *caiscal* (n. 59) et *duriasu* (n. 60), tribuendos esse Cascaeto et Turiasoni oppidis aliunde satis notis, quorum etiam nummi exstant Latini (n. 59^a 60^a). Atque Turiasonem caput fuisse regionis etiam illud indicat, quod nummi ei tribuendi omnium hic frequentissimi sunt. Minus certum est, quod in *aud* vocabulo nummorum *varaqus* inscriptorum (n. 63) Autrigonum, gentis in regione illa habitantis, nomen servari statuitur; quamquam non caret omni probabilitate. Propter typorum autem similitudinem tam nummi illi Varaquorum, quos inter Carpetanos vix quaeras (n. 63), quam Thitaquorum (n. 62) et Hotatucensium (n. 61) cum illis licet contribuere.

Nummi hi caput habent barbatum plerique, imberbe pauci, ut semis Cascantensis (n. 59 *d*) quadrans Cascantensis (n. 59 *e*) denarii quinarii asses semisses Turiasonenses (n. 60 *a* [interdum] *b h i k l n o r*) asses Varaquorum (n. 63 *b c g*): in semisse Turiasonensi uno caput Romae est (n. 60 *m*). Accedunt delphini, aratrum, litterae

singulares (⊙⊗⊗) vel inscriptiones nominum in aversa perscriptorum brevitate (A n. 59, 60). In aversa denariorum et assium equites plerumque hastam gerunt, raro iaculum. Semisses cum capite imberbi pegasum habent in aversa, cum capite barbato plerumque equum currentem.

De nominum terminationibus in *q̄s* et *es* dixi in prolegomenon cap. IV. Nummos Latinos Cascanti (n. 59^a) et Turiasonis (n. 60^a) cum Ibericis composui.

59.

CAIŠCAD
CASCANTUM

III. IV.	As	<i>a</i>	caput barbatum) (eques hastatus	A A ¹ MAX	<i>cai-cad</i>	-
	Semis	<i>b</i>	caput barbatum) (equus currens	A A ¹ MAX	-	-
IV.	As	<i>c</i>	caput barbatum) (eques hastatus	A A ¹ MAX	-	-
	Semis	<i>d</i>	caput imberbe) (equus currens	A ⊙ A ¹ MAX	<i>a</i>	-
	Quadrans	<i>e</i>	caput imberbe) (.	A A ¹	<i>cai</i>	-

Sestini p. 217; Saulcy p. 197, 160, 161; Lorichs tab. I 3—5 LXXIV 1; Boudard p. 156 tab. XIV 1, 2; Heiss p. 168 tab. XVI 1—5; Delgado III p. 76 tab. CXII 1—7; Zobel II p. 70, inser. n. 461, 462, 478, 479; Pujol *rev. de ciencias hist.* III 1881 p. 171ss., *epigr.* n. 83 a—c.

Pujol adnotat exstare etiam asses ita inscriptos A¹MAX et A¹MAX. Quadrantem *e* (Lorichs tab. I 3) ita re vera inscriptum esse idem Pujol testatur.

Delgado quanquam nummos Ibericos non Cascanto tribuit, sed Cisagadae, quam voluit, oppido ignoto. Boudard Ebuso (p. 160 tab. XI 3 nummum Ebusitanum male lectum exhibet), reliqui tamen omnes Cascantum municipium Latinorum veterum et conventus Caesaraugustani secundum Plinium (III § 24) indicari putant, quod hodie quoque *Cascante* est a Turiasone distans chil. 12. Recte omnino.

59a.

CASCANTUM

As	<i>a</i>	caput Tiberii cum epigraphe) (bos stans	MVNICIP·CASCANTVM S. CASC·VM cum siglis <i>ve</i> , C., CAS
Semis	<i>b</i>	ut supra	MVN·CASCANT

Florez I p. 341ss. tab. XVII 8—10 et III p. 42 tab. LXI 10; Eckhel I p. 44; Heiss p. 168s. tab. XVI 6—9; Delgado III p. 76 tab. CXII 1—7; Pujol *rev. de ciencias hist.* IV 1886 p. 128.

Plinius (III § 24) unicus testis, qui oppidi mentionem fecit, quanquam Cascantenses (non Cascantini) formam habet ex commentariis Agrippae fortasse sumptam, tamen quae in nummis legitur *Cascantum* forma potest genetiuis pluralis esse a Cascantes formatus. Sed possunt etiam Cascanta et Cascantum formae iuxta audita esse, ut *Zxxádx* et Sagineum: v. n. 40.

60.

DURIASU
TURIASO

II.	Denarius	<i>a</i>	caput barbatum (interdum imberbe)) (eques hastatus	A, Δ ΔϞϞϞϞ	<i>duriasu</i>	-
	Quinarius	<i>b</i>	caput imberbe) (eques coronam tollens et alterum equum ducens	A, Δ ΔϞϞϞϞ	-	-

III.	Denarius	<i>c</i>	caput barbatus) (eques hastatus	Λ. Δ. Μ ΔϙΛϙϙ↑	<i>duriasu</i>	<i>ca, du, s̄</i>	
		<i>d</i>	ut supra	Λ ΔϙΛϙϙ↑		"	"
	As	<i>e</i>	caput barbatus, delphini) (ut supra	Λ ΔϙΛϙϙ↑	"	"	"
		<i>f</i>	caput barbatus, delphini tres) (ut supra	ΔϙΛϙϙ↑	"	"	"
	Denarius	<i>g</i>	caput barbatus) (eques hastatus	Λ. Δ. Μ ΔϙΛϙϙ↑	"	"	"
		Quinarius	<i>h</i>	caput imberbe) (eques currens	Λ. Δ. Μ ΔϙΛϙϙ↑	"	"
	As		<i>i</i>	ut supra	Λ. Δ. Μ ΔϙΛϙϙ↑	"	"
		Denarius	<i>k</i>	ut supra	Λ ΔϙΛϙϙ↑	"	"
	Semis		<i>l</i>	caput imberbe) (pegasus currens	Λ ΔϙΛϙϙ↑	"	"
		<i>m</i>	caput Romae) (eques hastatus	Λ ΔϙΛϙϙ↑	"	"	"
		IV.	Denarius	<i>n</i>	caput imberbe) (eques hastatus	⊙ Δ⊙H⊙ϙ↑	<i>o</i>
	As			<i>o</i>	caput imberbe) (eques currens	Λ ΔϙΛϙϙ↑	<i>ca</i>
			<i>p</i>	caput barbatus) (eques sagittam tenens	Λ ΔϙΛϙϙ↑	"	"
	<i>q</i>		ut supra	Λ ΔϙΛϙϙ↑	"	"	
Semis	<i>r</i>		caput imberbe) (eques currens	Λ ΔϙΛϙϙ↑	"	"	

Lastanosa p. 22. 1. 32. 61. 33. 67. 34. 76. 36. 85. 90; Sestini p. 200 tab. IX 5—7; Sauley p. 107, 91. 135, 111; Lorchs tab. IV 1—13; Boudard p. 162 tab. XIV 9; Heiss p. 190 ss. tab. XXII 1—10; Delgado III p. 405 s. tab. CLXXIX—CLXXXIII 1—10 (Iberici); Zobel 1 tab. IV 25 VII 7. 8 II p. 70 tab. V 11. 12 [VI 1—5. 5bis nondum edita], inser. n. 439—460. 475—477; Pujol *bol. de la Acad.* V 1884 p. 353 VI 1885 p. 336, *epigr.* n. 171 a—g.

Pujol formas ⊙⊙⊙ϙϙ⊙, item ϙ⊙ϙ, s et z varias adnotat. Denarium *n* ut dedi inscriptum esse affirmat idem, non ut Zobelius dedit ΔϙΛϙϙ↑; H ex imitatione barbara orta videtur.

Ad Turiasonem Plinii (III § 24). Ptolemaei (II 6, 57 Τουρσιωνῶ; *Turiassonensis* est in titulo Burdigalensi Iulian *inscr. de Bordeaux* n. 23). itinerarii (p. 442, 4; Ravennatis p. 311, 1), de quo dixi CILII p. 405, nummos hosce frequentissimos auctores omnes rettulerunt.

De litteris singularibus in parte adversa adscriptis (Λ: Λ: Λ. Δ: Λ, Δ, Μ; ⊙) hic quoque dubitari potest, num re vera indicent nomina oppidorum foederatorum Calagurris Segobrigae O...?. Δ Turiasonem ipsam creditur indicare; Μ fortasse Silbim indicat nomen oppidi alterum, ut videtur (n. 60^a). Sed cf. adnotata ad n. 52.

De ⊙ vide n. 47.

Pujol adnotat tabulas Heissii et Antonii Delgado minime sufficere ad repraesentandas varietates frequentissimas nummorum Turiasonensium. Ipse primus edidit quinarium *b*, quem affirmat imitari nummos similes Cessetanos (n. 21), quamquam oppidi maritimi et longe remoti. Vidit eum in ipsa *Turazona*, quae est Turiaso vetus. Eundem auctorem secutus denarium *a* et quinarium *b* antiquissimos (II) esse volui.

In reliquis ordinem Zobelii secutus sum neque vero omnes varietates ab eo enumeratas repetivi, cum inscriptiones consentiant.

60a.

TURIASO

LATINI

As, semis, quadrans	a	caput mulieris laureatum	SILBIS		
) (eques paludatus (statua Augusti?)	TVRIASO		
		caput Augusti laureatum cum epigraphe			
Semis	b) (corona laurea	MVN · TVRIASO		
		caput mulieris velatum (Liviae)	TVRIASO		
) (corona laurea	MVN TVRIASO		
Semis	c		II viris L. Mario L. Novio L. Feneste(lla) L. Serano M. Caccil(io) Severo C. Val(erio) Aquilo M. (Caecilio) Severo C. Iul(io) Aquino ? Severo et Aquilo		
		d	caput Tiberii cum epigraphe	M. Sulp(icio) Lucan(o) M. Semp(ronio) Front(one) C. Cacc(ilio) Sere(no) M. Val(erio) Quad(rato) L. Caec(ilio) Aquin(o) M. Cel(tio) Palud(ato) M. Pont(io) Marso C. Mari(o) Vegeto aedilibus T. Sulp(icio) Q. Pont(io) Pla(cido) Mar(io) Vege(to) Lici(nio) Cres(cente) Recto et Maerino	
			e		
				f	

Florez II p. 600 tab. XLVI 1—13 XLVII. XLVIII 1—3; Eckhel I p. 59; Heiss p. 190ss. tab. XXII 11—30; Delgado III p. 406ss. tab. CLXXX—CLXXXIII 11—28.

In e quod legitur nomen *Cel(tius)* aut *Cel(sinus)* esse potest, sed cum lectio a Florezio solo servata sit, fuit fortasse *Gellius*.

61.

HZTCES

III.	As	a	caput barbatum	HTΨϵζ	hztes
) (eques hastatus		
IV.	As	b	caput barbatum	ϛ NTΨϵζ	k -
) (eques hastatus		
	Semis	c	caput barbatum	HTΨϵζ	-
) (eques		
Semis	d	caput barbatum	HTΨ	hz	
) (eques currens			

Lorichs tab. XVII 6; Boudard p. 198 tab. XIII 5; Heiss p. 174 tab. XVIII 1; Delgado III p. 251 tab. CLV 1, 2; Zobel II p. 70 [tab. VI 8 nondum edita], inscr. n. 470—472. 480; Pujol *bol. de la Acad.* IV 1884 p. 328 *b*, *epigr.* n. 149 a—c.

H etiam N et Ψ formas habet. Observa T et Ψ iuxta usurpata; ϵ < ϛ < ϵ acetatibus differunt. Semissi d inscriptionem ita ut dedi exhibet Pujol, qui seiscitanti mihi rescripsit litteram alteram ita formatam esse in exemplari musei Matritensis.

Delgado Hattecum sive Attacum, Heiss *etecas* sive Etoscam indicari putabant; Zobelius, qui *Ott...enses* legit. Atilianam mansionem itinerarii (p. 450, 3) prope Virovescam sitam; nulla omnino probabilitate. Nomen prorsus ignotum est. ✕ in *b* ad n. 50 aut ad n. 53 referri posse adnotavit Pujol.

62.

THITAQŠ

IV.	As	<i>a</i>	caput barbatur) (eques hastatus	⊕ ⊕ϣϣΣΜ		<i>thitaqš</i>	<i>th</i>
		<i>b</i>	caput barbatur) (eques gladium tenens	⊕ ⊕ϣϣΣΜ			"

Zobel II p. 15 et 70 tab. VI 9. 10. inscr. n. 473. 474; Pujol *epigr.* n. 169 *a b*.

Zobelius primus edidit exempla duo, quae Tarshasensibus (n. 57) simillima esse dicit. Etiam Pujol haec duo exemplaria sola novit.

Gens ignota, diversa a ϣϣΣΜ *ttaqš* n. 76 regionis Numantinae. Ττρολλία Carpetanorum apud Ptolemaeum II 6. 55 (ubi codd. aliquot Ττρολλία habent). Titulcia itin. p. 436, 1 (et Ravennatis p. 312, 9), quae circa Matritum quaeritur, nomine similis, situ diversa videtur.

63.

VARAQŠ—AUD

III.	As	<i>a</i>	caput barbatur) (eques hastatus	↑∇ ↑∇ϣ∇ΣΜ		<i>uaraqš</i>	<i>ua</i>
		<i>b</i>	caput imberbe) (eques hastatus	∇↑X ∇↑X			"
IV.	As	<i>c</i>	caput barbatur) (eques hastatus	↑∇ϣ∇ΣΜ ∇↑X		"	<i>aud</i>
		<i>d</i>	caput ut supra) (eques	↑∇ϣ∇ΣΜ			"
		<i>e</i>	caput imberbe) (eques hastatus	↑∇ϣ∇ΣΜ			"
		<i>f</i>	caput barbatur) (eques gladium tenens	↑∇ϣ∇ΣΜ			"
		<i>g</i>	caput imberbe sin.) (eques gladium tenens	↑∇ϣ∇ΣΜ			"

Lorichs tab. XXVI 8—11; Boudard p. 290 tab. XXXVII 10; Heiss p. 227 tab. XXIX 1—3; Delgado III p. 418 ss. tab. CLXXXIV 1—4; Zobel II p. 70 [tab. VI 6. 7 nondum edita], inscr. n. 463—469; Berlanga *Hisp. anter.* p. 197; Pujol *bol. de la Acad.* V 1884 p. 28, qui *c* exempla duo primus edidit, idem *epigr.* n. 70. 179 *a—g*.

Adversa in *a* interdum inscriptione caret. Typi et litterae admodum barbarae sunt; *c* Pujol *epigr.* n. 70, qui adnotat variare in his nummis formas D ∇ ∇ ∇, ⊕ ∇ ∇ ∇ ∇ ∇, ∇ ∇ ∇ ∇. Quem Delgado III p. 364 exhibet nummum inscriptum ∇∇∇ΣΜ sive ∇∇∇ΣΜ, aliunde notus non est (vide Pujol *epigr.* n. 189); fortasse male lectus est atque hac potius pertinet.

Heiss cogitavit de *Barojas* vico aliquo a Matrilo leugas duas versus septentriones et orientem sito, Delgado et Zobelius de *Vareia* sive *Varia* Beronum oppido memorato apud Livium (l. XCI) Strabonem (III 4, 5) Plinium, qui Iberum navium per CCLX m. p. a *Vareia* oppido capacem dicit (III § 21), Ptolemaeum (III 6, 54) itinerarium (p. 393, 2 *Vervia*). Unde cum *Autrigones* historicorum (Livii l. XCI, Flori IV 12. 47, Orosii VI 21) Melae (III 1) Plinii (III § 27) contermini fuerint Beronum, in aversa (*b c*) Delgado *Autrigonum* nomen indicari putat, quamquam sedes eorum videantur ad Cantabriam potius pertinuisse. Cogitari potest de Οὐάραδα Carpetanorum apud Ptolemaeum (II 6, 56) aliunde non nota; sane ab hac regione aliquantum distat.

VIII. REGIO CALAGURRITANA

Veri simillimum est nummos inscriptos *calagriqš* (n. 64) et *šegšanhš* (n. 66) recte tribui Calagurri et Segisamae urbibus notis. Inde reliqui propter typorum similitudinem et fortasse propter foedera (v. n. 69) cum illis coniungendi ad populos videntur referendi esse eiusdem regionis.

Habent hi nummi caput imberbe praeter n. 67 *d e* omnes, saepe cum inscriptione brevi et delphino uno binisve aliisque signis. Litterae singulares redeunt hic *Λ* (n. 66) *Α* (n. 69) *†* (n. 68), *ΗΝ* terminatio (n. 67). In aversa denarius et as equitem habent plerumque hasta infesta incurrentem, semel rem aliquam *Σ* litterae similem, fortasse scuticam vel flagellum, manu gerentem.

Terminationes nominum reliquorum similes (cf. n. 55. 56. 62. 63) sunt in *calagriqš* (n. 64) *arsaqshu* (n. 67) *lhuitšqš* (n. 69); *šegšanhš* (n. 66) componendum est cum *arsahš* (n. 52) *trshš* (n. 57). Perscripta videntur *ledšama* (n. 68) et *meduamum* (n. 70); quod fortasse exemplo Romano tribuendum est.

Nummi Latini huius regionis praeter Calagurritanos (n. 64^a) exstant Graceurritani (n. 65).

64.

CALAQRIQŠ

CALAGURRIS

III.	As	a	caput imberbe) (eques hastatus	Α†ΡΣΦΛΣΜ	<i>calagriqš</i>
III. IV.	As	b	caput imberbe) (eques hastatus	Α†ΡΣΦΛΣΜ	-
IV.	As	c	caput imberbe) (eques hastatus	Α†ΡΣΦΛΣΜ	„

Lastanosa p. 223, 12. 224, 13; Sauley p. 176, 134; Lorichs tab. III 9—12; Boudard p. 162 tab. XIV 4; Heiss p. 163 tab. XIV 1—3 (Calagurris); Delgado III p. 56 ss. tab. CIV 1—4 (Iberici et Latini); Zobel II p. 74 tab. VI 12. inser. n. 486—488; Pujol *rev. de ciencias hist.* III 1881 p. 175 ss., *epigr.* n. 84 a b. 85.

Formas litterarum varias *AAA*, *PP*, *ΦΦΦ*, *ΣΣΣ* in his nummis legi adnotavit Pujol. Quod forma Iberica unam tantum *r* habet, Latina duas, comparari potest *Ocuvri* Baeticae oppidum *CILII* p. 179. 846.

Ad Calagurrim nummos hosce Ibericos primus recte rettulit Delgado, qui inde potissimum progressus est ad litteras Ibericas explicandas. De Calagurri hac, quae est Nasia, postea Iulia dicta, ad *Citacos* fluvium sita, v. *CILII* p. 404.

64a.

CALAGURRIS

LATINI

As	a	caput viri nudum) (taurus stans	NASSICA CALAGVRRRI·IVLIA
Semis	b	caput Augusti) (caput bovis adversum	NASSICA C. Val(erius) C. Sex(tius) aediles
As	c	caput Augusti) (taurus stans	MVN·CAL·IVLIA II viris C. Mar(io) Cap(itone) Q. Urso II viri M. Memmi(us) L. Iunius II viris M. Plaet(orio) Tran(quillo) Q. Urso iter(um) L. Granio C. Valer(io) Q. Aemil(io) C. Post(umio) Mil(ite) Q. Antoni(o) L. Fabi(o) C. Valeri(o) L. Feni(o)

As		Augustus cum epigraphe	II viris L. Baebio P. Antestio C. Mar(io) M. Val(erio) Quad(rato) L. Baeb(io) Prisco C. Gran(io) Broc(eho) M. Lici(nio) Cape(lliano?) C. Ful(vio) Rutil(o) L(icinio)Valentino L(icinio) Novo C. Semp(ronio) P. Arri(o) C. Semp(ronio) Bare(ta) Q. Baeb(io) Flavo L(icinio) Prisco C(ornelio) Broccho
Semis, quadrans	<i>d</i>		
As, semis	<i>e</i>	Tiberius cum epigraphe	L. Ful(vio) Sparso L(icinio) Saturnino C(ornelio) Celer(e) C(ornelio) Recto T. Val(erio) Merula L. Val(erio) Flavo

Florez I p. 255 tab. XI 8—14 XII 1—12 XIII 1—11; Eckhel I p. 39; Heiss p. 164 ss. tab. XV. XVI 4—33; Delgado III p. 57 tab. CIV—CVIII 5—39.

Bareta cognomen viri redit CIL II 3628.

65.

GRACCURRIS

As	<i>a</i>	caput Tiberii cum epigraphe) (bos stans cum infula	MVN·GRACCVRIS
	<i>b</i>	caput Tiberii cum epigraphe) (caput bovis adversum	MVNICIP·GRACCVRIS

Florez II p. 448s. tab. XXVIII 2—4; Eckhel I p. 50; Heiss p. 174 tab. XVIII 1. 2; Delgado III p. 245 tab. CXLIV. CXLV 1—3.

66.

ŠEGŠANHŠ

SEGISAMA

III.	As	<i>a</i>	caput imberbe) (eques hastatus	М	šegšanhš
		<i>b</i>	caput imberbe) (eques hastatus	МЕІМРММ	

Sauley p. 168, 129; Lorichs tab. XXI 6. 7; Boudard p. 236 (sine tabula); Heiss p. 237 tab. XXX 1. 2 (Segisamo); Delgado III p. 376 tab. CLXIX 2; Zobel II p. 74, inscr. n. 489. 490; Berlanga Hisp. anterom. p. 197; Pujol *epigr.* n. 159 *a b*.

Delgado legit *segsanes*. De Segisamone v. CIL II p. 397 (ad n. 2915). 932; huius et Segisamae Iuliae, de qua Delgado cogitavit, et Segisamunculi nomina eiusdem stirpis sunt.

De М dixi ad n. 52.

67.

ARSAQSHN—ED...HN

III.	Denarius	<i>a</i>	caput imberbe) (eques hastatus	DCΞDΞHΛ	arsaqshn
------	----------	----------	-------------------------------------	---------	----------

IV.	As	<i>b</i>	caput imberbe) (eques hastatus	HΛ ▷◁▷▷Σ<	<i>ln</i> <i>arsays</i>
	Denarius	<i>c</i>	caput imberbe) (eques hastatus	▷◁▷▷Σ<HΛ	<i>arsaqshn</i>
	As	<i>d</i>	caput barbatus) (eques hastatus	HΛ ▷◁▷▷Σ<	<i>arsays</i>
		<i>e</i>	caput barbatus) (eques hastatus	ΞX HΛ ▷◁◊PΣ<	<i>ed ln</i> "

Sauley p. 168, 130; Heiss p. 249, 287 tab. XXXII 8 (Arsa) XL 13 (Arse inter Saguntinos); Delgado III p. 434 tab. CLXXXVI 1, 2; Zobel II p. 74 [tab. VI 11 nondum edita], inser. n. 481—485: Pujol *epigr.* n. 64 *a—d*.

Observa ξ et ζ iuxta positas in *a*. Praeterea ◊ forma *r* vetusta hic quoque redit in nummis recentissimis. Inscriptionem *c* Pujol *epigr.* n. 64 ex asse profert.

De HΛ vide adnotata ad n. 49.

Zobelius nummos hosce nomine gentis ignotae inscriptos tribuit Deobrigae Autrigonum urbi apud Ptolemaeum (II 6, 52) et itinerarii (p. 451, 4) circa *Miranda del Ebro* quaerendae, quod putat huius regionis fuisse oppidum primarium; id quod admodum incertum esse patet. Ad Celtiberiam septentrionalem pertinere etiam Delgado credidit.

68.

LEDISAMA

III.	As	<i>a</i>	caput imberbe) (eques hastatus	† †EΧΛΜΡΥΡ	<i>ledisama</i>
		<i>b</i>	ut supra	† †EΧΛΜΡΥΡ	"

Lorichs p. 223 tab. XVII 1; Heiss p. 247 tab. XXXII 1 (Letisama); Delgado III p. 304s. tab. CLV; Zobel II p. 74, inser. n. 491; Pujol *epigr.* n. 132 *a b*.

Pujol varietates duas hasce novit solas inscriptionis, typorum praeterea alias duas.

Delgado rettulit hos nummos ad Bletisam (*Ledesma*) prope Salmanticam, cum probabilitate exigua: *Ledesma* nomen novicium fortasse eiusdem originis est atque oppidi veteris in hoc nummo indicati.

69.

LHUITSQS

III. IV.	As	<i>a</i>	caput imberbe) (eques hastatus hamum (?) gerens	A †H†ΛΥΜΣΜ	<i>ca</i> <i>lhuitsqs</i>
		<i>b</i>	ut supra	A †N†ΛΥΜΣΜ	"

Lorichs tab. XVIbis 5, 6; Boudard p. 227s. tab. XXV 3, 5; Heiss p. 252 tab. XXXII 1, 2 (Lantza); Delgado III p. 433 tab. CLXXXVI 1, 2 qui non vidit; Zobel II p. 74 [tab. VII 1 quae nondum prodit], inser. n. 495, 496; Pujol *bol. de la Acad.* IV 1884 p. 321 qui vidit exempla octo diversa. *epigr.* n. 134 *a b*.

Delgado *Levitenses*, Zobel *Loritenses* legerunt. Delgado et Heiss etiam de Lancia cogitaverant. Zobel gentem ignotam referendam esse coniecit aut ad Horeim aut ad Graecurrim, cuius cum nummi essent aetatis Tiberii (n. 65), probabile putat etiam antiquiores existisse. Zobel A ad Calagurrim refert; Pujol observat etiam cogitari posse de Cascanto (n. 59) *cañesa* (n. 91) *carpea* (n. 100, 102) *carraus* (n. 71) et propter typos locoque, nudo nummi illi provenierint, servati illi plerique Caesaraugustae, e regione Agredae (n. 79), cogitavit de *Lubia* oppido inter *Soria* et *Almazan* sito; nam Lobetanos nimis distare. In *Lubia* loco nummos multos resque antiquas reperiri adnotavit Saavedra *bol. de la Acad.* V 1884 p. 6.

70.

MEDUAINUM

III. As	a	caput imberbe) (eques hastatus	𐌚𐌚𐌆𐌆𐌚𐌚𐌚𐌚𐌚𐌚	<i>meduainum</i>
IV. As	b	caput imberbe) (eques hastatus	𐌚𐌚𐌆𐌆𐌚𐌚𐌚𐌚𐌚𐌚	„

Sestini p. 196 tab. VI 18; Sauley p. 190, 146; Lorichs tab. XIII 3; Boudard p. 298 tab. XXXIX 7, 8; Heiss p. 291 tab. XLI 1 (Medainum); Delgado III p. 310 tab. CLV; Zobel II p. 74. inscr. n. 492—494; Pujol *epigr.* n. 140 *a—c.*

In *b* pro *P* etiam *▷* scribitur.

Zobel comparavit propter radices nominum similes Medobrigam sive Meidubrigam et Meidunium Gal-
laeciae (C I L II 760. 2520); etiam *Medamus* nomen virile huc trahemus aliaque Celtica, quae composita sunt
proleg. c. IV § 35 extr.

III. CELTIBERIA INTERIOR

Typorum similitudo quaedam in nummis conspicua et artificii aequabilitas comprehendere nos cogit regiones vastas a populis eis olim habitatas, qui proprie dici solebant Celtiberi, id est Pelendones, Arevaci, Lusones, Lobetani aliique minores. Hodie provinciae sunt *de Soria, Guadalajara, Cuenca* et particulae provinciarum *de Burgos, Zaragoza, Teruel*.

Caput hi nummi exhibent viri capillis vario modo tortis, imberbe in antiquioribus, in recentioribus barbaturum, torque ornatum semper. Additae sunt pone caput litterae interdum singulares vel breves inscriptiones, ante delphini unus duove. In aversa parte denarii et asses habent equitem hastatum supra lineam, in barbaricis regionum magis versus septentriones sitarum, qui recentiores sunt, equitem gerentem rem aliquam non satis perspicuam hamo similem (*un gancho*), quae tamen etiam tuba vel potius cornu esse potest. Signa praeterea addita sunt nulla. In semisse typi soliti, equus currens, in quadrante pegasi pars dimidia hic quoque exstant. Inscriptiones plerumque supra lineam scriptae sunt, interdum distributae in versus duos: in recentissimis, ubi linea deest, inscriptio aut in semicirculum disposita aut intra duas lineas parallelas inclusa est.

Regiones huius partis tres distinximus Numantinam, non usque quaque certam, Bilbilitanam Segobrigensem: quae satis probabiliter circumscriptae sunt. Sunt autem regionis Numantinae (IX) oppida plus minus certa septem (n. 71—77), incerta item septem (n. 78—84); nisi unum ex eis (n. 82) certis vel probabiliter definiendis ascribere mavis. Regionis Bilbilitanae (X) e quattuor oppidis tria certa sunt (n. 85—87), incertum unum (n. 88): Segobrigensis denique (XI) paene certa quinque (n. 89, 90, 91, 94, 95), incerta duo (n. 92, 93).

IX. REGIO NUMANTINA

Ad meridiem ab regione ea, quam proximo capite comprehendimus, usque fere ad Durii superioris ripam et Cluniam urbem, in provinciis quae nunc sunt *de Burgos* et *de Soria*, habitabant populi frequentes. Quorum non nullis, qui aliunde noti sunt, nummi tribui possunt, qui typos similes exhibent, aliqua cum probabilitate hi, qui infra scripti sunt: *caraves* et *caralus* inscripti (n. 71). Virovescae (n. 72). Orsavae sive fortasse Ursonis (n. 73), Uxamae (n. 74), Tittorum (n. 76). His accedunt Cluniae Latini (n. 77). Minus certi sunt *aregrads* et *aveigratq̄s* inscripti (n. 79), quos sive Numantiae sive *Ayreda* oppido hodierno. *hilauces* (n. 75), quos Voluce mansioni, *lutaq̄s* (n. 82), quos Lutiae viri docti Hispani adscripserunt. Reliqui incerti sunt, sed propter typorum aequabilitatem et nomina coniuncta cum illis contribuendi, *aratq̄s* (n. 78: hi Zobelio ad Cluniam pertinere visi sunt), *coalaq̄s* (n. 80) *ilaca[p]q̄s* (n. 81) *uardus* (n. 84) *blašqm* (n. 83) *ššs* (n. 75, 79) inscripti. Aequae incertae sunt litterae singulares in adversa vel in aversa adscriptae \mathcal{M} (n. 71, 72, 80, 81). \circ vel \odot (n. 73, 74, 79), \mathcal{r} (n. 78), \mathcal{H} (n. 79). Non raro initiales sunt nominis in aversa inscripti (n. 72—76, 78, 80, 83, 84). Quaeri potest, num recte Zobelius regioni nomen dederit propter gloriam, quam Numantia nacta est obsidione celeberrima, ab oppido illo fortasse per se non admodum nobili. Nominis certe eius in nummis vestigium nullum est: sed in re incerta nolui nomen et ordinem a viro docto proposita mutare, donec certiora aliunde edocebimur.

Nummi hi exhibent caput plerumque imberbe (varietatibus circiter quinquaginta quinque), rarius barbatus in paullo recentioribus (varietatibus undecim). Pone caput paene ubique sive inscriptio breviata sive littera singularis est: praeterea adduntur signa varia, delphini, aratrum, luna media; in nummo uno delphini tres. In aversa denarii et asses equitem habent plerumque hastatum; raro quod gerit unco vel hamo simile est. Signa absunt, uno excepto Orsaveni (n. 73), qui mediam lunam habet. Semisses hic quoque equum currentem, trientes et quadrantes vel equum habent vel pegasus dimidium. Inscriptiones aut supra lineam stant aut in versus duos distributae, in recentioribus sine linea in semicirculum aut inter lineas parallelas duas inclusae.

71.

CARALUES

III.	As	<i>a</i>	caput imberbe) (eques hastatus	$\Delta\mathcal{R}$ $\Delta\mathcal{P}\mathcal{P}\uparrow\mathcal{E}\mathcal{Z}$	<i>caraves</i>	<i>cal</i>
III. IV.	As	<i>b</i>	caput imberbe) (eques hastatus	\mathcal{M} $\Delta\mathcal{P}\mathcal{P}\uparrow\mathcal{Z}$	<i>caralus</i>	\mathcal{Z}

Sauley p. 151, 119; Lorichs tab. I 6. 7; Boudard p. 164 tab. XV 2. 6; Heiss p. 188 tab. XXI 1 (Caravi, *b* omisit); Delgado III p. 63 ss. tab. CVIII 1 e Lorichsio (*b*): Zobel II p. 78 et p. 102 e Lorichsio (*b*), inser. n. 501. 646; Berlanga Hisp. anterom. p. 197; Pujol *rev. de ciencias hist.* III 1881 p. 176 s., *epigr.* n. 86. 87 *a b*.

Pujol adnotat in assibus tribus diversis, qui noti sunt, variare Δ et Δ , \diamond et \mathcal{P} , \uparrow et \mathcal{P} .

Asses *a* et *b*, quos Lorichs composuit, quamvis diversi sint, tamen vix videntur disiungi posse, ut disinxerunt Zobelius, qui *b* tribuebat regioni Carthaginensi et Caralvensibus ignotis, et Pujol; Delgado legit *caralobies* et nummos ex Aragonia provenire putat. Cum praesertim ne de lectione quidem *b* satis constet, nolui ab *a* seiungere. Tamen Pujol propter typos *b* loco ab *a* diverso eusum esse pro certo habet. Ceterum litteras singulas interdum suppressi docent imprimis nummi *carpym carpea carpa* inscripti (n. 102).

$\text{Καλαυουίς πύλις Κελετρίωνων}$ cum Κεραπέζης memorata in Ti. Graecii expeditione apud Appianum Iber. 43 in itineraio (p. 443, 1) ponitur inter Turiasonem et Caesaraugustam. Tamen propter typos huic regioni adscripsit Zobelius, quod non tuto. Situs eius decem a *Borja* chiliom. distare dicitur. In *cal* videtur Calagurris (n. 64) indicari; cf. n. 69. De \mathcal{M} vide adnotata ad n. 52.

72.

VIRHUIAS

III.	As	<i>a</i>	caput imberbe) (eques hastatus	$\uparrow\mathcal{N}$ $\uparrow\mathcal{N}\mathcal{O}\mathcal{H}\uparrow-\mathcal{N}\mathcal{P}$	<i>uirhuia</i>	<i>ui</i>
IV.	As	<i>b</i>	caput imberbe) (eques hastatus	\uparrow $\uparrow\mathcal{N}\mathcal{O}\mathcal{H}\uparrow-\mathcal{N}\mathcal{P}\mathcal{Z}$	<i>uirhuia</i>	<i>u</i>

IV.	As	<i>c</i>	caput imberbe	↑		<i>u</i>
)	(equus hastatus	↑↑♀H↑-↑P		<i>uirhaia</i>
	Semis	<i>d</i>	caput imberbe	↑		-
)	(equus currens	↖ ↑♀OH		<i>s uirh</i>

Lastanosa p. 33, 69; Lorichs tab. XXIV 5. 6; Boudard p. 290 tab. 6. 9; Heiss p. 238 tab. XXX 1—3 (Virovesca); Delgado p. 427 s. tab. CLXXXV 1—4 (*Virecia*); Zobel II p. 82, inser. n. 544—546, 563; Berlanga Hisp. anterom. p. 197; Pujol *epigr.* n. 180 a—c.

Pujol in *c* clausulam ita exhibet ↑D.

Delgado legit *Virecia de los Escos*, quem populum sane aliunde non novimus. In Virovesca forma Latina videtur redire terminatio, quae exstat in *untcescen* (n. 6) *aušescen* (n. 18) *laišescen* (n. 19) *iltrošescen* (n. 31) *sethiscen* (n. 39).

Quamquam pronum sit cum Delgado de Virovesca cogitare, quam Plinius III § 27 et Ptolemaeus II 6, 52 Autrignonibus tribuunt, et itinerarium (p. 394, 4; 450, 2; 454, 5) iuxta Segisamonem et Tritium collocat, tamen Zobelius eam nimis distare putat a vicinia ea. cui typi nummorum horum convenient. Unde Beronibus eos tribuit Autrignonum vicinis, ex bello Alexandrino c. 53, 1, e Livii libro XCI, Strabone III 4. 5. 12. Ptolemaeo II 6, 54 notis. Quibus cum ipse Ptolemaeus Tritium tribuat (v. CIL II p. 394). erit qui Virovescam. hodie *Briuesca*, nimium distare non creditur. Ceterum etiam idem nomen variis locis exstare potuit.

De ↖ vide adnotata ad n. 52.

73.

ORSAU

III.	As	<i>a</i>	caput barbatum	□		<i>o</i>
)	(equus hastatus	□◇♂P↑		<i>orsau</i>
		<i>b</i>	caput imberbe	□		-
)	(equus hastatus	□◇♂P↑		-
IV.	Semis	<i>c</i>	caput imberbe	□		-
)	(equus currens	□♀♂P↑		-
	Quadrans	<i>d</i>	caput imberbe	□		-
)	(equus currens	□♀♂		<i>ors</i>
	As	<i>e</i>	caput barbatum	□		-
)	(equus hastatus	□♀♂P↑		<i>orsau</i>
	Semis	<i>f</i>	caput barbatum	□		-
)	(equus currens	↖ □♀♂P↑		<i>š orsau</i>

Lastanosa p. 29, 48. 222, 4; Sestini p. 174 tab. VI 18; Sauley p. 50, 42—44; Lorichs tab. XXIV 1—3; Boudard p. 264 tab. XXX 3—6; Heiss p. 187 tab. XXI 1—4 (Bursao); Delgado III p. 320 tab. CLVI 1—3; Zobel II p. 78 [tab. VII 2. 3 nondum edita], inser. n. 498—500, 550, 551, 566; Berlanga Hisp. anterom. p. 197; Pujol *bol. de la Acad.* III 1883 p. 76, *epigr.* n. 153 a—c.

Assem *b* ita exhibet Pujol □♀♂P↑.

Sauley legit Orospea, Delgado *orsao* sive Bursavo. Bursao num mentionem fecerunt cum Cascantinis et Graccurritanis Livius I. XCI, Bursaoensium Plinius inter stipendiarios conventus Caesaraugustani III § 24; in hodierna *Borja* nomen vetustum creditur superesse. Nomen Ibericum *orsau*, cum Ursaone sive Ur-one Baetica componendum, Romanis fortasse sonum Bursavonis praebuit. Neque vero cum Zobelio inde putaverim □ litterae hic et in aliis nummis (v. n. 74, 80) sonum *b* litterae habuisse.

De ↖ vide adnotata ad n. 52; de □ dixi ad n. 47.

74.

UŠAMUS

UXAMA

III. IV.	As	<i>a</i>	caput imberbe	↑↖		<i>u</i>
)	(equus hastatus	↑↖D♀↑↑		<i>ušamus</i>

IV.	As	<i>b</i>	caput imberbe	↑M	<i>uš</i>
)	(eques hastatus	↑MDW↑↑	
	<i>c</i>	caput imberbe	O	<i>ušamus</i>	
)	(eques hastatus		↑MPE↑↑

Sestini p. 202 tab. X 7: Saulcy p. 180, 136 ex Sestinio; Lorichs tab. XXI 8. 9: Boudard p. 285 tab. XXXVII 13; Heiss p. 236 tab. XXX 1. 2 (Ausama); Delgado III p. 430s. tab. CLXXXVI 1. 2; Zobel II p. 16s. et 82, inser. n. 540—543; Pujol *epigr.* n. 181 a—c.

Formas litterarum exhibeo secundum Pujol.

Ad Uxamam primus rettulit Delgado. Heiss observat nummos hosce provenire frequentes ex *Osma* hodierna. De Uxama v. CIL II p. 387.

In *c* O pro *b* habuit et ad Bellos rettulit Zobel; v. n. 47. 74. De Argaelis *arcailiqš* v. n. 90. Neque tamen propterea quod in Argaelorum nummo illo *uš* adscriptum est, hunc tribuere necessarium est Uxamae Barcae Autrigonum urbi Ptolemaei (II 6, 50), quae hodie *Osma* et ipsa dicitur inter *Miranda* et *Orduña* in *Vizcaya* sita. Visi enim sunt typi huius nummi Celtiberiae interiori convenire, uon septentrionali.

75.

HILAUCES VOLUCE? — ŠHŠ

III.	Denarius	<i>a</i>	caput imberbe	HO	<i>hilaucu</i>	<i>ho</i>
)	(eques hastatus	HNYF↑V↑		
	As	<i>b</i>	caput imberbe	H	<i>hilauces</i>	"
)	(eques hamum gerens	HNYF↑V↑		
		<i>c</i>	caput imberbe	H		
)	(eques hamum gerens	HNYF↑-VŁŁ		
		<i>d</i>	caput imberbe	H		
)	(eques hamum gerens	HNYD↑ *ŁŁ		
	Semis	<i>e</i>	caput imberbe	HNYF↑V-ŁŁ	<i>hilauce-es</i>	"
		<i>f</i>	caput imberbe	H		
IV.	As	<i>g</i>	caput barbatum	MHM	<i>hilauciqš</i>	<i>šhš</i>
)	(eques hamum gerens	HNYD↑VNYM		
	Semis	<i>h</i>	caput barbatum	MHM	<i>hilauciqš</i>	"
)	(eques hamum gerens	HNYD↑VNYM		
		<i>i</i>	caput imberbe	MHM		
)	(equus currens	HNYD↑VNYM		

Lorichs tab. XVII 8 XVIII 3—6 XIX 5; Boudard p. 169 tab. XX 5—10; Heiss p. 242 tab. XXXI 1—5 (Olbega); Delgado I p. CXXIX. III p. 261ss. tab. CXLVI—CXLVII 1—5; Zobel II p. 80 [tab. VIII 1—5 inedita], inser. n. 533—539. 561. 562; Berlanga Hisp. anterom. p. 217; Pujol *epigr.* n. 144 a—c.

Berlanga legit *h(c)ilaucu*, *v* et *v* *c* et *ce* (in nummis *ch*).

Semissem *f* Pujol adnotat *epigr.* n. 151 non recte lectum esse, sed potius exhibere *HW*, de quo vide adnotata ad n. 49. Semissem *i* non recte lectum putat Pujol.

Θξξωωα Arevaeorum oppidum apud Ptolemaeum II 6, 55, Voluce mansionem itinerarii inter Uxamam et Numantiam (p. 442, 1) indicari putavit Zobelius non sine probabilitate quadam, nam mansio exigua ex oppido vetusto superfluisse potest. Num etiam Volciani a Livio memorati (XXI 19, 8. 11) huc pertineant, ut idem proposuit, incertum.

Nomen admet *Xiloca* (olim fortasse Hilauca) fluvii prope Bilbilim. Quid *šhš* (*g—i*) sit, quod redit n. 79, ignotum est.

76.

TTAQŠ

III.	As	a	caput imberbe) (eques hastatus	Ψ ΨΨΞΜ	<i>ttayq</i>	<i>t</i>
III. IV.	As	b	caput imberbe) (eques hastatus	ΨΜ ΨΨΞΜ	-	<i>ts</i>
	Semis	c	caput imberbe) (equus currens	Ψ ΨΨΞ-Μ	-	<i>t</i>
IV.	As	d	caput barbatum) (eques hastatus	Ψ ΨΨΞΜ	-	-
	Quadrans	e	caput barbatum) (equus currens	Ψ ΨΨΞΜ	-	-

Lastanosa p. 33, 70; Sestini p. 89 tab. III 12—14; Sauley p. 187, 142—144; Lorichs tab. XIV 7—13; Boudard p. 297 tab. XXXIX 5—6; Heiss p. 234 tab. XXX 1—5; Delgado III p. 491 s. tab. CLXXX 1—4; Zobel II p. 15 et 78 [tab. VII 6—8 inedita], inser. n. 508—512. 553. 567; Pujol *bol. de la Acad.* III 1853 p. 74 V 1854 p. 349. *epigr.* n. 174 a b.

Τίτρα apud Polybium XXXV 2, 3 memorantur cum Bellis. Τίτρα apud Appianum Iber. 44 in bello a Ti. Graccho gesto iuxta Segedam, Tutia apud Florum III 22 inter Oscan Termes Valentiam [Velucam? Zobelius coniecit] Uxamam Calagurrim. Illi genti Zobelius nummos hosce frequentissimos tribuit, qui reperi soleant in provinciis quae nunc sunt de *Guadalajara, Zaragoza, Soría*. De *Atienza* cogitaverat Delgado, de Sisapone Sestini. Cf. ΘΨΨΞΜ *thitayq* n. 62, a quibus tamen hi nummi certo diversi sunt.

77.

CLUNIA

As	a	caput imberbe) (eques hastatus	CLOVNIOQ	<i>(lounioqum)</i>
	b	caput Tiberii cum epigraphe) (bos stans sin.	CLVNIA III vit(is) Cn. Pomp(eio) M. Anto(nio) T. Anto(nio) M. Iul(io) Seran(o) C. Aem(ilio) Met(ell)o T. Cor(nelio) Ma-te(rno) L. Caec(ilio) Pres(so) C. Ael(io) Caud(ino)	
		(sigillum apri mpressum)	L. Iul(io) Ruf(o) T. Cal-p(urnio) Con... T. Pomp(eio) Lon(zo) P. Iul(io) Nep(ote) C. Arr(icio) T. Cacl(ia) Pompeia Resti-tuto C. Cacl(ia) Caud(ino)	
Semis	c		L. Iul(ianio) Rufin(o) T. Consi(dio) T. Cren-tio Long(o) P. Anto(nio) aed(ilibus) L. Domi(tio) Robu(sto) T. Octav(io) Metal-lico	

Semis	<i>d</i>) (aper stans	aed(ilibus) M. Lucr(etio) Ter(tio) C. Calp(urnio) Varo L. Semp(ronio) Ruf(o) Cn. Ar(rio) Gracili
-------	----------	----------------	---

Florez I p. 364 ss. tab. XIX 11—13 XX 1—3 II p. 641 tab. LII 13; Eckhel I p. 46; Heiss p. 229 ss. tab. XIX 1—8bis; Delgado III p. 97 ss. tab. CXXI—CXXII 1—12; Pujol *rev. de ciencias hist.* IV 1886 p. 147 ss.

De Clunia dixi C I L II p. 382; de *Clunioq(um)* terminatione Iberica vide prolegomeon cap. IV § 47.

78.

ARATQŠ

III. IV.	As	<i>a</i>	caput imberbe) (eques hastatus	Ⓟ ⓅⓅⓅⓅⓅ	<i>a</i> <i>aratqš</i>
	Semis	<i>b</i>	caput barbatum) (equus currens	Ⓡ ⓅⓅⓅⓇ	<i>g arats</i>
		<i>c</i>	caput barbatum) (eques hastatus	ⓇⓇ Ⓟ...Ⓟ..	<i>ru?</i> <i>a...t..</i>
	Quadrans	<i>d</i>	caput imberbe) (pegasus dimidius	ⓅⓅⓅⓇ	<i>arats</i>

Lastanosa p. 33, 72 male; Lorichs tab. XXV 7. 8; Boudard p. 178 tab. XXXII 4—6; Heiss p. 226 tab. XXIX 1. 2 (*Aratza*); Delgado III p. 16 tab. LXXXVIII 1—3; Zobel II p. 82, inscr. n. 547. 564. 574; Pujol *rev. de ciencias hist.* II 1880/81 p. 549. *epigr.* n. 60 *a—c*.

Pro Ⓟ etiam Ⓡ in nummis hisce exstat, teste Pujol. In *b* (Zobel n. 564) quid Ⓡ (*g*) significet incertum.

Semissem *c* ineditum, in quo eques est ut in Turiasonensi uno (n. 60 *m*), habet Pujol *epigr.* n. 60^c, qui adnotat in adversa ⓇⓇ vel ⓇⓇ discerni, Ⓡ certam, Ⓡ (*r*) veri simillimam esse; quae in aversa appareant, ad hos nummos ducere.

Arandae tribuit Delgado, qui legit *aratekos* et nummos hosce ait provenire e provincia de *Burgos*; Cluniae (v. n. 77) adscripsit Zobelius, absque certis argumentis uterque, quamquam typi nummorum Latinorum similes sunt.

79.

AREIQRADS—ŠHŠ

III.	Denarius	<i>a</i>	caput imberbe) (eques hastatus	Ⓡ ⓅⓇⓇⓇⓇⓇ	<i>o</i> <i>areqrads</i>
	As	<i>b</i>	ut supra	ⓅⓇⓇⓇⓇⓇ	<i>aregrad</i>
		<i>c</i>	ut supra	ⓅⓇⓇⓇⓇⓇ	"
		<i>d</i>	ut supra	ⓇⓇⓇⓇⓇⓇ	"
		<i>e</i>	ut supra	H ⓇⓇⓇⓇⓇⓇ	<i>h</i>
	Semis	<i>f</i>	caput imberbe) (equus currens	ⓇⓇ	<i>ar</i>
		<i>g</i>	caput imberbe) (gallus stans	ⓇⓇⓇⓇⓇⓇ	<i>aregrad</i>
		<i>h</i>	caput imberbe) (gallus stans	ⓇⓇⓇ	<i>are</i>
	Quadrans	<i>i</i>	caput imberbe) (pegasus dimidius	ⓇⓇⓇⓇⓇⓇ-X	<i>aregra d</i>
		<i>k</i>	caput imberbe) (equus currens	ⓇⓇⓇⓇ Ⓡ X	<i>šhš</i> <i>a d</i>

III.	Quadrans	<i>l</i>	caput imberbe) (equus currens	ΛΗΜ ▷ Χς	<i>ahs</i> <i>a ds</i>	
III. IV.	Denarius	<i>m</i>	caput imberbe) (eques hastatus	ΛΗΜ ▷ϙεΣο-▷Χς	<i>areqr ads</i>	
		<i>n</i>	caput imberbe) (eques hastatus	▷ϙεΣϙ-▷Χς	-	
	As	<i>o</i>	caput imberbe) (eques hastatus	▷ϙεΣϙ-▷Χς	-	
		<i>p</i>	ut supra	▷ϙεΣϙ-▷Χς	-	
	Semis	<i>q</i>	caput imberbe) (gallus stans	ΛΗΜ ▷ϙεΣϙΡΧς	-	
		<i>r</i>	caput imberbe) (gallus stans	ΛΗΜ ▷ϙε-ΣϙDΧς	<i>are qrad</i>	
IV.	As	<i>s</i>	caput imberbe) (eques hamum tenens	ΛΗΜ ▷ϙεΛΣϙ▷Χς	<i>areiqrad</i>	
		<i>t</i>	ut supra	ΛΗΜ ▷ϙεΛΣϙΡϙΣΜ	<i>areiqratq</i>	
	Semis	<i>u</i>	ut supra	Λ·Η·Μ· ▷ϙεΛΣϙDϙΣΜ	-	
		<i>v</i>	caput imberbe) (eques palmam gerens	▷ϙεΣϙΡΧ	<i>areqrad</i>	
	Semis	<i>w</i>	ut supra	ΛΗΜ ▷ϙεΛΣϙ▷Χς	<i>areiqrad</i>	
		<i>x</i>	caput imberbe) (equus currens	ΛΗΜ ▷..Σϙ▷Χς	<i>areiqrad</i>	
	Quadrans	<i>y</i>	caput imberbe) (pegasus dimidius	ΛΗΜ ▷ϙεΛ	<i>are</i>	
		<i>z</i>	caput imberbe) (equus currens	▷οε	<i>are</i>	
		<i>aa</i>	caput imberbe) (pegasus dimidius	▷ϙΡϙς	<i>arats</i>	

Lastanosa p. 34, 75; Sestini p. 211 tab. IX 14—17 p. 216 tab. X 2; Sauley p. 79, 71, 72; Lorichs tab. XXVIII 1—16; Boudard p. 280 tab. XXXIII 1—16; Heiss p. 240 tab. XXXI 1—12; Delgado III p. 19 ss. tab. LXXXIX 1—19; Zobel I tab. VII 9—11 II p. 80 [tab. VII nondum edita], inser. n. 523—532, 554—60, 569—574; Pujol *rev. de ciencias hist.* II 1880/81 p. 553 ss., *bol. de la Acad.* V 1884 p. 29, *epigr.* n. 62 a—i.

a Pujol *epigr.* sub *g*, *b c d e* idem sub *i e f h*, *n* idem sub *c*, *u* idem sub *a*, *r* idem sub *d*, *w* idem sub *h* habet. *b* × videtur nexus esse ex ▷ et X. Pro ▷ε etiam D legitur; semel *y* ▷ϙεΛ (Zobel p. 80); pro ϙο etiam O (?). Assem *v* edidit Pujol *rev.* et *epigr.* *d* (= Lorichs tab. XXVIII 15) atque vetustum esse.

Sestini Virovescae tribuit. Delgado primus legit *areqrad*; sed nummos hosce frequentes e regione circa *Castellon de la Plana* provenire adnotavit. ▷ϙεΣϙΡϙ◊*Μ *areqratoks* est in lammina Luzagonsi infra n. XXXV v. 1. Zobelius *areq(u)rada* sive *areiq(u)rada* nomen propter numerorum magnam frequentiam oppidique gloriam Numantiae tribuendum censuit. Nomen videtur superesse in vicina *Agrada* hodierna. Pujol novit denarios diversos novem, asses tredecim, semisses quinque, quadrantes duos. Series haec nummorum larga nondum ad leges temporum exacta est, quod meretur similiter atque Saguntina. Interim secutus sum Zobeli ordinem, sed addidi exempla a Pujol indicata, quamquam de temporibus eorum incertus.

De *shs* v. n. 75. De O dixi ad n. 47.

80.

EOALAQŠ

III.	As	a	caput imberbe	⊖	eoalqš	e
) (eques hastatus	⊖⊖⊖⊖⊖⊖		"
III. IV.		b	caput imberbe	⊖	"	"
) (eques hastatus	⊖⊖⊖⊖⊖⊖		"
		c	caput imberbe	⊖⊖		še
) (eques hastatus	⊖⊖⊖⊖⊖⊖		"
		d	caput imberbe	⊖		"
) (eques hastatus	⊖⊖⊖⊖⊖⊖		"
Semis	e	caput imberbe	⊖⊖	eo		
) (equus currens	supra ⊖ infra ⊖⊖⊖⊖⊖⊖	š		
IV.	As	f	caput imberbe	⊖	"	e
) (eques hastatus	⊖⊖⊖⊖⊖⊖		"

Lastanosa p. 222. 1; Sestini p. 216 tab. X 1; Sauley p. 185, 132. 140; Lorichs tab. XIV 1—6; Boudard p. 191 tab. XIX 4. 12; Heiss p. 170 tab. XVII 1—4 (Erala); Delgado III p. 424 s. tab. LXXXV 1—4; Zobel II p. 78 [tab. VII 5 nondum edita], inscr. n. 503—507. 552; Pujol *epigr.* n. 94 a—d.

Delgado legit olim *eralakos*, postea Veluca, de Voluce cogitans; cf. n. 75. Prope *Manzanares* (*Mancha*) hos nummos frequentissime et sine aliis repertos esse ex testium oculatorum fide affirmat Lorichs. Eola aequae ignota atque Erala; sed *o* non *r* legendum esse inde probabile fit, quod in nummis huius regionis *r* solet ita $\varphi\varphi$ formari. Tamen si quis cum Delgado mavult *erala* legere, argumentum certum quod contra valeat non habemus. Zobelius sibi persuasit $\diamond\circ\circ$ hic quoque ut in n. 47 non *o* esse nec *r*, ut alibi, sed *b*, legitque *abalacus*; quod nomen idem esse putat quam Bellorum. Βέλλοι enim cum Tittis (v. n. 76) a Polybio XXXV 2 et Appiano Iber. 44—66 memorantur; eos in regionibus illis habitasse probabile est. Etiam nummi Thitaquensium (n. 62) his simillimi sunt. $\mathcal{M}\mathcal{E}$ in *c* et \mathcal{M} in *e* similiter atque cum Ψ iunctam in n. 76 (*b*) Zobelius ad Segedam sive Segidam ducere putat, quam urbem Strabo Arevacis tribuit III 4 13, Zobelius Bellorum caput fuisse coniecit. Apud Appianum Hisp. 44 inter Celtiberorum et Bellorum oppida est. Oppidum sane fuit magnum et vetustum, sed ubi situm fuerit omnino ignoratur. \mathcal{M} et $\mathcal{M}\mathcal{E}$ ad *sethisa* n. 101 refert Pujol. \mathcal{M} illa frequens est; redit in n. 52. 56. 60. 66. 71. 72. 73. 81. 85, atque quaeritur num necessario idem ubique significet. Cogitari posset de Segobriga (n. 89) et Sethisa (n. 101), nisi oppida illa nimis longinque abessent. Bellorum nomen Zobel \circ et \circ litteris indicari existimat etiam in Uxanensibus n. 74 et in regionis Carthaginiensis nummis Sethisensibus (n. 101). Sed cf. n. 47. Potest cogitari de Orsavensibus n. 73. Verum haec omnia incertissima.

81.

ILACAPQŠ

III?	As	a	caput barbatum	\mathcal{M}	ilaca[p]qš	š
) (eques hastatus	$\mathcal{M}\mathcal{P}\mathcal{A}\mathcal{P}\mathcal{Z}\mathcal{M}$		"
III. IV.		b	caput imberbe	\mathcal{M}	"	"
) (eques hastatus	$\mathcal{M}\mathcal{P}\mathcal{A}\mathcal{P}\mathcal{Z}\mathcal{M}$		"
		c	caput barbatum	\mathcal{M}		"
) (eques hastatus	$\mathcal{M}\mathcal{P}\mathcal{A}\mathcal{P}\mathcal{Z}\mathcal{M}$	"	"

Sauley p. 198. 163; Boudard p. 209 tab. XXI 7 XXXV 8; Zobel I p. 182 II p. 80, inscr. n. 513—515 qui nunquam vidit; Pujol *epigr.* n. 187.

Zobelius adnotat asses hosce tres in syllogis Hispaniceis nondum comparuisse; unde videri possunt ad Aquitaniam aut Narbonensem potius pertinuisse. Idem putat quintum elementum utpote diversum a tertio \mathcal{P} sive \mathcal{P} (*b* s. *p*) esse, non \mathcal{P} , cum nec Sauleyo nec Boudardo in talibus fides habenda sit neque probabiliter post \mathcal{A} *ca* sequi \mathcal{P} *a*. Ceterum contribuit hos nummos cum reliquis huius regionis propter typorum similitudinem et propter \mathcal{M} adversae. Pujol de lectione dubitat. De \mathcal{M} dixi ad n. 52.

82.

LUTAQŠ

LUTIA

III.	As	a	caput imberbe	†††PΣM	<i>lutia</i>
) (eques hastatus		
	b	caput imberbe	†††PΣM	-	
) (eques hastatus			

Pujol *bol. de la Acad.* V 1884 p. 22 ss. primus edidit, *epigr.* n. 136 *a b*.

Exempla duo fuerunt olim apud Rainundum Andrés de la Pastora in *Sigüenza*. Non similes sunt Caravensium n. 71 reliquorumque, qui pertinent ad regionem Carthaginensem, sed Aregradensium recentiorum (n. 79); unde Pujol tribuit regioni Numantinae. Lutia apud Appianum *Hisp.* 94 memoratur, ut πύλις ἐδράμων, sita a Numantia stadia CCC. Idem nomen legitur in lamina reperta in *Luzaga* n. XXXV v. 2 †††PΣM (*lutaci*); hodie creditur esse *Cantaluca*, chiliom. 43 ab *Agrada* et 19 ab *Uxama* distans. Nummi visi sunt Caelestino Pujol cusi esse paullo ante interitum Numantiae.

83.

KLAIŠQM

III. IV.	As, semis	a	caput imberbe, delphini tres	⊗	<i>klaišqm</i>	k
) (eques hastatus	⊗†D†M-ΛΣΨ		
	As	b	caput imberbe, delphini duo	⊗†P†M-ΛΣΨ	-	-
) (eques hastatus			
Semis	c	caput imberbe	⊗	-	-	
) (eques currens	⊗†P†M-ΛΣΨ			

Lorichs p. 176 tab. XXIII 5. 7. 8; Boudard p. 262 tab. XXX 11; Heiss p. 176 tab. XVIII 1. 2 (*olais*); Delgado III p. 314 tab. CLV 1—3; Zobel II p. 82, inscr. n. 548. 549. 565; Pujol *bol. de la Acad.* III 1883 p. 70, *epigr.* n. 105 *a—c*.

⊗ in adversa dicitur interdum aperta esse, clausa ⊗ in aversa; de quo tamen Pujol nihil adnotavit.

Delgado legit *olais*; Zobelio *Galaesenses* aliunde non noti visi sunt fortasse indicari. Certe Calaisi quom cum Calagurris Cale Calecula Callaeus Callet nominibus geographicis et cum Calactus *Calarius nominibus hominum Hispanis comparari potest.

84.

VARDUS

III.	As	a	caput imberbe	↑	<i>vardus</i>	u
) (eques hastatus	↑†††Δ†		
	b	ut supra		↑	-	-
				↑†††Δ†		

Zobel II p. 78 [tab. VII 4 nondum edita], inscr. n. 502; Pujol *epigr.* n. 178 *a b*.

Exemplaria duo inedita (*a*) Matrili apud Cerveram alterum, alterum apud Rais Caesaraugustae novit Zobelius; *b* Pujol primus edidit. Gens oppidumve ignotum; nam nullo modo potest cogitari nomen Vardalorum populi magni, quamvis origine fortasse cognatum, in assibus hisce singularibus inscriptum esse.

X. REGIO BILBILITANA

Qui ad regionem Bilbilitanam videntur pertinere populi soli quattuor, eorum tres noti sunt Bilbilitani ipsi (n. 85), Damanitani (n. 86), Nertobrigenses (n. 87). Atque de lectione nominum, quae in nummis illis extant, dubitatio paene nulla esse potest, cum praesertim Bilbilitani nummi bilinguibus adnumerari possint, fere ut Saguntini. Ignoti sunt Horositanoorum? *hrhsis* inscripti (n. 88).

Nominum formae *plplis nertps hrhsis* huic regioni peculiare videntur esse; *is* n. 91 fortasse brevium est; *dmoniu* terminatur ut *dariusu* n. 60 et *diniu* n. 99, Romanis Damanium sive Damania fuit.

Habent hi nummi caput imberbe antiquiores omnes, recentiores interdum barbatus; pone litteram unam sive cuspidem atque delphinum unum tresve. In aversa asses equitem exhibent hastatum signo nullo appposito, semisses equum currentem; Bilbilitani addunt lunam mediam.

Nummi Latini Bilbilitani subiuncti sunt Ibericis n. 85^a.

85.

PLPLIS
BILBILIS

III.	As	a	caput imberbe	∏	<i>plplis</i>	p
) (equus hastatus	∏∏∏∏∏		
		b	ut supra	∏∏	<i>plplis</i>	sh
				∏∏∏∏∏		
		c	ut supra	∏	<i>plplis</i>	s
				∏∏∏∏∏		
		d	ut supra	∏	<i>plplis</i>	p
∏∏∏∏∏						
e	ut supra	∏ ∫	<i>plplis</i>	s gu?		
		∏∏∏∏∏				
f	ut supra	∏∏	<i>plplis</i>	np		
		∏∏∏∏∏				
Semis	g	caput imberbe	∏	<i>plplis</i>	s	
) (equus currens	∏∏∏∏∏			
IV.	As	h	caput imberbe	∏	<i>plpli</i>	p
) (equus hastatus	∏∏∏∏∏		
	i	ut supra	∏	<i>plpli</i>	"	
			∏∏∏∏∏			
Semis	k	caput imberbe	∏	<i>plplis</i>	"	
) (equus currens	∏∏∏∏∏			

Lastanosa p. 29, 45, 46, 30, 52, 32, 64, 65; Sestini p. 108 ss. tab. IV 8—12; Sauley p. 21, 31; Loricis tab. XXI 1—4 XXVII 1—7; Boudard p. 172 tab. XII 10, 11; Heiss p. 181 ss. tab. XIX 1—7; Delgado III p. 32 ss. tab. XCI 1—12; Zobel II p. 88 [tab. VIII 8 nondum edita], inser. n. 582—585, 590, 591; Pujol *rev. de ciencias hist.* III 1881 p. 169 ss., *bol. de la Acad.* IV 1884 p. 320 ss., *epigr.* n. 72 a—c.

Nummos Bilbilitanos enumerat Vincens de la Fuente *historia de Calatayud* vol. I (Calatayud 1880 4.) p. 31 tab. I.

Pujol adnotat antiquissimos esse asses, qui in adversa ∏ habent, recentiores qui ∏, omnes imitari nummos Oscenses (n. 47), qui sequantur exemplum Herdensium (n. 30).

Pro ∏ etiam ∏, pro s etiam s scriptum est.

Litterae adversae significare videntur ∏ ipsius oppidi nomen: ∏ Zobelio Segidam (v. n. 52), Segisamam Caestimo Pujol *bol. de la Acad.* VII 1885 p. 39, *epigr.* n. 72 a vel Sethisam (v. n. 101), H cum eo coniunctum Hilacenses (n. 75). ∏ aut Sh(o)senses (n. 75) aut Sethisam; ∫ videtur compositum ex √ vel √ et ∫;

De Damania dixi ad CIL II n. 2960.

Quam Zobel II p. 88 ex imagine nummi alicuius male delineati gentem Danesonensium olim statuerat, eam non existisse, sed nummum illum esse Damanitanum prave lectum ipse demonstravit *rev. de ciencias hist.* II 1880/81 p. 536: cf. Pujol *ibid.* III 1881 p. 163 s., *epigr.* p. 356.

87.

NERTPŠ
NERTOBRIGA

III.	As	<i>a</i>	caput imberbe	Ν			
) (eques hastatus	ΝΕΦΩΡΜ		<i>nertpš</i>	
		<i>b</i>	caput barbatum	Ν			"
) (eques hastatus	ΝΕΦΩΡΜ		"	"
	Semis	<i>c</i>	caput imberbe	Ν			"
) (equis currens	ΝΕΦΩΡ		<i>nertp</i>	

Lastanosa p. 34, 74; Sauley p. 175, 133; Lorichs tab. XV 1—3; Boudard p. 236 tab. XXVII 8—10; Heiss p. 189 tab. XXI 1. 2 (Nertobriga); Delgado III p. 313 tab. CLV 1—3; Zobel II p. 88 [tab. VIII 7 inedita], inscr. n. 578—581. 589; Pujol *epigr.* n. 141.

Nertobriga, cui nummos hosce primus tribuit Delgado, clarum Celtiberorum oppidum, quamquam nomen gerit ex parte sane originis Celticae, memoratur apud Florum II 17, 10, Appianum Iber. 48. 50 ubi Νεργόβριζα traditur, in itineralio inter Bilbilim (n. 85) et Segontiam (n. 95) alteram (p. 437, 4. 439, 2) et apud Ravennatem (p. 309, 15). Eadem fortasse indicatur litteris ΝΡ in Bilbilitano n. 85 f.

Forma nominis Iberica, *Nertopis*, si modo plena est, a Nertobriga adeo difert, ut terminatio Celtica videri possit alicui adiecta esse a Graecis Romanisve ad similitudinem nominum Gallicorum neque vero origine existisse. Nertopes fortasse erant gens Ibera, cuius oppidum Celtae Nertobrigam dixerunt. Nertobriga altera Baeticae (CIL II p. 125) diversa est.

88.

HRHŠIS

III.	As	<i>a</i>	caput imberbe			
) (eques hastatus	ΗΦΗΜΝ		<i>hrhšī</i>
IV.	As	<i>b</i>	caput barbatum			
) (eques hastatus	ΗΘΗΜΝ		<i>hrhšīs</i>

Lastanosa p. 29, 43. 44. 30, 49. 31, 58; Sestini p. 144 tab. VI 4; Sauley p. 153, 121; Lorichs tab. XIX 1—4. 6; Heiss p. 189 tab. XXI 1—4 (Eresi); Delgado III p. 254 tab. CXLV. CXLVI 1—5; Zobel II p. 88, inscr. n. 575—77; Pujol *epigr.* n. 146 a b.

In uno apud Lorichs tab. XIX 3 impressum est sigillum Η.

Delgado legit *herhesi* aut (!) *arse* atque, cum nummi hi frequentissimi sint in Aragonia, provenire eos putat ex Aragonia superiore. Cum typi eorum conveniant aliqua ex parte cum Bilbilitanis (n. 85), Damanitanis (n. 86), Titacorum (n. 76), Uxamensium (n. 74), Alavonensium (n. 32), Celsensium (n. 33), originem eorum Zobelius quaesivit in loco aliquo inter sex illos locos intermedio. Quod cum quadret aliquo modo in Segontiam eam, quae in itineralio collocatur inter Nertobrigam (n. 87) et Caesaraugustam (p. 438, 5 et 439, 3), diversam illam ab altera Segontia (*Sigüenza*, v. CIL II p. 389) inter Caesadam et Arcobrigam (p. 436, 5 et 438, 12), H(o)rh(o)sitano aliunde ignotos ibi caput habuisse idem coniecit. Haec tamen collocatio quam incerta sit apparet.

XI. REGIO SEGOBRIGENSIS

A Segobriga, de qua infra dixi (n. 89), incipit regio vasta a Celtiberis habitata, quae versus septentriones extenditur ad partem meridionalem provinciarum quae nunc sunt *de Sorio et de Teruel* atque complectitur fere integras quae hodie dicuntur *de Cuenca et de Guadalajara*. Praeter Segobrigam situs vel certi vel paene certi sunt, quorum nummi propter typos huc pertinent, Argaeli cum Uxamensibus (n. 74) coniuncti (n. 90). *Caisenses*, si recte ad Caesadam referuntur (n. 91), Concutenses (n. 93 cf. supra n. 53), Ercavicenses (n. 94), Iisenses (n. 91), Lacasetani (n. 95), Segontini (n. 95). Quibus interposui nummos duos minus certos inscriptos *Ercavim* (n. 92) et *icesanqm* (n. 93).

De nominum terminationibus haec observanda: *arealliqs* n. 90 nomen formatum esse ut regionis Numantinae *ttagš* n. 76 *aratqš* n. 78 *eoltagš* n. 80 *ilaca[p]qš* n. 81 *lutaqš* n. 82. Calagurritanae *calaguriq* n. 64 *lhuitšqš* n. 69, Turiasonensis *thitagš* n. 62 *uaraqš* n. 63, Pompaelonensis *lipaqš* n. 55 *ocliqš* n. 56; nec absimilia esse *ušamus* n. 74 *uardus* n. 84. Cum *seqprices* n. 89 comparanda *caruaes* n. 71 *hilaues* n. 75 *hzees* n. 61. Huic etiam *seqtas-lacas* n. 95 similia sunt. Deinde *qkut* n. 93 et *knql* n. 53 et 54 componenda sunt. Perscripta videntur esse *caisesa* n. 91 et *ercauica* n. 94, quod cum nomine oppidi Latino ad litteram convenit. Denique *is* n. 91, nisi brevium est, cum *plplis* n. 85 *uertps* n. 87 *hrhsis* n. 88 aliquo modo convenit.

Caput habent nummi hi paene omnes imberbe, cum inscriptione breviata vel littera singulari et delphino uno plerique; pauci cum duobus delphinis tribusve. In aversa denarii et asses equitem habent ubique hastatum excepto uno Carnesium (n. 92), qui palmam gerit. Semisses equum currentem habent omnes sine signis. Excipiuntur nummi duo recentiores Segobrigenses (n. 89), denarius, in quo etiam Celsithanorum (n. 47) nomen exstat, et semis cum capite Romae et M littera, qui in aversa leonem habet gradientem cum luna media.

Latini huius regionis exstant Segobrigenses et Ercavicenses, quos subiunxi Iberici n. 89^a et 94^a.

89.

SEQPRICES
SEGOBRIGA

III.	Denarius	a	caput imberbe) (eques hastatus, equus	M		š
	As	b	caput imberbe) (eques hastatus	M E Σ P O N C S	seqprices	-
IV.	As	c	caput iuberbe) (eques hastatus	M		-
	Semis	d	caput Romae) (leo gradiens	M E Σ P O N C S		-
	Denarius	e	caput imberbe) (eques hastatus	M		-
	Denarius (sub-aeratus)	f	caput barbatum) (eques hastatus	* N M E Σ P O N C S	seqprice seqprices	ktlsthm

Lastanosa p. 27, 32. 36, 87, 88. 223, 11; Sestini p. 171 tab. VI 15; Sauley p. 36, 26; Lorichs tab. XI 1—10; Boudard p. 232 tab. XXVI 1—6; Heiss p. 265 tab. XXXIV. XXXV 1—14; Delgado III p. 377ss. tab. CLXX. CLXXI 1—6; Zobel II p. 92 [tab. VIII 10 nondum edita], inser. n. 600—603. 611; Pujol *epigr.* n. 160 a—c.

Denarii hi post Oscanens (n. 47) omnium Hispanorum frequentissimi sunt, ut adnotavit Lorichs p. 86. *N redit praeterea n. 47. 48. 51. Subaeratum f ita exhibet Pujol, M E Σ P O N C S Zobel. In e nexum C. E. 5 litterarum clare ita perspicui adnotat Pujol.

Segobrigae hos nummos primus tribuit Grotefend. Σεγοβριγα τῶν Κελτιβήρων πόλις cum Numantia et Bilbili memoratur a Strabone (III 4, 13); caput erat Celtiberiae secundum Plinium, qui Segobrigenses inter stipendiarios conventus Tarraconensis numerat (III § 25). Ptolemaeus iuxta Ercaviam Celtiberis tribuit (II 6, 57). Praeterea *Sicobrica* apud Ravenatium in via Caraca Libisosam ponitur (p. 319, 11). Haec testimonia omnia ad unam *Segorbe* hodiernam spectare, quae nomen duxit ab urbis vetustae, dudum viris doctis paene omnibus, etiam Carolo Müller Ptolemaei editori recentissimo, probabile visum est. Zobelius cum Kiepert

(qui *Segorbe* hodiernam a capite Celtiberiae necessario diversam habendam esse putabat *zur Ethnographie der iber. Halbinsel* p. 150) aliisque duo statuit fuisse eiusdem nominis oppida, quorum alterum in *Segorbe* collocat, alterum magis circa Ercaviam in *Cabeza del Griego* (n. 94). Guerra cum caput Celtiberorum apud Valerium Maximum non Segobriga sed Contrebia dicatur (VII 4, 5 cf. II 7, 10). Plinii caput refert ad fines regionis eius, in quibus sita est *Segorbe*; nam ab ora venient Celtiberia ibi incepisse dici potest aliquo modo. Sed Valerius eiusve auctor, Livius puto, urbem primariam aliquam, ut Contrebiam, caput dicere potuit sensu latiore, neque necessario unum tantum caput habuisse putandi sunt Celtiberi. Itaque mihi quoque nulla videtur causa esse, cur Segobrigam claram alio loco collocemus quam in *Segorbe*. Neque obstat quod memoria eius praeterea servata tantum est in titulis Tarraconensibus (CIL II 4191 4220 4222 4252), in quorum uno (n. 4252) Segobriga diserte tribuitur conventui Carthaginensi.

Nummum *f* existisse re vera et a se visum esse affirmat Zobelius; neque probabilitate caret *Oscam* (n. 47) cum Segobriga foedus fecisse.

Nomen Segobrigae quamquam terminationem habet aperte Celticam ut Nertobriga (n. 87) aliaque eius generis oppidorum nomina multa, quae composui in prolegomenon cap. IV, tamen a radice Iberica potest derivatum esse, quaeprehenditur in nominibus Ibericis multis, veluti in Segusinorum et Segoviorum Alpium Cottiarum, Segobiorum sive Segobrigiorum Galliae Narbonensis, in Segeda Segia Segisama Segontia Segovia Hispaniae. Id quod non admodum raro accidisse Humboldtium secutus Kiepertus (*Ethnographie der iberischen Halbinsel* p. 155) exposuit. Itaque quamquam Celtas olim in has quoque regiones pervenisse probabile est urbemque condidisse et nominasse, tamen gentes prius Ibericas ibi sedisse ex ipso nomine Celtico fortasse sequitur (vide supra p. 12), etiamsi Humboldtius (*Urbewohner Spaniens* p. 102) priorem nominis partem et ipsam Celticam esse putabat. Potest autem eadem *seg* radix tam apud Iberos Liguresve quam apud Celtas existisse. Neque quidquam obstat quominus statuamus oppidum a Celtis conditum in regione Iberica ab Iberis postea occupatum et habitatum fuisse.

89a.

LATINI

As	<i>a</i>	caput imberbe) (eques hastatus	SEGOBRIGA
Semis	<i>b</i>	palmae ramus) (bos stans. astrum	SEGOBR
As	<i>c</i>	caput Augusti, Tiberii, Gai cum epigraphe) (corona querna	SEGOBRIGA

Florez II p. 573 tab. XLIII 1—8; Eckhel I p. 56; Heiss p. 265ss. tab. XXXIV, XXXV 6—14; Delgado III p. 378ss. tab. CLXX, CLXXI 7—17.

In asse uno apud Lorichs tab. LXV 1 impressum est SΞ, in Gaii uno apud Florez tab. XLIII 7 Ξ (Turiaso?). Errore assem Brutobrigensem Segobrigae tribuit Grotefendius; vide infra n. 184.

90.

ARCAILIQŠ

ARGAELI

III.	As	<i>a</i>	caput imberbe) (eques hastatus	ⱦⱦⱦⱦⱦ - ΣΜ	arcailiqš	uš
		<i>b</i>	caput imberbe) (eques hastatus	↑Μ		
	Semis	<i>c</i>	caput imberbe) (equus currens	ⱦⱦⱦⱦⱦΣΜ	„	„

Lastanosa p. 33, 68 male; Sauley p. 196, 156; Lorichs tab. XXVI 1, 2; Boudard p. 175 tab. XV 8, 11; Heiss p. 226 tab. XXIX 1, 2 (Arcili); Delgado III p. 13s. tab. LXXXVIII 1—3; Zobel II p. 16s. et 92, inscr. n. 592, 593, 610; Pujol *revista de ciencias hist.* II 1880/81 p. 548, *epigr.* n. 61a—c, quem sequor.

Pro P etiam D, pro O etiam Q, pro X etiam Y et Z in his nummis legi Pujol testatur.

Uxamam Argaeam constat diversam fuisse ab Uxama Barca (v. CIL II p. 387): ad gentem illam, quam Argaeos Romani dicebant, hos nummos magna cum probabilitate rettulerunt Delgado et Zobelius. Praeter Uxamam ipsam, cuius nummos supra habuimus n. 74, etiam gentem Argaeolorum nummos emisisse statuendum, unde nomen Uxamae in adversa tantum memorant. Zobelius oppidum eorum primum fuisse coniecit Arcobrigam, quae a Plinio memoratur inter stipendiarios conventus Caesaraugustani (III § 24), a Ptolemaeo Celtiberis tribuitur (II 6, 57) ut Segobriga, in itinerario collocatur inter Segontiam (*Seguenza*) et Bilbilim (p. 437, l. 438, 13 cf. Ravennas p. 309, 17). Cum situs prorsus conveniat, fieri sane potest ut in priore Arcobrigae nominis parte vetus Iberorum vox cum terminatione Celtica coniuncta exstet, ut in Segobriga Nertobriga similibus; atque haec cum Argaeolorum nomine fortasse componenda est ut origini eiusdem.

91.

CAIŠESA — ĪIŠ. CAESADA?

III.	As	caput imberbe	IIIM	i
)(eques hastatus	AMMEŠD	caišesa

Lastanosa p. 30, 51; Lorichs tab. III 8; Boudard p. 158; Heiss p. 228 tab. XXIX 1 (*Caisesa*): Delgado III p. 39ss., tab. XCIV 1—4; Zobel II p. 92, inscr. n. 597; Berlanga Hisp. anterom. p. 209; Pujol *epigr.* n. 51 a b.

Boudard l. s. s. citat tab. XXXIX 16, quae non exstat in opere eius: in tab. XXXVIII 15 est nummus Cascantensis. Pujol inscriptionem etiam ita exhiberi adnotat AMMEŠD.

Delgado, qui olim *cisaqeda* legerat, postea probante Zobelio *Kziqda* urbem a Ptolemaeo (II 6, 57) Celtiberis attributam, quae in itinerario ponitur inter Complutum et Segontiam (p. 436, 4. 438, 11 cf. Ravennas p. 310, 11), in his nummis existimat nominari; non sine aliqua probabilitate, cum quod in adversa legitur nomen *īš* possit referri ad *Ἰσόνιον* et ipsam Celtiberorum oppidum, cuius solus Ptolemaeus (l. s. s.) memoriam servavit. Berlangae A et I sunt k (vel c), unde legit *kisza* et *kis*. Ceterum cf. *īst* n. 45 et *caiscad* n. 59. Delgado hos nummos contribuit cum Cascantensibus n. 59; errore, ut exposuit Pujol.

92.

KRNEŠQN

III.	As	a	caput imberbe	XQV	krn
)(eques hastatus	XQVFMŠV	krnesqn
		b	caput imberbe	X, Q, V	-
)(eques hastatus	XQVFMŠV	-
		c	caput imberbe	X	k
)(eques hastatus	XQVFMŠV	-
IV.	As	d	caput imberbe	XQVFMŠV	-
)(eques palmam tenens	XQVFMŠV	-

Sestini p. 150 tab. VI 8; Sauley p. 138, 112; Lorichs tab. XXII 6, 7, 8; Boudard p. 295 tab. XXXVIII 13; Heiss p. 232 tab. XXIX 1, 2 (*Huernes*); Delgado III p. 65s., tab. CVIII 1—3; Zobel II p. 94 [tab. VIII 11 inedita], inscr. n. 606—609; Pujol *rev. de ciencias hist.* IV 1886 p. 126ss., *epigr.* n. 93 a—c.

Pujol asses novit diversos quattuor. Pro X etiam *, pro Q etiam Q et Q, pro E etiam E et E scribuntur teste eodem.

Delgado legit *careni(i)*. Carenses a Plinio inter conventus Caesaraugustani stipendiarios nominati (III § 24), Carae itinerarii a Caesaraugusta distantes m. p. LXVII (p. 447, 8) num conferri possint cum populo in his nummis indicato, quod proposuit Zobelius, dubito; videntur enim illi habitasse magis versus septentriones. Ab illis diversum habendum esse *Κάρxxx* Carpetanorum oppidum secundum Ptolemaeum (II 6, 56), Caracam secundum Ravennatem iuxta Complutum positam (p. 313, 10). idem recte observavit. Cum Caraca Müllerus composuit testimonium Plutarchi in vita Sertorii (c. 17): εἰσι δὲ ὄχμοις (αἱ Ναρακικαννοὶ) ὑπὲρ τὸν Ταγονικὸν ποταμὸν, οὐκ ἄσπερον οὕτε κόμαις ἐνοικοῦντες, ἀλλὰ λόφοις ἐστὶν ἐμμεγέθης καὶ ὑψηλοῦς. ἄτρα καὶ κοιλώματα πετρῶν βλέποντα πρὸς βορρῆαν περιέχουσιν. Ceterum nec Carae nec Caraca admodum conveniunt cum inscriptione nummorum. Carnesca nummorum igitur est. Quaeritur utrum in nominibus Arabicis *Alcarria* regionis, quod voluit Müllerus, an in *Guadalajara* oppidi vestigium supersit nominis vetusti.

93.

QNKUT—ICESANQM

III. As		caput imberbe		ΣΛ*↑Π		qnkut
) (eques hastatus		Π<4ΠΛΣΥ		

Lastanosa p. 32. 66; Sestini p. 217 tab. X 10; Sauley p. 197. 159; Lorichs tab. XIII 10; Boudard p. 203 tab. XXV 11. 12; Heiss p. 276 tab. XXXVII 1 (*Icosa*); Delgado III p. 101ss. tab. CXXII. CXXIII 1—12. III p. 268 tab. CXLVII; Zobel II p. 92. inscr. n. 605; Pujol *epigr.* n. 111 a b. 128.

Delgado de Conca (*Cuenca*), Heiss de *Concud* vico quodam prope *Teruel* sito cogitaverant; hoc minus probabiliter. Etiam Zobelius Concutenses a scriptore vetere nullo memoratos putat nomen suum reliquisse in hodiernae urbis *Cuenca*; quod non caret probabilitate. Nam *Cuenca*, Conca antiquitus dicta, quo delata est sedes episcopalis olim Valeriensis (v. C I L II p. 427), et ipsum oppidum est vetustum muris cinctum, unde frequenter prodire solent res antiquae variae, quamquam tituli adhuc ibi reperti sunt nulli.

Qui secundum Plinii testimonium cum colonia Ilicitana contribuebantur Icositani (III § 19), ei vix possunt in nummis his Concutensium nominati esse, si recte illi ad *Cuenca* et ad regionem Segobrigensem referuntur: etiamsi in codicibus Plinii male Icositani scriptum esse potest pro eo quod esse debuit fortasse Icesitani. Illud proposuit Zobelius collatis Cessetanis, qui in Cosetanos corrupti sunt constanter (n. 21). Sed Icesani hi ignoti sunt. Icesancum terminatio redit in Auvancum Contuciano Eburanco cet. gentium nominibus, quae composui in prolegomenon cap. IV § 47. Ceterum cf. *ΛΛΣΧ k(o)ny(u)d* (n. 53) in nummis regionis Pompaelonenis, qui tamen diversi sine dubio sunt.

94.

ERCAVICA

III. As		a	caput imberbe		ΕΦ		ercavica	er
) (eques hastatus		ΕΦΛ↑ΠΛ	"			
		b	caput imberbe		ΕΦ			"
) (eques hastatus		ΕΦΛ↑ΠΛ				"

Sestini p. 217 tab. X 12; Sauley p. 161. 125; Lorichs tab. XV 7. 8; Boudard p. 190 tab. XIX 7. 11. 13; Heiss p. 171 tab. XVII 1. 2 (*Ercavica*); Delgado III p. 234ss. tab. CXLIII 1. 2; Zobel II p. 92, inscr. n. 598. 599; Berlanga *Hisp. anterom.* p. 196; Pujol *epigr.* n. 96 a b.

Ad Ercavicam iam Sauley rettulit: idem legit Delgado. De Ercavica, quam in *Cabeza del Griego* sitam fuisse probabile est, testimonia collegi C I L II p. 419. Zobelius magis eo inclinatur, ut cum criticis vetustioribus Segobrigam in *Cabeza del Griego* sitam fuisse putet, non in *Segorbe*; vide n. 89.

Cf. etiam supra *coalaq* n. 80.

94a.

LATINI

As, semis	a	caput Augusti cum epigrapha	ERCAVICA
) (bos stans		
Semis	b	corona laurea	MVN · ERCAVICA
	caput Tiberii		
) (bos stans		II vir(is) C. Cor(nelio) Floro L. Cae(cilio) Alacre
		caput Gai	MVN · ERCAVICA
) (bos stans		
Semis	c	corona laurea	II vir(is) C. Ter(entio) Sura L. Lic(inio) Gracile

Florez II p. 426ss. tab. XXV 9—13; Eckhel I p. 50; Heiss p. 171ss. tab. XVII 3—9; Delgado III p. 234ss. tab. CXLIII 3—12.

95.

ŠEQTAS—LACAS, SEGONTIA

III.	As	a	caput imberbe	ⲢⲠⲗⲉ	šeqtas	lacas
) eques hastatus	ⲙⲞⲉⲛⲡⲣⲥ		-
		b	ut supra	ⲢⲠⲗⲥ	-	-
			ut supra	ⲙⲞⲉⲛⲡⲣⲥ	-	laca[m]
		c	ut supra	ⲢⲠⲗⲡ	-	-
			ut supra	ⲙⲞⲉⲛⲡⲣⲥ	-	-

Lastanosa p. 222, 2; Sestini p. 147 tab. VI 6; Sauley p. 191, 148, 149; Lorichs tab. XVIbis 1—4; Boudard p. 235 tab. XXVII 6; Heiss p. 232 tab. XXIX 1 (Segontia); Delgado III p. 371 s. tab. CLXVIII 1—4; Zobel II p. 92, inscr. n. 593—596; Berlanga Hisp. anterom. p. 197; Pujol *epigr.* n. 137 a b. 161 a—c.

Observe in adversa ⲉ et ⲥ formas iuxta adhibitās; ⲉ solet vetustior esse, unde a nummum praeposui.

Assem c Delgado e Lorichsio tab. XVIbis 2 tantum novit; itaque ⲡ lectiōni diffidemus, ut fecit Pujol.

Delgado legit *secetas* et *laces*, cogitans de Segeda sive Segida et de Lacobriga. Probabilis est Zobelii opinio, scilicet Segontiam indicari alteram, diversam ab Arevacorum, quae in *Sigüenza* hodierna collocatur: cf. CIL II p. 389 et supra n. 88; nam Segontia et Uxama nomina crebro aliis in locis usurpari Plinius testatur III § 27. Intellegenda est haec fortasse in titulo Sactabitano CIL II 3626, ubi nominatur homo *Segontineus(sis)*.

In Lacasensibus Zobelius agnoscere sibi visus est ⲗⲁⲕⲁⲥ sive ⲗⲁⲕⲁⲥⲁ Celtiberorum oppidum a Ptolemaeo solo II 6, 57 memoratum; non sine quadam probabilitate.

IV. CELTIBERIA MERIDIONALIS

Meridionalis Celtiberiae pars complectitur regiones habitatas olim a Deitanis, Sedetanis, Contestanis, Lobetanis, Bastetanis, quae nunc fere sunt provinciarum *de Albacete, Alicante, Murcia, Almeria* cum partibus ad orientem spectantibus provinciarum *de Jaen et Granada*.

Incertissima inter omnes Hispaniae ceterioris partes quarta est, ut dixi. Tribuuntur ei probabiliter regiones Accitana (XIII) et Castulonensis (XIV), quarum haec duo tantum oppida complectitur, sed collocationis certae (n. 118, 119), illa quinque, quorum duo tantum certa sunt (n. 113, 116), tria incerta (n. 114, 115, 117). Sed quam regionem Carthaginiensem (XII) esse voluerunt Delgado et Zobel, ei sane adscribi possunt confidenter nummi Latini locorum sex (n. 96—98, 107, 110, 111). Iberici vero duorum tantum (n. 99, 100), atque ne illi quidem prorsus confidenter. Unde Berlanga et Pujol de nummis Ibericis ei regioni tribuendis omnino desperaverunt, nummos a viris illis doctis huc tractos Celtiberiae potius interiori et septentrionali tribuendos esse rati. Mihi aliter visum est. Observationes numismaticas per longos annos a viris illis duobus institutas spernere nolui; scio sane eos quoque errare potuisse atque in quibusdam certo erravisse, sed tamen omnia consideranti magna inesse visa est probabilitas opinioni eorum quamvis nondum certis ubique argumentis demonstrata. Itaque in quaestione hac audacia quadam uti malui quam cauta abstinentia: neque sane damnum inde grave percipietur, si aliquando edocti erimus non recte nummos hosce collocatos esse in regione Carthaginiensi.

Adscripsi huic regioni etiam insulas Baleares (n. 112), quae a Romanis conventui Carthaginiensi contributae sunt propterea puto, quod antiquitas a Poenis inde regebantur. Nummos insularum plenissime collegit Alvarus Campaner y Fuertes, quem in prolegomenis memoravi (cap. I § 21), in libro quodam singulari (*numismática Balear.* v. adn. 41) et in Delgadi opere. De nummis urbium Punicarum Hispaniae vide adnotata ad provinciae ulterioris partem alteram, Baeticam meridionalem (II).

In nummis regionum illarum paene omnibus caput imberbe est, diadematum vel galeatum in regione Castulonensi, paene ubique torquem sive monile, raro sagum circa collum habens. Capilli variis modis exhibentur crispi, torti, in anulos formati. In regione Carthaginiensi iuxta caput sunt inscriptiones litteraevae singulares, delphinus delphinive, aliaque signa. In Iclonensibus n. 115 rudibus caput sinistrorsum spectat. In aversa Sethisensium n. 101 eques palmam gerit, in Contrebiensibus n. 100 hastam, in Accitanis n. 113 parmulam atque freno alterum equum ducit, ad sinistram versus. Asses Sethisenses n. 101 et Iclonenses n. 115 equitem habent cum aquila palmave, recentiores cum hasta, et Iclonenses n. 115 cum parmula (sinistrorsum), Castulonenses n. 118 sphingem vel lupam. Ad sphingem signa quaedam interdum adduntur, ad reliquos typos nulla. Semisses vel equum currentem habent Iclonenses (sinistrorsum) vel taurum stantem: accedunt interdum signa. Quadrantes habent vel equum currentem vel pegasus dimidiatum, Castulonenses aprum stantem plerumque cum astro. Sextantes equum currentem habent sine signis.

XII. REGIO CARTHAGINIENSIS

Qui in regione maritima a Dianio fere usque ad Carthaginem novam et quod infra eam est habitaverunt populi, eos oppida habuisse frequentia certum, nummos emisisse Iberice inscriptos probabile est. Coniunxit igitur Zobelius nummos oppidorum populorumve plus minus duodecim secundum typorum et artificii similitudinem tribuitque huic regioni, Delgadum secutus in plerisque. Atque primum de Carthagine ipsa dubitatio est. Habemus seriem duplicem nummorum inde emissorum Punicam alteram, quam Zobelius primus ei vindicavit argumentis certis, alteram Romanam n. 96^{a-b}. Fieri sane potuit ut inter utranque interposita fuerit series Iberica indidem oriunda; nam nummos Punicos vix exceperunt continuo Romani. Verum ut credamus eum Delgado et magis etiam cum Zobelio Carthagine provenisse nummos frequentes inscriptos *Ἰθησία* n. 101, non caret quidem aliqua probabilitate, demonstrari tamen nequit. Pro Zobelii opinione inter alia etiam illud facit, quod caput barbatum in huius tantum oppidi assibus vetustis n. 101a et praeterea in Tarraconensibus n. 21a est. Unde nolui Sethienses omnino ex hac regione remove, quod ut faciamus Pujol suadet: quidquid enim de origine statuitur, intra fines regionis huius longinquos quaeri potest. Aliqua deinde cum probabilitate eiusdem regionis credimus Carpienses n. 100. 102. 103, Conticensis n. 103, Dianiensis n. 99; quamquam de eorum quoque origine dubitatum est, ut infra videbimus. Reliquorum omnium, quos hic collocandos putavimus, nummorum inscriptiones nomina exhibent ignota haec *ἠθλαγμ* n. 104 *ῥηδῦρμ* n. 105 *θηραγμ* n. 108 *ἰθμ* n. 109 (cf. *meduainum* n. 79), qui terminationes habent similiter ut *εργμ* n. 102 et *γυθῦμ* n. 103 vel easdem vel similes earum, quas in vicinis quibusdam regionibus observavimus (*κλαῖσμ* n. 83 *ἰεσανμ* n. 93), sed raro deinde *Ἰαμβι* n. 106 et *δανῖα* n. 107, cuius nummi paene bilingues dici possunt, nomina videntur integra esse ut *Ἰθησία* n. 101 et *γυθηρα* n. 100, qualia inter Iberica omnium fere regionum exstant. Nummi *δμνι* inscripti n. 99 terminantur ut *δμνιῦ* n. 86 et *δμνισυ* n. 60. Itaque nominum formae, si aliqua ratione huc trahi possunt in tanta rerum obscuritate, viciniam locorum illorum videntur indicare.

Interposui Ibericorum numero nummos Latinos Carthaginis n. 96^b, ut dixi, Valentiae n. 97, Hlitanos n. 98; in fine addidi nummos oppidorum, quae ad Celtiberiam intimam pertinent, unde iam nulli prodierunt Iberici, Toleti n. 110 et Segoviae n. 111.

Nummi Iberici illi, quamquam interpretationis plus minus incertae omnes, ut vidimus, tamen etiam propter typorum similitudinem quandam recte videntur coniuncti esse a numismaticis Hispanis eis, qui propter longam consuetudinem quasi obtutu tantum et tactu diversas eorum series distinguere noverunt, Delgadum dico et Zobelium. Hi nummos huius regionis propter typos et inscriptiones quasi transitum facere sibi persuaserunt a regionibus septentrionalibus ad meridionales, neque videntur ea in re erravisse. Unde praeter Caralvenses, quos addidi Caravensibus supra n. 71, seriem a viris illis constitutam intactam reliqui. Etiam litterarum formae in his nummis similitudines quasdam habent. Habent autem nummi hi in adversa caput barbatum antiquiores, recentiores imberbe; accedunt inscriptiones breves vel in recentioribus litterae singulares, delphini unus vel duo, semel tres. In aversa denarii habent equitem solitum gerentem primum insigne aquilae, deinde palmam, postremo hastam; semisses equum currentem, interdum cum luna media; quadrantes equum currentem vel pegasus: sextantes equum currentem.

CARTHAGO NOVA

PUNICI

96a.

II.	Nummus argenteus maior (hexadrachmon)	a	caput (Herculis) iuvenis sin.) (equus stans et palma
535 n. c.			
219 a. Chr.		b	caput (Herculis) iuvenis laureatum sin. cum clava) (elephas gradiens

tetradrachmon	c	caput Herculis barbatum et laureatum sin. cum clava) (elephas gradiens cui insidet ductor	
tridrachmon	d	caput (Herculis) iuvenis laureatum sin. cum clava) (elephas gradiens	
enneobolion	e	caput (Herculis) iuvenis sin.) (equus et palma	in quibusdam J
	f	caput mulieris (Proserpinae) sin. s. caput iuvenis sin.) (equus	
drachma	g	caput mulieris sin.) (equus	
triobolion	h	caput mulieris s. iuvenis) (equus s. elephas	
nummi aerei eisdem typis varii moduli	i) (litterae Phoeniciae singulares	*, α, ε, ρ, × aleph, jod, beth, resch, sajîn

L. Müller *numismatique de l'ancienne Afrique* (cum tabb. Havniae 1860/74) vol. II p. 88 ss. III p. 13 ss. IV p. 48 ss.; Zobel *über einen bei Cartagena gemachten Fund span. Silbermünzen Monatsber. der Berl. Akademie* 1863 p. 253 ss. (v. prol. cap. I n. 25 adn. 49), *estudio* I p. 73 ss., ubi qui singulos praeterea nummos huius seriei ediderunt indicati sunt.

Eidem nummorum seriei praeterea nummum aliquem tribuit Zobelius cum inscriptione Punica interpretationis incertae, qui ad regulum cum Barcidis foedere coniunctum *Hammud* vel, ut alii legerunt, *Vermia* dictum Syphacis filium a plerisque refertur. Cf. Müller vol. III p. 88 et vol. IV p. 69; E. G. Walford *Numismat. chron.* VI 1844 p. 183; dux de Luyne *sarcophage d'Esmunazar* p. 17; A. C. Judas *Revue numismat.* 1856 p. 122; Levy *Zeitschr. der deutschen morgenländ. Gesellsch.* XVIII 1864 p. 573 ss. Quamquam exemplaria eius adhuc nota duo in Hispania reperta sunt, tamen videtur ad Mauretaniae reges referendus esse cum Müllerero propter typos et inscriptionem. Etiam nummos aepigraphos similes aliquot ad regulos Hispanos a Zobelio relato Barcidis aut aequales aut paullo antiquiores omisi. Contra nummos *a—i* non Africanos esse, ut Müllerus voluit, sed Hispanos Zobelius probavit argumentis invictis.

96b.

LATINI

Semis	a	caput Minervae) (simulacrum deae	C V I N
	b	prora) (aquila legionaria inter signa duo	C. Mare(io) quinq(uennali) L. Appul(eio) quinq(uennali)
	c	delphinus) (spica	C. Caedi(o) T. Popili(o) II vir(is) quinq(uennalibus)
	d	manus aperta sin.) (bos stans	onduc - alipol ? II vir(is) quinq(uennalibus)
	e	aquila legionaria) (vexillum	Q. Acilius II vir(i) quin(quennales) C. Maeci(us) quinq(uennalis)
	f	tabella ad palos duos fixa) (serpens	L. Fabric(ius) P. Atelliu(s)

Semis	g	Victoria gradiens	P. Baebius Pollio II vir quinquen-	
) (signa militaria duo	C. Aquinus Mela II vir quinquen-	
	h	caput mulieris velatum et diadematum	Hel(vius) Pollio Albinus II vir quinquennali-	
) (tropaeum	C. M(arcus) Sabinus C. M. IMP	
	i	patera, praefereculum, lituus	L. Aeilios II vir quinquennalis aug(ur)	
) (aquila fulmini insistens	L. Iunius II vir quinquennalis aug(ur)	
	k	caput Augusti cum epigraphe	Cn. Atellius pontif(ice) II v(ir)	
) (taenia s. diadema regium	Iuba rex Iubae filius) II v(ir) quinquennalis)	
	l	apex, securis, flabellum, simpulum, flos loti	rex Ptol(omaeus) C. Laetilius Apulus II v(iri) quinquennales)	
		As, semis	m	caput Augusti laureatum cum epigraphe
Semis	n	caput fluvii aquam emittens	Hibernus II v(ir) quinquennalis C. Luci(lius) P. f. II v(ir) quinquennalis)	
Semis, quadrans	o	caput Augusti nudum	L. Bennio praef(ecto) imp. Caes. quin(quennali)	
) (tropaeum intra pateras binas, q. palma	Hibero praef(ecto)	
	p	caput (Agrippae?)	Q. Vario praef(ecto)	
) (tropaeum	Hibero praef(ecto) M. Agrippae quin(quennali)	
	q	caput Tiberii	Helvi Polli praef(ecti) Ti. Neron(is) quin(quennalis)	
) (instrumenta pontificalia	Hibero praef(ecto)	
Quadrans	r	avis (cygnus?)	ooo C V K N C. Pe...	
	s) (caduceus		
		As, semis	s	caput Augusti laureatum cum epigraphe
Semis	t	caput Augusti diadematum sin. s. quadriga. ante vexillum (triumphus Augusti), interdum sin.	P. Turull(i)o) II vir(o) quinquennali) V·I·N·K	
) (templum cui inscriptum est	AVGVSTO M. Postu(m)us Albinus II vir quinquennalis) iter(um)	
Quadrans	u	vexillum inter hastas (spicas Delg.) duas	P. Turull(ius) quinquennalis) V·I·N·K	
) (instrumenta pontificalia	Albin(us) quinquennalis) V·I·N·K	

As. semis	<i>c</i>	caput Tiberii cum epigraphe) (capita Caesarum duorum	Nero et Drusus Caesares quinq(uen- nales) C V I N C
As. semis. triens. qua- drans	<i>w</i>	caput Tiberii laureatum sin. cum epigraphe) (caput C. Caesaris	C. Caesar Ti(berii) n(epos) quin- q(uennalis) C V I N C
As	<i>x</i>	caput C. Caesaris laureatum cum epigraphe) (caput mulieris (Salutis)	SAL·AVG Cn. Atel(ius) Flac(eus) Cn. Pom- (peius) Flac(eus) II vir(i) Q·V·I·N·C

Heiss p. 268 ss. tab. XXXV. XXXVI 1—36 (*l—c*); Delgado III p. 67 ss. tab. CVIII—CXI 1—44.

Nummi *a—d* Norbae olim sive Novae Augustae tributi a Delgado probabiliter huc relati sunt, qui (*Colonia*) *V(ictric)* *I(alia)* *n(oea)* explicat, cum Carthago vocabulum Punicum urbem novam significet. In *d* litterae *onluw alipol* possunt esse nomina Iberica quinquennialium. In *x* utrum *q(uinquennales)* victricis Iuliae novae Carthaginis interpretandum an *q(uoloniae)*, ut in n. 98 *d*, incertum. Hoc praefero.

97.

VALENTIA

As	<i>a</i>	caput Romae) (cornu copiae illigato ful- mine	L·CORANI·C·NUMI·Q	L. Corani(us) C. Numi(us) q(uinquennales) <i>sive</i> q(uaestores)?
	<i>b</i>	ut supra	VALE·NTIA C·LVCIEN·C·NUMI·Q	Valentia C. Lucien(us) C. Numi- (torius) q.
	<i>c</i>	ut supra	T·AHI·T·F·L·TRINI·L·F·Q	T. Ahi(us) T. f. L. Tri- ni(us) L. f. q.
Semis	<i>d</i>	ut supra	T·X·L·R VA	T. A(hius?) L. Tr(inius?) Val(entia)

Florez II p. 610 ss. tab. XLVIII 4—8 III p. 125 tab. LXVI 5; Eckhel I p. 59; Heiss p. 222 s. tab. XXVIII 1—5^b; Delgado III p. 413 s. tab. CLXXXIII 1—7; Zobel II p. 116.

Probabile est cosos esse nummos hosce paullo ante vel post coloniam a D. Junio Bruto a. 616 u. e. 138 a. Chr. eo deductam et, cum tria tantum quinquennialium vel quaestorum paria in eis nominentur, ius monetiae videtur cessisse cum reliquis nummis Ibericis in Hispania cisis aetate Gracchana, fortasse paullo post a. 621 u. e. 133 a. Chr. Denarii Q. Maximi cusi e. a. 638 u. e. 116 a. Chr. typos assium Valentinorum videntur imitari fortasse propter pugnam aliquam ibi cum Viriato commissam; ut suspicatus est Mommsen-Blacas *hist. de la monnaie rom.* II p. 338 adn. 2.

d apud Florezium (Delgado tab. CLXXXIII 5) male intellectus litteras Ibericas habere ab Eckhelio credebatur. Videntur indicari quinquennales iidem atque in *c*.

98.

ILICI

Semis. triens	<i>a</i>	caput Augusti cum epigraphe) (aquila et vexillum	L·MANLIO T·PETRON·II·VIR C·I·L·A	L. Manlio T. Petron(10) II vir(is) C(olonia) I(ulia) II(ici) A(ugusta)
	<i>b</i>	ut supra) (templum	IVNONI·C·I·L·A Q·PAPIR·CAR·Q·TER·MON·II·VIR	Iunoni c. I. II(ici) A(ugusta) Q. Papir(10) Car(bone) Q. Ter(entio) Mont(ano) II vir(is)

As, semis	c	caput Tiberii sin. cum epigraphe	SAL · AVG · C · I · I · A	Sal(uti)Aug(ustae)C. I. I. A.
) (ara		
Semis			M · IVL · SETTAL · M · SESTI · CELER · II · VIR	M. Iul(i)us Setta(l. M. Sesti)us) Celer II vir(i)
As, semis	d	caput Tiberii sin. cum epigraphe	L · TER · LON · L · PAP · AVIT · II · VIR · Q · C · I · I · A	L. Ter(ren)ti)us) L. on(g'is) L. Pap(iri)us) Avit(us) II vir(i) quinquennales) C. I. I. A.
) (togati duo manus iungentes supra caudelabrum s. vexillum inter aquilas legionis duas		
	e	caput Tiberii sin. cum epigraphe	T · COELIVS · PROCVLVS · M · AEMI · T · LIVS · SEVERVS · Q · I · I · A	T. Coel(i)us Proculus M. Aemili)us) Severus quinquennales) Q. I. I. A.
) (aquila legionis inter signa duo		

Florez II p. 458ss. tab. XXIX 1—10; Eckhel I p. 51; Heiss p. 277ss. tab. XXXVII 1—13; Delgado III p. 286ss. tab. CLII. CLIII 1—13.

c Seta(l. M. Sesti)us) videtur cognomen Ibericum esse. d lege q(u)lonio) Iulia) Itlici) Augusta); cf. n. 93.

99.

DĪNIU
DIANIUM

III.	As	a	caput imberbe	XI		d
) (eques hastatus	XI/IV↑		diniu
III. IV.	As	b	ut supra	XI		-
				XI/IV↑		-

Lastanosa p. 31, 55; Lorichs tab. XX 3; Boudard p. 221 tab. XXIV 6—8; Heiss p. 292 tab. XLI 1. 2 (Taniu); Delgado III p. 112s. tab. CXXIII; Zobel II p. 98, inser. n. 626. 627; Pujol *rev. de ciencias his.* IV 1886 p. 156s. *bol. de la Acad.* V 1884 p. 31, *epigr.* n. 90.

De litterae significatione dixi in prolegomenis. Si sonus *n* vel *r* similis erat, fortasse *dela)niu* pronuntiandum est nomen Ibericum.

De Dianio v. C. II p. 484; non sine probabilitate Zobelius Dianii nomen, quod Delgado primus agnovit, a Romanis oppido Iberico inditum esse iudicavit, cuius nomen soni quadam similitudine Dianae eos admonuit. Nam Graece Ἀρζαμίον nunquam dictum est. Strabo vel auctor eius Posidonius exempli causa ita vertit III 4, 7). Pujol novit asses diversos quattuor. Quod apud Bonaventuram Hernandez Tarracone vidi exemplum inscriptum XI/IV◇ non videtur fidem mereri. Pujol *bol. de la Acad.* VI 1885 p. 35 nummos hos barbaros non convenire contendebat cum colloca)ione illa; scilicet Graecam oppidi originem, de qua minime constat, putabat repugnare. Sed cf. *Dinia* Galliae Narbonensis apud Ptolemaeum II 10, 19, C. XII p. 49 et *Dini)us* nomen in vasculo Ilicitano C. II 6349 19. Deinde idem I putat formam esse *r* sive *b* litterae cum Salvatore Saupere (*origen y fons de la nació catalana* p. 164; cf. *itth* Baetulo n. 27); legit ille *thniu* (Tabonium?); Fatendum est non satis certo *diniu* componi cum Dianio. Sed tamen probabile est in planitie fertili ad oram maritimam sita, quae extenditur inter Lucentum et Dianium, antiquitus habitasse gentes Ibericas, quarum oppidum cum Romanis innotuit, similiter ut Barcino Tarraeo alia, nomen retinuit vetus, quamvis fortasse leniter mutatum. Neque obstat quod a. 1891 in monte *Monj)é* prope Dianium nummi Graeci sedecim cum variis ornamentis argenteis in olla argillacea defossi inventi sunt; quae omnia descripsit R. Chabas *Awhi* V 1891 p. 59ss.

100.

QNTHRPA — CARPCA
CONTREBIA

III.	Denarius	a	caput imberbe	ΛΡΡΑ	qnthrpa	carpea
) (eques hastatus	ΣΝΘΡΡΔ		
		b	ut supra	ΛΡΡΑ		
				ΣΝΘΡΡΔ		

Sestini p. 217 tab. X 8. 9; Lorichs tab. V 1. 2; Boudard p. 165 tab. XV 3. 4; Heiss p. 261 tab. XXXIV 1 (*Carabocaj*); Delgado III p. 64 s. tab. CVIII 1—3 CXXII CXXIII; Zobel II p. 100, inser. n. 615; Berlanga Hisp. anterom. p. 197; Pujol *rev. de ciencias hist.* IV 1886 p. 148 ss., *epigr.* n. 127 g h.

Pujol denarios duos diversos, quos dedi, novit solos. Hi sunt nummi, quos una cum n. 102. 103 Ursinus multique alii L. Afranii nomen habere credebant (v. proleg. p. III).

Ad Contrebiam cum Delgado rettulit hos nummos Zobelius, quae inter Celtiberiae oppida primaria memoratur a Livio XL 33 iuxta Aeburam in Carpetania et in fragmento l. XCI in bello Sertoriano; deinde ab eius asseclis Valerio Maximo II 7, 10 et VII 4, 5 (ubique passim *Trebia* traditur), Velleio II 5, 2, Floro II 17, 5; postremo a Ravennate p. 310, 5. 12 (ubi item *Trebian* traditur). De situ nihil constat praeterquam quod quaeritur cum probabilitate quadam circa *Albacete* hodiernam, versus septentriones ab ea et orientem, ab Ibero fluvio non admodum procul. Num diversae fuerint Contrebia, quae Leucada appellabatur, et Contrebia simpliciter dicta nominata in fragmento Liviano, non satis liquet. Zobelius Contrebiam illam prope Caesar-augustam quaerendam esse ratus hanc diversam putat et alicubi, ut dixi, in provincia de *Albacete* quaerendam. Sed cum coniuncta appareat cum Carpica, de qua vide n. 102, situs oppidi per se incertus non obstat, quo minus de uno tantum oppido cogitemus.

101.

ŠETHISA

II.	As	a	caput barbatum	MĒANSP	šethisa
) (eques insigne aquilae ferens		
		b	caput imberbe	MĒANSP	-
) (eques insigne aquilae ferens		
	Semis	c	caput imberbe	MĒANSP	"
) (eques currens		
	Quadrans	d	caput imberbe	MĒANSP	-
) (pegasus dimidius		
III.	As	e	caput imberbe	ME	še
) (eques palmam ferens		
	Denarius	f	caput imberbe	ME	"
) (eques palmam ferens		
	As	g	caput imberbe	ME	"
) (eques hastatus		
		h	caput imberbe	MĒANSPΣN	sethisaqm
) (eques hastatus		
	Semis	i	caput imberbe	M	š
) (equus currens		
	Quadrans	k	caput imberbe	ME	še
) (equus currens		
	Sextans	l	caput imberbe	ME	"
) (equus currens		
III. IV.	As	m	caput imberbe	MĒANSP	šethisa
) (eques hastatus		
	Semis	n	caput imberbe	ME A O	še th o
) (equus currens		
				MĒANSP M	šethisa š

III. IV.	Quadrans	<i>o</i>	caput imberbe	Λ	
	Sextans	<i>p</i>) equus currens	ΛΕΑ	<i>th</i>
caput imberbe			Λ		
) equus currens	ΛΕ	<i>ce</i>

Lastanosa p. 31, 60, 32, 63, 34, 73, 222, 5; Sestini p. 170; Sauley p. 172, 131; Lorichs tab. XI 1—10 XII 1, 2, XIII 1; Boudard p. 231 tab. XXVI 7—13 XXVII 1; Heiss p. 281 tab. XXXVIII 1—14; Delgado III p. 373 tab. CLXVIII—CLXIX 1—14; Zobel II p. 100 s. [tab. IX 4—9 nondum edita], inser. n. 628—639, 653—657, 659—663; Berlanga Hisp. anterom. p. 196; Pujol *bol. de la Acad.* III 1883 p. 72 VI 1885 p. 338, 73 89, *opusc.* n. 162 *a—f*.

Praeter FFEFEE , AAO (O in recentissimis) formas et PPP , S et S iuxta usurpatae sunt, teste Pujol.

Quae in adversa semmissis *n* sola legitur O littera, hic quoque Zobelio non *o*, sed *b* vel *e* esse creditur; vide adnotata ad n. 80.

Quaeritur primum quid AAO littera significet, quae redit in huius regionis nummis inscriptis *thbbq* n. 104, praeterea vero tantum legitur in nummis quae Oscae tribuuntur Celsithanis n. 47. Unde Delgado et Zobelius eam *th* esse credunt, quae solet esse O vel D tam in huius regionis vicinarumque nummis quam in locorum magis versus septentriones sitorum. Pro *k* habuit Berlanga legitque *sokiza*; ad Segisamam nummos hosce iam rettulit Sauley. Sed videtur mihi quoque legendum cum Delgado *sethisa*; ut exposui in prolegomenis. Comparandi sunt nummi regionis Ilerdensis SPEINSEN *sethisca* inscripti n. 39, qui omnino diversi sunt.

Series haec larga nummorum pulchrorum et frequentium incipit iude fere a saeculo urbis sexto medio (214 a. Chr.). Delgado, quamquam ipse mihi olim dixit provenire eos maximam partem ex Aragonia, postea loco alicui eos tribuendos esse censuit provinciae Baeticae, sed finibus Tarraconensis proximo, propterea quod inter nummos ab homine quodam curioso collectos Cordubae sedecim eorum viderat. Cum locum quaereret similiter dictum et aptum cui tribueret, incidit in *Sae* collem in provincia Murcensi prope Almansam sito; admodum infeliciter. Propter vetustatem et frequentiam Zobelius coniecit tribuendos esse ei genti, cuius caput oppidum id fuerit, in cuius locum postea cesserit Carthago nova a Barcidis condita; ut dixi in huius capituli praefatione. De Sedetanis cogitari non posse idem putat, quia illi nimis procul habitaverint ab ea regione, cui horum nummorum typi conveniant, atque magis versus septentriones. Contra opiniones a Delgado et Zobelio propositas Pujol *bol. de la Acad.* VII 1885 p. 30 ss. monuit, reperiri asses Sethisanos ubique fere in Hispania atque etiam in Gallia meridionali; sed frequentissimos esse in parte inferiore provinciae Caesar-Augustanae una cum Bilbilitanis n. 85 et Celsensibus n. 33. In *Calatayud* potissimum currere eos aequali fere abundantia cum nummis aereis hodiernis, unde Vincentem Lafuente historicum, qui nummos nullos collegisset praeter in *Calatayud* ipsa vel repertos vel emptos, praeter Sethisanos etiam Dianenses n. 99 et Samalenses n. 106 ibi sibi comparavisse. Etiam denarios Sethisanos raros in illa regione venum ire; unde in collectiones Caesar-Augustanas et Matritenses solescent intrare, in quas pervenirent indidem nummi reliqui. Contra collectores Murcianos frustra eos quaerere. Addit Pujol etiam typos, pondus, palaeographiam (S pro S interdum adhibitam) nummorum Sethisanorum ducere ad altam Aragoniam provinciamque Caesar-Augustanam; etiam A in adversa nummorum Bilbilitanorum n. 85 *e g* huc trahendam videri. Atque de A illa et AE in nummis praeterea non paucis obvia quid iudicandum sit incertissimum esse supra dixi ad n. 52; unde potest illa aequo fere iure referri ad alia oppida non pauca ab S littera incipientia. Reliqua vero viri acuti argumenta seio non levia esse; neque vero ita comparata sunt, ut rem conficiant; priusquam thesaurus aliquis nummorum horum aereorum repertus est, de origine vera licebit dubitare. Multos eorum dicit ille comparavisse in *Duron* loco deserto *en la ribera de los Perejiles*, a *Calatayud* versus orientem, antequam Salo influit in Hiberum; neque vero propterea Sethisam in *Duron* collocandam esse, sed quaerendam ibi prope probabile ei visum est. Tamen omnia considerantibus nobis probabilior Zobelii opinio visa est, scilicet nummos hosce tribuendos esse oppido alicui regionis Carthaginiensis claro; quod utrum Carthago ipsa fuerit an urbs quaedam circa eam sita, cuius memoria omnis interit, non definit. Nomen eius potest origine cognatum esse cum Sedetanorum. Itaque ad Celtiberiae meridionalis aliquam regionem nummos hosce pertinere probabile puto nec refutatum argumentis adhuc prolati.

102.

CARPQM

III. As	<i>a</i>	caput imberbe) (eques hastatus	ⲄⲚ		<i>kl</i>
	<i>b</i>	caput imberbe) (eques hastatus	ⲈⲠⲠⲰⲰ	<i>carpqm</i>	<i>k</i>
Semis	<i>c</i>	caput imberbe) (equus currens	ⲈⲠⲠ	<i>carpa</i>	
	<i>d</i>	caput imberbe) (equus currens	ⲈⲠⲠⲠ	<i>carpa</i>	
	<i>e</i>	ut supra	Ⲅ	"	<i>q</i>
		ut supra	Ⲅ	"	"
Quadrans	<i>f</i>	caput imberbe) (equus currens	ⲈⲠⲠ	<i>carpa</i>	
			ⲈⲠⲠⲠ	<i>carpa</i>	

Sauley p. 41 ss.: Lorichs tab. V 1—3; Boudard p. 168 tab. XIV 6. 7 XV 5; Heiss p. 261 tab. XXXIV 1. 3. 7. 8 (*Carobaca*); Delgado III p. 64 s. tab. CVIII 1—3; Zobel II p. 100 [tab. IX 3 inedita]; Pujol *rec. de ciencias hist.* III 1881 p. 179 ss., *epigr.* n. 88 *b—c*.

Pujol novit assem unum, semisses quattuor, quadrantem unum.

In asse *b* Pujol, qui primus edidit, in adversa olim \vee legerat, sed postea apparuit * fuisse. Unde hos nummos ad regionem Oscensem referendos esse putat, non ad Carthaginensem; sed tali indicio solo res minime absolvitur.

Sauley tribuit Aevaeis. De Carpetanis cogitavit Delgado, qui *carbea* legit, de *Carabaña* ad Tagonium Heiss, de *Caravaca* provinciae Murciensis Zobelius, quam putat a Bastetanorum oppido *Κάρρα* apud Ptolemaeum II 6, 60 diversam non esse. Idem ex spatio, quod intercedit inter eam et Carthaginem, Müllerus quoque iudicavit probabile esse. Carpetanorum sedes quamquam nimis longe distant ab ea regione, cui hos nummos tribuendos esse typi docent, tamen nomen eum horum nummorum sine dubio originis eiusdem est. Comparari potest *Καράστια* (pro Carbasia) *πύλα*; *Ἰζύρον* circa regionem quaerenda Hecataei apud Stephanum Byz. s. v., cf. *Carbasiae inquam* Avieni or. mar. v. 489. Cf. n. 100, 103.

103.

QNTHIQM—KL...—CARPCA

III. As	<i>a</i>	caput imberbe) (eques palmam tenens	ⲄⲚ		<i>kl</i>
	<i>b</i>	ut supra	ⲄⲚⲟⲓⲰⲰ	<i>qnthiqm</i>	"
Denarius	<i>c</i>	ut supra	Ⲅ	"	<i>q</i>
	<i>d</i>	caput imberbe) (eques hastatus	ⲄⲚⲟⲓⲰⲰ	"	<i>carpa</i>
	<i>e</i>	ut supra	ⲈⲠⲠ	"	"
	<i>f</i>	ut supra	Ⲅ	"	<i>q</i>
	<i>g</i>	ut supra	ⲄⲚⲟⲓⲰⲰ	"	"
	<i>h</i>	ut supra	ⲈⲠⲠ	"	<i>carpa</i>
	<i>i</i>	caput barbatus) (eques hastatus	ⲄⲚⲟⲓⲰⲠ	"	<i>carp qm</i>
	<i>k</i>	ut supra	ⲈⲠⲠⲰ	"	"
<i>l</i>	ut supra	Ⲅ	"	<i>q</i>	
	ut supra	ⲄⲚⲟⲓⲰⲰ	"	"	

III.	Denarius	m	caput barbatus	⊗	qthoqm	4
) (eques hastatus	⊗/⊕/⊗		
III. IV.	As	n	caput imberbe	⊗†	qthoqm	1
) (eques hastatus	⊗/⊕/⊗		
	Semis	o	caput imberbe	⊗†	-	-
) (equus currens	⊗/⊕/⊗		

Lastanosa p. 35, 82, 83; 222, 6. 223, 7, 8, 10; Sestini p. 217 tab. X 8; Sauley p. 189, 30, 32; Lorichs tab. V 4—10 VI 1—5; Boudard p. 165 tab. XV 1 p. 296 tab. XXXIX 1; Heiss p. 261 tab. XXXIV 2—6 (Carabaca); Delgado III p. 64s. 102 tab. CVIII 1—3 CXXII CXXIII; Zobel II p. 98, 100 [tab. IX 1, 2 nondum edita], inser. n. 612—625, 649; Berlanga Hisp. anterom. p. 209; Pujol *rev. de vicinias hist.* IV 1886 p. 148ss., *epigr.* n. 127 a—f.

Pro ♀ in nummis hisce etiam Φ, pro ♂ etiam Δ, pro ⊕ etiam ⊕⊕⊕⊕⊕, pro ⊗ etiam ⊗ scribitur.

Ad *n.o* Berlanga et Pujol adnotaverunt l videri hic idem significare atque <, i. e. c. Qua de re dixi in prolegomenon cap. III.

Ad ⊗† *ab n.o* Zobelius adnotavit, videri hic latere gentem illam, cuius nummi inscripti *Uai-qn* (n. 83) exstant, probante Caestino Pujol, qui tamen oppidum gentis eius quaerendum censet prope *T. ruel*.

De Carpica dictum est ad n. 102. In Quinthicorum sive Conticensium nomine Zobelius Contestanos agnoscere sibi visus est. Memoratur Contestania a Livio in ora maritima cum Hereaonia ad Hiberi ostia; a Plinio Carthago nova in Contestania ponitur (III § 19), a Ptolemaeo Valentia, de cuius nummis Latinis dictum est supra (n. 97), Saetabis, Hici, Lucentum, Carthago nova (II 6, 14, 61). Unde putat sedes eorum late patuisse fierique potuisse, ut a gente tam numerosa hi quoque nummi cusi sint. Certe nomen Conticensium vel quo nomine fuerunt potest eiusdem originis esse atque Contestanorum. Sed potest etiam nomen brevium esse ex *quthripikum Contrebicum* n. 100 cf. 102.

104.

HTHLAQM

III. IV.	As	a	caput imberbe	HSPΣΥ	hthlqym
) (eques hastatus		
	Semis	b	caput imberbe	HΥ	hm
) (equus		

Lorichs tab. XVII 5, 7; Boudard p. 194 tab. XX 2; Heiss p. 169 tab. XVII 1 (*Ecala*); Delgado III p. 257 tab. CXLVI; Zobel II p. 102, inser. n. 647 (semissem ibi omisit); Pujol *epigr.* n. 150 a b.

Pro ♀ etiam ♀ scriptum esse in his nummis adnotat Pujol. Semissem idem omisit.

Delgado legit *etalakom* et postea *hethalakom*; Heissius nummos hos inventos ait prope *Tudela* et comparat *Ecala* vicum regni Navarrensis. Zobelio Otalienses sunt, gens ignota.

105.

RHURQN

III. IV.	As	a	caput imberbe	ϕHΔϕΣ/	rhurqyn
) (eques hastatus		
		b	caput imberbe	ϕHΔϕΣ/	-
) (eques hastatus		

Lorichs tab. XXIV 7; Heiss p. 291 tab. XII 1 (*Roura*); Delgado III p. 330 tab. CLX qui non vidit; Zobel II p. 102, inser. n. 644; Pujol *epigr.* n. 156 a b.

Pujol asses duos tantum novit diversos.

Nummus e Lorichsii imagine sola nobis notus. Delgado legit *tedara*. Heiss comparavit fluvium hodie *Rour* dictum, qui in Sicorim influit, *Rauriel Raurich* vices provinciae Tarraconensis. *Roura* nomen proprium in Catalaunia non infrequens. Zobelio Rodurenses sunt, gens ignota. Raudenses Vaccaei (Ptolemaeus II 6, 49), qui huc non pertinent, et Rodaces itinerarii Ravennatis (p. 312, 15) magis etiam remoti (circa Turgalium Lusitaniae collocantur), e radicibus similibus possunt nomina habuisse. Quae propter *r* initialem Gallicae originis creduntur, ut dixi prolegomenon cap. IV.

106.

SAMALA

III. IV. As	a	caput imberbe) (eques hastatus	MPWPP	Samala
-------------	---	-------------------------------------	-------	--------

Lorichs tab. XXV 11 XL11; Heiss p. 247 tab. XXXII 1; Delgado III p. 367s. tab. CLXVII; Zobel II p. 102. inser. n. 643; Berlanga Hisp. anterom. p. 197; Pujol *bol. de la Acad.* VII 1885 p. 38. *epigr.* n. 158.

Quantum elementum interdum ita P scribitur, secundum et ultimum D: Pujol ita exhibet MPWPP. In asse altero apud Lorichsium (tab. XXV 11) admodum barbaro eques ense gerit. Locus ignotus: Delgado contra leges suas ipsius cogitavit de *Samala* itinerarii sita inter Segisamonem et Legionem VII (p. 395, 2), quae circa *Sahapun* collocatur; nisi errasse codices itinerarii stantes.

107.

DNUŠIA. TANUSIA

III. As	a	caput imberbe) (eques hastatus	XW↑MNP	<i>dnušia</i>
IV. As	b	caput imberbe	XW	<i>d-n-u</i>
) (eques hastatus		TAWSIENSE
	c	caput imberbe	M	
) (prora	M	"
d	caput imberbe	TAWSIENSE	M	"
) (prora			"

Florez III p. 141 tab. LXXVII 4 Latinos solos (Eckhel om.); Lorichs p. 97 tab. XX 6 LXV 4, 5; Boudard p. 220 tab. XXIV 9—11; Heiss p. 246 tab. XXX 1 (*Denušia*) et p. 408 tab. LXII 1, 2 (*Samusium*); Delgado II p. 301ss. tab. LXXII 1, 2 (Tanusia sive Sanusia) et III p. 111s. tab. CXXIII Ibericos; Cerdá *memorial numism.* III 1873/75 p. 96ss.; Zobel II p. 102. inser. n. 648 (omisit ibi b); Pujol *rev. de ciencias hist.* IV 1886 p. 155. *epigr.* n. 91 a b.

In b littera ligata ex XW↑ *dnu* videtur composita esse, non ex XW *dm*. In c d quod Delgado pro M habet W, videtur errore positum esse. De M dixi ad n. 52, 101.

Samusiese exemplo uno non satis certo stare adnotavit Cerdá, nusquam legi in nummis Latinis affirmat Zobelius. Situs oppidi ignotus est. Pujol novit asses Ibericos duos. In asse a pro P etiam D legitur. Cf. *dnumir* n. 86.

108.

THRACQM

III. As	a	caput imberbe) (eques hastatus	◇PAXW	<i>thracqm</i>
	b	caput imberbe	◇PAXW	"
) (eques hastatus		"

Lorichs tab. XXIV 4; Boudard p. 255 tab. XXX 4, 10; Heiss p. 250 tab. XXXII 1 (Tritium); Delgado III p. 385 tab. CLXXII; Zobel II p. 102 [tab. IX 10 inedita], inser. n. 640—642; Pujol *bol. de la Acad.* V 1884 p. 349 (a), *epigr.* n. 170 a b.

Pro ◇ et ◇ in aliis exemplis formas exstare oblongas magis adnotat Berlanga.

Delgado Tarragae oppido hodierno tribuit. Nec de Tritio nec de Turgalio cogitari posse Zobelius recto adnotavit. Magis est, ut Tyrin oppidum vetustum et Tyrium fluvium Avieni or. mar. v. 482, qui Turia Melae II 92, Tyrium Plinio III § 20. *Tōpυ*; Ptolemaeo II 6, 15 est, prope Valentiam et Tyriacae oppidum Avieni v. 498 huc trahamus, utpote radicis cognatae.

109.

TDUM

III. IV.	As	caput imberbe	ΨΔΨ	<i>tdum</i>
) (eques hastatus		

Sestini p. 181 s. (c Sestinio puto Masdeu *historia critica de España* XIX p. 627 n. 2161); Sauley p. 193, 150 ex Sestinio; Lorichs tab. XIII 2; Boudard p. 298 sine tab.: Heiss p. 180 tab. XIX 1 (*Tézoura*); Delgado III p. 353 tab. CLXVII; Zobel II p. 102. inscr. u. 645; Pujol *epigr.* n. 173.

Delgado legit *tedem*. Nummi rarissimi, secundum Delgado tribuendi Edetaniae sive loco alicui circa *Castellon de la Plana*, secundum Heissium reperti circa *Tudela* oppidum: quod vix recte puto statui. Zobelius nomen comparavit cum *Totana* regni Murciensis. Cum quae vocalis exciderit incertum sit, Tades vel Tedes vel similiter dicti ubi habitaverint determinari nequit. Cf. *Tader* fluvius.

110.

TOLETUM

As	a	caput barbatum	EX2C OICÓ·CARTACOB
) (eques hastatus	TOLE
	b	caput barbatum	EX5C CELTAMB
) (eques hastatus	TOLE
Semis	c	caput barbatum laureatum	CELTAMB
) (equus currens	TOLE

Florez II p. 593 tab. XLV 1—10 III p. 122 tab. LXVI 3; Eckhel I p. 58; Lorichs tab. LXV 7—9; Heiss p. 262 s. tab. XXIV 1—2bis; Delgado III p. 403 tab. CLXXIX 1—3.

In *a* observa α pro s , σ pro ζ scripta; *ex s. c* videntur *ex s(enatus) c(onsulto)* significare, ut ubique; scilicet Toletanis ut nummos hosce emitterent senatus quodam consulto peculiari videtur permissum esse. Quae in adversa *a* leguntur vocabula Iberica *oicq* et *cartacob* (nam elementum secundum videtur simplex α esse male formatum) et in *b* et *c* *celtamb* ab Heissio infeliciter tractata sunt; putat enim latere nomina Latina. Delgado de Carthagine et Celtis sociatis cogitavit, in *amb* concordiae significationem inesse ratus. Sunt fortasse nomina magistratuum, ut *ondur-alipol* in n. 96^b d.

De Toletis vide C. II p. 416. 944.

111.

SEGOVIA

As	caput imberbe	C L
) (eques hastatus	SEGOVIA

Florez II p. 577 tab. XLIII 9. 10 III p. 118 tab. LXV 13; Eckhel I p. 57; Lorichs tab. LXV 2; Heiss p. 234 tab. XXIX 1; Delgado III p. 380 tab. CLXXI.

c et l litterae quid significant ignotum est; latet fortasse nomen populi Ibericum.

De Segovia vide C. II p. 379. 926.

112.

INSULAE BALEARES

Aerei (I II III IV) antiquissimi anepigraphi	a	cabirus stans cum malleo et serpente) (taurus stans vel currens	
Punici	b	cabirus stans) (𐤀𐤃𐤁𐤁 sive 𐤀𐤃𐤁𐤁 𐤃𐤆𐤆	<i>absm</i> 𐤀𐤃𐤁𐤁
	c	ut supra	𐤀𐤃
	d	"	𐤃𐤆
	e	"	𐤀𐤆
	f	"	𐤃𐤁
	g	"	𐤆𐤀
	h	"	XX𐤃𐤀 sive X𐤆𐤃X 𐤃𐤆𐤆 𐤃𐤆𐤆
	i	"	𐤃𐤁
	k	"	𐤀𐤆
	l	"	𐤃𐤆
	m	caput Tib. Caesaris cum epigraphe) (cabirus	X𐤆𐤃𐤀X INS AVG
	n	ut supra	INS AVG
	o	caput Neptuni) (ancora, delphini duo	EBVSITAN. sive EB

Lorichs tab. XXXII II (*m*); Berlanga comm. Momms. p. 275 tab. n. 8. Hisp. anterom. p. 353: Campaner apud Heiss p. 419 ss. tab. LXIII LXIV et apud Delgado II p. 437 ss. tab. CLXXXVII. CLXXXVIII 1—27. 1. 2, *numismática Balear* p. 1—40 tab. I I—13. 1. 2; Zobel I p. 61 II p. 175 ss.

Litterae inscriptionum Punicæ quantum fieri potuit supra repræsentatæ sunt; imagines nummorum accuratas exhibet Campaner. Cabirum quem dicimus *Baal* sive *Moloch* Carthaginensem rectius dici observavit Eduardus Sachau; idem nummum *b* propter scripturæ formam quinto saeculo non recentiore atque fortasse adeo sexto tribuendum censet.

Nummi hi ab antiquioribus Cossuræ tribui solebant, velut a Gesenio (scripturæ linguæque Phoeniciæ monumenta p. 299 ss. tab. 39 E—O); verum viderunt Münsterus, La Marmora, alii. Reperiri solent Ebusi non admodum frequenter, frequentissime in reliquis insulis Balearibus, non raro etiam teste Dresselio in Campania. Exstant præterea aerei parvi non inscripti cum cabiro et tauro, quorum aliquot servat museum Berolinense; v. Koehnii *Zeitschrift für Münz-, Siegel- und Wappenkunde* IV 1848 p. 131 ss. tab. V 7. 8. 9.

Litteras 𐤃𐤆𐤆 numerum indicare quinquaginta ($20+20+10$) exposuit Berlanga, qui litteras singulares in *d—k* nomina eorum oppidorum indicare putat, ubi nummi hi in usu fuerunt.

XIII. REGIO ACCITANA

De nummis paucis, qui regioni montuosae provinciae Tarraconensis inter Carthaginem novam et Iliberrim sitae videntur tribuendi esse, paene omnia incerta sunt. Soli Urci oppido nummi *urleku* inscripti (n. 116) aliqua cum probabilitate attributi sunt; reliquorum duorum Celinensium (n. 114) et Iclonensium (n. 115), quos Acci adscripsit Zobelius coniectura ductus non improbabili, certo collocari nequeunt. Unde satius visum nummos Accitanos Latinos eis praemittere seorsum indicatos.

Habent hi nummi caput semper imberbe, in Iclonensium interdum sinistrorsum collocatum contra usum; accedunt gubernaculum, caduceus, astrum, ramus, delphinus soli vel coniuncti; inscriptiones nullae. In aversa denarii habent equitem sago et parmula tectum, qui freno alterum equum ducit; asses equitem cum sago hasta parmula sinistrorsum in Iclonensium, in reliquis hastatum dextrorsum. In semisibus est equus currens sinistrorsum cum astro et media luna, interdum taurus stans.

Celinensium nummos cum reliquis huius regionis convenire typorum similitudine et artificio Delgado et Zobel putabant; Pujol aliter indicat. Atque difficilis sane est quaestio, quam certo diiudicare non audeo. Forma nominis similis omnino nulla exstat in nummis Ibericis. Reliquorum duorum typi, artificium, inscriptiones, aperte similia sunt; terminatio in *-eku* in aliis regionibus omnino observata non est. Accedunt Cecaetenses (n. 117) ignoti; *-atu* terminatio est in n. 16, a quibus tamen longe videtur distare huius nummi patria. Ita utrum recte hic collocatus sit neene dubium est.

113.

ACCI

Semis	σ	aquila legionis inter duo signa militaria	C I G A C I
) (similiter	II
As	b	caput Augusti cum epigraphe	
) (aquilae leg. duae et signa duo	C · I · G · ACCI L · I · II
As, semis	c	caput Tiberii sin. cum epi- graphie	
) (corona querna	COL · IVL · GEM · ACCI
As	d	caput Tiberii sin. cum epi- graphie	
) (capita Germanici et Drusi Caesarum II vir(orum) cum epigraphe	C · I · G · A
		e	caput C. Caesaris sin. cum epi- graphie
Semis	f) (aquilae duae signa duo ut supra	COLON ACCI
) (apex lituus simpulum	C · I · G · ACCI

Florez I p. 122 ss. tab. II 1—13 III 1—4 LI 3. 4; Eckhel I p. 34; Lorichs tab. LXXIV 6. 7; Heiss p. 256 ss. tab. XXXIII 1—16; Delgado III p. I ss. tab. LXXXVI. LXXXVII 1—14.

De colonia Iulia gemella Acci (hodie *Guadix*) vide C. II p. 458; indicantur praeterea legio prima et secunda.

114.

CELIN

III. IV.	As	a	caput imberbe) (eques hastatus	⊂N ⁴ ∨	celin	
IV.	As	b	caput imberbe) (eques hastatus	⊂N ⁴ ∨	-	
	Semis	c	caput imberbe) (taurus stans	⊂ ⊂ N ⁴ ∨	s	a

Sestini p. 216 tab. X 4; Sauley p. 71. 63; Lorichs tab. XXII 10; Boudard p. 188 tab. XIX 1. 2; Heiss p. 211 tab. XXVII 1 (*Eliana*); Delgado III p. 98 tab. CXVI; Zobel II p. 108 [tab. IX 12 inedita]; Pujol *rev. de ciencias hist.* IV 1886 p. 138 qui semissem *c* primus edidit, *epigr.* n. 75 *a b*.

Pujol primus *epigr.* n. 75 *b* ⊂ adversae addidit ab ipso antea et a Zobelio neglectam, quam ad *arse* Saguntum n. 40 refert: nam putat, ut Delgado, nummos hos provenire ex Edetania. Sed multa alia hanc litteram significare posse quis neget? Idem Pujol quadrantem ineditum propediem se editurum esse indicaverat. Delgado III p. 87 nummos hosce Edetaniae tribuit, cum circa *Teruel* oppidum dicantur prodisse. Dixerat mihi olim provenisse eos e regno Murciensi ad fines regionis Lucentinae. Zobel cum nomine gentis ignotae comparavit Cilenos Gallaeciae, de quibus iam Sauley cogitaverat: non recte. Idem oppidum Celinorum putat Basti fuisse, cuius memoriam itineraria (p. 401. 2) servaverunt. Atque videtur sane oppidum vetustum fuisse, a quo Bastulorum et Bastetaniae regionis totius nomen derivatum est. Zobelii opinio ingeniosa est et probabilis, quamquam certis argumentis demonstrari nequit. Celi nomen Ibericum veri simile est servatum esse in *Medina Celi* oppido sane ab hac regione valde remoto (C. II p. 927).

115.

ICLOEKX

II.	As	a	caput imberbe) (eques cum hasta et parma	⊂Λ⊂⊂Ξ	icloee	
II. III.	Denarius	b	caput imberbe) (eques equum ducens	⊂Λ⊂⊂⊂K∨	icloekx	
III.	Denarius	c	caput imberbe) (eques cum equo	⊂Λ⊂⊂⊂K∨	-	
	As	d	caput imberbe) (eques cum hasta et parma	⊂Λ⊂⊂⊂IC∨	-	
	Denarius	e	caput imberbe) (eques cum equo	⊂Λ⊂⊂⊂⊂K∨	iclonekn	
	As	f	caput imberbe) (eques cum hasta et parma	⊂Λ⊂⊂⊂⊂K∨	-	
		g	ut supra	⊂Λ⊂⊂⊂⊂IC∨	-	
III. IV.	As	h	caput imberbe) (equus currens sin.	⊂Λ⊂⊂⊂⊂K∨	-	s
IV.	Denarius	i	caput imberbe) (eques cum equo	⊂Λ⊂⊂⊂⊂IC∨	-	
	As	k	caput imberbe) (eques cum hasta et parma	⊂Λ⊂⊂⊂⊂IC∨	icloekx	

Lastanosa p. 37, 91; Sestini p. 158 ss. tab. VII 1—4; Sauley p. 202, 168, 169; Lorichs tab. XVI 1—12; Boudard p. 211 tab. XXIII 9, 10 XXIV 1—5; Heiss p. 325 tab. XLVIII 1—14; Delgado III p. 283 ss. tab. CLI 1—14; Zobel I tab. VII 12 et II p. 108 [tab. IX 11 nondum edita], inser. n. 664—677, 683; Berlanga *Hispan. anterom.* p. 207, 220; Pujol *epigr.* n. 118 *a—c*.

Quaeritur de $\#$ litterae significatione, quam cum Delgado et Zobelio *e* esse credo, ut exposui in prolegomenis. Oblique collocatam esse adnotat Pujol ita $\#$. Berlanga pro *s* habet: idem Λ non, ut reliqui, pro *e* et *l* litteris accipit, sed pro *l* et *p*, cum praesertim P Latina interdum ita \dagger formata sit, velut in nummis Hispensis. Unde legit *lponaskn*, cogitans de Hipone civitate aliunde sane non nota, cuius nomen ad similitudinem aliorum multorum formatum sit, velut Acinipo et Ventipo. $\#$ si sonum habuit *a* similiorem, comparare licebit cum huius oppidi nomine Uclerium hodie *Uclés*, vide C. II p. 419, 944.

○ cum Zobelio pro *o* habenda, quamquam Loricis in exemplo uno ø formam exhibet (tab. XVI 3 = Delgado tab. CLI 3), scilicet errore aperto; unde de *r* cogitari non potest. Etiam \diamond formae praeter ○ occurrunt in his nummis. Pujol exhibet denarium ita inscriptum barbare $\text{P}^{\text{A}}\text{A}\text{O}\text{N}\text{K}\text{N}$.

Denariorum *b e i* varietates exstant plures.

Sestini Hercavoniae, Heiss Hiberritanis hos nummos tribuerunt. Delgado primum legit *lyloakn*, postea *ilgone*. Zobelius *lelectes* sive *lelonetes*, nam inscriptiones haec diversas ad eandem spectare demonstrant typi omnino aequales, gentem ignotam eam esse coniecit, cuius caput Acci urbis fuisse putanda sit. Nam ex oppido aliquo non exiguo eos exiisse indicare multitudinem et vetustatem. De Acci vide n. 113.

Neque neglegendum quod denarii ita inscripti centum et septem comparuerunt in thesauro denariorum rep. a. 1874 in *Villa del Rio* provinciae Hispensis: cf. Zobel II p. 197.

116.

URKEKN

URCI

III. IV.	As	a	caput imberbe	P $\#$ PK $\#$ K $\#$ N	<i>urckn</i>
)	eques hastatus		
IV.	As	b	ut supra	P $\#$ PK $\#$ IC $\#$ N	-

Sestini p. 212 tab. IX 18; Sauley p. 146, 117; Loricis tab. XXI 3; Boudard p. 293 tab. XXXIX 3, 4; Heiss p. 25 tab. XXXIV 1, 2 (Urcé); Delgado III p. 428 s. tab. CLXXXV, CLXXXVI 1—3; Zobel II p. 108, inscr. n. 681, 682; Berlanga Hisp. anterom. p. 210 et 219; Pujol *epigr.* n. 177 *a b*.

Zobelius denarium olim possedit cum inscriptione Iberica evanida, quam propter typorum similitudinem huius oppidi fuisse putat (inscr. n. 680); exinde denuo non comparuit denarius similis. In *b* $\#$ lineas transversas quattuor habet. Berlangae hic quoque $\#$ est *s*, non *e* (v. n. 115), et alterum elementum *a*, non *r*. Quid *uakskn* significet ignotum est; nam de Vasconibus cogitari nequit propter typos. In exemplis Matritensi et Parisino idem legit P $\#$ PK $\#$ K $\#$ N.

Ad Urci nummos hosce iam Sauley rettulit. De Urci v. C. II p. 476 et 877; fuit ultimum provinciae Tarraconensis oppidum orae proximum in Bastetania secundum Melam II 94, Plinium III § 19, Ptolemaeum II 4, 14, 6, 13, itinerarium p. 404, 8, inter *Huerreal* et *Pechina* vicis situm; diversum illud a Muzi Baeticae, quae fuit in campo *de Dalias*, v. n. 135.

117.

CCACATN

As)	(eques hastatus	<A<P $\#$ Y $\#$ N	<i>ccacatn</i>
----	---	------------------	--------------------	----------------

Pujol *epigr.* n. 79 (p. 341).

Adnotat editor nummum ineditum in adversa typum habere in Hispania citeriore non consuetum, inscriptionem certam esse excepta littera prima, quae utrum < fuerit an < sive < diiudicari non posse. Mirum est post < sequi A. Cacaatenses, si recte legimus, ignoti sunt.

XIV. REGIO CASTULONENSIS

Tarraconensis provinciae pars extrema versus occidentem et meridiem sita oppida habuit celeberrima Castulonem et Ilturgi. Ilturgi enim quamquam postea fuit Baeticae provinciae, in confiniis tamen sita est nec sciungi potest a Castulone propter typos, qui etiam cum regionis Baeticae proximae aliquam habent similitudinem. Ad utrumque probabiliter referuntur nummi Iberici inscripti, quos typorum similitudo, ut modo dixi, suadet ut coniungamus. Ut Castulonenses bilingues sunt, ita Ilturgenses quoque Latini exstant tam similes Ibericorum, ut pro bilinguibus haberi possint.

Caput illi habent imberbe omnes, plerique diadematum; accedunt interdum signa manus, media luna, hic illic cum astro, delphinus, ramus; etiam litterae aliquot singulares. In aversa denarii habent sphingem alatum cum corpore canino, capite galeato, iuxta quam astrum aut littera singularis est; Ilturgenses lupam. Semisses habent taurum stantem plerumque cum media luna et littera singulari, quadrantes aprum gradientem, interdum cum littera singulari. In adversa inscriptiones non exstant.

Nummos Iliberritanos, quos Zobelius tam huic regioni adscripsit, quam provinciae ulterioris alteri, hic omisi (v. n. 128).

IIS.

CŠTHLE

CASTULO

II.	As	a	caput imberbe) (sphinx gradiens	*1ΦΛΛ	<i>elhtšc</i>	
	Semis	b	caput imberbe) (taurus gradiens	†1ΦΛΛ		
		c	caput imberbe) (aper gradiens	†1ΦΛΛ		
	As	d	caput imberbe) (sphinx gradiens sin.	†1ΦΛΛ		
III.	As	e	caput imberbe) (sphinx gradiens	ΛΜΦ†*	<i>cšthle</i>	
		f	ut supra	ΛΜΦ†*		
		g	ut supra	⊕ ΛΜΦ†*		q
	Semis	h	caput imberbe) (taurus gradiens	ΛΜΦ†*		
		i	ut supra	≡ ΛΜΦ†*	e	
		k	ut supra	Λ ΛΜΦ†*	ca	
		l	ut supra	Λ ΛΜΦ†*	š	
		m	ut supra	Λ		ca
	Quadrans	n	ut supra	L ΛΜΦ†*	l	
		u	ut supra	Λ, Μ		» š
				J ΛΜΦ†*		»
		o	caput imberbe) (aper gradiens	ΛΜΦ†*		
		p	ut supra	⊥		e
			↑-ΛΜΦ†*	u		

IV.	As	<i>q</i>	caput imberbe) (sphinx gradiens	Λ/ΜϞ†*	<i>esthe</i>
	Semis	<i>r</i>	caput imberbe) (taurus gradiens	CN·VOC·ST·F CN·FVL·CNF·Λ/ΜϞ†*	-
	Quadrans	<i>s</i>	ut supra	CN·VOC·ST·F CN·FVL·CNF·Λ/ΜϞ†*	-
As	<i>t</i>		caput imberbe laureatum	SACAI SCER	
) (sphinx gradiens	CASTVLO SOCED	
Semis	<i>u</i>		caput imberbe	A	
) (sphinx gradiens	CASTVLO	

Florez I p. 342 tab. XVII 11. 12 II p. 628. 657 (Urso) III p. 13 (Asido) tab. L 5—9. 14—16 LVII 1—9 LIX 10; Eckhel I p. 44; Sestini p. 28ss. 96 tab. X 6; Sauley p. 204. 171; Lorichs tab. LXIX 1—11 LXX 1—12 LXX 1—9; Heiss p. 284 tab. XXXIX 1—19 (Castulo); Delgado III p. 78ss. tab. CXII—CXVI 1—43 (cum Latinis); Zobel II p. 112, inscr. n. 685—697. 704—711. 714—718; Berlanga III-p. anterom. p. 203. 210; Pujol *rev. de ciencias hist.* IV 1886 p. 129ss., *epigr.* n. 71. 135 *a—h*.

Asses quas habent litteras singulares Ϟ, semisses 4, Μ, Ʒ, Λ, Δ, L (J), quadrantes 4, †, quid significant, ignotum est. In semisse et quadrante (*r**) , qui recentissimi sunt, addita sunt nomina magistratuum Romanorum; Latini habent nomina similia alia. * prona est secundum Pujol. Berlangae * hic quoque *s* est, unde legit *esthls*; praeterea adnotat in nummo uno musei Matritensis super * exstare Ʒ litteram.

Pro Ϟ Ϟ etiam Ϟ Ϟ, pro Λ etiam † interdum scripta exstant.

As ita inscriptus B/ΜϞΛ et a Lorichsio solo descriptus (tab. LXXI 8) videtur non satis integer sive non recte lectus esse. Berlanga adnotat Delgadum ipsum, cum catalogum collectionis Lorichsianae faceret, nummum hunc non vidisse; neque postea quisquam vidit. Cum Lorichs ipse (p. 26) et Delgado (III p. 31) de lectione non dubitavissent, Zobel *bsthl* inscriptionem putabat referendum esse ad Bastulos. Bastulos vero populum magnum et antiquum, a Bastetanis vix diversum (v. n. 114), ut Contestani supra n. 103, probabile non est nummum hunc unicum eudisse, praesertim cum prorsus aequalis sit certo Castulonensibus. Unde B littera, quae nusquam praeterea nec in nummis nec in titulis Ibericis comparuit, si re vera exstitit in nummo, tribuenda videtur errori caelatoris. Similiter indicat Pujol *epigr.* n. 71.

Cf. *castlosaic* infra n. XLV.

Asidoni hos nummos tribuit Sestini, Astapae Sauley, Obulconi alii; Delgado primus (in catalogo collectionis Lorichsianae Matrili 1857 p. 57) in nummis huius nomen Castulonis agnovit. De oppido celebri dixi C. II p. 440. Nummi eius antiquissimi inscriptionem habent sinistrorsum scriptam (*a—d*). Latini praeter oppidi, quod in antiquioribus Iberico scriptum est, magistratuum nomina exhibent Latina *Cn. Voc(oni)us Soci(ati) j(ilius)*, *Cn. Ful(vius) Cn. j(ilius)*. Unde hi quoque nummi pro bilinguis habendi sunt, cum typi Ibericorum et Latinorum iidem sint. Vocabula Iberica *saraiscer* et *soced* (*t*) quid significant incertum; item quid *a* (*u*). De societate Castulonis cum Iliberritanis vide infra n. 128.

II.	As	<i>a</i>	caput imberbe) (lupus gradiens	Ϟ†Ϟ††Λ	<i>iliturca</i>
		<i>b</i>	caput imberbe) (spica iacens	ILOITVR·ESNEG	<i>iliturgense</i>
		<i>c</i>	caput imberbe laureatum) (eques hastatus	ILVTVRGI	<i>iliturgi</i>
		<i>d</i>	ut supra	ILITVRGI	<i>iliturgi</i>

Florez III p. 81ss. tab. LXIII 3. 4 cf. LV 10; Eckhel I p. 23; Lorichs tab. LIII 1; Heiss p. 300 tab. XLII 1—3 (*Iliturgi*); Delgado *catal. Lorichs* (Matriti 1857) p. 77 n. 1302, *nuevo metodo* II p. 117 tab. XI. 1—3; Zobel II p. 112 [tab. VIII inedita] et 119 *Errata* p. 306, inser. n. 698; Pujol *epigr.* n. 202 (ex Zobelio) et *bol. de la Acad.* XVI 1890 p. 517s.

Delgado legerat $\text{N}\text{V}\text{D}\text{A}\text{N}$. Zobelius antea in exemplis non bonis $\text{N}\text{V}\text{D}\text{A}\text{P}\text{E}$, postea $\text{N}\text{V}\text{D}\text{A}\text{A}$. Dubium non est, ut iam concessit etiam Pujol, quin nummus hic tribuendus sit cum Zobelio Iliturgi Baeticae oppido, de quo dixi C. II p. 297. De situ eius non constat, neque enim tituli ibi inventi sunt genuini ulli; sed quaerendum est non procul ab *Ambujar*, ubi dicuntur esse *las cuevas de Lituergo* prope confinia Tarraconensis. Nummi Latini quamquam non prorsus eisdem typos habent atque Ibericus — nam pro lupa spicam et equitem habent —, tamen caput imberbe diadematum in utrisque simile est.

Pujol in exemplari integerrimo, quod servat Aurelianus Guerra, affirmat clare legi P (non N aut N) et Q (non A).

Si pro $\text{E}\text{L}\text{I}\text{B}\text{E}\text{R}\text{I}$ Hecataei apud Stephanum Byz. s. v. cum Carolo Müllero, non dissuadente Müllenhoffio, scribitur $\text{E}\text{L}\text{I}\text{B}\text{E}\text{R}\text{I}$ vel $\text{E}\text{L}\text{I}\text{B}\text{E}\text{R}\text{I}$, potest Iliturgi significata esse. Sed magis puto de Iliberri cogitandum; vide n. 128.

HISPANIA ULTERIOR

Provincia ulterior cum nummos protulerit Iberice inscriptos non multos, Latinos frequentes, facile hi in partes tres dividuntur primarias Baeticam orientalem, meridionalem, occidentalem, cui accedit Lusitania. Baeticae orientalis (I) regiones duae sunt Obulconensis (I) et Iliberritana (II); utraque nummos habet Iberice inscripto-locorum singulorum (n. 120, 128), reliquos (n. 121—127, 129—134) Latinos. Ad Baeticam meridionalem (II) pertinent regiones Malacitana Asidonensis Gaditana, quarum prima Malacitana (III) nummos habet ex oppidis Punicis Malaca Abdera Sexi incerto (n. 136—139), Latinos Murgitanos (n. 135). E regione Asidonensi (IV) procedunt nummi bilingues Latine et Iberice vel Libyee inscripti oppidorum decem (n. 142, 145—153), Latini quattuor (n. 140, 141, 143, 144). Gaditanae regionis (V) sunt nummi Punici oppidorum trium (n. 154, 156, 157), Latini unius (n. 155). Ad Baeticam denique occidentalem (III) pertinent regiones Carmonensis Myrtilensis Salaciensis. Carmonensis regionis (VI) nummi Latini tantum exstant oppidorum quattuordecim (n. 158—171), Myrtilensis (VII) item Latini tantum oppidorum tredecim (n. 172—184), regionis denique Salaciensis reliquaeque Lusitaniae Latini oppidorum trium (n. 185—187), bilingues Salaciae unius (n. 188), si modo recte huic oppido tributi sunt. Ita perventum est in enumeratione ad fines paene orbis terrarum occidentales, quatenus vetustis temporibus notus erat.

I. BAETICA ORIENTALIS

Nummi in ulterioris provinciae ea parte cusi, quae finitima est citerioris, aliquam, ut expectaveris, habent similitudinem nummorum eorum, qui ad partem citerioris vicinam pertinent. Praeterea inter se quam maxime differunt: plerique sunt dupondii et asses. Praevalent ibi, ut in reliquis Baeticae regionibus, nummi Latini, linguae vitaeque Ibericae testes paene unici inde nobis servati.

6 cum n. 15 (*a* supra, *b* et *d*, *f* infra)

a	2 ⊙ ⊗ ⊗	eqths
b	5 ⊙ ⊗ ⊗	"
c	5 ⊙ ⊗ ⊗	"
d	2 ⊕ ⊗ ⊗	"
e	2 ⊙ ⊗ ⊗	"
f	2 ⊙ ⊗ ⊗	"

Gago A et A 1—5 tab. LV 1—7; Zobel n. 13 *a*—*c* (= *a*—*c*; *d*—*f* desunt); Pujol n. 206 *a*—*f*.Gago in *e*, *f* paucissimam ita exhibet ∞.Cf. n. 1 *aqth*. Zobelius legit *egoths* et comparat Egoitus nomen C. II 2949.

7 cum n. 3 a (infra)

a	⊗ 1 1 1 2 ⊕	esaily
b	⊕ 5 a 1 1 2 M	esailyš

Gago C tab. LVII (*a*); Zobel n. 20 *a*, *b*; inde Pujol n. 205 *a* (*a*) qui ipse non vidit (*b* omisit).

Zobel ultimum elementum ita exhibet X. fortasse errore typhothetae.

b dextrorsum scripta est; *esailk* legit Zobel et interpretatur *Hesailkos*.

8 cum n. 9 (infra)

a	M 1 1 X X	zltthš
b	M 1 1 X X	-
c	M 1 1 X X	"

Gago I tab. LVII 25 (*a*); Zobel n. 16 (*c*); Pujol n. 227 *a*—*c*.Gago ita exhibet *a* M 1 1 X X. Zobel comparat Sedatus nomen Latinum C. II 822 cet.; non recte. Nam hoc plane Latinum est.

9 cum 8 a (supra)

	1 1 1 1 X	zicai
--	-----------	-------

Gago I tab. LVII 25; Zobel n. 15; Pujol n. 226.

Zobel comparat Segeios nomen C. II 2698; vix recte.

10 cum n. 12 b (infra)

a	M 1 1 1 1 X	gthlqš
b	M 1 1 1 1 X	"
c	1 1 1 1 X	glzn
d	1 1 1 1 X	gths
e	2 ⊕ X	gths

Gago E tab. LVI 14 (*c*) M tab. LVII 34 (*d*); Zobel n. 21 (*a*) et 6 (*c*); Pujol n. 209 *a*—*e*, *c*, *d* sumpsit e Gago et Zobelii tabulis.*e* fortasse aliena est ab hac serie.Zobelius legit *Gaetulicos*, quod nomen sane exstat C. II 3661. 4066, sed notae originis Africanae est.Nomen omnino ignotum est. Ad *e* comparat Gelasinus Graecum C. II 1742; non recte.11 cum n. 19 (*a* supra, *b* infra)

a	1 1 1 1 1 1 X	iskrathn
b	1 1 1 1 1 1 X	"

Gago B et B 1 tab. LV 8—10; Zobel n. 5; Pujol n. 213 *a*, *b*.Gago legit *iskrathh* et comparat Graecorum Isocrates. Vaseonum *Azcárate*, utrumque minus probabiliter. Zobel ita exhibet 1 1 1 1 1 1 X legitque *Isokraton*.

12 cum n. 10 c (supra)

a	1 1 1 1 1 1 X	iltthrn
b	1 1 1 1 1 1 X	iltthrn
c	1 1 1 1 1 1 X	"

Gago E tab. LVI 14; Zobel n. 4 *b* (*a*); Pujol n. 210 (*a* Zobel); 211 *a*, *b*.

Ith(e)rh(a)u nomen in memoriam regum Iberlenses et Ilergetes n. 30, 31.

Cf. etiam 13. Gago legit *ith(e)rh*; Zobel interpretatur *Ihotator*.

13	cum n. 2 (supra)		
	<i>a</i>	94⊕9⊕4A	<i>ih(e)rh</i>
	<i>b</i>	94⊕9⊕4A	-
	<i>c</i>	94⊕9⊕4A	-

Gago F et F 1 tab. LVI 15—17 (*a*, *b*); Zobel n. 4 *a*; Pujol n. 212 *a*—*c*.

c est in museo archaeologico Matritensi, ut adnotat Pujol.

Gago legit *ih(e)rh*; Zobel interpretatur *Ihotator*, cf. 12.

14	(inscriptio exstat sola)		
	<i>a</i>	Λ4 A	<i>iml</i>
	<i>b</i>	Λ4 A	-
	<i>c</i>	Λ4 A	-

Gago L tab. LVII 28—30; Zobel n. 1 *a*, *b*; Pujol n. 214 *a*—*c*.

Gago et Zobel agnoverunt *Imlro* nomen; fortasse recte.

15	cum n. 6 (<i>a</i> = 6 <i>a</i> — <i>c</i> infra; <i>b</i> , <i>c</i> , <i>d</i> supra)		
	<i>a</i>	Λ41⊕⊕	<i>mōlq</i>
	<i>b</i>	⊕1⊕⊕	<i>mōlq</i>
	<i>c</i>	Λ41⊕⊕	<i>mōlq</i>
	<i>d</i>	Λ41⊕⊕	<i>mōlq</i>

Gago A et A 1—5 tab. LV 1—7; Zobel n. 14 *a*, *b* (*a*, *c*); Pujol n. 224 *a*—*d*.

In *d* Pujol putat paenultimam litteram fortasse additam esse errore. Gago legit *nthloos* sive *Mtilos*; Zobel interpretatur *Mithikos*. Vix comparandam est *Mulhus*.

16	cum n. 21 (supra)		
	<i>a</i>	⊕Δ1⊕⊕⊕⊕	<i>nthzthluy</i>
	<i>b</i>	⊕Δ1⊕⊕⊕⊕	-
	<i>c</i>	⊕Δ1⊕⊕⊕⊕	-
	<i>d</i>	⊕Δ1⊕⊕⊕⊕	-
	<i>e</i>	- - ⊕⊕⊕⊕	<i>nthzthl...</i>

Gago G et G 1—4 tab. LVI 18—24; Zobel n. 8 (*a*); Pujol n. 219 *a*—*c*.

Gago semel ultimum elementum ita exhibet ⊕. *c* in museo archaeologico Matritensi esse adnotat Pujol.

Gago non interpretatus est; Zobel legit *nthzthluko* et vertit *Antistolochos*; male.

17	cum n. 20 (infra)		
	<i>a</i>	ΛΔΛΛΛΥ	<i>rwraqi</i>
	<i>b</i>	ΛΔΛΛΛΥ	<i>rwraqi</i>
	<i>c</i>	ΛΔΛΛΛΥ	-

Gago D et D 1 tab. LVI 12, 13 (*b*, *c*); Zobel n. 10 *a*—*c*; Pujol n. 222 *a*—*c*.

Gago *a* non habet; Zobel interpretatur *Rawakaios* et *Rwakaws*.

18	cum n. 21 (supra)		
	<i>a</i>	ΛΔΛΛΛΥ	<i>rwraqi</i>

Gago II tab. LVI 24; Zobel n. 2; Pujol n. 223.

Cf. 19. Zobel interpretatur *Sioctaios*.

19	cum n. 11 (<i>a</i> supra, <i>b</i> infra)		
	<i>a</i>	ΛΔΛΛΛΥ	<i>rwraqi</i>
	<i>b</i>	ΛΔΛΛΛΥ	-

Gago B et B 1 tab. LV 8—10; Pujol n. 215 *a b*.
 Non diversa est fortasse 15.
b est in museo archaeologico Matritensi, teste Pujol.

20	cum n. 17 (supra)		
	<i>a</i>	⋈⊗⊗⋈⋈⋈⋈⋈⋈	<i>uiviqrth</i>
	<i>b</i>	⋈⊗⊗⋈⋈⋈⋈⋈⋈	"
	<i>c</i>	⊗⊗⋈⋈⋈⋈⋈⋈	<i>uiviqrth</i>

Gago D et D 1 tab. LVI 12, 13; Zobel n. 9 (*a*); Pujol n. 216 *a—c*.
 Gago legit *viriorth*; Zobel vertit *Vivikraton*.

21	cum n. 16 (supra; semel infra) et cum n. 18 (infra)		
	<i>a</i>	↑↑⋈⋈⋈⋈	<i>urcila</i>
	<i>b</i>	↑↑⋈⋈⋈⋈	"
	<i>c</i>	↑↑⋈⋈⋈⋈	<i>urcil</i>

Gago G et G 1—4 tab.; Zobel n. 3 *a b*; Pujol n. 220 *a—c*.
a est in museo archaeologico Matritensi, teste Pujol.
 Gago et Zobel comparaverunt *Urchal* nomen, quod exstat in titulo vetusto Iipensi C. II 1087.

22	cum n. 5 (infra)		
	<i>a</i>	S ⊗ ⊗ ⊗ ⊗	<i>uthqths</i>
	<i>b</i>	√ ⊗ ⊗ ⊗ ⊗	"
	<i>c</i>	2 ⊗ ⊗ ⊗ ⊗	"

Gago J tab. LVII 26 (*a*); Zobel n. 18 *a b (a c)*; Pujol n. 221 *a—c*.
a—c in museo archaeologico Matritensi exstare testatur Pujol. Zobel interpretatur *Utoqoitos*.

Quadrans	<i>b</i>	caput muliebre) (eques hastatus	OBVLCONII	<i>Obuleone</i>
As, semis	<i>c</i>	caput muliebre taurus, columba) (nomina magistratum Latina OBVL	<i>Obul(co)</i>
	<i>d</i>) (nomina Latina potissimum in se- missibus	
	<i>e</i>		L·AIMIL M·IVN	L. Aimil(ius) M. Iun(ius) aid(iles)
	<i>f</i>) (AIDI A R CO NI PR	aidi(lis) A. R(ubrius)? Co(rnelius) Ni(ger) pr(ae- fectus)?
	<i>g</i>		A TIT: M	A Titi M... <i>rel</i> A. Titini?
	<i>h</i>		BODILCOS	Bodilcos
	<i>i</i>) (VIAII ?	Ulati?
	<i>k</i>		ILNO sive ONTI NDA NIG SISIREN - PRHSAM	

Florez II p. 496 ss. III p. 15 (Asta) 101 ss. tab. XXXIII 1—14 XXXIV 1—12 LX 2 LXIV 4—6; Eckhel I p. 15. 26; Sestini p. 71 ss. tab. X inser. 16—28; Sauley p. 207, 172—183; Lorchs tab. LIV 1—7 LV 1—13 LVI 1—16 LVII 1—9 LVIII 1—12 LIX 1—4; Heiss p. 301 tab. XLII—XLIV 1—41 (Obuleo); Gago apud Delgado II p. 219 ss. tab. LV—LXI 1—93 cum tabula inscriptionum Ibericarum 27; Zobel II p. 157; Pujol *opigr.* n. 204—227.

In aversa nummorum *a* leguntur inscriptiones illae Ibericae, quae scripturam ulterioris provinciae peculiarem servaverunt. Observatae sunt dudum a multis; plenissime eas collegerunt Gago apud Delgadum, Zobel, Pujol. Horum testimonia adscripsi. Probabile est indicari inscriptionibus hisce omnibus nomina magistratum, non locorum; ut in Latinis quoque eius generis nomina exstant. Sed lectio nondum satis ubi-

que certa est, cum praesertim exemplaria optime servata rara sint: multo minus, ut expectaveris, interpretatio. Quas Zobelius proposuit nominum formas, earum partem firmavit exemplis idoneis. Cui. 14 *Imileo* 21 *Urchail*: reliqua finxit ingeniose, ut solet, sed minime certe; quaedam minus probabiliter interpretatus est. Ordinem secutus sum in titulis enumerandis litterarum, a quibus incipiunt, quatenus fieri potuit. Horum quoque numerorum fortasse nondum innouerunt varietates omnes.

b OBVLCO NIG Lorichs, cf. *i*.

c Delgado tab. LVIII 36—44.

d Delgado tab. LVIII 46.

e Delgado tab. LIX 48. Gago comparat Atitta nomen tituli Iliensis C. II 1987.

f Delgado tab. LXI 66—88.

g Delgado tab. LXI 77.

h Delgado tab. LVIII 47.

i Delgado tab. LIX 50—56 LX 59.

k Delgado tab. LXI 78. Si *pr* praefectum indicat, praeter *sisireu* fortasse *hsam* nomen est.

121.

EPORA

As	a	caput barbatum	EPORA
) taurus iacens ante aram	
	b	caput barbatum	
) pisces duo, inter quos	XIPORA

Florez II p. 660 III p. 140 tab. LVIII 2 LXVII 2; Eckhel omisit; Heiss p. 299 tab. XLII 1 (Epora); Delgado II p. 120. 339 tab. LXXIX D; Zobel II p. 158.

De Epora vide C. II p. 301. 886.

a EPORA Delgado; sed mihi quoque cum Florezio et Zobelio in exemplis, quae vidi, apparuit.

b Delgado e Florezio tantum novit, qui huc rettulit; Heiss omisit. Cum typi differant, potest etiam alterius Aeporae fuisse.

122.

SACILI

As	a	caput barbatum	SACILI
) equus currens	OLAF
	b	caput barbatum	SACILI
) equus gradiens	L

Florez II p. 352 ss. tab. XXXIX 7, 8 III p. 115 tab. LXV 10; Eckhel I p. 28; Lorichs tab. LX 5; Heiss p. 306 tab. XLIV 1, 2; Delgado II p. 271 s. tab. LXVII 1—3; Zobel II p. 158.

De Sacili vide C. II p. 305.

a Lorichs solus servavit. In *Olae* (nam F certo male lecta) nomen fortasse Ibericum latet.

123.

ULIA

As)	caput mulieris cum spica vel	
		ramo	
) rami olei duo	VLIA

Florez II p. 620 ss. tab. XLIX 1—5; Eckhel I p. 32; Lorichs tab. LXV 1 XLVI 1—6; Heiss p. 327 tab. XLVIII 1, 2; Gago apud Delgadum II p. 321 ss. tab. LXXV—LXXVII 1—11; Zobel II p. 157.

De Ulia vide C. II p. 206. 870.

Typi variant, inscriptio semper eadem est.

124.

CORDUBA

Quadrans	<i>a</i>	caput Veneris	CN·IVLI·L·F·O
)(Cupido stans, d. facem, s. cornucopiae tenens, in area tres globuli	CORDVBA
Dupondius	<i>b</i>	caput Agrippae	CN·STATI·LIBO PRAEF
)(praefericulum, patera	SACERDOS
As, semis, quadrans, sextans	<i>c</i>	caput Augusti	PERMISSV·CAESARIS·AVGVSTI
)(corona querna	COLONIA·PATRICIA
	<i>d</i>	caput Augusti	PERMISSV·CAESARIS·AVGVSTI
)(signa militaria tria s. corona querna	COLONIA·PATRICIA
		q. apex, simpulum	
		sext. aspergillum, urceus, lituus	

Florez I p. 373 ss. tab. XX 6—10 p. 536 ss. tab. XXXVIII 1—9 III p. 53 tab. LXI 15; Eckhel I p. 18; Heiss p. 296 ss. tab. XLI, XLII 1—10; Delgado I p. 120 ss. tab. XVI, XVII 1—11; Zobel II p. 157.

a In aliis exemplis iuxta CORDVBA additum BA; cogitaverunt editores Hispani de Cornelio Balbo. De Corduba vide C. II p. 306, 386.

125.

CARBULA

As	<i>a</i>	caput imberbe, serpens	X
)(lyra	CARBVLA
	<i>b</i>	caput imberbe	
)(lyra, intra coronam lauream	CARBALA

Florez I p. 282 ss. tab. XIV 1, 2 III tab. LX 12; Eckhel I p. 16; Lorichs tab. XLII 8, 9; Heiss p. 295 tab. XLI 1—3; Delgado I p. 52 ss. tab. VII 1—7; Zobel II p. 157.

a exstant varietates quinque.

b CARBALA videtur errore ortum esse.

De Carbula vide C. II p. 321.

126.

BORA

As	<i>a</i>	caput mulieris cum sceptro sin.	BORA
)(bos stans sin.	
Semis	<i>b</i>	ut supra	BORA

Florez III p. 17 tab. LH 16; Eckhel I p. 60; Heiss p. 430 tab. LXV 1, 2; Delgado I p. 43 ss. tab. VI 1, 2; Zobel II p. 157.

Borae situs incertus est; typi eo ducunt, ut quaeratur circa Cordubam et Eporam.

127.

DETUMO

As, triens, quadrans	<i>a</i>	caput galeatum sin.	DETVMO SISIP·
)(bos stans	

Semis	<i>b</i>	caput barbatum pelle taurina	
		cum cornibus tectum	SISIPO
	<i>c</i>	caput barbatum (Herculis)	
		cum clava	SISIPO
) (thumus sin.	DETVM

Florez II p. 660 tab. LVIII 3; Eckhel om.: Heiss p. 307s. tab. XLIV 1—3 (Sisapo); Delgado II p. 299s. tab. LXXII 1—5; Zobel II p. 158.

Sisaponi tribuerunt Delgado et Heiss; sed *Sisip.* aut alterius oppidi nomen est aut magistratus: quod magis puto. Detumo Zobelio probabiliter creditur Plinii Decuma esse III § 10. Ptolemaei II 4. 9 Δετυμω. Situs eius incertus est; propter typonum similitudinem in hisce regionibus collocatur.

II. REGIO ILIBERRITANA

Nummi huius regionis Latini exstant oppidorum quae infra scripta sunt: Celti, inscripti (*Celtitanum*), Ilipula, Ilurco, Saesapo sive Sisapo, Ventipo, Urso. Atque collocatio nota est Ursonis, Ventiponis, Ilurconis: ignota oppidi Celtitani et Saesaponis. Iberice inscripti soli sunt nummi Iliberritani (n. 128), qui admodum rudes sunt plerique et caput habent barbatum et galeatum cum palmae ramo, rarius imberbe nudum, interdum cum astro. In aversa dupondii et asses triquetram habent cum facie humana, asses reliqui sphingem alatum Castulonensi similem; semisses Victoriam, quae coronat tropaeum.

128.

ILIBERRIS

III.	As	<i>a</i>	caput viri galeatum			
) (triquetra	𐌆𐌆𐌇𐌆𐌆𐌆	<i>iberic</i>	
		<i>b</i>	caput viri			
) (triquetra	𐌆𐌆𐌇𐌆𐌆𐌆	-	
		Semis	<i>c</i>	ut supra	𐌆𐌆𐌇𐌆𐌆𐌆	-
				<i>d</i>	caput viri	
<i>e</i>) (Victoria stans		𐌆𐌆𐌇𐌆𐌆𐌆	-		
	ut supra, ab utraque parte		𐌆𐌆𐌇𐌆𐌆𐌆	-		
IV.	As	<i>f</i>	caput viri			
) (triquetra	𐌆𐌆𐌇𐌆𐌆𐌆	-	
		<i>g</i>	caput viri nudum			
) (sphinx	𐌆𐌆𐌇𐌆𐌆𐌆	<i>iberic</i>	
		<i>h</i>	ut supra	𐌆𐌆𐌇𐌆𐌆𐌆	<i>iberic est</i>	
			<i>i</i>	ut supra	𐌆𐌆𐌇𐌆𐌆𐌆	-

Florez III p. 75ss. tab. LX 2 (Asta) LXII 13, 14 LXIII 1 cf. etiam II p. 647 tab. LIV 12 (Ipagro); Sestini p. 58ss. tab. II 13—16; Sauley p. 199, 166; Lorchs tab. LXVII 1—9 LXVIII 1—3 LXXXVI 12; Boudard p. 206 tab. XII 13 XXI 9—11; Heiss p. 322 tab. XLVII 1—7 (Ebura); Delgado II p. 82ss. tab. XXXV—XXXVII 1—12 cum tabula inscriptionum Ibericarum 16; Zobel II p. 112, inser. n. 699—703; Berlanga *Hisp. anterom.* p. 196, 223; Pujol *epigr.* n. 120 c. 201 a—c.

Florez deceptus exemplaribus adulteratis Ipagro hos nummos tribuit, quem secuti sunt Sestini et alii; Heiss Eburae, Phillips (*Stamm der Indiketen* 1871 p. 788ss.) Laecetis: quae omnia facile refelli possunt.

Delgado primus in catalogo collectionis Lorichsianae (Matriti 1837) p. 15 oppidi Iliberritani nomen agnovit; rectissime, nam nummi Latini typos paene eosdem habent. Legit ille olim *elaber*, postea *ilubir*. Zobelio ♀♀, ubi priore loco legitur in his inscriptionibus, *b* vel *p* esse visa est; quod demonstrare studuit exemplo Saetabitanis n. 43 *h i*. Sed exempla illa nihil probare ibi dixi: P vel P sunt in Saetabitanis et *p* significant, non *v*. Berlanga in Iliberritanis tam ♀ et ♀ quam O et P *v* esse recte statuit. P P iuxta M raro usurpantur; in uno Berlangae P vidi. A viris doctis paene omnibus *u* est; et quamquam in reliquis nummis videtur potius *du* esse, ut exposui in prolegomenis, tamen in scriptura hac singulari potest pro *u* accipi. Itaque Zobelius cum Delgado *ilubir*. Berlanga *il(i)u(e)rir* legerunt, ut quam proxime accederent ad formam nominis eam, quam Romani usurpaverunt Iliberris quaeque redit in Galliis Narbonensi et Aquitania. Sed ut Ilerda *ilrd* (n. 30), Iergetes *ilrtesen* (n. 31) fuerunt, ita Iliberris etiam *ildurir* (ildverir) esse potuit, Ildiberris rectius Latine dicenda.

Quae in *h i* post nomen Iliberris additae sunt inscriptiones duae, ut sphingis imago docet nummorum Castulonensium propria, viris doctis Hispanis Castulonem indicare visae sunt. Tamen mirum quod in nummis Castulonensibus (n. 118) nomen Iberice scribitur ΛΜΦΒ* *cstllo*, in Iliberritanis contra CMPT *cstl*. Sane integra inscriptio haec nondum comparuit; ultimum elementum plerisque visum est P esse, Zobelio P; ut fuerit *cstl*. Restant formae diversae Λ et C, M et M. Φ *th* et T *t*. Nummi hi Iliberritani cum inter recentiores numerandi sint, Castulonenses vero aetate eos longe superent, scribendi ratio interea potest mutata esse. Potest etiam cogitari de clausula PM, quam habuimus n. 11 15^a 16 117.

De Iliberri dixi C. II p. 285 ss. 882 s. Ἐλιβέρρι Hecataei apud Steph. s. v. (v. adnotata ad n. 119) fortasse initium mutationis fecit. qua ex forma Iberica *ilue[r]ir* Iliberris orta est.

128a.

LATINI

As (dupon-	a	caput galeatum. palma	
dus?))	(triquetra	FLORENTIA
Semis	b	caput imberbe, pone x	
)	(sphinx alata	ILIB S. ILIBER. S. LIBER

Heiss p. 322 tab. XLVIII 1. 2; Delgado II p. 82 ss. tab. XXXVI. XXXVII 13—18.

129.

ILURCO

As	caput imberbe	ILVRCON
) (caput imberbe	

Florez II p. 472 ss. tab. XXX 4; Eckhel I p. 23; Heiss p. 326 tab. XLVIII 1; Delgado II p. 119 tab. XL 1. 2; Zobel II p. 162.

De Ilurcone v. C. II p. 284.

130.

VENTIPO

As	caput galeatum (Martis)	
) (miles stans signum gerens	VENTIPO

Florez II p. 617 tab. XLVIII 9; Eckhel I p. 31; Heiss p. 320 tab. XLVII 1; Delgado II p. 315 ss. tab. LXXIV 1; Zobel II p. 162.

De Ventipone v. C. II p. 200.

131.

URSO

A.	a	caput laureatum	VRSONE
)	(ursus stans	
	b	caput galeatum	VRSO
)	(ursus sedens	M...C

As	c	caput viri cieeta lingua	VRSONE	
) (sphinx alata et galeata	L·R·DEC·O	L. Ap'puleius, Dec'imus) quæstor?
	d	caput imberbe	VRSONE pone caput c...	
) (sphinx	L·R·DEC	

Florez II p. 624 ss. tab. XLIX 6, 7 l. 5 III p. 130 tab. LXVI 7, 8; Eckhel I p. 32 s.; Heiss p. 318 s. tab. XLVI, XLVII 1—6; Berlanga et Gago apud Delgado II p. 324 ss. tab. LXXVII, LXXVIII 1—11; Zobel II p. 162.

Typi variant, inscriptiones semper eadem ut in *c. d.* Simillimi sunt Castulonensium, quamvis oppidum ab illo longe distet. In antiquissimis *a b* ursus oppidi nomen designat, cuius fortasse omnino alia erat significatio. In *d c.* adversae fortasse *Q* est ex aversa huc translata.

De Ursone v. C. II p. 191 s. 851.

132.

CELTI

As	a	caput imberbe galeatum	
) (aper hastae cuspidi insistens	CELTITAN
		b	caput mulieris
) (ut supra	

Florez I p. 361 tab. XIX 9 III p. 46 tab. LXI 14; Eckhel I p. 18; Heiss omisit; Delgado I p. 113 tab. XVI 1—4; Zobel II p. 162.

De Celti v. C. II p. 135, 837. Celti oppidum conventus Hispalensis secundum Plinium III § II memoratur in itinerario p. 414, 5 inter Astigi et Reginam; quaeritur circa *Constantina*. Celtitanorum videtur nomen fuisse gentis, quae circa Oream habitabat (n. 47); Oream nomen redit in Baetica et ipsum (C. II p. 275).

133.

ILIPULA MINOR

As		caput Mercurii petasatum	VL·ER	Valerius Terquianus?
) (aper stans, supra luna et	IL·IPV	
		infra	HAL·OS	

Florez II p. 661 tab. LVIII 4; Eckhel omisit; Sestini p. 53 tab. III 1; Heiss omisit; Delgado II p. 116 tab. XI; Zobel II p. 162.

De Ilipula hac v. C. II p. 200, 702. *Halos* cognomen aliunde notum non est, sed appellatur ita centuria Arvensis C. II 1064.

134.

SAESAPO

As		caput imberbe	
) (aper	SAESAPO

Florez III p. 119 tab. LXVI 1; Eckhel I p. 29; Lorichs tab. LX 6; Heiss p. 307 tab. XLIV 1—3; Delgado II p. 298 tab. LXXII; Zobel II p. 162.

Videtur exstare exemplum unicum in museo archaeologico Matritensi, in quo Florezius sistro legerat, Delgado et Zobel quod dedi.

De Sisapone, quae non videtur diversa esse a Saesapone, vide C. II p. 131; memoratur apud Strabonem III 2, 3 Plinium III § 14 XXXIII § 118, 121 Ptolemaeum II 6, 58 in itinerario p. 144, 7.

II. BAETICA MERIDIONALIS

In ora Baeticae meridionali quae ibi fuerunt oppida vetusta Punica Gades Malaca Sexi Abdera, deinde Ituci et Olontigi, nummos habuerunt Punice inscriptos antiquitus, deinde Latine; una Cunbaria n. 155 Latinos solos. Praeterea in regione Asidonensi cum Asidone ipsa octo oppida Arsa, Baelo, Iptuci, Lascuta, Oba, Turris Regina, Vesci et fortasse Naeva propriam in nummis bilinguibus cum Latina scripturam adhibuerunt, quae inter Punicam et Ibericam medium quasi quendam locum occupat, ita tamen ut illi similior sit quam huic; ut exposui in prolegomenis (cap. III in.). Latinos solos habuerunt Murgi Acinipo Lacipo Carteia Traducta Baesippo.

De nummis Punice inscriptis, qui pertinent ad urbes regionum harum Phoenicias, commentati sunt viri docti paene omnes, quorum de lingua monumentisque Phoeniciorum exstant opera, veluti, ut paucos memorem, Gesenius (scripturae linguaeque Phoeniciae monumenta Lipsiae 1837 p. 304 ss.), Schroederus, alii.

Nummi olim Canacae adscripti a Bayero primum recte lecti sunt et Sexi oppido tributi. Scriptura cum typis accurate representari nequeat ligno incisam dedi; ceterum ad Berlangae tabulam legentes relegandi sunt. $\Sigma\zeta\sigma\varsigma$ Hecataei, Ἐπίτρονον πάλαι ; Strabonis III 4. 2. 5, 5. Ex Melae II 94, Sexi Firmum Iulium Plinii III 8, $\Sigma\zeta$ Ptolemaei II 4, 7, unde Sexsitanus formatur C. II 5495 et Saxetanum itin. p. 405, 3, in ora maritima meridionali circa *Almuñecar* sita fuisse creditur probabiliter.

138.

MALACA

As	a	caput Vulcani pileatum, forceps) (caput radiatum		<i>mlka</i> מלכא
As, semis	b	ut supra) (templum		מלכא
Semis	c	ut supra		כ מלכא
	d	ut supra		ה מלכא
	e	ut supra		שמיש מלכא (= semis)

Florez II p. 654 tab. LVI 9. 13; Sestini p. 67 tab. III 3; Lorichs XXXII 7; Berlanga comm. Momms. p. 277 tab. 15—20, Hisp. anterom. p. 373 ss.; Heiss p. 311 ss. tab. XLVI 1—12^c; Berlanga et Gago apud Delgado II p. 178 ss. tab. XLIX—LIII 1—65; Zobel II p. 167.

Quas Berlanga, cuius imagines in comm. Momms. propositas supra dedi, distinxit secundum typos et scripturam formas nummorum horum frequentissimorum quinque et emissiones tres hic non repeto, cum inscriptio eadem sit. Idem adnotat, quae nomini oppidi praemittantur litterae Λ (b), Υ (c), Γ (d), חאח (e) quid significant incertum esse.

139.

OPPIDUM IGNOTUM

Quadrans	a	caput Vulcani) (taurus stans		<i>albtha?</i> עלבטא
----------	---	-----------------------------------	--	----------------------

L. Müller *numismatique de l'ancienne Afrique* II p. 42; Zobel II p. 167.

Nummi incerti *albtha* inscripti diversi sunt ab *albta* inscriptis Africanis; Zobel recte disputat nummos illos typis differre ab Africanis neque unquam in Africa repertos esse, sed exstare exemplaria in collectionibus Hispanis solis. Quod nummos hos Albae oppido mediterraneo (hodie *Abtu*) tribuit, quod itinerarium ab Acci collocat m. p. XXXII in via Urci (p. 404, 6), minus probabiliter statuit; oppida enim Punica omnia maritima sunt.

Qui praeterea exstant nummi incerti, quorum inscriptiones Berlanga composuit (Hisp. anterom. p. 380 et apud Delgado II p. 385 ss. tab. LXXXV 1—6). omitto.

IV. REGIO ASIDONENSIS

Pertinent ad hanc regionem nummi bilingues litteris quibusdam peregrinis et Latinis inscripti, quos Zobelius omnium primus collegit et explicare studuit (vide prolegomenon cap. I adn. 44). Noverant eos ex parte qui de nummis Africanis commentati sunt et Africae adscripserunt; non recte, ut Zobelius evicit argumentis solidis. Post Zobelium de eis dixerunt Delgado I p. CXXXV ss. et Berlanga (vide proleg. c. I § 26, Hisp. anterom. p. 400 ss.). Turdetani dicti sunt a Zobelio, a Delgado Tartessici, Libyphoenicii vel Tartessii a Berlanga. Comprehendit enim regio illa partem Turdetaniae; atque cum nummorum illorum typi et inscriptiones similitudinem aliquam habeant cum Africanis, gentes, quae litteris illis usae sunt, ex Africa in Hispaniam transiisse Zobelius coniecit. Quod utrum recte coniecerit necne non dispuo; potest autem etiam contrarium statui non sine veri specie, transmigrasse ex Hispania in Africam gentes Ibericas. Inscriptionum lectio et interpretatio quamquam admodum obscura est, videntur tamen litterae hae Punicis similiore esse quam Ibericis.

140.

ACINIPO

Semis	<i>a</i>	racemus uvae, astrum) (spicae duae	L·FOLCE·AEDILE ACINIPO	L. Folce(i)j aedile
	<i>b</i>	racemus uvae) (spicae duae	ACINIPO	

Typi varii, inscriptio eadem ubique, litteris interdum vetustis (< et P), interdum barbaris.

Florez I p. 14 tab. III 1—14; Eckhel I p. 14; Heiss p. 361s. tab. LIV 1—8^a; Gago apud Delgado I p. 13 ss. tab. III. IV 1—17; Zobel II p. 171.

a Heissio soli debetur, neque vero videtur de nummo illo dubitari posse.

De Acinipone v. C. II p. 181. 847.

141.

LACIPO

Semis	<i>a</i>	taurus stans, astrum) (delphinus sin.	LACIPO
	Triens (?)	<i>b</i>	taurus stans, sin. astrum) (delphinus sin.

Heiss p. 338 tab. L 1—2; Gago apud Delgado II p. 150ss. tab. XLIV 1. 2; Zobel omisit.

De Lacippone (ita Plinii textus habet) v. C. II p. 244. 875.

142.

OBA

III. IV.	Semis	<i>a</i>	caput muliebre) (equus sinistrorsum currens supra OBA infra √·4·Y?	<i>obac?</i>
		<i>b</i>	caput muliebre) (equus dextrorsum currens, supra OBA infra √·4·Y>	
		<i>c</i>	caput muliebre) (equus dextrorsum currens, infra 1·4·44>X)	

Zobel *morgenl. Zeitschr.* XVII 1863 p. 344 tab. III 3. 4, *mon. numismat.* I 1866 p. 23, *studio* II p. 172; Heiss p. 338 tab. L 1—4 (Oba); Gago apud Delgado II p. 213ss. tab. LIV 1—6 (Oba); Berlanga *comm. Momms.* p. 279 tab. 28—30, *Hispan. anterom.* p. 407ss.

De Oba v. C. II p. 178. Zobelius legit *obac*. Berlanga *iub(a)n*. Zobelius *e* Iptuci tribuit: a modum incertum iudicat Berlanga.

143.

CARTEIA

II.	Semis	<i>a</i>	caput laureatum (lovis) pone s) (fulmen	CARTEIA. supra s
		<i>b</i>	caput lovis) (fulmen	CAR CES
		<i>c</i>	caput lovis) (cornu copiae et fulmen	CAR S
	(Semis, quadrans)	<i>d</i>	typi varii, delphinus, prora	CARTEIA. CARTEIA. CARTE. cum litteris singularibus s. s f. P S. Q S

II.	Semis		magistratus ces(ores) L. Rai L. Agri Q. Curi P. Iuli q(uaestor) C. Nini q. C. Cur. Ma M. N. q. L. Marci S. Q. Ops(ii), Q. Opsi L. Q. Pedecai M. Septu C. Vib. aed(ilis) Cn. Ami L. Arg. aed(iles) L. M. M. cur(ator?) Num... C. Pe...
III.	<i>e</i>	caput mulieris turratum) (Neptunus stans cum sigillo (☉)	CARTEIA D D decreto decurionum
	<i>f</i>	ut supra) (piscator	CARTEIA D D vel EX·D·D
	<i>g</i>	ut supra) (Amor delphino vehens s. delphinus cum tridente	III VIR D D
	<i>h</i>	caput Neptuni	C. Minius Q. f. III vir ter C. Vibi III vir it(erum) C. Maius C. f. Pollio III M. Falcidius C. f. III vir ex s. e. f. e. -, Maecil . . . III vir Germanico et Druso Caesaribus III vir
		incertae	P. *Mioni III vir *-, Aufidi Ins. III *L. Atini C. Nucia III vir

Florez I p. 293 ss. tab. XV 1—23 XVI 1—5 III p. 26 tab. LXI 5, 6; Eckhel I p. 17; Lorichs tab. XLIII 1—6; Heiss p. 329 ss. tab. XLIX 1—30*; Delgado I p. 71 ss. tab. XI—XV 1—68; Zobel II p. 172.

De Carteia v. C. II p. 242, 875. Nomen oppidi quamquam potest sane originis esse Phoeniciae, cum Καρχηδων oppidi in insula Ceo siti fortasse componendum, nummi tamen Punice inscripti nulli inde innoterunt. Inscriptiones Latinae partim incertae interpretationis sunt.

III.

TRADUCTA

A ^s	caput Augusti sin.) (capita Caesarum typi varii, inscriptio eadem	PERM·CAES·AVG C·L·CAES·IVL·TRAD
----------------	---	------------------------------------

Florez II p. 596 ss. tab. XLVI 1—8; Eckhel I p. 29 ss.; Heiss p. 335 ss. tab. L 1—10; Gago apud Delgado II p. 303 ss. tab. LXXIII. LXXIV 1—21; Zobel omisit.

Traducta memoratur apud Marcianum II 9, Ptolemaeum II 4, 6 (inde in itineraio Ravenatis p. 305, II. 344, 6).

145.

BAELO

III. IV.	Semis	a	taurus stans		
) (spica	supra	SVCCQJ
		b	ut supra	infra	BAILO
		c	ut supra		VLCCO
					BAILO
					BAILO

Florez II p. 635 tab. LI 8 III p. 152; Sestini p. 33; Sauley p. 218, 185; Zobel *morgend. Zeitschr.* XVII 1863 p. 339 tab. I 9, *mem. numismät.* I 1866 p. 15 ss., *estudio* II p. 171; Heiss p. 341 tab. L 1—3 (Bailo); Delgado I p. 38 ss. tab. VII 1—7; Berlanga comment. Momms. p. 279 tab. 31. Hisp. anteromana p. 410 ss., qui litteras omnes aliter interpretatur.

Zobelius legit *bilennu*, Heiss *biloun*, Berlanga, quem sequor, *baloni*. In *b* videtur latere eadem inscriptio atque in *a*, sed male expressa.

De Baelone vide C. II p. 241 et dissertationem meam *Zeitschrift ür allgemeine Erbkunde* XIII 1862 p. 35 ss.

146.

BAESIPPO

As	a	racemus uvae	
) (spica s. ramus pini	BAISIPPO
	b	ut supra	BA

Zobel *el Arte en España* a. 1863 p. 28, *estudio* II p. 171; Heiss p. 342 tab. L 1; Delgado II p. 343 tab. LXXXI II. De Baesippone v. C. II p. 211. 875.

147.

LASCUTA

III.	As	a	caput Herculis		
) (elephas	1Y8>15	<i>lasc?</i>
	Semis	b	ut supra	1·Y8>1J	..
III. IV.			As	c	ut supra
	Semis	d			ut supra
			Semis	e	ut supra
	Semis	f			ut supra
					ut supra

Florez III p. 134 tab. LXVI 9; Sestini p. 25 ss. tab. II 1—7; Lorichs tab. VIII 1—5; Zobel *morgend. Zeitschr.* XVII 1863 p. 341 tab. II 2—8 III 1, 2, *mem. numismät.* I 1866 p. 17 ss., *estudio* II p. 171; Heiss p. 351 tab. LIII. LIV 1—10 (Lascuta); Gago apud Delgado II p. 160 ss. tab. XLVI. XLVII 1—17 (Lascuta); Berlanga comm. Momms. p. 280 tab. 43—46, Hisp. anterom. p. 422 ss.

De Lascuta v. C. II p. XLII 846. Zobelius legit *lasc.*, Berlanga, quem sequor, *lascleut*. In *e* inscriptio dextrorsum procedit.

148.

ASIDO

III. IV.	As. semis	<i>a</i>	caput imberbe	ASIDO	
)	(taurus currens	∟∩∩∟k	
	Semis	<i>b</i>	caput imberbe	ASIDO	
)	(taurus currens supra	∟∩∩∟k	
			infra	∟·∩·∩	
		<i>c</i>	facies viri (Herculis)		
)	(pisces duo	∟·∩·∩	
		<i>d</i>	taurus stans		
)	(delphinus dextrorsum	∟∩∩∟k	
		<i>e</i>	taurus stans		
)	(delphinus sinistrorsum	∩∩∩∩∩	

Florez I p. 162 ss. III p. 13 tab. IV 4—8 LIV 7. 8 LIX 10 LXI: Eckhel I p. 15; Sestini p. 28 ss. tab. X 1—5; Saulcy p. 218, 189; Lorichs tab. XLII 4bis; Zobel *morjent. Zeitschr.* XVII 1863 p. 336 tab. I 1—8, *memorial numism.* I 1866 p. 10 ss., *estudio* II p. 171; Heiss p. 370 tab. LV 1—10 (Asido); Delgado I p. 31 tab. V 1—11; Berlanga comment. Momms. p. 279 tab. 33—42, *Hispan. anterom.* p. 414 ss.

Berlanga quae legit supra deli: legit *silon* et *lbi* et refert inscriptiones in *b c* ad Bullam oppidum, quod putat fuisse in hac regione, nominis eiusdem atque Bulla Africae (v. L. Müller *numismatique de l'ancienne Afrique* III p. 173 IV p. 194), sed tamen ab illa diversum. In aliquot nummis Asidonensibus ∟·∩·∩ litterae sigillo postea impressae sunt. In quibusdam (ut *d e*) post inscriptionem caduceus est.

De Asidone dixi C. II p. 176. 845. Eodem pertinere nummos *c—e* probabile est, quamquam aliter indicat Berlanga.

149.

TURRIS REGINA

III. IV.	As	<i>a</i>	caput virile galeatum		
)	(culter?	TVRIRICINA	
			patera	∩∩∩∩∩	<i>uci...sai?</i>
IV.	As	<i>b</i>	caput virile galeatum		
)	(ut supra	TVRRI REGINA	

Florez III p. 143 tab. LXVII 10 (*b*); Zobel *morjent. Zeitschr.* XVII 1863 p. 345 tab. III 5, *mem. numismat.* I 1866 p. 24, *estudio* II p. 171; Heiss p. 365 tab. LIV 1—4 (Turrirregina); Delgado II p. 309 ss. tab. LXXIV 1—4; Berlanga comm. Momms. p. 280 tab. 50. 51, *Hispan. anterom.* p. 426 s.

Turris Regina dicitur ut Turris Lascutana in decreto Pauli C. II 5043. Zobelius legit *uci...sai*, Berlanga, quem sequor, *aresi-rzcu*, cogitans de Esuri (sive potius Aesuri, infra n. 180) oppido cum Turri Regina coniuncto. Pro ∩ legitur etiam ∩.

Indicatur Regina Plinii (III § 15), de qua dixi C. II 133.

150.

IPTUCI

III.	Semis	<i>a</i>	caput barbatum		
)	(inter radios octo rotae	∩∩∩∩∩	
IV.	Semis	<i>b</i>	caput barbatum	IPTUCI	
)	(inter radios rotae	∩∩∩∩∩	
		<i>c</i>	caput barbatum		
)	(inter radios rotae	IPTUCI	

Trigueros *memorias de la Acad. de Sevilla* I 1773 p. 320 s. tab. V 7 (PTVC et litterae peregrinae octo); Lorichs tab. LIII 6. 7. 8; Zobel *morjent. Zeitschr.* XVII 1863 p. 340 tab. I 10—12, *mem. numismat.* I 1866 p. 16 s., *estudio*

II p. 172; Heiss p. 352 tab. LIII 1—3 (Iptuci); Gago apud Delgado II p. 122 ss. tab. XL, XLI 1—11 (Iptuci); Berlanga comm. Momms. p. 276 tab. 24—27, Hisp. anterom. p. 301 ss.

De Iptuci v. C. II p. 241, 874. Zobelius legit *ibtuca*, Berlanga, quem sequor, *iptouca* et *uptuozouca*. In *b* etiam leguntur ΖΙΠΥΙ-Ι-ΥΥ et -ΙΥΙΠΥΙΥΠΥ secundum Berlangam.

Rotae signum in his nummis Gago composuit cum incolarum eius loci, ubi Iptuci fuisse probabile est (*Cabeza de Hortales* prope *Prado del Rey*), rara in carris duccendis sollertia, quorum rotas festis diebus varia ratione ornatas exhibere solent. Sed cum eadem in nummis Massiliensibus exstet, ad exemplum Graecum potius videtur referenda esse.

151.

ARSA

As	<i>a</i>	caput barbatus sin.) (spica sive ramus	ARSA Α·Α·Α·Α·Α·Α
	<i>b</i>	ut supra	ARSA Α·Α·Α·Α·Α·Α

Bernaldez *carta à Zobel memorial numism.* II 1868 p. 269 ss. tab. VII 8; inde Delgado I p. 29 tab. VI 1, 2; Zobel *memorial numism.* III 1873/75 p. 247 ss. IV 1877/79 p. 76 ss., *estudio* II p. 171.

Bernaldez primus nummos hos descripsit; Zobelius, qui antea de lectione dubitaverat, postea rectam esse agnovit et Arsae tribuit. Delgado litteras peregrinas Latinas esse putabat male scriptas. Arsae situs ignoratur; nam quae apud Plinium inter oppida Baeturiae non ignobilia memoratur Arsa cum Mellaria et Mirobriga (III § 14), vix potest nummos hosce protulisse. Eadem fortasse significatur apud Stephanum Byz. p. 125, 16 Ἄρσα πόλις Ἰσπανίας, ὡς Νόρμα ἐν ὀκεανῶν γωνιαίων τὸ ἐπιπέδον Ἄρσατος.

152.

VESCI

III. IV.	As	<i>a</i>	caput muliebre) (taurus cum arbore, a dextra	VESCI infra
		<i>b</i>	ut supra	VESCI

Lorichs p. 91, 101 tab. LXXIV 4; Zobel *morgend. Zeitschr.* XVII 1863 p. 346 tab. III 7, 8, *mem. numismät.* I 1866 p. 25, *estudio* II p. 172; Heiss p. 315 tab. XLVI 1, 2 (Vesci); Delgado II p. 318 ss. tab. LXXV 1—4; Berlanga comm. Momms. p. 279 tab. 32, Hisp. anterom. p. 412 s.

Zobelius legit *es. i.*; Berlanga, quem sequor, *vesza*.

Apud Plinium inter oppida sita inter Baetem et Oceani oram in mediterraneo memoratur Vesci quod Faventia III § 10; Ὀβερζίς a Ptolemaeo II 4, 9 ponitur iuxta Illipulam et Osciham. Situs eius ignoratur.

153.

NAEVA?

III. IV.	Semis	caput Herculis) (delphinus	1 ≈ X · V
----------	-------	---------------------------------	-----------

Zobel *morgend. Zeitschr.* XVII 1863 p. 348 tab. IV 4, *mem. numismät.* I 1866 p. 28 tab. IV 4; Berlanga comm. Momms. p. 281 tab. 52, Hisp. anterom. p. 432 ss.

Zobelius non explicavit, Berlanga legit *nevuus* et rettulit ad Naevam oppidum, de quo vide C. II n. 1048, 1166, 1182, 1191. Naeva fortasse nomen mutatum a Romanis accepit.

V. REGIO GADITANA

Pertinent ad hanc regionem nummi aut Punice inscripti aut Latine oppidorum ignotorum fere, si Gades ipsas exceperis, quae sunt Cunbaria, Ituci (diversa illa ab Iptuci n. 150), Olontigi, Traducta. Dixit de hisce nummis praeter Zobelium *estudio* II p. 175ss. Berlanga in commentationibus Mommsenianis p. 275ss. et in Hispania antero-romana p. 345ss.

151.

GADES

I. Drachma	<i>a</i>	caput Herculis sin.) (thunnus	supra	4624	מהלם (מהנס) אגדר
			infra	4484	
	<i>b</i>	ut supra		4624 4484	מהלם (-) הגדר
II. As, semis, quadrans	<i>c</i>	ut supra		5074 9414	מבעל (מפעל) אגדר
	<i>d</i>	caput Herculis sin.) (thumi duo		5074 9914	מבעל (-) הגדר
	<i>e</i>	ut supra		100X 4484	שביל אגדר
Quadrans	<i>f</i>	"		100 9414	בעלה הגדר
	<i>g</i>	"		800 9984	בעלה אגדר
Sextans	<i>h</i>	"		1001 1984	בעלה הגדר
Quadrans, sex- tans	<i>i</i>	"		5 4	מ א
	<i>k</i>	"		4	א

151a.

LATINI

III. As (dupondius)	<i>a</i>	caput Herculis) (instrumenta pontificalia	Ballus pont (ifex)
	<i>b</i>	ut supra) (fulmen	Augustus Divi f.
	<i>c</i>	caput Augusti cum epigraphe) (templum in corona laurea	
	<i>d</i>	ut supra) (capita C. et L. Caesarum	D F (divi filii?)
	<i>e</i>	ut supra) (acrostolium	M. Agrippa cos. III municipi pa- rens s. patronus s. patronus et parens
	<i>f</i>	ut supra) (simpulum	Ti. Claudius, Ti. Claudius Nero

Florez II p. 430 ss. tab. XXVI 7, 8 III p. 68 ss. tab. LXII 6—9; Eckhel I p. 19; Lorichs tab. L 4—15; Heiss p. 345 ss. tab. LI—LIII 1—50; Berlanga Hisp. anteromana p. 348 ss., idem apud Delgado II p. 366 ss.; Delgado II p. 33—82 tab. XXV—XXXIV 1—121; Zobel II p. 175 s.

De Gadibus v. C. II p. 229, 873. Pro *e* etiam inverse leguntur ⵇⵇⵉ et ⵇⵇⵓ , ut Berlanga adnotat. Lectiones uncis inclusae sunt Eduardi Sachau. ⵇⵇⵉ ⵇⵇⵓ

155.

CUNBARIA

Semis	a	caput imberbe, palmae ramus,		
		pone		S
)(thinnus	supra	CVNB
			infra	ARIA
typi varii, inscriptio eadem				

Florez I p. 156 tab. IV 1, 2; Eckhel I p. 14; Heiss omisit; Delgado I p. 25 ss. tab. IV 4—5; Zobel II p. 176. s redit in Carteiensibus n. 143. Solet Ariae alicui tribui, quae non magis nota est quam Cunbaria.

156.

ITUCI

Semis	a	eques armatus sin.	ⵇⵇⵉ	ⵇⵇⵉ
)(spicae duae cum globulis quattuor		
	b		faurus stans	-
)(spica		
c	ut supra		-	-
	d	ut supra	ITVCI	
As, semis		e	eques armatus sin.	ITVCI
)(spicae duae, astrum, media luna			A
		semissium typi varii, inscriptio Latina eadem		

Florez II p. 487 s. tab. XXXI 10—13; Eckhel I p. 24; Lorichs tab. LIII 5; Heiss p. 381 s. tab. LVII 4—9; Delgado II p. 143 s. tab. XLIII, XLIV 1—16; Zobel II p. 176; Berlanga comment. Momms. p. 276 tab. 11. Hisp. anterom. p. 371.

Situs oppidi incertus, v. C. II p. 213.

157.

OLONTIGI

As, semis. quadrans	a	caput imberbe		
)(eques s. arbor s. delphinus	ⵇⵇⵉ	ⵇⵇⵉ
	b		caput imberbe	
)(eques s. delphinus s. spica s. arbor	LON S. LON S. OLON	
OLON				
OLVN. OL				

Florez II p. 495 tab. XXXII 9 p. 509 tab. XXXV 1, 2 III p. 103 tab. LXIV 7—9; Eckhel I p. 61; Lorichs tab. LIX 5; Heiss p. 387 tab. LVIII 1—8; Delgado II p. 237 ss. tab. LXII 1—16; Zobel II p. 176; Berlanga comment. Momms. p. 276 tab. 10, Hisp. anterom. p. 361, idem apud Delgado II p. 377 ss.

Situs oppidi, quod Olintigi Melae III 5 est, ignoratur. Lectio *a* uncis inclusa est Eduardi Sachau.

III. BAETICA OCCIDENTALIS

In Baeticae ea parte, quae maxime versus occidentem sita est, et in Lusitaniae maxime meridionali, quae olim et ipsa erat provinciae ulterioris, pauca tantum oppida sunt, quorum nummi exstant aut Latine tantum inscripti in regionibus Carmonensi (VI) et Myrtilensi (VII) aut Latine et Iberice in Salaciensi, unius scilicet Salaciae (n. 188). Nam reliquorum eiusdem regionis oppidorum, ut Balsae, Merobrigae, Caetobrigae, nulli omnino exstant exceptis Eborae et Pace Iulia, quae Latinos habuerunt: quos vide infra in regione VIII.

VI. REGIO CARMONENSIS

Nummos Latine tantum inscriptos habemus oppidorum ex hac regione quattuordecim, quae infra posui. In adversa solent caput habere vel hominis imberbe, vel deorum Iovis Herculis Martis Mercurii deae Romae: raro, ut Ilipae et Ugiae, spicam. In aversa dupondius et asses spicas duas, asses praeterea taurum stantem aut piscem. Salpensa insignia Apollinaria, Irippe mulierem sedentem cum cornu copiae (Abundantiam). Osset virum sedentem cum racemo uvae vindemiatores habent. In semissibus taurus stans, equus gradiens, piscis, delphinus, caput Solis, in quadrantibus piscis, spica, caput bovis adversum, in sextantibus aratrum est.

158.

CARISSA

Semis	a	caput imberbe) (eques armatus sin. (raro dextrors.)	CARISSA interdum CARISE CARISI CARI ΛΣΙΡΑΟ CARISSA
		typi varii	

Florez I p. 285 ss. tab. XIV 3—7 III p. 31 tab. LXI 2. 3; Eckhel I p. 16; Heiss p. 342 tab. LI 1—10; Gago apud Delgado I p. 55 s. tab. VII. VIII 1—18; Zobel II p. 180.

Carisa Aurelia Plinii III 15, *Κάρισα* Ptolemaei II 4, 10 ponitur in loco deserto *Carica* dicto prope *Bornos* neque procul ab *Ilasta Regia*, probabiliter.

159.

NABRISIA

Semis	a	caput imberbe) (taurus stans	NA sive M
	b	caput barbatum) (equus gradiens, supra	A et NABRISIA
	c	caput imberbe (Augusti?)) (taurus stans	NA

Florez III p. 98 tab. LXIV 2; Eckhel I p. 26; Heiss p. 386 sine tab.; Delgado II p. 206 ss. tab. LIV 1—5; Zobel II p. 180.

De Nabrisia v. C. II p. 174, 843.

160.

SIARUM

As	a	caput imberbe) (spicae duae	SEARO
	b	caput Herculis cum pelle leonina) (ut supra	SEARO
	c	caput mulieris) (caput galeatum	SEARO

Florez II p. 571 tab. XLII 8. 9 III p. 117 tab. LXV 12; Eckhel I p. 29; Heiss p. 394 tab. LX 1—3; Delgado II p. 278 s. tab. LXVIII 1—3; Zobel II p. 180.

Searo idem videtur esse atque Siarum Plinii III 11, de quo dixi C. II p. 170.

161.

UGIA

Semis	<i>a</i>	globulus, in circulum disposita	
			VGIA
			S
) (spica	

Florez III p. 128 tab. LXVI 6; Eckhel I p. 32; Campaner *mem. numismatico* II 1868 p. 191 ss. tab. VII 7; Heiss omisit; Delgado II p. 320 tab. LXXV 1; Zobel II p. 181.

s redit in Carteianis n. 143 et Cunbariae n. 155. Situs oppidi ignoratur, praeterquam quod quaerenda videtur in via Hasta Hispalim; memoratur apud Plinium III § 10 ubi *Sucia* traditur, Ptolemaeum II 4, 10 bis $\Theta\zeta\acute{\iota}\zeta$ et $\Theta\zeta\acute{\iota}\zeta$ scripta (nam quae II 4, 9 apud eundem $\Theta\omega\omega\acute{\iota}\zeta$ scribitur prope Iiturgim sita diversa est), in itinerariis Vicarellanis Antoniniano p. 410, 1 Ravennatis p. 317, 4.

162.

CALLET

As	<i>a</i>	caput imberbe diadematum	
) (spicae duae	CALLET
		typi duo varii, inscriptio eadem	

Florez I p. 281 tab. XIII 12, 13 III p. 23 tab. LX 10; Eckhel I p. 16; Heiss p. 328 tab. XLIX 1; Delgado I p. 49 ss. tab. VI 1, 2; Zobel II p. 180.

Callenses Aeneasii Plinii III 14 et Callet apud eundem III 12, 15 (cf. Callentum XXXV 171) eiusdem oppidi nomina videntur esse; v. C. II p. 186, 847. Situs eius ignoratur.

163.

SALPESA

As	<i>a</i>	caput mulieris (s. Apollinis?)	SALPESA
) (tripus (?), lyra, arcus,	
		pharetra	
	<i>b</i>	caput mulieris laureatum sin.	SALPESA
		caput (Apollinis?) sin.	

Florez II p. 570 tab. XLII 7; Eckhel I p. 29; Heiss p. 363 s. tab. LIV 1 Salpesa; Delgado II p. 272 s. tab. LXVIII 1, 2; Zobel II p. 180.

De Salpesa v. C. II p. 171, 842. Typi Apollinei quid significant ignotum est.

164.

ORIPPO

As	<i>a</i>	caput imberbe sin., nva	
) (taurus irruens, supra luna	ORIPENSE, infra A
	<i>b</i>	ut supra	ORIPPENSE, infra A
Semis	<i>c</i>	caput mulieris diadematum	
) (taurus stans (semel genu	
		flexo), luna	ORIPPO

Florez II p. 512 tab. XXXV 5 III p. 104 tab. LXIV 11; Eckhel I p. 27; Lorichs tab. LX 1, 2; Heiss p. 389 s. tab. LXIX 1—3tes; Delgado II p. 254 ss. tab. LXIV 1—5; Zobel II p. 180.

Oripo memoratur apud Plinium III § 11 et in itinerariis Vicarellanis Antoniniano p. 410, 2 Ravennatis p. 317, 3; sita fuit inter Hastam et Hispalim prope Ugiam n. 161.

165.

HISPALIS

Semis	a	caput Augusti nudum sin.	PERM AVG	
) (cornu copiae, globus, gubernaculum	COL ROM	
As	b	caput Augusti diadematum	COL ROM PERM DIVI AVG	
) (caput Liviae sin.	IVLIA AVGVSTA GENETRIX ORBIS	
	c	caput Tiberii sin. cum epigraphe ut in a		
) (capita Caesarum	GERMANICVS CAESAR DRVSVS CAESAR	sigillum impr. 2
Semis	d	caput Germanici Caesaris sin.	GERMANICVS CAESAR TI AVG F	
) (clipeus intra coronam lauream	COL ROM PERM AVG	

Florez II p. 543 ss. tab. XXXIX 1—6; Eckhel I p. 28; Heiss p. 392 ss. tab. LXIX 1—6; Delgado II p. 266 ss. LXVII 1—5; Zobel omisit.

De Hispali v. C. II p. 152. 840.

166.

CARMO

Dupondius, as, semis	a	caput galeatum s. Mercurii petasatum, s. Herentis sin.	
) (spicae duae, intra quas	CARMO semel OMRAO et KARMO
Semis	b	caput barbatum et laureatum (Iovis)	
) (equus gradiens, supra infra	CARMO IA

Florez I p. 288 tab. XIV 8—12 III p. 31 tab. LXI 2. 3; Eckhel I p. 17; Heiss p. 372 s. tab. LV 1—7; Delgado I p. 60 ss. tab. IX—XI 1—26; Zobel II p. 180.

In b quid IA significet, incertum. De Carmone v. C. II p. 188. 848.

167.

ILIPA

As, semis, quadrans	a	piscis (gadus s. <i>Kabliu</i> , <i>sibalo</i>), luna, astra duo,	
) (spica, caducei duo semis astra et caduceos, quadrans inscriptionem omitunt	infra ILIPENSE (infra interdum A)
Quadrans	b	caput mulieris	
) (bueranium	ILIPENSE
As, semis, quadrans	c	piscis sin.	
) (s. delphinus, caput mulieris	ILISE sive ILISE (infra A)

Florez II p. 468 ss. tab. XIX 11—13 III p. 79 ss. tab. LXIII 2; Eckhel I p. 32; Lorichs tab. LIII 2—4. Heiss p. 375 s. tab. LVI 1—12; Delgado II p. 100 ss. tab. XXXVII—XXXIX 1—31; Zobel II p. 181.

De Ilipa magna vide C. II p. 141. 837. A quid significet, incertum. In c Ilipam et Searam (n. 166) coniunctas putabat Delgado; sed est compendium insolitum sane pro *Ulipensis*.

168.

OSSET

As	a	caput imberbe (semel sin.)		
) (puer nudus (genius) cornu copiae et uvam tenens	OSSET	
	b	caput imberbe		
) (ut supra	OSSET	sigillum impr. CON
c	caput imberbe sin.			
) (ut supra	OSSET		
d	caput mulieris galeatum (Romae?)	OSSET		
) (cornu copiae	L·IVL·TI·VETT?		

Florez II p. 528ss. tab. XXXVII 1—5 III p. 108 tab. LXIV 14; Eckhel I p. 27; Heiss p. 390 tab. LXIX 1—6; Delgado II p. 260ss. tab. LXX 1—13; Zobel II p. 180.

De Osset v. C. II p. 166, 842. In *c* n insolenter posita pro n vel e.

169.

ITALICA

As	a	caput Augusti	PERM·AVG·MVNIC·ITALIC	
) (homo velatus d. ex patera libans, globus s. miles armatus stans	GEN·POP·ROM	
Semis	b	caput Aug. sin.	PERM·CAES·AVG	
) (lupa cum gemellis	MVNIC·ITALIC	
Quadrans	c	ut supra		ut supra
) (capricornus, cornu copiae, gubernaculum		
As	d	caput Aug. radiatum sin. fulmen	PERM·AVG·DIVVVS·AVG·PATER	
) (Livia sedens	IVLIA·AVGVSTA·MVN·ITALIC	
Semis	e	caput Tiberii cum epigraphe		
) (ara, cui inscriptum in circulo	PROVIDENTIAE·AVGVSTI PERM·AVG·MVNIC·ITALIC	sig. impr. PR et TC
	f	caput Tiberii sin.	PERM·AVG	
) (cornu copiae, globus	MVNIC·ITALIC	
	g	caput Drusi	DRVSVS·CAESAR·PERM·AVG	
) (caput Germanici sin.	GERMANICVS·CAESAR	
h	caput Germanici sin. et in alio cap. Drusi cum epi- graphie			
) (aquila leg. inter vexilla duo	PER·AVG·MVNIC·ITALIC·		

Florez II p. 477ss. tab. XXX 8—11 XXXI 1—9; Eckhel I p. 23; Heiss p. 378ss. tab. LVI 1—10; Delgado II p. 133ss. tab. XLII, XLIII 1—12; Zobel omisit. De Italica v. C. II p. 145, 838.

170.

CAURA

As, semis	a	caput galeatum, astrum sive x	
) (piscis (gadus?), intra li- neas duas	CAVRA
		infra luna et	A

Florez I p. 346ss. tab. XVIII I. 2; Eckhel I p. 18; Heiss p. 374 tab. LV 1—3; Delgado I p. 110s. tab. XV 1—3; Zobel II p. 180.

Caure a Plinio III II solo memorata ubi sita fuerit ignoratur; sed *Coria* hodierna ad Baetim infra Hispaniam sita nomen videtur servasse. Caurium Lusitaniae C. II p. 96, 826 prorsus diversum est, quod Zobelius I. s. s. erravit.

171.

IRIPPO

As	a	caput imberbe	IRIPPO
) (mulier sedens d. pinum, s. cornu copiae	
Semis (barbare census)	b	typi varii, inscriptio semel	OFFIRI
		sigilla impressa	(ΣΑΣ) ON OSSET

Florez II p. 474ss. tab. XXX 5—7 III p. 85 tab. LXIII 5; Eckhel I p. 61; Heiss p. 318 tab. XLVI 1—3; Delgado II p. 130 tab. XLJ. XLII 1—10; Zobel II p. 180.

Sigilla Delgado ad Lascutam (n. 147) et Onubam (n. 179) refert. Propter typos *b* tribuitur Iripponi a Delgado, quàmquam osset inscriptum est: vix recte. Irippò in nummis his solis memoratur (non apud Plinium, ut errore Zobelius dixit); propter typos in conventu Hispanensi quaeritur.

VII. REGIO MYRTILENSIS

Huius quoque regionis, quae praeter Baeticae extremae etiam Lusitaniae meridionalis oppida quaedam comprehendit, nummi tantum Latine inscripti sunt, qui pertinent ad oppida plus minus nota tredecim haec quae infra posui Aesuris Brutobriga Ceret Cilpe Dipo Ilipla Laelia Lastigi Myrtilis Onuba Ossonoba Ostur Serpa.

Typi adversae sunt in assibus caput imberbe nudum sive galeatum, eques, delphinus, piscis, spica, luna, taurus stans, equus saliens, navis, culter, patera, in Osturensibus glans et in aversa aper: aversae spicae duae, rami duo, spica et ramus, pisces duo, aquila. Dipone cornu copiae, Brutobrigae navis et piscis. In semissibus spicae ramive duo, saepius singuli, piscis, delphinus: in quadrantibus ramus.

Inscriptiones omnes exceptis Myrtilensibus (n. 177) in aversa leguntur, semper inter lineas spicas raneet. binos collocatae.

172.

LAELIA

As	a	eques nudus, astrum	
) (ramus pini, spica, supra infra	A LAELIA
Semis	b	ut supra	
) (spicae duae, inter quas caput galeatum (mul.?)	LAELIA, semel LAELIA
	c) (ramus pini s. rami duo s. spicae duae	LAELIA
		d	caput Augusti (?)) (spicae duae, intra quas

Florez II p. 489s. tab. XXXII 1—6 III p. 92 tab. LXIII 8; Eckhel I p. 25; Heiss p. 383 tab. LVII 1—7; Delgado II p. 156ss. tab. XLV. XLVI 1—14; Zobel II p. 184.

Oppidi, cuius situs ignoratur, nomen apud Plinium e verbis corrupte traditis *olontigicaelialastigi* [i. e. Olontigi, Laelia, Lastigi] III 12 olim restitui, quidquid obloquitur Müllerus, recte puto. A Ptolemaeo II 4. 10 inter Hastam et Italicam abieci ponitur. Nomen videtur Romanae originis esse, scilicet castris a Laelio aliquo inditum; unde fortasse interit Ibericum vetustius. *Laellia* duplice *l* scripta errori caelatoris fortasse tribuenda.

173.

LASTIGI

As	a	caput galeatum	
Semis	b) (spicae duae	LASTIGI
		caput galeatum) (intra coronam lauream	LAS

As	c	eques	
) (spicae duae	LASTIGI
	d	caput iuberbe (Augusti)	
) (pisces (thunni) duo	LASTIGI

Florez II p. 493s. tab. XXXII 7. S III p. 90; Eckhel I p. 25; Heiss p. 385 tab. LVIII 1—5; Gago apud Delgado II p. 171ss. tab. XLVII. XLVIII 1—15; Zobel II p. 184.

Lastigi a Plinio solo eodem ut Laelia (n. 172) loco memoratum III 12. 14 ubi situm fuerit ignoratur.

174.

ILIPLA

As		eques hastatus. infra media	
		hna	A
) (spicae duae	ILIPLA

Florez II p. 471 tab. XXX 3; Eckhel I p. 22; Heiss p. 377 tab. LVI Ilipula; Delgado II p. 114 tab. XXXIX 1; Zobel II p. 184.

Quem Florezius III tab. LXVII 1 et Lorichs tab. XVII 2 exhibent nummum *Elepla* ut voluerunt inscriptum. falsus est ex Carmonensi factus, ut exposuit Delgado I p. 66.

De Ilipula sive Illipula v. C. II p. 122; videtur esse hodierna *Niebla*.

175.

CERET

Semis	a	caput mulieris diadematum	
) (spicae duae	CER +
	b	ut supra	CERET
	c	triens (:), delphinus sin. spica	
) (inscriptio sola	C....T

Florez I p. 362 s. tab. XIX 10 III p. 50 tab. LXI 15; Eckhel I p. 60; Heiss p. 344 tab. LI 1—3; Delgado II p. 280ss. tab. LXVII 1—3; Zobel II p. 185.

Delgado *Scrit, Scritium* legere voluit, ratione nulla. Verum est Ceret oppidum a scriptore vetere nullo memorari, sed memoratur homo Ceretanus in titulo in Baeturia reperto C. II 986, quem licet referre ad oppidum hoc Baeticae certo tribuendum propter typos; ut adnotavi ad titulum s. s.

176.

SERPA

As		tridens. delphinus, hna	
) (inter lineas duas infra astrum	SIRPENS

Zobel *rec. numismat.* 1864 p. 1ss. et *memorial numismat.* II 1868 p. 38ss. 48; Heiss p. 411 tab. LXIII 1; Delgado II p. 345 tab. LXXXI I 1. 2; Zobel *estudio* II p. 185.

Zobelius primum exemplum musei archaeologici Matritensis unicum et evanidum legit, probante Heissio, improbante Delgado, qui *[.]rkense* proposuit; probabilitate nulla. Ego ...ENSE tantum distinguere potui.

De Serpa dixi ad C II 971; nomen enim ibi fictum est a Roderico Caro. Sed memoratur in itinerariis p. 426. 6 Rav. p. 317. 19 (ubi Seria traditur) servavitque nomen vetustum.

177.

MYRTILIS

As, semis	a	pisces, supra inter duas lineas	MYRTIL
) (ramus pini (s. spica), infra	L A DE
		semis	L·A·DEC·
As	b	pisces, infra	MYRT
) (spica, infra	AP·DEC
	c	in aliis	L·A
			L·ACM/?

As (?)	<i>d</i>	caput barbatus sin.	
) (aquila alis expansis	MYTIL
Semis	<i>e</i>	delphinus, luna	
) (spicae, infra	MYTIL

Heiss p. 415 ss. tab. LXIII 1—4; Gago apud Delgado II p. 198 ss. tab. LIII, LIV 1—9; Estacio da Veiga *antiquidades de Mertola* (Olisipone 1880) p. 50 ss. n. 1—11; Zobel II p. 185.

d Veiga ex archetypo solus exhibet; sed videtur esse nummus Murgitanus n. 135 male lectus. Nomen magistratus potest fuisse *L. Ap(ulcius) Dec(ada?)*; neque videtur alius aliquis indicari in *e* litteris incertis *L·ACM̄*. De Myrtili dixi C. II p. 5. 788.

178.

OSTUR

As	<i>a</i>	spicae duae (s. pini rami) inter quas glans	
) (aper stans	OSTVR
Semis	<i>b</i>	spicae duae	
) (glans, infra	OSTVR s. ØSTVR et OS VR semel O2TV

Florez II p. 535 s. tab. XXXVII 8, 9 III p. 112 tab. LXV 6, 7; Eckhel I p. 54; Lorichs p. 143, 159; Heiss p. 391 s. tab. LIX 1—5; Delgado *rev. numismat.* 1853 p. 413 tab. XXII, *nummo metulo* II p. 263 s. tab. LXVI 1—9; Zobel II p. 185.

Delgado interpretatus est *ost(ium) Uri(i)*, non recte. Memoratur sane Urium flumen apud Plinium III 7, quod *Odiel* hodiernum iuxta Onobam esse creditur, et *Ostura* oppidum apud Ptolemaeum II 4, 10 (inde apud Ravennatem est p. 317, 16) atque fieri potuit, ut eiusdem nominis oppidum flumini adiaceret. Sed nec ostium Urii nomen per se probabile est nec exstat in nummis; in OS VR *b* T casu excidit.

179.

ONUBA

As	<i>a</i>	caput imberbe	
) (spicae duae, intra quas supra luna et	ONVBA A
As, semis	<i>b</i>	caput galeatum	P·TREN·ET·COE
) (spicae duae	ONVBA
As, semis	<i>c</i>	ut supra	C·AELI Q·PVBLII
		<i>d</i>	caput imberbe
) (spicae duae, intra quas	AN BA

Florez II p. 510 s. 633 tab. XXXV 3, 4 III p. 7; Eckhel I p. 27, 60; Lorichs tab. LIX 6—8; Heiss p. 388 tab. LVIII 1—6; Delgado II p. 246 ss. tab. LXIII, LXIV 1—14; Zobel II p. 184.

Asses et semisses *d* rudes et aetatis recentioris quam reliqui *Anuba* videntur habere. *C·AELI*, fortasse nomen magistratus Ibericum est.

De Onuba sive Onoba dixi C. II p. 121, 333.

180.

AESURIS

As	<i>a</i>	pisces sin., infra	M·A·A·ET CON
) (spicae duae, intra quas	AESVRI
	<i>b</i>	ensus supra assem Laeliae	M·A·A·ET CON
) (spicae duae	ESVRI

Heiss p. 414 tab. LXIII 1; Delgado II p. 30 tab. XXIV; Zobel II p. 185.

a vidi apud Statium da Veiga, et ectypum servo, in quo leguntur quae dedi. *NEI* Veiga legit; sed *Æ-ET* mihi clare apparebant. *M. An(nius) Ant(hus) et con(ega)?*

b est in museo archaeologico Matritensi, unde edidit Delgado; inde habuit Heiss.

De Aesuri vide C. II p. 4. 786.

181.

OSSONOBA

As	<i>a</i>	navis velo expanso) (pisces duo sin.	OSVNBA
	<i>b</i>	ut supra	OSONOBA
Semis	<i>c</i>	ut supra) (piscis sin., infra	OSO

Florez III p. III tab. LXV 4. 5; Eckhel I p. 13; Heiss p. 416 tab. LXIII 1^a 1^b 2; Delgado II p. 257ss. tab. LXIV 1—3; Zobel II p. 185.

a legendum *Osonuba*; *Ń* et *v* ligatae sunt. De Ossonoba v. C. II p. 3. 781.

182.

CILPE

As	equus currens sin., supra luna) (spicae duae, inter quas	CILPE
----	---	-------

Delgado II p. 116ss. tab. XVI; Zobel II p. 185.

Delgado primus edidit in opere magno; unde Heissius non novit. Comparavit Silpium provinciae ulterioris oppidum, cuius Livius XXVIII 12, 14 mentionem solus fecit. Eiusdem oppidi nomen apud Polybium XI 20, 1 *Ἰλπίης* vel *Ἰλπίης* in codicibus scribitur, quod Schweighäuserus in *Ἰλπίης* mutavit, probante Hultschio; nescio an recte. Cf. *Cilbus* fluvius apud Avienum v. 320.

183.

DIPO

As	caput galeatum imberbe) (cornu copiae, infra semel typi varii, inscriptio eadem ubique	DIPO OPIO
----	--	--------------

Heiss p. 407 tab. LXII 1. 2. 2bis; Delgado I p. 132ss. tab. XVII. XVIII 1—6; Zobel II p. 185.

Dipo memoratur apud Sallustium hist. 1 75 (Dietsch) Livium XXXIX 30, 2 in itinerariis p. 418, 3 Rav. p. 314, 8 (Bipone); situs ignoratur.

184.

BRUTOBRIGA

As	caput imberbe, in circulo scriptum) (navis, infra piscis, in cir- culo scriptum	T · MANLIVS · T · F · SERGIA BRVTOBRICA
----	--	--

Florez III p. 114 tab. LXVII 5; Eckhel V p. 244; Heiss omisit; Delgado I p. 45 tab. VI; C. L. Grotefend in scriptione gratulatoria (philologos paedagogosque Germanos cet. salvare iubent Henr. Lud. Ahrens et C. L. G., Hannover 1864 8.) p. 28ss. exemplo imperfecto deceptus Segobrigae tribuit (v. supra n. 89^a); Friedlaender *Zeitschrift für Numismat.* VIII 1881 p. 11; Zobel II p. 185.

De Brutobriga dixi C. II p. 813; v. Steph. Byz. s. v.; situs oppidi incertus, sed cum propter Decimi Bruti bellum Lusitanicum videatur conditum esse, huic regioni tribuitur a Zobelio recte.

VIII. REGIO SALACIENSIS

Unius Salaciae nummi exstant inscripti Iberice; e reliquis Lusitaniae meridionalis oppidis duo tantum nummos habuerunt, sed Latine inscriptos, Eborae et Pax Iulia, cuius exstat nummus unicus musei Berolinensis cum capite Caesaris puto; reliqui Augusti sunt. Ad Emeritam pertinent nummi cusi a P. Carisio legato Augusti.

185.

EMERITA AUGUSTA

Denarius	a	caput Augusti (interdum sin.)	IMP·CAESAR AVGVST	
		cum epigraphe		
) (porta urbis, cui inscriptum est in circulo	EMERITA	
) (hasta, clipeus, gubernaculum, tropaea varia	P·CARISIVS LEG·PRO·PR	
Quinarius	b	caput Augusti cum epigraphe	AVGVST	
) (victoria tropaeum coronans	P·CARISI·LEG	
As	c	caput Augusti cum epigraphe		
) (inscriptio sola	P·CARISIVS LEG AVGVSTI	
) (porta urbis cum inscr. ut in a		
Semis	d	caput Augusti cum epigraphe	PERM·CAES·AVG	
) (sacerdos arans	AVGVST EMERITA	
) (aquila leg. inter signa duo	LE V X C·A·E	le(gio) V (quinta). X (decima)
Triens	e	caput Ang.	PER CAE AVG	
) (patera, lituus, urceus	C A E	
As	f	caput Sileni adversum cum amphora, e qua aqua fluit		
) (porta urbis ut supra		
Semis	g	ut supra		
) (sacerdos arans sin.		
As, semis	h	caput mulieris (nymphae), e cuius bucca aqua fluit	EMERITA AVGVSTA	
) (sacerdos arans sin.	PERM CAES AVG	
) (aquila et signa duo	EME AVG	
As	i	caput Ang. diadematum sin.	DIVVS AVGVSTVS PATER	
) (porta, ara, templum	PROVIDENT	
			AETERNITATI AVG	
			SALVS AVGVSTA	
	k	caput Liviae cum epigraphe		
) (porta		
		caput Tiberii cum epigraphe		
	l) (porta, ara, signa militaria		

Florez I p. 384 ss. tab. XXI 2—10 XXII 1—12 XXIII 1—12 III p. 54 tab. LMI 3; Eckhel I p. 12 (cf. V p. 164); Heiss p. 398 ss. tab. LX. LXI 1—41; Delgado II p. 5 ss. tab. XIX—XXIV 1—70; Zobel omisit.

De Emerita v. C. II p. 52. 819.

PAX IULIA

186.

As	a	caput Caesaris (?)	
) (mulier sedens d. caduceum. s. cornu copiae tenens	PAX IVI
	b	caput Augusti	
) (ut supra	

Florez II p. 540 s. tab. XXXVIII 10; Eckhel I p. 13; Heiss p. 410 tab. LMI 1. 2. 21; Delgado II p. 265 ss. tab. LXVI 1. 2; Zobel *memorial numismatico* I 1866 p. 108. *estudo* II p. 188. De Pace v. C. II p. 8. 804.

187.

EBORA

Dapondius	<i>a</i>	caput Augusti sin. cum epigraphe) (instrumenta pontificalia, aspergillum, urceus, patera, simpulum, culter	PERMISSV·CAESARIS·AVGVSTI·P·M
As	<i>b</i>	caput Augusti sin.) (corona laurea	LIBERALITATIS·IVL·EBOR PERM CAES AVG PM LIBERALITATIS IVLIAE EBOR

Florez I p. 380 tab. XX 14, 15 XXI 1; Eckhel I p. 11; Heiss p. 497 tab. LXII 1—3; Delgado I p. 137ss. tab. XVIII 1—3; Zobel II p. 188.

De Eborā v. C. II p. 13. 805.

188.

SALACIA

III. As	<i>a</i>	caput Ilerculis sinistrorsum *)) (thummi duo **)	𐌆𐌔𐌙𐌔𐌙	<i>eriom</i>
		*) in aliis caput laureatum imberbe dextrorsum **) in aliis delphini duo		
	<i>b</i>	caput Ilerculis *)) (thummi duo *) in aliis caput imberbe dextrorsum	ODACIS·A·*) 𐌆𐌔𐌙𐌔𐌙	"
	<i>c</i>	caput barbatus sinistrorsum) (thummi duo	*) in aliis SISVC SISBE·SISCRA·F *) 𐌆𐌔𐌙𐌔𐌙	"
Semis	<i>d</i>	caput Ilerculis *)) (thummi supra infra *) in aliis caput laureatum barbatus	𐌆𐌔𐌙𐌔𐌙 /// BLAS *)	"
	<i>e</i>	caput Ilerculis) (scyplus ansatus	*) in aliis SISVC CORAI 𐌆𐌔𐌙𐌔𐌙	"
As	<i>f</i>	caput barbatus dextrorsum) (delphini duo	IMP·SAL	Imp(eratoria) Sal(acia)
Semis	<i>g</i>	caput barbatus delphinius supra infra	IMP SALAC	

Florez III p. 141 tab. LXVII 3 (*f*); Eckhel I p. 13 (*f*) et 20 (inter Gaditanas *a* *b*); Sestini p. 36 (*b*); Saulcy p. 218. 186 (*a*); Lorichs tab. XIII 7 (*d*) LXXVI 11 (*a*); Delgado II p. 275ss. tab. LXVIII 1—3; Zobel *rev. numismatique* VIII 1863 p. 369ss. tab. XIX, *memorial numismat.* I 1866 p. 97ss., *estudio* II p. 187; Berlanga *comment. Momms.* p. 276 tab. 9, *Hisp. anterom.* p. 355ss., qui *e* primus edidit; Pujol *epigr.* n. 203 *a—e*.

□ littera Zobelio hic quoque *b* visa est (v. supra ad n. 17. 80), mihi cum Heissio *o*. Conveniunt hae litterae aliqua ratione cum titulis Ibericorum eiusdem regionis n. LXII—LXXV. 𐌆 pro *m* habuimus supra n. 86, pro 𐌆 raro 𐌆 legitur.

Zobelius legit *eribm*. Heissius *erion*, Berlanga *er(a)um(a)n*, de Vama cogitans, a Ptolemaeo inter oppida Baeticae Celtarum (II 6, 15) et C. II 989 memorata. Typi Gaditanis similes non conveniunt cum oppido mediterraneo. Zobelius hos nummos primus composuit cum Salaciensibus Latinis. De Salacia dixi C. II p. 7. 802; in *erion* inscriptione Iberica nomen gentis ignotum latet. Nomina latina videntur esse magistratuum *Odacis Mali*, vel potius hominis nomine aliquo peregrino, *ilius*), *Sisue(a)*, ...*blas*, *Sisbe Siscra f(ilius)*, *Quadamie(?)* [aut *Q. Voltinius Aricinus?*] *Siscra f(ilius)*, *Corani*. *Siscar* nomen gentile est hodie quoque inter Hispanos usurpatum.

PARS SECVNDA
INSCRIPTIONES

Inscriptiones Ibericas eodem quo nummos ordine composui geographico, scilicet incipiens ab orae maritimae orientalis parte maxime septentrionali, quae est vicina Galliae Narbonensis, atque deinde progrediens versus meridiem et occidentem. Identidem divisi inscriptiones in partes duas provinciarum Hispaniae citerioris et ulterioris.

Exhibentur inscriptionum exempla quatenus fieri potuit aut a me ipso excepta e lapidibus aeribusve reliquisque archetypis, aut ex cetypis imaginibusve; ubi archetypa interierunt secutum me esse auctores fide quam maxime dignos, de quibus dictum est in prolegomenon capite altero, vix est quod discrete moneam. Neque vero satisfieri visum est rei et novitati et difficultati, si typis Ibericis tantum textum inscriptionum describerem. Unde ubicunque et opus esse videbatur et perfici potuit, imagines apposui arte photographica expressa; ut de lectione certe quantum in me erat constaret. Sed ubi imagines quamvis fideles non satis perspicuae sunt aut de singulis litteris dubitare sinunt, textum adscripsi typis Ibericis: neque omisi, ubi utilis esse videbatur, variam lectionem eorum, qui monumenta ipsa viderunt. Deinde ubique repetivi vocabula Iberica litteris Latinis minoribus: versuum in transcriptionibus illis initia indicavi lineolis interpositis duplicibus . Ubi vocabula interpunctione non distinguuntur, quem ad modum distingui posse visa sunt, indicavi lineolis simplicibus . Vocabula autem incerti ambitus, composita illa cum reliquis in indice I, non adhibui nisi adiectis uncis quadratis []; ne cum certis confunderentur. Praeterea subieci adnotationes grammaticas potissimum de singulorum vocabulorum formis et similitudinibus. Nam quamquam intellegere linguam Ibericam nondum possumus, tamen sonorum eius proprietates aliquanto plures ex inscriptionibus cognoscimus, quam ex nummis. Editae igitur sunt inscriptiones Ibericae ea ratione, quam sequi solemus in inscriptionibus Graecis Latinisque edendis. Numeros vero adscripsi Romanos, ut ab Arabicis nummorum distinguerentur.

Inscriptionum Ibericarum aetates in universum tantum definiiri possunt, cum certa temporum indicia desint. Similiter atque in nummis, ita in titulis quoque usum scripturae patriae non infra principatum Romae institutum perdurasse probabile est, quamquam sermonem aliquanto posterius demum prorsus interitisse facile credemus. Inscriptiones bilingues paucae, i. e. scriptae litteris Ibericis et Latinis, Tarraconenses duae (n. VI. VII) et Saguntina (n. XXXI a), liberae rei publicae extremae vel aetatis Augustae inuentis videntur esse. Eidem fere aetati tribuo ex inscriptionibus scriptis litteris Latinis, sed Iberico sermone, Castulonensem alteram (n. XLVI) altera in eiusdem lapidis parte postica scripta (n. XLV) paullo, non multo, recentior est. Eiusdem ut haec aetatis vel paullo etiam inferioris, i. e. saeculi fere primi, Lusitanas Latine scriptas existimo (n. XLVI—LVII). Quaedam earum sane vetustiores esse possunt (ut n. XLVI XLVII LI LVII); aliae saeculi primi exeuntis (n. XLVIII L—LIV) adeoque secundi sunt (ut n. XLIX anni p. C. 159). Quae sola in anulo aureo (n. LV) videtur scripta esse Graecis litteris, quod ne certum quidem est, potest vetustior quidem esse quam eiusdem regionis reliquae, scilicet ex aliis paeninsulae regionibus fortasse eo devecta; praeterea vero inscriptiones patrio sermone, sed litteris Graecis scriptae, quales reperiuntur in vicina Gallia, in Hispania omnino desunt. Commercii praeterea Graeci testimonium unicum lammina aurea est prope Bragantiam Gallaciae oppidum reperta, caelata illa supra decadrachmon Syracusanum caput Arethusae exhibens, de qua dixi *Antike Bildwerke in Madrid* etc. p. 338; servatur in museo publico Portuensi. Phoenicis litteris scriptae duae solae repertae sunt: anuli altera (n. LX) fortasse omnium vetustissima est, altera in vasculo argillaeo Graeco saeculi fere quarti scripta (n. LIX) Carthaginiensium demum commercio in Baetica pervenisse putanda est. Vascula Graeca eiusdem fere aetatis picta etiam in Lusitania meridionali reperta sunt.

Reliquae inscriptiones omnes litteris Ibericis solis scriptae cum antiquiores in universum habendae sint quam quas supra memoravi bilingues utriusque generis, cuiam inter saecula Augusto anteriora tribuendae sint certo definiiri nequit; sed tamen aetatum discrimina quaedam statuere licet aliqua cum probabilitate. Boll.

Hannibatico antiquiores num omnino servatae sint dubitare licet. Litterarum formas si respicimus, scribendi et interpungendi rationem, formas grammaticas, veluti vocales vel scriptas vel omissas, inter antiquissimas videtur numeranda esse lammina Castellonensis (n. XXII), quamquam scriptura iam dextrorsum procedente; id quod in ceteriore provincia pridem in usum venisse vidimus (proleg. c. III p. XXXI s.). Vix multo recentiores bello Hannibatico propter scripturae ordinem vetustum, Graecorum *ἱερουργεῖν* appellari solito similem, tituli sepulerales Lusitani (n. LXII—LXXV) habendi sunt; sed et ipsi fortasse non eiusdem aetatis omnes. Sequuntur ex ulteriore lammina Gadorensis (n. LVIII) et inscriptio Ilipensis (n. LXI) simili ratione disposita atque tituli Lusitani, saeculo urbis sexto fortasse non recentiores. Sexto urbis saeculo cum Scipiones Tarraconem munirent, incisae sunt ab opificibus Ibericis in lapidibus murorum quadratis ingentibus litterae Ibericae (n. XI); in ima et antiquissima murorum parte desunt. Septimo iam medio exeunte tribuerim pateram Segoviensem (n. XXXIV) et cippum Valentinum (n. XXXII); item lamminam Luzagensem (n. XXXV). Quae restant sepulerales Barcinonensis (n. IV) Tarraconenses bilingues (n. VI VII) cum eiusdem oppidi fortasse sacris (n. VIII—X), in Aragoniae locis variis repertae (n. XIV—XVII), item in *Alcalá de Chisbert* (n. XIX—XXI), Saguntinae unius loci maxime numerosae (n. XXXIII—XXXI a), arula et fragmentum ex *el Pedregal* (n. XXXVII a b), ceterioris provinciae illae omnes, ab aetate bilinguim eiusdem artificii Tarraconensium et Saguntinae (n. VI VII XXXI a) aperte non multum distant. Contra paullo antiquiores videntur esse propter brevitatem et propter anaglypha addita cippi rudes duo, et ipsi sepulerales, ex *Cretas* alter (n. XVIII), alter Cluniensis (n. XXXVI). Etiam tesserae hospitales duae (n. XXXIX XL) et vasculorum argenteorum inscriptiones tres (n. XLI—XLIII) saeculo urbis septimo medio, aetati Graecanae fere Sullanaeque, videntur tribuendae esse. Quae in anulis insculpta (n. I V IV LXXVI cf. n. LX), item sigillo aureo (n. XXXVIII), et in vasculis Graecae originis scaripta sunt (n. III XLII a), antiquiora, contra quae impressa sunt vasculis rubris Tarraconensibus et Ilicitanis (n. XIII XXXIII), aut in stilibus inscripta Tarracone repertis (n. XII) aut in tessera plumbea bilingui incusa (n. XLIII a), paullo recentiora habenda sunt. Sed certiora monumentis illis tempora adsignare non audeo.

Genera. In hac aetatum descriptione iam genera inscriptionum indicavimus. Sepulerales aperte hic quoque, ut in universa re epigraphica, longe plurimae sunt, scilicet lapidibus incisae ulterioris provinciae antiquiores (n. LXI—LXXV) et ceterioris recentiores (n. IV VI VII XIV—XXI XXII—XXXI a XXXVI XLIV XLV). Sacrae videntur esse in aris parvis tabellisque ex lapide inscriptae breves Tarraconenses pleraeque (n. VIII IX X), Celtibericae interioris una (n. XXXVII); quibus accedunt fortasse sigillum aureum (n. XXXVIII), patera Italica argentea n. XLII, vasculum Siculum (n. XLII a). Paterae argillaceae Segoviensis inscriptio num sacra fuerit, incertum est (n. XXXIV). Sacrae item sunt quae vivae rupi insculptae exstabant pleraeque (n. XLIX—LIV); bilingues duae (n. XLVII—LVI) lapidibus insculptae ipsis formulis Latinis sacras se esse testantur. Difficilius est iudicare de bilinguibus eis, quas homines quidem Romani Latine in viva rupe se scripsisse testantur, sed scripserunt Iberice: propter varias causas terminales eas vel operis alienius publici esse coniecimus (n. XLVI XLVII LVII). Terminalem esse praeterea cippum Valentinum Ibericum (n. XXXV) coniectura item proposuimus, sed satis incerta: potest enim etiam sacer fuisse aut alius cuiusvis generis. Ex actorum genere pauca quidem, sed pretiosa servata sunt monumenta: lammina Castellonensis plumbea, quam exsecrationem continere conieci (n. XXII), tabella Luzagensis aerea, quae fortasse foedus continet (n. XXXV), lammina Gadorensis plumbea cum computo fortasse privato (n. LVIII), tesserae hospitales aerae duae (n. XXXIX XL). Restant instrumenti quod dici solet domestici inscriptiones in vasculis argenteis inscriptae (n. XLI XLII XLIII), in argillaceis sive scariptatae sive impressae (n. II III XIII XXXIX XLII a LIX), in anulis insculptae (n. I V IV LXXVI), in tessera denique ludica ex plumbo incusa (n. XLIII a). Haec sunt genera inscriptionum Ibericarum adhuc repertarum.

Falsae. Hic quoque, ut in Corpore inscriptionum Latinarum facere consuevimus, post inscriptiones genuinas adieci in fine falsas vel suspectas, quotquot per libros iam aliquanto latius propagatae sunt, ne pro genuinis habitae de lingua Iberica quaestionem obscuram et incertam obscuriorem redderent et incertiorem. Sed a falsariis quibusdam Hispanis, velut a Candido Maria Trigueros, tot inscriptiones Ibericae fictae sunt tamque longae, ut e schedarum tenebris, in quibus merito delitescunt, omnes protrahere supersederimus. Dixi de eis prolegomenon c. II § 25.

HISPANIA CITERIOR

Provinciam citeriorem aetate vetustiore constat patuisse a radicibus Pyrenaei montis ad vallem Baetis superiorem circa saltum Castulonensem. Comprehendit igitur oram maritimam paeninsulae orientalem integram: occidentem versus regiones, unde inscriptiones litteris Ibericis scriptae prodierunt, non multum excedunt eas, unde etiam nummos habemus Iberiae inscriptos. Partes provinciae citerioris quatuor esse volui: orae maritimae orientalis (I) usque fere ad Hiberi ostia sive regionis Tarraconensis; Celtiberiae septentrionalis (II); orae maritimae ab Hiberi ostiis versus meridiem (III) usque ad provinciae fines circa Carthaginem novam sitos, cui parti attribui insulas Baleares; Celtiberiae denique interioris (IV). Huic parti vasculorum aliquot inscriptiones addidi vel incertae vel externae originis, quae tamen scribendi rationem sequuntur e reliquis provinciae citerioris monumentis notam.

I. ORA MARITIMA ORIENTALIS

Quae ex hac regione prodierunt monumenta epigraphica Ibericis litteris scripta praeter suppellectili ex auro (n. I) argento (n. V) inscripta sive in argilla (n. II III) scariphata et Emporiis Ilurone in regione Ilerdensi reperta, pertinent ad Barcinonem unum (n. IV), ad Tarraconem reliqua (n. VI—XIII). Atque titulus Barcinonensis sepulchralis quamquam interitit satis accurate descriptus est. Idem dici potest de Tarraconensibus sepulchralibus duobus (n. VI VII), qui et ipsi interierunt; qui quod bilingues sunt, fallunt expectationem, nam Iberica cum Latinis parum conveniunt. Tituli Tarraconenses reliqui, qui exstant (n. VIII—X), nimis breves sunt. Breviores litterae singulares in muris oppidi magnificis insculptae (n. XI): non magni denique pretii suppellectilis variae tituli (n. XII *a b* XIII *a—c*). Falsos Tarracone prodisse complures infra apparebit (n. I*—VIII*).

Adieci memoriam signorum incerti generis (n. XIII *a*), quae rupi vivae in montibus circa Tarraconem sitis dicuntur insculpta esse; ut denuo aliquando indagarentur.

I *San Martin de Ampurias*, anulus parvus ex auro (diam. m. 0.011, pondo gr. 1.28); supra incisum est litteris minimis et fugientibus

FNEX

Pujol *bot. de la Acad.* XVI 1890 p. 515 qui emit a. 1881 et affirmat legi non posse FELIX, sed clare apparere litteras Ibericas.

I Propter formam A litterae vetustam pro A inscriptionem antiquioribus adscribendam esse putat Pujol, quamquam non ignarus formam illam vetustioreni redire in assibus Ibergetum recentioribus n. 31 — 3 N pro H h etiam in nummis, quae plerumque H habent, legitur, n. 52 61 69.

Legendum igitur videtur

lehd

Quodsi nomen hominis est, ut Pujol existimat, comparari potest *Letondus* C. II 5790. Sed apparet etiam aliud vocabulum anulo inscribi potuisse.

II *Cabreva* prope Iluronem (*Mataró*), in effossionibus institutis inde ab a. 1885 in necropoli, quae vascula Graecae potissimum originis protulit saeculo fere IV vel III a. Chr. n. secundum ornamenta tribuenda, patera comparuit ex argilla rubra, in qua scariphatum est litteris gracilibus sed perspicuis

⁵
ΞΗΕΝΡΝ

J. Rubio de la Serna *memorias de la Acad.* XI 1888 p. 730ss. tab. V fig. 6.

2 H pro H h in his regionibus frequens est. — 5 Quamquam P in his regionibus a esse solet, non v, tamen hoc praefero.

Legendum videtur

⁵
shsirn

De Sosia nomine Graeco cogitandum non est, quamquam vasculum Graecae sine dubio originis est. In *-irn* terminatur *Licirius* nomen C. II 5763 cf. 2940; cf. **Mernus* C. II 96. *Shs* in nummis n. 75, 79 est; cf. infra n. XXXV. Fuisse potest Sohosirius.

III *Cabreva* prope *Mataró*, a cantharus Graecus cum ornamentis pictis saec. fere IV elegantissimus in effossionibus e. a. 1885 institutis repertus; altus est m. 0.202, diametri 0.065, cum ansis duabus 0.33; in eius ventre scariphata haec sunt litteris gracillimis, sed perspicuis

a ΠΥΧΕΚΗΡΩΛΛ

Vascula Graeca rep. una cum n. II: insunt signa haec scariphata

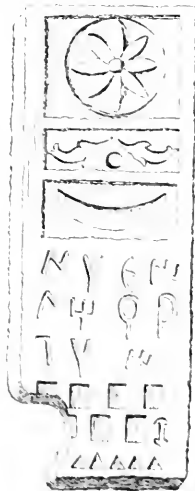
b	C	e	Σ	d	W	e	ρ
f	H	g	Υ	h	X	i	⊕

J. Rubio de la Serna *memorias de la Acad.* XI 1888 p. 695 et 733ss. tab. V fig. 5 (a) et 2—4. 7—12 (b—k).

a Litteras vel numeros indicari probabile est; cum elementa haec nec Graeca sint nec Latina, Iberica ea esse verisimile puto. Agnosco Y a X q Π i K k; reliqua elementa incerta sunt. Formae similes exstant in drachmis Rhodiensibus n. 3.

e g i k litterae possunt esse Ibericae p t d th; reliqua incerta sunt.

IV *Barcinone*, cippus repertus a. 1856 *en la calle de San Ramon* in domo Tos notarii et statim in eiusdem fundamentis collocatus; altus erat m. 1, latus 0.40. Ornamenta anaglypha, rosa sive astrum, delphini duo, luna sive sertum, item litterae omnes perspicuae erant. Sed quod infra inter ornamenta cernitur ∫ elementum, pro littera non habendum; fortasse ancora est. Delphini duo in nummis Ibericis frequentes sunt.

Imaginem accurate, quamquam minime eleganter delineatam a. 1860 mihi dedit Stephanus Patuzie calligraphus et palaeographus Barcinonensis; quam supra exhibeo. Ex eodem exemplo edidit A. Pedrats y Moliné *Revista de ciencias históricas* I 1880 p. 472 ss.; cf. Pujol *ibid.* IV 1886 p. 132 ss.

Transcribo ita: $\overset{5}{\text{N}} \text{Y} \text{C} \text{N}$
 $\text{†} \overset{5}{\Psi} \text{P}$
 $\overset{10}{\text{Y}} \text{N}$

2 et 10 Y pro u videntur habenda esse — 3 C sive < ce est — 5 † l est — S P formae aliquantum rotundatae, a — 9 ¶ elementum incertum, t aut z: hoc probabilius. Unde lego

$nucē \parallel i \overset{5}{\parallel} \overset{10}{\text{Itra}} \parallel zni$

Cippum sepulcrum esse, non votivum, forma et ornamenta indicant. 1—4 *nucē* potest nomen esse, fortasse mulieris. *Nociamus* est in nummo Carteiensi n. 143. *Nugio* C. II 3138: utrumque non prorsus certae lectionis — 4—11 *iltrazai* Herdae et Hergetum nomen in mentem revocat. *iltrā* n. 30, *iltrescen* n. 31 scripta: cf. *iltiraca* n. 119; ab *il-* vocabula Iberica multa incipiunt. Sed *iltrazai* utrum pro uno vocabulo habendum sit an pro duobus incertum est. Expectamus talia fere: *Nuce* Herdensis hic sita est. Cf. n. V, VI.

V Anulus argenteus, rep. c. a. 1844 in sepulcro Iberico, ut videtur, una cum nummis Ibericis inter *Soses* et *Serós* vicos provinciae Herdensis circa confluentes Sicoris et Cincae: servat Barcinone Marianus de la Concha Clará. In medio est onyx exhibens caput hominis barbati, capillis crispis, sinistrorsum spectans, fere ut in nummis Ibericis; inscriptio litteris exstantibus, perspicuis in fascia anuli est, alta m. 0.015

Pujol *bol. de la Acad.* XVI 1890 p. 165—169 cum imagine ex photographia ligno incisa, quam exprimit imago supra proposita.

Scriptura dextrorsum procedit; de initio nulla est dubitatio. Transcribo ita:

$\text{†} \overset{5}{\text{M}} \text{X} \text{O} \text{Y} \text{C}$

1 5 et M 3 iuxta adhibitae non offendunt — 2 † forma in universum vetustior est quam A. l — 5 O aut o aut r esse potest; illam praefero, cum consonantes ab-

undent — 6 Y et 7 C et ipsae vetustiores sunt quam Ψ et <. Unde Pujol titulum tribuit aetati fere belli Hannibalicæ; puto recentiore esse.

Legendus videtur ita:

$\overset{5}{\text{slsdotce}}$

Pujol non explicat, sed comparat *Halscotarris* nomen Ibericum ex Gallia Narbonensi, quod tamen admodum differt. Quaeritur utrum duo vocabula sint an unum neque definiiri potest, utrum de nomine nominibusve hominis cogitandum, an de vocabulo appellativo. Illud qui statuet, poterit solvere *Salisa Dotice*. A *sal* incipiunt vocabula Iberica *Sala Salauri Saldania Salduba Salmantica Salpensa Saltigi* oppidorum. *Dotice* componi potest cum *Dutaius Doutius* nominibus hominum.

VI Tarracone, rep. d. 27 m. Febr. a. 1801 in effossionibus *de la huerta antigua de Capuchinos, sobre el puerto* Pos. et similiter relicta; *fue llevada a la casa del Deanato, pero no colocada* Pos. Videtur periisse, nam Hernandez non novit.

P O E X C

P Ψ N X A P † P . P N X A S A C

FVLVIA-LINTEARIA

Posada et Velazquez miserunt a. 1804 academiae Matritensi sched. Matrit. Est. 18, 56 (inde Cornide *idololatria* sched. Matrit. E 152 f. 50 v.); Laborde *voyage en Espagne* I p. 60 tab. 88, 20 (inde Phillips p. 192, 3); Villanueva *viage* XX p. 99, 25 tab. fig. 2 eodem exemplo; Berlanga *Hisp. auterom.* p. 238; C. II 4318^a.

Scriptura perspicua est; etiam interpunctio videtur certa esse. Titulus aperte est sepulcralis.

V, 2 post punctum P omiserunt Lab. et Villan., errore sine dubio — Eiusdem versus elementum ultimum < non potest r esse propter O bis usurpatam, unde fortasse *Δ du* est non satis accurate repraesentata. Redit eadem significatione n. VII 7.

Inscriptio quamquam bilingualis est et integra, tamen quem ad modum cum Ibericis conveniant Latina incertum.

Legenda autem Iberica ita sunt:

$\overset{5}{\text{arede}} \parallel \overset{10}{\text{atnyflaur-and}} \overset{15}{\text{is}} \overset{20}{\text{tdu}}$

1—5 *arede* unicum est vocabulum Ibericum, quod cum satis frequenter redeat positum initio titulorum aperte sepulcralium (cf. VII 1—5 XXIII 1—5 XXVI 1—5 et *aytco* n. XXII), aliqua cum probabilitate credi potest sepulcrum indicare, sive verbi forma est *hic situs est* Latinis respondens sive substantivum significationis

eiusdem — 6 13 *atylaur* vix unum vocabulum est: fortasse exiit interpunctio post *q*; potuit nomen defunctae indicare, cuius significatio cum *juleus*, *julia* conveniebat; aut, quod magis credo, Fulvii alicuius liberta nomen patrum non enuntiabat — 10—13 *laur* Lauronis oppidi nomen in mentem revocat; unde defuncta fortasse originem duxit — 14—20 *anllshlu* vocabulum, si de reliquis recte iudicavimus, linteariam, quod appellativum esse existimo a linteo recte derivatum, indicabat. Neque obstat quod *Andeto* oppidi nomen est a lino fortasse dicti; linum in Hispania crevisse optimum et linteae Hispana, veluti Sactabitana, magni fuisse pretii notum est. Itaque ita fortasse interpretari licet Iberica: *arettoje* — i. e. sepulcrum — *atanab* sive Atanacae Lauronensis. Latine Fulvia dictae, *andelosilda*, linteariae. Non ignoramus haec esse incertissima; sed in linguis incognitis interpretandis divinando aliquid audere necessarium est.

VII Tarracone, rep. a. 1794 *en la cantera del muell* Pos., *cerca de la huerta de los Capuchinos* Vill. Scrubatur in domo Iosephi Antonii de Castellarnau. Videtur periisse, nam Hernandez non novit.

HEIC·EST·SIT ///
 P P E Θ J · P Δ
 S P A P N A H !!!

Posada misit academiae Matritensi sched. Matrit. Est. 18, 56 (inde Conde *idololatria* f. 50 v.); Laborde *voyage en Espagne* I p. 60 tab. 88, 25; Villanueva *viaje* XX p. 99, 25 tab. fig. 3 (inde Phillips p. 192, 4). Ex his C. II 4424 (Berlanga Hisp. anterom. p. 239).

V. 2 P P E · J · P Δ Lab. et Vill. — V. 3 S P A P N A /// Lab. et Vill. Cf. n. VI.

Interpunctio incerta est. Iberica quae supersunt ita videntur transcribenda esse:

P P E Θ ⁵ J · P Δ ¹⁰ . . .
 S P A P ¹⁵ N A H . . .

4 Θ *th* videbatur satis clare apparere; expectamus sane potius X collata n. VI — 5 J *g* erit — 6 > pars laeva P a litterae esse potest, quae interdum in eisdem inscriptionibus P et Δ scribitur — 7 Δ hic quoque non potest r esse propter 2 P, v. n. VI 20; puto Δ *du* fuisse — pone 7 elementa tria minimum interierunt — 16 A l est — 17 videtur H fuisse. Pone eam non minus duo elementa interierunt.

Legendum igitur: ⁵ *arettoje* · ¹⁰ *adu* . . . || ¹⁵ *sacarilh* . . .
 Monumenta linguae Ibericae.

1—5 de *arettoje* vocabulo et similiter scriptis vide n. VI — 6—8 *adu* . . . comparandum cum *adania* tituli Castellonensis n. XXII V. 2, 15—19 — 11—17 *sacarilh* . . . sa potest clausula esse vocabuli praecedentis (*ad[ania]sa*?); cum *carilh* . . . comparari possunt *carab* et *carique* tabulae Luzagensis n. XXXV v. 1, 5, 7, *carilo* n. XLVI, *Cava Carietes Cariso* locorum, *Caraius Caranto Caricus* hominum nomina.

Formula *haec est sit[a]*, quae titulum Latinum terminabat, hic igitur vocabulo Iberico initio posito respondet. Unde licet suspicari titulum ad hoc exemplum conceptum esse: sepulcrum Adanisiae Carilonis filiae.

VIII Tarracone reperta mense Aprili a. 1803 in elosionibus prope domum *del Baron de las Cuatro Torres* institutas *sobre las canteras del muello*; deinde *en la casa del Decanato*, *pedestal poco menos de cara de alto Pos.* *En la casa de Soler Pal.* Exstat in museo, est arula ex marmore, alta circiter m. 75, formae Romanae solitae.

Descripsi et ectypum sumpsi, unde supra repraesentatur. Posada misit academiae Matritensi a. 1804 sched. Matrit. Est. 18, 56 (inde Conde *idololatria* sched. Matrit. E 152 f. 50; Villanueva *viaje* XX p. 98); Laborde *voyage en Espagne* I p. 60 tab. 88, 12 (inde Berlanga Hispan. anterom. p. 241); Albiñana *Tarragona* p. 251 ss. (inde Kaibel *inscript. Graecae Siciliae et Italiae* cet. n. 372*); Boudard *numismatique Ilerienne* (1859) p. 185, cui ectypum dederat Tournal (inde Phillips p. 191, 1).

Ara ipsa sine dubio antiqua est, fortasse aetate Augusta paullo vetustior. Sed litteras in ea incidi potuerunt aetate recenti; unde antequam in schedis Posadae inveni cogitabam et ipse de fraude, cum titulos falsos Tarracone provenisse certum sit: vide infra n. I*—VII*. Sed obstat coniecturae, quod quae de inventione traduntur omnino fidem merentur; neque quemquam Tarracone fuisse ea aetate, qui talia fingere potuerit, certum est. Ipsa denique litteratura elegans et aequabilis, a sculptore perito facta, certissimum vetustatis testimonium est. Neque igitur de *Ἐραῖος Ἰβέρων* Graecis neque de litteris Ibericis fictis cogitandum; litterae Ibericae perspicuae sunt et aliunde notae:

E P A M S
 E O P L O

1 et 4 ξ s iuxta \mathcal{M} s usurpata non offendit: post ξ priorem et post \mathcal{M} vocalis videtur oppressa esse — 2 \mathcal{P} r Iberica, ut pro \mathcal{O} vetusta in nummis Saguntinis recentioribus \mathcal{R} scribitur formam Romanam imitata, ita hic quoque lineoan assumpsit, qua \mathcal{R} Romanae similior lit. — 5 \mathcal{E} e in his regionibus frequentissima est — 8 \mathcal{N} l est forma vetustior quam \mathcal{A} . Itaque legendum:

$srss \parallel \overset{5}{colio}$

1—1 *Stajrstejs* fortasse dei deaeve nomen est: comparari potest *Sars* fluvius Gallaeciae apud Melan III 11: praeterea *Sarabis Sarina* (v. proleg. c. IV § 24) oppidum, *Saravio* hominis nomen novimus — 5—9 Versus initium novum vocabulum videtur indicare. Ab *eo-* vocabula Iberica aliquot incipiunt, *cosa* n. XXII V. 2. 28—31, *caolqs* nummi n. 80: [*E*]ocimilo C. II 5312 potest fuisse aut cognomen dei aut nomen dedicantis.

IX Tarracone, in museo, arula parva ex lapide armario, alta m. 0.20, lata 0.15, litteris evanidis.

<i>a</i> in parte antica:		<i>b</i> in parte postica:	
<i>qpo</i> :	<i>Pujol</i> aut: aut:	<i>Pujol</i> :	<i>qpo</i> :
1 \mathcal{N} \mathcal{O} \mathcal{S}	\mathcal{N} \mathcal{M} \mathcal{O} \mathcal{S}	\mathcal{M} \mathcal{S} \mathcal{S} \mathcal{E}
\mathcal{N} \mathcal{T}	\mathcal{S} ..	\mathcal{S} \mathcal{S}
\mathcal{P} \mathcal{X}	\mathcal{P} \mathcal{X}	\mathcal{P} \mathcal{X}	

Descripti a. 1881; a. 1886 vidi in armario clausam; a. 1889, cum ectypum sumere vellem, non adveni: *Pujol apunús epigráficos Rev. de ciencias históricas* II 1880 81 p. 528.

Quod arula nunc latet, potuit suspicionem movere: sed etiam casui facile tribui potest. In re praesenti mihi genuina visa est et certo litteris Ibericis scripta; non aliter iudicabat *Pujol*.

Arula votiva videtur esse: transcripsi ita:

a 1 \mathcal{N} \mathcal{O} \mathcal{S} \parallel $\overset{5}{\mathcal{N}}$ \mathcal{T} \parallel \mathcal{P} \mathcal{X} *mos* \parallel $\overset{5}{\mathcal{h}}$ \mathcal{e} \parallel *ad*
b \mathcal{S} \mathcal{E} \parallel \mathcal{S} \mathcal{S} *ve* \parallel $\overset{10}{\mathcal{q}}$ \mathcal{S}

5, 6 Quamquam evanida, tamen legisse mihi visus sum — 5 Utrum \mathcal{H} an \mathcal{N} fuerit, dubitavi: illud probabilius visum, cum a 2 differat — 6 \mathcal{S} potius, non \mathcal{O} , fuit — 7 \mathcal{P} vel \mathcal{P} , *a*, non \mathcal{P} p , visa est — 9 elementum minus certum, sed tamen et ipsum pro \mathcal{S} male formato habendum — 1—8 *moshead* fortasse dei alicuius nomen est, *moshadacis* vel similiter dicti. *Amibilis Inlo Inshana* nomina aliquo modo comparari possunt — 9—12 *ceps* fortasse nomen dedicantis: comparentur *ceani* n. XIII b1 *Ceciguna* C. II 5762 gentis nomen et *Cecacai* lares C. II 2172. 2597.

X Tarracone, tabella matmorea, quam servabat Iohannes Fernandez: iam est in museo. Infra et supra nihil deest. Litterae perspicuae sunt, altae m. 0.07.

Descripti a. 1861, a. 1881 [et 1886] iterum vidi et ectypum sumpsi, unde supra repraesentatur.

Transcripsi ita:

\mathcal{E} \mathcal{N} \mathcal{T} \mathcal{P} \mathcal{T} \mathcal{V} *enupli*

Cogitabam olim fictam esse, ut Endovellicum deum Lusitanum (legebant enim *enupli*) etiam Tarracone notum fuisse demonstraretur. Sed quamquam Graecorum $\epsilon\nu\upsilon\pi\lambda\iota\varsigma$ vel $\epsilon\nu\upsilon\pi\lambda\epsilon\iota\varsigma$ suspicionem movere possunt, tamen cum iterum inspicerem omnino genuina visa est. Certe siqui fuerunt Tarracone, qui fingere potuissent, Graece nesciebant.

4 \mathcal{P} , non \mathcal{P} , *p* potius quam *a* est — 5 \mathcal{N} in lapide certa est: in imagine \mathcal{P} fallit — post 6 elementa plura interierunt. Forma tabellae non videtur sepulcro convenire: *enupli* potest dei nomen esse. In titulo Lusitano Latinis litteris scripto n. XLVII est *enupetanum* vocabulum Ibericum.

XI Tarracone, in lapidibus murorum veterum, qui urbem cingunt versus meridiem et occidentem, a parte interiore: sunt autem lapides illi alte collocati supra antiquissimam murorum partem et sustinent recentiore aetatis tuto imperatoriae. Partem litteris Ibericis distinctam puto 'opus Scipionum' esse. Litterae praegrands secundum collocationem lapidum aut dextrorsum aut sinistrorsum, interdum etiam inverse positae sunt.

Frequentissima omnium est

a \mathcal{N} , \mathcal{N} , \mathcal{T} , \mathcal{N} , \mathcal{M} , \mathcal{X} *i*

Frequens et ipsa

b \mathcal{M} , aut \mathcal{M} *q*

Rariores

c \mathcal{T} , \mathcal{T} , \mathcal{T} , \mathcal{T} *z*

et

d \mathcal{M} , \mathcal{P} , \mathcal{M} *t*

Rarae

e \mathcal{M} , \mathcal{U} *p*

f \mathcal{X} , \mathcal{T} *u*

Rarissima atque adeo incerta (potest enim etiam \mathcal{N} esse non plenn)

g \mathcal{A} *l*

Descripsi omnes a. 1860 (Hermes I 1866 p. 89; inde Phillips p. 191, 2) et contuli a. 1881 et 1889: Berlanga Hisp. anterom. p. 239s. (cf. p. 232).

Berlanga quae vidit signa ita exhibet

H. $\text{N}\chi$, M , N , E , E , M , M , N , E ,
IX. $\text{N}\chi\text{E}$, I. NE , M , E .

Signa haec esse lapicidarum, quibus lapides quadratos insignire solebant plerumque antequam in moenibus aliisve aedificiis collocarentur, demonstrat frequentia signorum similium, quae Romae in muris Servianis vestustis atque in aliorum orbis antiqui oppidorum compluribus observata sunt. Collegit ea Otto Richter *über antike Steinmetzzeichen* (47. *Winkelmannsprogramm*, Berolini 1885 4.), qui Tarraconensium quoque meminit (p. 1. 26). Indicare igitur videntur lapidas Ibericos in lapicaedinis non procul ab arce Tarraconensi quaerendis litteris hisce Ibericis inculptis significavisse, lapides illos, quamquam non quadratos omni ex parte, ad usum aptos esse atque iam collocari posse in moenibus. Quod M signum (*b*) redit in muris Pompeiorum Italiae (Richter p. 14) inde explicatur, quod e litteris Osis quoque signa similia componi potuerunt. Signa Tarraconensia omnia litteras esse Ibericas, non figuras tenere fictas, certum est.

XII Tarracone, in stilis osseis, quos servabant Bonaventura Hernandez (*a*) et Iohannes Fernandez (*b*): incisa litteris perspicuis

a $\Lambda\Omega\kappa\Psi\phi\varsigma$
b νN

Descripsi a. 1861 et titulum utrumque genuinum esse iudicavi.

Legendum videtur ita:

a *Ikemos*
b *en*

a Post *l* videtur vocalis oppressa esse: κ est *e* non satis accurate incisa, pro E

b ν videtur *e* esse

Lucumo nomen in Lusitania repertum est C. II 984 aut hominis ex Etruria oriundi aut ad lucumonis vocis Etruscae exemplum immutatum: sed *l(a)kemos* nomen fortasse Ibericum ab illo omnino diversum est. In nummo n. 95 *lacas* legitur: a *lac* nomina locorum Iberica multa incipiunt, *Lacibuda* *Lucinurqa* *Lacippo* cet. oppidorum, *Lacarus* hominum. Terminantur non dissimiliter *Clutamus* *Medamus* *Tongetamus* alia, quae composui prolegomenon cap. IV § 43.

en terminatio est in nummis non infrequens: vide proleg. c. III § 13 c. IV § 13.

XIII Tarracone in collectionibus publica musei, privati Bonaventurae Hernandez et Iohannis Fernandez inter fragmenta innumerabilia vasculorum et patellarum e terra sigillata vidimus Berlanga, Pujol ex. II.,

a In vasculis rubris impressa (1. 3—5, 8, 9 apud Hernandez, 2, 6, 7 apud Fernandez),

1	$\text{P}\text{O}\text{S}\text{H}\text{K}\text{E}$	<i>osher?</i>
2	$\text{E}\text{I}\text{O}\text{G}\text{C}\text{I}$	<i>caque?</i>
3	$\text{N}\text{O}\text{M}\text{Y}\text{N}$	in aversa parte scariptatum Δ <i>ionon du</i>
4	NKE II.: NKE P.	<i>ice</i>
5	MKI	<i>ile</i>
6	$\text{I}\text{M}\text{I}\text{T}$	<i>isa</i>
7	$\text{P}\text{I}\text{K}\text{A}\text{P}$ II.: $\text{N}\text{K}\text{P}\text{P}$ B.	<i>livans?</i>
8	SN	<i>si</i>
9	MN B. P.	<i>ii</i>
10	MN	<i>si</i>

b In vasculis rubris scariptata (in museo),

1	$\text{C}\text{E}\text{A}\text{M}\text{N}$	<i>ccam</i>
2	$\text{P}\text{A}\text{O}\text{E}\text{K}$	<i>aeare</i>
3	EN	<i>ee</i>

c Incerta impressa (1—4 apud Herm., 5—7 apud Fern.),

1	$\text{A}\text{C}\text{A}\text{S}$ II.: $\text{A}\text{C}\text{A}\text{S}$ B.: $\text{A}\text{C}\text{A}\text{S}$ P.	$\text{C}\text{P}\text{A}\text{V}$
	IAE	
2	$\text{A}\text{C}\text{A}\text{S}$ II.: $\text{A}\text{C}\text{A}\text{S}$ B.	
	$\text{C}\text{V}\text{A}\text{E}$	$\text{C}\text{I}\text{A}\text{E}$
3	$\text{A}\text{V}\text{E}\text{I}$	
4	$\text{I}\text{A}\text{S}\text{O}$ II.: $\text{I}\text{A}\text{S}\text{O}$ B.: $\text{I}\text{A}\text{S}\text{O}$ P.	
	$\text{C}\text{V}\text{A}\text{E}$	$\text{C}\text{V}\text{A}\text{I}$
5	$\text{I}\text{A}\text{A}\text{I}\text{I}\text{O}\text{K}$	
6	$\text{I}\text{P}\text{I}\text{O}\text{L}$	
7	$\text{V}\text{M}\text{I}\text{E}\text{I}$	

d Pondera argillacea duo, qualia in tetrino putabantur adhibita esse (*Spinnwirtel*). Servabat academia historica Matritensis a Bonaventura Hernandez missa.

1	$\text{V}\text{D}\text{H}\text{V}$	<i>eh?</i>
	$\text{X}\text{b}\text{I}\text{V}\text{A}\text{I}$	<i>d...</i>
2	NKA	<i>ii?</i>

e Caput bovis argillaceum: in occipite inscriptum IN

a 1 Descripsimus ego (H.), Berlanga (B.) Hispania anteoromana p. 240; Pujol (P.) *apantes epiranos* in *Rev. de ciencias historicas* II 1880 81 p. 528
▷ ita primum elementum exhibet B.

2 Descr.

3 Descr. H. et B. O (pro O B., qui Δ scariptatum non enotavit, utpote Latinum. Cf. EI in nummis n. 1, 2, 6)

- 1 Descr. H., B., P.
- 2 Descr.
- 3 Descr. H. et B., qui ultimum elementum ita exhibet Λ .
- 4 Descr. H. et B., cuius lectio fortasse praestat.
- 5 Descr. H. et P.
- 6 Descr. B. et P.
- 10 B. solus exhibet.
- b* 1 Descr. et edidi C. II 4974 25 (inde B.) suspectam tum indicans immerito, ut ambo quae sequuntur. *Canaeni Lusitani nomen habet Appianus Hisp. 57. Canicini est C. II 3055. Cf. etiam n. IX et quae ibi adnotavi.*
- 2 Descr. et ed. ibid. 54 (inde B.) suspectam indicans. *Acauius Lusitanus C. II 5710. Acoos 5763. Aeco Celticum saepius.*
- 3 Descr. et ed. ibid. 55 (inde B.) suspectam indicans.
- c* 1 Descr. H. et B. Hispania anteromana p. 245.
- 2 Descr. H. et B. Edidi C. II 4970. 2 Latinam $\frac{\text{A C A S}}{\text{C V E}}$
Acastus C. Valeri.
- 3 Descr. Cf. C. II 4970 17 C-ALF-L.
- 4 Descr. H. et B.
- 5 Descr.
- 6 Descr.
- 7 Descr. et edidi C. II 4970 556 ita VNU-FI, Latinam putans.
- d* 1 2 Descr. Matriti a. 1861, signatum n. 43; postea non vidi. 1 v. 1 V fortasse Δ fuit.
- e* Descripsit Pujol *Rev. de ciencias historicas* II 1880 81 p. 528.

Ceterum quae olim (a. 1860) apud Ioh. Fernandez a me visa sunt fragmenta vasculorum postea partim ad Bonav. Hernandez partim in museum urbicum pervenerunt. Quod cum denuo visitarem a. 1886 et 1889, ex indigesta multitudine fragmenta haec Iberica non potui excipisci. Berlanga in museo vidit pleraque eorum.

Inter vascula Tarraconensia mirum non est fuisse, in quibus nomina figulorum videantur aut impressa esse aut scraphata litteris Ibericis. Nam inter figulos infimae conditionis plerumque homines linguae patriae usum durasse ad tempora Romana hic ut in aliis regionibus facile admittimus. Sed in legendis eis a duplici periculo cavendum est: primum, ne, quae usu continuo detrita atque evanida sunt, fortasse Latina pro Ibericis habeantur propter similitudinem quandam formarum fortuitam; deinde, ne consulto mutatis et in similitudinem litterarum Ibericarum effictis (qualia ibi exstare constat) decipiamur. Quos ipse vidi eius generis vasculorum titulos ac descripsi postea a Berlanga examinati sunt cum cura: quae ei mihi quae visa sunt suspicione carere, hic primo loco composui (*a b*): incerta (*c*) nolui inter suspectas relegare, ubi quaedam recensentur aperte falsa (n. V*—VII*), ut cum reliquis comparari possent. Quae certo non Ibericae visae sunt, sed Latinae, ut OPFATF C. II 4974 53 interpolata aperte, et VOIA ($\Delta\epsilon\upsilon\upsilon$. . .) Graeca, XAX aut Latina aut corrupta omnino, quae omnia vidi apud Ioh. Fernandez, omisi.

Addidi inscriptiones ponderum duorum ex argilla factorum, quae creduntur, Matriti quondam a me visa (*d*) et capitis bovini item argillacei a Caestino Pujol observatae (*e*).

XIIIa In rupe quadam montium prope *el Valle del Ladrón*, circiter passus 200 *del manso llamado de Lloret* prope Tarraconem, signa exstant incisa similia eorum, quae in *Fuencaliente* reperta sunt (infra n. LXI a).

Felix Torres y Amat academiae historicae Matritensi misit a. 1830 sched. Matrit. *Est.* 26 D 96. Postea nemo memoravit.

Non magis Iberica visa sunt, quam reliqua eiusdem generis; unde omisi, futuris tamen indagatoribus significans.

II. CELTIBERIA SEPTENTRIONALIS

Celtiberiae regiones eae, quae ad Aragoniam hodiernam pertinent, cum numerorum Ibericorum imprimis fertiles sint, etiam monumenta indigenarum epigraphica sine dubio non pauca continent vel aliquando continebant. Sed rerum antiquarum indagatores perpauci ibi exstiterunt, peregrinatores docti vias raras et squalida pauperie laborantes attingere non solent. Itaque quae casu e tribus Aragoniae oppidis *Torellas* (n. XIV) *Iglesuela* (n. XV—XVII) *Cretas* (n. XVIII) prodierunt inscriptiones paucae hic composuimus. Videntur illae sepulchrales esse omnes neque multum differunt scribendi genere a regionis praecedentis titulis. Etiam inscriptiones Latinae in regionibus illis nec multae nec gravioris momenti ullae repertae sunt.

Falsae huc pertinent a Petro Valera fictae duae (n. X* XI*); suspecta est sive potius describendo interpolata Bilbilitana (n. IX*); non Iberica sed Latina gemmae inscripta olim CaesarAugustae exstanti (n. XII*).

XIV *Torcillas* prope Turiasonem (*Uragen*). exstabat a. 1779 in pariete domus Orosiae Casaus prope portam. Videtur perisse.

Y P X · P P A N X
 Y P N C M P T A E P N N S
 O Y · N . . . Z M W . .

Anonymus in *Memorial literario de Madrid* XIX 1790 p. 613 ss. inversam, ut recte observavit editor (ab eodem puto acceptam Iosephus Velazquez in scheda inter collectanea Iosephi Cornide ms. Matrit. *Est.* 18, 38 et Bossi *storia di Spagna* I p. 321 tab. III 1: nam exempla haec prorsus conveniunt).

Litterae ab homine imperito exceptae ex lapide fortasse partim evanido non satis certae, interpunctio incerta est. Unde nolui textus typis male expressi imaginem photographam exhibere.

V. 1, 2, 4 v. 2, 10, 14 P et P a in aliis quoque inscriptionibus non satis certo distinguuntur — 5 P viderur p esse — v. 2, 12 num O (ut v. 3, 1) an O an P fuerit incertum — 13 et v. 4, 25 M non satis plene exhibita tamen pro s habenda — 20 S quid sit, ignoro — v. 3 num initio aliquid desit incertum — 22 punctum post Y incertum — post N 23 non minus unum elementum excidit — 24 Z potest g esse — 26 M, fuitne H?

Titulus videtur sepulchralis esse propter formam lapidis: sed etiam votivum esse posse nemo negabit. Legendus est ita fore:

⁵mad-apliq || ¹⁰man[^o?]saulin[?] || [-]omn[-]ish[-]

1—3 Si interpunctio recte posita est, in *mad* latere putabimus nomen brevium, velut *Madico*; cf. *Madiganus* C. II 2771, 2869 et *Mandica* dea C. II 5669 — 4—8 *apliq* non videtur differre ab *Abliqum* gentis nomine C. II 2817, 5783 et gentis *Abilicorum* C. II 2698; nam p et b non distingui ab Iberis novimus — 9—12 *man[os]* et ipsum nomen potest esse, fortasse brevium: *Manus(is)* centuria Arvae fuit C. II 1064. *Manus* hominis nomen C. II 5716 — 13—19 *saulin* fortasse originem indicavit: comparari possunt *Savia* Pelendonum oppidum apud Ptolemaeum II 6, 53 et *Saeviglus* C. II 5070 *Saurus* 1302 hominum nomina — Reliqua prorsus incerta sunt.

Haec inscriptio significavit fortasse *Madico Apli(um) Manotnis alius Sauliniensis* vel similia.

XV *Iglesuela* (*Aragon, de la bailia de Cantavieja, una legua de la raya del reyno de Valencia* Xim.) prope aediculam de *Nuestra Señora del Cid*, supra portam domus la *Tenada* (on the left lintel of the door of a building called the *Tenada*, contiguous to the church Con.; en una casa al poniente de la ermita Mem. de Val.). Ibi videtur adhuc exstare.

Exemplum novicium pictum est in aedicula (en la iglesia, se halla lucida Camp., en el interior de la misma capilla, picta aetate recenti, supra addito versiculo, quem voluerunt, hoc: 'est longaeva vetustas antequae tempora Cidis' Mem. de Val.).

E schedis Antonii Augustini Escolano *historia de Valencia* [1611] I. II c. 24 habuit Gregorius Mayans (inde *Lastanosa medallas* p. 116 n. 175), a quo accepit Ximeno *escriitores del reyno de Valencia* [1747] I p. III; Velazquez *ensayo* p. 127 et aeri incisam p. 163 (inde Petrus Valera personatus, i. e. Trigueros, n. 6); Erro *alfabeto de la lengua primitiva* p. 169 tab. 5, 1; Salvador Campillo misit a. 1819 academiae Matritensi *Est.* 18, 55; Terreros p. 133 tab. XVII, 8; Paluzie p. 83 et 262 S'e; Lorichs p. 64 (cf. p. 184 ss.); schedae Traggiae, qui habuit a Iosepho Rius, *rector de Callera* (inde Cornide schedae academiae Matrit. *Est.* 18, 38); Conyngnam *description of the theatre of Saguntum* (1790) p. 44 et 46, 4 cui dedit Bayer delineatam optime (inde Phillips p. 195, 15); *Memorias de la Sociedad arqueologica Valenciana* a. 1876 p. 16 et a. 1880 (Valentiae a. 1881) p. 9; Berlanga *Hispan. anterom.* p. 234.

Exhibeo exemplum, quod a Bayero accepit Conyngnam et aeri incidit: haec imago supra repetita est. Reliqua consentiunt, sed minus accurata et perspicua sunt. Solus Campillo elementa 14 et 16 ita E exhibet: quae formae e litterae, P et E, iuxta adhibentur.

Ilic quoque lapis propter formam videtur integer esse et sepulchralibus adnumerandus. Litterae omnes perspicuae sunt; transcribendae ita:

Ex ectypo accepto a gubernatore provinciae eius depinxit Bonaventura Hernandez Tarraconensis, cuius imaginem exhibeo: Loricis *recherches* p. 170 tab. LXXXI: idem exemplum etiam Gayangos mihi dedit.

Loricis ita exhibet, elementis 1—5 inter se coniunctis.

▲▲▲▲♣♠XX◇

Differunt igitur 5 ♣ (pro <) et ultimum ◇ (pro &): sed alterum exemplum sine dubio praestat. Lapis videtur sepulchralis esse, ornatus imaginibus armorum, quae defunctus gerebat: cuspides sunt hastarum trium et iaculorum duorum: hastam unam et tela tria homo armatus in patera Segoviensi (n. XXXIV) gerit.

Inscriptio ita legenda est:

⁵
calušceldr

Quaeritur primum utrum unum vocabulum sit an duo: atque hoc probabilius. Quod si ita est, altera quaestio oritur ubi vocabulum secundum incipiat. Si 1—5 *caluše* pro nomine habemus, comparandae sunt terminationes similes in *Menosca Virovesca* et similibus, quae compositi proleg. c. IV § 37: cf. etiam *Tanneiscerris* nomen. Nomen potuit fuisse *Calusco*. Patris deinde *cldr* cum *Iltrons* C. II 1590. 1591 comparari poterit. Si *caluš* defuncti nomen erat — neque offendit s finalis, si modo nomen perscriptum est —, comparabimus *Calaetus* C. II 733. 2968. 3298; a *cal-* etiam alia nomina Iberica incipiunt multa, ut *Calagurris Calecula Callaecia Callet Calubriga Cale* portus. Terminatio fuisse potest ut in *Caccossa* viri *Leiossa* deae *Segossoq(um)* gentis nominibus. Tum cum patris *celdr* componemus *celdo* equi vocabulum, cf. proleg. cap. IV § 24. Nomina igitur possunt fuisse aut *Caluše(os) Eldr(ontis)* aut *Calussa Celdr(ontis) filius*).

III. ORA MARITIMA AB OSTIIS IBERI VERSUS MERIDIEM

Provinciae citerioris ora maritima usque ad Carthaginem novam a gentibus Ibericis multis variisque olim habitata vestigia earum pauciora servavit quam expectaveris: neque adsunt ibi coloniarum Graecarum Phoeniciarumve reliquiae ullae. Tantopere institutiones Romanae inde a Scipionum aetate vigentes vetustatem obliteraverunt. Sed eminet inter inscriptiones regionis eius Ibericas lamina Castellonensis (n. XXII), quamvis sepulchralis tantum, ut videtur, argumenti: utpote textum continens Ibericum tam vetustissimum quam longissimum, qui adhuc comparuit. Reliqua monumenta sepulchralia sunt omnia, breviuscula, ut quae in *Alcalá de Chisbort* reperta sunt (n. XIX—XXI), neque magni pretii. Paulo numerosiora Saguntina sunt (n. XXIII—XXXI *b*), pro oppidi eius dignitate: sed dolemus interisse ea paene omnia aetate recenti propter insectiam et inopiam indigenarum. Unum iam antiquis collectoribus (n. XXIII), alterum Antonio Augustino (n. XXVIII) innotuerat. Inter monumenta patria, quae saeculo hoc ineunte in aedibus publicis collocaverat Henrici Palos y Navarro sollicita diligentia (v. C. II p. 512), Iberica quoque erant complura: unius eorum dimidia pars (n. XXIII) casu servata est. Schedae eius servatas in archio publico, quod est Compluti (*Alcalá de Henares*), inspexit Antonius Chabret, qui exempla titulorum Ibericorum inde mihi enotavit. Exempla eorum praeterea plus minusve accurata debemus comiti de Lumiares et Alberto Conyngham peregrinatori Britanno. Accesserunt nova tria, quae debentur Antonii Chabret, historici Saguntini, curis indefessis (n. XXVI, XXXI *a b*), secundum adeo bilingue, ut Tarraconensia (n. VI, VII), sed non maioris quam illa utilitatis ad linguae Ibericae cognitionem augendam. Non sepulchralis, sed fortasse geographicum argumenti titulus est verbosus ex regni Valentini loco aliquo incerto proveniens, qui Matrili servatur (n. XXXII); lectionem eius propter lapidis condicionem malam ex parte admodum impeditam ut repraesentaremus quam accuratissime nulli curae peperimus. Nam cum lamina Castellonensi (n. XXII) et Luzagensi (n. XXXV) et cum patera Segoviensi (n. XXXIV) inter primaria linguae Ibericae monumenta numerandus est. Vasula Ilicitana inscripta (n. XXXIII) minoris etiam quam Tarraconensia similia (n. XIII) momenti sunt.

Falsae huius regionis duae tantum mihi innotuerunt, Saguntina Petri Valera (n. XIII*) et Ilicitana Latina, falso pro Iberica habita (n. XIV*).

XIX *Alcalá de Chisbert (partida de Polpis), colocada en la pared de la bodega, cetrámuos de la villa, de José Vicente Puig, in marmore nigro Lum. Conde). In Polpis, a village of the territory of Alcalá de Gibert, on the lands of Joseph Vincent Puig Conyugh. Lapis altus est ped. 1, latus ped. 1 dig. 2 (Hisp.) Velasco.*

Lumières *inscripciones del reino de Valencia* p. 13 tab. I 15 (Masdeu XIX p. 267. 1663; Berlanga Hisp. anterom. p. 237); Conde *idololatria* sched. Matrit. E 152 f. 149; Conyugham *theatre of Saguntum* [1790] p. 44 et 46, 6 cui dedit Bayer (inde Phillips p. 194. 14). eius exemplum exhibeo: Velasco *la Academia* I 1877 p. 120.

Elementa tria ultima sic exhibent Lum. et Conde: MXI ; Velasco titulum integrum ita exhibet inverse collocatum $\text{M}\text{D}\text{Q}\text{X}\text{M}\text{I}$.

I I videtur integrum esse — 3 \triangleright a est aperta; cogitavi autem de Δ *du* — 8 I ultima fortasse non integra est.

Lego igitur:

$\overset{5}{\Delta}\text{ak}^{\text{u}}\text{qia}$

Finite $\text{I}\text{A}\Delta\text{Q}\text{X}\text{M}\text{I}$ *dhargia*?; cfr. n. XV *idhuglëcin*. Sed comparari possunt nummus inscriptus *ihaciqs* n. 81 et *Harenis* Carpetanorum oppidum Ptol. II 6. 56; alia nomina similia desunt. Cum terminatione comparo *castlosaic* n. XLV.

XX *Alcalá de Chisbert, lapis repertus en la partida llamada Corral del Rey, en una muralla de obra cimenticia; servabatur in aedibus Augustini Zaragoza, canonici Hispalensis, marmor nigrum Lum. Conde. Ibi exstat Velasco.*

$\text{M}\text{I}\text{X}\text{O}\text{S}\text{A}\text{D}\text{O}\text{M}\text{M}\text{I}\text{N}$

Lumières *inscripciones del reino de Valencia* p. 10 tab. I 12 (inde Masdeu XIX p. 267. 1664; Phillips p. 194. 12;

Berlanga Hisp. anterom. p. 236); Conde *idololatria* sched. Matrit. E 152 f. 49 ex eodem exemplo: Velasco *la Academia* I 1877 p. 120.

Inscriptio qualem imagines exhibent non satis perite delineatae videtur integra esse. litterae singulae parum clarae sunt. In universum autem Lumiæ exemplum praestat; tamen quominus repeterem imagine photographa impedivit confusa eius obscuritas.

1 N Lum. \diamond Vel., fuit fortasse $\diamond o$ — 3 \times Lum. \diamond Vel. — 4 \diamond Lum. \times Vel., quod elementum in his regionibus praeterea omnino non comparat — 5. 6 S A Lum., Vel. omisit — 10 M Lum., 8 Vel., quod elementum et ipsum sine dubio male legit, ut 4. Videtur M a fuisse, non S aut S g — 11 N testes ambo, sed Vel. male pictam.

Lectio igitur incerta est; fuit fortasse:

$[\text{u}]^5\text{idrs}^{\text{10}}\text{ao}\text{s}[\text{u}]^{\text{10}}\text{i}$

Nidrons Laosui?

In *-ui* terminatur *iltraui* n. IV. *Lascuta Lastiji* *Lauro* oppidorum nomina sunt. Sed praestat ab interpretandis incertis.

XXI *Alcalá de Chisbert, rep. d. 11. m. Mart. a. 1791 n el Cabo de Hirta, en un trozo de torreilla antigua; servabatur in aedibus Francisci Roca, calle de la Cort, marmor nigrum Lum. Conde. Ibi exstat Vel.*

$\text{O}\text{A}\text{V}\text{V}\text{I}$

Lumières *inscripciones del reino de Valencia* p. 10 tab. I 13 (inde Phillips p. 194. 13; Berlanga Hisp. anterom. p. 237); Conde *idololatria* sched. Matrit. E 152 f. 49; Velasco *la Academia* I 1877 p. 120.

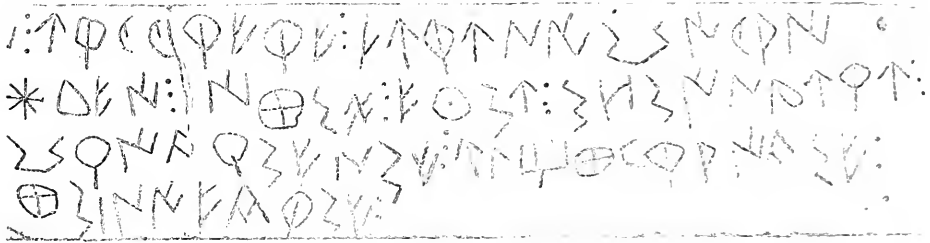
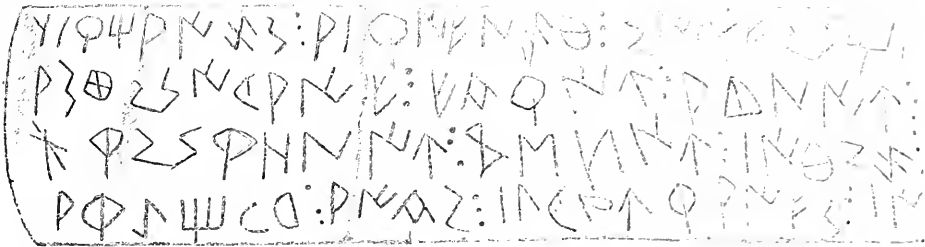
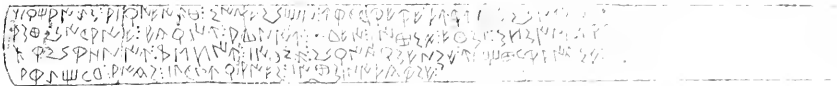
Imago Lumiæ aliquantum obscura archetypum eius, quod cum Condis conveniebat, non satis dilucide refert. Velasco ita exhibet $\text{O}\text{A}\text{V}\text{V}\text{I}$. Ultima lineae quinque ad M solam potius ducunt, quam ad MI .

Haec legendum fortasse:

oleš.

Olesa nomen hodiernum oppidi est in Catalaunia siti; *Olydicus* Hispanus apud Florum I 33. 14 memoratur.

XXII *Castellon de la Plana*. lammina plumbea longa m. 0.435, lata 0.094, reperta m. Augusto a. 1851 *sur une hauteur appellée Puchol près de Castellon Lor., en uno de los Puchs* (tumuli ita appellantur, qui sepulera vetusta continebant) *de Castellon*. Loci dominus dedit Portelaix v. cl., qui tum praeses provinciae erat, ut mandate Academiae historicae Matritensi, quo tamen non pervenit Sabau. Effossiones in loco palustri non procul ab oramaris sito institutae a. 1878 *en el terreno llamado Caadro*, qui fuit tumulus diametri m. 20 ad 25, novi nihil protulerunt Mem. A. 1861 servabat Matriti Basilius Sebastianus Castellanos, societatis archaeologicae Matritensis director, apud quem vidi et contuli. Nunc est in museo archaeologico Matritensi.

Descripti et ectypa sumpsit: Lorchs *recherches* p. 202 tab. LXXX (inde Phillips *Sitzungsber. der Wiener Akademie phil.-hist. Cl.* vol. LXVII 1871 p. 573—580 cum tabula et commentario; Berlanga *Hispan. anterom.* p. 242 cui suspecta erat, immerito; Sabau *noticia de las actas de la Academia Matriti* 1868 p. XI memorat; A. H. Sayce *la Academia* I 1877 p. 237ss. explicare studuit, frustra: *Memorias de la Sociedad arqueologica Valenciana* a. 1879 p. 8 item memorant tantum.

Lorchsii tabula eiusdem atque archetypum mensurae tam est perfecta, ut correctam in minimis quibusdam rebus ex meo exemplo supra repetendam curarem; ectypa enim propter scripturae tenuitatem repraesentari non potuerunt. Litterae omnes perspicuae sunt, ita ut textum typis denuo describere opus non sit. Punctis tenuis (in fine tantum tabula bina exhibet. fuerunt hic quoque olim tria) vocabula distinguuntur. Elementa v. 1 sunt 42, v. 2 40, v. 3 39, v. 4 32, summa 153 (inter quae vocales sunt 80, v 23, i 16). Adnotanda sunt de litteris singulis haec:

V. 1, 1 γ elementum primum, quod lammina et ectypa clare exhibent, non redit; α in hoc titulo ubique \uparrow est; fortasse de ϵ cogitandum — 2 I quinques redit, ut dixi, iuxta N multo frequentiorem — 3 Q P P P promiscue pro r adhibentur — 4 P forma solita hic, ter quattuor hastis 1, 22 3, 31 4, 1 adhibita est — 7 m litterae forma vetusta et insolita hic 3, 17, paullo aliter formata 1, 15 et 2, 27 usurpata est — 8 S 1, 5 2, 2 30 32 31 3, 24 27 4, 29 25 et E 1, 17 2, 26 3, 38 scribuntur; unde hic quoque videmus litteras vetustas Phoenicias promiscue sinistrorsum et dextrorsum verti — 13 E et F iuxta scribuntur — 16 O th ita linea in medio simplici praeterea scribitur 3, 6; E contra 2, 3 25 3, 32 4, 23 — 21 V k quater praeterea 1, 38 2, 1 3, 19, *, quam item k esse vidimus, bis 2, 29 3,

(hoc loco octo radiis, non sex) scriptae sunt. Inter utramque soni ususve dissimilitudinem quandam obtinuisse probabile est: cf. X 3, 9 — 24 ↑ solet in hoc titulo hasta tam continua quam soluta scribi, cf. 1, 33, 35 2, 14, 19, 31, 38, 40 (ubi mihi magis soluta visa est) 3, 8, 13, 29 4, 15 — 26, 27 C bis posita ab E sine dubio diversa hic quoque ee videtur esse: redit 1, 40 2, 6; 4, 13 lineolam in medio duplicem habet.

V. 2, 11 A ea etiam 3, 22, 37 4, 9, 29 scriptum est — 16 Δ du hic semel legitur. Δ 2, 21 — 29 ⊙ o non videtur aliud significare quam 4, 6 ⊙, quae ⊙ similis evasit: casu puto — 33 H h ita etiam 3, 5, 11 scribitur — 37 P redit 4, 11 ita scripta pro P solita.

V. 3, 9 X q semel iuxta Y (v. 1, 22) et * scripta est: tamen non puto Y eandem litteram esse — 17 4, 10 z y, 4, 3 J est: simili atque in z (v. 1, 8) et ξ varietate — 36 Λ l. 4, 12 magis Λ est — 33 C ante φ et 4, 5 ante ⊙ scribantur, ubi < exspectamus: sed forma rotunda hic quoque videtur vetustior esse.

V. 4, 13 de C forma dixi ad 1, 26.

Itaque legenda est inscriptio ita:

1 [i] r t a i m s : a i r i e i m t h : s i n e k t n : u r c e c e r e r e : a u r u n i k i c e a i
 2 a s t h k i e a i e : e a r i u : a d u n i u : k d u e i : i t h s m : e o s u : s h s i n p u r u :
 3 k r k r h n i u : q s h i u : i t h y m : k r i c a r s e u s e : a l t t h e r a i c a s e :
 4 u r g t e o : a i e a q : i l c e p u r a i e s : i i t h s i n i e c a r s e :

De vocabulis XXI singulis haec adnoto.

V. 1, 1-8 [i]rtatms: cf. *Udrans* nomen viri et in s terminata proleg. c. III et IV § 10 — 9-16 *airicimth* incipit ut *air-ilduān* nummus n. 22 — 17-23 *sinckta*; *singlei*[?]o est n. XLVI v. 6. Singulis iluvius anterioris notus: de -tn terminatione, ut in *acoepatu* n. 15a, v. proleg. c. IV § 13 — 24-31 *urcecarere* conferendum cum nummis n. 116 *urcku* inscriptis, quos ad *Urei* oppidum referimus — 32-42 *auraukiceai* Auruncos et Ausones Italos in memoriam revocat, sed potest casu tantum convenire: *ausān* et *ausēscn* n. 18 Iberica sunt, item *Aurūngis* oppidum: terminatio comparanda cum *dukajai* n. XIX et cum *asthikiceie* 2, 1-9; cf. etiam *ceci* n. XXXV v. 1.

V. 2 *asthikiceai*: cf. *Astigi* oppidum ulterioris, *Astures*, *Astolpas* nomen, quod Viriati amicus apud Diod. XXXIII 7, 1 habet — 10 14 *carūn* non habeo quocum componam; *equlee* est in lammina Gadorensi n. LVIII: in -iū terminantur etiam 15 19 *adunū*, V. 3, 1 s *kirkhūn*, 9-13 *qshū* — 15-19 *adunū*: cf. *adu*... n. VII B-8. Ceterum pauca sunt nomina, quae similiter incipiunt. *Adarco* *Adobriga* oppida minus certa. *Adaius* *Adronus* nomina viro- rum — 20 23 *kduēi*; *Cadus* *Cadarus* nomina hominum sunt. *Cadiūci* gens Callaeca — 24-27 *ithsm*: ab *it-* incipiunt *Ducei* *Itarissa* oppida: cf. infra 3, 14 18 et 4, 21-32 — 28-31 *osū*: in -u terminatur etiam sequens vocabulum: cf. nummi inscripti *coalyq* n. 80 — 32 40 *shsinpara*: cf. *sh* n. 75, 79 et *sh* n. 85.

V. 3, 1 s *kirkhūn*: initium duplex comparetur cum 1, 24 31 *urcecarere*: etiam quod sequitur 19-28 *kricarsense* simile est. Comparo *Caraca* *Cara* *Caronim* *Carca* oppidorum nomina, *carraues* n. 71a, et cum -arsense -arse terminationem 4, 29 32 et quod in nummis Saguntinis est *arse* n. 40 (cf. n. 52, 67) — 9-13 *qshū*: conferri potest *Os-souqui* gentis nomen C. II 2847 — 14 18 *ithyū*, cf. 4, 21-32 *ithsūnicarse*: nummi sunt inscripti *ūthla* n. 26, *ūthl* n. 27. Terminatio -qui cum -cu, -ku -qu et similibus componenda, cf. proleg. c. III § 13 IV § 12 sq. — 19-28 *kricarsense* cf. *kirkhūn* 3, 1 s et cum -carsense 4, 29 32 -carse — 29 39 *althraicase*: in -se exennt quod praecedit vocabulum et 4, 21 32; -craicase comparo cum *kricars*... 19-24.

V. 4, 1-6 *argteo* videtur idem vocabulum esse atque *arethy* n. VII, *arede* n. VI, XXIII, XXVI, quod sepulcrum significare coniecinus — 7 10 *aiayq*: cf. *aygteya* n. XXXII V. 10, unicum vocabulum quod praeterea possim comparare *Aeyiamunniayus* Callaecorum deus est, C. II 2523 — 11 20 *iteparaies*: ab *it-* incipiunt vocabula Iberica multa: cf. *ideatne* n. XXVIII, *ideatude* n. XXIX, *ideacaldo* nummorum n. 40 lb-dl, [*iletithriqi*] n. LXXIV 6-15. Cum -paraies fortasse componendus *Pyrgesus* Celtiber Valer. Max. III 2, 21 — 21 32 *ithsūnicarse*: cf. 2, 21 27 3, 14-18. Cum -sūnicarse compono 1, 17 23 *sinckta*. De terminatione dixi ad 3, 1 s. Cf. etiam [*tiraparsai*] n. LXXIV 16-25.

Cum in sepulcro reperta sit lammina contineatque unum saltem vocabulum 4, 1-6 *argteo*, quod ad sepulcrum spectat, inscriptionem conicio legem aliquam sepulcralem continuisse sive fortasse execrationem. Tales enim execrationes scimus Graecos Romanosque in plumbo scriptas sepulcris indidisse: nomina defunctorum vix aut raro plumbo inscribentur. In *carūn*, *adunū*, *osa* Icarum, Adonidem, Auroram nemo facile deprehendet. Itaque monumentum linguae Ibericae primum adhuc obscurum manet.

XXIII Sagunti Antiq. Sagunti e lapide Bemb. In postrema arce in lapide muro imposito, hic arabica [sic] Maon. *En el castillo antes de llegar à la torre de Hercules, en el lienzo de la muralla à la derecha del.* In the wall within the citadel at the angle on the right hand below the tower of Hercules, lapis longus p. 1 dig. 8, altus dig. 10 (Anglicos) Conyngh. *Recently journal Class. Journ. Dans la maison de ville Lab.* Ibi, *en las antiguas casas del ayuntamiento*, exstabat pars dimidia sinistra a. 1861, quae postea translata est in theatrum (1886). Ectypum gypseum academiae Dublinensi intulit Conyngh., ubi frustra quosivi a. 1867 quosVerantique saepius mea causa amici Britannii.

Descripsi ex ectypo partem sinistram superstitem: Antiquus in cod. Fibonardiano f. 27 vv. non divisi: Lab. Bemb. f. 65 v. vv. duobus; Mameranus f. 24: Henr. Palos schedae Complutenss; Lamiarcs *harcos Saguntinos* [1779] p. 32 tab. IV 4 et *inscripciones del reyno de Valencia* p. 58 tab. XVIII 120 a Bayero acceptam [inde Conde *abolobetrin* schedae Matrit. E 152 f. 50; Phillips p. 192, 5; Berlanga *Hisp. anterom.* p. 238; Chabret *Sagunto* II p. 182, 2; Conyngham *theatre of Saguntum* [1790] p. 45 et 46, 11 (inde Trigueros schedae Matrit. *Est.* 18, 73, cuius imaginem supra repetivi; Laborde *royage* I p. 100 tab. 143, 10; Anonymus in *Classical Journal* II 1810 p. 659, 3

Exhibeo ectypum partis superstitis photographice expressum et imaginem Conynghami, i. e. exemplum Baveri, quocum consentit Henrici Palos.

Titulum sepulcrem esse apparet et videtur demonstrari vocabulo primo. Interpunctionis reliquiae quatuorvis confusae tamen verae putandae sunt. Fortasse etiam v. 2 et 3 puncta erant terna.

Transcribo litteris Ibericis ita:

▷ ○ ⊂ × C : 5 N C Δ N¹⁰
 N N E I N : N E O¹⁵
 E N Λ Δ N : X . . .²⁰

V. 1, 5, 8 C rotunda est etiam in lammina Castellonensi n. XXII v. 3, 3; 4, 5 — 9 Δ et 3, 7 Δ possunt iuxta adhibita fuisse — 10 N habent Antiq. et Bemb., Λ Mameran. et Lamm. *inscr.*, 1 Anon., Lab. haec tantum habet Cl. Sed N certa videtur, Λ v. 4, 21 aliter formata est.

V. 2, 18 O integram exhibent testes antiquiores, infra fractam reliqui praeter Lab., qui omisit.

V. 3, 1 ss. √NAAA; Antiq., √NAAA; Bemb., √NΔN: X Mamer., √NΛΔΛC; Lamm., √NΛΔS; Lab., √NΛΔS Classic. Journ.: apparet elementa versus finem minus perspicua fuisse. Post 1 X tria minimum excidisse spatio indicatur.

Lego igitur:

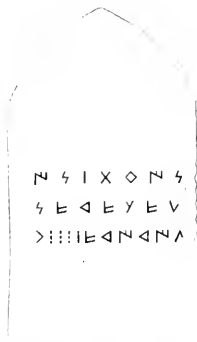
arēdē, sirdun || incin, uer, cildun, d...

De 1-5 *arēdē* dixi ad n. VI, VII, XXII v. 4, 1, 6; cf. n. XXVI = 1, 6 *arēdē*, si unum vocabulum est neque coniungendum cum vocabulo v. 2 primo, potest comparari cum *saukto* laminae Castellonenss n. XXII v. 1, 7 et *Segeda* oppido — 11-15 *incin*; non pauca vocabula ab *in-* incipiunt, ut *Inb'itis* *Udo* *Inb'itis* virorum nomina, et terminatio satis frequens est, cf. proleg. c. III et IV § 13 — 16-18 *uer* quaeritur utrum plenum vel adhiberi sit an cum

cf. proleg. c. IV § 43 — 11—16 *iscae*; ab *i* incipiunt numerorum inscriptiones *itbla* n. 26 *itth* n. 27; cf. *itbsiniarse* n. XXII 4, 21—22. Cogitavi de gentis nomine in *-actum* — 17—19 *thla* clausula potest esse vocabuli praecedentis — 20 *a* singularis compendium videtur ex usu Romano profectum; nisi hic quoque ut post 3 punctum in medio vocabulo positum est: ut fuerit *thlaa* nomen. *Thalna* cognomen Romanum Etruscae fortasse originis sono tantum convenit.

Erat fortasse sepulcrum *Aimi liscatum* *Thalona* (*plii*): scriptura multo recentior est quam n. XXII. fortasse aetatis Romanae, ut n. VI. VII: id quod etiam puncta singularia videntur indicare.

XXVII Sagunti, cippus rep. in colle castelli (*en la vertiente ó falda del castillo*) in loco, qui dicitur *el Secanito del Vaquero*, in marmore nigro. Videtur perisse.

Heur. Palos schedae Complutenses: *Lumiares inscripciones del reyno de Valencia* p. 55 tab. XI 107 (inde Conde *idololatria* sched. Matrit. E 152 f. 50; Phillips p. 193, 6; Berlanga Hisp. anterom. p. 237; S. Sempere y Miquel *Rev. de ciencias hist.* I 1880 p. 8; Chabret *Sagunto* II p. 184, 9).

Puncta, sed incerta, solus habet Palos V. 1 post X. 2 < E. 3 I. E < N < V. 2. 1: ¶ Palos solus: utrum *Y* : *y*. *Y* t an *X* a fuerit incertum — II < Palos: > a videtur fuisse. — V. 3 in. IIII Palos, qui *A* in fine solus servavit tria minimum elementa exiderunt.

Legendum igitur fortasse ita:

isidais || *serc*[*y*]*e*[*a*]. || ... *ieriri*

1—7 *isidais*: comparari possunt *isones isones* n. 54, *Isnos* centuria Arvensis C. II 4064. *Isapto* nomen Balearicum C. II 3677. 3678. Cogitavi aliquando *isidais* in lapide fuisse, scilicet *Isidorus* scriptum litteris Ibericis; cf. n. XXXIa — 8—II *serc*[*y*]*e*[*a*] comparari potest, si modo cum versu novo novum vocabulum incipit, cum *Seria Sergio Scrippo* oppidorum, *Sergeton* mulieris C. II 2111 nominibus — 19—24 *ieriri*: similiter terminatur *arcecece* n. XXII l. 21—23.

XXVIII Sagunti Xta. *En la calle de Ramos, en el angulo de la casa de Miguel Zambró Lum. In the house of Michael Zambró, calle Ramos, on limestone, lapis altus ped. 1 dig. 7, latus dig. 8 (Anglicos) Conyng.* Ectypum gypseum museo Dublinensi intulit Conyng., v. n. XXIII. Archetypum videtur perisse.

E schedis Antonii Augustini habuit Ximeno *escritores del reyno de Valencia* I p. III (inde Erro *alfabeto de la lengua primitiva* [1806] p. 164 tab. 4, 2; Paluzic *paleografía* p. 81; Berlanga Hisp. anterom. p. 236); Heur. Palos schedae Complutenses: *Lumiares inscripciones del reyno de Valencia* p. 58 tab. XIII 118 (inde Conde *idololatria* schedae Matrit. E 158 f. 49 v.; Berlanga Hisp. anteromana p. 238; Chabret *Sagunto* II p. 184, 8); *Conyngham theatre of Sagunto* [1790] p. 45 et 46, 8 (inde Trigueros sched. Matrit. 18. 73; Phillips p. 193, 9).

Duos olim exstissime lapides perquam similes, n. XXVIII et XXIX, certum est: nam Conyngham vidit utrumque; praeterea in n. XXIX addita erat subscriptio novicia, qua carebat n. XXVIII. Denique n. XXIX v. 1, 5 *N*. habet, ubi n. XXVIII *E* habet, v. 2 post II n. XXIX *XE* habet, n. XXVIII *E* solam lacuna non indicata. Tamen potest idem homo designatus esse, lapidibus duobus in variis sepulcri locis positus, sed nomina eius varie scripta. Nam sepulcrales esse titulos ipsa brevitatis indicat.

Litterae singulae clarae sunt atque consentiunt testes. Nam quod v. 1, 1 pro 4 Augustinus 5 habet et 5 pro *E* idem *E*, item v. 2, 2 *A* Augustinus pro *IA*, ex typorum inopia apud Ximennum explicatur — 14, 15 in *N* *E* consentiunt Augustinus et Conyngham: *NX* *E* Palos; Lumiares ante *E* asteriscum sive x parvam posuit.

Unde legendum

nerseatu || *ileatne*

1—8 *nerseatu* sive secundum n. XXIX *nersnatu* a *ner-* radice videtur derivatum esse, de qua dixi ad n. XXII 16—18; *-atu* terminatio comparanda cum *ileatne* quod sequitur et cum *sinektu* n. XXII v. 1, 17—23, ubi de terminationibus similibus dixi — 9—15 *ileatne* sive n. XXIX *ileatne* componendum cum vocabulis ab *il-* incipientibus multis, quorum quaedam adnotavi ad n. XXII v. 4, II 20; praeterea cf. *ilenk* n. XXX 6—10.

Potest igitur fuisse *Nersenatinis Ileatondci* (*plii*) vel simile quid.

XXIX Sagunti, in the wall of the *ermita del Sangre de Cristo*, on a *gritstone*, lapis altus ped. 1 dig. 8, latus ped. 1 Conyng. Similiter Conde. *Recently found* Anon. Subscriptum vel pictum erat in hoc lapide infra:
 ANO 405 DES PVES DE ROMA Y 300 ANOS ANTES DE CRISTO. Ectypum gypseum museo Dublinensi intulit Conyng., v. n. XXIII.

Lumiares *barros Saguntinos* [1779] memorat p. 33 sed non adscribit; Conyngam *theatre of Saguntum* [1790] p. 45 et 46, 12; idem *inscripciones del reyno de Valencia* p. 158 tab. XIII 118 (inde Conde *idolatria* sched. Matrit. E 152 f. 48 sine subscriptione novicia: Phillips p. 193, 9; Chabret *Sagunto* II p. 182, 4): Anonymus in *Classical Journal* II 1810 p. 658, 1 cum subscriptione novicia et cum notis Drummondi ibid. p. 907—923 et IV 1811 p. 263—273; Conyngami imaginem exhibeo.

Testes consentiunt; unde legendum

5 10 15
 nersnatu || ileatnde

De singulis vocabulis dixi ad n. XXVIII.

XXX Sagunti, en el hospital, *suelto*, in marmore nigro.

Lumiares *inscripciones del reyno de Valencia* p. 58 tab. XIII 121 (inde Conde *idolatria* sched. Matrit. E 152 f. 50; Phillips p. 193, 7; Berlanga *Hisp. anterom.* p. 238; Chabret *Sagunto* II p. 183, 7).

Monumenta linguae Ibericae.

Transcribo ita:

$\Lambda \uparrow \text{N} \text{N}^5$
 $1 \Lambda < \text{N} \text{N}^{10}$
 $\dots \Lambda \text{N}^{15}$

4 utrum N an N fuerit incertum; hoc videtur probabilius — 5 elementum unum videtur excidisse, sed versus potest etiam plenus esse — 10 videtur aut N fuisse aut \diamond — 15, 16 aut ΛN aut $\diamond <$ fuisse possunt.

Lego igitur dubitanter:

*luin*⁵ | *ilenk*[.] | ...¹⁵*s*.

1—5 *luin*, nomen admonet numerorum *luin* scriptorum n. 69 et *Locesus Lobesus Locatus Lubianus* nominum; vocabulum si plenum est, nomen fortasse mulieris agnoscendum, cf. prolegom. c. IV § 43^b — 6—11 *ilenk*, comparandum cum *ileata* n. XXVIII XXIX.

Potest igitur fuisse *Locin(a) Ileanandi k.ks* [uxor an filia?]

XXXI Sagunti, loco accuratius non indicato *the situation of this is not noted* Conyng., qui ectypum gypseum intulit museo Dublinensi: et. n. XXIII.

Conyngam *theatre of Saguntum* [1790] p. 45 et 46, 10 (inde Trigueros sched. Matrit. 18, 73; Phillips p. 194, 11).

Videtur fragmentum esse tituli pleni-oris. Transcribo quae supersunt ita:

$\text{E} \text{N} \Lambda \Delta \Lambda \text{I}$.

Elementa 1—5 clara sunt; 6 L nullam habet cum litteris Ibericis similitudinem; potest I fuisse, linea altera casu fortasse orta.

Unde legendum:

elidat...

Hoc *elidat*... comparari potest cum *mo* *eligan* n. XXIII 16—23. Unde etiam fieri potest, ut 5, 6 *Al*... potius N fuerit.

XXXIa Sagunti, lapis parvus repertus m. Februario a. 1592 in domo *calle del Araig, casa n. 9*, in pariete curtis. Longus est m. 0.27, altus 0.12; litterae altae sunt Latinae m. 0.045, Ibericae 0.035. Latinae videntur esse aetatis Augustae ineuntis.

Descripsi ex ectypo ab Antonio Chabret misso, cuius imaginem supra exhibeo: edidimus ego C. II Suppl. n. 6342 et *Fita bol. de la Acad. XX 1892 p. 208*.

Legendum

— . f ABIVS · M · L · ISIDORVS
 Λ Λ I I ◊ · ◊ I N E N · H V

In Latinis olim decipiebamur ectypo minus accurately et legimus [f]ABIVS MESIDORVS; postea vidi in ectypo meliore quae supra dedi quaeque Chabret ex lapide comprobavit. Iberica Chabret ita legerat primum (vide *bol. de la Acad.*):

... ◊ ◊ ◊ ◊ ◊ I N E N · H V . . .

Nunc idem mecum consentit 1—4 ita suppleri posse [IA]X◊H◊ — 10 H certa est — 11 quid fuerit incertum. Interpunctio videtur certa esse.

Unde fortasse legendum

[il]drho.thinen.h.

Bilinguis hic quoque fallit ut in n. VI. VII. Ad 1—4 comparo *ihurb* numerorum Huronis n. 44 et *ilurir* Hiberis n. 128 — 5—9 *thinen* non habeo quocum comparem, sed a *thi* vocabula aliquot Iberica incipiunt. Cum lapis infra mutilus sit, quae ratio intercedat inter Iberica et Latina ne divinando quidem assequi licet.

XXXIb Sagunti *encontrada en el soportal de la casa n. 12 de la Plaza del Mercado*; ubi servabatur. Postea venit in museum Valentinum, ubi exstat Bereng.

I A ◊ P ◊ N · N ◊ X
 ◊ ◊ ◊ ◊ ◊ I N E N
 5 ' ' ' ' ' N . . .

Descripsi ex ectypo, quod misit Chabret, qui edidit *Sagunto* II p. 182, 2; Petrus Alcantara Berenguer Toletanus ectypum misit *Fitae*, qui edidit *bol. de la Acad. XXI 1892 p. 179*.

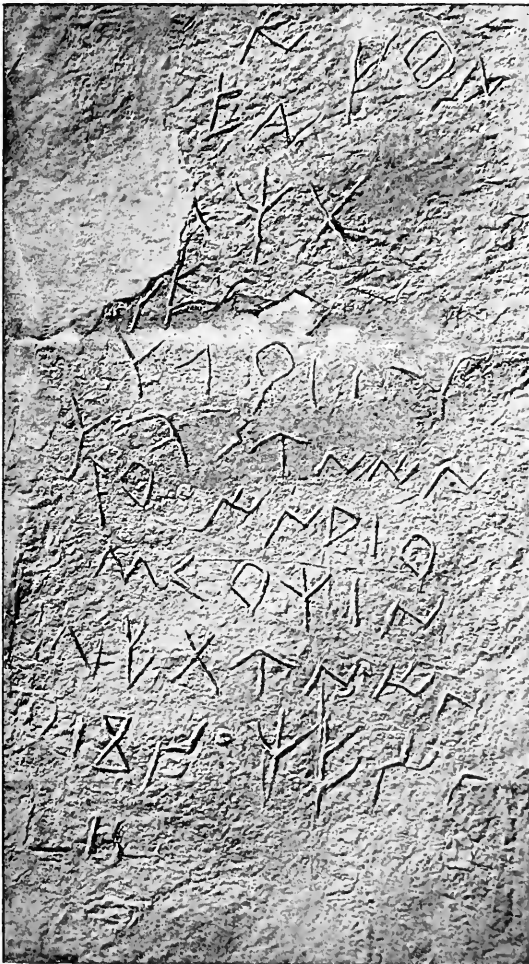
Ectypum sero acceptum propterea repraesentari non potuit. Litterae sunt perspicuae, elegantes, altae m. 0.06. V. 3 elementum primum certo s fuit, ultimum quod superest N; post N unum duove exciderunt. Fuerunt in versu hoc litterae novem vel decem.

Legendum videtur:

⁵
ilcatn·uskd
¹⁰
¹⁵
oter·einen
 s . . . n .

Ad 1—6 *ilcatn* cf. n. XXVIII 9—14; ad 15—19 n. XXIII 11—15.

XXXII *[Procede de Valencia Rada. Matriti, in museo archaeologico, cui d. 2 mensis Martii a. 1871 donum dedit Vincens Boix Valentinus; cippus rudis altus m. 0.70. latus 0.40. Ubi et quando inventus sit, frustra mea causa quaesiverunt Ios. Raim. Mclida, qui hanc musei partem curat, et Antonius Chabret; ad regionem sive Saguntinam sive Valentinam pertinere probabile est. Litterae altae sunt m. 0.03 ad 0.06, scalpro leviter scariplatae potius, ut in titulis Asturicis Latinis silicibus insculptis (C. II n. 5710—5723), et ex parte detritae.*

Videtur igitur ita transcribenda esse:

. . . ⁵NY◇N
 . . . ⁵E N
 . . . ⁵Y X
 . . . ⁵Y E S . X ◇ Y
 5 . Y A P I [◇] Y .
 Y A S ↑ ⁵ N N A
 ✓ ◇ N ⁵ N D I P
 I M < ◇ ⁵ Y I N
 P Y E X ↑ ⁵ N N A
 10 P I X J Y E P I A
 :: I I

et legenda:

. . . ⁵g u t h u
 . . . ⁵e n
 . . . [α] t d
 . . . ⁵u e s [·] d t
 5 . u l r i [o] u .
 u c a s u n i c
 [p] o i n a r o
 i s c o t i n
 e u c i p u n t
 10 e r i p p e g r a
 . . .

Descripsi a. 1886 et denno contuli a. 1889 atque ectypum sumpsî. quod supra propositum est. Ioh. de Deo de la Rada *noticia del museo arqueologico nacional* (Matriti 1876) p. 82 memorat tantum, non elidit; unde inedita mansit.

Lapidis superficies ex parte desiluit: unde litterae complures aut plane interierunt, ut v. 1—4 in., aut ex parte mutilae sunt, ut vv. 4, 5. Imaginem ex ectypo sumptam photographam cum lapide accuratissime contulit a me rogatus Mèlida, socio assumpto Emmanuele Gil y Flores numismatico, litterarum Ibericarum perito. Unde de lectione iam constat, quatenus fieri potest.

Supra nihil deest: apparet lapidem ab omni parte integrum esse: sed superficies supra a sinistra mutila est.

V. 1 in. desunt elementa non minus duo: tertii apex superest — 4 quod superest primum, quamquam non satis perspicuum. N. g videtur esse, cf. V. 10, 4 — 5 P. nam lineam additam P casui tribuo — V. 2 et 3 in. item duo minima elementa desunt, tertii restant apices — V. 3, 3 primum quod superest elementum aut X fuit aut <; hoc veri similius est. Fortasse < ce est inverse positum — V. 4 in. duo elementa desunt — 3 primum quod superest mutilum < fuit fortasse P. u — 5 s potest s fuisse, ut V. 6, 3 — 6 interiit totum — 7 X potest fuisse — < >, fortasse < — 9 Y in lapide apparet — V. 5 in. paene evanuit elementum unum, fortasse < — 2 quod sequitur Y perspicuum est — 3, 4 P 19 item perspicua sunt — sequuntur ante Y duo incerta: t, fortasse l, et < >, fortasse o. In fine deest elementum unum — V. 6 in. nihil videtur deesse: quod post Y sequitur 2 & videtur ea esse aliunde notum: post A in lapide superest lineola v — 3-7 perspicua sunt — V. 7 in. hic quoque nihil deest. 1 J g in lapide apparere affirmat Melida, in ectypo h est — 2-7 inter & et P nihil deest: quod potest pro puncto rotundo haberi, ut v. 10 post 4. casu ortum est — V. 8, 1 quod in. fuit elementum l esse in lapide apparuit: reliqua 2-7 certa — V. 9, 1, 2 P Y dedi Melidam secutus, qui affirmat haec in lapide distincti — 3-7 certa sunt — 8 A, non N in lapide est — V. 10, 1 aut > a aut O o fuit — 4 P g, ut V. 1, 4 — Panctum, ut V. 7, casu ortum — 7, 8 P l, non N in lapide esse affirmat Melida — 9 A, non N, ut V. 9, 8 — V. 11 primum elementum, si vere fuit L, inter Iberica praeterea non occurrit (nam n. XXXI 6 prorsus incertum est); casui tribuit Melida — quae sequuntur duo l fortasse numerum indicant.

Mirum est, quod Y sexies v. 1 4 5 bis 6 in. 9, ↑ bis v. 6 et 9 iuxta leguntur: vide prolegomenon cap. III § 5.

Vocabula cum quemadmodum distinguenda sint non apparet, in universum quidem veri simile est cum versibus convenire: sed hoc quam incertum sit non est quod moneam. Versuum divisiones secutus haec adnotavi.

V. 1, 1-7 ...gathu et 2, 1-5 ...on terminantur similiter atque alia vocabula Iberica; cf. n. XXII V. 1, 17-23 — V. 3, 1-5 ...ctid; t et d similiter coniunguntur in nummis tdm inscriptis n. 109 — V. 4, 7-9 dot fortasse componendum cum Dutaius Doulius nominibus — V. 5, 6, 7 ou diphthongum tantum in titulis Ibericis, qui Latinis litteris scripti sunt, non in Celtibericis exstare dixi proleg. c. IV § 4; cf. sirovciut n. XLIV v. 5 — V. 6, 1-7 cum ucasunic comparo Ugia Uebi oppidorum, Uccaba Uccius hominum nomina; terminatur ut V. 9, 1-8 auedunic; cf. univanin et univinit n. XLIV v. 2, 4 — V. 7, 1-7 [g]oinaio fortasse cum goemina n. XLVII 1 componendum; si [p]oinaio legitur, vix illud licebit ad Poenos referre: Poemana Celticum est, cf. prolegom. c. IV § 42 — V. 8, 1-7 tscotiū; conferri potest Lascuta oppidum, de -in terminatione cf. n. XXIII 11—15 — V. 9, 1-8 auedunic, cf. V. 6, 1-7: edunic componi potest cum alin nummorum n. 4, 6, Edetanorum populo, Edeco Edeleo virorum nominibus, Edunnis Edunn Aquitanicis — V. 10, 1-5 aigg; cf. aicay n. XXII V. 4, 7-10. Praeterea oieq est in nummo Toletano n. 110 — 6-9 egia fortasse componendum cum ecarui n. XXII V. 2, 10-14 equlee n. LVIII V. 3, 4. Egara Egelesta oppidorum, *Egoitus viri nominibus — V. 11, 1, 2 si numeri sunt, fortasse ad exemplum Romanum scripti sunt.

Quamquam nihil certi intellegimus, tamen titulum sepulcralem non esse satis tuto contendere potest. Fuitne cippus terminalis? Cf. ad V. 11 dicta, et n. XLVI.

XXXIII Ilici, fragmenta vasculorum, quae invenit et servabat Barria; iam cum sylloge eius translata sunt in museum archaeologicum Matritense, excepto b.

a. N N N b. K A A A c. A I V L d. I C V N I A e. E L I
I A T F I f. I y . A Y I I I

Aurelianus Ibarra *Illici* p. 31 tab. I 1—5 (*a—c*) qui alia se omi-isse affirmat, quae legi non possent: *f* addidit Petrus Ibarra.

Petrus frater scriptoris defuncti quod servat fragmentum *b* accuratissime a fratre delineatum esse mihi affirmavit. Idem quod addidit *f* censet Iberice inscriptum esse. Sed fratres ambo quamquam nulla opinione ante concepta atque diligentissime quae viderunt depingunt, tamen dubitare licet, utrum haec vere Iberica sint an Latina mutila et incerta. Sed cum Tarracone quaedam eius generis prodierint (supra n. XIII), nolui Ilicitana haec prorsus omittere; interpretari autem non audeo. De fraudibus, ut Tarracone, hic cogitari omnino nequit.

IV. CELTIBERIA INTERIOR

Celtiberi in quibus paeninsulae regionibus habitaverint quamquam Strabonis auctores fide dignissimi, Polybium dico Posidonium Artemidorum, satis accurate indicaverunt, tamen licebit in monumentorum tanta penuria comprehendere hoc capite monumenta locorum dissitorum, quae fortasse non omnia intra fines Celtiberiae propriae cadunt. Monumenta autem, quae inde prodierunt, cum lammina Castellonensi (n. XXII) et cum cippo Valentino (n. XXXII) inter linguae Ibericae primaria numeranda sunt: patera Segoviensis (n. XXXIV), quae tamen fortasse ad ulteriorem potius provinciam pertinet, et lammina Luzagensis (n. XXXV). Reliqua, cippus Cluniensis (n. XXXVI), arula in *Pedregal* reperta (n. XXXVII), sigillum aureum Alcazarensis (n. XXXVIII), tesserae hospitales Bayonensis (n. XXXIX) et Segobrigensis (n. XL), vascula argentea Castulonense (n. XLI) Italicum (n. XLII) Sici-liense (n. XLII *a*) Alcornocalense (n. XLIII), tessera denique plumbea Palmensis (n. XLIII *b*), quamquam paucorum verborum omnia neque omnia lectionis prorsus certae, tamen faciunt et ipsa ad linguae Ibericae varietatem paullo accuratius cognoscendam. In fine posui monumentum Castulonense litteris Latinis scriptum ab utraque parte, ab altera prius perscripta vocabulis peregrinis paene omnibus, exceptis defuncti nominibus (n. XLIV), ab altera, quae paullo recentioris aetatis est, nominibus defuncti Latinis, originis indicatione peregrina (n. XLV). Praeter falsa quaedam vel suspecta exigui momenti (n. XV*—XVIII*) cadunt intra huius partis fines monumenta reperta in colle sanctorum (*el Cerro de los Santos*) prope Yeclam regni Murciensis, quorum titulos falsos Ibericos memoravi proleg. c. II § 29, Latinos C. II p. 955. Tamen hic quoque videntur non prorsus tacendi esse, cum praesertim post longum silentium nuper denuo monumenta regionis eius virorum doctorum oculis in se converterunt. Scilicet ante triginta annos amplius, circiter a. 1860, in colle aliquo, qui pertinet ad montes *de Alcaraz* et *de Segura*, sito illo ab *Albatana* versus septentriones, ad orientem ab *Albacete*, leugas quattuor ab *Almansa* et unam versus meridiem a *Montealegre*, murorum vetustorum, aedificii alicuius oblongi parietinae, fragmenta operis tectonici varia, reliquiae pavementorum, tegulae aliaeque res antiquae variae repertae sunt: ut exposui *Arqueologia de España* p. 236. Circa aedificium illud, quod templum fuisse credebatur, prodierunt signa circiter viginti variae magnitudinis ex lapide calcario, mulierum potissimum stantium et vascula manibus duabus tenentium, et signorum aliorum fragmenta, capita virorum mulierumque, statuae deinde aliquot mulierum sedentium; quae omnia nunc exposita sunt in museo archaeologico Matritensi. Fraudes eis inmixtae pueriles, quarum inscriptiones sive Latinae sive Hispanicae risum movent, illud effecerunt, ne quis ne ea quidem monumenta attingere auderet, quae fraudis suspicione carent. Nuper duo viri docti Leo Henzey Parisius artis antiquae perquam gnarus (in *Comptes rendus de l'Acad. des Inscr.* a. 1890 p. 125 ss. et in *Revue d'Assyriologie* II 1891 p. 96 ss. cum tabulis) et Maximilianus Junghändel architectus Germanus (in *Verhandlungen der Berliner anthropologischen Gesellschaft* 1892 p. 69—82 cum tabula) de statu illis verba fecerunt. Sed quidquid illi de aetate statuarum indicaverunt — docte et circumspicte eos iudicavisse libenter agnosco, an verum viderint, dubito —, titulos statuis inscriptis sive Graecos Latinosque sive Aegyptios Ibericosque omnino non attigerunt. Ibericos omnes sive qui pro Ibericis habendi videntur, cum nec Graeci sint nec Latini, cur falsos esse iudicem infra e textu ipso (n. XIX*—XL*) alfatim puto apparebit.

Castuloni Petrus Valera sive Trigueros titulos falsos duos tribuit (n. XLI* XLII*).

XXXIV Segoviae a. 1888 iuente in horto quodam reperta est patera ex argilla rubra, sed nigro colore tecta (videtur similis esse figlinorum e Campania prodeuntium), rotunda, diametri m. 0.48. Intra in margine summo inscriptio est constans litteris prominentibus, altis m. 0.08, numero LXXXI (Heissius LXXVIII tantum computat). Sequuntur ornamenta palmarum quae dicuntur et florum et altera inscriptio in circulo interiore, litteris item prominentibus, altis m. 0.012, numero XXXIII (secundum Heissium XXVII). In umbilico ramo cincto est imago hominis armati stantis, dextra tela tria, sinistra hastam tenentis. Servat Parisiis Stanislaus Baron.

Heiss *gazette archéologique* XIII 1888 p. 313 ss. cum tab. 40 phototypica et imaginibus inscriptionum eis, quas supra repetivimus.

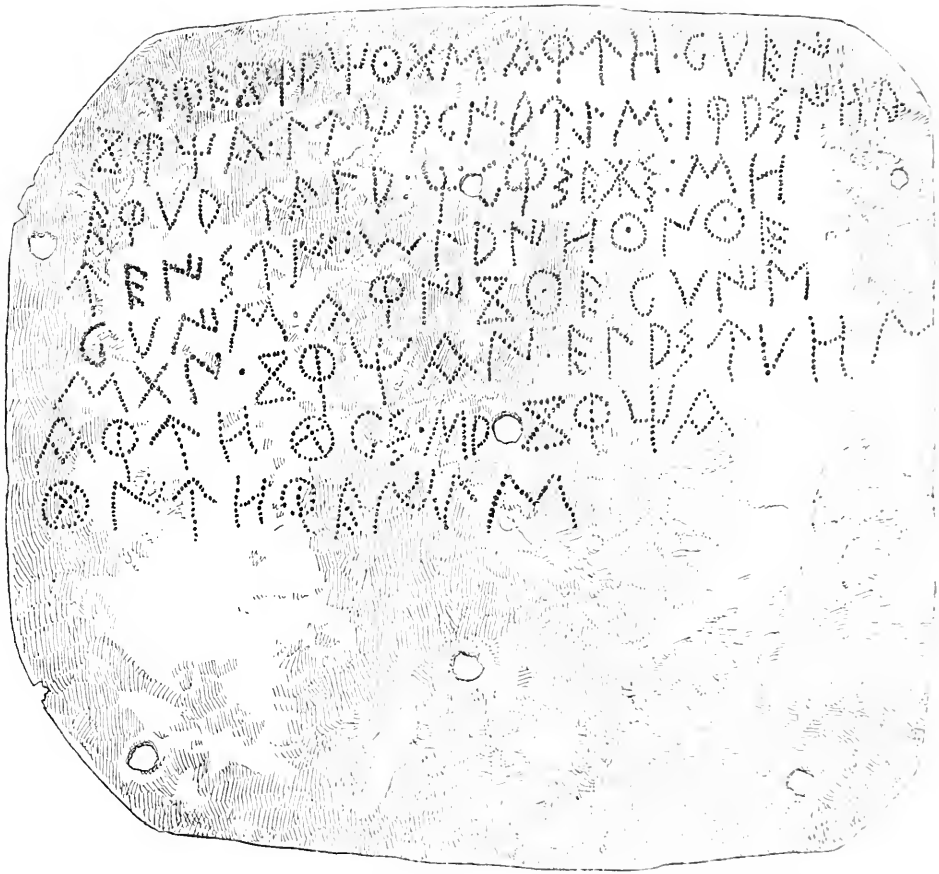
Scriptura sinistrorsum directa in universoni ulteriori provinciae magis convenit, quam citiori: sed fortasse inde tantum orta est, quod figulus in forma matrici litteras inscripsit dextrorsum. Heissii imagines accuratissimae — nam pateram ipsam videre mihi non contigit — de eius vetustate dubitationes omnes, quae ab imperitis tantum proferri possunt, prorsus excludunt. Talia enim fingendi difficultas tanta est, quam nemo facile vincat hominum eorum, qui lucri causa res veteres imitari suscipiunt. Ceterum Heissius, numismaticus cautus et fraudum, pudes Parisiis antiquitatum amatoribus offerri solent plurimae, peritissimus iudex, de vetustate paterae dubitari non possidetis verbis exposuit. Idem observavit artem vascula argillacea similia faciendi in regionibus illis Hispaniae, ubi patera prodiit, item in regno Valentino et in Africa inde a vetustissimis temporibus ad hanc aetatem perdurare. Scripturae indoles in universoni perspicua est, quamquam litterae aliquot propter argillae superficiem detritam, scilicet formae matrici insculptae a caelatore et in argilla non satis profunde expressae, paene prorsus evanuerunt: atque ipsa in formis variis adhibendis inconstantia Iberis propria videtur. Editor in enumeratione elementorum omisit *a* 1 22 51 et *b* 1 13, quae pro interpunctionis signis habuit. Praeterea elementa *a* 42 43 45 46 47 52—57 62—65 67—69 79 81, item *b* 3 6 7 9—14 21 30 incerta esse significavit. Heissii imagines lineas quoque fortuitas, quae ad litteras non pertinent, accurate repraesentant: quas studui ab illis sejungere. Textum interpretari Heissius non temptavit.

De elementis singulis haec adnotanda videntur.

a 1 ¶ sive ¶ redit 37 38? 58 66 *b* 8: ¶: ¶ *a* 27: ¶ 32 79 *b* 19 39: ¶ videtur esse *b* 31 — 4 ¶ et ¶ promiscue adhibita sunt, illud ¶ 4 39; hoc ¶ *a* 16 *b* 4; praeterea accedunt formae ¶ *a* 42, si recte depingitur, et ulterioris propria ¶ *a* 57 81 — 5 ¶ semel exstat (nisi forte redit *a* 69), praeterea septies ¶ 18 33 44 55 60 *b* 14 22, semel ¶ *b* 5 — 6 > clarius quam in imagine *a* in vasculi ipsius (p. 167) apparet, neque constat, quod idem elementum redire non videtur; nisi forte > fuit, ut *a* 29 *b* 17 — 7 ¶ iuxta ¶ et ¶ *th* esse veri est simile: quod lineam habet mediam perpendicularem, casui tribuo. Redit *a* 52? *b* 2 — 8 ¶, quod redit *a* 13 22 51 *b* 1 33 iuxta ¶ *a* 49 adhibitur, pro *s* habendum videtur — 9 ¶ 12 ¶ 20 ¶ 41 ¶ 59 ¶ omnia ¶ videntur esse non satis aequabiliter formata — 27 ad ¶ cf. *a* 1 — 38 elementum quale depingitur aut ¶ esse potest aut ¶ adiecta linea perpendiculari fortuita; hoc praetuli. Cf. ad *a* 1 — 41 ¶ elementum mutilum videtur ¶ esse — 42 cf. ad *a* 4 — 45 elementa confusa ¶, 46 X, 47 ¶ esse possunt; 47 comparari potest cum *a* 62 et 77. Fortasse *y* significat — 49 ¶ semel occurrit — 50 ¶ item semel occurrit et incerta est — 52 53 incerta sunt: ad 52 cf. *a* 7 — 54 ¶ videtur satis certum esse — 55 cf. *a* 5 — 56 ¶ esse probabile est — 57 cf. *a* 4 et 81 — 62 cf. *a* 47, 77 et *b* 23 — 67, 68, 69 incerta sunt: si 69 X est, ¶ quae restant non facile explicantur — 73 > hic et *b* 26 legitur; praeterea ¶ est *a* 21 48 64 *b* 32; sed ¶ litteram videtur significare ubique — 75 ¶ huiusmodi legitur; estne *z*? cf. ¶ 80 — 77 cf. 47, 62 — 80 ¶, non ¶, est; propterea quod sequitur ¶: sed ¶ ¶ praeterea ¶ sit, nescio quid significet: cf. 75.

b 6, 7, 9, 10, 12, 13 paene prorsus evanida sunt; 8 ¶ et 11 ¶ aliqua cum probabilitate definiuntur — 16 elementum hoc redit 18, 20, 29; cum ¶ non esse possit collato n. 25 9, pro ¶ male picto habendum est; — 21 ¶ distinguitur: sed quae sequuntur aut 22 ¶ lineae confusae sunt neque litterae certae videntur esse — 23 ¶, quamquam non satis perspicuum atque diversum aliquanto ab *a* 47 62 77, tamen et ipsum pro *y* habendum est — 28 ¶ videtur esse *m* litterae forma ea, quam ex nummis n. 188 (cf. 74 c 86 b) et fortasse ex titulo n. LXXII 17 novimus.

Scriptura sinistrorsum directa, ut supra dixi, praeterea vero etiam formae litterarum ¶ ¶ ¶ ¶, quae Heissius non neglexit, ad ulteriorem provinciam ducunt: unde de loco, ubi inventa sit patera, dubitare licet: praenepes potest aut casu antiquitus Segoviam pervenisse aut casu ibi venum iisse. De litteris singulis supra dictum est: ¶ omnino deest, nisi latet in *a* 53 M. Initium scripturae cum non indicatum sit neque vocabula singula distincta, lectio certo stabiliri nequit. Unde Heissii imagines incipiunt, ego quoque, ut facilius legatur, initium loci. Initium circulorum duorum Heissius aliqua cum probabilitate ex collocacone imaginis, quae in media patera est, et ex ornamentorum dispositione desumpsit. Quem secutus sum in re incerta: initio certo nullo etiam vocabula singula certo defini non posse apparet. Tamen singula vocabula quemadmodum distingu possint indicavi, lineas simplicibus: duplices indicant initia versuum in imaginibus supra propositis. Sed tenendum est vocabulorum hanc divisionem arbitrariam esse.

Fita bol. de la Acad. II 1882/83 p. 35ss. cum imagine optima eiusdem atque archetypum magnitudinis et eisdem coloribus picta; quam omisso colore supra repetivimus. Addita est epistula Iacobi Zobel continens commentarium grammaticum, qua lectionem stabilivit et illustravit.

Legendum videtur:

areqratokk̄·caruh·ccc̄i
 qrtea·lutacci·auḡs·irasihea
 crea·ucla·te·rseks̄·sh
 ucisui·mlaihonoc
 5 ccc̄ī·cariqoc·ccc̄is̄
 šdn·qrtean·clasuchn
 caruh·thocs̄·ša qrtea
 thiuhrciq̄s̄

Zobelius inscriptionem tribuit aetati nummorum Ibericorum quartae, quam voluit, incipienti a bello Numantino; mihi paullo vetustior visa est. Una repertus est denarius Aregradensis n. 79: atque etiam litteratura convenit cum regione Numantina.

Formae litterarum regionis eius consuetae sunt excepta una G, quam Zobelius agnovit eandem esse atque < ce, scilicet linea, qua ab < vel C c simplici distinguitur, paullo aliter apposita, fere ut in G Latina. Tamen G Iberica g esse non potest: quae hanc √ formam habet v. 2 et 8, cum e V sit v. 1. 3. 6. Similis e litterae forma v redit in nummis *hilauees* inscriptis n. 75 regionis eiusdem, in quibus et ipsis *shs* legitur, quocum *sh* v. 3 huius laminae comparari potest. P a quater v. 1 bis 2. 7. quinqueies ita ▷ vel D v. 2. 3 bis 4. 6 scribitur: * et * pro k bis v. 1 et 3. Deest omnino p littera, item, fortasse casu. x k; X d semel legitur v. 6, item m, cui deest hasta inferior. w pro W v. 4, fortasse sola sculptoris negligentia. Reliqua facile leguntur, cum praesertim vocabula singula punctis vel singulis vel binis distinguantur. Interpunctio enim perspicua est: v. 3 post *ϕϕV▷* latet sub aerugine, sed in archetypo cernitur.

Ad vocabula singula haec adnotanda sunt.

V. 1 Idem *aregratoks* vocabulum, id quod Zobelium fugere non potuit, redit paene aequaliter scriptum *areigratys* in nummis n. 79, quae Numantiae ipsi vel Agredae oppido vicino tribuuntur probabiliter. Unde a nomine oppidi inscriptionem incipere putabat. Cum oppidi vocabulo sane comparanda etiam *arytco* n. XXII V. 4, 1-6 *arethg* n. VII et similia, quae composui ad n. XXII quaeque credi possunt tumulum significare. Oppidi nomen indidem potest derivatum esse. — *caruh* vocabulum alterum redit v. 7 ineunte: in u terminata habuimus supra n. XXII, ubi vide — *ceci* tertium bis v. 5 paullo aliter ita *ceciš* inflexum; *ceci* admonet *kiccaie* terminationis, quae bis legitur in tabella Castellonensi n. XXII v. 1 et 2.

V. 2 *qrtea* bis redit infra v. 7 et v. 6 paullo inflexum *qrtean*: infra idem exstat in titulo n. XXXIX. Unde apparet appellativum esse, non nomen proprium — *lutacci* nomen fortasse eiusdem oppidi esse, quod hodie *Lúzaga* appellatur, Zobelius coniecit probabiliter: *lutays* scriptum est in nummis huius regionis n. 82, ubi vide, *Λουζα* apud Appianum *Hisp.* 94.

V. 3 In *erca* et *uela* vocabulis et ipsis oppidorum nomina latere putat Zobelius. Atque sane comparari possunt *Ercavico* n. 94 regionis Segobrigensis et *Velia*, de qua dixi ad n. 56: memoratur apud Plinium III 26 et Ptolemaeum II 6, 64. Tamen cf. etiam *erba* tituli n. XLVI v. 4 — *sh* comparandum cum *shs* nummorum n. 75 et 79, v. supra adnotata. Cf. etiam n. II.

V. 5 De *ceciš* v. ad n. 1 adnotata — *carique* cum Cara oppido et Carensibus comparandum, de quibus dixi ad nummos huius regionis n. 71 inscriptos *caraves* et *caralus* — Cum *šln* fortasse *siedun* tituli Saguntini n. XXIII comparandum est.

V. 6 De *qrtea* dixi ad v. 2 — *elasuhn* comparari fortasse potest cum *Elaisicum* gentis nomine C. II n. 5763.

V. 7 Ad *caruh* cf. supra v. 1 — Cum *thos* conferri possunt nummorum *ttays* n. 76 et *hstees* n. 61 — Post *ša* in foramine excidit fortasse interpunctio tantum, cum sequatur *qrtea*, cf. v. 2 et 6.

V. 8 Cum *thihrciys* comparanda videntur *Turriqa* Callaeciae apud Ptolemaeum II 6, 22 et *Turgalium* C. II p. 74.

Instrumentum in aere inscriptum maioris sine dubio dignitatis fuisse putandum quam lamina Castellonensis plumbea n. XXII: oppidorum nomina si plura recte agnoscuntur, de tabella foederis fortasse cogitandum. Sed modulus exiguus facit potius, ut tabellam sive hospitii sive patronatus esse existimem, quales in eiusdem generis lamminis aereis in Hispania prodierunt complures (C. II 1343 2210 2211 2633 2958 2963 3695 5792). Cf. tesserae hospitales n. XXXIX. XL.

XXXVI Cluniae (*Peñalca de Castro*) repertus a. 1774 in moenibus oppidi vetustis; cippus supra semicircularis, diametri *poco mas que media vara*, i. e. circiter m. 0.50; a. 1804 paene interierat fumo. Nescio ubi exstet.

Loperraez *historia del obispado de Osona* II p. 327 tab. fig. 1; Erró *alfabeto de la lengua primitiva* [1806] p. 155 tab. 4. 1 ab amico acceptam; (Paduzie *paleografía* p. 81; Berlanga Hisp. anteaon. p. 235).

Tertium elementum apud Loperraez O, apud Erró φ est; quod praefero.

Transcribo ita:

$\overset{5}{N} \uparrow \varphi \uparrow A \nabla \nabla \nabla \uparrow$

Legendum igitur:

$\overset{5}{n} u r u c u a i a$

Fortasse *Naruca Aiantis*.

Unum novi nomen simile Asturis *Narucas* C. II 5745; in *-uca* terminata plura, ut *Pusiaca*; deinde *Alhaguias* Lusitanum et *Cantucius*, fortasse Celtica; *sicue* in nummo n. 188. Conferenda etiam oppidorum nomina *Ipucci Arucci Iucci*. De *Aio, Aianis* dixi ad n. XXVI.

XXXVII *El Pedregal* prope *Guadalajara*, repertus circa a. 1860, cippus rudis, altus m. 0.42, latus supra 0.39, infra 0.22; servatur Matriti in bibliotheca Academiae regiae historicae; litterae altae sunt m. 0.03, evanidae.

Descripti a. 1881; ectypum misit Fita a. 1889, quod iuxta repraesentatum est. Romanus Andres de la Pastora misit Academiae *bol. de la Acad.* II 1882 83 p. 170, ubi tamen titulus non adscribitur.

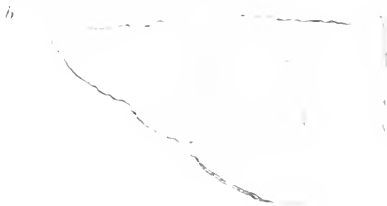
Transcribo ita: $\Lambda \circ \nabla \varepsilon \wedge$

et lego: *Lo ps [a]*

Ultimum elementum aut \wedge aut \triangleright fuisse putandum.

Fita et ipse legit *lopsa*, cogitans de *Lobessa* nomine Iberico frequenti; probabiliter, cum *p* et *b* apud Iberos promiscue usurpari viderimus. Sed potest etiam arula fuisse deo alieni sacra.

Ibidem prodiiit fragmentum lapidis alterius, servatum una cum priore, in quo has litteras distinguo, altas illas m. 0.045:

Ectypum misit Fita.

Legendum . . .

XXXVIII *Torre de Alezar*, rep. a. 1842 in praediis marchionis de *Acapulco*, sigillum aureum, altum m. 0.025, quod repraesentat puerum nudum sedentem et manibus tenentem volumen sive schedam rotulave, in quo haec inscripta sunt litteris gracilibus. In museum Stockholmensis cum nummis Lörichsii non venisse seiscitanti officiose rescripsit Ioh. Hildebrand musei illius director.

Lörichs *recherches* p. 206 tab. XXXIII acceptam a marchione de *Acapulco*.

Transcribo ita:

⁵
 M A I I O V
¹⁰
 I X M A T

Lego:

⁵
 o u p s i
¹⁰
 l s d i l

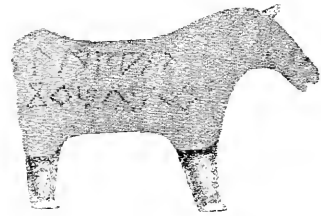
Zobelio inscriptio visa est ita legenda esse $\ve\epsilon\eta\lambda\mu\psi$ $\Lambda\mu\chi\iota\alpha$; certe sinistrorsum scripta videtur esse propter collocationem tantum voluminis.

2 \ominus videtur \ominus esse; reliqua elementa satis perspicua sunt paene omnia — 9, 10 incerta sunt; possunt fuisse aut λ aut χ ; hoc praetuli — 7 et 11 Γ Λ sunt.

Probabile est sigillum ex metallo pretioso factum, Graeci fortasse artificis opus, votivum fuisse. In *comp(ō)si* fortasse dei nomen agnoscendum Compositis a loco aliquo dicti, in *Isidil* dedicantis *Lesudilis*; vide *liscethlu* (?) n. XXVI et virorum nomina *Lesudantarīs* C. II 2900 *Lesso* C. II 3852.

XXXIX *Los Fosos de Bayana*, qui est locus desertus moenibus cinctus cum portis sex et aedificiis vetustis, dictus *Villaraja* sive *la Redonda*, provinciae de *Cuenca* prope *Uarte*, inter *Montalbo* et *Sahelices*, et *Hito* et *Rozalén*, in via antiqua Matrīto Valentiam; ibi reperta est m. Ianuario a. 1876 cum nummis aliquot Ibericis tessera aenea forma apri dimidiati; longa est

m. 0.055, alta 0.037; in facie interiore inscriptus est titulus litteris punctatis, altis m. 0.004.

Aurelianus Guerra *bol. de la Academia* I 1877/79 p. 132 (cf. XV 1889 p. 144) cum tabula, acceptam a Braulione Guijarro Huertensi (inde Heiss *gazette archéologique* XIII 1888 p. 320).

Transcribo ita:

⁵
 T P P A
¹⁰
 X O Y A A O

Legendum:

⁵ λ ipaca | ¹⁰ qrtca car

Fita olim legit *nibakqrzkkv*, iam lectionem hanc vix defensusus. Cum *lipaca* cf. nummus n. 55 *lipaq̄s* inscriptus; *qrtca* redit ter in n. XXXV.

Tessera videtur indicare societatem inter Lipacenses et Carenses; *qrtca* enim appellativum esse indicavimus. Forma similis est tesserae Italicae, ut *Fundanae* vetustae in piscem formatae (C. I 532 = X 6231) et sequentis n. XL.

XL Matrīti in museo archaeologico, tessera aenea in caput bovis dimidiatum formata, alta m. 0.035, longa 0.045. Unde provenerit ignoratur.

Descripsi a. 1889 misitque descriptam accurate Raimundus Ios, Melida musei curator. Idem postea submitstravit ectypum gypseum, unde imaginem supra propositam desumpsit.

XLII Patera argentea rep. saeculo proximo exeunte in Italia, in sepulero quodam circiter m. p. quattuor ab Urvino Metaurensi sito, litteris leviter incisis et ex parte evanidis. Videtur periisse.

a in margine extrinsecus

Δ 1 4 ⁵ A A ¹⁰ E E ¹⁰ N < ¹⁰ N A B K

b a sinistra eius, qui spectat, intrinsecus

† ∇ ∇ ⁵ A M A Δ ¹⁰ I N

c a dextra, intrinsecus

↑ ∴ × ↑ ⁵ M

F. Gamurrini *Appendice al Corp. inser. Italic. ed ai suoi Supplementi di Ariodante Fabretti* [Florentiae 1880] p. 6 tab. I n. 21 ex epistula Anonymi saeculo proximo exeunte ad Lanzium scripta (inde F. Lenormant *Revue archéologique* XLIV 1882 p. 31); quem sequor.

Inscriptionem propter litterarum fragilitatem lectu difficilem ab homine Italo scripturae Ibericae prorsus ignaro exceptam apparet non omni ex parte certam esse. Lanzius primum Umbriam esse iudicavit, deinde Punicam, cum reperta esset in loco pugnae Metaurensis, Ibericam esse agnovit Lenormant, neque mirabimur duces militumve Iberum ex Hasdrubalis exercitu aut secum tulisse supellectilis domesticae particulam aut deo alicui patrio peregre votum fecisse; patera deinde e praeda Punica potuit cedere in possessionem eius, cuius in sepulchro fortasse multo postea inlata est.

a 1 Δ *du* est — 6 A per se tam *e* quam *l* esse potest: sed cum b 4 A existet iuxta 1 B, in a quoque A l esse probabile est — 5 et 11 A iuxta b 6 A non offendunt — 9 < hic quoque *e* est — 12 B certo male descripta: nam B nunquam litteram Ibericam fuisse certum est: fuit fortasse P p — 13 K k littera Iberica est, quamvis rara.

b 4 A *e* potest esse pro A solito — 7 Δ a post A *ca* tolerari quidem potest, cum P P a a habeamus n. XLIII 5, 6: sed fuit fortasse Δ *e* — Deinde excederunt litterae minimum duae.

c 2 et 5 spatia elementorum singulorum — 3 × *e* iuxta a 7 E probabilis non est: sed * forma etiam in vasculo Castulonensi n. XLII 10 exstat: ubi vide.

Legendum igitur

a ⁵ d u ¹⁰ r s i e a l e i e e i e a [p] k
 b ⁵ l l i e e k e a [p] . . i i
 c ⁵ u . e a . s

a Si hic quoque licet vocabula singula distinguere et nomina agnosceret, legerim *Duisica Leleiecap(om)*, com-

parans *Plundica Venica* virorum nomina et gentium velut *duca*[p]q̄s nummorum n. 81; deinde

b *L(uytic)os Ca[rant]ū*, conferens *Lutia* oppidum, de quo dixi ad n. XXXV V. 2, et *Caraius Caranto Caricus* nomina: denique

c *U[r]eu*[q̄]s, ex *Vareia* Beronum oppido fortasse derivatum.

Si patera votiva fuit, *Duisica* dei deaeve nomen a gentilitate illa cultorum esse potest.

XLIIa Catinae (*Catania*) in Sicilia in museo PP. Benedictinorum exstat vasculum (oenochoe) Graecum pictum (figurae rubrae sunt in fundo nigro), altum m. 0.19, exhibens mulierem sedentem, quae dextra pateram tenet, artificii non elegantis, quod saeculo fere quarto adscribitur. Iuxta in fundo litteris accurate incisi- inscriptum est:

Π ◊ Ε Ζ Ϛ

Torremuzza Siciliae inscriptionum nova collectio (ed. 2 Panormi 1784 fol.) cl. XVI p. 249, 6 (inde Corp. inser. Graec. III 5682); O. Benndorf *Archaeologischer Anzeiger* 1867 p. 123* et *griechische und sicilische Vasenbilder* (Berol. 1869 83 fol.) tab. XXXIII 2 p. 90, 122.

Corporis inscriptionum Graecarum editor [H]ρoε̄ρ[ο] legendum proposuit; Ibericam esse agnovit G. Loescheke *Archaeol. Zeitung* XXXV 1877 p. 138.

Pro Ζ q̄ voluit qui scripsit puto X d; pro Ϛ finali, quam iuxta ◊ non facile admitterem, expectamus Ζ q̄ vel Ϛ k. Nisi qui scripsit ◊ et Ϛ iuxta adhibuit propter negligentiam. Unde videtur legendum non *aveq̄*, sed potius

a r e d k

Scilicet idem vocabulum, de quo dixi ad n. VI et proleg. c. IV § 48. Hominem aliquem Iberum in exercitu sive Punico sive Romano militentem vasculum Graecum in sepulchro a civibus suis collocatum habuisse probabile est.

XLIII *Aldea de Arconocal, partido de Fuente Ovejuna*; repertum ibi est m. Iunio a. 1873 vasculum argenteum pileo simile (ut Castulonense n. XLI), pondo unciarum Hispanarum 22 et *adarmas* 2. Servabatur sive exponebatur Cordubae in museo provinciali, ubi vidi a. 1881. Postea per aliquod tempus Hispali expositum esse venum dandum neque vero invenisse emptorem adnotat Berlanga, qui cum eius causa a me rogatus Hispali adiret a. 1889, videre non potuit. Videtur igitur aut periisse aut latere: frustra certe omnia ad denuo detegendum temptavimus.

Litterae graciles punctim scriptae erant et lectu admodum difficiles. Legimus

Berlanga:

Ρ Ν V Σ Ρ Ρ ϩ Ε Ν : Ρ Ι Η Ι Ι Ι Ι √ Ι Ι Ι Ι

ego:

Ρ Α V · S P P Ρ Ε Ν : Ρ Ι · Β : : : : √ : : : :

Descripsi et edidi C. II 6249 4 (p. 1002) tum Latinam existimans; Berlanga Hisp. anterom. p. 245 ab amicis acceptam.

Berlanga vidit Ibericam esse, sed suspectam esse iudicabat; iniuria puto. Talia enim in aere fingi potuisse omnino negandum videtur.

3. 4 V et Σ quamquam inter litteras Ibericas solitas non sunt, ut observavit Berlanga, tamen recte titulus puto inscriptionibus Ibericis attribuitur. Nam V pro c in ulterioris provinciae titulis saepius exstat et S forma rotundata 4 Ibericae esse potest.

Post interpunctionem duplicem: (nam puncta reliqua, quae ego mihi visus eram vidisse, prorsus incerta sunt) pondus indicari probabile est; ut suspicati iam sunt amici Berlangae. Textum eius generis nisi archetypo accuratissime examinato ex parte incertum manere consentaneum est; tamen quod paene eadem legimus Berlanga et ego, facit ut haec fere inscripta fuisse coniciam:

ancsaaren: a⁵ih¹⁰iiii¹⁵g²⁰iiii

Hastae quaternae in fine positae numeros possunt indicare; a reliquis explicandis abstinendum, sed comparanda lamina Gadorensis n. LVIII.

XLIV Prope Castulonem lapis hic servabatur *en el cortijo de Casablanca*, ibi prope repertus postea venit in universitatem Granatensem; deinde cum reliquis a Gongora collectis in museum archaeologicum Matritense, ubi exstat. Lapis magnus litteris aetatis rei publicae liberae altis m. 0.082. punctis quadratis.

Α-FOLVI-CAROS
 Α-VNINAVNIVE
 ΒΑΓ-ΑΡCΛΑ-Λ-
 VNININIT
 SIEROVCIV

Descripsi et ectypum reportavi, unde edidi C. II 3302 = I 1476 (ubi videantur testes antiquiores; inde Phillips p. 199 n. 27) et Exempla script. epigr. n. 39, quam imaginem supra repetivi; Garrucci sylloge n. 2204; Berlanga Hispania anterom. p. 193. 259 qui vidit.

Monumenta linguae Ibericae.

XLIIIa Tessera plumbea rotunda diametri centim. 4. litteris alte prominentibus: dicitur rep. esse Palmae in insula Baleari maiore, ubi servabat Alvarus Campaner numismaticus.

In adversa: caput Mercurii cum petaso et chlamyde circa collum dextror-um, pone caput:

ω (vel m)

ante caput in circuitu:

Ϡ Η Ε Ι

In aversa: luna sinistror-um aperta, in circuitu:

M · AIS · L · VM · VS

Descripsi et edidi C. II 6246 3; adversae inscriptio cum margine tesserae paene interit: quae restant, Latina non visa sunt. In aversa elementa quattuor quinqueve ultima evanida sunt. Praeterea L etiam Ϡ esse potest. Non intellego.

Tesseras similes alias, velut C. II n. 4963 8-10, ibidem repertas esse affirmavit Campaner.

Quae ante caput in circuitu scripta sunt, possunt Iberica esse: sed prorsus incerta sunt. Pone caput ω littera Iberica t est.

XLIIIb *Jumilla*: sigillum plumbeum (*idolo de pilomo*) litteris Ibericis inscriptum ibi repertum esse refert Lozano *Jumilla* p. 53, titulum vero non refert. Cf. n. XVIII*.

V. 1 *M. Folei(os) Garos* Latina sunt, *Garos* cognomen Ibericum cum *Gargoris Garonicus* componendum. Vix enim *Garosa* legerim, cum a v. 2 incipiant vocabula Iberica. In nummis Castulonis bilinguibus (n. 118) inter alia nomina magistratuum leguntur haec *CN-VOC-ST-F* et *CN-FVL-CNF*.

Reliqua sunt peregrino sermone concepta:

a. uninaunin. ce | bay. marc. la. l. | unininit | sierouciut

Ad voces v. 2 et 4 cf. *Fabia L(avi) I(beria) Unini[ta]* tituli eiusdem regionis C. II 3552 et *L. Quintius Uninitus* tituli Sitifensis ex Africa C. VIII 8604, hominis sine dubio Hispani; item *Bastogaunini Galduriaunin* nomina Iberica.

XLV Castulone: servatur in museo Matritensi, in parte aversa lapidis eius, in cuius adversa exstat titulus n. XLIV, litteris altis m. 0.045 ad 0.065, paullo quam illius recentioribus, sed tamen et ipsis liberae rei publicae temporibus tribuendis.

PCORNILIVSPL
DIPHILVS
CASTLOSAIC

Descripsi et ectypum reportavi, unde edidi C. II 3294 (inde Phillips p. 199 n. 26) et *Exempla script. epigr.* n. 40, quod exemplum supra repetivi: *Berlanga Hispania anterom.* p. 193, 259 qui vidit.

V. 3 *castlosaic* Iberico sermone videtur indicare Castulonensem. Cf. *teucaecom* n. XLVI v. 9 et *reicoi* n. LVII v. 9. Supplendum fortasse *castlosaic(om)*.

HISPANIA ULTERIOR

Sub ulterioris provinciae nomine comprehendi inscriptiones nec Latinas nec Graecas quotquot prodierunt e reliquis paeninsulae regionibus praeter citerioris. Scilicet ad ulterioris propriae, quae Baeticam et Lusitaniam meridionalem complectitur, addidi inscriptiones raras regionis mediterraneae, quae postea citeriori adscripta est, Lusitaniae orientalis, i. e. conventus qui postea fuit Emeritensis, Callaeciae, Lusitaniae septentrionalis, sive earum eius partium, quae eis Durium fluvium sunt. Atque hae quidem regiones vastae provinciae ulterioris partem primam (huius syllogae V) efficiunt. Inde, ut ex regione Castulonensi, prodierunt inscriptiones lingua quidem Iberica, sed litteris Latinis scriptae; quas cum Iberice scriptis componere imprimis utile visum est. Iberice vero scriptas regio provinciae ulterioris altera, quae est ora Baeticae meridionalis (VI), paucas, unam vallis Baetis fluvii superior (n. LXI), reliquas Lusitania meridionalis (VII) sola protulit.

V. LUSITANIA ORIENTALIS, CALLAECIA, LUSITANIA SUPERIOR

E regionibus, quas supra nominavi, prodierunt tituli aliquot scripti litteris Latinis omnes, ut Castulonenses (n. XLIV XLV), quamquam longe inde reperti, atque bilingues ex parte, ut illi. Ad Extremaduram provinciam Hispanam duo pertinent (n. XLVI XLVII), ad Callaeciam complures, sed breves plerique neque satis perspicui (n. XLVIII—LIV): proveniunt hi ex oppidis indigenarum vetustis, quorum exemplum plenissime notum Citania est (v. C. II p. 896). Addidi illis anuli aurei titulum litteris, ut videntur, Graecis scriptum (n. LV); quod non mirum in regione Celtica, cum monumenta Galliae ipsius Celtica litteris Graecis scripta esse omnia notum sit. Ad Lusitaniam superiorem, utpote ad loca trans Durium sita in Portugallia hodierna, duo pertinent (n. LVI LVII), et ipsi bilingues, i. e. cum initio sive clausula Latinis; reliqua enim cum Latinis non magis conveniunt, quam quae leguntur in Castulonensibus (n. XLIV XLV) et in Lusitaniae orientalis. Itaque ne scriptura quidem Latina ad sensum vocabulorum percipiendum viam nobis patefacit.

Signa quaedam rupibus incisa (n. XLVIII a) memoravi tantum, depingenda vero non curavi. E falsis huc pertinet inscriptio una Turgaliensis (n. XLIII*), quae est Latina male lecta.

XLVI Arroyo del Puercio prope Norbam; *ceiste en una delhesa Box*. Postea nemo vidit.

M B A T V S
 S C R I P S I
 C A R L A E P R A I S O M
 S E C I A S · E R B A · M V I T I E
 5 A S · A R I M O · P R A E S O
 N D O · S I N G I E I E Y O
 I N I · A V A · I N D I · V E A
 V N · I N D I · A E D A G A
 R O M · T E V C A E C O M
 10 I N D I · N V R I M · I T P
 V D E / E C · R V R S E I I C O
 A M P I L V A
 I N D I

Masdeu *historia crítica de España* XIX p. 630 n. 2166 cui misit Boxoyo; inde edidi C. II 738; repetivit Phillips p. 199 n. 23.

Masdeu cogitavit de fraude (*me da sospecha de invención caprichosa*); immerito, talia enim non finguntur.

A Boxoyo quae Cornide et Masdeu acceperunt omnino fidem merentur (v. C. II p. 75); sed in singulis facile errare potuit qui vocabula sermone peregrino concepta descripsit. Sermo tituli quamvis longe ab orae orientalis inscriptionibus reperti tamen cum illis in universum videtur convenisse.

Ambatus scripsi verba Latina initio posita admonet tituli Visacensis n. LVII. Ambatus nomen Celtibericum notum est; v. proleg. c. IV § 42. De scriptoribus titulorum dixi in Exempla scripturae epigraphicae p. XXV.

V. 3 *carlaepraisom*, ut v. 8 [*e*]edagaron, v. 9 *teucaecom* terminantur ut n. XLVII v. 2, 3 *arimom*, *sintamom* et v. 4 *teucom*. Alia vocabula in *-om* sunt n. LVII. Ceterum cf. clausulae in *qum*, de quibus dixi prolegomenon c. IV § 47.

V. 4 *secias*. De vocabulis frequentibus a *see-* sive *seg-* radice derivatis sive Celticeis sive Celtibericis dixi proleg. c. IV § 35 et 42 — *erba* fortasse comparandum est cum *erca* n. XXXV v. 3. Sed cf. etiam *Erbatus* viri nomen C. II 4963 i — *muticas*; cf. [*nuccas*] n. XXXIV b 28—33 et *muniamia* n. XLIX f.

V. 5 *arimo*, cf. n. XLVII n. 2 *arimom*. Etiam in n. XLVII v. 3 et 5 in *sintamom sintamo* videtur *m* finalis oppressa esse — *praesondo* comparandum cum *Alon-*

das Mermandus Melanobis nominibus; cf. proleg. c. IV § 44 a.

V. 6 *singie[ti]o* videtur legendum esse, cum *-t* suffixum frequens sit; cf. proleg. c. IV § 36.

V. 7 *ini*, v. 7, 8, 10, 13 *indli*. n. XLVII v. 2, 4 *indli* cum *inde* Latino nullo modo comparandum; sed potest particula esse Iberica — *veum* et v. 8 [*e*]edagaron componenda cum n. LIII *veumum*, n. LVI *veumcaarum*, n. LVII *veumicori*.

V. 8 [*e*]edagaron videtur in lapide fuisse, scriptum fortasse compendio *ED*.

V. 9 *teucaecom* v. *teucom* v. 4.

V. 10 *murim*, cf. *Nura* insulae Balearis minoris fortasse nomen it. marit. p. 512. 1, *nucua* n. XXXVI. item *Noronus* nomen viri. — In fine legendum videtur *ITE*.

V. 11 [*ite*]ude[*a*]ee (aut *-ude[*e*]er*) *eruse[*u*]eo* fortasse legenda. Terminationes *-aicus*, *-ecus* in deorum nominibus frequentes composui proleg. c. IV § 39.

V. 12 *ampilua* admonet vocabulorum Celticorum cum *ambi-* compositorum.

Cippum sepulcrem non esse manifestum est; fuitne terminalis? Cf. n. XXXII.

XLVII Arroyo del Puercio; v. n. XLVI.

G O E M I N A · I N D I · E N V
 P E T A N I M · I N D I · A R
 I M O M · S I N T A M O
 M · I N D I · T E V C O M
 5 S I N T A M O

Masdeu *historia crítica de España* XIX p. 630 n. 2165 cui misit Boxoyo; inde edidi C. II 739; repetivit Phillips p. 199 n. 21.

V. 1 Primum elementum ita G formatum a typothetis videtur G fuisse; neque vero puto latere vocabulum Latinum, gemina aut femina (foemina barbare tum adhuc scribi solitum), quamquam initia Latina sunt in titulis n. XLIV XLV XLVI LVII, clausulae Latinae in titulis n. XLVIII XLIX a LVI; *indli* quater est in n. XLVI. — Ad *em* cf. *emupli* tituli Tarraconensis n. X.

V. 2 *petanim* componendum cum n. LVII *petario*, cum *Petaronio* Asturiae oppido et *Petaris* vico prope Bilbilim, cuius Martialis meminit IV 55, 18 — *a imo* etiam n. XLVI v. 5 habuimus, *teucaecom* ibid. v. 9.

V. 3 ad *sintamom* et 5 *sintamo* cf. supra v. 2 *arimom*, *arimo* et *singieto* n. XLVI v. 5, 6.

XLVIII In vico *Santa Maria de Ribera* in *Galicia*,
prope *la Coruña*.

CROVGIN
TOVDA
DIGOE
RVFONIA
5 SEVER..

Martinus Sarmiento *viage á Galicia* (a. 1754) op. eius ms. (in bibl. acad. Matrit.) vol. I f. 564 v. Inde edidi C. II 2565 (Phillips p. 199 n. 25).

Sarmiento auctor est summae fidei et observator accuratissimus.

V. 1 cf. *crovealmaco reaiçoi* n. LVII v. 8. 9 *Crovgin-toudadigo* fortasse dei nomen est. Simile est etiam Groviorum populi Callaeci nomen.

V. 4. 5 Latina sunt: *Ruñonia Seer[i]*, nomina mulieris, quae aram fortasse deo posuit. Initia Latina sunt in titulis n. XLIV XLV XLVI LVII, terminantur Latine n. XLIX a et LVI.

XLVIII a In rupe montis *Carrás* Callaeciae, *parroquia de Almoite, partido de Allariz, provincia de Orense*, duas ab *Orense* leugas ver-us meridiem et orientem, inter *Maceda* et *Allariz* vicus signa incisa multa formae variae exstare testis est

Iosephus de la Fuente, architectus *de la junta de caminos*, qui delineavit accurate, contulit Iosephus Vereá Aguiar: imaginem illius academiae historicae Matritensi misit Ioh. Emmanuel Beleya a. 1837 sched. Matritens. *Est.* 18. 51.

Memoravi, sed litteras esse non puto. Sedem Auriensem locum esse oppidi vetusti dixi C. II p. 904. 1040. Cf. n. LVIII a LXI a LXI b.

XLIX In monte *Cristallo* ($\frac{1}{2}$ leuga do rio de Vizella, 2 de *Guimaraens, concelho de Filgueiras, freguesia de S. Verissimo*), ubi fuisse vulgo credunt *a cidade de Pegas* (cuius nomen superesse dicitur in *humo poça grande que retém o nome de preza de Pegas*), in ipsius rupis partibus variis exstabant tituli hi (a repertus a Dominico Ramos, avo Emmanuelis Macedo Magalhaens, postea servabatur in domo eius rustica *a quinta de Passos*):

a em hum grande penedo toseo, versus meridiem
IVNO MEIRVRNARVM
QNTILLO · ET · FRISCO · COS p. C. 159

b em outro penedo mais alto
VN...NG

c d em dous outros mais adiante
VN

e em outro mais adiante

QVO · OQIH · MII—

f e em outro

MVNI
MIA

Francisc. Nav. de Serra Craesbeek *Memorias resuscitadas de Entre Doiro e Minho* f. 4 v. (inde Argote *Memorias do arcebispado de Braga* II p. 463, qui fragmenta b—f omisit: ex Argotio Muratori 1997, 2: Cornide ms. Matrit. *Est.* 18. 40; Levy p. 19. 59 et 298, 716). Ex his ego C. II 2409.

a Cum v. 2 annum indicet Latine, etiam v. 1 Latine scriptum et Iunonis nomen continere olim putavi. Sed comparatis reliquis eius regionis monumentis vocabulum sive vocabula

iunomeirurnarum

puto Iberica esse. Comparanda sunt *iunoveameacarum, ancunurum* n. LVI et *fiduencarum* n. LIII, item *iunecoci* n. L v. 2. 3. Cf. vocabula in -om terminata n. XLVI. XLVII.

b c d Simile vocabulum redit n. LI.

e Non intellego: cf. n. L v. 3 oei.

f *muniçania* vocabulum cum *Munigua* oppidi, *Manus Manna Munigalius* hominum nominibus comparari potest. Cf. etiam n. XLVI v. 4.

L *S. Verissimo*, in rupe viva, non procul ab ea, in qua inest n. LI, *a beira d'um caminho, não muito distante das ruínas da tal cidade de Pegas*.

C A C A L E
IIAO IVME
OCI CENE
IIIIINEATVHN

Sarmiento descripsit summa cum cura mihi que misit in epistula a. 1887, adnotans praeter v. 1, qui facilis sit lectionis, reliqua omnia satis incerta et evanida esse; inde ego C. II 5581.

Hic quoque cogitavimus Sarmiento et ego de vocabulis Latinis male exceptis: cum potius Iberica sint, sane et ipsa incerta pleraque.

V. 1 *cacalhao* fortasse dei nomen est: *Caccossa* C. II 1512 et *Cacurus* Diodor. XXXI 39 hominum sunt. Cum v. 3 -oei cf. *oqih* n. XLIX e.

LI *S. Feríssimo*, in rupe quadam viva, chiliom. 2 a loco ubi exstat n. L: inter vocabulum prius et reliquas litteras spatium interest metri unius.

GA. VNNG

Sarmento misit a se descriptam a. 1887, qui adnotat easdem litteras VNNG ab Argotio etiam in aliis rupibus (v. supra n. XLIX) observatas esse: inde ego C. II 5585.

LII *S. Martinho a Panavia, con. llo de Felgueiras, a norte de Santa Comba de R. Jilde*, in rupe viva.

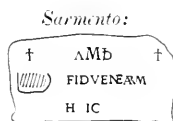
GA.R

Sarmento *Revista de Guimarães* I 1884 p. 189 et in litteris ad me datis: inde ego C. II 5584.

Fuitne *gal* p? Cf. n. LI.

LIII In monte *de S. Romão* [ita etiam Citania dicta est: v. C. II p. 896], in confinio pagorum *de S. Peropus* et *de S. João de Elvris*, leugam dimidiam a rivis *Ave* et *Vizella* versus meridiem, lapis rotundus dicitur repertus esse una cum fragmento operis tectonici, cuius ornamenta similia videntur esse lapidum Citaniensium (unde saeculo quinto sextove olim tribui) *SERRA*. In Citania minore quae dicitur, versus meridiem a valle *de* fluvii, rupes exstat arte formata in circulum dimidium stantem; altus est circiter m. 1, latus in basi amplius m. 2. In parte antica (occidentali) titulus exstat (*a*) litteris inaequalibus scriptus (altis m. 0.12 ad 0.25), quae spatii quoque inaequalibus (m. 0.01 ad 0.15) dispositae sunt; in latere postico orientali alter titulus est (*b*) litteris similibus scriptus Sarmento.

a *Serra:*
FIDV . . . HIC

b *Serra:*
COS · NE · Æ
P · S

Sarmento:
COS · VE · Æ
P · S

Francisc. Xav. de Serra Craesbeck *Memorias resuscitadas de Entre Doiro e Minho* f. 34, 35, 36 (inde Argote *Memorias do arcebispado de Braga* 2, 462, 467, ubi etiam citat Ludovici Alvaes de Figueiredo relationes, in quibus ego certe non vidi; e Serra ego inscript. *Hisp. christ.* p. 97 n. 37*: visi sunt enim sibi antiquarii Portugallenses *aepiscopum* [*b*] oppidi eius aliquem *fidum* [*a*] hic deprehendere): Sarmento misit a. 1878 (inde edidi *Hermae* vol. XV 1880 p. 601), postea edidit *Boletim de archit. e de archeol.* IV 1883 p. 59: ex his ego C. II 5607.

Sarmento adnotat in a. v. 2 in spatium cavum in lapide consulto vacuum relictum, praeterea elementum primum non satis clarum, sed F potius quam P esse.

Lectio incerta quidem est, sed apparent vocabula haec:

a *nimidi* (sive *niminid*) *fidueneorum* *hic*
b *cosuncae* *h. s.*

Cum *a* supra comparavi n. XLIX *ionomeirunorum* vocabulum et *ancunorum* n. LVI: cf. etiam n. LIV.

LIV Citaniae, *perto das Vigas das Rebas nas ruínas de huma ermida, huma lage no chão*. Frustra quaesivit SARM.

ΧΘ ΕΛ^{OV} C. VO

Francisc. Xav. de Serra Craesbeck *Memorias resuscitadas de Entre Doiro e Minho* f. 34 v. (inde Argote *Memorias do arcebispado de Braga* 2, 462, 467); inde ego inscript. *Hisp. christ.* p. 97 n. 38* et C. II 5599.

xoelouc.uo?

Exempla Serrae in universum quidem fidem merentur: sed hoc non intellegitur.

LV Anulus aureus, rep. in sepulcro quadam prope *Jonzo de Limia* (Forum Limicorum). Extra in circulo scriptum:

ΒΗΒΕΚΟΕΝΒΡΟΔΜ
ΧΟΜΟΚΜΕΝ · ΡΔΕΟΜ

Sarmento misit a se depictum accurate: edidi C. II p. 1025 n. III.

Non intellego; formulas gnosticas esse aliquando suspicatus sum, sed iam magis credo vocabula esse Iberica litteris aut Ibericis aut Graecis scripta. Illud minus probabile est propter B litteram scripturae Ibericae ignotam: Graecae scripta ita leguntur

βηβεκοενβροδμ
χομοκμεν·ρδεομ

Vocabula in *-om* terminata aliquot habuimus n. XLVI. XLVII. LVII: cum *..deom* aliquo modo convenit *pideneorum* n. LIII. Cum vocabulo. ut videtur. primo *heekoen* conferri potest *raicoi* n. LVII v. 9. Cf. anulus n. LXXVI.

LVI *Freixo de Namão.*

I V N O
V E A M V A E A R V M
T A R B O U M A N
C N V N A R V M
5 S A C R V M
C I R I
C V R

E schedis Viterbi communicatam mecum a Iosepho de Oliveira Berardo Visacensi edidi C. II 430: inde repetita est *Revue archéologique* XVI 1868 p. 392 (G. Phillips omisit).

Legendum est:

*iuuo | veamvacarum | tarboum an enunarum |
sacrum | Ciri | cur(averunt?)*

V. 1 cf. *iuuoneirumarum* n. XLIX et *pidueneorum* n. LIII et in *-om* terminata n. XLVI. XLVII. LVII.

V. 3 cum *tarboum* fortasse componendi sunt lares **Tarmuccenaci* C. II n. 2472.

V. 5—7 Latina sunt, ut n. XLVI v. 1. 2 n. XLIX a v. 2 n. LVII v. 1—3. *Ciras* Egoiti f. est C. II 2949, *Cirtiatis* genet. C. II 455. Ciri gentis nomen esse potest.

Clausula Latina est ut in n. XLVIII.

LVII *Lamas de Moledo*, qui vicus distat leugas quattuor et dimidiam a *Vizeu* versus septentriones, situs est inter *Moens* et *Moledo*, non procul a *Soutello*, ad septentriones *Coura* fluvii. Ibi ad latus vicus meridionale pone domum Iacobi Simão de Ribeira inversus iacet lapis permagnus, fere quadratus et aliquantum convexus, *comprehendendo na sua área 35 palmos craveros d'altura. sobre 33 de largura* Ber.; facies lapidis inscripta, quae versus septentriones conversa est, alta est m. 1.54, lata 1.37; litterae profundae et optimaee altae sunt m. plus minus 0.09.

R F N E T
T K O S C R P
S E R V T ·
N E A M N I C R I
5 D O E N T I
A M C O M
L A M A T I C O M
C R O V C E A I M A C A
R E A I C I · P E T R A T I O E T
10 A D O M · P O R C O M I O V E A S
C A E L O B R I G I O

Emmanuel Botelho Ribeiro Pereira *Dialogos moraes* eet. *sobre a fundação da cidade de Vizeu* (a. 1630) ms. (a. 1747) bibliothecae publ. Portuensis B 4. 187 fol. 85 male et cum interpretatione ineptissima: Iosephus de Oliveira Berardo *Memoria sobre algumas inscripções encontradas no districto de Vizeu* in scriptis academiae scientiarum Olisiponensis *Memorias dos correspondentes* a. 1857 p. 2. Ex his edidi C. II n. 416, cum ipse videre non potuissem. Postea mea causa investigavit Wilhelmus Gurlitt, cuius exemplum edidi in actis academiae Berolinensis minoribus a. 1868 p. 8. unde repetivi in addendis C. II p. 695. Idem exemplum repetitum est *Revue archéologique* XVII 1868 p. 391 et a Georgio Phillips p. 198 n. 22.

Gurlitt adnotat litteras paene omnes tam claras esse. ut nulla fere esse possit dubitatio. Pereira litterarum nexus solvit pro arbitrio suo. Tamen variam lectionem adscribere visum est integrum, utpote in titulo primario, quem ipse videre non potuerim.

1 Ut dedi Berardo: RFN Gurl. EST Pereira errore aperto. 3 SFRNT Berardo; elementum secundum ita E formatum esse, casu, adnotat Gurlitt. 4 VIAE · AMICO · RI Pereira; elementum primum a v differre adnotat Gurlitt; scilicet formam habet N etiam in inscriptionibus Latinis non raram. RI litteras altiores esse et tenuiores reliquis idem dicit. 6 ANCO · M Pereira, · ANCVOM Berardo; c cum puncto videtur G litteram indicare. 7 omisit Pereira. LAMATICM Berardo. 8 C · R O · V · C · E A I M A G Pereira, CROVGEAIMAGA Berardo; cf. n. XLIII. 9 REAICO · I · PETRAVIO · LI Pereira, REAICI · PETRNIOT Berardo; in PFT videtur F cum puncto pro E positum esse. 10 ADOM · PORCOMIO · V · EA · I Pereira, ADOM · PORCOMIO · VEA o Berardo; a initio certam esse, reliqua elementa ab aquis cadentibus corrosa adnotat Gurlitt. 10 CALEBRICO · I · Pereira, CAEL · BRIGI · Berardo.

Legendum igitur:

*Rufin(us) et || Tiro scrip || serunt. ||
veamnicori || doenti || anucom || lamaticom ||
crouceaimaca || raicoi . petratio [e]t ||
adom . porcomioveas ||
caelobricio*

Praeterea haec adnotanda.

V. 1—3 cf. n. XLVI v. 1. 2.

V. 4 *veam* habuimus n. LVI in *veamvacarum* et *veain* n. XLVI v. 7 ubi vide; legi. etiam infra v. 10 extr. *veas*; quamquam etiam legi potest *veamnicori*, v. 6 *namucom*, v. 9 *petronio*, v. 10 extr. *veai* aut *veam* aut *veans*, tamen quae supra dedi probabiliora visa sunt.

V. 6, 7 *anucom lamaticom* in *-om* terminata comparantur cum similiter terminatis in n. XLVI. XLVII. *Lamaticom* fortasse nomen loci est *Lamego* hodie dicti. De *-ie* suffixo dixi proleg. c. IV § 36.

V. 8 *erouccaimaca* componendum cum *eroungintouda-digoe* n. XLVIII et *Ceccaigis* sive *Ceccarcis* dis C. II 2472 2597.

V. 9 *reaiçoi* admoet *Eaei* dei C. II 741 742 763 in eisdem regionibus culti; cf. etiam *rurs[e]o* n. XLVI v. 11. In *-çoi* terminatur etiam *caelobricoi* v. 11.

V. 9, 10 Cum Latinum tituli initium sit, cogitare in promptu erat de L. Petronio et A. Dom(itio) fortasse magistratibus oppidi. Sed species fallax est atque haec quoque vocabula Ibericis inserta pro Ibericis potius habenda sunt. Vocabula *petracioctadom* fortasse coniungenda sunt, ut *porcomiovea[n]s*; cum prioribus cf. *ptanin* n. XLVII v. 2 et quae ibi attulimus similia. Ceterum Iberica a *p* incipientia rarissima esse saepius diximus. Cum *porcomio*... non habeo quae comparem praeter *purpen* u. 2 et nymphas *Percernes* C. XII 1329. — De *-cas* terminatione v. n. XXXIV b 28—33.

V. 11 videtur nominari *Caelobriga* oppidum. In valle Cudae (*Coa*) fluvii, quem Portugallenses *Riba Coa* dicunt, et ad *Aguda* fluvii cum Durio confluentes in confiniis Portugalliae et Hispaniae oppidi antiqui vestigia superesse adnotavit Viterbo (*Elucidario* I p. 227) siuun- que o *Castello de Calaber* ab aratoribus nuncupari (vide C. II p. 48). Hanc Caelobrigam fuisse putant scriptores Portugallenses Berardo aliique. Cogitari etiam potest de *Κολωνία* Coelernorum sive Colarnorum oppido secundum Ptolemaeum II 6, 42, qui nominantur in titulo pontis Aquilaviensis C. II 2477. Itaque hic quoque titulus fortasse terminalis est, ut n. XLVI, XLVII, vel operis alicuius publici.

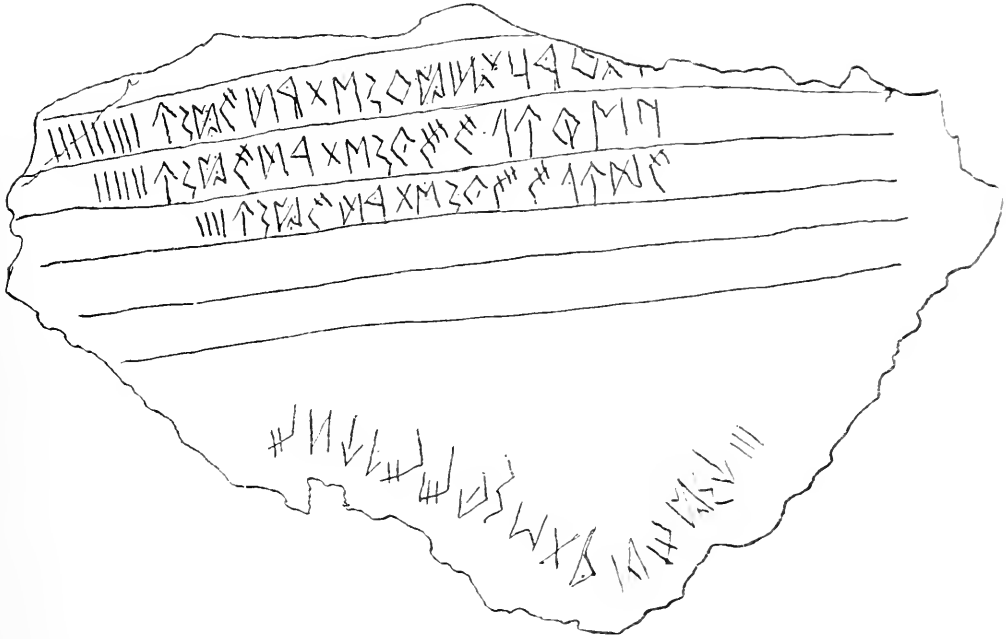
Interpunctiones in Ibericis desunt praeter v. 9, 10 (nam de v. 6 vide supra adnotata) atque ne in v. 9 quidem certae. Tamen vocabula pleraque versibus ipsis distingui videntur.

VI. BAETICA MERIDIONALIS

E Baetica propria, ubi etiam nummos Iberice inscriptos praeter Obulconenses non reperiri vidimus, tituli Iberici pauci prodierunt. Sed tamen lammina Gadorensis (n. LVIII) et silex Hipensis (n. LXI), unica eius generis monumenta ex regionibus illis nobis servata, testantur scripturam Ibericam, quam inde ab antiquissimis temporibus ibi in usu fuisse testes fide digni referunt, usque ad aetatem Romanam perduravisse. Addidi titulos breves litteris Phoeniciis scriptos duos (n. LIX, LX), qui cum mercibus Aegyptiis et Graecis in Hispaniam videntur inveciti. Deinde hic quoque memoravi signa aliquot rupi incisa (n. LVIII a, LXI a b), ut supra c. V (n. XLVIII a).

Falsae ad hanc regionem pertinent Hiberritanae montis sacri (n. XLIV*—LIII*), quaedam deinde a Petro Valera sive Trigueros fictae Obulconensis (n. LIV*) Hispalenses (n. LV*—LVII*); quas breviter indicare satis duxi. Hastae in colonia Romana quae olim visae sunt exstitisse sive Ibericae sive Libyphoeniciae duae, Latinae iam visae sunt male lectae (n. LVIII*). Vasculum prope Olbam (*Huelca*) repertum Erroni fucum fecerat; inscriptum enim est non Iberice, sed Germanice (n. LIX*: v. proleg. p. XXIV). Phoeniciae quaedam anulo altera inscripta, quae potest genuina esse, sed male descripta est (n. LX*). altera a Trigueros impudenter ficta (n. LXI*) similiter ut Paimogensis (n. LXII*), agmen claudunt. Cuius si fraudes omnes in schedis delitescentes in lucem protrahere voluissem, falsarum series numero longe superasset syllogem titulorum vere Ibericorum.

LVIII In fodinis plumbi montium *la sierra de Gador* dictorum prope *Amoria* oppidum rep. c. a. 1860 et inde nescio quo delata; lammina plumbea eiusdem qua haec imago magnitudinis. Frustra ubi lateat studii rescis-cere.

Jacobus Zobel ab amicis sibi monstratam depinxit accurate mihiq[ue] misit a. 1862; nemo postea vidit.

Exemplum apparet fide omnino dignum esse. Scriptura procedit sinistrorsum, quod in ulteriore provincia expectamus.

E genere eius scribendi cursivo simili formae litterarum rariores videntur explicandae esse.

⌘ et ⌘ pro *e* (non enim videtur pro *ce* habenda, cum *e* praeterea omnino desit), ⌘ pro *th*, vix diversa ab ⌘ (altero loco v. 2 posita certo *th* est, ut in reliquis versibus), ⌘ pro *4p* videntur accipienda esse. Prorsus singularis est ⌘, quam incertus haereo utrum pro *n* habeam ⌘ Obuleonensi aliqua ex parte similem an pro *m*, quae ⌘ interdum est (n. 86, 188); altera utra tantum littera adest in hoc titulo. ⌘ *s* et ⌘ *s* saepius iuxta adhibentur. ⌘ *u* formam habet in citeriore provincia usitatam, nisi forte *t* est ut in nummis Obuleonensibus; ⌘ iuxta ⌘ cum nec *u* esse possit nec cum *z* formis reliquis conveniat, Zobelius *H* esse coniecit non plene scriptam; probabiliter, cum aliae quoque litterae non perscriptae sint. Ita *N* v. 4 sine dubio ⌘ est non perscripta. Litterae *c* et *k* omnino desunt; nisi haec *x* est semel adhibita v. 1. Sed puto potius *m* esse non plene pictam, ⌘ *o* semel v. 1 priore loci posita incerta est. Puncta addita quamquam non videntur casui tribuenda esse, tamen cur appieta sint et numquid significant non liquet; interpunctio esse non possunt. Haestae vv. 1—4 extremis aperte numeri sunt. V, ultima lammina inversa additus est.

Itaque lego dubitanter:

V. 1	[a] d o a h m i m t h s s d a i e m s u	
2	p s r u l e e t h s s d a i e m s u	
3	e q u l e e t h s s d a i e m s u	
4	e q u l e e t h s s d a i e m s u	

Apparet eadem vocabula singulis versibus redire exceptis iniitiis: unde quamquam deest interpunctio, singula aliqua cum probabilitate distinguuntur. Nomina fortasse sunt hominum trium cum indicatione operis facti, fortasse ponderis plumbi fusi: ut in tegulis Latinis.

V. 1 Elementum primum, cuius pes tantum superest, potest aut ϩ a fuisse aut ↑ u aut ↑ l aut ϩ p. Vocales *oa* iunctas alibi non inuenio: *ua* saepius coniunguntur, *oia* sive *oia* in *Oiarso Ocaso* oppidi nomine. Cf. proleg. c. IV § 38 et 43. In *thes* vv. 1—4 vocales omnino deesse explicatur fortasse ex *šlš* vocabulo simili nummorum n. 75. 79. Indicavisse potest una cum vocabulo sequenti id quod homines illi quattuor fecerint. Quod sequitur vv. 1—4 *datimsu* comparari potest cum *zartains* vocabulo in lammina Castellonensi n. XXII primo. Ibi etiam in *-u* terminata composuimus v. 2, 10—14. 28—31.

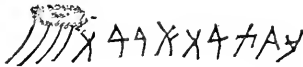
V. 2 in. cum *pšr* tantum litterae differant ab *eq* versuum duorum qui sequuntur. *pšr* et *eq* fortasse pro singulis vocabulis habenda.

LVIIIa In rupe montium *la sierra de María*, ad collem *del Maimon*, chiliom. $1\frac{1}{2}$ a *Velez Blanco* et circiter 4 a *Velez Rubio*, provincia de *Almería*, iuxta specum *de los Letreros* septem tituli picti colore rubro extare dicuntur.

Emmanuel de Góngora *antigüedades prehistoricas de Andalucía* (Granatae 1868 8.) p. 70ss. delineavit (fig. 79—87) et edidit; sed fide exigua.

Memoravi, ut n. XLVIII a LXI a, neque vero repetivi, cum litteras esse non putarem.

LIX Prope Abderam rep. sunt fragmenta vaseuli Graeci picti (figurae rubrae sunt in fundo nigro) saeculi fere quarti. secundum picturae genus et ornamenta, operis elegantis. Servantur Granatae in museo: in margine ostii superiore extra scarpinatae sunt litterae Punicae novem clarae, hastae praeterea quattuor incertae hae:

Descripsi. Berlanga Hispan. anterom. p. 397 cum imagine ligno incisa et supra repetita.

Eduardus Sachau ita legit

ⲙⲓⲓⲓ ⲁⲣⲃⲉⲧⲁ

addens vocabulum alterum ⲉⲧⲏⲧⲉⲧⲉ et hastas quattuor numerum indicare et ad mensuram vaseuli fortasse pertinere.

LXI Ilipae (*Alcalá del Río*) rep. die 6. Maii a. 1763 prope arcem (*en el castillo del Alcazar*), qua occidentem respicit. versus torrentem *de Casanovas*, silex formae irregularis (*una peña morada como las guijas de empedrados*) longa circiter *tres cuartas de vara* (i. e. circiter m. 0.68); exstabat primum inserta muro *de una cerca en la plaza del Calvario* iuxta domum Iohannis García Merchante, Marci fratris. parochi Ilipensis, in platea (Merch.), quae domus postea fuit Matthiae Felicis Peraza. Ibi die 15. m. Oct. a. 1782 vidit Bayér, caecae tectam, quam cum removissent fabri, idem potuit describere. Postea Hispalim asportata est *en el Alcázar*: ibi eam vidisse se ait *en poder de D. Juan Fernando de Aguirre* Delg., is affirmavit postea Matritum amandatam esse. Videtur igitur periisse.

[Imaginem vide in pagina sequenti.]

LX Gadibus, rep. a. 1873 in fundamentis murorum urbis prope portam *de tierra*; servabat ibi Iohannes B. Corbeto, postea Hispali Antonius Delgado; gemma *quartz* formae ovalis in margine aureo, alta m. 0.016, lata 0.011.

cabirus
cultur cultur

ⲙⲓⲓⲓ
ⲉⲧⲏⲧⲉⲧⲉ

Delgado *nuevo metodo* I p. CXXXI; Berlanga Hispan. anterom. p. 397 q. v. Sigillum dextrorsum inscriptum est, ut impressio procedat sinistrorsum. V. 1 lineolae transversae duae infra positae non videntur ad litteras pertinere. Legerunt

Berlanga	Sachau
ⲙⲓⲓⲓ ⲉⲧⲏⲧⲉⲧⲉ	ⲙⲓⲓⲓ ⲉⲧⲏⲧⲉⲧⲉ
ⲉⲧⲏⲧⲉⲧⲉ	ⲉⲧⲏⲧⲉⲧⲉ

Scarabaeum Phoenicium cum imaginibus Aegyptiis similibus nuper Malacae inventum servat Berlangae amicus; litterae non insunt. Quamquam sigilla eius generis o Phoenicia advehi potuerunt tempore recenti, tamen recepi, cum possit etiam originis Hispanae esse. Cf. n. LX*.

2 et 30 K k esse puto: nam vix differt a K solita.

4 et 11 Δ alibi vidimus *du* esse, v. proleg. c. III § 15; d certe esse non potest propter \times formam solitam iuxta adhibitam n. 26. 43. 49. Sed fuit fortasse Λ c : ut n. 39. Mirum sane est kq c deinceps poni: sed cf. *Doqui-*
rius nomen.

5 H et 13 \uparrow semel adhibitae u et t esse possunt: sane 13 Delgado ita exhibet H .

6 H . praeterea 8. 18. 23. 27. 29. 36. 38. 40. 44. 46. 53 rediens, propter ipsam frequentiam pro a habenda, non pro th . Ceterum Delgado ita A vel A scribit.

7 P r etiam 21. 35. 54. semel 50 O legitur: hanc Delgado ita D exhibet: fuit fortasse O .

9 H hic et 15. 56 h est.

16. 24 E . 20. 48. 51 E . 37 E iuxta adhibitae pro e a descriptoribus fortasse non recte ubique exhibitae sunt.

17 et 22 S varie formatae s iuxta 41 M s semel adhibitam non offendunt.

19. 32. 45 N n a Delgado cum N confusa est interdum.

25. 31. 42 o forma minore huius scripturae generis propria est.

28. 55 L l videtur esse iuxta Λ 39 et fortasse 4 et 11, ubi vide: quae c esse potest.

39 Λ c vide 4. 11 et 28. 55.

50 O vide 7.

52 P semel adhibita a Delgado ita t scribitur: potest p esse, quamquam littera rara est.

Itaque, quanvis dubitanter, sic fere lego:

$\overset{5}{i}k\overset{10}{q}\overset{15}{c}\overset{20}{u}\overset{25}{a}\overset{30}{r}\overset{35}{a} | \overset{40}{h}\overset{45}{o}\overset{50}{c}\overset{55}{n}\overset{60}{i} | \overset{65}{h}\overset{70}{e}\overset{75}{s}\overset{80}{a}\overset{85}{n}\overset{90}{e}\overset{95}{r}\overset{100}{s}\overset{105}{a}\overset{110}{e}\overset{115}{o} | \overset{120}{d}\overset{125}{a}\overset{130}{l}\overset{135}{a}\overset{140}{k}\overset{145}{o}\overset{150}{n} | \overset{155}{t}\overset{160}{h}\overset{165}{i}\overset{170}{r}\overset{175}{a}\overset{180}{e}\overset{185}{a}\overset{190}{c}\overset{195}{a} | \overset{200}{s}\overset{205}{o}\overset{210}{d}\overset{215}{a}\overset{220}{n}\overset{225}{a}$
 $q\overset{230}{e}\overset{235}{d}\overset{240}{t}\overset{245}{h}\overset{250}{e} | \overset{255}{p}\overset{260}{a}\overset{265}{r}\overset{270}{t}\overset{275}{h}$

Vocabula certo distingui nequeunt: lineolis interpositis indicavi, quem ad modum coniectura, sed valde incerta, procedere poterint.

1—8 *ikq(o)cuara* comparari potest cum *Ejara* oppidi *Tomara* fluvii nominibus hominumque in *-arus*, quae composuimus proleg. c. IV § 43.

9—14 *hocnu* et 15—25 *hesanersaeo* vocabula si recte distinximus, similia habent in i terminata non pauca; *-aeo* cum *-ai*, *-aic*, *-aies* terminationibus vocabulorum, quae sunt in titulo n. XXII V. 1. 2. 4, comparari possunt.

26—32 *dalakon* comparandum cum in *-om* terminatis n. XLVI. XLVII.

33—40 *thiraeaca* comparetur cum [*thhira*] n. LXIV 1—6 [*thhira*] n. LXV 1—5. In *-ae* terminata composui proleg. c. IV § 37.

41—46 *sodana* terminatur ut *Drogomun* gens Avieni, *Abana* *Togana* mulierum nomina et similia composita proleg. c. IV § 43.

47—51 *qad(o)the* cum *coluli* n. 25 *Codrippone* oppido fortasse componendum est.

52—56 *part(o)h* cum *paramo* comparandum: cf. proleg. c. IV § 24. In *-h* terminata composui proleg. c. IV § 6 extr.

Propter similitudinem quamdam scripturae cum titulorum Lusitanorum (n. LXII—LXXVI) hunc quoque lapidem sepulchralem esse probabile, sed minime certum est.

LXI a In rupe montium *la sierra de Quintano*, a *Fuencaliente* oppido versus orientem leugam unam, in loco dicto *Piedra escrita*, signa pieta colore rubro exstant in tabulis, quae videntur, artificiose laevigatis novem. Antonius Lopez de Cardenas delineavit a. 1783 misitque comiti de Floridablanca; schedas eius servat Aurelianus Guerra Matritensis, apographa exstant non pauca. E Guerrae schedis edidit Góngora *antigüedades prehistóricas de Andalucía* (Granatae 1868 S.) p. 64 ss. fig. 70—78.

Enotavi, ut n. XLVIII a LVIII a LXI b: sed scripturam esse non puto.

LXI b In rupe montis *Horpiera*, prope *Buena* oppidum ad *la Torre del Puerto* et ad specus *las cuevas de Carclena*, sepulera exstant ex tabulis lapideis facta, in quibus signa insculpta erant ex parte litteris Ibericis similia. Aurelianus Fernandez Guerra tabulas duas delineavit a. 1848, tertiam addidit, repertam *en el cortijo de las Cumbre*, Raphael Calvo de Leon, *corino de Luque*; inde imagines eorum edidit Góngora *antigüedades prehistóricas de Andalucía* (Granatae 1868 S.) p. 62 s. fig. 67—69.

Cf. n. XLVIII a LVIII a LXI a.

VII. LUSITANIA MERIDIONALIS

Ultima huius syllogae pars comprehendit titulos Ibericos quindecim (n. LXII—LXXVI) repertos in regione Lusitaniae ea, quae est ab Eborā meridiem versus inter Pacem Augustam fere et oram Oceani, i. e. campum *d. Ourique* dictum, inter Portugallenses propter pugnam cum Mauris ibi commissam clarum, et loca quaedam regni Algarbici. Necropolis ibi videtur fuisse aut unius alicuius oppidi vetusti nobisque ignoti aut plurium: loca enim novicia, unde prodierunt, a nullo adhuc accuratius explorata sunt. Monumentorum illorum pleraque interierunt (exempla servaverunt schedae Cenaculi), supersunt ea tantum, quae e regno Algarbico Olyssiponem in museum suum Algarbiense transtulerat Estacio da Veiga (n. LXXI—LXXIII LXXV LXXVI); quibus unus accessit (n. LXXIV) a me nondum visus. Indicia autem in se habent altae vetustatis: quare id potissimum dolendum est, quod interpunctione carent ideoque singula vocabula certo discernere non sinunt. Sepulcrales titulos omnes esse certum videtur; sed quomodo intellegendi sint ignoramus. Nomina quaedam distinguuntur, singula quaedam sive vocabula sive sonorum coniunctiones redeunt; sed pleraque obscura sunt.

Anuli inscriptio in fine adiecta (n. LXXVI) num recte omnino huc trahatur incertum quidem est; sed probabile.

Falsae ex hac regione nondum prodierunt ullae.

Transcribo ita dubitans:

A ²⁰ 5 1 5 · Z ¹⁵ 4 5 || 1 1 1 1 X A 5 A 5 · A ⁵ 9 1 4 8

1 8 videtur esse, ut n. LXIV 1 — 2. 3 4 8 quamquam *u u* esse possunt, tamen comparatio cum n. LXIV 1—6 facit, ut hic quoque H 8 in lapide fuisse credamus — Similiter 4 9 esse putabimus male formatam — 6 elementum incertum; 7 8 — 7 8 et 8 8 iuxta usurpari vidimus n. LXI ad 16 — 9 elementum cum praecedente confusum quid significet incertum, 5 8? — 11. 12 X duplex suspicionem movet: fuitne 1 1 H h k, ut n. LXVI 4. 5? — 13 4 videtur p esse — 14 1 i redit 20 — 17 2 potest g esse — 18 elementum cum praecedente iunctum quale fuerit ignoro — Reliqua intelleguntur.

Vocabula quem admodum distingui possint indicavi lineolis, alterius versus initium.

Itaque fortasse legendum:

th [h i] r a | [s] e a s a [h] k p i || s u g . s i s a

1—5 *thhira*, cf. LXIV 1—6 — 6—14 [*s*]easa[h]kpi, cf. S[e]aniocum gens C. II 2691 — 15—22 *sug. ssa*, cf. **Sueninus* nomen viri C. II 6249 3.

LXVI Na *freguezia de Ourique*. Vide n. LXII.

Lectio non satis certa:

o 5 1 H A 1 o

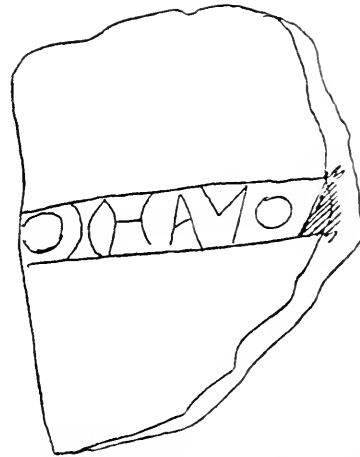
.. o n a h k o ..

1—3 Similiter incipiunt *Oningis Onuba Onusa* locorum nomina.

4. 5 H 1 C cf. LXV 11. 12 LXIX 11—16.

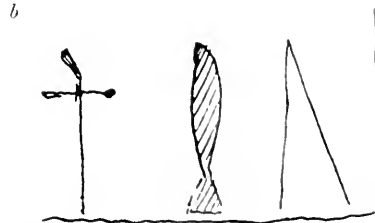
5. 6 De *ko* terminatione dixi saepius; vide proleg. c. IV § 47.

onahko videtur pars esse *saronahkonthi* vocabuli, quod redit n. LXIV LXVII LXIX.

Cenaculo schedae Ebor. 1. 14 n. 95. Inedita mansit.

LXVII *Ourique*; locus accuratius non indicatur. Vide n. LXII.

Cenaculo schedae Ebor. 1, 13 'do Beneficiado Chaves de Ourique'.

Tituli utrum duo sint an unus an fragmenta in eodem lapide inscripta non indicatur: hoc videtur probabilius. In *a* scriptura anguli fortasse superest

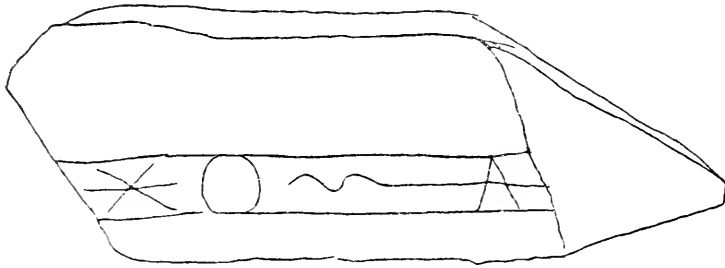
H A A H nach ..

In *b* paene nihil agnosco: Y Q A .. equ...?

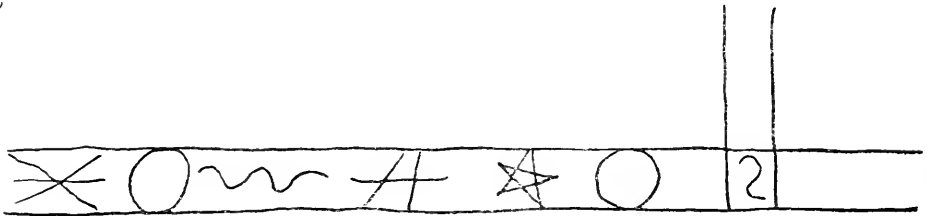
a videtur pertinuisse ad *saronahkonthi*, vide n. LXIV LXVI LXIX.

LXVIII *Na freguezia de Ourique; cf. n. LXII.*

a

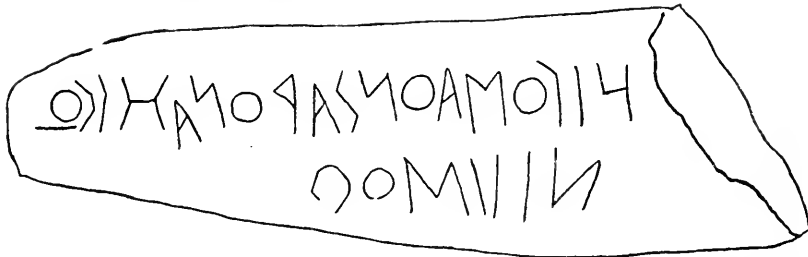
b

a Cenaculo schedae Ebor. 1, 14 n. 94. b Idem 1, 13 acceptam 'do Beneficiado Chaves de Ourique'.

Fragmenta quamquam prorsus incertae lectionis tamen ad lapides eiusdem generis videntur pertinuisse atque praecedentes; unde apposui, si forte denuo indagari possent.

LXIX *Na freguezia de S. Miguel do Pinheiro, termo de Almodovar Cen. 1, 14; a legoa do Soeiro junto de Almodor para a quinta do Rosario Cen. 1, 13.*

Cenaculo schedae Ebor. 1, 14 n. 47 et altero exemplo 1, 13; inde Cartailhae *les ages préhistoriques de l'Espagne* [1886] p. 271. Ab amico nescio quo 1, 13 minus bene delineata est. V. 1 extr. habet O>15 et v. 2 extr. ~~M I H V I I~~

Vocabula non distincta quem ad modum seiungi possint indicavi lineolis |, initium versus alterius ||. Initio nihil videtur deesse — 2 et 15 k k est — 22 elementum mutilum et incertum.

Transcribi potest ita:

[O] O M I B H || O > I H A H O 4 A S Y O A M O I H

Quod ita fortasse legendum est:

u k o s a o n | s a r o n a h k o || n t h i | s o [th]

1—7 *ukosaon* comparandum cum *Uecsia Uebi Ugia* locorum nominibus et *Uecaba Uecius* virorum. Terminatio admonet Urganonis. 8—16 *saronahkonthi* reddit n. LXIV, *ouahko* n. LXVI.

LXX Monte de Gadella, frequentia de Almodocur; cf. n. LXII.

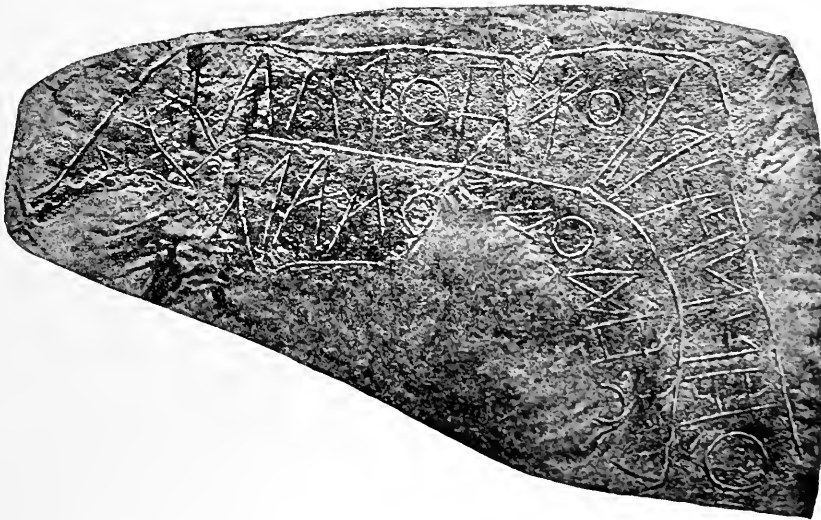
Cenaculo schedae Ebor. 1, 13 acceptam ab amico rescio quo.

Fortasse ita transcribenda:

⁵
 ↓ ○ ▢ ↑ ×
 . . d u t h o e . .

Dutaius Douthus nomina Celtiberica sunt. Cf. *cathdog* n. XXIV 3—8. De *-oy -uc -ouy* suffixis dixi proleg. c. IV § 36.

LXXI Prope *Bensajrim*, leugam unam a *Lagos* urbe versus septentriones et occidentem, ad locum dictum *a fonte velha*, parietinae exstant, ab oppido e regione occidentali et meridionali chiliometra circiter duo, in agris dictis *do Paul* et *Sargaçal*; putant ibi fuisse Lacobrigam sive Lacobrigam Melae (III 7). Sepulturae ibi detectae sunt in campo longo latoque amplius iugero (*uma geira de terra*): sunt tam sarcophagi rudes e tabulis lapideis senis compositi (longi circiter m. 0.80, lati 0.40), qui ossa continent, quam urnulae ex argilla cum cineribus. In sarcophagis capita mortuorum versus orientem directa erant; sarcophagi ipsi interdum ad capita pedesque mortuorum extra muniti sunt pilis lapideis. In eis sarcophagorum lapidibus, qui ad capita mortuorum sunt, ab externa parte inscripti sunt tituli, adhuc in tribus tantum sarcophagis reperti. Servantur Olisipone in museo Algarbiensi; hic lapis longus est m. 0.83, altus 0.45; litterae altae sunt m. 0.06 ad 0.09.

Transcripsi ita:

¹⁵ ¹⁰ ⁵
 - A Y Y A N A ○ ▢ + ○ I I Y Y Y H H O I
 ¹⁰ ⁵ ⁰
 X I A A O X ○ X H O A

Descripsi et ectypum sumpsi a. 1881. alterum postea misit da Veiga, cui debentur quae de loco sepulcrorum et de collocatione titulorum supra adnotavi. Partem lapidis, quae deest, frustra quaesivit da Veiga. Memorat Cartailhaec *les âges préhistoriques de l'Espagne* [1886] p. 270, sed non adscripsit.

Scriptura utriusque versus a dextra incipit et sinistrorsum procedit. Litterae singulae satis certae sunt.

De singulis litteris haec observanda sunt:

1 Γ ι in lapide plenius apparebat quam in ectypis — 2 \bigcirc quamvis reliquis (10, 13, 21, 24, 27) maior tamen puncto medio vel linea transversa caret; unde pro o habenda — 3, 22 \mathbb{H} , \mathbb{E} 12 th videntur significare — 4 \mathcal{H} u hasta supra hamum habet, casu fortasse; nam 6, 7 simplex \mathcal{H} est; non videtur \mathcal{H} n esse — 9 elementum in angulo versus positum et hastis duabus longis constans \mathbb{K} k videtur esse, ut n. LXI 2 et 30 — 12 vide 3 — 15 Λ c videtur esse ut 20, casu fortasse angulo superiore carens — 17, 18 Υ duo deinceps posita videntur t esse — 19 fragmentum incertum \mathbb{A} vel \mathcal{H} vel \mathbb{K} litterae: fortasse a fuit — 25 visum est in lapide \mathbb{K} esse, sed hasta recta altera carens — 26 fragmentum incertum, \mathcal{H} vel \mathbb{K} litterae — in fine videntur versui utriusque plura elementa deesse. Vocabula non distinguuntur; lineolis indicavi quem ad modum coniectura distingui possint.

Itaque sic fere legenda:

$\overset{5}{i}$ $\overset{10}{o}$ $\overset{15}{h}$ $\overset{20}{c}$ $\overset{25}{o}$ $\overset{30}{r}$
i o h u i u | u l k o e t h o r | c a t t [a] c o h q o | q [l] o a a l | r . . .

1—6 *i o h u i u*; in $-u$ terminata habuimus n. XXII V, 2, 10—14 ubi vide — 7—14 *u l k o e t h o r*: cf. *ulttheraicae* n. XXII V, 3, 29—30 et *Ulio Ulisi* oppidorum nomina — 15—19 *c a t t [a]*; cf. *ccacati* n. 117 et *Catuenus Caturo Catariens* virorum nomina — 20—24 *c o h q o* fortasse cum *Cauca Caucaenus* nominibus oppidi et viri componendum — 25—31 *q [l] o a a l r*: cf. nummi *coahq* inscripti n. 80, *qlæim* n. XV.

LXXII *Bemsafirim*, lapis longus m. 0.64, altus 0.52; litterae altae sunt m. 0.06 ad 0.07. Ubi exstet ignoro.

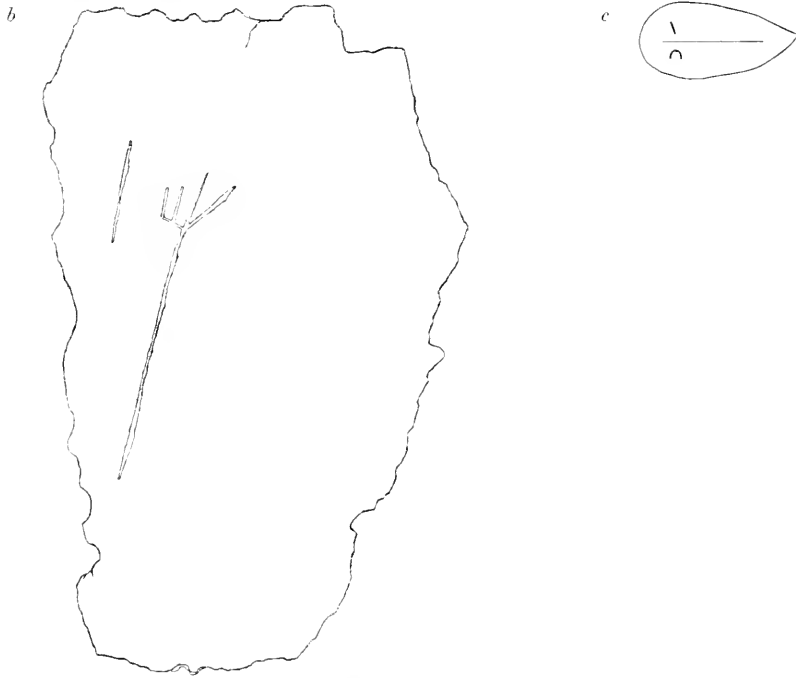
Descripsi ex ectypo a Veiga misso, quod supra repraesentatum est.

Scriptura mirum in modum disposita est; videtur in imo lapide incipere a sinistra et dextrorsum procedere; deinde susum vertitur et litteris inversis sinistrorsum procedit; versus summus item inverse sinistrorsum procedit.

Transcripsi ita:

$\overset{5}{O}$ $\overset{10}{A}$ $\overset{15}{H}$ $\overset{20}{P}$ $\overset{25}{M}$ $\overset{30}{H}$
O A H P P M H C Z A P O N R K F C D N M N A . . . V I N F N R V

Exstant praeterea fragmenta lapidum duorum, quorum alterum *b* indidem provenit teste da Veiga, longum m. 0.40, altum 0.28, distinguuntur litterae duae altae m. 0.13 et 0.04; *c* ex *fonte velha* prope *Bensafrim*, longum m. 0.14, altum 0.8, in quo pes litterae alicuius veluti *A* et pars superior *O* vel *Q* litterae superest.

Descripsi *b* ex ectypo, quod supra repraesentatum est; *c* accepi a Berlanga.

Transcribo ita: ...IY, quod legitur tē...

LXXIV Olisipone, in museo Algarbiensi; unde provenerit non potui resciscere, sed pertinet sine dubio ad regionem eandem, unde provenerunt n. LXXI LXXII; lapis, *grez amarellado*, longus est m. 1.15, altus 0.50.

LXXVI Anulus rep. *en el campo de Ourique*, cum gemma, in qua grus sculpta est: circa eam sunt litterae signave haec:

Γ Ε Μ Μ Ι Ψ Λ Ι

Veiga misit cotypum a. 1881; edidi C. II p. 1028.

Litterae nec Graecae sunt nec Latinae; Ibericae esse possunt (si modo summus Ψ et μ promiscue positae esse) haec:

Γ ≠ μ Μ Ι Ψ Λ Ι

letšiče

Cf. anulus n. LV. Cum unde incipiat textus incertum sit, nihil adnoto. Sed comparari potest *ledišama* oppidi nomen in nummis n. 68.

**INSCRIPTIONES
FALSAE VEL SUSPECTAE**

Tarracone in sede antiquitatis Romanae primaria, ubi cotidie fere prodeunt inscriptiones Latinae, nummi Iberici et Latini, res denique variae antiquae cuiusvis generis, ut gloria patriae augetur etiam fraudes non defuisse non est quod miremur. Cuius illae originis sint inter peritos constat; scilicet confecerat eas Bonaventura Hernandez, homo de antiquitatibus patriis optime quidem meritus, sed iuvenili aetate pruritu vanitatis ad artificia illa minus laudabilia delapsus. Qui cum die 9 m. Novembr. a. 1891 mortuus sit octogenarius, libere iam dicendum est, quod dum vixit tacuimus, ne laceremus virum officiosum, quem licentiae iuvenilis paenitebat. Inscriptiones Ibericae et Graecae infra composui; omisi aliquot hieroglyphicas, quas qui fecit testes esse voluit coloniae in Hispania vel religionis Aegyptiacae, ut sepulcrum illud Herculis Tyrii dudum a viris doctis explosum. Videantur de eo Gerhardi *Archaeol. Zeitung* 1852 p. 155 et 1853 p. 278. 326; Aemilii Braun *Bullettino dell' instit.-archeol.* 1854 p. XXIX—XXXII; A. de Minutoli *das Herculesgrab in Tarragona* Berol. 1854 8. et eiusdem *Altes und Neues aus Spanien* vol. II 1854 p. 133—217; B. Hernandez *resumen histórico-critico de la ciudad de Tarragona desde su fundacion hasta la época romana, con una explicacion de los fragmentos del sepulcro egipcio descubierto en 9 de marzo de 1850*, Tarracone 1855 8.; liberque meus *antike Bildwerke in Madrid* (Berol. 1862 8.) p. 284. Fraudium illarum memoriam ideo tantum resuscitavi, ne denuo pro genuinis venditarentur.

I* Tarracone, apud Bonaventuram Hernandez, in lapide vidit *Tournal*. Postea non comparuit.

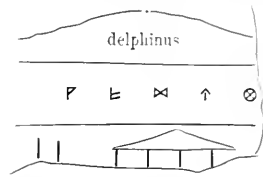
Κ Λ Π Π Π ◊ Π Π
 Π ◊ Π Π Π ◊ Π Π Π Π Π

Boudard *numismatique ibérienne* (1859) p. 184, cui ectypum dedit *Tournal* (inde Phillips p. 198, 21; Berlanga *Hisp. anteromana* p. 241, qui damnat), qui Graecam putat litteris Ibericis scriptam Καλλ[ε]πολι Πόλεμον.

Ego nunquam vidi; falsam esse apparet.

Fragmentum praeterea marmoreum repertum Tarracone et inscriptum litteris hieroglyphicis et Ibericis memorant Albiñana et Bofarull *Tarragona monumental* I p. 18 (inde Berlanga *Hisp. anterom.* p. 247, qui damnat).

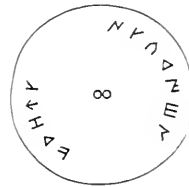
II* Tarracone in museo; fragmentum lapidis calcarii admodum mollis, argillae similis. Imitatur fastigii formam.

Descripsi a. 1860 et fictam indicavi; postea non vidi.

Fortasse *Serto[crius]* nomen indicari voluit qui fecit.

III* Tarracone, vasculum aereum, rep. a. 1859 *en el primitivo terreno de la cantera*, servabat Hernandez; in fundo extrinsecus incisa.

Descripsi et ectypum reportavi a. 1860; postea non vidi. Albiñana et Bofarull *Tarragona* I p. 18 et 138 tab. 13. 1 (inde Berlanga *Hisp. anterom.* p. 246 qui damnat, recte).

Berlanga adnotat ∇ et \uparrow non potuisse facile adhereri in eodem titulo; sane exstare eius generis exempla ignorabat qui hunc titulum finxit.

IV* Tarracone, servabat Hernandez; fragmenta tabularum ex argilla rubra, litteris leviter scariplatis.

a (n. 12) $\wedge \vee \bar{\nu} \bar{\rho} \bar{\lambda} \bar{\alpha}$
 b (n. 14) $\Sigma \zeta \nu \Theta \bar{\nu} k$
 c (n. 15) $A M \Phi$

Descripsi a. 1860 et suspectas indicavi omnes. Postea non comparuerunt.

V* Tarracone, in patella rubra scariphatum extrinsecus; servabat Hernandez.

Ν ↑ Ν Β Ι ↓

Descripsi a. 1860 et suspectam iudicavi; nam *Intibilis* nomen videbatur fingi.

VI* Tarracone, fragmentum patellae rubrae, in museo (n. 12), quae videtur postea picta esse colore nigro. In medio colore nigro dempto, ita ut fundus ruber appareat, est noctua, infra

Σ ◊ √ ◊ ◊ √ 3 >

Descripsi a. 1860 et falsam iudicavi; scilicet qui fecit voluit legi *cecropos* litteris sive Ibericis sive Graecis scriptum.

VII* Tarracone, patella ex argilla nigra; servabat olim Iohannes Fernandez, iam est in museo (*Est.* I n. 18). In margine scariphatum

Ι Α < Ρ Ψ Δ

Descripsi a. 1860 et genuinam non esse iudicavi; scilicet desumptam ex n. XXVIII. XXIX 9-15.

VIII* In *Riba* vico ad fluvium Francoli c. a. 1850 repertae sunt tabulae duae ex lapide arenario nigro supra semicirculares et translatae in museum Tarraconense d. 18 m. Mart. a. 1857 teste Bonaventura Hernandez; latae sunt m. 0.90 altera, altera 0.75, altae, quatenus servatae sunt (nam pars inferior non scripta deest), m. 0.50.

Hernandez mihi delineavit accurate, neque vero operae pretium visum est imagines eius hic repetere. Agnoscere enim anni M D L indicationem et alia indicia actatis recentis certa. Reliquae litterae nullo ordine in superficie dispositae quamquam ex parte Ibericis similes, tamen noviciae videntur omnes neque sensum praebent ullum.

IX* *Calatayud*, tabula lapidea.

En 23 dias del mes de Noviembre del año de 1580, estando un labrador llamado Juan de Francia, vecino de Huercueda, varrio de la ciudad de Calatayud, cuya poblacion esta a la falda del monte Bambola, endonde tubo su asiento la ciudad de Bilbilis, sacando piedras y rompiendo ruinas de aquella antigua poblacion, encontró con una losa, de media vara de grueso, de largo vara y tres palmos, y de ancho vara y un palmo, que tenia las letras y caracteres siguientes. Esta piedra original tubo muchos años en su custodia y poder el Dr. Don Miquel Romeo subprior y canonigo de la iglesia Jerosalimitana colegial y regular del santo sepulcro de la ciudad de Calatayud [y despues abud de la O.]

Μ Χ Ο Ρ Ι Ε Ρ Ζ Ο
Ε Ι Χ Ο Ρ : Χ Ε Ψ Μ Η Σ Ρ Ε Ε : Μ Ο Χ Χ Δ Σ Ρ .
Μ Ε Σ Ρ Ν Χ Ν Ο Ρ . Ε Β Ν Ν Ρ Ο Ξ Σ .
Σ Ε Α Ο Χ Ν Ο Ρ Μ Ε Δ Ν Σ Ρ . Μ Ε Χ Ρ Ο Σ Δ Ν Ε Σ Ο .
Ε Χ Ρ Ο Σ Μ Ν Ρ Χ Δ Ο Σ . Ν Ε Ψ .

Ioh. Michael Perez de Nueros († 1731) f. 28 (inde schedae P. Moret, servatae apud Paulum Harregui Pompaelone, e quibus Antonius Delgado mihi dedit a. 1861); praeterea indidem habuit Vincens de la Fuente *historia de Calatayud* I p. 29.

Titulus videtur omnino genuinus esse, sed male descriptus et fortasse interpolatus; nam qui descripsit ipse minime intellexit. Sed frustra singula quaedam vocabula aliunde nota agnoscere studui. Litterarum formas ab eo qui descripsit pro arbitrio formatas non curavi accurate imitari.

Vide prolegom. cap. II p. XXI § 4.

X* Alicubi in Aragonia.

Α Ν Ϛ † √ <
Ν Ω Ψ Ο Ρ Δ Ν Ρ Ψ
Δ Ι Α ↑ Ρ † Α Ρ †

Faustinus Museat [1770] schedae Matrit. *Est.* 18, I n. 14 qui adnotat: '*esta inscripcion la apunto . . . con el recelo que no sé donde se encontró; pues me hallo con noticias dudosas así del sitio de su existencia como de la exactitud de la copia; solo sé que se halló, segun el original que me dieron, en Aragon*'.

XI* *Iglesuela* [cf. n. XV—XVII], *cerca de la villa, en una hermita, al suelo.*

Α Γ Ρ Ι Α Ι Σ Κ Μ Ν Δ ◊
/// √ Δ Ι Α Ι Μ √ ↑ √ Ρ Δ Ι
/// /// Π Δ < Δ Κ √ Ι Σ Υ Π Ε Ι Ρ

Petrus Valera [i. e. Trigueros, cf. proleg. c. II § 5] 7; inde Velazquez schedae Matrit. vol. 62 *Est.* 22, 100 et Faustinus Museat [1770] schedae Matrit. *Est.* 18, I n. 14.

XII* Caesaraugustae in museo Lastanosae olim, nunc Matriti aut in bibliotheca publica aut in museo archaeologico, onyx exhibens equitem hastatum ad sinistram et iuxta eum leonem (non tigridem) cum inscriptione

Ε
Λ
Ο Leo?

Descripsi a. 1861 et edidi C. II n. 4976, 15; Lastanosa museo p. 51 n. 76 (inde Erro *aljabeto de la lengua primitiva* [1806] p. 165 tab. 4, 3; Paluzic *paleografia* p. 83).

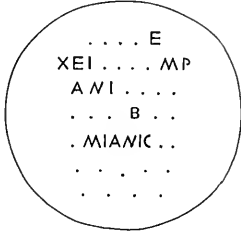
Fortasse aevi christiani. Erro legit ego, quod dicit Vasconum lingua esso *añr*.

XIII* *Cereca de Morvedro.*

⊃ ◦ ⑆ ⑆ × ⊃ ⊃ †

Petrus Valera n. 22 et *cartas de Franco* I 7. Cf. n. XI*.

XIV* *Santa Pola*, qui est portus Ilicitanus, frustum columnae rep. a. 1776 in effossionibus institutis a Iosepho Caamaño, *sargento mayor de Mallorca*; servabatur in castello de S^a Pola iussu ducis de *Arcois*; in superficie superiore scariphatum *L.omm.*

Lumières *inscriptions del reyno de Valencia* p. 86 tab. LIII 300 cui miserant Didacus de Cuesta et Leonardo [Leandro?] Soler canonicus *de Orihuela*; Anonymus Olisiponensis (cf. C. II p. 463); Conyngham *theatre of Saguntum* [1790] p. 45 et 46 n. 14.

Solus Anonymus litteras Latinas depinxit, reliqui elementa incerta, quae Conynghamio Ibericae, Lumiari ne litterae quidem esse visae sunt, sed liturae lapidis. Certum est titulum siquis omnino fuit Latinum esse, non Ibericum.

XIVa* Dianii.

Queda aún [c. a. 1550] *'una tabla de marmol muy fino con un letrero en lengua phenicia encima de un portal viejo de aquel tiempo hecho à manera de media luna de unas piedras pequenuelas como aquellos antiguos labraban'*.

Beuter *coronica general de España* lib. II cap. LIII (inde Chabas *historia de Denia* p. 77).

Portam fuisso originis Arabicae et inscriptionem non Phoeniciam sed Cuficam recte observavit Chabas.

XV* *Cardenosa* (leugas ab *Aeila* duas) rep. *en el sitio de las Cogotas*, nbi aper lapidens exstat Avilensibus similis, tabella ex lapide scissili, inscripta ita:

— III
 Π Ι Ι Ι Π Ι Π
 Ι V Π Π Ι Π Π Ι
 Χ Ι Ι Ι Ι V Ι Π Ι Π Π Ι
 † V † Π Ι Ι Ι Π Π
 X I M I I V Π

Andreas Garcí-Núñez misit academiae historicae Matritensi (cf. *boletín de la Academia* I 1877/79 p. 9).

Cf. n. XVI*. Subest titulus genuinus sive Latinus sive Ibericus sive Cuficus; sed nihil intellego.

XVI* *Cardenosa* prope Avilam, fragmentum ex terra cocta argillacea, formae singularis (*parcece resultante de la uníon de dos conos por sus bases*), cui inscriptae sunt lineae titulo similes haec:

± L ± I † † I I I H × W V † † I

Andreas Garcí-Núñez misit academiae historicae Matritensi (cf. *boletín de la Academia* I 1877/79 p. 9).

Genuini siquid subest, quod non negaverim, pessum dedit qui descripsit.

XVII* Numantiae (*Garray*), in operculo vasculi cretaeci rep. d. 1 m. Sept. a. 1803 in effossionibus institutis a societate oeconomica provinciae *de Soría*.

A << I ∩ < †

Erro *alfabeto de la lengua primitiva* p. 172 tab. 5, 2 (inde Paluzie *paleografía* p. 84; Berlanga *Hisp. anteromana* p. 247 qui damnat), cui misit Iosephus Gonzalo parochus *de Garray*.

Videtur inscriptio scariphata Latina male lecta. Erro legit *aleiuc*.

XVIII* *Jumilla*, fragmentum tegulae litteris Ibericis scriptum.

A T A † T T T . T
 I †

Lozano *Jumilla* (Murcia, 1800 fol.) p. 51.

Si omnino litterae sunt aut Latinae aut aliae, non intelleguntur.

XIX* In colle dicto *el Cerro de los Santos*, sito ab *Albatina* ad septentriones, ad orientem ab *Albocete*, ab *Almansa* leugas quattuor et a *Montalegre* unam versus meridiem, inter hunc vicum et *Yeda* oppidum, repertae sunt inde ab a. 1860 res antiquae variae, fragmenta operis tectonici, pavimenta tessellata, titulus unus Latine inscriptus (qui perit), caput columnae, signa duodeviginti partim integra, partim mutila. Effossiones deinde ibi institutae sunt a. 1871 quaestus causa a privatís atque inde in museum Matritense atque in manus variorum, Barnabae Merello, Michaelis Rodriguez Ferrer, Antonii Canovas del Castillo pervenerunt res permultae, inter quas aliquot manifesto

XIX* falsae. Inssu academiae historicae Matritensis effossiones continuatae sunt atque detectum aedificium templo simile, longum m. 20, latum m. 8, cum columnarum truncis duobus, in quo signa illa putantur collocata fuisse, quae cum multorum aliorum eiusdem generis signorum fragmentis, praesertim capitibus humanis, in declivitate collis orientali dicuntur iacuisse coaevata. In altero collis cacumine arcis vestigia pauca supersunt, sed in toto colle nihil amplius. Praeterea cuspides et enses aenei, sigilla quaedam aenea, fibulae, lucernae argillae, aetatis omnia illa Romanae reperta sunt.

Praeter monumenta vel Aegyptiaca vel litteris Aegyptiacis inscripta, quae omitto, et Latina atque Latino-Graeca Graecaque, quae alibi proposui (C. II 514*—522* inter suspecta), monumenta aliquot ibi reperta sunt et servantur in museo archaeologico Matritensi inscripta illa, ut videntur, litteris Ibericis. Ea hic composui (n. XIXa*—XL*), quamquam non nego inesse posse genuina quaedam.

Edidit et explicavit Ioh. de Deo de la Rada y Delgado *antigüedades del Cerro de los Santos*, cum Aureliani Fernandez Guerrae responso Matriti 1875 fol. pp. 180 cum tab. XXII et in *Museo español de antigüedades* VI 1875 p. 251 ss. (de quo libro iudicium tuli in ephemeride *Jenae Literaturzeitung* 1876 p. 217 ss.). Numeros adscripsi editionis prioris, quae cum altera prorsus consentit. Supplementum postea prodit ab eodem editum *nuevas esculturas del Cerro de los Santos* et. *adquiridas por el museo arqueológico nacional* ibid. VII 1876 p. 594—599 cum tab. I fig. 1—5. Continet signa quinque cum titulis Aegyptiis.

Nummi aenei duo dicuntur ibidem reperti esse. Editi sunt a Iosepho Biosca Mejía in libro inscripto *Album de la sociedad arqueológica Valenciana* et in *Memorial numismático español* III 1872-73 p. 208 tab. VI (inde Rada p. 75 tab. XIII 1); librum illum non vidi. Alter nummus continet in adversa parte caput Iovis, in aversa pastophorum cum inscriptione ΗΑΞΣΟΠΟΤΟΖ ΔΗΥΗΗΗΔΕ. Alter, quem Almansae servat Iosephus Galiano, in adversa exhibet Herculem tauro iacenti insidentem, quem domnit, et inscriptionem ΗΠΟΞΧΥΝΜΞΙΕ (πρρρρρρρρρρρρ) - AV IE - ΔΑΟΞ ΕΡΚΥ, in aversa sacrificium a mulieribus duabus oblatum cum inscriptione Α ΞΑΡ ΚΙΡΙ.

E Radae libro desumpsit Salvator Sanpere y Miguel, *contribucion al estudio de la religion de los Iberos, Revista de ciencias históricas* I 1880 p. 1—45.

Falsos esse titulos et Ibericos et Latinos in colle sanctorum repertos mecum putat Berlanga Hisp. anteromana p. 248 s. Repetivit et suo modo studuit explicare Minguez (a. 1883) p. 38—61, ubi epistolae nonnullae P. Caroli Lasalde de eis editae sunt. Cum ex textu, quem exhibet, novi nihil discatur, interpretatio vero omni ratione careat, singula non exscripsi. Exempli causa lectionem eius et interpretationem adnotavi ad C. II S n. 518*; Graecam putat linguam Ionicae dialecti.

XIX a* In cylindro lapideo, alto m. 0.19, diametri supra m. 0.08, infra 0.1.

I N Y N V
Δ Ρ Η V V O Γ
I Ψ Ϝ Λ Δ
Λ Λ Λ Ξ

Descripsi a. 1886. Rada p. 40 tab. XVIII 1 qui litteris Ibericis scriptam putat atque dedicatam 'infanti, domino acropolis, ab Artemidoro'.

Litterae mihi visae sunt Ibericas male imitari.

XX* In pectore statucae togati (n. 4) mutilae; fragmentum altum est m. 0.27, latum 0.38, litterae altae 0.022.

Μ Δ ΛΛ Π
Α Ο Ν

Descripsi et ectypum sumpsit. Rada p. 96 tab. XI 6, qui legit *sklaion*.

XXI* In pectore signi (n. 44), cuius pars tantum superest, litteris parvis, altis m. 0.0015, evanidis

Θ ∞ Λ υ λ λ υ γ υ Ϝ I
Π Ρ III ◊

Descripsi et ectypum sumpsit; apud Radam non memoratur.

Rada p. 80 adnotat post editam dissertationem suam sibi missas esse imagines inscriptionum novarum, quae e colle sanctorum Yeclam pervenissent. Earum una fortasse haec est in museum Matritense inlata.

XXII* Lapis ex cylindris tribus compositus, longus m. 0.25, supra mutilus (altus m. 0.15), in cuius plintho haec leguntur, litteris altis m. 0.032,

Ρ Ϝ Ο Ρ Η Ξ

Descripsi et ectypum sumpsit. Rada p. 47 tab. XVI 1, qui titulum dicit Ionicum esse et Avernalis Hecatae sacrum.

Elementum primum in lapide visum est Ψ esse, in ectypo Ρ.

XXIII* In anaglypho, in quo supra pendet aries (vellus aureum ordinis Burgundici novicii), infra sedet puerulus iuxta canerum et leonem, alto m. 0.33, lato 0.27; in plintho scriptum est litteris altis m. 0.025

I N Γ I O I V A'

Descripsi et ectypum sumpsit. Rada p. 87 tab. XVII 2, qui litteras dicit esse Ionicas et zodiaci signa indicari putat.

XXXVII* In plintho signi parvi hominis genuflexi, alti m. 0.19, quod celabatur a possessore, nunc est in museo.

Litterae Aegyptiacae quinque

Descripsi. Rada p. 37 tab. 16 ex eotypo, nam monumentum ipsum videre non potuit: qui legit *o m tmo neb Mai (amante del señor de la justicia)*.

XXXVIII* Cippus terminatus in caput muliebri cum corona radiata et rosa, infra quam scriptae sunt

litterae Aegyptiacae tres

Descripsi. Rada VII 1876 p. 594 tab. 11.

XXXIX* In fragmento signi virilis (alto m. 0.20), Aegyptiaci, in pectore.

Litterae Aegyptiacae quattuor

Descripsi. Rada VII 1876 p. 594 tab. 13.

XI* In fragmento parvo Aegyptiaco.

Litterae Aegyptiacae quattuor

Non vidi. Rada VII 1876 p. 594 tab. 13.

XII* Castulone, in lapide magno usurpato postea pro mola Val. A. 1782 frustra se quaesivisse testatur Bay.

B E X I
 C N K H M I B P T Y P I X
 O < < < 5 I A O K
 X P C T Y C O G O C I < C
 5 E Y C T Y P
 O N < B

Petrus Valera [i. e. Trigueros, v. n. XI*] 2; inde reliqui Velazquez sched. Matrit. vol. 38 et 62 *Est.* 22, 77 et 100; Bayer *viage* f. 62; Conyngham *theatre of Saqqantum* p. 43, 1 (inde Phillips p. 196, 19 sine suspitione); Erro *alfabeto de la lengua primitiva* p. 179 tab. 6; Paluzie *paleografia* p. 85.

Falsarius exprimere voluit θεῶν τιμῶν μνήνην τρυφῶν; reliqua sensu cassa; in fine ἀνθ(ήρ).

XLII* Castulone, reperta post eam quae praecedit (n. XII*), admodum mutila (*en post de esta se halló una otra muy horrida*).

C A K H P I C K N; 3 X I
 ... B E X P M P U K O C

Petrus Valera [i. e. Trigueros] 3; inde Velazquez sched. Matrit. vol. 38 et 62 *Est.* 22, 77 et 100; Erro *alfabeto de la lengua primitiva* p. 179 memorat tantum; reliqui omitunt.

XLIII* *En Trujillo.*

O Y J
 Y P X H T F J
 Y P G B

Rodriguez la Yettonia, *Boletín de la sociedad geográfica de Madrid* VII 1879 p. 219, qui putat Ibericam esse scriptam, ut ait. *'bustropfado'*. Sed est potius Latina male lecta aut omnino novicia (V. 3 1763?).

Inter fraudes montis sacri Iliberritani (vide C. II p. 286 s.) insunt etiam tituli aliquot Iberici (n. XLIV*—LIII*), quos e museo Iohannis Flores de Oddouz, qui finxerat, sibi exscripsit Iosephus Velazquez.

XLIV* In basi statuæ Cereris nudae.

A E J E
 . P . E
 D C S . V . P

Schedae Matrit. 35 *Est.* 22, 74.

XLV* *En marmol*; rep. a. 1754 *en el sitio llamado las Farceras detras del Convento de Carmelitas descalzas*.

E N E P . 7 A A W P
 A H Δ
 < O X B . 4 C

Schedae Matrit. 35, 38, 62 *Est.* 22, 74, 77, 100.

XLVI* *En marmol.*

P P J T 2 P : O O : N
 E X B A > T
 X P N I I Y

Schedae Matrit. 35, 38, 62 *Est.* 22, 74, 77, 100.

XLVII* *En marmol*; rep. a. 1752 *en la Alcazaba*.

. . . X P I I J A
 P . T E 3 . 7 . A

Schedae Matrit. 35 *Est.* 22, 74.

XLVIII* *En marmol.*

A O X W P J Y

Schedae Matrit. 35, 38, 62 *Est.* 22, 74, 77, 100.

XLIX* *Brasero de marmol*, extra in vaseulo

>7 / 0-0 1 7 ~ *

in collo, extra

Г Г М Э М Ф А С Δ К 1 4 S E

Schedae Matrit. 35 *Est.* 22, 74.

L* In protome Mercurii aenea, in plinthis quattuor lateribus

Ε Ρ Μ Η C | Δ Τ Τ | Θ | Ε Μ Π Ο Ρ

Schedae Matrit. 38 *Est.* 22, 77. Vocabula sunt Graeca.

LI* In vaseulo aeneo, supra:

Λ Ε Ν Ι Υ Θ Ε Δ Ε Λ Υ Ψ < Λ

infra:

Λ < Τ Α Υ Η Ρ Α

Schedae Matrit. 35 *Est.* 22, 74 ex imagine aeri incisa Iohannis Flores (Marin delin. Rivera sculp.).

LII* Vasculum aeneum (simile Castulonensi supra n. XL4), in margine extra

Δ Τ Η Ν Ι Α Ν Κ Κ Σ Υ Τ Κ Σ Ψ Ρ *

Schedae Matrit. 38 *Est.* 22, 77.

LIII* *Mital de una espada de bronze.*

. 37

ab altero latere:

Σ Ε < τ ↓ Δ . Ш ρ τ Ε Δ Φ Σ Π . 11 .

Schedae Matrit. 35 *Est.* 22, 74.

LIV* *En Porcuna, à la salida, en una piedra rota.*

Λ Λ ρ ρ Π
Λ Λ () V ⊕

Petrus Valera [i. e. Trigueros] 20; inde Velazquez schedae Matrit. vol. 38 et 62 *Est.* 22, 77, 100.

LV* Hispali.

V 4 I C I P I ⊕ eet.

Bayer *viage* f. 198 v. ex epistula Alexii Sanpere.

LVI* Hispali.

Α 4 Α ↑ Ε Π eet.

Bayer *viage* f. 198.

LVII* Hispali.

4 A I C P O I O E E eet.

Bayer *viage* f. 198.

LVIII* *Arenz de la Frontera.*

Quos olim cum Zobelio putabam titulos esse scriptis litteris Libyphoeniciis, iam reliquias esse credo inscriptionum Latinarum duarum. Unde ephidi C. II 5493, 5494.

LIX* *Triqueros, provincia de Huelva*, vaseulum argillaceum, in cuius ventre uno versu haec scripta sunt litteris prominentibus ter repetita et quartum ex parte dimidia:

R M E N V V E R M I C A C H O T D V H E D I C H E R B A

i. e. *ach got dake dich erbarren ucer mir[h]*

Erro *alfabeto de la lengua primitiva* [a. 1806] p. 185 tab. 7 (inde Paluzie paleografia p. 86 et ego *Triqueros und Fraweo* [v. prolegom. c. II adn. 58] Rhein. Mus. XVII 1862 p. 250; Perez Quintero *Beturia* p. 107.

Erro titulum ex lingua Vasconica explicavit, Quintero alii Gothicum, alii Celticum visum esse adnotat. Germanicum esse divinavit Josephus Antonius Conde in censura libri Errois, quam edidit sub nomine parochi de *Montaña Vascaica critica* etc. Matriti 1828 8., sed explicavi ego primus, tum ignarus, quod paene similiter antea iam legerat Lorichs *Recherches* p. 10; unde enotavit Berlanga *Hisp. antonomata* p. 64 adn. 7. Astigi apud Mariannam Casaubon vidi vaseulum prorsus simile, cui tituli illius loco inscripta sunt alphabeta aliquot. A Caroli V militibus Germanicis vel per saeculi XVI commercia videntur allata esse in Hispaniam.

LX* *Fenicia española, en una sartija que en un comercio tenia un retrato de mujer.*

ρ ρ 1 ρ 1 ρ 2 ρ ρ 0 0

س س ع ب د >>

compañía de un retrato a tu mujer

Faustinus Museat in lammina aeri incisam exhibet, quae inserta est exemplo libelli a comite de Lumiares scripti *Los ros Saguntinos* (v. proleg. p. XXIII et C. II p. 660); ex eius schedis Matritensibus non enotavi.

Cf. n. LX.

LXI* *En Malaga se halló un gran piedra, como de lantera de ara, o de peana de estatua, así:*

K Y T L K W
 T H T Y S Z
 F L O J S Z S H P Z L
 Y S V L O S X V L O T L
 L Y Z L O L S
 S X V T L X Y L O L S
 V Y Y Q S T V X
 L Y Q T Y

Cartas de Juan Fernandez Franco al Inquisidor Olican cet. 5 [i. e. Trigueros]; inde memoravi ego *Rhein. Mus.* XVII 1862 p. 266 [cf. proleg. c. II adu. 58]; edidit Berlanga *Hisp. anterom.* p. 399 n. 27, qui mecum damnavit. Defendit nuper Minguez [a. 1883, cf. proleg. c. II § 24] p. 64 s.

Linguae Phoeniciae periti, qui examinaverunt, sensu cassam pronuntiaverunt omnes.

LXII* *En Paimogo, en la raya de Portugal, al campo de Andevalo, piedra traída de alto del monte.*

A N D V B E T V I C
 A R V R D P E N D M I Z

Petrus Valera [i. e. Trigueros] 25; inde Velazquez schedae *Matrit.* vol. 38 et 62 *Est.* 22, 77 et 100; Iosephus Cevallos *Hispalensis* [1763] in schedis apud Franciscum Xaverium, deinde apud Antonium Delgado.

ADDENDA ET CORRIGENDA

Prolegomena

- Ad p. XII adnot. 47. Alvarus Campaner quam primum ediderat scriptionem a. 1857 (*Apuntes para la formacion* cet.), denuo edidit emendatam et auctam hoc titulo *Indicador manual de la Numismatica Española* (cum tabulis sex), Palma de Mallorca 1891/2 (pp. 576 cum supplemento) 16° (cf. *Fita bol. de la Acad.* XX 1892 p. 623 ss.). Addidi inde indicibus meis nomina aliquot civitatum, quae leguntur in nummis Wisigothicis.
- Ad p. XIV adnot. 47. Aloysius Heiss operi de nummis Wisigothicis addidit dissertationem de nummis Suevorum in Hispania censis, *essai sur le monnaïage des Suèves* (*Revue numismatique* III sér. vol. LX 1891 p. 146—164); unde tamen locorum nova nomina non ediscimus.

- Ad p. XX § 28. Catalogis nummorum Hispanicorum accessit interea collectionis Vidal splendide editus et ita inscriptus: *Catálogo de la colección de monedas y medallas de Manuel Vidal Quadras y Ramón de Barcelona*, vol. I (pp. XXIV 426) 4.

[Voll. III—IV continent nummos actatis recentioris, V tabulas.]

Qui praefatus est Arthurus Pedraza iure praedicat thesaurus inde ab a. 1835 usque ad hunc diem in collectione illa coacervatos. Enotavi infra pauca quae faciunt ad seriem nummorum antiquorum augendam.

Pars prima. Nummi.

- Ad p. 3 (I. Nummi Graeci antiquissimi).

Thesauris nummorum Graecorum in Hispania repertis tribus, quos indicavi, accessit quartus, qui Dianii prodiit a. 1891. Retulit de eo Rochus Chabas Dianiensis quondam nunc Valentinus in *Archivo* suo (Vol. V 1891 p. 59 ss.). Scilicet reperti sunt in monte *Monyó*, ubi fuit Dianium urbs vetusta, in vasculo argillaceo una cum patellis argenteis quattuor, linea argentea, fibula aerea nummi argentei septendecim, didrachmon Corinthium, tetradrachma Sicula Messanae Selinuntis singula Syracusarum tria, obolus Carthaginiensis Punicus, oboli sive obolorum partes Massilienses quattuor, Emporitani sex. Probantur hoc invento quae de nummorum Graecorum in Hispania usu supra exposita sunt atque illustrantur quae de vetusto inter Siciliam et Hispaniam commercio scriptores veteres tradunt.

- Ad p. 7 (Loca inventionis). Ad thesauros nummorum Ibericorum in provincia citeriore repertos accessit qui prodit a. 1887 prope *Quintana Redonda* vicium provinciae *de Soria*. Secundum ea quae adnotantur breviter *boletín de la Academia* XIII 1888 p. 342 (cf. XII 1887 p. 440) prodierunt ibi in pateris argenteis duabus nummi argentei Iberici mille et trecenti Celsithani, i. e. argenti Oscensis, omnes (n. 47); unde numero thesaurus hic superat antea repertos omnes.
- Ad p. 15 Rhode n. 3. Catalogus Vidal I n. 79 tab. 1, 2 drachmam Rhodiensem n. 3 a exhibet, cuius in adversa pone caput nymphae adiectum est monogramma ΔΨ, i. e. compositum ex litteris Δ et Ψ d t; nescio quo sensu.
- Ad p. 17 Emporiae n. 5 h 9. In inscriptione Iberica pro Z potius ζ ponenda erat; ut docebant exemplaria a Berlanga denuo examinata.
- Ad p. 22 Emporiae n. 5 Latini. Inter inscriptiones Latinas ante EMPORIT addendum erat EMPORIAE.
- Ad p. 23 *Untescen* n. 6 a. In inscriptione Iberica € altera in exemplaribus a Pujol examinatis et ipsa magis € fuisse visa est.
- Ad p. 29 *Krsa* et *Thruhruatn* n. 16. In subscriptione e Florezio non tab. LVIII 6, sed LVIII 5 scribendum est.
- Ad p. 30 *Auñescen* n. 18. In subscriptione emendandum Lorichs tab. XXVI 3—5 (pro 3—7) et Heiss p. 103 tab. V 1—4 (pro 105 tab. V 6—9).
- Ad p. 44 Saguntum n. 40. In victoriato vetusto Saguntino n. 40 b quae infra exstat inscriptio elementum secundum non tam P, quam ♀ vel ♀ videtur habere; ut observavit Pujol.
Catalogus Vidal I n. 940 tab. 4, 6 exhibet quadrantem aereum, ut videtur, a n. 40 u—w diversum. Cum concha et delphino solitis inscriptionem habet claram et perspicuam AA·NB, aliunde quantum scio nondum notam.
Exstat praeterea in eadem collectione nummus vel potius tessera plumbea dupondii similis n. 936^a tab. 4, 5^a, in qua cum concha Saguntina cernitur inscriptio non satis perspicua SAO..W... Tesseras similes edidi C. II n. 624 g 3—5.
- Ad p. 47 Gili n. 41. Nummi n. 41 b exemplar quod exhibet Catalogus Vidal I n. 298 tab. 2, 5 optime servatum inscriptionem habet breviam ita √Λ·; nam affirmat editor punctum perspicuum esse nec ortum ex √ evanida; id quod imago ex ectypo sumpta videtur comprobare.
- Ad p. 48 Saetabis n. 43. Quod nummos Saetabitanos hic collocandos duximus, quamquam oppidum conventui Carthaginiensi adscriptum erat a Romanis et multo magis versus meridiem situm quam Valentia, id cum minus intellegi viderem a geographiae veteris peritis, velut a Kiepert, hic denuo accuratius explicabo. Scilicet hae sunt causae, quae Zobelium moverunt ut Saetabim cum Sagunto coniungeret neque, ut Zobelium sequeretur: primum quod Sagunti nomen, ut videtur, in nummo uno Latine inscriptum est iuxta Saetabis Ibericum (n. 43 c); deinde quod semivictoriatus Saetabitanus exstat (n. 43 a), quamquam victoriatus, quem existitisse probabile est, nondum comparuit, similes autem nummi praeterea Sagunto tantum provenerunt; denique quod concha et delphinus typi Saguntini redeunt in Saetabitanis (n. 43 g k). Itaque cum Sagunto Saetabis videtur arte coniunctum fuisse et inter oppida vetustissima numerandum, quae nummos Ibericos emisissent, quamquam regionibus aliquantum dissitis.
- Ad p. 72 *Hilaeces* Voluce n. 75 *ihš* utrum oppidi nomen sit neque, incertum quidem est; ut dixi. Sed fortasse comparari potest *Soses* vicus provinciae Herdensis, unde prodit titulus Ibericus n. V.
- Ad p. 80 Nertobriga n. 87. Inter testimonia scriptorum veterum, quae attuli, casu omissum est vetustissimum Polybii XXXV 2, 1; ubi libri scripti errore *Νερούβουρα* habent.
- Ad p. 82 Segobriga n. 89. Prodit a. 1892 in *Cabeza del Griego* titulus sepulchralis servo ancillaeve sive liberti libertaeve, cuius nomen plene non exstat, *rei [publi]cae Segob[ri]gae[usium]* positus a [*amilia publica*]; edidit eum Fita *bol. de la Acad.* XXI 1892 p. 136. Sane inventum hoc nondum probat in *Cabeza del Griego* sitam fuisse Segobrigam, quod fuerunt qui antea iam coniecerant, non Ereaviam (v. n. 94); sed tamen augeat quodam modo vim argumentorum eorum, quae contra opinionem a nobis acceptam de situ Segobrigae olim prolatae sunt. Scilicet cum nulla omnino exstant testimonia veterum scriptorum, quae probent duas fuisse in Hispania Segobrigas inter tot urbes alias eognomines, sed unam tantum caput fuisse Celtiberiae et adscriptam conventui Carthaginiensi (nam errore indicatur supra p. 81 conventus Tarraconensis pro Carthaginiensi), necessario de *Segorle* hodierna, quae nomen vetustum per medium aevum servavit, sola erat cogitandum. Servum publicum Segobrigensium Ereavicae cura conservorum sepultum esse nihil habet in quo offendamus. Itaque quaestio diu agitata ne hoc quidem invento decernitur. Sed tamen fatendum est monumento illo invento momentum aliquod accedere scrupulis qui de collocazione illa nostra viris doctis, ut Kieperio, restabant.
- Ad p. 90 Ilici n. 98. Nummos Latinos Ilicitanos praeter auctores, quos nominavi, enumeravit plene et descripsit accurate Aurelianus Ibarra in libro inscripto *Ilici, su situación y antigüedades* (Alicante 1879, pp. II et 323 cum tabulis XXV fol.) p. 220 ss. tab. XXIV; quem merito laudavi C. II p. 937.

Ad p. 96 Tanusia n. 107. Exemplaria tria nummi Latini rari n. 107 *cd*, quae sola nota sunt, 1. Matritense a Florezio delectum, olim Gaditanum. 2. Cerverae et ipsum nunc Matritense. 3. Francisci Matthiae Gago quondam Hispalense, ea accuratissime mea causa denuo examinavit Berlanga et ectypa subministravit. Typi omnino eidem sunt, quamquam non ex eadem matrice cusi. Atque legitur clare

in n. 1 ϵ AVSIENS

in n. 2 TAVSIEN

in n. 3 ϵ AVSI

Unde apparet, quamquam elementum primum in n. 1 potest fuisse pars superior S litterae, tamen ubique legendum esse *Tamusiense*; non *Tanusiense*, ut reliqui auctores legerunt, nec *Samusiense*. In *Tamusia* igitur, non *Tanusia*, si recte cum *duñia* nomine Iberico componitur, mutata est *n* nasalis Iberica in *m* Romanam. Prorsus similiter *šegsanš* Ibericum n. 66 vidimus a Romanis in *Segisema* mutatum esse.

In adversa nummorum illorum trium pone caput non \mathcal{M} , sed Ψ clare, minus clare X distinguitur; unde probabile est litteras X Ψ ibi fuisse, easdem atque in nummo Iberico n. 107 *b*.

Ad p. 97 Toletum n. 110. Catalogus Vidal I n. 986 tab. 4. 8 assis *b* varietatem ineditam exhibet inscriptam in adversa ita, si modo recte legitur,

EXSC CALDVSCF

Potest nomen magistratus Latinum esse *Caldus C. f.*; D inverse posita est.

Ad p. 97 Segovia n. 111. Nummos Segovienses nuper composuit Carolus de Lecea y García in libello *estudio histórico acerca de la moneda de Segovia desde los Celtiberos hasta nuestros días*, Segoviae 1892 (pp. 60) 4°. Cf. *bol. de la Acad.* XX 1892 p. 633.

Ad p. 107 n. 120 3. Pro *enznar*, *enzne* scribendum est *ensnar*, *ensne*.

Ad p. 129 Hispalis n. 165. Catalogus Vidal I n. 930 tab. 4. 5 exhibet tesseram plumbeam non magnam inscriptam ROMVLA) (A A | C S. Videtur inedita esse. Cf. quae supra de tesseris adnotavi p. 213 ad p. 44.

Pars secunda. Inscriptiones.

Ad p. 170 n. XXXIV. Vocabulum paterae Segoviensis secundum (a 7—14) *thsoqose* fuit; *e* ultima excidit errore.

Ad p. 170 n. XXXV. In tabula Luzagensi v. 1 *areqratoš* quamquam recte sine dubio lectum est a Zobelio, tamen observandum elementum eius paenultimum in imagine X *l* esse, non * *k*. Sed puto caelatorem * dare voluisse. V. 2 vocabulum tertium initio magis \triangleright litteram habet quam P.

Ad p. 174 n. XXXVIII. Quod Zobelium secutus elementum paenultimum transcripsi per IX, dubitari potest an fuerit potius \mathcal{M} male formata.

Ad p. 175 n. XLI. Vasculum Castulonense denuo comparuit atque inlatum est in museum Parisinum (*Louvre*) cura Antonii Héron de Villefosse, qui de eo rettulit accuratissime, ut solet, adiecta epistula Aloysii Heiss in actis academiae Parisinae (*Comptes-rendus de l'Académie des Inscriptions* a. 1893 p. 403 ss.). Eiusdem officiosae liberalitati debeo ectypa vasculi gypsea duo, e quibus apparet imaginem, quam edidit Velazquez, fidelem esse. Scilicet litterae, altae illae m. 0.012 ad 0.014, tam sunt clare incisae, non punctum, sed lineis satis profundis, ut dubitatio locum habeat nulla. Inter K (6) et \checkmark (7) spatium est, sed interpunctio nulla. Neque quidquam deesse manifestum est.

Ad p. 188 n. LIX. LX. Retractavit Berlanga quae de inscriptionibus Phoeniciis vasculi Abderitani et gemmae Gaditanae exposuerat in libro inscripto *El nuevo bronce de Itálica* (Malacae 1891) p. 328 ss. et 335 s. addiditque utriusque imagines accuratissimas ibid. tab. IV n. 1 et 13. 14; quod doleo adnotare supra me oblitum esse. Ex imagine inscriptionis vasculi n. 14 apparet signum ante hastas quattuor paenultimum ∇ potius esse, non 4; reliqua conveniunt.

INDICES

I.

VOCABULA IBERICA

Vocabula minnorum et inscriptionum litteris Ibericis scripta scribuntur litteris cursivis

Vocabula de quorum initio et fine non satis constat uncis [] includuntur

Vocabula litteris Latinis scripta scribuntur litteris rectis

Vocabulis quae utrum Iberica sint neque incertum est adscribitur signum interrogationis ?

Litterae incertae uncis [] includuntur

Numeri nudi sunt inscriptionum Ibericarum

n. indicat nummos

p. indicat paginas prolegomenon

* indicat lectionem incertam

a. XLIV v. 2
acarece XIII^b 2
acnua p. LXXX
acoegntu n. 15^a
adkls n. 7
 [a] *doahmim* LVIII v. 1
adu . . . VII
aduniu XXII v. 2
aera? p. LXXX
aiau XXXVI
aicag XXII v. 4
 [aieccerai] LXII 1-9
aih [|||||g] [|||||] XLIII
aiqtegia XXXII v. 10
airieimth XXII v. 1
air-ildur-in n. 22
aiuis n. 40 v-z
aiunüiseac XXVI
 [agodoniu] LXII 41-48
alaun n. 32
alipol n. 96^a d
amia XLIX^f
amma p. LXXX
ampilua XLVI v. 12
an'ennatun LVI v. 3. 4
anesaaren XLIII
andlsldu VI
anucom LVII v. 6
aoshee? XIII^a 1
aparia p. LXXX
 [ap . . . nl. u? qh] LXXXIII^a 19-27
 [apišno] LXII 49-54
apitascus p. LXXX
apliq XIV
arapennis p. LXXX
aqth n. 120 1
aratqš n. 78
arcaliqš n. 90

ardu n. 8
arcedurg n. 23
areidlsq XXIV
arede VI
arede XXIII
are. de XXVI
aredk XLII a
areiqvads, areiqratqš,
areqrauls n. 79
areqratokš XXXV v. 1
arethq VII
arteco XXII v. 4
arimo XLVI v. 5
arimom XLVII v. 2. 3
arrungiae p. LXXXI
arsaqsoeyra n. 40 b
arsaks-hu n. 52
arsaqshu n. 67
arse n. 40 s-u aa-kk
arsecedr n. 40 b^f
arsesaccu n. 40 a
arsqdr n. 40 e-r
asthkiecaie XXII v. 2
astureo p. LXXXI
atnglaur VI
aua XLVI v. 7
aud n. 63
audunio XXXII v. 9
augš XXXV v. 2
auranikiecai XXII v. 1
auša in n. 18
aušescen n. 18
baeca? p. LXXXI
bag XLIV v. 3
balsa p. LXXXI
balux, balluca p. LXXXI
barea p. LXXXI
**bb* (Bulla?) n. 148

ḡṛṛṛṛṛṛṛṛṛṛ LV
 * *biloun* (Bailo) n. 145
 ḡṛṛṛṛṛ LV
bodilcos n. 120 22 f
cacale, hao L v. 1
 [cac. c. .?] LXXXIII a 1-6
caeilobricoi LVII v. 11
caelia p. LXXXI
caetra p. LXXXI
 [caqqrōt] XXXIV b 22-27
caih n. 24
caiseal n. 59
caisea n. 91
caizuriu n. 1202
calaqriqš n. 64 cf. 69. 71
calušecldr XXVIII
cantabrum? p. LXXXI
cantus? p. LXXXI
car XXXIX
caraues, caralus n. 71
 [carilh] VII
carique XXXV v. 5
carlaepraisom XLVI v. 3
carpea, carpqm n. 100. 102.
 103
cartacob n. 110
carul XXXV v. 1. 7
castlosaic XLV
cathlloq XXIV
 [catt[a] . . . cohqo] LXXXI 15-24
ccacatu n. 117
ccani XIII^b 1
cecei XXXV v. 1
ceciš XXXV v. 5 bis
cedmli n. 25
cei XIII^b 3
celdo p. LXXXI
[celdr] XVIII

celin n. 114
celse n. 33
celtamb n. 110
cene . . . L v. 3
cese, cesse n. 21
ceqs IX
coelouc. uo? LIV
 ḡṛṛṛṛṛṛṛṛṛṛ LV
citgršeni XXV
cu XII
cansuni, cnsnar, cnsuc n. 120.3
 [cohqo] LXXI 20-24
cosuneae LIII^b
compši XXXVIII
copl? n. 179
corrugus? p. LXXXI
crouceaimaca LVII v. 8
crougintoundigoe XLVIII
 v. 1-3
esthle, cēt [] n. 115. 128
euscolium? p. LXXXII
d . . . XIII^a 2
d . . . XXIII
 [d] cui XVI
daiemsu LVIII v. 1-4
 [dalakon] LXI 26-32
 [dloau-n] LXII 27-34
digoe XLVIII v. 3
diniu n. 99
dmamiu n. 86
dmusia n. 107
do? n. 30
doenti LVII v. 5
 [dotec] V
drae n. 120 4
dsznš n. 120 5
 [du] XIII^a 3
duisica XLII^a
 28

- dureta p. LXXXII
duriasu n. 60
cahr? XIII^d 1
ccariu XXII v. 2
[ceceon] LXXIV 31–35
ed-hn n. 53. 58. 67
edin n. 4. 6
edr n. 4
ei n. 4. 6. 10. 11. 12. 43
eildul... XXXI
[eildun] XXIII
einen XXXI^b
eiopci? XIII^a 2
[eitoigcatdga] XXXIV a 38–48
elasuchn XXXV v. 6
[eni] XXV
enu petanim XLVII v. 1. 2
empli... X
eoalaqš n. 80
[eocatgla] XXXIV a 58–64
eolio VIII
eosu XXII v. 2
[eqtiace] XXXIV a 1–6
equlee LVIII v. 3. 4
eqths n. 120⁶
erba XLVI v. 4
erca XXXV v. 3
ercanica n. 94
esailq, esailqš n. 120 7
esh n. 17
[e]tadom LVII v. 9. 10
ethrindu XXV
ethrthr n. 4
euom n. 188
euštūthlo n. 26
fiduenearum LIII a
gal LI
gal pr LII
gangadia? p. LXXXII
garosa? XLIV v. 1. 2
[gior[o].ni] LXXIV 36–43
gireki? n. 15^e
gli n. 41
glzn n. 120 10
goavecan XLI
goemina XLVII v. 1
[g]oinaio XXXII v. 7
[grsk] XXV
[gšh.] XIV
gthqs, gthlqš, gths n. 120 10
gurdus? p. LXXXII
h... XXXI^a
h.s.? LIIII^b
- hal.os* n. 133
hie? LIIII a
[heconi] LXIII 1–5
[hecp p[?]oi] LXIII 19–25
[he. .dutrav] XXXIV a 65–74
hesanersaco LXI 15–25
hilaucu, hilauces, hilauciqš,
hilauciqš n. 75
hlrtgrsk XXV
[hocnu] LXI 9–14
hre n. 29
hrššis n. 88
hsam? n. 120 22k
hsthucn n. 46
htlhaqm n. 104
htšcen n. 34
hzem? n. 61
iaca n. 48
ice XIII^a 4
icesanqm n. 93
icolonekn n. 115
iduma? p. LXXXII
icce n. 15^e
irhš n. 15^b
iesh n. 20
igl XIII^d 3
iki XIII^a 5
[ikqcuara] LXI 1–8
iš n. 91
išeacathn XXVI
išthgm XXII v. 3
ištlh n. 27
ištlh n. 26
išthsinicarse XXII v. 4
ilaca[?]qš n. 81
ilakqiaš XIX
ilacaldo n. 40 bb—dd
ilcatn XXXI^b
ilcatne XXVIII
ilcatude XXIX
ilecpuraies XXII v. 4
ilenk. XXX
[ilctithriqš] LXXIV 6–15
[il]drho XXXI^a
ilduqith n. 37
ilduqlšem XV
ildurh n. 44
ildur- in n. 22
ilorthur n. 120 13
ilt n. 6
ilthraca n. 119
ilthrhcn n. 120 12
[iltrauzni] IV
- iltrescen* n. 31
iltrel n. 30
iltrel-šalirūn n. 30^b
iltrel-arcdu n. 8
ilurir n. 128
imle n. 120 14
in XIIIe
indi XLVI v. 7. 8. 10. 13
XLVII v. 1. 2. 4
inein XXIII
ini XLVI v. 7
inoshad IX
inula? p. LXXXII
[iohuu] LXXI 1–6
ionun du XIII^a 3
**iptosau* (Iptaci?) n. 150
iqnuiciu XV
iqrkleš n. 40 bb
irasiha XXXV v. 2
irqk[o....] LXIV 7–16
iršones, iššones n. 54
išcotin XXXII v. 8
išidois XXVII
išku XIII^a 6
isqrkleš n. 8
išt n. 45
[ite]nde[a]ce XLVI v. 11
išthm XXII v. 2
iume [oci] L v. 2. 3
innomeirnarum XLIX a
inuo ueamuaearum LVI v. 1. 2
izkrathn n. 120 11
kduci XXII v. 2
ki XIII^a 9
kl n. 103, *kloišqm* n. 83
kliqhm n. 50
klšthn n. 47 cf. 48. 51
knqd n. 53. 54
kntau n. 53
[kricamouš] XXXIV a 15–22
kricarsense XXII v. 3
krkrhniu XXII v. 3
krnešqn n. 92
krsa n. 16
l. XLIV v. 3
la. XLIV v. 3
lacas n. 95
lagne-in n. 38
laišcen n. 19
laiqmūn LXIII 6–12
lamaticom LVII v. 7
lanca p. LXXXII
[laoš[u]i] XX
- laphl* n. 15^d
**lasc* (Lascuta?) n. 147
[lawr] VI
lawrh n. 42
lausia? p. LXXXII
ledišama n. 68
lehd 1
leiceica [p]š XLII a
[letsitei] LXXVI
lhuitšqš n. 69
liccarca XIII^a 7
lipaca XXXIX
lipaqš n. 55
lkemos XII
lncanik XLI
lops[a] XXXVII a
lšdil XXXVIII
l. šu n. 10
litšca [v].. š XLII b
luq n. 9
luin. XXX
[lurteker] XXXIV a 23–30
lutacei XXXV v. 2
lutaqš n. 82
mad.apliq XIV
man[o?]šaulerūn. XIV
marc. XLIV v. 3
mashmsa n. 28
meduainum n. 70
meirnarum XLIX a
mlaihanoe XXXV v. 4
molqš, molqm, molqš n. 120 15
[muecas] XXXIV b 28–33
muitie [as] XLVI v. 4. 5
muniamia XLIX f
nercildun XXIII
nerhucen (Narbo) n. 1. 2. 14
[nersaco] LXI 19–25
nersean XXVIII
nersnatn XXIX
nerpš n. 87
[u]idrslaoš[u]i XX
nimidi, niminid? LIII a
[nisaanen[i]d] LXII 10–19
nlah... n. 15^f
nskd XXXI b
nthzh..., *nthzh. luq* n. 120 16
[nucc] IV
nurim XLVI v. 10
nuruca XXXVI
[oahar] LXXII 1–5
**obac* (Oba) n. 142
oci L v. 3

oelihqš n. 56
 [o]ian XXV
 oieq n. 110
 olae n. 122
 oleš.... XXI
 oduc n. 96^bd
 orsau n. 73
 oter XXXIb
 pala, palacurna, palaga
 p. LXXXII
 paramus p. LXXXII
 [parth] LXI 52–56
 petravio LVII v. 9
 p[pl]is n. 85
 [pona[te]koin] LXXXII 11–20
 porcomiouse LVII v. 10
 pr LII
 praisom XLVI v. 3
 praeso'ndo XLVI v. 5. 6
 p[ri]caitu n. 11
 prhsam (praef.?) n. 120 22k
 p[ri]ulee LVIII v. 2
 pulaqš n. 40 ecdd
 purpen n. 2
 [qecatque] XXXIV a 31–37
 [qedthe] LXI 47–51
 [qerol] LXXIV 1–5
 [q[!]]oaal|r... LXXI 25–31
 qnkut n. 93
 quthiqm n. 103
 quthrpa n. 100
 qrtea XXXV v. 2. 7 XXXIX
 qrtecan XXXV v. 6
 qšhiu XXII v. 3
 [qucucue] XXXIV b 15–21
 quo. oqih. mii XLIX e
 reaicoi LVII v. 9
 p[ro]soy LV
 reburrus? p. LXXXII. CXVII
 rhdurqn n. 105
 rnuuaqi, rnuuqi n. 120 17
 rurse[ai]co XLVI v. 11
 š....i.... XVII
 s...n. XXXI b
 [š. sthmqati] XXXIV a 49–57
 ša XXXV v. 7
 sacaiscer n. 118
 [sacarilk] VII
 šaitp n. 43
 salduie n. 35
 saliuca? p. LXXXIII

salpuga? p. LXXXIII
 šamala n. 106
 sarna p. LXXXIII
 [[saro]nach[konti?]] LXVII a
 [saronahkonthi] LXIV 17–23
 LXIX 5–19
 [[sar]onahko[uthi]] LXVI
 1–6
 [saulein] XIV
 [sauoni] LXII 35–40
 šdn XXXV v. 6
 še n. 80 š n. 81
 [[s]easa[h]kpu] LXV 6–14
 socias XLVI v. 4
 sega-hn n. 49
 segsamš n. 66
 segutilum? p. LXXXIII
 šelhuenc n. 12
 šeqpries n. 89
 šeqpriris XL
 šeqtas n. 95
 šere[g]e[a]. XXVII
 šerqa n. 13
 sesars n. 51
 šethisa n. 101
 šethiscen n. 103
 šh XXXV v. 3
 [šho[e]a] LXXXII 6–10
 šhš n. 75. 79
 šhsinpuru XXII v. 2
 šhsim II
 si XIII^a 8
 šicdum XXIII
 *šidon bbl (Asido?) n. 148
 sierouciat XLIV v. 5
 sinektu XXII v. 1
 singeie[u]o ini XLVI v. 6
 sintamo XLVII v. 5
 sintamo m XLVII v. 3. 4
 sisip, sisippo n. 127
 sisireu-prhsami n. 120 22k
 šiuqlai n. 120 18
 šli XIII^a 10
 šlotec V
 soceed n. 118
 [so[th]] LXIX 20–22
 [sodama] LXI 41–46
 [spa'ap...] LXXXIIIa 16–20
 [span[?]dac] LXII 20–27
 šoš n. 21f
 sršš VIII

[stheica...t...ca] XXXIV b
 1–14
 [sug...sisa] LXV 15–22
 t XLIII a
 talutaiuna p. LXXXIII
 tarboum LVI v. 3
 taseonium? p. LXXXIII
 teerseks XXXV v. 3
 tdum n. 109
 teucaecom XLVI v. 9
 teueom XLVII v. 4
 thees XXXV v. 7
 [thhiara] LXIV 1–6
 *thieldo v. cello
 thinen XXXI^a
 [th[hi]ra] LXV 1–5
 [thiracaca] LXI 33–40
 thitagš n. 62
 thihreigš XXXV v. 8
 thlu.a XXXV
 [thlrdue] LXXXIV 26–30
 [thohino] LXIII 13–15
 thraqm n. 108
 thrathruatn n. 16
 [thotqose] XXXIV a 7–14
 thšš LVIII v. 1—4
 [ti...] LXXXIII b
 [tiraparsai] LXXXIV 16–25
 tkri n. 7
 trshs n. 57
 ttagaš n. 76
 touda XLVIII v. 2
 tušš n. 14
 u.eu.š XLII c
 uaraqš n. 63
 uardus n. 84
 ucasumie XXXII v. 6
 *uci... sait (Turris Regina)
 n. 149
 ue, ne bag XLIV v. 2
 ueamnicori LVII v. 4
 ueamuacaram LVI v. 2
 uea un XLVI v. 7. 8
 [u]edaga'rom XLVI v. 8. 9
 ueisui XXXV v. 4
 uela XXXV v. 3
 *ueszu (Vesci?) n. 152
 uirkuas n. 72
 viriaie? p. LXXXIII
 uiaiqrthn. uiaiqrth n. 120 20
 uiaqlai n. 120 19

[ukšoön] LXIX 1–7
 ulatti? n. 120 22f
 [ulkoethor] LXXI 7–14
 ulththraicase XXII v. 3
 un XLIX c d
 uniuauin XLIV v. 2
 uniminit XLIV v. 4
 unng LI
 un—ng XLIX b
 untescen n. 4. 6. 7. 8. 9. 13
 untqa n. 15²
 uo? LIV
 urcecerere XXII v. 1
 urcil, urcilu n. 120 21
 urium p. LXXXIII
 urkekn n. 116
 uš areailiqš n. 90
 ušamus n. 74 cf. 90
 uscerth n. 36
 uthqthš n. 120 22
 uzaniath n. 55
 zdthš n. 120 s
 zicai n. 120 9
 [zigyeci] XXXIV a 75–81
 [z]irtains XXII v. 1

Vocabula mutilla

[.]a[do]nonena] LXXXII
 21—30
 ..[ce]td XXXII v. 3
 [.]cise...iri... XXIV
 ..equ...? LXVII b
 [..duthoc...] LXX 1–5
 ...en XXXII v. 2
 ...guthn XXXII v. 1
 ...oca XXXVII b
 ...eriri XXVII
 ...v XXXII v. 11
 ..ineatuhn L v. 4
 ...ls. XXX
 [.]n XXIV
 [uthll???.o? spa] LXXXIII a
 7–18
 [..ceidh...] LXXXV 5–10
 ..omn.gsh. XIV
 [..oni...] LXXXV 11–15
 [o]š XXIV
 ...ues[.]dot XXXII v. 4
 ..ulri[o]u. XXXII v. 5

II.

NOMINA GEOGRAPHICA

Adscripti testimonia quatenus fieri potuit omnia. Editiones scriptorum veterum, quibus usus sum, scito esse novissimas: singulas non enumero. C. indicat Corporis inscriptionum Latinarum vol. II (cum supplemento); reliqua volumina indicantur additis numeris voluminum (C. III cet.). Avieni nomen simplex indicat oram maritimam; it. itinerarium Antonini, it. Vicar. itineraria quattuor vasculorum Apollinarium Vicarelli reperta C. XI 3281—84. Geographos Latinos minores ex Riesii editione adscripti (R.). Alia compendia hic illic usurpata explicatione non indigent. *Asterisco notantur nomina non omni ex parte certae scriptiois. K vide sub C, Graeca at sub *ae, eo* sub *u, v* sub *u*. Nomina Iberica ex indice I repetita scripta sunt litteris inclinatis.

I. Nomina Iberica Hispaniae

a. Fluvii (lacus cet.)

**Ἀδεῖα* opp. Ptol. II 6, 63 cf. *Udiva* fl. Plin. III 20
ad *Adrum* (inter *Eboram* et *Emeritam*) it. p. 418, 2 **Aturnea* Rav. p. 314, 9
Aeminus fl. et opp. Plin. IV 113. 115
Aesuris? v. *Ἀέσουρος*
Alba (prope *Emporias*) Plin. III 22
Alebus Avien. v. 466
**Ameucanus* fons C. 5084
Anas Avien. v. 266 (emend. Müllenh.) *Polylyb.* XXXIV 9, 12 *Florus* II 10, 7 (apud *Liv. deest*) *Strabo* III 1.6.9. 2, 3. 11. 3.5. 4, 12 XVII 3, 25 *Mela* III 3 *Plin.* III 6 cet. *Marcian.* II 13 *Ptol.* II 4, 2. 5, 1. 2 it. p. 431, 8 *dimens.* p. 13, 9 *div.* p. 16, 3 R.
Anystus Avien. v. 547
Areva Plin. III 27
Arnum (*Larnum vulg.*) Plin. III 22
Astura Flor. II 33, 54 *Oros.* VI 21, 9 *Isid.* orig. IX 2, 12
Aturia *Vascon.* *Mela* III 15
Avo *Mela* III 10 *Ἀῶς* *Ptol.* II 6, 1
Βαλιών fl. et opp. (ubi *vide*) *Ptol.* II 4, 5 *Βαλιών* *Marcian.* II 9
Βελιών v. *Ἀγῖθης*
Βαῖνις v. *Minius*
Baetis. *Βαῖτις* *Hecataeus* apud *Steph.* s. v. (= *Πέρολη;* *Certis* *Liv.* XVIII 22, 1) *Strabo* III 1, 6. 9. 2, 3. 11. 4, 12. 5, 9 XVII 3, 25 *Pausan.* VI 19, 3 *Marcian.* II 9 *Ptol.* I 12, 10. 14, 7 II 4, 4 *Rav.* p. 321, 5 *Eustath.* ad *Dionys.* perieg. v. 337 — *Polyb.* XXXIV 9, 12 *Liv.* (*Baetis*) XXVIII 16, 2 *Plut.* *Cato mai.* 10 (c. *Polyb.*) *Sertor.* 8 *bell.* *Alex.* 59, 3. 60, 2. 5 *bell.* *Hisp.* 5, 1. 36, 3 *Appian.* *Hisp.* (*Βαῖτις*) 72 [75] 73 [71] —

Mela III 5 *Plin.* II 219 III 7. 9 cet. *Solin.* 23, 8 *Mart. Cap.* VIII 876 *Vib. Sequester* p. 147. 11 *Inf. Honor.* p. 36 B 1 *cosmogr. Aeth. (Betis)* p. 81, 9 R. — *Lucan.* II 589 *Seneca Med.* 726 *Sil.* III 405 XII 687 XIII 676 XV 750 XVI 1286 XVII 638 *Martial.* VII 22. 4 VIII 28, 6 IX 61, 2 XII 98 — *miliarii viae Augustae* C. 4701. 4703 — 17. 6208 *Genius Baetis* C. 1163
Baetulo fl. et opp. *Mela* II 90
Βαζοζήσολα fl. et opp. *Ptol.* II 4, 7
**Bellunte* fl.? *Cantabr.* *Mela* III 15
Besilus Avien. v. 320
Bibesia (Bibey?) *Rav.* p. 321, 17 cf. *Bibali*
Birbilis fl. et opp. *Iustin.* XLIV 3, 8
Callipolis (Barcino) Avien. v. 515
Καλίπολις *Lusit. Marcian.* II 13 *Καλλίπολις* *ostia* *Ptol.* II 5, 2
Celadus Callaec. *Mela* III 10
Certis v. *Baetis*
Cilbus Avien. v. 320 cf. *Cilpo* opp.
Cinga *Caes. b. c.* I 48, 3
Congedi vadum *Martial.* I 49, 9
Cuda, Lanciensis Transcudani C. 760 *Transcudanus* C. 5261
**Decium* *Mela* III 15
*Deva, *Devales* *Mela* III 15 *Δηρόζα* *Ptol.* II 6, 8
Doreenna *Martial.* I 49, 17
Δούροσις *Strabo* III 3, 2. 6. 4, 12 *Durius* *Mela* III 8 *Sil.* I 234 *Plin.* IV 112 *Florus* I 34, 2 *Inf. Honor.* p. 36, 2 R.
Δόριος *Marcian.* II 13 *Appian.* *Hisp.* 55. 73 [71] 74 [72] 91 *Ptol.* II 5, 1. 3; 6, 1
Δόριος *Dio* XXXVII 52

**Clerum (Durium)* *Rav.* p. 321, 10
Etrephea palus Avien. v. 244
**Hade (ignotus)* *Rav.* p. 321, 20
**Ἰβήρη* *Herodot.* ap. *Steph.* s. v. *Ἰβηρία* *Apollod. Athen.* *ibid.* *Pol.* II 13, 7 III 6, 2 cet. — 97, 5 IV 28, 1 V 1, 3 X 35, 1 XI 32, 1 *Strabo* III 3, 8. 4, 6. 10. 12. 20. 5, 9 *Ptol.* II 6, 16 *Appian.* *Hisp.* 7. 10. 41. 42 b. *Hann.* 2. 3. 6 *Pun.* 6 b. *civ.* I 111 *Dio* XLI 22 XLII 16 *Eustath.* ad *Diog. perieg.* v. 281
Hiberus Avien. v. 472 *Cato orig.* VII p. 28, 4 *Jord. Caes. b. c.* I 61, 4. 62, 3. 63, 2. 65, 4. 68. 1. 3. 69, 4. 72. 5 b. *Alex.* 64, 5 *Liv.* XXI 2, 7 XXII 19, 5ss. *fragm.* I. XCI *Mela* II 90 *Plin.* III 21. 24 IV 110 XXXVII 150 *Solin.* 23, 8 *Flor.* I 33, 7. 15 *Cl. Marius Victor Alethias* II 447 *Sid. Apoll. c.* v 286 *Iul. Honor.* p. 33, 7. 37, 2 *cosmogr. Aeth.* p. 81, 12. 37 *Vib. Sequester* p. 148, 24 R. *Horat. sat.* II 8, 46 *Lucan.* IV 23. 235 VII 15 X 476 *Sil.* 1480. 643 II 449 cet. *Anson. urbes* 18, 5 (cf. 19, 6) *Prud.* *contra Symm.* II 605
Hiberum flumen *Caes. b. c.* I 60, 2. 61. 4. 73, 1
Hibero *cosmogr. Aeth.* p. 78, 20 R.
Iberus *Rav.* p. 321, 12
Iherda fl.? *Vib. Sequester* p. 149, 13 R. v. *oppida*
Lacros? *Callaec.* *Mela* III 10
Larensis rivus C. 4125
**Larnum* v. *Arnum*
Ἀγῖθης *Strabo* III 3, 4 (*Βαλιών* et *Ἀμαία*) *Appian.* *Hisp.* 73 [71] *Oblivionis* fl. *Sallust. hist.* I 76 D. *Liv. eplib.* LV *Florus* I 33, 12 *Plin.* III 115

Αέσυρος Hecataeus apud Steph. s. v.
 *Libyca (Limia? Ivia?) Mela III 13
 Λιμαία (= Αἰθίης) Strabo III 3, 4
 Plin. III 115
 Limia (*Millia) Mela III 10 Plin. III
 112
 Λίμιος Ptol. II 6, 1
 Lupianae nymphae C. 6289
 *Luxia prope Ossonobam Plin. III 7
 Maenuba fl. et opp. Plin. III 8
 *Magrada Cantabr. Mela III 15
 *Maius prope Subur Mela II 90
 *Mearus (Naris) Mela III 13
 Μέαρος Ptol. II 6, 4
 Μέλωσος Strabo III 4, 20
 *Ναῖλος Ptol. II 6, 5 cf. Nelo
 Μίνιος (v. Βαίνις) Strabo III 3, 4 Mela
 III 10 Plin. IV 112 Appian. Hisp. 74
 [72] (Νίμιος) Ptol. II 6, 1 Rav. p. 321,
 21 (Mimua) Minio Iul. Honor. p. 37, 1
 cosmogr. Aeth. p. 81, 11. 34 R.
 Μούνας Strabo III 3, 4
 Munda Mela III 8 Plin. IV 115
 Μόνδα Marcian. II 13 Ptol. II 5, 3
 Naccararum palus Avien. v. 492
 *Namnasa Mela III 15
 Naris Mela III 13 cf. Mearus
 ponte *Nartiae Rav. p. 321, 4 =
 *Marciae it. p. 430, 7
 Navialbio Plin. IV 111
 Ναζικλαουίων Ptol. II 6, 4
 Navia fl. et dea C. 2378. 2601
 Νάβιος Ptol. II 6, 4 Nabum Rav.
 p. 321, 19
 Nelo Plin. IV 111 cf. Melsus
 Νερούα Ptol. II 6, 7
 Nebis Mela III 10 cf. Nebisoci C. II
 p. 902
 Νήβις Ptol. II 6, 1
 ponte Neviae it. p. 425, 7. 430, 10
 ponte *Abei (Neviae) Rav. p. 321, 2
 Nutha prope Bilbilim Martial. I 49. 18
 Ούζα Ptol. II 6, 2 cf. Ulla
 Pallantia Edetan. Ptol. II 6, 15
 Πέρκλις v. Baetis
 Perusiae lacus apud Bilbilim Martial. IV
 55, 21
 Acer prope Valentiam Avien. v. 504
 Artabrum promunt. v. Artabri in Ind. II 1
 Argium promunt. Avien. v. 160. 172 cf.
 Ορούιον

Pisoraea C. 4883. 4884. 4888
 *Υσσόρονα Ptol. II 6. 51
 Rav. p. 312, 19 (Piraseon) 318. 13
 (Pistoraea)
 Saginiesis fons C. 5726=2699
 Σαίταρις fl. et opp. Ptol. II 6, 14 cf. So-
 robis
 Σαλλορόζα fl. et opp. Baetic. Ptol. II 4, 7
 *Sallia Astor. Mela III 14
 Salo Martial. I 49, 12 IV 55, 15 X 20, 1
 XII 21, 7 XIV 33. 2
 Σαμβόρονα prop. Emporias Ptol. II 6. 19
 *Samus Rav. p. 321, 16
 Sars Callae. Mela III 11
 Sauga Cantabriae Plin. IV 111
 *Sauso? Mela III 15
 *Saunium Asturiae Mela III 15
 Sicanus Avien. v. 480 (cf. Thuc. VI 21)
 Sil. XIV 34
 Sioris Caes. b. c. 140 cet. Florus II 13,
 26 Plin. III 24 Silius I 632 Vih. Se-
 quester p. 151, 14 R.
 Σίκορις Appian. b. c. II 42 Dio XLI 20
 Singilis Plin. III 10 cet.
 Sicilense flumen b. Alex. 57. 6
 Singilius Iul. Honor. p. 36, 1 R.
 *Sonans fl.? Mela III 15 cf. Oearso opp.
 Sordus amnis Avien. v. 574
 Sorobis (Sactabis?) Mela II 92
 Subi Plin. III 21
 Suero Sallust. epist. Pompei 5 Liv. XXVIII
 24, 5 Flor. II 10, 7 Sil. III 372 Isid.
 de nat. rer. (ventus Sacronensis)
 37, 5
 Σούκρον Strabo III 4, 6 Plut. Sertor.
 19 Pomp. 19 Ptol. II 6, 4
 Sucrone it. Vicar. Sacronem it.
 p. 400, 4 portum Sucrone Rav. p. 304, 7.
 342, 15
 Tader Plin. III 19 Theodorus Avien. v.
 546 Mirab. ausc. ἐν Ἰβηρίᾳ ἡ καλοῦ-
 μενος Θεόδωρος ποταμὸς 46
 Τάξερ Ptol. II 6, 14
 Τάγιος (cf. Chrysus Avien.) Polyb. III 14,
 5 Tagus Sallust. hist. fr. inc. 71 D.
 Liv. XXI 5, 8 Iustin. XLIV 8, 1 Strabo
 II 4. 4 III 1, 6. 2, 3. 3, 1. 3. 4. 5, 4. 12
 b. Montes (promunturia cet.)
 Αἰάρον ἄχρον Ptol. II 6, 1
 Barbetium iugum Avien. v. 425
 Caia v. Caius
 Cassa chersonnesus (cassa?) Avien. v. 491

Mela III 8 Plin. III 19 IV 115 Solin.
 23. 6 Lucan. VII 755 Sil. I 234 II 404
 XVII 286. 450. 560 Auson. epist. 28.
 68 Martial. I 49. 15 IV 55. 2 V 19, 2
 VII 86. 5. 88, 7 VIII 78. 6 X 16. 4.
 65, 4. 78, 12. 96, 3 XII 3. 3 Marcian.
 II 13 Flor. I 33. 15 Appian. Hisp. 51.
 57. 64. 73 [71] Ptol. II 5. 3 Rav.
 p. 321, 14 Martian. Cap. VI 628 VIII
 876 Iul. Honor. p. 36, 2 cosmogr. Aeth.
 p. 81, 10. 32 R.
 Ταγώνος (Tagus?) Plut. Sert. 17
 Tamaris Mela III 11
 Tamarici fontes Plin. XXXI 23
 Ταμάρια Ptol. II 6, 2
 Tartesus Avien. v. 225. 284
 Ταρτηρός Dionys. perieg. v. 337
 (Priscian. perieg. v. 335)
 Ταρτηρπός (= Baetis) Stesichor.
 fragm. 5 ap. Strab. III 2, 11. 12 (Steph.
 s. v.) Aristot. meteorol. I 13, 350^b 2
 Mirab. ausc. 135 Paus. (Ταρτηρπός)
 VI 19, 3 Orph. Argonaut. v. 1248
 Ticiis prope Rhodam Mela II 84. 89
 Ticer Plin. III 22
 Toni stagnum Avien. v. 544
 Tuetonissa rivus prope Bilbilim Martial.
 IV 55. 22
 Tuleis prope Tarraconem Mela II 90
 Turgouti lacus prope Bilbilim Martial. IV
 55. 21
 Tyrius Avien. v. 482
 Turia Sallust. epist. Pompei 5 hist.
 II 18 D. Mela II 92 Vih. Sequester
 p. 151, 19
 Turium Plin. III 20
 Τούζια Ptol. II 6, 15
 Ούζαρούα Lusit. Strabo III 3, 4 Ούζαρούα
 Ptol. II 5, 3
 Vagia Plin. IV 113
 Ούάκις Marcian. II 13, 14
 Ullia (Udubavulz. prop. Saguntum Plin.
 III 20 cf. Αἰεζία
 Ulla Callae. Mela III 10
 Urium Baetic. Plin. III 7
 Ούριον Ptol. II 4, 10 Uria Rav.
 p. 317, 16
 Cassius mons (unde cassiterum Avien.
 v. 259)
 Celebanticum iugum Avien. v. 525
 Celticum promunt. Mela III 12 Plin. IV 114

Cepresicum iugum Avien. v. 182
 Chaunus Liv. XL 50, 2 cf. Gaius
 Corense (s. Curense) litus Baetic. Plin.
 III 7
 Κώρον ἄκρον Callaec. Ptol. II 6, 4
 Crabrasiae iugum Avien. v. 489
 Κραβασία Pectaeus apud Steph.
 s. v.
 Cuneus promunt. Plin. IV 116 cf. Cy-
 netes
 Derectius (mons et deus) C. 5809
 Ἐδουλίον ὄρος Ptol. II 6, 20
 Gaius mons Martial. I 49, 5 IV 55, 2
 Caia mons iuxta Pyrenaeum ubi nas-
 citur Durius Iul. Honor. p. 36 B 4 R.
 cf. Chaunus
 Herminius mons b. Alex. 48. 4
 Ἐρμίνιον ὄρος Dio XXXVII 52
 Ἰδουβέδα ὄρος Strabo III 4, 10 Ptol. II
 6, 20
 Ἰλλίπυλλα ὄρος (cf. opp.) Ptol. II 4, 12
 Ladicus (Iovis et mons) C. 2525
 Malodes mons Avien. v. 535
 Medullus mons Florus II 33, 50
 Νέριον ἄκρα s. ἀκρωτηρίων Strabo III 1, 3.
 3, 5 Marcian. II 17 Ptol. II 6, 2, 21
 Οἰασπῶ ἄκρον Πυργήνης Ptol. II 6, 10 VII
 1, 4 cf. Oearso opp.
 Ὀροσπέδα ὄρος Strabo III 4, 10

Ὀροσπέδα ὄρος Ptol. II 6, 20
 Πυργήνη(Pyrene)Avien. v. 472. 533. 555.
 558. 562 Herod. II 33 Aristot. meteor.
 I 13 Polyb. III 35, 2 X 39, 3 XXXIV
 7, 3 ss. 10, 1 (Eratosth.) Strabo II 5, 15.
 27 III 1. 3. 4. 7. 9. 10. 19 VI 1. 1. 2,
 6. 5, 1 Plut. Camill. 15 Sertor. 7. 15.
 18 Agathem. III 9 Eustath. ad Dionys.
 perieg. v. 288. 338 Ptol. II 6, 11 VIII
 20, 34 Steph. s. v. Crinagoras epigr.
 Anthol. Palat. IX 419 Plin. III 8 —
 Tibull. I 7, 9 Lucan. I 689 (cf. IV 83)
 Sil. I 353. 487. 643. 699 et passim
 Auson. urbes 18, 5 epist. 27. 87
 τὰ Πυργήνια ὄρη Polyb. III 35, 7.
 37, 9. 39, 4. 40, 1. 41, 6 X 40, 11 Dio-
 dor. V 32. 1. 35, 1. 3 ὄρη Πυργήνια
 Crinagoras epigr. Anthol. Pal. IX 283
 Strabo II 1, 11 III 4. 7. 10 IV 1, 1. 3
 Marcian. II 6 Eustath. ad Dionys. l. s. s.
 Ptol. I 15, 2 Procop. bell. Goth. I 12 —
 Pyrenaeus Sallust. epist. Pompei 5
 Liv. XXI 24, 1 XXVI 19, 11 XXXIV 8, 5
 Mela II 74. 81. 84. 89 III 20, 21
 Seneca nat. q. I prol. 8 dial. XI [XII]
 7, 2 Plin. II 244 III 6. 22. 29. 32 IV
 105 108—118 VI 96 XVI 71 XXXI
 4 XXXVII 15. 37 Tacit. hist. I 23 Iul.
 Honor. p. 34. 1. 37, 1 Vib. Sequester

p. 156. 28R. Auson. epist. 28, 69.
 29, 51. 31, 203
 Pyrenaeus saltus Caes. b. c. III 19, 2
 Pyrenaeisaltus I 37. I Liv. XXI 28, 2. 4
 Pyrenaeum iugum Mela III 15
 Pyrenaei montes Caes. b. G. I 1, 7
 Liv. XXI 23, 2 Plin. III 30
 Pyrenaei div. p. 15, 5 Iul. Honor.
 p. 37, 2 R.
 in [summo]Pyrenaeo it. Vicar. summo
 (imo) Pyreneo it. p. 452, 9. 455, 7. 8
 Pyreneum Rav. p. 341, 9
 Sellus Avien v. 507
 Silurus Avien. v. 433
 Solorius mons Plin. III 6
 Salurus (ubi oritur Singillius fl.) Iul.
 Honor. p. 36 B 1 R.
 Sordicenus caespes Avien. v. 557. 568
 Tagrus Lusit. Varro r. r. II I, 19
 Τενέβριον ἄκρον, Τενέβριος λιμὴν Per-
 cavon. Ptol. II 6, 16
 Τενέβριον ἀκρωτηρίων καὶ κόμη
 Τενεβρία Ἰβηρίας Steph. Byz. cf.
 Latin.
 Tononita rupis Avien. v. 545
 Traete iugum Avien. v. 452
 Vadavero Martial. I 49, 6
 Vindius Flor. II 33, 49
 Ὀδεδίον ὄρος Ptol. II 6, 20

c. Populi et oppida

Abbioicum gens C. 6295
 Abelterio it. p. 419, 1
 Abelterion Rav. p. 316, 6
 Ablaidacorum gens C. 5731 = 2710
 Abilicorum gens C. 2698
 Abliqum C. 2817 5783
 apliq XIV
 Abolbrica v. Avobriga
 Ἄβρωλα Ptol. II 6, 60
 Alba (l. Abia) it. p. 404, 7
 Aeatucci it. p. 402, 2 cf. Tuatuci
 Acci Plin. III 25 Ptol. II 6, 60 it. p. 402, 1.
 404, 6 Nummi n. 113
 Acci, Aci Heiss *monn. wis.* p. 43
 Accis C. 3391. 3393. 3394
 Accitani Macrob. (e Varrone?) sat. I
 19, 5
 Acecium gens C. 865
 Aeci(um) C. 5784
 Achale insula (Phoen.?) Avien. v. 184

Acinipo Plin. III 14 C. 1350 1351 Num-
 mi n. 140
 Acinippo C. 1347^{add.}
 Ἀκινιπῶ Ptol. II 4, 11
 Ἀκοντιά Strabo III 3. 2
 Ἀκούπινα Steph. (e Strabone) s. v.
acoepitu Nummi n. 15^a
 Actima insula Rav. p. 414, 17
 Ἀδέβα Ptol. II 6. 63 cf. Udiva fluvius
 Adello it. p. 401, 1
 Elbe Rav. p. 304. 11 Edello 343, 2
 *Ἀδέραων Steph. s. v.
 ad Nummi n. 5
 adkls Nummi n. 7
 *Aebisoci C. 2477 cf. Nebisoci
 Aebosa(ca) C. 2527
 Aebura Liv. XL 30, 3 cf. Eborā. Li-
 bora
 Ἀβυροβριτανική πόλις (urbs Aeburo-
 brittiensis) v. Eburobrittium

Aibusos v. Ebusus
 *Ἀἰβύσα v. Oseua
 Aelariq(um) gens v. 3062
 Aeminium Plin. IV 113. 118
 Αἰμίμιον Ptol. II 5. 6
 Eminio it. p. 421, 5 Aeminio Eminio
 Iunio Heiss *monn. wis.* p. 52
 civitas Aeminiensis C. 5239, Aemi-
 niensis C. II 500 2559 = 5639
 Aipora v. Epora
 Αἰργόσσοι Pol. III 35, 2
 ar *ihlar* Nummi n. 22
 Aeso. Aesonenses Plin. III 23 C. 4462
 4465 4473
 *Ἀἴσα (Ἀἴσω) Ptol. II 6, 71
 esh Nummi n. 17
 Aesuri Nummi n. 180
 Esuri it. p. 425, 6. 431, 4 Besuri
 Rav. p. 306, 9 cf. Αἴσυρος fl.
 Aeticum gens C. 5781

Arragone prope Barcinonem it. Vicar.
 Arragona Rav. p. 303, 9. 342, 1
 Arragiua Rav. p. 308. 9
 Arriaca it. p. 436, 3. 438, 10
 *Arentia Rav. p. 310, 2
 Arroni Astures Plin. IV 111
 Arronidaeel gens Asturica C. 2697
 *Arros Callaeciae Heiss *monn. wis.* p. 43
 Arrotrebae v. Artabri
 Arsa Bacturiae Plin. III 14
 Ἀρσα Charax apud Steph. s. v.
 Appian. IIisp. 70 Ptol. II 4, 10
 Arsa Baetic. Nummi n. 150
arsals Nummi n. 52
arsaqshn Nummi n. 67
arsescedr
arvecedr, arvsagoecra, } Nummi
arsgdr } Saguntini
arse } n. 40 cf. n. 5
 Ἀρσα: Edetanorum Ptol. II 6, 62
 Auci (Arsi?) Rav. p. 310, 6
 Artigi Iulienses Plin. III 10 it. p. 416, 1
 Ἀρτιγίς; Ptol. II 4, 9
 Artibon Rav. p. 315, 9
 *Articabe Rav. p. 310, 9
 Artabri Mela III 13 Arrotrebae s. Artabri
 Plin. IV 111. 113
 Ἀρταβροί Strabo III 1, 3. 2, 9. 5, 11
 sive Ἀρροτρεβίβροι Strabo III 3, 5
 Ἀρταβροί Ptol. II 6, 2. 21
 Arrotrebarum promuntur. Plin. IV 119
 Ἀρταβρον ἀρωτρεβρον Strabo II 5, 15
 Arva Plin. III 11
 Arvenses C. 1060. 1064—1066.
 1180
 Arvabores(is) centuria Arvensis C. 1064
 *Arunci Baetic. Plin. III 14
 civitas Aruccitana C. 963 *anct. add.*
 Ἀρουκκί Ptol. II 4, 11
 Arucei it. p. 427, 2 Aruei Rav.
 p. 317, 17
 Arunda Baetic. Plin. III 14
 Arund(enses) C. 1359. 1360
 Ἀρουδία Ptol. II 4, 10
 Ἀρκερρίς Iaccetanorum Ptol. II 6, 71
 Ascua urbs Tartessianorum Liv. XXIII 27, 2
 cf. Oseua Baeticae
 Asido Caesarina Plin. III 11 Asido Nummi
 n. 148
 Ἀσιδών Ptol. II 4, 10
 Assidone Rav. p. 317, 19
 Asidonensis C. 2249
 Aspavia prope Ucubi h. Hisp. 24, 2

Aspis prope Ilici it. p. 401. 2 cf. Ἰλίσπις;
 Asseconia Callaeciae it. p. 430, 5
 Assegonion Rav. p. 321, 6
 Asso, Assotani C. 3423. 3424. *4540.
 5941
 Ἀσσό Bastet. Ptol. II 6, 60
 Astapa Liv. XXVIII 22, 2 Ἀστειπία Appian.
 Hisp. 33 cf. Ostippo
 Ἀστειπύς Strabo III 2, 2 Ptol. II 4, 10
 Astigi Mela III 88 Plin. (Augusta firma
 et A. vetus) III 12 it. Vicar. it. p. 413, 3
 eet. Rav. (Astigin) p. 315, 3
 Astigitani C. 1471. 1472. 1473.
 1475. 1479. 1480. 1630. 2201 V
 3365
 Astures. Ἀστουρῶες Strabo III 3, 3 Ἀστο-
 ρῶες III 4, 10 Dio LIII 25. 29 Astyr
 Sil. I 231
 Astures Mela III 13 Plin. III 6. 28
 IV 111 VIII 166 Lucan. IV 298 Sil.
 III 334 Martial. XIV 199 Inl. Honor.
 p. 37, 2 cosm. Aeth. p. 98, 8 lib. gener.
 p. 169, 2 R.
 Astures C. 4223. 6094 XII 1855;
 alae Asturum I—III, cohortes I—VI
 Ephem. V p. 168 (Astorum C. III
 10507 Aesturorum Bramb. 1232)
 Astyres C. VIII 2747
 Asturia provincia C. ind. VI p. 1115.
 1116. 1118 XII 3170. 3172 eet.
 Asturica Plin. III 28 it. p. 422, 2 eet. div.
 p. 16, 1 Inl. Honor. p. 35, 1 R. Rav.
 p. 320. 12 C. 2633. 2636. 2648. 6291
 et in miliaris 4747. 4854. 4866. 6223.
 6224
 Asturicenses C. 4144. 5124 *anct. add.*
 Asturie, Astorica Heiss. *monn. wis.*
 p. 44
 Asyla v. Agla
 Atanagrum Ilergetum Liv. XXI 61, 6
 Ategnia b. Hisp. 6, 3 eet. Plin. III 10
 Frontin. III 14, 1
 Ἀτέγρουα Strabo III 2, 2
 Ἀττέγρουα Dio XLIII 33
 Ateguenses Val. Max. IX 2, 4
 Ἀττακων Celtiberiae Ptol. II 6, 57
 Attae(ensis) C. 4189
 Attesuclom gens C. 5814
 Atuceuse(nses) vicani Callaec. C. 6288
 *Ἀτάουχ (Αουάουχ) Lusit. Ptol. II 5, 6 cf.
 Aravi et Avarum promunt.
 [Auca] Oca C. p. 395
 Aucei? Auca[tanus] C. 5476 = 5061

Auceiua gens C. 5321
 Aucoceretes Avien. v. 550
aul Nummi n. 63
 *Audalea gens C. 5008 *add.*
 [Avela] Ἀβίλα Avel(ensis) C. 3050 Ave-
 lic[um] C. 5350 Avellieus C. 5875 =
 3133
 Augustobriga Vetton. Augustobrigenses
 Plin. IV 118
 Ἀυγουστύβριγχα Ptol. II 6, 7 it.
 p. 438, 6 Rav. (Augustabria) p. 312, 2
 Augustobrigensis C. 941. 5346
 Augustobriga Pelendon. C. 4890—
 93. 4895—97. 4899—4901. 6237
 Ἀυγουστύβριγχα Ptol. II 6, 53 Rav.
 (Augustabrica) p. 311, 2
 Avobriga Lusit. Abobrica Plin. IV 112
 Aobrigenses C. 2477 = 5616
 Avobrigensis C. 4247
 [Avia] Ἀουία [Livia?] Vaccaeor. Ptol. II
 6, 49
 Aunios ins. Callaec. adiacens Plin. IV 111
 Avoligorum gens C. 2633
 Aulgigun C. 6338 *h*
 Aurgi. Aurgitani C. 1685. 3362—3364.
 3366—3370 lex Wisigoth. XII 2, 13
 Auringis Liv. XXIV 42, 5 cf. Oningis
 Orongis
 [Aurium] Aurif[ensis]? C. 6093
 Auren[sis] C. 5613 Aurense Heiss
monn. wis. p. 43
 Orieses C. 5626
 Auriensis episc. subser. concilii a.
 572 eet.
 Αὔσα Ausetanor. Ptol. II 6, 69
 Auso C. 6110
 Ausetani Caes. b. c. I 60, 2 Liv.
 XXI 23, 2 61, 8 Plin. III 22, 23 no-
 mina prov. p. 129, 5 R. C. 4537
 Ἀουσητανοί (Αἰθηρητανοί codd.) Ptol.
 II 6, 69
ausa-in, ausescen Nummi n. 18
 cf. Aucoceretes
 Αὔραχα (*Αυραχα codd. plurimi) Vac-
 caeorum Ptol. II 6, 49
 Austrigones. Autricones Liv. fragm. I. XCI
 lib. generat. p. 169, 1 R.
 Austrigones Mela III 15 Plin. III 27
 Florus II 33, 47
 Ἀυρηγῶνες Ptol. II 6, 7. 52. 64
 Austrigonia provincia Rav. p. 302, 6
 Austrigonia Iord. Get. 44
 *Au...struxi v. Sexi

- Auvaneum gens C. 2827
 Axabriga v. Arabriga
 Axatí Plin. III 11 Axatitanus C. 1055
 Βακκασίς facetautorum Ptol. II 6, 71
 Bacasitanus C. 4625
 Baecia v. Buecia
 Badia v. Baria
 Baebelo. Per Hispanias [argenti] putei nomina ab inventore habent; ex quis Baebelo appellatur hodie Plin. XXXIII 97
 *Baebro inter Baetum et Oceanum Plin. III 10
 Βακρόρ Appian. Hisp. 65
 Baecula. Βαίεζα Pol. X 38, 7 XI 20, 5 Steph. s. v.
 Baecula Liv. XXVII 18, 1 XXVIII 13, 5, 16
 Βατόκη Appian. Hisp. 24 cf. C. p. 437
 Baeculo. Baeculonenses (Baecula, Baeculenses?) Plin. III 23
 Βακούλα Ausetan. Ptol. II 6, 69
 Baedorus vicus gentis Pintonum C. 365
 Baedunia. Βαυδονία, Βαυδονήνας Ptol. II 6, 30
 Bedunia it. p. 439, 7 *Ontonio Rav. p. 308, 6
 Bedoniesis C. 4963
 Betunia gens? C. 2788
 Βαίδοι Calliaci Ptol. II 2, 26
 Baega? Baegum? Baegesis C. 1394
 Baelo. Βήλος, ἢ καὶ Μήλος, πρὸς τὰς Ἰβηρίας ἐστὶν ἐκείνην cet. Steph. s. v.
 Βελών Strabo III 1, 8 Marcian. II 9 Steph. s. v.
 Belo (Bello) Mela II 96 Belone Claudia it. p. 407, 3 it. mar. p. 495, 5 Rav. p. 305, 15, 344, 9
 Baelo Plin. III 7 V 2 Solin. 24, 1 Martianus Cap. (Yelonensis) VI 666
 Baïlo (*biloum?) Nummi n. 145
 Βαίλων Ptol. II 4, 5 cf. C. p. 241 et infra Baldo
 Baenis v. Minius
 Baesippo (Vaesippo, Belippo codd.) Plin. III 7, 15 Mela II 96 Nummi n. 146
 Βασιππώ Ptol. II 4, 10
 Besippone it. p. 408, 1 Bepsipon Rav. p. 306, 1 C. p. 241, 875
 Baesucci, municipium Flavium Baesuccitanum C. 3251, 3252
 Monumenta linguae Ibericae.
- Baetica Strabo III 1, 6 Columella II 11, 12 Plin. III 6 cet. Florus Vergil. 1 div. p. 15, 9 Jul. Hon. p. 34, 5 nomina prov. p. 128, 12 Polem. Silv. p. 131, 10 lib. gen. p. 169, 1 R.
 Baetica provincia C. p. LXXXVI ind. VI p. 1117—1119 ind. VIII p. 1132 ind. X p. 1139 C. XII 412 cet.
 Betica cosmogr. Aeth. p. 79, 3 R.
 Baetulo Mela II 90 Plin. III 22
 Baetulonenses C. 4606—4608, 4611 cf. Baeculo
 Βαυτολόων Laecatan. Ptol. II 6, 18
 Βαλαρός λιμήν Baleares? Appian. b. civ. IV 85
 *Balatiscum gens? C. 2795
 Baldo Baeticae (Baelo?) Liv. XXXIII 21, 8
 Baliares insulae Avien. v. 470 fasti triumph. a. 633/121 C. 3895 (a. 6) Mela II 124 Plin. III 76 VI 216 VIII 140, 217, 226 X 133, 135 XIX 94 XXXV 31, 202 Sil. 1 314 III 365 V 193 VII 297 IX 233
 Βαλαρεζί Diodor. V 17, 1 (Timaens) XIX 166, 2 Polyb. I 67, 7 III 33, 11, 113, 6 Agathem. I 5 Eustath. ad Dionys. perieg. v. 457
 Βαλαρεζί Strabo III 5, 1 Agath. I 5
 Βαλλαρίδες Ptol. II 6, 73
 Baliaricus, Baliarici fasti triumph. a. 633/121 Liv. XXXVIII 29, 5 Plin. III 74 VII 144 VIII 213, 217 XI 122 XIV 71—75 XVIII 67 XXX 45 Servius ad Vergil. Georg. VII 662
 Βαλαρικί Strabo III 5, 1 Marcian. II 17
 Βαλαρίεα Agath. I 5
 Baleares Liv. XXI 21, 12 XXII 20, 9 XXIII 34, 16 XXVIII 37, 4—8 epit. 60 Caesar b. G. II 7, 2 b. Afric. 23, 3 Lucan. I 229 III 710 Frontin. II 3, 16 Tac. ann. XIII 43 Sueton. Galba 10 Florus I 43, 2 II 10, 2 Ampel. 6, 12 Oros. I 2, 66, 102, 103 V 13, 1 Notit. dign. Occ. I 105 III 13 IV 7 XI 71 XXI 15 it. marit. p. 511, 2, 3, 512, 12 Rav. (Valearis) p. 414, 12, 15 Polem. Silv. p. 131, 11 Jul. Honor. p. 33, 8, 9, 38, 3 cosmogr. Aethiici p. 78, 26, 82, 3, 102, 19 R.
 Balearicus C. 4211 Ovid. metam. II 727 IV 704 Manil. IV 640 Florus I 41, 9, 43, 1 Ampel. 7, 5 Rav. p. 322, 9, 324, 3 (Valeriacus) cosmogr. Aeth. p. 98, 1 lib. generat. p. 169, 3 R.
 Bals-Mela III 7 Plin. IV 116 it. p. 426, 1 Rav. p. 306, 10
 Βάλσα Marcian. II 13 Ptol. II 5, 2
 Balsensis C. 105, 4989 = 5165, 4990 = 5165, 5161
 Balsione v. Bel-sinum
 Βαλιόνα (Βαλιόνα codd. non pauci, Βαλιόνα Müll.) Baetic. Ptol. II 4, 9
 Banienses Lusit. C. 769, 2399—2433
 Barb... municipium C. 1695
 Barba v. Singili
 Barbi lex Wisigoth. XII 2, 13 Campaner numm. Wisig. *indicador* p. 197
 Barbariana prope Calpe it. p. 496, 2 Rav. p. 304, 10, 344, 4; prope Graecurum it. p. 450, 4
 Barbastrum? C. 5841
 Barbesula Mela II 94 Marcian. II 9 Ptol. II 4, 6
 Bardesola Rav. p. 344, 2 Sabesola p. 305, 8
 Barca v. Uxama
 Barcino Mela II 90 Plin. III 22 Auson. ep. 27, 89 Barcinus ep. ad Paulin. 131 C. 4541—48, 4550, 6148 = 4536, 6149
 Barcinonensis C. 4264, 4468, 4505, 4506, 4511, 4514, 4522, 4523, 4525, 4527, 4531, 4533, 4536—39, 6153
 Βαρκινών Laecatan. Ptol. II 6, 18
 Barcenone it. p. 390, 5, 398, 3 Barchino Rav. p. 341, 15
 Barcilonum sedes Avien. v. 520
 Barcino Orosius VII 43, 8 *Beis moni. wis.* p. 44 Barcelona Oros. I 2, 104 cosm. Aeth. p. 102, 20 R.
 Barcelona Rav. p. 303, 7
 Bardili (Turduli qui B.) Lusit. Plin. IV 118
 Βαρδουλί Strabo III 3, 7 Βαρδουλί III 4, 12 cf. Varduli
 Baria. *Badia Val. Max. III 6, 2 [7, 15]
 Βαρέζα Plut. apothecum. rez. et imp. scip. mai. 3
 Baria Cicero ep. ad Att. XVI 4, 2 Plin. III 19
 Βαρέζα Ptol. II 4, 8 Rav. p. 305, 2, 343, 9
 Bariensis C. 5947
 *Βαρζακί Vaccaeorum Ptol. II 6, 49 cf. Brigaeium

Βραχινόσιαι Pol. III 35. 2. 4 Steph. s. v.
Bargusii Liv. XXI 19. 7. 23. 2
Βραχινόσιαι Illegit. Ptol. II 6, 67
Βραχινάξ Carpetan. Ptol. II 6, 56
Basilipo it. p. 410. 4 *Balsillipa Rav.
p. 316, 13
Basilip[onensis] C. 1373
Βάσται Castellanon. Ptol. II 6. 70
Basti it. p. 401, 8
Bastetani Liv. XXXVII 46. 7 Βασ-
τητανός Strabo III 1, 7. 2, 1. 4, 1.
12. 14
Bastetanus C. 3423. 3424. 5941
Βαστητανός. ὄδῃ καὶ Βαστολόου
καλοῦνται Strabo III 1, 7. 4, 1 cf. Mas-
sieni. Mastia, Mentesa
Βαστητανία Strabo III 3. 7 Baste-
tania Plin. III 10 ss. 19
Bastitani Plin. III 25 Βαστιτανός
Appian. Hisp. 66 Ptol. II 6. 13. 60
Basculi (neque Basculus neque Turdulus)
Varro r. r. II 10, 4 Bastuli Mela III 4
Plin. III 8 ss. 19 Βάστουλοι (Πρόνοι)
Marcian. II 9 Ptol. II 4, 6
Βασταυλοφαινεῖς (i. e. Bastulophoeni-
ces) Appian. Hisp. 56
Bataesinus gens? C. 5646
*Batesinus C. 2471 cf. Balaesus
C. *930. 5719
Batora, ordo Batores(is) C. 1677
Baxo(neusis)? C. 2060
Berycees (Berybraces? v. 499) Avien. v.
485
Beryceius Sil. III 420
Beryx Sil. III 423
Bedaciq(um) gens C. 5789
Bedunia v. Baedunia
Begastrum, Begastres C. 5948
Bigastrensis ecclesia Inscr. Hisp.
christ. Append. (Brit.) 2
Begdada v. Segida
*Beldalin prope Graecurrin Rav. p. 312. 1
Βέλιαι Edetan. Ptol. II 6, 62
Beleia it. p. 454, 8 Belegia Rav.
p. 318, 7
Οὐλίαι Caristor. fortasse non di-
versa Ptol. II 6, 64
Veleia Notit. dign. Occ. XLII 32
Velienses Plin. III 26
Belgida. Βελγίδα Appian. Hisp. 100
Belgida Oros. V 23, 11 cf. Segeda
Βελλός Pol. XXXV 2, 3. 11 Appian. Hisp.
14. 48. 50. 63. 68 cf. Pellius nomen

*Bellunte Mela III 15 cf. Blendium
Belsinum. Βέλσινον Celtib. Ptol. II 6, 57
*Belisarium Rav. p. 313, 7
Balsione it. p. 443, 4 Bellisone
p. 451. 1 *Belsionem Rav. p. 310. 18
Beres(is) centuria Arvae C. 1064
Berense castellum Limicorum C. 5353
Bergancia v. Brigantium
Bergium castrum Liv. XXXIV 21, 1
Bergistani Liv. XXXIV 16. 9. 17. 5.
21. 2. 6
Bergida (Belgica cod. Pal.) Flor. II
33. 49
Βέργιδον Illegit. Ptol. II 6. 67
*Gergium Rav. p. 310, 8
Bergidum Astur. it. p. 425. 4. 429. 2.
431. 1
Βέργιδον Φλαυόων Astur. Ptol. II
6, 28
Bergidon Rav. p. 320, 10
Bergidof(aviensis) C. 4248
Bergidense territorium Vita Fru-
ctuosi ep. Bracar. c. 1
Bergio Heiss *monn. wis.* p. 45
Βέργουλα Bastitanor. Ptol. II 6. 60 cf.
Vergilia
Beriso gens C. 5739
Βέρναβα Edetanor. Ptol. II 6, 62
Berones Liv. fragm. I. XCI b. Alex.
53. 1
Βήρωνες Strabo III 4, 5. 12 Ptol. II
6, 54
Besaro Baetic. Plin. III 15
Βέσγηλα Castellanon. Ptol. II 6, 70
Betunia v. Baedunia
Biatia v. Vivatia
Bibali Callaec. Plin. III 28 C. 2477 ==
5616
Βιβάλος et φόρος Βιβάλων Ptol. II
6, 42 cf. Bibesius fl.
Bigerra Oretan. Liv. XXIV 41, 11
Βιγέρρα Bastit. Ptol. II 6, 60
Βιζόλις Strabo III 4, 13 Ptol. II 6, 57
Bilbilis Plin. XXXIV 144 Martial.
epigr. 66, 11 149, 3. 61. 12 IV 55, 11
X 103, 1. 104, 6 XII 18, 9 Auson.
epist. 24. 56
Belbitani Plin. III 24
Bilbili it. p. 437, 3. 439, 1 Belbili
Rav. p. 309, 16 Bilbili Julian *inscr.*
de Bordeaux n. 66
Bilbilis fl. Iustin. XLIV 3, 8 oppid.
Paulin. Nol. Ausonio epist. 10, 223.

231 Sidon. Apoll. c. 23, 163 Consen-
tius V p. 339 Keil
Birbili C. V 1728 XII 735
βίβλις Nummi n. 85 cf. Aquae Bilbilitan.
Βισαργίς Illegit. Ptol. II 6, 63
Bisgargitani Plin. III 22
Βισούρις Vascon. Ptol. II 6, 66
Beturri Rav. p. 312, 3
Βλαζέρορος Hecataeus ap. Steph. s. v. cf.
Ἰνδοκίη
Blande Mela II 90 Blandae Plin. III 22
Βλάνδα Laetan. Ptol. II 6, 18 (Latin.?)
Blaniob[rigensis?] C. 2902
Blendium portus Cantabr. Plin. IV 111
*Bellunte Mela III 15 cf. C. Müller
ad Ptol. II p. 148
Bletisa Val. . . . C. 858. 859
Bocchori. Bocchorum gen. pl. oppidum
Plin. III 77 Bocchoris gen. sing. regnum
Baleares fuerunt Solin. 23, 14
Bocchoritanus C. 3695
Bodives Astur. gens? C. 5711
Boddegun gens? C. 5718 [Bodde]eun?
5723
Boletum, Boletanus C. 5843. 5845 cogn.
C. V 8431
*Bonisana Callaec. Rav. p. 307, 18 cf.
Burbida
Bora Baetic. Nummi n. 126
*Borensis C. 5450
Bortinae prope Oscam it. p. 451, 4
Βορτινά Illegit. Ptol. II 6, 67
Botardi nemus prope Bilbilim Martial. I
49, 7 XII 18, 11
Bracara Appian. Hisp. 74 (72) Auson. urb.
85 Iul. Honor. p. 35, 1 cosmogr. Aeth.
p. 79, 14 R. Hydatius et concilia passim,
Heiss *monn. wis.* p. 46; miliarii C.
4324 et multi alii
Bracara Augusta Plin. IV 112 mi-
liarii C. 4736 et multi alii; it. p. 420, 8.
422, 1 et passim
Bracraugusta C. 2423 mil. 4747.
4749
Βρακαυανγόστα Ptol. II 6, 38
Augusta *Bracaria Rav. p. 307, 6
Bracari (Bracarum gen.) Plin. III
18. 28 IV 112
Bracarus conventus C. 4215
Βράκαρες Ptol. II 6, 1 Βρακάρτοι II
6, 38
Bracarum s. Bracraugustanorum
col. I—V Ephem. V p. 168

- Bracraugustanus C. 2416, 4123, 4236, 4257 Augustanus C. 2426
- Βραχίλη**, πάλαι Κεργήτων. ὄντοι δὲ τῶς Ἰβήρων ἡμεροῦσι Steph. s. v.
- Βρατιλίαν** Lusit. Ptol. II 5, 5
- Brasaea v. Segisama
- Βρατών** Turmogor. Ptol. II 6, 51
- Brevis Callaec. it. p. 430, 6 Rav. p. 321, 5
- *Bric . . . C. 2639^{add.}
- Brigaccium, Brigiacinus (sic) C. 6094
- Brigacini Astures Flor. II 33, 56
- Βριγαυινός** Ptol. II 6, 29 cf. **Βριγαυίς**
- Brigeco it. p. 439, 8, 440, 1 Brigicon Rav. p. 319, 1
- Brigia[e]cae matres C. 63381
- Brigantium it. p. 424, 5 Rav. (Bricantia) p. 308, 5 Iul. Honor. p. 37, 2 cosmogr. Aeth. p. 81, 35R.
- Φλαύων Βριγάντων** Ptol. II 6, 4
- Βριγάντων πάλαι Καλλαιεύς** Dio XXXVII 53, 4
- Cabricantium Rav. p. 307, 13
- Brigantia Not. dign. occ. XLII 30 Oros. I 2, 71
- Bergancia Heiss *monn. wis.* p. 44
- *Brona convent. Gaditan. Plin. III 15
- Brutobriga Nummi n. 184
- Βρουτοβρίγα** inter Baetem et Turdetanos Steph. s. v.
- Brux . . . Iucus? C. 5811
- Buccia Lusit. [vulgo Baecia] Oros. V 4, 12
- Budua v. Burdua
- Bundalicus gens C. 2785
- Bulla? (**bbi*) Nummi n. 148
- Buradonis ilicetum prope Bilbilim Martial. IV 55, 23
- Burbida Callaec. it. p. 430, 7
- *Bonisana Rav. p. 307, 18
- Βούρδονα** Lusit. Ptol. II 5, 6
- Budna it. p. 419, 4
- Burdoga Rav. p. 317, 7
- Βούρων** Callaec. Ptol. II 6, 22
- Βούρσαδα** Celtib. Ptol. II 6, 57
- Bursaones Liv. fragm. I XCI
- Bursaonenses Plin. III 24 cf. etiam Urgavo et Urso
- Burtina v. Bortinae
- Cabenses r. p. Baetic. C. 1948
- Cabareus gens? Astur. C. 5739
- Cabrauagigorum gens Astur. C. 2633
- Cadiacus gens Callaec. C. III 4227
- Caecanq (um) gens C. 2746
- Caclaon gens? C. 5798
- Caelenicus cf. Celeni
- Caelobriga? *caelobricoi* n. LVII (C. 416)
- Caesada it. p. 436, 4, 438, 11 *Cesaram Rav. p. 310, 1
- Καίσαδα** Celtib. Ptol. II 6, 57
- caisasa* Nummi n. 91
- Caesarobriga Lusit. Plin. IV 118
- Caesarobrigensis C. 896, 897, 5033, 5320
- Caetobriga. **Καιτοβρίξ** Marcian. II 13 Ptol. Lusitan. II 5, 2 Caetobriga it. p. 417, 1 Caetobrica Rav. p. 306, 18
- caih* Nummi n. 24
- Calabaeia Campaner numm. Wisig. *indicador* p. 197
- ***Καελία** Turdul. Ptol. II 4, 9 cf. Sacili Calabius gens? C. 2869
- Καλιόδωνον** Bracrarum Ptol. II 6, 38
- Caladuno it. p. 422, 5
- Calagurris, Calagurritani fibularense Plin. III 24
- Calaguris Nascia Liv. fragm. I XCI
- Calaguris Liv. XXXIX 21, 8
- Καλαγούρις** Strabo III 4, 10
- Calagurris Iulia Nascia Nummi n. 64*
- Calagurris Flor. II 10, 9 Oros. V 23, 14 Prudent. peristeph. IV 31
- kalagriq̄s* Nummi n. 64
- Καλαγούρον** Appian. b. civ. I 112
- Καλαγούρινα** (Καλαγούρι Νά[σινα]) Ukert) Vascon. Ptol. II 6, 66
- *Callagori C. 2959
- Calag(urri) Braub. 117
- Calagurris tribu Galeria C. III 11239
- Calagorris Anson. epist. 10, 223, 231 Calacorte Campaner numm. Wisig. *indicador* p. 198
- Calagurritani Caes. b. c. I 60, 1 Val. Max. VII 7 ext. 3 Sueton. Aug. 49 Quintilianus Calagurritanus Sueton. de vir. ill. p. 129, 7 Reiff. Auson. profess. I 7 epist. 25, 57 Calagurritanus Paulin. ad Auson. v. 223ss. Prudent. peristeph. II 551 IV 31 C. 4326 XII 3167
- Calagurritani Nasciei Plin. III 24
- Calagorritanus C. 4245 V 6987
- Calagurra it. p. 393, 1
- [Calagurris] Iulia Rav. p. 309, 8 Calanticensis C. 125
- *Calapa Heiss *monn. wis.* p. 46
- Καλιόδοι**, πάλαι ὡς **πέριον** τῶν Ἡζακλιῶν **περίον** Beatoeus ap. Steph. s. v. cf. **Λιούρια** et Calacticus sinus Avien. v. 424
- Calabigo gens? C. 6299
- Cales Callaec. Sallust. fragm. hist. inae. 37 (Dietsch) Calen it. p. 421, 8 Cale Rav. p. 307, 5 Porto Cale Hydat. chron. c. 240 B 241 D Sirm. Porto Cale Heiss *monn. wis.* p. 38
- Calabria Lusit. Heiss *monn. wis.* p. 47 cf. Caelobriga
- Calceula Baet. C. 5500
- Callienla Plin. III 12
- Καλλιεύς** ***Καλλιεύς** *add.* non pauci Ptol. II 4, 9, 10 (nam non videntur diversae esse)
- Cavicum it. p. 405, 4 compositum cum Callienla Müllerus
- Callaecus Callaici: coh. Callaecorum Eph. V p. 168, 169 Iustin. XLIV 3, 1 (Gallacii) Liv. epist. 56 Obsequens 62 [123] Plin. III 28 VIII 166 Sil. II 397, 417, 602 III 358 IV 328 VI 377 X 119 XVI 334, 383 Martial. IV 39, 7 X 16, 3, 37, 4, 20 XIV 95, 1 Oros. V 5, 12 Calcei (Gallicii) lib. gen. p. 169, 2R.
- Καλλικεύς**, **Καλλικεύς** Strabo III 3, 2, 4, 3, 12, 16, 20 Plut. Caes. 12 Appian. Hisp. 70 **Βράχαρι** Ptol. II 6, 1, 38 **Αραχόντι** II 6, 2, 4, 22 cf. C. 2776 (Gallacici).
- Καλλικεύς** Dio XXXVII 53, 4 Zosim. IV 25
- Callaeia C. 2422, *2552 — 56, 2634, 2635, 2645, 3271, 4211, *4911 V 534, 535 VI 1486 (= XIV 2941) 1507* 1620 VIII 2747 X 4750 XI 1183 XII 1855, 3170, 3172 XIV 2941 3995 Plin. IV 112, 118 XIX 10 XXXII 78, 80 XXXIV 156 Sil. III 345 Rufinus Fest. brev. c. 5 Claudian. laus Sereu. 71 Notit. dign. Occ. 167 III 2 XXI 5, 10 XLII 25 Oros. I 21, 71 81 V 7, 2 VI 21, 2, 6 nom. prov. p. 128, 13 Polem. Silv. p. 131, 11R.
- Callaeia C. VI 1599 it. p. 387, 7 lib. gen. p. 162, 18 (Gallacia) R.
- Gallaeia Hydat. chron. c. 4 (Isidor) eet. passim div. p. 16, 1 Iul. Honor. p. 34, 5R.

Gallicia Iordanes Romana 213 Ge-
 ticia 17 XXXII 166 XLIV 229 Venant.
 Fortun. carm. 1.V praef. Gregor. Turon.
 hist. Franc. VI 43 et passim; dimens.
 p. 13, 5 Iul. Honor. p. 36 B 4 cos-
 mochr. Aeth. p. 79, 5, 98, 3 R.
 Callaëus (Brutus) Ovid. fast. VI 461
 (cf. Grattius cyneg. v. 514) Strabo III
 3. 1. 7 Plin. XXXVI 26 Martial. X
 37. 4 cf. U. Boissevain proleg. p. XCVII
 Callenses Aeneanici Plin. III 14
 Callensis r. p. C. 1372
 Callet Baetic. Vitruv. II 3. 4 Plin. III 12.
 15 Nummi n. 162 Calentum Hisp. ult.
 Plin. XXXV 171
 Calletes gens? C. 5694
 Calnicum gens C. 2825
 Calpe mons. Calpe oppid.
 Καλιπενός v. Phoenicia
 Calubriga Astur., Gigurrus Calubrigensis
 C. 2610
 Camala Astur. it. p. 395, 2 cf. Maliaea
 Camaloe . . . Lusit. vicus C. 170
 Καμάρια Cantabr. Ptol. II 6, 50 *Cam-
 bracum? Rav. p. 308, 15 cf. Tamarici
 Κάμβριον Callaec. Ptol. II 6, 47
 *Cambrin? Rav. p. 308, 12
 Campagones, ala I Campagonum (Hisp.)
 C. III dipl. XL ect. C. VI 3238 Eph. V
 p. 168
 Κάππα Turdetan. (ad Anam) Ptol. II
 4, 10
 Canama Baetic. Plin. III 11 C. 1074.
 1182
 Canbaricum gens C. 3074
 Candamius Iupiter C. 2695
 Candjedo Iupiter C. 2599
 *Canebri Callaec. Rav. p. 307, 10
 Cantaber, Cantabri C. 3061. 4192. 4233.
 4240 Cato orig. VII p. 28, 4 Jord. Caes.
 b. G. III 26, 6 b. c. 138, 3 Horat. carm.
 II 6. 2. 11, 1 III 8, 22 IV 14, 41 epist.
 I 12. 26 Liv. epit. 48 Mela III 12. 14
 Plin. III 21 ect. IV 111 Flor. II 33, 46
 Oros. I 2, 73 V 7. 2 VI 8, 22. 21, 1.
 2. 5 cosmogr. Aeth. p. 98, 8 nom.
 provinc. p. 129, 5 R. Lucan. VI 259
 Sil. III 326 V 197. 639 IX 232 X 16
 XV 413 XVI 46 Iuvenal. XV 108
 Claudian. laus Serenae v. 74 coh. Cant-
 abrorum II Ephem. V p. 168
 Κανταβρία Strabo III 3, 7. 4, 6.
 10. 12. 16. 17. 20 Ioseph. bell. Iud.

II 16. 4 Plutarch. fort. Rom. 9 Dio
 LIII 25. 29 LIV 11. 20 Appian. Hisp.
 80 Ptol. II 6, 6, 50
 Cantabria (dea) C. III 10832 Sueton.
 Aug. 21. 81 Galba 8 Plin. XXXI 23
 XXXIV 148 ss. 158 Flor. III 33, 48
 Oros. VI 21, 3 dimens. p. 13, 5 R.
 Κανταβρία Strabo III 4, 18
 Cantabricus Horat. ep. I 18, 55
 Plin. III 27 XXV 85. 101
 Κανταβριός Strabo III 4, 11 Sueton.
 Aug. 20. 29. 85 Tib. 9
 Κανταβριος ώκεανός Marcian. II
 16, 17 Ptol. II 6, 3
 Cantianoru gens C. 5742
 Cantigi Baetic. C. 5067^{add.}
 Capera Lusit. C. 813
 Caperenses Plin. IV 118 C. 812 vi-
 cinia Caperensis C. 806
 Κάπαρα, Κάπαρα Ptol. II 5, 6, 7
 Capara it. p. 433, 7 Cappara Rav.
 p. 319, 1
 Caparenses Nymphae C. 883. 884.
 891
 Capori. Cap(orus)? C. 606
 Copori Plin. IV 111
 Κάποροι Ptol. II 6, 23
 Cappacum Baetic. Plin. III 15
 Cappa[cum?] Rav. p. 317, 5
 Caravanca gens? C. 6298
 Cara opp.? mil. C. 4906
 Carac it. p. 447, 8 *Carta Rav.
 p. 311, 12
 Carenses Plin. III 24 Karensis C.
 4242 K[a]resis C. 2962
 Caracea. Καρακιανός ad Tagoninum Plu-
 tarch. Scrt. 17 Κάρακκα Carpet. Ptol.
 II 6, 56 Caraca Rav. p. 313, 10
 Caranium? Καρόνιον Callaec. Ptol. II
 6 22
 Caranicum it. p. 424, 6
 Carantium Rav. p. 307, 15
 Κάραουος πόλις Καλιπυρίων Appian.
 Hisp. 43 Caravi it. p. 443, 1
 caraus, caralus Nummi n. 71
 Carbuta Baetic. Plin. III 10 Nummi n. 125
 Carbulensis pagus C. 2322
 Κάραα Bastitan. Ptol. II 6, 60
 Carevium prope Laminium it. p. 445, 1
 Carduae vicus (Latin?) prope Bilbilim
 Martial. IV 55, 17
 Cari . . be||llacae Nymphae C. 2531
 Carietes convent. Cluniens. Plin. III
 26 cf. Caristi; coh. Carietum C. 4373
 Ephem. V p. 168
 Carisa Aurelia Baetic. Plin. III 15
 Carisa, Carissa Nummi n. 158
 Κάρισσα Ptol. II 4, 10
 Κάρισσι Ptol. II 6, 8. 64 cf. Carietes
 Carmo Nummi n. 166 Liv. XXXIII 21, 8
 bell. Alexandr. 57, 2. 64, 1 (Narbonam
 codd.) it. Vicar. it. p. 414, 2 Rav.
 p. 315, 5
 Κάρριον Strabo III 2, 2
 Κάρρωνη Appian. Hisp. 25. 58
 Καρρόνια Ptol. II 4, 10
 Carmonenses Caes. b. c. II 19, 5.
 Plin. omitit
 Carnesi? κρησση, κρη Nummi n. 92
 Καρπησός v. Tartessus
 Carpetani Καρπητανοί Pol. X 7, 5 Strabo
 III 1, 6. 2, 1. 3, 1. 2. 3. 4, 12. 13
 Appian. Hisp. 51 Ptol. II 6, 56
 Καρπητανοί Pol. III 14, 2 Steph.
 s. v.
 Carpetani Liv. XXI 5, 8. 16, 11. 13.
 23, 4 Plin. III 6. 19 nom. provinc.
 p. 129, 5 R.
 Carpetania Liv. XXXIX 30, 1 XL
 30, 3 Plin. III 25 XIX 161 Carpitania
 Iul. Honor. p. 36 B 4 R.
 Καρπητανία Appian. Hisp. 64 Strabo
 III 2, 3
 Carpetans gens? C. 2854
 Carruca (Latin?) prope Ventiponem b.
 Hisp. 27, 5 cf. Marruca
 Cartala caput Olcadum Liv. XXI 5, 4 cf.
 Ἰλθρία
 Καρταλίας inter Saguntum et Dertosan
 Strabo III 4, 6
 Κάρθηδα Artemidor. apud Steph. s. v.
 Appian. b. c. II 105
 Καρτηία Strabo III 2, 2. 7. 14
 Marcian. II 9 Ptol. II 4, 6 Dio XLIII 31
 Carteia b. Hisp. 32, 5 Liv. XXVIII
 30, 3 XLIII 3, 3 Mela II 96 Plin. III 7.
 17 VI 214 IX 91 XXXI 94 Sil. III
 396 it. p. 406, 3 Rav. p. 305, 10
 (Gartegia) 344, 5 (Cartetia) C. 1928
 Nummi n. 143
 Carteciana ora Plin. III 17
 Κάρτη (pro Carteia) Strabo III 1, 7
 Καρτιά Nicol. Damasc. fr. 99 c. 11
 Καρτιά Pausan. III 19, 3
 Cf. etiam Tartessus
 Cartare insula Avien. v. 255

- Cartima Baetic., Cartimitani C. 1949.1951. 1952. 1954. 1955. 1956. 1957. 1958. 5488
 Certima Celtib. Liv. XXXX 47, 2
 Carula Baetic. it. p. 411, 1
 Carulensis C. 5459
 Cascantum, Cascantini Liv. fragm. I. XCI
 Cascantenses Plin. III 24 Cas-
 cant(ensis) C. 4321
 Caseanto it. p. 392, 2
 Cascantum Nummi n. 59a
caiscad Nummi n. 59
 Castaceae Nymphaeae? C. 2404
 Κάσταξ v. Castulo
 Castulo. Κασταλόν Pol. X 38, 7 XI 20, 5
 Artemid. apud Steph. s. v. et s. v.
 Ὠρισία
 Castulo Liv. XXIV 41, 7 XXVIII
 13, 4. 19, 4 Plin. III 17, 29 Sil. III 99.
 391 C. 4932
 Castulone it. Vicar. it. p. 396, 4.
 402, 5 Catulline Rav. p. 315, 14
 Καστολών Strabo III 3, 2 Ptol. II
 6, 58
 Καστλόν Strabo III 2, 3. 10. 11. 4,
 9. 20 Plut. Scrtor. 3
 Καστολών Appian. Hisp. 16 Κά-
 σταξ 32
 Castulonenses Caesar[is] iuvenes
 Plin. III 25
 Castulonensis saltus Liv. XXII 20, 12
 XXVI 20, 6. XXVII 20, 3
 Castulonenses C. 2641. 3265. 3272.
 3278. 4209
castlosaie n. XLV (C. 3294)
casthle Nummi n. 118
 Cast. I. na Heiss *monn. wis.* p. 47
 Catora Callaec.? Heiss *monn. wis.* p. 47
 Cauca it. p. 435. 4 Rav. p. 312, 21
 Κάδα Ptol. II 6, 49 Appian. Hisp. 51
 Zosim. IV 24
 Caucenses Plin. III 26 Frontin. strat.
 II 11, 2 C. 2729
 Καυκαία Appian. Hisp. 89
 Cavieum prope Sexi it. p. 405, 4 cf. Cal-
 lieula
 Caum prope Oream it. p. 451, 6 cf. mons
 *Gaius
 Caura Baetic. Plin. III 11 Nummi n. 170
 Caurima, Caurenses Lusit. Plin. IV 118
 Κάουρον Ptol. II 5, 6
 Caurienses C. 766—70. 802
 Caurisies C. VII 52
ceacata Nummi n. 117
 Ceccij(um) gens C. 5762 cf. Ceceus C.
 *943
 Ceceiaei Lares C. 2472 dei 2597
ceduili Nummi n. 25
 Cedripo Baetic., Cedriponensis C. 1444
 Celeni v. Cileni
 *Celeret prope Saetabim Rav. p. 304, 12
 (*Celeri) 343, 3
 Celi? cf. Nova Augusta
celin Nummi n. 114
 Κελκισσός Herodot. apud Steph. s. v.
 Celsa Herget. Κέλσα Strabo III 4. 10
 Ptol. II 6, 67
 Celsenses ex colonia Plin. III 24
 Celsa Nummi n. 33. 33a.
celso Nummi n. 33
 Celsidhani? κελθον Nummi n. 47 cf. Κελ-
 κισσός et Osea
 Celti Baetic. oppid. Plin. III 11 Nummi
 n. 132 it. p. 414, 5 Rav. p. 315, 2
 Celt(itanus) C. 2221
 Κελτοι, οἱ ὄντες Κελκισσους καὶ Βήρωνας
 καλοῦνται Strabo III 4, 5 ef. 10
 Κελκισσός Hispan. Pol. XXXIV 9, 3
 Strabo III 1, 6. 2. 2. 15. 3, 5 Κελκισσός
 Baetic. Ptol. II 4, 11 Lusit. II 5, 5
 Celtici Baetic. Mela III 3, 9. 10. 12.
 13. 47 Plin. III 13. 14 Lusit. III 28
 IV 111. 116. 118 Flor. I 33, 12 Celta-
 tica mnl. Astur. C. 5667 = 2902
 Celtiberi Κελκισσους Pol. III 5, 1. 17, 2
 XI 31, 6 XIV 7ss. XXV 1 (XXVI 4)
 XXXIV 9, 13 XXXV 1—5 fragm. 95.
 96 Diodor. V 33, 34 Strabo III 2, 3.
 3. 3. 4, 5. 12—16. 20 Lucian. dial.
 mort. 12, 2 Appian. Hisp. 1. 2. 3. 28
 et passim Ptol. II 6, 57
 Celtiberi Sallust. fragm. list. III 3D.
 Liv. XXI 5, 7 XXII 21, 7. 8 XXIV 49,
 7. 8 XXV 32, 3. 33, 7 XXVIII 1, 4.
 2, 7. 24, 4 XXX 7, 10 XXXIV 17, 4
 XXXIX 7, 7. 21, 6—9 XXXIX 56
 XL 16, 8. 30. 32, 6. 33, 9. 39. 40.
 47—50 XLII 26, 4 fragm. I. XCI epit.
 48. 53. 67—70 Valer. Max. II 6, 11
 III 2, 21 IV 3, 1 V 1, 5 VII 4, 5 Florus
 I 33, 9. 13. 34, 2 II 10, 1 Oros.
 I 2, 74 IV 16, 14. 20, 16. 21, 1 V 1, 2
 Martial. I 49, 1 X 20, 1 XII 18, 11
 Plin. III 13. 19. 20, 26 cosmogr. Aeth.
 p. 98, 81 nom. prov. p. 129, 5 R. eob.
 Celtiberorum III Eph. V p. 148
 Celtiae Avien. v. 133 Celtiae mis-
 centes nomen Iberis Lucan. IV 10
 Celtis genitos et ex Iberis Martial.
 IV 55, 8 Celtiae sociati nomen Iberis
 Sil. III 340 Iberi Celtiae in carmine
 Bramb. 484
 Κελκισσός Pol. III 17, 2 XXXIV
 9, 12 Strabo III 4, 12 App. Hisp. 56
 Celtiberia Caes. b. c. I 38, 3. 61, 2
 Catull. 37, 18 Sallust. fragm. list. II
 28 D. Liv. XXI 43, 8 XXVIII 1, 4
 fragm. I. XL. XLVII Val. Max. II 6, 14
 VII 4, 5 Flor. III 13, 28. 87 Plin. III
 25, 27 IV 119 VI 218 VIII 170 XVIII
 80 Oros. V 23, 11 Iul. Honor. p. 35, 2
 cosmogr. Aeth. p. 80, 4 R.
 Celtibericus Plin. XXXIII 40 Val.
 Max. III 2, 21 V 1, 5 Flor. I 33, 10
 div. p. 15, 11. 16, 9 R.
 Celticoflavia. Celticoflaviensis C. 880
 Cempsi Avien. v. 195 Κέμψα Diodors.
 perieg. v. 338 Eustath. ad h. v.
 Centobriga. Centobrigenses Val. Max. V
 1, 5 Κεντὸβριγί Celtib. Diodor. XXVIII
 24
 *Cepis (prope Portum Cale?) Campaner
 numm. Wisig. *indicador* p. 198
 Cerenaii lares C. 2384
 Κερεπός Iacccatan. Ptol. II 6, 71
 Ceret Baetic. Nummi n. 175
 Ceretanus C. 986
 Ceretes Avien. v. 550 Κέρεττες Steph. s. v.
 Βερκισσός, ubi vide
 Κερρητανός Strabo III 4, 11
 Cerretani Iuliani et Augustani Plin.
 III 22, 23 Cerretani Sil. III 357
 Κερρητανός Ptol. II 6, 68
 Cerindones Arevaei Liv. fragm. I. XCI cf.
 Pelendones
 Certima v. Cartama
 Cessetania (non Cosssetania) Plin. III 21
cese, cesso Nummi n. 21
 Κεσσετανός Ptol. II 6, 17
 Κίσσα Polyb. III 76, 5
 Cissis Liv. XXI 69, 7
 *Cestauri Heiss *in mon. wis.* p. 48
 Chila-surzum gens? C. 1087
 Νηχίνα Lusit. Ptol. II 5, 6
 Cibitani Astures Plin. IV 111
 Cibitani Lusitani Plin. IV 118
 Cileni Callaec. Plin. IV 112

Celenae aquae Callaec. it. p. 423, 8.
430, 3 Rav. p. 308, 2. 321, 8
Caeleiticus gens C. 2568
Cel(enus) C. 5250 [C]ilena C. 2649
[C]ilia C. 5330
Κάλασι Ptol. II 6, 24
Cilbicieni Avien. v. 255, 303
Cilpe Nummi n. 182 cf. Cilbus fl., Silpia
ad Cimbios prope Gades Liv. XXVIII
37, 1
Cincienses Iacعتan. Plin. III 29
Κίονα Ptol. II 6, 71 cf. Cinga fl.
*Cinginnia Lusit. Val. Max. VI 4 ext. 1
Ciseli castellum Lusit. C. 5320
Cisimbrium Baetic. Plin. III 10
Cisimbrensis C. 2098, 2099
Cissa v. Cessetania
*Cistonia Callaec. Rav. p. 308, 7
Citania nomen vetustum? C. p. 896
κλαίσιμ, κλ Nummi n. 83, 20, 103
κλήσιμ Nummi n. 50
Κλαυδιού[έριον] (Κλαυδίου[έριον] traditur)
Artabr. Ptol. II 6, 21
Clunia Liv. epit. 92 Sueton. Galba 9
Clunia Celtiberiae finis Plin. III 27
it. p. 441, 1 Rav. p. 311, 5
Κλώουα Plutarch. Sertor. 9 Galba 6
Ptol. II 6, 55 cf. VIII 2 Dio XXXIX
54
Clunioiq(um), Clunia, Clunia
Sul(picia) Nummi n. 77
Cluniensis Plin. III 18, 26 C. 162,
163, 214, 818—22, 899, 937, 2390,
2780, 2784, 2892, 4198, 4233,
5265, 5314, 5792, 5855, 6093 V
1158 VIII 2807 (Hisp.?)
Cobel . . . gens Lusitan. C. 433
Κολιόβρινα Κολιβερινών Callaec. Ptol. II
6, 41 cf. Caelobriga
Coelerni Callaec. Plin. III 28 C. 2477
= 5616
Κολιβερινού Ptol. II 6, 41
Colarni Lusit. Plin. IV 118 municipium
C. 760
Κόλαρων Lusit. Ptol. II 5, 6
*Coleia, Coleva Lusit. Heiss *mon. wis.*
p. 49
Κολέουα Arevacum Appian. Hisp. 99
Κολέουα ib. 99, 100
Coliacini gens C. 2697
Collippo Lusit. Plin. IV 113
Collipponensis C. 340, 353, 5232
Colobana Baetic. Plin. III 11 cf. Conoba

*Comeniaca Astur. Rav. p. 318, 19,
319, 5
Comenesicq(um) gens C. 2729
Κομπλέγνα Appian. Hisp. 42, 43
Complutum, Complutia v. Latina
Κωνωνοί Cantabr. Strabo III 3, 8 cf.
Coneani, Conisei
Concann Cantabr. Horat. carm. III 4, 34
Sil. III 361
Κωνώννα Cantabr. Ptol. II 6, 50
κοηλ Nummi n. 53, 54 cf. *qnkut*
n. 93
Conimbriga. Coniumbria Lusit. Plin. IV
113 Coniumbrie(enses) dii deaeque C.
432 Coniumbrie(ensis) mulier C. 5866
Coniumbria C. 391 Conimbricesis C.
5264 Conembriga it. p. 421, 4
Κονιμβριγγήσια Phlegon macrob. 1
Κονίσσιον Cantabr. Strabo III 4, 12 cf.
Coneani, Coniaci
Conistorgis Sallust. fragm. hist. inc. 70 D.
Κονίστοργις Strabo III 2, 2 Appian.
Hisp. 57, 58 cf. Amtorgis
Conoba? Baetic., Conoba[nensis] C.
1294 cf. Colobana
Consabura. Consaburrenses Plin. III 25
Consaburensis Frontin. strat. IV
5, 19 C. 2166, 4211
Consabro it. p. 446, 6 Consabron
Rav. p. 313, 15
Κονδάβουρα Ptol. II 6, 57
kutan Nummi n. 53
Contestani. Contestania Liv. fragm. I. XCI
Plin. III 19 cet.
Κοντεστανοί Ptol. II 6, 14, 61
Contosolia Lusit. it. p. 444, 5
Contons(olia?) Heiss *mon. wis.*
p. 49
Contrebia Liv. XL 33, 2 fragm. I. XCI
Vell. II 5, 2 Val. Max. (Trebja) II
7, 10 VII 4 ext. 5 Flor. I 33, 10 de
vir. illustr. 62 Rav. p. 310, 5 (Trebja)
310, 12
Contrebia quae Leucada appella-
tur Liv. fragm. I. XCI Cont[rebia] C.
4935
quthopa Nummi n. 100 quthōpm
n. 103
Contuciaeco gens C. 3120
Κοπλάτιον πεδίον Παλλαντίας Appian.
Hisp. 88
*Copori Lusit. Plin. IV 111 cf. Capori
Corbio Suessetanor. Liv. XXXIX 42, 1

Corduba. Κορδοβύλα Pol. XXXV 2. 2 Strabo
III 2, 1. 2. 4. 9 Ptol. II 4, 9 Appian.
Hisp. 65, 66 b. civ. II 104, 105
Κορδοβύλα Dio XLIII 32, 39 XLV 10
Corduba Caes. b. c. II 19, 2 cet. b. Alex.
49, 1 cet. — 64, 1 b. Hisp. 2, 2 cet. 33, 3
Cic. ad Att. XII 37, 4 Mela II 88 Plin.
III 10 XIX 152 Martial. 161, 8 IX 61, 2
XII 63 Sil. III 401 XVI 470 it. Vicar.
it. p. 402, 6 Rav. p. 315, 11 Iul. Honor.
p. 34, 12 Corduva cosmogr. Aeth.
p. 79, 11 R.
Cordubensis Caes. b. Alex. 57, 5
cet. Liv. epit. 111 Plin. III 7, 10, 14
XXXIV 4 Seneca epigr. IX 5—12 Suet.
Aug. 51 rel. p. 50, 3, 95, 3 Reiff. div.
p. 15, 9 R. C. 2199, 2200, 3278, 5522
Κορδοβούβρισι Dio XLII 15
Corduba Nummi n. 124 Cordoba
Heiss *mon. wis.* p. 49
[C]oronium gens C. 2475
Corovesum gens C. 5730 cf. Crovesica
nomen
*Cortonenses conventus Caesarang. Plin.
III 24
*Cosetania v. Cessetania
Cossoquum gens C. 2847
Κοτταβύβρινα Lusit. Ptol. II 5, 7
Coviacense castrum (Astur.?) Hydat. chron.
a. 459
Κωούριον Vaccaeor. Ptol. II 6, 49
Cougion Rav. p. 313, 6
Counedioq(um) gens C. 5779
Crovii v. Grovii
Cunbaria Nummi n. 155
Cynetes Avien. v. 201, Cyneticum litus
v. 566
Κονήσιον Herod. II 33
Κόννηγες Herod. IV 47 Herodor. apud
Steph. s. v.
*Curetes Iustin. XLIV 4, 1
Κόνουα Pol. X 7, 5
Cunens Iustin. XLIV 1, 9 ager Mela
III 7 promunt. Plin. IV 116
Κούνεος τῆ λατινῆς φωνῆ Strabo III
1, 4
*Κορρήνη πόλις Ἰβηρίας Steph. s. v.
Curense (Corense vnlg.) litus ad Baetis
ostia Plin. III 7
Curiga it. p. 432, 5 Curica Rav. p. 314, 16
Curigenses C. 1040
Contributa Iulia Ugultuniacum quae
et Curiga nunc est Plin. III 14, *Urgia

- cognominata Castrum Iulium item Caesaris Salutariensis III 15
 *Κούρσο Ptol. II 4, 10 *Κούργια Ptol. II 4, 11 utrumque Turdetan.
 Κορρινόν Vascon. Ptol. II 6, 66
 Curnoniensis Hispanus Burdigalae Jullian n. 67
 Curunda vicus Zoelarum Astur. C. 2633
 Susarrus domo Curuniace C. III 2016
 *Cusibi Oretan. Liv. XXXV 22, 7
 Cusie[c]lenses lares C. 2469
 *Cypselā civitas Avien. v. 527
 Dagecium gens C. 3082
 Δακύνων Lemavorum Ptol. III 6, 25
 Damania Edetan. Damanitani Plin. III 24 C. 2960. 3990. 4249
 Δαμανία Ptol. II 6, 62
 dmaniu Nummi n. 107
 δαυία Tamusiense Nummi n. 107^{add.}
 Deitani, Deitania Plin. III 19 *Fitani III 22 cf. Dera
 Δεόβριγα Lusit. Ptol. II 5, 7
 Deobriga Astur. it. p. 454, 7 = Des-sobriga 449, 4
 Deobrigula Astur. it. 449, 6. 454, 3
 Δηρά γῆς Ἰβηρίας [Δήρια, γῆ Ἰβηρίας?], γῆς ὁ Σικανός ποταμὸς Hecataeus apud Steph. s. v. cf. Deitania, Indara
 Dertosa Δέρτωσα Strabo III 4, 6. 9
 Hibera urbs ad Hiberum Liv. XXIII 28, 10 municipium Hibera Iulia Hercavonia Nummi n. 31^a
 Dertosa Mela II 90 Sueton. Galba 10 Nummi n. 31^a b c C. 6239 it. Vicar. it. p. 399, 4 Rav. p. 304, 2. 342, 9 Heiss *monn. wis.* p. 50
 Δέρτωσα Ptol. II 6, 63
 Dertosanus Plin. III 23 C. 4057. 4058. 4060. 4062
 Desonorum gentilitas Astur. C. 2633
 Dessica gens? C. 2866
 Dessobriga v. Deobriga
 Detumo (Sisipo) Nummi n. 127
 Detuma (Detummo Decumo codd.) Plin. III 10
 Δητονόδα Turdul. Ptol. II 4, 9
 Dianium, Cic. Verrin. I 34, 87 V 56, 146 τὸ Ἡμεροσκαπέτον. ἔχρον. . . τῆς Ἐφρεσίας Ἄρτεμίδος ἱερὸν . . . , καλεῖται δὲ Διάνιον, ὅταν Ἄρτεμίστον Strabo III 4. 6 Edetan. Ptol. II 6, 15 Plin. III 20. 76 Rav. p. 304, 13. 342, 16
 Dianienses Plin. III 25 C. 3580. 4250 VIII 2248
 Dianensis C. 3583. 5691 = 3586
 Diensis C. 3125
 δῖνια, δι Nummi n. 99
 Dipo inter Eboram et Emeritam Sallust. hist. fragm. I 75 D. Liv. XXXIX 30, 2 it. p. 418, 3 Rav. p. 314, 8 Nummi n. 183
 Draganum proles Avien. v. 197
 *Dracina Astur. Rav. p. 308, 13
 Ebelino ad Pyren. it. p. 452, 8 Rav. p. 309, 9
 Eborā Lusit. Aebura Liv. XI 30, 3
 *Ἐβόρα πόλις παρωικανῶν μετὰ τὰ Γάδερα Steph. s. v.
 Ἐβόρα ad ostia Baetis Strabo III 1, 9
 *Ἐβόρα Ptol. II 5, 6
 Eborā castellum in litore Mela III 4 in magno promontorio III 7 Plin. IV 117 it. p. 418, 1. 426, 5 Rav. p. 306, 15 Nummi n. 187 (Aipora) C. 504
 Elbora Heiss *monn. wis.* p. 51
 Eboresis, Eboresis C. 110. 114. 339. 5187. 5199. 5450
 Ἐβόρα Edet. Ptol. II 6, 62
 Ebura Cerialis Baet. Plin. III 10
 *Ἐβόρα Baet. Ptol. II 4, 9
 Eburanco gens C. 2827
 Eburonitium Lusit. Plin. IV 113
 Αἰβουρονίτηγγουσία Lusit. Phlegon macrob. I v. supra
 Ebusus insula Ἐβουτος Strabo II 5. 19 III 4. 7
 *Ἐβουτος Strabo III 5. 1 Βουτος Dionys. perieg. v. 437 Βουτος Eustath. comm. ad h. v. Βουτος Herodian. ap. Steph. s. v.
 *Ἐβουτος Diodor. V 16, 2 Dio XLII 29, 2
 *Ἐβουτος Ptol. II 6, 73 Ebusus it. marit. p. 511
 Ebusus Liv. XXII 20. 7 Mela II 125 Plin. III 76. 78 VII 226 IX 68 XV 82 XIX 84 XXXV 202 municipium Flavium Ebusum C. 3663
 Ebusus Manil. IV 640 Sil. III 326 Avien. descr. orbis II 621
 Ebusus lul. Honor. p. 33, 8 cosmogr. Aeth. p. 78, 25. 102, 21 Ebusolib. gen. p. 169, 4 R.
 Ebusa Rav. p. 115, 1 Libissa p. 414, 13
 Ebusitanus C. 3660. 3664
 edua, edv Nummi n. 4. 6
 Edetani (Sedetani) Ἐδεταῖες Hecat. apud Steph. s. v.
 Ἐδεταῖοι Pol. X 24, 2
 Sed-tani Liv. XXVIII 24. 4 XXIX 1. 36 XXXI 49, 7 XXXIV 20, 1
 Ἐδεταῖοι Strabo III 4, 1. 13
 *Σιδηταῖοι Strabo III 4, 14
 Σιδηταῖοι Appian. Hisp. 77
 Ἰδεταῖοι Ptol. II 6, 15. 62
 *Ἰδεταῖοι ἢ καὶ Ἀγρία Ptol. II 6, 62 C. 3989
 Ed-tani Plin. III 23 Edetania III 20 Sedetania III 24 *Enantes nomina prov. p. 129, 5 R.
 Edetanus C. 3786. 3793. *3874. 4251 cf. Liria C. p. 509, ubi Sedetanus ab Edetanis segregare studui
 Egara C. 4494. 4495
 Ἐγάρα (sic) Bergetum Ptol. II 6, 67
 Egelesta Ἐγέλεστα Strabo III 4. 9 (fortasse duo oppida cognominia diversa)
 Egelesta salinae Plin. XXXI 80
 Ἐγέλεστα Ptol. II 6, 56
 Egelestani Plin. III 25 C. 5091
 Egessa Heiss *monn. wis.* p. 59
 Egivarrī Asturos Plin. IV 111
 *Ἐγίωσα Castellaner. Ptol. II 6, 70
 Elaisium gens C. 5763
 Elbocori Lusit. Plin. IV 118
 Ἐλβουκόρι Lusit. Ptol. II 5, 6
 Elvora Heiss *monn. wis.* p. 51 cf.
 Eloba
 Ἐλβέτινη Hecat. apud Steph. s. v.
 Ἐλβουτίνη Herodot. apud Steph. s. v. cf. Olysiis et Selbyssiis
 Ἐλβουσα Vaccaeor. Ptol. II 6, 49 (cum Salmantica composuit C. Muller perperam)
 Heleni Callaec. (Helleni) Plin. IV 112
 Elena Astur. C. 5980
 *Ἠλιή Pol. XI 20. 1 v. Δελία, Hija, Silpia
 Elieeroea prope Carthag. n. v. it. p. 401, 6
 Ἠλια, πόλις Ἰσπανίης Steph. s. v.
 Elosyces Avien. v. 586
 Ἐλοσυκία Herod. VII 165
 *Eloe v. Adello
 coalays Nummi n. 80
 Epora Baetica Plin. III 10 it. Vicar. it. p. 403, 6 Nummi n. 121 (Aipora?)

Equabona prope Emerit. p. 416, 5 *Abona Rav. p. 306, 19
 Equaesii Callaec. Plin. III 28 C. 2477 = 5616
 *Equosera prope Pallantium Rav. p. 313, 5
 Ergavica Liv. XL 50, 1 Ercavica Nummi n. 94 a
 Ergavicensis Plin. III 24 Ercavicensis C. 4203
 Ἐργαυένια Celtib. Ptol. II 6, 57 Vascon. II 6, 66 (sed non diversae sunt)
 *Erguti Rav. p. 312, 2
ercavica Nummi n. 94
 *Ἐργαυένη Baetic. Appian. Hisp. 68
 Erques(is) centuria Arvensis C. 1064
 Estledunensis (sic) C. 1061
 Esuris v. Aesuris
 Etnaneum gens Avien. v. 300
 Etommoq(u)m gens C. 6338h
 Etovissa ad Iiberum Liv. XXI 22, 5
 Ἐτοβίσσα Edetan. Ptol. II 6. 62 cf. Otobesa
ethrthr Nummi n. 4
 Eturico gens C. 6310
 *Evia v. Naeva
evst Nummi n. 26
 *Fitani v. Deitania
 Flaviobriga (Amanum portus) Plin. IV 110
 Flaviobrigensis C. 5752
 Φλαυοβρίγεια Autrigon. Ptol. II 6, 7
 Flavia Lambris v. Lambris
 Φλαυοβωνανούσια Paesicor. Ptol. II 6, 5 cf. Navia fl.
 Γλαβιάνα Vardul. Ptol. II 6, 65
 Γλαβία Vardul. Ptol. II 6, 65
 Gallaei, Gallaeia v. Callaici
 Gapeiticorum gentilitas Lusit. C. 804
 Garnata vicius C. p. 285. 882
 Γάλαξ Vaeceor. Ptol. II 6, 49 Tela it. p. 440, 3 Gela Rav. p. 318, 17
 Gemestario Astur. it. p. 429, 1
 Giniustaria Rav. p. 320, 9
 Γεγυία Lusit. Ptol. II 5, 6
 Germani v. Oretani
 Gerunda it. Vicar. it. p. 390, 4 Rav. p. 303, 4. 341, 13 Prudentius peristeph. 4, 30
 Γερονδία Ausetan. Ptol. II 6, 69
 Gerundenses Plin. III 23 C. 4229. 4620. 4621
 Gerunda, Gironda Heiss *monn. wis.* p. 53
 Γεγυζ Astur. Ptol. II 6, 28

Gigurri Astures Plin. III 28
 Gigurris Calubrigensis C. 2610
 Γιγυρρίσι. φέρεις Γιγυρρῶν Ptol. II 6, 37
 Georres, Giorres Heiss *monn. wis.* p. 52
 Gili reg. Saguntinae? Nummi biling. n. 41
gireki Nummi n. 15^a
 Γλαυδύρωρον Callaec. Ptol. II 6. 22
 Grandimiro it. p. 424, 3
 Glandimarium Rav. p. 308, 3
 Γλαγγες Herodor. apud Steph. s. v.
 Γλαγγες ad Pyren. Strabo III 4, 19
 Graccuris Nummi n. 65 Graccharis Festus Pauli p. 97 Gracchuris Liv. epit. 41
 Gracenis it. p. 450, 5 Gracuse Rav. p. 311, 16
 Graecurritani Liv. fragm. 1. XCI Plin. III 24
 Γρακκουρίσι Vascon. Ptol. II 6, 66
 Grallia prope Caesarangum
 Gralliensis C. 4244
 Grovii Mela II 10 Plin. (convent. Braear.) IV 112
 *Crovus C. 774 Crovia 2550
 Gravii Sil. 1 235 III 366
 Γρωβία Callaec. Ptol. II 6, 44
 de Graecis in Callaeia consistentibus v. Iustin. XLIV 3, 2 Strabo III 4, 9
 Guius? opp. insulae Balear. maioris (Cinium vulgo) Plin. III 77
 Guiuritanus C. 4218 cf. nomina Phoenicia
 Γουριτανού ἀστουγείτωνες Καταλώνος Plutarch. Sertor. 3
 Hactara prope Acci it. p. 404, 5
 Halos centuria Arvensis C. 1064
 Halos (hal. os) Nummus n. 133
hthscen Nummi n. 34 cf. Otogesa
 Helo prov. epterior. Liv. XXXV 22, 6
 Herna civitas Avien. v. 464
 Hiberus (cf. thuv.). Hiberia
 Ἴβηρ, Ἴβηρας, Ἴβηρία, Ἴβηρωάς scriptores Graeci ab Hecataeo usque ad Zosimum
 Ἴβηρος s. Ἴβήρος Habron et Asinius Quadratus ap. Steph. s. v. Ἴβηρία
 Ἴβηρίς (Asiae?) Mevander Ἄστουίτ ap. Steph. s. v. Ἴβηρία (fragm. 79 Mein.)
 Ἴβηρίτης Parthen. ἐν Λευκαδίᾳ ap. Steph. s. v. Ἴβηρία
 Hiber Lucan. VI 258 VII 755 Sil. I 686 IV 470. 549 XV 303
 Hiberus poetae Latini ab Avieno us-

que ad Prudentium (etiam Lucan. II 54. 549. 629 III 336 IV 10 V 237. 343 VII 541)
 Hibera Habra ancilla Pompeiae uxoris Caesaris schol. Bob. in Cic. or. in Clod. p. 339 Or.
 Hiberia Avien. v. 253 Lucan. VII 232 Plin. III 21 XXXVII 32 Iberia lib. gen. p. 162, 19 R.
 Hiberiacus Sil. XIII 510
 Hibericus Avien. v. 480 Horat. epod. 4, 3 Plin. III 6. 74 IV 110 Colum. VIII 16, 9 Solin. 23, 14 Oros. 12, 104 dimens. p. 15, 9 cosmogr. Aeth. p. 102, 23 R.
 Hiberina mnl. Iuven. VI 53
 Hiberis (= Hiberia) Sil. IV 59
 Hispania scriptores Latini a Catone usque ad Notitium dign. C. 3420
 Hispaniae scriptores a Coelio Antipatro usque ad Eutropium
 Ἴσπανία Strabo III 4, 19 Plut. Cato mai. 10
 Ispana regio Nemausi C. XII 3363
 Σπανία Athen. VIII p. 330 e XIV p. 657 e (ex Strabone)
 Spania C. 3420 V 5835 expos. p. 122, 8 R. Rav. passim (juxta Hispania, quod rarius est, et Ispania p. 39, 1. 167, 8)
 Hispanogallia lib. generat. p. 162, 19 R.
 Spanognasconia v. Vasecones
 Hispanus scriptores Latini ab Ennio usque ad Notitium dign. cf. alae et cohortes Hispanorum Eph. V p. 168
 Ἰλασόν Σπανόν oleum Spanum colloqu. pseudodosithean. Monacense ed. Krumbacher (Monach. 1891) v. 501. 720
 Hispanicus Claud. Quadrig. (ap. Gell. IX 13) fragm. 10 P² Colum III 2, 19 Sueton. Aug. 82 Vit. 13 Gell. IX 13. 14. 17 XV 30, 7
 Hispaniensis scriptores a Catone ad Orosium
hilavecs, hilaveu Nummi n. 75
 *Iippo nova v. Iponuba
 Hispal Mela II 88 Sil. III 392 Plin. III 11
 Hispalis Caes. b. c. II 18, 1 b. Alex. 56, 5 b. Hisp. 27, 3 cet. it. Vicar. it. p. 410, 3. 413, 1. 414, 1 Rav. p. 302, 6. 316, 11 Isidor. orig. XV 8
 Ἴσπαλις Strabo III 2, 1 Ptol. II 4, 10 Dio XLIII 39

- τῶ Ἰσπάλᾳ s. Ἰσπερά Philostrat. vit. Apoll. V 9
 Ispali, Spali Heiss *monn. wis.* p. 53
 Spalis cosmogr. Aeth. p. 79, 9 R.
 Hispali C. 2545
 Hispalensis C. 825. 1171. 1180. 1181. 1193
 Ispalensis conv. Caesaraugust. Plin. III 24
 Hispania, Hispanus v. Iberus, Iberia
hēhēsis Nummi n. 88
hēthlaen Nummi n. 46
hēthlaqm Nummi n. 104
 Hylactes opp. Avien. v. 497
 Hyops. Ἰὺψ πῶλις (prope Aesurim?)
 Hecataeus ap. Steph. s. v.
hētees Nummi n. 61
 Iaca, Iacetani Caes. b. c. I 60, 2
 Iacetania Sallust. epist. Pomp. 5
 [I]acetania Liv. XXI 23, 2 [I]acetani Frontin. III 10, 1
 Ἰακκῆταιος Strabo III 4, 10 Ptol. II 6, 71
 [I]acetani Plin. III 22, 24
 [A]ιακτανός Plut. Sertor. 4
 Ἰάκκα Vascon. Ptol. II 6, 66 [P]aeca Rav. p. 309, 7
 *Iacotanus C. 3985
iaca Nummi n. 48
 Iadovi [Ladovi?] Astur. Plin. IV 111
 Ἰασπῆς Contestan. Ptol. II 6, 61 Aspis it. p. 401, 2
 Ἰβύλλα v. Ilipa
iccesanqm Nummi n. 93
iclonēkn, icloēkn Nummi n. 115
 Icositani (Africae?) contributi coloniae Ilicitanae Plin. III 19
iqrdš Nummi n. 43h
iqrkleš Nummi n. 40bb
 Ide civitas regionis Carthagin. Liv. XXVIII 21, 6
 Idiense territorium C. 2349
icee Nummi n. 15^c
 Ierabriga Lusit. prope Scallabim it. p. 419, 9. 421, 1
 *Terebrica Rav. p. 307, 2
 *Perbrigam Rav. p. 316, 8
 Iesso. Iessonenses [Gessoriensis vulg.] Plin. III 23
 Iessonensis C. 4452. 4463. 4610
 Ἰεσός Iacetan. Ptol. II 6, 71
iēsh Nummi n. 20
 Igabrum [I]jicabrum prov. ult. Liv. XXXV Monumenta linguae Ibericae.
22. 5 cf. *Baebro Plin. III 10 Igabrenses C. 1611. 1615. 5469 = 1616
 Egabro lex Visig. XII 2. 13 Nummi Visig. Campaner *indicator* p. 198
 Igaeditani C. 460. 760. 761^{ab}. 957
 Igeditani C. 435
 Egitania Heiss *monn. wis.* p. 51
 Igletes v. Hergetes
iithla Nummi n. 26
ilacapiš Nummi n. 81
 Ἰλακωνός Carpetan. Ptol. II 6, 56
ileacaldo Nummi n. 40bb—*id*
ilduqith Nummi n. 37
 Ildum prope Sagunt. it. Vicar. it. p. 399, 6
 Iildum Rav. p. 304, 4. 342, 11
 Ileates (cf. Gletes) Avien. v. 475
 *Ἰέσπυα Strabo III 4, 10
 Ilercavonia v. Dertosa
 Ilergavonenses Caes. b. c. I 60, 2, 4
 Ilercraones. Ilercraones Liv. fragm. I. XCI
 Ilergavonenses Liv. XXII 21, 6
 Ilergaonum regio Plin. III 21
 Ἰλεργαίωνες Ptol. II 6, 16, 62
 Ilerda Avien. v. 475 Caes. b. c. I 38, 4. 41, 6 43, 1. 45, 2 48, 5 49, 2 56, 1 59, 1 63, 1 69, 1 73, 2 78, 3 II 17, 3
 Sallust. hist. I 72 D. Liv. epit. 110
 Lutean. IV 143 Frontin. strat. II 5, 38. 13, 6 Sil. III 359 XVI 475 Sueton. Caes. 75 Florus II 13, 26 ff. p. 391, 2. 452, 2 Auson. prof. Burd. 23, 4 epist. 25, 59 Paulinus ad Auson. 10, 222. 231 Nummi n. 30^c
 Ἰλέρδα Hecataeus (?) apud Steph. s. v. Ptol. II 6, 67 Dio XII 20 Polyacn. VIII 23, 28
 Ἰλέρτα Appian. b. c. II 42
 Ilerdenses Surdaonum gentis Plin. III 24, C. 4269
il, il-š, ilt... *ilt...* *ilted* Nummi n. 5d. 6. 8. 21f. 30, 30^b
 Hergetes. Ἰεργονῆται Hecataeus apud Steph. s. v.
 Ἰεργονῆται Pol. III 35, 2
 Ἰεργῆται Pol. III 33, 15 X 18, 7
 Strabo III 4, 10 (= Ἰεργῆται III 4, 19^c)
 Ἰεργῆται Pol. II 6, 67
 Hergetes Liv. XXI 22, 3. 23, 2. 61, 5, 7 XXII 21, 3 XXVI 49, 11 XXVIII 27, 5. 32, 9, 11 XXIX 2, 5, 9, 3, 3 XXXIV 11, 2 Frontin. strat. IV 7, 31 Plin. III 21
iltrescen Nummi n. 31
- Iliberris. Ἰλιβέρη [Ἰλιβέρη sive Ἰλιβέρη C. Müller et Müllenhoff] Hecataeus apud Steph. s. v.
 Iliberri quod Liberini [I. Florentini] Plin. III 10 municipium Florentinum Iliberritanum C. 1572. 2070. 2081. 5505 = 2073 Iliberritani C. 2063. 2074. 2077. 2079. 2085
 Ἰλιβέρη Herodian. gramm. I p. 48, 15
 Lentz
 Ἰλιβέρη Ptol. II 4, 9
 Iliberri, Liberrri, Eliberri Heiss *monn. wis.* p. 50
ilbarie Nummi n. 128
 Ilici. Ἰλιζή Diodor. XXV 10, 3
 Ilici Mela II 93 Plin. III 19 it. p. 401, 3 Rav. p. 304, 17 343, 17 C. 3181 Nummi n. 98
 Ἰλιζή Ptol. II 6, 61
 Ilicitan. sinus Mela II 93 Plin. III 19
 Ἰλιζαίωνες *iluzēn* Ptol. II 6, 14
 *Ilienses Baetic. C. 1475
 Ἰλίπυα Pol. XI 20, 1 cf. Iliipa et Silpia Liv. XXVIII 12, 14
 Ἰλίπυα (Ἰλίπυα codd.) Pol. XI 20, 1 Strabo III 2, 2, 3, 5, 9
 Ἰλίπυα *iluzēn* Ptol. II 4, 10
 Ἰβύλλα Ἰλιπυα? Hecata. ap. Steph. s. v.
 Iliipa? (Silpia codd.) Liv. XXVIII 12, 14 Iliipa cognomine.... Plin. III 11 Iliipa it. p. 411, 2 Rav. p. 314, 17 316, 15 (*Olipium) Nummi n. 167
 Ilipensis C. 1085. 1091. *1192. 1475. 5363 Ilipensis ex provincia Baetica C. VI 28151
 Iliipula conventus Iliipalensis it. p. 432, 1 (Iliipa?) Rav. p. 317, 14 (Iliipula)
 Iliipu[lonis?] C. 954
 Iliipa Nummi n. 174
 Iliipula Laus [Julia puto] Plin. III 10
 Ἰλιπυα *iluzēn* Ptol. II 4, 9
 Iliipula minor Plin. III 12
 Iliipa, ic Halos Nummi n. 133
 Hitorgi. Ἰτοργῆται Pol. XI 24, 10
 Hitorgi Liv. XXIII 49, 5 XXIV 41, 8. 9 XXVI 17, 4. XXVIII 19, 2, 4. 29, 5. XXXIV 10, 1, 2 lex Visig. XII 2, 13
 Hitorgi Forum Julium Plin. III 10
 Hitorgi it. p. 493, 2
 Ἰτοργῆτα Appian. Hesp. 32
 Ἰτοργῆτα Turdul. Ptol. II 4, 9
 Ἰτοργῆται Zonaras IX 10 p. 434

- Boiturgense, liturgi, liturgi Nummi n. 119
iltiraca Nummi n. 119
 liturgiicola C. 1648, 1650
 floeci ad Scipionis rognu Plin. III 9
 floreitani Plin. III 25
 lluberritani conv. Caesaraug. Plin. III 24
 llucia Carpetan. Ptol. II 6, 56
 llucia Oretanor. Liv. XXXV 7, 7 cf. Lyco
 llucivon Bastetan. Ptol. II 6, 60
 llugo[nenses] C. 3239
 llureis postea Graccurreis Paulus Festi p. 97
 llureo Baetic. Plin. III 10 Nummi n. 129
 llureonenses C. 1200, 2064—2066, 5504
 llureonenses C. 2067
 lluro Laectan. Mela II 90 Plin. III 22 C. 4616
 [A]λλυροβών Laectan. Ptol. II 6, 18
 lluro Baetic. lluronenses C. 1946, 2032, 2114, 5486
 llursenses conv. Caesaraug. Plin. III 24
 llura Nummi n. 18, 22, 30^b
 llurza Theopomp. ap. Steph. s. v. cf. Δύρρα
 Indigetēs. llurazē Hecataeus apud Steph. s. v.
 Indigetēs Avien. v. 523 littus Indicticium v. 532
 Indigetēs Sallust. epist. Pomp. 5 Plin. III 21
 llurazētēs Strabo III 4, 1, 8 Ptol. II 6, 19, 72
intescen Nummi n. 4, 6—9, 13
 Intercatia Vaccaeor. llurazētēs Pol. XXXIV 9, 13 Strabo III 4, 13 Ptol. II 6, 49 Appian. llisp. 53, 54
 Intercatia Liv. epit. 48 Val. Max. III 2, 6 Aurel. Viet. 58 it. p. 440, 2 Rav. p. 313, 3 C. 2786, 4233, 5763, 6093
 Intercatienses Plin. III 26
 Intercatia Astur. Ptol. II 6, 31
 castellum Intercatia Brambach n. 478
 Intibili Liv. XXIII 49, 2 it. Vicar. (prope Bertosam) it. p. 399, 5 Rav. p. 310, 14 (Lindibilia) 342, 12
 Iovetanum plumbum Cantabr. Plin. XXXIV 164 cf. 158 et Ovetum
 Ipagrum it. p. 412, 4 Rav. p. 315, 18
 Ipagro lex Wisig. XII 2, 13
 Ipagrensēs C. 1515, 1519—21
 Ipolcubuleola, Ipolcubuleolensis C. 1565, 1645, 1651, 1653 Ipolcubuleulis C. 1643 Ipolcubuleolensis C. 1652
 Iponuba. *Ipponova Plin. III 10
 Iponubensis C. 1638, 1639, 5464 = 1600
 Iporca, Iporcenses C. 1046
 *Ipra (l. Ipsca) Plin. III 10
 Ipscenses C. 1572, *1576, 1597, 1617
 Iptuci (*iptousa?) Nummi n. 150 Ituci conv. Gadit. Plin. III 15
 [I]πτουαί Turdet. Ptol. II 4, 10
 Iptucitani C. 1923 add. et suppl.
 Iria (Latin.?) it. p. 430, 4 (Pria) Rav. p. 321, 7
 Iria Φιλαιόρα Capororum Ptol. II 6, 23
 Irippa Baetic. Nummi n. 171
 *Irrico gens C. 2843
 Iscadia? Eίςκαδία Baetic. Appian. llisp. 68 cf. Nescania
 Isines(is) centuria Arvensis C. 1064
 Isones, oršones Nummi n. 54
 Isponon Carpetan. Ptol. II 5, 56
 Isyphles, isyphles Nummi n. 8
 Isydonon Celtib. Ptol. II 6, 57
 ist Nummi n. 45
 Isturgi Plin. III 10 Sturgi lex Visig. XII 2, 13
 Isturgitani C. 2124
 Isurgut[ana] centuria Arvensis C. 1064
 Itucei, Ituci Virtus Julia Plin. III 12
 Ituci Nummi n. 156
 Ituzza Appian. llisp. 67
 Iturisa, Turissa it. p. 455, 6 Iturisa Rav. p. 311, 14
 Iturizasa Vascon. Ptol. II 6, 66
 Iuliobriga C. 2480 Plin. III 21, 27 Notit. dign. Occ. XLII 30 C. VIII 3245
 Iuliobricenses Plin. IV 111
 Iuliobrigenses C. 2916, 4192, 4240
 Iulobrigia Cantabr. Ptol. II 6, 50
 Iulipa, Iulipenses C. 2352
 K vide sub C
 Laberris (Laberris?) Astur. Ptol. II 6, 28
 Labitlosa C. 5837 = 3008
 lacus Nummi n. 95
 Laecobriga Lusit. Mela III 7
 Laecobriga Lusit. Ptol. II 5, 5
 *Lacēza Strabo III 3, 1 v. Salacia Latin.
 Laectani Liv. XXI 23, 2, 60, 1, 61, 8 XXVIII 24, 4, 33 XXXIV 20, 2, 9 Frontin. strat. III 10, 1
 Laectania Martial. I 26, 9 VII 53, 6
 Lacēzavōn ξήνος Plut. Cato mai. 11
 Lacēzavōia Dio XLV 10 cf. laectani et Laectani
 Lacēzēs Baetic. Ptol. II 4, 9
 Lacilbula, Lacilbulenses C. 1342, 5409
 Lacimurga C. 5550 = 5068
 Laci[ni]murgi Constantia Iulia Plin. III 14
 Lac[on]ύμορστ Vetton. Ptol. II 5, 7
 Lacipea prope Emeritam it. p. 438, 4 Rav. p. 312, 16
 Lacippo convent. Gadit. Mela II 94 Plin. III 15 Lacipo Nummi n. 141
 Lacipō Turdul. Ptol. II 4, 9
 Lacobriga Paulus Festi p. 118 it. p. 395, 1, 449, 3, 454, 1 Rav. p. 318, 15
 Lacobrigia Vaccaeor. Ptol. II 6, 49
 Lacobrigenses Vaccaeor. Plin. III 26
 Lacēza Celtiber. Ptol. II 6, 57
 [L]act[en]ses? C. 6338 ff
 *Lacunis prope Curigam Rav. p. 314, 15
 Lacunobrigis Oretan. Ptol. II 6, 58
 Laectani, Lacēzavōi Strabo III 4, 8 cf. Lacēzavōites
 Laectani Plin. III 21 C. 4226 Laiectana C. 6171 Lalectania Martial. I 49, 22
 Lacēzavōi Ptol. II 6, 18, 72
 Lacēscen Nummi n. 19 cf. 217
 *Laepia Plin. III 15 cf. Laelia Latin.
 *Laetera Campaner *indicador* p. 199
 Lacyni prope Numantiam Diod. XXXIII 17
lagne Nummi n. 38
 Lama. Lāma Lusit. Ptol. II 5, 7
 Lamenis C. 513 Lamesis 885
 [Lanaecum] Lamego Lusit. C. p. 818
 Heiss *monn. wis.* p. 54
lamicom n. LVII (C. 416)
 Lambriaca Callaec. Mela III 10
 Φλαουία Λαμβρίς Baedyum Callaec. Ptol. II 6, 26
 Laminium, Λαμίνιον Vaccaeor. Ptol. II 6, 56
 Lamini it. p. 445, 4, 446, 4 Rav. p. 313, 17
 Laminitani Plin. III 6, 25 XXXVI 15 C. 3228, 3251, 3252
 Lancia Asturum, Lancienses Astur. Plin. III 23 IV 118 Lanciēsis C. III 4227
 Lacēzavōi Astur. Ptol. II 6, 28
 Lauceca Flor. II 33, 57 Lacēzavōi Astur. Dio LIII 25, 29 Oros. VI 21
 Lancienses oppidani Lusit. C. 460, 760, *950 (*Lisanglensis), 2889, 4223

- Λαγκία ὑπεριόνα Vetton. Ptol. II 6, 28
 Lance it. p. 395, 3
 Lancienses Transcudani C.760. 5261
 cf. Viminacium *Lancie(um) C. 2671
 Σελγησία Λάγχα Ptol. II 6, 35
 Lanci(um) gens C. 3088
 Langobriga Lusit. inter Aeminiū et Bra-
 earam it. p. 421,7 Rav. p. 307, 3
 Λαγγόβριτα Lusit.? Plut. Sertor.
 13
 Λαπατία Κώρου ἄκρον Callaec. Lucens.
 Ptol. II 6, 4
 lapid Nummi n. 15^d
 laquinesis Genius C. 2405
 Lara C. p. 391
 compagani rivi Larenensis C. 4125
 Λαρτολάγρης Strabo III 4, 8
 Lascuta Plin. III 15 Nummi (*lasc?*) n. 147
 turris Lascutana C. 5041
 *Λάστριρα Edetan. Ptol. II 6, 62 cf. Λέστο-
 ρος fl.
 Lastigi Plin. III 12. 14 Nummi n. 173
 Λαυάρι Lusit. Ptol. II 5, 6 cf. Aravi
 Lauc. ul. o Heiss *monn. wis.* p. 54
 Laurenses iuvenes Nescaniae C. 2008
 Lauro prov. cit. Frontin. strat. II 5, 31
 Flor. II 10,7 Oros. V 23, 6
 Λαύρων Plut. Sert. 19 Pomp. 18
 Appian. b. c. 1 109
 Liar(onensis) C. 3875
 Lauro Baetic. Plin. XIV 71 Flor. II
 13, 86 cf. Olaura
 Lax... v. Lac...
 Lebedontia civitas Avien. v. 509
 lediāna Nummi n. 68
 Lemavi Callaec. Plin. III 28
 Λεμαύσι Ptol. II 6, 25
 ala Lemavorum C. 2103
 Lennium Lusit. opp. b. Hispan. 35, 3
 Leonica Edet. C. XIV 733
 Leonicenses Plin. III 24
 Λεονία Edet. Ptol. II 6, 62 Rav.
 p. 310,7
 Leucada v. Contrebia
 *Leuciana prope Augustobrigam Pelendon.
 it. p. 438, 5
 Leuni Callaec. Plin. IV 112 cf. Lubaeni?
lhuāsq̄ Nummi n. 69
 Λέβονα Celtib. Ptol. II 6, 57
 Libia inter Tritium et Segisamunculum it.
 p. 394, 2
 Libisensis Lusitan. C. 439 cf. Leiva
 5811
 Libisensis convent. Caesarang. Plin.
 III 24
 Ίουία Λίβονα Cerretan. Ptol. II 6, 68
 cf. Libica Rhodani ostia Plin. III 33
 Verecllae Libiciorum Plin. III 124 Λε-
 βέων ad Padi fontes Pol. II 17, 4
 *Lebeu Heiss *monn. wis.* p. 54 cf.
 etiam Ἰουία
lryaḡ Nummi n. 55
 Libisosa. Libisos[on]a Forum Augustum
 Oretan. Plin. III 25
 Libisosa it. Vicar. it. p. 446,11 Rav.
 p. 313,14 (Lebiosa) C. 3234. 4254
 Λιβιόνα Oret. Ptol. II 6, 58
 Λιβύρα Carpetan. Ptol. II 6, 56
 Lebura Rav. p. 312,11 cf. Aebura
 Λιβούργα Callaec. Ptol. II 6, 22
 Limici Plin. III 28 C. 434. 827. 2049.
 2477 = 5616. 2496. 2516. 2517.
 3182. 4215. 5353. 6246 1 = 4963 1
lmyzol Ptol. II 6, 43
 Limia it. p. 429, 6 Rav. p. 307,15
 (Linca)
 Liria v. Edetani
 *Lisanglensis v. Lanciensis *950
 Lobetum. Λόβητον. Λοβήτων inter
 Oretan. et Bastitan. Ptol. II 6, 59
 Λονδόςρις insula Lusit. Ptol. II 5, 7
Λονδόςρις Marcian. II 13
 *Lomundo prope Turgalium Rav. p. 312.
 13
 Longeiodocum gens C. 3121
 Longobriga Callaec.? Genius [L]ongobri-
 censis C. 5564
 *Longuntica ad orani prov. cit. Liv. XXII
 20, 6
l...n... Nummi n. 10
 Lu... metalla C. 6247 2 = 5280 a
 Λουχιόσι Callaec. Ptol. II 6, 45
 Λουβανόσι Callaec. Ptol. II 6, 47 cf. Leuni?
 Lucurgenium Iuli Genius Baetic. Plin. III
 11 Lucurgenius C. 1264
luq Nummi n. 9
 Lug... coh. C. 4132
 Λουγγύνας Astur. Ptol. II 6, 32
 *Lugisonis prope Lucum Aug. Rav.
 p. 321,1
 *Lunenses C. 1646
 Lupianae nymphae Callaec. C. 6289
 Λουπιπάρια Oretan. Ptol. II 6, 58
 Lusitania, Lusitani
 ἡ Λυσιτανία Pol. X 7, 5
 Λυσιτανία Pol. XXXIV 8, 1 Strabo
 II 5, 15 III 2, 9, 3, 3. 4. 20 Plut.
 Sertor. 12 Appian. Hisp. 59. 60. 68.
 73 (71) b. c. I 110. 111
 Λυσιτανία Marcian. II 7. 12—15
 Ptol. II 5, 1
 Lusitania Caes. b. c. I 38, 1. 3 b. Alex.
 48, 4. 51, 3 b. Hisp. 35, 3 Liv. XXI
 43. 8 epit. 52. 53. 55 Iustin. XLIV 3, 1
 Val. Max. 12 ext. 4 VI 4 ext. 1 IX 6, 2
 Mela II 87. 88 III 6, 47 Plin. III 8, 13
 IV 112. 113. 116. 118. 120 VI 217
 VIII 166. 191 IX 141 XV 17 XXXIII
 78 XXXIV 156 XXXVII 24 Tacit.
 ann. XIII 46 Hist. I 13. 21. 70 Solin.
 23. 5. 12 it. p. 444, 3 Entrop. IV 3.
 16. 27 Oros. V 23. 7. 10 cosmogr.
 Aeth. p. 79, 4 Nomina prov. p. 128. 13
 Polem. Silv. p. 131. 10 R. C. 760.
 5264 Ind. VI p. 1117—19 VIII p. 1132
 X p. 1149 C. XII 2327
 Λυσιτανία Pol. XXXV 2. 2 fragm.
 102 Diodor. V 33. 1. 4. 6. 42 ss.
 Strabo III 1. 6. 2. 9. 3. 1. 3. 6. 4. 15.
 20 Plut. Sertor. 10. 11. 12. 25 Sertor.
 et Eumen. I Caes. 12 Tib. Graec. 21
 Gallia 20. 22 Appian. Hisp. 24. 56—
 59. 67. 100 b. c. I 114 IV 88
 Λυσιτανία Ptol. II 5, 3. 6
 Lusitanus, Lusitani Caes. b. c. I 44. 2.
 48. 7 b. Hisp. 17. 1. 18. 5. 36. 1. 2.
 38. 3. 40. 2. 5. 8 Liv. XXI 57. 5
 XXXV 1. 5 ss. XXXVII 46. 7. 57. 6
 XXXIX 7. 7. 21. 2 XL 44 epit. 41.
 46. 48. 49. 103 Iustin. XLIV 3, 1
 Val. Max. VII 3, 6 VIII 1, 2 IX 1, 5.
 2. 4 Frontin. strat. II 5, 7. 13. 4 III
 5, 2 Plin. XV 105 Sil. III 354 V 335
 Gell. XV 22, 4 Flor. I 33, 12. 13. 15
 II 10, 1 Solin. 23, 9 Entrop. IV 19, 27
 Oros. IV 20, 23. 21, 3. 10 V 4, 1. 5.
 6. 12. 5. 12 VI 16, 9. lib. gener.
 p. 169. IR.
 Lusitanorum coh. I—VI Ephem. V
 p. 166
 Λυσιτανία ad Tazi fontes Strabo III 4, 13
 Λυσιτανία Appian. Hisp. 42 79
 Λυσιτανία circa Numantiam Appian. Hisp. an.
 94
lutaq̄ Nummi n. 82
lutoci n. XXXV
 Μάναρα Strabo III 4, 2 {Syrman} perieg.
 v. 146
 Menace Avien. v. 427. 431

- Μαίνωβα Strabo III 2, 5 Ptol. II 4, 7
 Μαινώνωρα πόλις Μαστιγρών Hecataeus ap. Steph. s. v.
 Maenoba Mela II 94
 Maenuba cum fl. Plin. III 8
 Menova it. p. 405, 5 Rav. p. 305, 5 (Lenubar) 343, 17 (Lenuba)
 Maesses cum urbe Orongi Liv. XXVIII, 3, 3
 Maisontinis gens? C. 5705
 Magallum gens v. Tritium
 *Malececa prope Salaciam it. p. 417, 3
 *Malabiste Rav. p. 306, 16
 Μαλία πόλις Ἰγγύ Νορμαντίας, Μαλιαις Appian. Hisp. 77
 Μαλίαινα Astur. Ptol. II 6, 28 cf. Camala
 *Manellus prope Cluniam Rav. p. 311, 7
 *Mandolas Callaec. Heiss *monn. wis.* p. 54
 Manen(sis) centuria Arvensis C. 1064
 Μάντινα Carpetan. prope Toletum Ptol. II 6, 56
 Manucij(num) gens C. 6338 *cc*
 Maquiacus gens C. 4980
 *Marcolica nobilis urbs Hispan. Liv. XLV 4, 1
 Marruca convent. Astig. Plin. III 12 cf. Carruca
marshsa Nummi n. 28
 Massieni Avien. v. 422 Massienum aequor v. 450 urbs Massiena v. 452
 Μαστιγρόι Hecataeus apud Steph. s. v. et s. v. Ἐλβέστου. Μαινώνωρα, Μάλαβδονη, Σίξος, Σόλις Herodot. apud Steph. s. v. Ἰβηρία
 Μαστία in foedere Carthag. Pol. III 24, 2, 4
 Μαστιγρόι Pol. III 33, 9
 Μαστία, Μαστιγρόι Theopomp. apud Steph. s. v. cf. Bastetani
 Maturo Lusit. it. p. 419, 2
 *Massuria Rav. p. 316, 5
 Mave Astur? Heiss *monn. wis.* p. 55
 Maxilua Hisp. ulter. Vitruv. II 3, 4 Plin. XXXV 171
 Μαλιόλια Turdet. Ptol. II 4, 10
 Μεθόλιον Celtib. Ptol. II 6, 57
 Medioga Callaec. Rav. p. 308, 4
meduunum Nummi n. 70
 Medobrega, Medobregenses Lusit. Caes. b. Alex. 48, 4
 Mec..... [Medobrega?] Sallust. hist. II p. 132² Jord.
 Medubricenses plurbarii Lusit. Plin. IV 118
 Meidubrigenses munic. prov. Lusit. C. 760 cf. Meiduber deus? C. 458 Meid., 5250
 Meidunium castellum C. 2520
 Μήλιος v. Βήλιος
 *Memoriana prope Asturicam Rav. p. 320, 15
 Menariae insulae prope Balear. mai. Plin. III 78
 Μεθόκωληρία (Latin.?) Lusit. Ptol. II 5, 6
 Mendiculeia Herget. p. 452, 1
 Menosca Vardul. Plin. IV 110
 Μηγύσσα Ptol. II 6, 9
 Mentesa Bastitan. (Bastia) it. p. 402, 4
 Mentesa Plin. III 9 lex Visig. XII 2, 13
 Mentesiani qui et Bastuli Plin. III 19, 25
 Mentesiani C. 3377, 3378, 3380
 Mentesa Oretan. Mentissa Liv. XXVI 17, 4
 Mentesa it. Vicar.
 Μέντιχα Oretan. Ptol. II 6, 58
 Mentesa Heiss *monn. wis.* p. 56
 [Mentesani] qui et Oretani Plin. III 25
 *Mercabro prope Gades it. p. 408, 2
 *Merifabion Rav. p. 306, 2
 Merobrica Lusit. Plin. IV 116. a qua non diversi Mirobrigenses Celtici Plin. IV 118
 Μερόβριχα Lusit. Ptol. II 5, 5
 M(nuicipium) F(lavium) M(erobrigense) C. 25
 Μερόλια Callaec. Ptol. II 6, 45
 Mesicum gens C. 3135
 Μεπέρωσα Carpet. Ptol. II 6, 56
 Vet(tones?) Met(erosani?) C. 4280
 Metturicum gens C. 5854
 Miaecum Carpet. it. p. 435, 6
 Mirobriga Baetur. Plin. III 14
 Μερόβριχα Baetur. Ptol. II 4, 10 = II 6, 58
 Mirobrigenses C. 2365, 2366, 2367
 Mirobriga Lusit. it. p. 444, 6
 Μερόβριχα Ptol. II 5, 5 (?)
 Mirobriga Val. Ut.. C. 857, 858, 1031
 Mirobriga C. 859
 [M]irobrigenses? C. 5033 Mir(obrigensis?) C. 4980
 Μίσγητης Hecataeus apud Steph. s. v.
 Montobriga prope Scallabim it. p. 420, 4
 Μόρων πόλις ad Tagum Strabo III 3, 1
 Morogi Cantabri Plin. IV 110 cf. Turmogi
 Μόρωσα Cantabr. Ptol. II 6, 50
 *Morodon Rav. p. 308, 11
 Multicensis (Ugultuniacensis?) praefectura Hyginus *grom.* p. 171, 6
 Murbogi cf. Turmogi
 Munda, Mundensis campus, Mundenses b. Hisp. 27, 6, 32, 1, 36, 4, 41, 1, 5, 42, 1 Liv. XXIV 42, 2 (in Celtiberia ponitur, errore) XL 47, 2 epit. 115 Val. Max. VII 6, 5 Frontin. strat. II 8, 13 Plin. III 12 XXXVI 134 Sueton. Caes. 56 Aug. 94 Sil. III 400 Florus II 13, 77, 85, 89
 Μονόλια Turdetan. Strabo III 2, 2, 4, 9 Plut. Caes. 56 cf. Munda fl. Lusit.
 Munigua Baetic. Muniguenses C. 1049, 1050, 1051, 1053, 1378
 Murgi it. p. 405, 2 Nummi n. 135
 Μουργίς Turdul. Ptol. II 4, 9
 Murgitani Plin. III 6, 8, 17 C. 5489
 *Muticariensis C. 1485
 *Mutudurei civitates Hisp. Sallust. fragm. III p. 132, 17² Jord.
 Myrtilis Lusit. Mela III 7 Plin. IV 116, 117
 Myrtili it. p. 431, 6 Mirtilis Rav. p. 306, 8
 Ἰουλία Μόρταλις Turdet. Ptol. II 5, 4
 Murtil(is) Nummi n. 177
 Myrt(ileuses) C. 15
 Νάβρισσα Strabo III 1, 9, 2, 5 Ptol. II 4, 10 Nebrissa (Nabrissa) Veneria Plin. III 11 Nebrissa Sil. III 393
 Nabrissa Nummi n. 159
 Naeva Baetic. (Latin.?) C. 1048, 1166, 1182, 1191
 Evia [Naeva?] Plin. III 11
 Tema (Tenia) prope Hispalim Rav. p. 317, 11
 Naeva Nummi n. 153
 Namariini Astures Plin. IV 111
 Νάβρισσα Callaec. Ptol. II 6, 48
 Ναρδόνιον Saclinorum Astur. Ptol. II 6, 33
 Nassium s. Nassicia v. Calagurris
 Nebisoci [Aebisoci traditur] C. 2477 = 5616 cf. Nebis fl.
 Νεμνωτορισσα Vascon. Ptol. II 6, 66
 Νεμετατοί Callaec. Ptol. II 6, 40
 Νεμετέβριχα Callaec. Ptol. II 6, 36

Ὀλίσιπτον Lusit. Ptol. II 5, 3
 Oningis Plin. III 12 cf. Auringis
 Onicitanus C. 1484
 Onoba. Ὀνόβρα Strabo III 2. 5. 5, 5
 Ὀνόβρα ἀιπτονοβία Marcian. II 9
 Turdet. Ptol. II 4, 4
 *Onolappa Mela III 5 Ὀ[ss]onoba
 aestuaria Baetic. Plin. III 7
 Onoba it. p. 431. 12 Rav. p. 317, 15
 Onoba Nummi n. 179
 Onoba convent. Cordub. }
 Plin. III 10 } Oba?
 Ὀνόβρα Turdul. Ptol. II }
 4, 9 }
 *Otonia Callaec. Rav. p. 308, 6
 Onusa prope Carthag. Liv. XXII 20, 3
 Ὀνώσσα Polyacn. VIII 16, 6
 Ὀρκαλίς Bastet. Ptol. II 6, 60
 Ord. ... civis C. 2713
 Ores(is) centuria Arvensis C. 1064
 Oretani. Ὀρεῖται Ἰζήρες Pol. III 33, 9
 Ὀρετανός Artemidor. ap. Steph. s. v.
 Ὀρεῖται
 Ὀρεῖται Diod. XXV 10, 3
 Ὀρηγενοί Strabo III 1, 6. 2, 1. 3, 2
 4, 1. 2, 11. 14 Ptol. II 6, 58
 Oretani Liv. XXI 11, 13 XXVI 17, 4
 [Ausetani] XXXV 7, 7. 22, 7 Plin. III
 6, 19. 25 (qui et Germani) cosmogr.
 Aeth. p. 98, 9 R C. 6339 = 3221
 Ὀρηγενοί Strabo III 1, 6. 3, 2. 4, 12
 Oretania dimensur. p. 13, 2 div.
 p. 15, 10 R.
 Ὀρεῖται Artemidor. apud Steph. s. v.
 Ὀρέτα Strabo III 3, 2
 Ὀρηγετον Ἰερμακῶν Ptol. II 6, 58
 Orgenomesqui Cantabr. Mela III 15
 Orgenomesi Plin. IV 111
 Ὀργονομί Cantabr. Ptol. II 6, 50
 Orgnom(escus) C. 5729 = 2707
 Orgnomes(quit) C. 6301
 Ὀρηγετ Herget. Ptol. II 6, 67
 Originac aquae Callaec. it. p. 428, 1
 *Ocerenis aquis Rav. p. 320, 2
 Origena C. 6298
 Orippo Baetic. Plin. III 11 it. Vicar.
 it. p. 410, 2 Rav. p. 317, 3 Nummi
 n. 164
 Ὀρηγαζοί Astures Ptol. II 6, 31
 Orniaci C. 2633
 Orongis Maessum opp. Liv. XXVIII 3, 2
 cf. Auringis Oningis
 Orretum. Orretanus C. 4165

orsau Nummi n. 73
 Osea, Oscenses prov. cit. Caes. b. c. 1
 60, 1 Oscensis ager Varro r. r. I 57, 2
 Oscense argentum Liv. XXXIV 10, 5.
 7. 46, 2 XL 43. 6 Osea Vell. II 30, 1
 Flor. II 10, 9 it. p. 391. 5. 451. 8 Oscen-
 sences regionis Vessetaniae Plin. III 24
 Oscensis Eph. VIII p. 136 n. 530
 Ὀσσα Strabo III 4, 10 (*Ἐζόσσα)
 Plut. Sert. 14. 25 Ptol. II 6, 67 (Her-
 get.)
 Osea prov. ult. Oscensis ager in Lusit.
 Liv. XXXIX 21. 2 cf. Ἀζόσσα Strab. III
 2, 2
 Osea [Osea Oseua] Baet. Plin. III 10
 Ὀσσα Ptol. II 4, 10 = Ὀσσόσσα II
 4, 9?
 Osquenses C. 2007. 2030. 2031
 Osicarda. Ossigerdenses Plin. III 24
 Ὀσίκαρδα Edetan. Ptol. II 6, 62
 Osicardenses C. 4241. 4267
 Osicarda, *usceth* Nummi n. 36
 Osintias regio Sisaponis Baetic. Plin. III
 14
 Ossa v. Osea
 Osetta (Italia Constantia) Plin. III 11 Num-
 mi n. 168
 Osettani C. 1254
 Ossigi. Ossigitania Plin. III 9, 10
 Ossigitani C. 2101
 Ὀσσόβρα Strabo III 2, 5 Marcian. II 13
 Ptol. II 5, 2 (Turletan.)
 Ossonoba Mela III 7 Plin. IV 116 it.
 p. 418, 6. 426, 1 Rav. p. 306, 12
 Nummi n. 181
 Ossonobenses C. 1. 5141. 5142
 Ostippo Baetic. Plin. III 12 it. p. 411, 3
 Rav. p. 316, 16
 Ostipponenses C. 1449, 1450, 5049
 Ostur Nummi n. 178
 O[e]togesa Caes. b. c. I 61. 4. 68. 1. 70. 5
 Otobesanus Edetan. C. 3794 cf. Eto-
 besa Etovissa
hthscen Nummi n. 34
 Otobesa Lusit.? Otobesanus C.*826.
 829
 Ovetum Astur., plumbum [I]ovetanum?
 Plin. XXXIV 164 cf. proleg. p. CH
 Παλιόντων Astur. Ptol. II 6, 32
 Paesici Callaec. Plin. III 28 IV 111
 Πασιζοί Ptol. II 6, 5
 *Passiru Rav. p. 320, 17
 Πασιόλα Turdet. Ptol. II 4, 10

Paesuri Lusit. Plin. IV 113
 Paesures municip. prov. Lusit.
 C. 760
 Pallantia. Παλιαντία Aevae. Strabo III
 4, 13 Appian. Hisp. 55. 80—88 b. c.
 1 112 Ptol. II 6, 49 (cf. II 6, 32 Πα-
 λιόντων Astur.) Vaecaeor. Steph. s. v.
 Palantia Mela II 88 Frontin. agrim.
 p. 4, 3 it. p. 449, 1. 453, 8 Rav.
 p. 313, 4 (Palentia) Oros. V 23, 6
 Παλιαντίνοι Appian. Hisp. 55. 82. 88
 Palantini Plin. III 26 C. 5763
 Palentini C.*575. 6115
 Pallentini campi Oros. VII 40, 8
 *Palantucia Callaec.? Heiss *monn. wis.*
 p. 57 *Pal[a]ntimcio Campaner *indica-*
tor p. 199
 Paramus C. 2660 *d* v. 5 Iul. Honor.
 p. 36 B 4 R.
 Paramica v. Segontia
 Pelius gens? C. 5238 Pellicens gens? 3166
 Pelendones Plin. III 26 IV 112
 Πελέωνδος Ptol. II 6, 53 cf. Cerin-
 dones
 Pembrolorum gens C. 5729 = 2707
 Penioru(m) gens C. 5736
 Pentilii gens? C. 5858
 *Pereciana prope Emeritan it. p. 432, 9
 Pergelana Rav. p. 314, 13
 Petavonium it. p. 423, 3
 Πεταρώνων Astur. Ptol. II 6, 34
 Paetanio Notit. dign. Oec. XLII 27
 Peteris vicus ad Bilbilim Martial. IV 55, 18
 Petra Astur. Heiss *monn. wis.* p. 57
 Πητιά Callaec. Ptol. II 6, 22
 Πητιά Vaecaeor. Ptol. II 6, 49
 Pintia prope Cluniam it. p. 440, 4
 *Antia Rav. p. 318, 18 Pincia, Pin-
 cinu Heiss *monn. wis.* p. 57
 Pintonum gens Lusit. C. 365
 Plandica? gens B. 2860
 Πλεναύροι Strabo III 3, 7
 *Πληγετοί Strabo III 3, 8 v. Τούτοι
 Poetanium insul. Avien. v. 199
 *Poico C. 1646 cf. Hippocobulco
 Pompaelo Πομπαιών Strabo III 4, 10
 (Athen. XV 75)
 Pompelone it. p. 455, 5 Rav. p. 311,
 13
 Pompaclonenses C. 4208, 4234, 4246
 Pompelonenses Plin. III 24 C. 2958.
 2959. 2960
 Πομπαιών Ptol. II 6, 66

- Praesamarchi Callaec. Mela III 11
praesaitu Nummi n. 11
pulq̄s Nummi n. 40 *cc del*
 *Pumienses C. 1646
purpca Nummi n. 2
 P., iganco gens C. 2806
 Quarquerni civitas C. 2477 = 5616
 Querquerni Callaec. Plin. III 28
Κουαρκερνοί Ptol. II 6, 46
 Aquis Querquennis it. p. 428, 2
 Aquis *Cerenis Rav. p. 320, 3
qukut Nummi n. 93 cf. *kuql* n. 53,
 54
quthera Nummi n. 100 *quthūm* n. 103
 v. Contrebia
 *Ratrium gens C. 5749
 *Ραδῆα Vaccaeor. Ptol. II 6, 49
 Rauda it. p. 440, 5
 *[R]etianof[rum] gens C. 5749
rhduwq̄ Nummi n. 105
 Rigae apud Bilbilim Martial. IV 55, 19
 *Ρίγουσα Carpetan. Ptol. II 6, 56
 Rixama vicus apud Bilbilim Martial. IV
 55, 16
 *Rodacis prope Turgalium Rav. p. 312, 15
 Sabetum? Sabetanum opp. C. 2193
 Sabora Baetic. Saborenses C. 1423.
 *5450
 Sacili Martialium Baetic. Plin. III 10
Σακίλις Turdul. Ptol. II 4, 9 cf. *Καί-
 κίλα*
 Sacil[ien]ses C. 2349 cf. 2186,
 2188
 *Sacrana convent. Astig. Plin. III 12
 Sadava C. p. 403
 *Sacciensis (Visacciensis?) C. 2981 cf.
 Segia
 Saefes Avien. v. 195
 Salaeni (scr. Saeleni) Astur. Mela III 15
Σαλινοί Astur. Ptol. II 6, 33
 Saclenus C. 2599
 Saepo[ue] Baetic. Plin. III 14
 Saeponenses C. 1340, 1341
 Saesapo v. Sisapo
 Saetabis. *Σαεταβίς* Strabo III 4, 9
Σαεταβίς Contest. Ptol. II 6, 61
 Saetabis Plin. XIX 9 Sil. III 373 XVI
 474 Gratius cyneg. v. 41 it. Vicar.
 Nummi n. 43
 Saetabi(s) Augustanorum C. 3625.
 3655 municipio Saetabi C. XIV 3795
 Setavum Rav. p. 304, 4, 343, 1
 Saetabitani Augustani Plin. III 25
 Saetabitanus C. 4213
 Saetabaugustana C. 3782
 Saetaba sudaria Catull. 12, 14 (Plin.
 praef. 1)
saūp Nummi n. 43
Σαεταβίονια prope Saetabim Ptol. II
 6, 61
 Saguntia Turdetan. Liv. XXXIV 19, 10
 convent. Gadit. Plin. III 15
Σαγουντία Turdet. Ptol. II 4, 10
 Rav. p. 317, 8
 Saguntum. *Σάγυνθος* Pol. III 6, 1, 14,
 10—15, 16, 5, 17, 1 ss. 20, 1, 21, 6,
 30, 3, 61, 8, 97, 6, 98, 1 ss. 99, 5
 IV 28, 1, 37, 4, 66, 8 s. XV 17, 3
 Steph. s. v.
Σαγυνθία Appian. Hisp. 19, 72 (75)
Σαγυνθία Pol. III 8, 1, 7, 14, 9,
 15, 1 ss. 20, 2, 6, 21, 5, 29, 1, 30, 1 ss.
 IV 66, 9 Diodor. XXV 15 Appian. Hisp.
 7, 10 ss. Hannib. 2, 3 Pun. 6, 63
Σάγυνθος, *Σαγυνθία* Nicol. Damasc.
 vit. Aug. 12 Steph. s. v.
Σαγυνθών Strabo III 4, 6, 9, 5, 1
 Ptol. II 6, 62 (Edetan.)
 Saguntini Nepos Hann. 3, 2 Liv.
 XXI 7, 8, 11, 3, 15, 3 XXIV 42, 9
 Mela II 92 Lucan. III 350 Stat. silv. IV
 6, 83 Iuven. 15, 114, 5, 29 Plin. III
 20 IV 35 XVI 216 XXXV 160 it. Vicar.
 it. p. 400, 2 Rav. p. 303, 14, 304, 5,
 342, 6 C. 3867, 3868, 6239
 Saguntos Sil. I 502, 573 et passim
 Flor. I 22, 3
 Saguntini Cato r. r. 8, 1 Caes. b.
 Hisp. 10, 1 Sallust. hist. II 21 D. Liv.
 XXI 2, 7, 6, 2, 7, 2, 3, 9, 2, 14, 3,
 28, 39 XXVIII 39, 18 XXX 21, 3
 XXXI 17, 5, Val. Max. VI 6 est. 1
 Frontin. strat. III 10, 14 Sil. I 271,
 378 II 714 Flor. I 22, 6, 8, 9 Plin. XV
 72 Martial. VII 6 XIV 108 C. 3827,
 3838, 3854, 4201, 4214
 Sagunto Heiss *monn. wis.* p. 59
 Cf. etiam Sargautha
 *Σάλα Baetic. Ptol. II 4, 10
 *Salam prope Iaccam Rav. p. 309, 10
 *Σάλας Turdul. Ptol. II 4, 9 cf. Salaria
 Latin.
 Salauri opp. Avien. v. 513
 Saldania Heiss *monn. wis.* p. 59
 Saldanienses C. 2670
 Salduba (Caesaraugusta) Plin. III 24
saldubi Nummi n. 35
 Salduba Baetic. Mela II 94 Plin.
 III 8
Σάλδουζα Ptol. II 4, 9 *Καδουζία* II
 4, 10
 *Saltum Rav. p. 305, s. 344, 3
 Σάλυα Orsetan. Ptol. II 6, 58
salvra Nummi n. 30
Σάλυα Lusit. Ptol. II 5, 6
 Salmantica, *Ἐλαγαντία* Vaccaeor. Pol. III
 11, 1, 3
 Hermandica Vaccaeor. Liv. XXI
 5, 6, 7
Σαλυαντία Plut. mul. virt. c. 10
 p. 248 E
Σαλυάντια Lusit. Ptol. II 5, 7
Σαλυαντίε Polyaeon. VII 48
 Salmantica B. p. 434, 4
 Salmantica Rav. p. 419, 7
 Salmantica, Salmantica, Salamantica
 Heiss *monn. wis.* p. 59 Campaner
hildacolor p. 290
 Salmantica C. 857, 858, 859
 Salmanticenses Lusit. Frontin. agrim.
 p. 4, 3
Σαλυαντίες mul. Plut. I, s. 8,
Σαλυαντία Polyaeon. I, s. 8,
 Salmanticenses C. 438, 870
Σάλασσα πόντος περί τῆς Ἡρακλείδου
στῆρας Steph. s. v. Africae?
 Salpasa Baetic. Plin. III 14 Nummi n. 163
 Salpensani C. 1286, 1290, 12 Heiss et.
 Salpensani C. 1281
 *Σαλπητῆρα (Σαλυαντία) Lusit. Strabo III
 2, 6
Σαλπῆρα Baetic. Ptol. II 6, 60
 Saltici it. Vicar. Saltici it. p. 447, 2
 *Saltis Rav. p. 313, 10
Samala Nummi n. 106
 Samaria? Samaritense met. illud. in Baetica
 Plin. XXXIV 165
 *Samarium Callaec. Rav. p. 307, 14
 Sambroca, Sambrocaensis C. 2482 cf.
 Sambroca fl. prope Emurias
 Samsira insul. Bal. minor. Plin. III 77
 Σαμαρίς Vaccaeor. Ptol. II 6, 49
Σαγυνθία πόντος Ἐλαγαντία Steph. s. v. v.
 Saguntia, Saguntum, Saguntia
 Sarna Avien. v. 497
 *Saudone prope Asti nom. ex Astione
 corr. Rav. p. 317, 6
 Σαρούα Plendun. *Σαρούα Σορία?* Mall.
 Ptol. II, 6, 50

Scallabis Lusit. Plin. IV 117 C. VIII 3182
 Σκαλιβίς Lusit. Ptol. II 5, 6
 Scalabin it. p. 420. 1 Scalabitanus
 C. 36
 Scallabitanii Plin. IV 117
 S[er]janiocum gens C. 2601
 Searo v. Siarum
 *Sebarium prope Salmanticam Rav.
 p. 319, 6
 Sebelaci prope Saguntum it. Vicar.
 Sepelaci it. p. 400. 1
 Σεβελώνων Castellano. Ptol. II 6, 70
 Sedetani v. Eletani
 Segestica prov. ulter. Liv. XXXIV 17, 12
 Segisenses convent. Caesaraug. Plin. III 24
 Σέσινα (ser. Σέσινα) Vaseon. Ptol. II
 6, 66
 Seglam Rav. p. 311. 10 cf. etiam
 Saecia
sega Nummi n. 49 cf. *sovias* n. XLVI
 (C. 738)
 Segida. Βεγίδα ἐν τῇ Κελαιβηρίᾳ πόλις
 μισρά Diol. XXXI 39
 Σεγίδα Aevae. Strabo III 4, 13
 Σεγιδία Κελαιβήρων τῶν Βέλλων
 πόλις. Σεγιδάου Appian. Ilisp. 44
 Segida Restituta Iulia Baetur. Plin.
 III 14
 Σεγίδα Turdetan. Ptol. II 4, 10
 *Segedensis C. 988
 Segida Augurina Plin. III 10
 Σεγίδα Turdul. Ptol. II 4, 9
 Σέγινα Bastet. Ptol. II 6, 60
 Segisama. Σεγέσιμα Pol. XXXIV 9, 13
 Strabo III 4, 13 Segisama Flor. II 33, 48
 Segisama Iulienses convent. Clm. Plin.
 III 26
 Σεγέσιμα Ίουλίαι Vaccaeor. Ptol. II
 6, 49
 Segisamenses C. 900. 3281
 Segisama Brasaca C. 4157
 Segisamum? C. 5741 cf. 5713
 Segisamo. Segesamone it. p. 394, 5 Segi-
 samone p. 449, 5. 454, 2 Rav. p. 318,
 12
 Σεγίσμων Turmog. Ptol. II 6, 51
 *Saramon Rav. p. 308, 10
 Segisamonenses convent. Clm. Plin.
 III 26 C. 2915. 5807 = 2916. 5812
 Σεγισμονώνων Antrigon. Ptol. II 6, 52
 Segisamunculo it. p. 394, 3
 Segobriga. Σεγούβριχα Celtiber. Strabo III
 4, 13 Σεγούβριχα Celtib. Ptol. II 6, 57

Sigobrica Rav. p. 313, 11
 Segobriga C. 4191 cf. 3122 *bol. de
 la Acad.* XXI 1892 p. 136
 Segobrigenses caput Celtiberiae Plin.
 III 25 cf. XXXVI 160 Frontin strat.
 III 10, 6 C. 4191. 4220. 4222. 4252
 C. XII 4536
 Segontia. Saguntia Celtiber. Liv. XXXIV
 19, 10
 Σεγουντία Strabo III 4, 12
 Secontia Aevae. Plin. III 27
 Segontia it. p. 436. 5. 438, 12 Seg-
 untia Rav. p. 309, 18
 Σεγοντία Appian. b. c. I 110
 Σεγορτία Αάγχα Aevae. Ptol. II 6,
 55 cf. Lancia
 Σεγοντίων πεδία Plut. Sertor. 21
 Segontinus C. 4195 Seg(ontia?) Qui-
 rina C. III 6419
 Seguntienses Hispani? Not. dign.
 Occ. VII 49
 Segontia prope Caesarangustam it.
 p. 437. 5. 439, 3
 Segontinensis C. 3626
 Segontiflieses Bonner Jahrb. XCHI
 1892 p. 193
 Σεγοντία Παράγουα Vaccaeor. Ptol. II
 6, 49
 Σεγοντία Παράγουα Vardullor. Ptol.
 II 6, 65 quae non videntur diversae esse
 Segosou(num) gens C. 5790
 Segovia Aevaeor. Liv. fragm. 1. XCI
 Plin. III 27 Frontin. strat. IV 5, 22
 Flor. III 10, 7 it. p. 435, 5 Quirina?
 Seg(ovia?) C. III 6419
 Σεγοουία Aevae. Ptol. II 6, 55
 Segovia Nummi n. 111
 Segovia Baetic. ad flumen Siciliense
 [Singiliense] b. Alex. 57, 6
 Segoviensis C. 1166
 Seilensis Callaec. C. 2562
 *Selambina (= S[u]el Abdera?) Plin.
 III 8
 Σελάμβινα (Μολοβδόνη?) Ptol. II
 4, 7
 Selbyssini Avien. v. 422 v. Elbestii
Selhucon Nummi n. 12
 Σέλινα Bactic. Ptol. II 4, 9
 Σέλιον Lusit. Ptol. II 5, 6
 Sellium it. p. 421, 3
 Σεπτιχία Vaccaeor. Ptol. II 6, 49
 Sentice it. p. 434, 3 Rav. p. 319, 8
 *Sennur. Simure? Heiss *mom. wis.* p. 60

Sens.... gens? C. 2871
Serqa Nummi n. 13
 Seria Fama Iulia Baetic. Plin. III 14
 Σερία Turdet. Ptol. II 4, 10
 Serippo Baetic. Plin. III 14
 Sermone prope Caesarangust. it. p. 426, 6
 Serpa Lusit. Nummi n. 176 it. p. 426, 6
 Seria Rav. p. 317, 19
 Serpensis? C. *971
sesars Nummi n. 51
 Sesm... gens? vicus? C. 2601
 Σετασις Iaeet. Ptol. II 6, 71
 Seterris it. Vicar. it. p. 398, 2
 *Steras Rav. p. 303, 6. 341, 16
sethisa, *sethisaqm* Nummi n. 101
sethiscen Nummi n. 39
 *Setiensis C. 2856
 Seurbi (Seurri) Callaec. Plin. IV 112
 Σεουρροι Callaec. Ptol. II 6, 27
šš Nummi n. 75. 79
 Siarum Baetic. Plin. III 11
 Siarenses C. 1276. 1277
 Searo Nummi n. 160
 Sibarium prope Salmanticam it. p. 434, 5
 Sicana civitas Avien. v. 479 cf. Sicannus fl.
 Σικάνη πόλις Ίβηρίας Heecataeus ap.
 Steph. s. v.
 Siecaenum? Siecaenas C. 1598
 Sicculus gens? C. 2863
 Sicelli Sicellitanus C. 3423. 3424.
 5941
 *Sidon? Nummi n. 148 cf. Asido
 Sigarra. Sigarrenses C. 4479
 Silai certi iaculo levi prope Bilbilium
 . Martial. IV 55, 20
 Silbis Nummi n. 60a
 *Silpia prov. ult. Liv. XXVIII 12, 14
 cf. Cilpe, Ilinga, Ilipta
 Singili Bactic. Plin. III 10 cf. Barba
 Singilienses C. 2014. 2021. 2022.
 2023. 2025. 2026. 2027. 5063
 Singilienses Barbenses C. 2015
 —2020
 Cf. Singilis fl.
 Signae insulae Callaec. Plin. IV 112
 Σισάπων Strabo III 2, 3 Sisapo C. 3270
 Sisapo regionis Osintiadis Plin. III 14
 Sisaponenses Plin. XXXIII 118. 121
 socii Sisaponenses C. X 3964
 Σισαπόνων Oretan. Ptol. II 6, 58
 Sisalone it. p. 444, 7
 Saesapo Nummi n. 134, Sisip, Sisipo
 v. Detumo

- Σισάρακα v. Pisoraca fl.
 *Situdo Baetic. Plin. III 15
 *Sobobrica prope Virovescam Rav. p. 318.8
 Solia? Soliense territorium Baetic. C. 2349
 Sordi Avien. v. 552
 Surdaones Plin. III 24
 Sorica (Soricaria vulgo) Baetic. b. Hisp.
 24, 1. 27, 2
 šoš Nummi n. 21^f
 Sosontigi? Soson[tigit]ani C. 1721
 Sosumu gens C. 5856
 *Spacorum vicio Callaec. it. p. 424, 1
 *Statacum div. p. 16, 3R.
 *Subitanus C. 3297 cf. Subi fluvius
 Subur Melai II 90 Plin. (opp. Ilerget.) III 21
 Σούβοργ Cessetan. Ptol. II 6, 17
 Suburitani C. 4271
 Sucaelo Baetic. Plin. III 10
 Σουκαπύζα Ilerget. Ptol. II 6, 67
 Succubi? ex Succubitano (exs Ucc.?)
 municipio Capitol. Marcus 1
 Suero quondam opp. Contestan. Plin.
 III 20
 Σούκρων πόλις Appian. b. c. I 110
 Suessetani Liv. XXV 33, 6 XXVIII 24, 4
 XXXIV 20, 1 cf. XXXIX 42 Frontin.
 strat. II 1, 1
 Sussetanei C. VI 1446
 Σουσεστάιον Caristor. Ptol. II 6, 64
 Suessatio it. p. 454, 9 *Seustatio
 Rav. p. 318, 6
 Sup.. Sup... loci indicatio C. 5683
 Σουπεράτιοι (Latin.?) Astur. Ptol. II 6, 34
 Susarru(s) domo Curunniace C. III 2016
 *Τακουβίς Lusit. Ptol. II 5, 6 cf. Tubucei
 Talabara vicus Lusit. C. 453
 Talabrica Lusit. Plin. IV 113
 Ταλάβριχα, οί Ταλάβριγοι Appian.
 Hisp. 75 (73)
 Ταλάβριχα Lusit. Ptol. II 5, 6
 Talabriga it. p. 421, 6
 Ταλαμίνη Callaec. Ptol. II 6, 27
 Timalino it. p. 425, 1. 430, 9
 Talevo? gens C. 5350
 Talori municip. Lusit. C. 760
 Talorus C. *736. *754. *776
 Tamagani Callaec. C. 2477 = 5616
 Tamarici Astur. Mela III 11 Plin. IV 111
 cf. Tamaris fl.
 Tameobrigus deus loci? C. 2377
 Tamicum gens C. 5786
 Tamusia v. *Amusia*
 Tapori Lusit. Plin. IV 118
 Monumenta linguae Ibericae.
 Taporus C. 408. 453. 519. 520.
 521
 Taporus *Lisanglensis (Lanciensis)
 C. 950
 Tarraco. Ταρράκων Pol. III 76, 12. 95. 5
 X 20, 8. 34, 1. 4. 40. 12 XI 33, 7
 fragm. 180 Nicol. Damasc. vit. Aug. 11
 Ταρράκων Strabo III 4. 7. 9. 10. 20
 Ταρράκων Ptol. II 6, 17 (Cessetan.)
 Dio LIII 25. 79
 Ταρράκωνος Dio XLI 24. 3
 Ταρράκωνησις Ptol. II 6, 1. 11. 12
 Marcian. II 6, 16ss.
 Tarraco Cicero pro Balb. 11, 28 pro
 Deiot. 14. 38 Caes. b. c. 173, 2. 78, 4
 II 21, 4. 5 Liv. XXI 61, 4 XXII 19, 5
 XXVI 17, 2. 26, 41 XXVIII 13, 4
 XXXIV 16, 6 XI 40, 13 Mela II 90
 Plin. III 21 VI 217 XIX 10 Sil. III 369
 XV 177 Martial. I 49, 2 X 104, 4
 XIII 118, 1 Sueton. Aug. 26 Flor. II
 33, 51 Vergil. 2 Solin. 23. 8 Spart.
 Hadr. 12 (Tarracenis) ibid. 7 it. Vicar.
 it. p. 391, 1. 399, 1 Rav. p. 342, 5
 Eutrop. IX 8 Auson. urbes 9, 4 ep.
 27, 89 ad Paulin. 232 Oros. VI 21. 19
 VII 22. 8 Inl. Honor. p. 35. 2 R.
 Tarraco Nummi n. 21^a C. XII 4377
 Heiss *monn. wis.* p. 60
 Tarracoena C. 6239 Inl. Honor.
 p. 37, 2 cosmogr. Aeth. p. 80, 6 R.
 Heiss *monn. wis.* (Terr. cona) p. 60
 Tarsagona Rav. p. 303, 13
 Tarraconenses Caes. b. c. I 60, 2
 Mela II 87. 88. 124 III 5 Martial. XIII
 118 Tacit. ann. I 78 Sueton. Galba
 8. 12 Solin. 23. 8 Spartian. Severus
 c. 3 Aurel. Victor Caes. 33, 3 Oros. I
 2, 104 Nom. prov. p. 128. 13 Polem.
 Silv. p. 131, 10 lib. gener. p. 169, 1R.
 C. Index X p. 1155 C. IX 1125
 †Terraconensis C. V 7268
 Hispania Tarraconensis C. 3738.
 4135 Inl. VI p. 1115. 1117. 1155
 conventus Tarraconensis C. 4074?
 4138 *Tarrachonensis 3840
 Tarraga. Tarragenses convent. Caesarang.
 Plin. III 24
 Τάρραγα Vascon. Ptol. II 6, 66
 *Terracha Rav. p. 311, 11
 *Tarmucenbaci lares C. 2472
 Tartessus. Tharsis I Mos. 10, 4 (1 chron.
 1. 7)
 Ταρράκων in foedere Carthag. Pol.
 III 24. 2. 4
 Θαρράκων Pol. III 33, 9
 Ταρράκων ib. 33, 9 (Steph. s. v.)
 Ταρράκωνος Hecataeus apud Steph. s. v.
 Τάρρακων (cf. Steph. s. v. Αρρακων).
 Ταρράκωνος
 Ταρράκωνος Herod. I 163 IV 152.
 196 Stesichor. fragm. 5 B. Anacreon
 fragm. 8 B. Pherecydes apud Schol.
 Apoll. Rhod. IV 1396 (p. 523. 1 M. et
 K.) Dionys. perieg. v. 337 Strabo III
 2. 11 Pausan. VI 19, 3 Scymn. v. 164
 Apollod. bibl. II 5. 10 Schol. in H. VIII
 479 Arrian. anab. II 16 Appian. Hisp.
 2. 63
 Καρρακωνίς Appian. Hisp. 2. 63
 Tartessus Avien. v. 85. 269 descr.
 480. 613 Sallust. hist. II 261D.
 Tartessus Mela II 96 Plin. IV 120
 Tartessus Sil. III 399 V 399
 Ταρράκωνος Ταρράκωνος Herod. IV 192
 Phlegon macrob. 3 fragm. 29. 6 Lucian.
 macrob. 10 (Aelian. var. hist. XIV 4)
 Strabo I 2. 26 III 2, 11 Steph. s. v.
 Τάρρακων Diodor. XXV 14 Pausan. VI
 19. 2. 3
 Ταρράκων Herodot. apud Steph. s. v.
 Τάρρακων
 Ταρρακία μάραθα Aristoph. ran. v.
 478
 Ταρρακωνίς Strabo III 2. 11. 12
 [Scymn.] v. 164 cf. 199
 Tartessus Avien. v. 54. 424 Varro
 apud Gell. VI 16, 5 Liv. XXIII 26, 5
 Columella X 185 Claudian. epithal.
 Honorii v. 161
 Tartessus Cic. ad Att. VII 3. 11
 Cato mai. 19. 69 Ovid. metam. XIV
 416 Iustin. XLIV 3. 8 Sil. X 537
 XVII 674 XV 5 XVI 647
 Tartessus (-idis) Colum. X 192
 Tartessus Colum. X 370 Siliou.
 Apoll. c. V 286 Claudian. in Rufin. I
 101 epist. ad Olybr. (c. min. III) 14
 Cl. Mar. Victor Methias I 240
 Tartessus Sil. VI 1 XVI 114
 XVII 590
 Taurico gens C. 6295
 *Taxabricenses Plin. IV 118 cf. Arabriga
tdom Nummi n. 109
 Teari Iulienus convent. Tarrac. Plin.
 III 23

- Τίναρ Τούλια Hercavon. Ptol. II 6, 63
 Thiar it. p. 401, 4
 Tediiv[ī]au[(um)] gens C. 2903
 Tela v. Γέλλα
 *Tenebrica Cantabr. Rav. p. 308, 14
 cf. Tenebrium proununtur.
 Tereses Fortunales Baetic. Plin. III 14
 Termes. Termostini Sallust. hist. II 29 D.
 Liv. epit. 54
 Τερμαγέσσου Diodor. XXXIII 16
 Termes Arevacor. Plin. III 27
 Termostini Tac. ann. IV 45
 Termeste Flor. III 10, 9
 Τερμαγός Arevac. Appian. Hisp. 99.
 Τερμαγετία 76 Τερμαγεταί 76
 Τέρμας Arevac. Ptol. II 6, 55 Turbes
 Rav. p. 311, 6
 Ter(mensis)? C. 871
 Θαβρόλλα Vardul. Ptol. II 6, 65
 Θέσσου Herget. Ptol. II 6, 63
 Τειρόδου (Γειρόδου? C. Müll.) Astur.
 Ptol. II 6, 36
thitayš Nummi n. 62
throcqm Nummi n. 108
thradthruatn Nummi n. 16
 Thersitae cf. Tartessus
 Tingentera Mela II 96 cf. Iulia Iza in no-
 minibus Phoeniciis
 Tiquadra insul. Balear. Plin. III 78
 Tirtalico v. Triticalicum
 Tispi. Tispitani C. 5443, 5444 cf. Ara-
 tispi 1407
 Τίττοι Pol. XXXIV 2, 3, 11 cf. Tuttia
 Τίττοι Appian. Hisp. 44, 48, 50,
 63, 66 cf. Tuttia
 Τηρολάνα Carpet. Ptol. II 6, 56
 Tituleia it. p. 436, 1, 438, 8,
 439, 11, 446, 1
 Titulia Rav. p. 312, 9
 Toletum Nummi n. 110 Liv. XXXV 7, 8,
 22, 8 XXXIX 30, 2 it. p. 438, 7,
 446, 7 Rav. p. 312, 10
 Toletum Carpet. Plin. III 25 Grattius
 cyneg. v. 341 Iul. Honor. p. 34, 12
 cosmogr. Aeth. p. 79, 13 R. C. *2890,
 3073, 4164 Toletu Heiss *monn. wis.*
 p. 61
 Tolobi (prope Subur) Mela II 90
 Τολοβίς Iacetan. Ptol. II 6, 71
 *Tolosum Rav. p. 310, 13
 Tolous prope Iberdam it. p. 391, 2
 Tongobriga. vicani Tongobrig[es] Lusit.
 C. 713
 Τονοβόριχα Bracar. Ptol. II 6, 38
 Tonobrica Rav. p. 318, 11
 Toriviana Callaec. Heiss *monn. wis.*
 p. 62
 Tormogus v. Turmogus
 Toruio incert. Heiss *monn. wis.* p. 62
 *Tranensis civitas Callaec.? C. 2399
 Τροβόλα Lusit. Appian. Hisp. 62, 63
 cf. Turbula
 Tridiavorum gentilitas Astur. C. 2633
 Trigundo Callaec. it. p. 424, 4
 Triticalicum gens C. 5077
 Tirtalico C. 6338*dd*
 Tritens gens? C. 5575 = 634
 Tritium Autrigon. Plin. III 27
 Tritino? Mela III 15
 Τρίτιον Τουβροκόν Vardulor. Ptol.
 II 6, 65
 Τρίτιον Μέταλλον (I. Μάγαλλον)
 Beron. Ptol. II 6, 54
 Tritiensis C. 2892
 Tritiensis Magallum C. 4227
 Tritio it. p. 394, 1, 450, 1, 454, 4
trshs Nummi n. 57
 Tuatuci? res publica Tuatuc(itana) C.3406
 cf. Tutugi
 Tubucci prope Scallabim it. p. 420, 2
 cf. Tacubis
 Tuci opp. insulae Balear. maior. Plin.
 III 77
 Tucci. Τόζζη Diodor. XXXII 7, 5
 Τόζζης Strabo III 2, 2
 Tucei Augusta Genuela Plin. III 12
 Τόζζη Turdul. Ptol. II 4, 9
 Τέμελλα Appian. Hisp. 68
 Tucei Bramb. 1152 Lex Visig. XII 2,
 13 Tucci, Tuci Heiss *monn. wis.* p. 63
 Tuccitani C. 1668—1673, 1692,
 3278
 Tucci vetus Baetic. Plin. III 10
 Tucci prope Ilipulam it. p. 432, 2 Rav.
 (Tusci) p. 317, 13
 Tuccitanus C. 522
 Τουζρός Arevac. Ptol. II 6, 55
thri Nummi n. 7
 Tudae. Tyde castellum Callaec. Plin. IV
 112 Sil. III 367 XVI 368
 Τούβζε Grovior. Ptol. II 6, 44
 Tude it. p. 429, 7 Rav. p. 307, 16
 Heiss *monn. wis.* p. 63
 Tugia it. p. 404, 3
 Τούζη Oretan. Ptol. II 6, 58 Tula (I.
 Tuia) lex Visig. XII 2, 13
 Tugiensis C. 3251, 3252
 Τούτοι (cf. Πληγροτίτοι) Strabo III 3, 8
tušš Nummi n. 14
 Τουλλίχα Caristor. Ptol. II 6, 64
 Tullonium it. p. 455, 1 cf. Tullonium
 deus
 Τουλλόνων Vardul. Ptol. II 6, 65
 Turaesamicio gens Cantabr. C. 5819
 Τορβόληχα γαίτονες Ζακκινθίων Appian.
 Hisp. 10
 Τόρβουλα Bastet. Ptol. II 6, 60 cf. Tri-
 bola
 Turda opp. Liv. XXXIII 44, 4
 Τουρδηνάοι Pol. XXXIV 9, 1—3 Strabo
 III 1, 6, 2, 1, 14 Marcan. II 13 Ptol.
 II 4, 4, 10, 5, 2, 4 Τόρτοι Artemidor.
 ap. Steph. s. v. Τουρδιτανόι Appian.
 Hisp. 55
 Τουρδηνάνα Strabo III 1, 6, 2, 1,
 4, 6, 7, 13, 14, 4, 3 Τουρδηνάνα
 Artemid. ap. Steph. s. v.
 Τουρδηνάνα Appian. Hisp. 16, 59, 61
 Turdetani Liv. XXI 6, 1 XXIV 42,
 11 XXVIII 15, 15 XXXIV 17, 1—4
 Turdetania Liv. XXVIII 39, 11
 XXXIV 16, 8
 Τουρδούλοι Pol. XXXIV 9, 1, 2 Τόρ-
 δουλοι Ptol. II 4, 5, 9 Strabo III 1, 6,
 2, 1, 11, 14, 3, 5
 Turduli Liv. XXVIII 39, 8 XXXIV
 17, 4 Mela III 4, 8 Plin. III 8, 13, 14
 IV 112, 116 VII 71 Flor. I 33, 11
 Turduli qui et Bardili Plin. IV 118
 Turduli veteres Plin. IV 113 Nom. prov.
 p. 129, 5 R. Turdula C. 523
 Turgalium. Turcalion Rav. p. 312, 14
 Turgaliensis regio Hygin. *geom.* I
 p. 171, 6
 Turgalienses C. 618, 5307
 Turiaso. Turiasonenses Plin. III 24
 Τουριασσώ Celtiber. Ptol. II 6, 57
 Turiaso it. p. 442, 4 Rav. (Turiasson)
 p. 311, 1 Nummi n. 60* Turiassonesis
 Jullian *Bordeaux* n. 23
duriasu Nummi n. 60
 Tirasona, Tirasone Heiss *monn. wis.*
 p. 61
 Tutugi lex Visig. XII 2, 13 cf. Tuatuci
 Turruogidi convent. Clun. Plin. III 26
 Turmogi Flor. II 33, 47 Tormogus
 C. VI 24162
 Μορόβρογοι Cantabr. Ptol. II 6, 51
 *Morogi Cantabr. Plin. IV 110

Τόρυμωγων Lusit. Ptol. II 5, 6
 Turmulos it. p. 433, 5 Turmulum
 Rav. p. 319, 13
 Turobriga [Turobriga] Baetur. Plin. III 14
 Turobrigenses C. 964, 5033 Turo-
 brigensis C. 71 Turibrigensis C. 462,
 605 cf. 461, 5298, 5299
 Τουροδοί Callaec. Ptol. II 6, 39
 Turoli Lusitan. Turolus C. 685
 Turoliei Iares C. 461
 Turoqua Callaec. it. p. 430, 2 Turaqua
 Rav. p. 307, 19
 *Τουροουπιάνωα Callaec. Ptol. II 6, 22
 Τούροργα Callaec. Ptol. II 6, 22
 Τουρτία Plut. Sertor. 19 cf. Titti
 Tyrichae oppid. (Dertosa? Tarraco?)
 Avien. v. 498
 Tyris opp. ad Tyriam fl. Avien. v. 482
 V... municipium Iulium Baetur. C. 5543,
 5544, 5549
 Vacca iuxta Pyrenaeos opp. Isidor. orig.
 IX 2, 107 cosmogr. Aeth. p. 80, 3 R.
 Vaccaei. Ούαζαζαίτο Pol. III 5, I. 14, I
 XXXIV 9, 13 Diod. V 34, 3 Strabo III
 3, 2, 4, 12 App. Hisp. 51, 55, 59,
 80ss. 87 Ptol. II 6, 49
 Βαζαζαίτο Plut. Sert. 21
 Vaccaei Liv. XXI 5, 5 XXXV 7, 8
 XL 50, 6 epit. 41, 48, 56, 57 fragm.
 I. XCI Frontin. strat. IV 7, 33 Floras I
 33, II H 33, 47 Isidor. orig. IX 2, 107
 Iul. Honor. p. 32 B 12 p. 35, 2 cosmogr.
 Aeth. p. 98, 8 R. C. 4233
 Bacceti Inscr. Hisp. christ. (a. 642)
 n. 123
 Ούαδενία Cantabr. Ptol. II 6, 50
 Vadinienses C. 2706, 2709, 2712,
 5712, 5713, 5716, 5718, 5719,
 5720, 5730 = 2706, 5732, 5735
 Vallico gens? C. 2771
 Val... ut., v. Bletisa, Mirobriga Lusit.,
 Salmantica, Vallata (Latin.)
 Valabricsis Callaec. C. 5661 cf. Volobriga
 *Valebonga Carpet. it. p. 447, 4
 *Valerovex.... C. 5662 = 5076
 *Valluta? C. 859^{addit}
 Vama. Ούαμα Lusit. Ptol. II 4, 9
 Vamensis C. 989, *5412
 Varada. Ούάραδα Carpet. Ptol. II 6, 56
 uaraqš Nummi n. 63
 Vareilen[ae] nymphae C. 3067
 Varduli. Βαρδούλιες Strabo III 3, 7 Βαρ-
 δούται s. Βαρδούλοι III 4, 12

Vardulli Mela III 14
 Varduli Plin. III 26, 27 IV 110
 *Vardaei Iul. Honor. p. 32 B 12 R.
 Ούαράδωλα Ptol. II 6, 9, 65
 Vardullorum cohortes I. II Eph. V
 p. 168
 uardus Nummi n. 84
 Vareia Vascomm urbis Liv. fragm. I. XCI
 Ούαράτα πύλας Beronum ad Iliberum
 Strabo III 4, 12
 Vareia opp. ad Iliberum Plin. III 21
 Ούάρατα Beron. Ptol. II 6, 54
 Vascones Sallust. fragm. hist. p. 131
 Jord.³ Liv. fragm. I. XCI Plin. III 22
 IV 110 Sil. III 358 V 197 IX 322 X
 15 Vascones haruspices Lamprid. Se-
 ver. Alex. 27 Ravenn. p. 9, 3 lib. gen-
 er. p. 169, 2 R.
 Vascomm coh. Eph. V p. 168
 Spanoguasconia Rav. p. 299, 8, 12,
 13, 17, 300, 13, 17, 322, 3, 418, 5
 oceanus Spanoguasconicus p. 325, 2
 cf. Guasconia Galliae
 *Vatinensis C. 3025
 Vativescae arva Martial. IV 55, 26
 Vatricus gens C. 2807
 *Uceleto C. 2836
 Ούαζία Νόγνα v. Noega
 Uciese prope Eporam it. Vicar. it. p. 403, 7
 *uci...sai? Nummi n. 149 v. Turris Re-
 gina Latin.
 Uebis Caes. b. Hisp. 7, I. 8, 6, 20, 1,
 24, 2, 27, 4 Uebenses 20, 2
 Uebri Sallust. fragm. hist. inc. 6 D.
 Uebuli Claritas Iulia convent. Astig.
 Plin. III 12
 Uebulitani C. 656 [1554] cf. Succubi
 Ούδωρα Iaceet. Ptol. II 6, 71
 *Uectus? gens C. 2956
 Uelienses, Ueleia cf. Beleia
 Ueliagu gens Astur. C. 5715
 Ούέλιζα Cantabr. Ptol. II 6, 50
 Ούέλοα Arevae. Ptol. II 6, 55
 Uoluee it. p. 442, 1
 Uendiriens gens C. 5748
 Veniatia Astur. it. p. 432, 2
 Vennæsum et Carictum coh. C.V 4373
 Vennenses convent. Clun. Plin. III 26
 Venni(um) gens C. 5789
 Ventipo b. Hisp. 27, 5
 Ventiponenses C. 1467, 1468
 Vereasueca portus Cantabr. Plin. IV 111
 *Vereia prope Calagurrim it. p. 392, 2

Veronizora gen. Astur. C. 5714
 Ούεσολόων Lusit. Ptol. II 5, 6
 *Vesellia prov. citer. Liv. XXXV 22, 6
 Vesci Faventia Baetic. Plin. III 10
 Ούεσζαζι Turdul. Ptol. II 4, 9
 Vesci (*uiscu?) Nummi n. 152
 Vesperies Vardulor. opp. Plin. IV 110
 Latin.?
 Vessetania regio Oseae Plin. III 24
 Vettones Caes. b. c. I 38, 1, 4 Nepos Ha-
 mille, 4 Liv. XXXV 7, 8, 22, 8 Lucan.
 IV 9 Plin. III 19 IV 112, 116 XXV 84
 Sil. III 378 XVI 365 Iul. Honor. p. 34,
 12 cosmogr. Ath. (Betones) p. 79, 12 R.
 C. 4280?
 Vettonum ala Eph. V p. 168
 Ούέττονας Strabo III 1, 6, 3, 1, 2,
 4, 12, 16 Appian. Hisp. 56, 58, 70
 Ούέττονας Ptol. II 5, 7
 Vetonica herba Plin. XXV 84—145
 XXXI 28—161
 Ugia. *Uucia Baetic. Plin. III 10
 Ούγία et Ούζία Turdetan. Ptol. II
 4, 10
 Ugia it. Vicar. it. p. 410, 1 Rav.
 p. 317, 4 (Ugium) Nummi n. 161
 Uguluniacum Contributa Iulia Baetur.
 Plin. III 14 cf. C. 1029, 1030, 1041
 cf. Multiensis
 Uij...ensis C. 5141
 Ούιζα Callaec. Ptol. II 6, 22
 Ούιζαζόουλα urbis Hispana Diodor. XXV 17
 Ούιζαζόουλα Antrigion. Ptol. II 6, 52
 Vipasca Lusitan. metallum Vipascense
 C. 5181 2, 21 et.
 Viromenicorum gens C. 5741
 Virovesca Antrigion. Plin. III 27 it. p. 394,
 4 (Verovesca) 450, 2, 454, 5 (Virovesca)
 Rav. p. 318, 10 (Birovesca)
 Ούιρροζαζα Antrigion. Ptol. II 6, 54
 *Visad... gens C. 2866
 *Visaaciensis C. 2981
 *Visacum (Fiscu) C. p. 45, 818
 Veseo Heiss *mon. uis.* p. 65
 Visaligorum gens Astur. C. 2633
 Ούιζαζόουλα Pelendun. Ptol. II 6, 53
 Vit... opp. C. 901
 Vivatia. Viatienses convent. Carthag. Plin.
 III 25 Viatia lex Vis-2 XII 2, 13
 Βιζαζα Oretan. Ptol. II 6, 58
 Viuationes C. 3251, 3252 *3343
 Biatia, Bentia Heiss *mon. uis.* p. 45
 Ulenses C. 5877 cf. ...nesis 5451

Ulia Baetic. b. Alex. 61. 2. 3. 4. 63. 1. 3
 b. Hisp. 3. 1. 4. 1. 4. 6. 1 Plin. III 10
 (Julia Fidentia) 15 it. (Ulia) p. 412. 5
 Rav. (Uria) p. 315. 17 Nummi n. 123
 Ulienses C. 1532. 1533
 Οὐλίαι (Iουλίαι codd.) Strabo III 2, 2 (Tur-
 dul.) Dio XLIII 32 Ptol. II 4. 9
 Uliji Baetic. Ulisitanus C. 5497. 5498
 Uloq(um) gens C. 6311
 Umeri Cantabr. Plin. III 10
 Umeritana Salus C. 2917
 *Unditanum Baetic. Plin. III 10
untga Nummi n. 15²
 Vobesca prope Bilbilim silva Martial. I
 49, 14
 Οὐβωγία Turdul. prope Iiturgim Ptol. II
 4. 9
 Volciani prov. ult.? Liv. XXI 19. 8
 Οὐβόλζβρα Callaec. Ptol. II 6. 40 cf. Vala-
 briga
 Urbicua urbs Celtiberor. Liv. XX 16. 8
 Urbicaea inter Libisam et Caesaraug. it.
 p. 447, 5
 Urealioens gens? C. 2800
 Urci. Urgi Baetic. Mela III 94 Plin. (Aurei)
 III 19 it. p. 404, 8
 Οὐργι Marcian. II 17
 Οὐργα Bastet. Ptol. II 6, 13
 Ureitani C. 3750. 6158
urkeln Nummi n. 116

Urcico gens C. 2818
 Urgavo. Urgao Alba Plin. III 10 Viracone
 it. p. 403. 1 *Urgapa Rav. p. 316. 17
 Urgia (Κούργιαι) v. Curiga
 *Urgia castrum Iulium convent. Cordub.
 Plin. III 15
 Urso. Ursao. Ursavonenses b. Hisp. 22. 1.
 26. 5. 28. 2 Urso Nummi n. 131
 *Οὐρσων Diod. XXXIII 21 Appian.
 Hisp. 16. 65
 Οὐρσων Strabo III 2, 2 Οὐρσώνη
 Ptol. II 4. 10 Cirsone Rav. p. 316. 14
 Urso Genetiva Urbanorum Plin.
 III 12 C. 5438 = 1404. 5439 (cf.
 p. 851)
 *Usaeo convent. Gadit. Plin. III 15
 Use[(ani)]? C. 5888
 Uxama Aevae. Plin. III 27 Sil. III 384
 Auxuma Flor. II 10, 9 Vasaman it.
 p. 441. 2 Uxama Rav. p. 311. 4 Oros.
 V 23. 14
 Ὑξιόνων Appian. Hisp. 47
 Οὐξάρα Ὑξιόλια Aevae. Ptol. II
 6, 55
 Ux(ama) A[r]gaela C. 2907
 Uxamenses C. 686. 2731. 2732.
 *2733. 2787. *2815. 3036. 4306.
 5077. 5558 = 2403. 5685. 5746.
 5862. 6294
 Uxamesis Argelorum C. 696

Uxamensis Ambirodacus C. 4306
 Uxenensis C. 3125
uxomus Nummi n. 74 cf. *ux* n. 90
 Uxama Barca. Οὐξάρα Βάραυα Autrigon.
 Ptol. II 6, 52
 Uxama Barceusis(s) C. 2854
 Uttaris Callaec. it. p. 425. 3. 430, 11
uzaniath Nummi n. 58
 *Ξήρα (Abdera?) πόλις περὶ τῆς Ἡρα-
 κλείας στῆλας Theopomp. ap. Steph.
 s. v.
 Zoelae Astures Plin. III 28 C. 2633. 2651
 civis Zela C. 5684
 Zoelicum linum Plin. XIX 10
 ...aeviensis C. 2924
 ...ancum gens C. 2823
 ...avum gens C. 6338 r
 ...cemna m(unicipium?) C. 2253
 ...eicum gens C. 5780
 ...gobr[iga] C. 3122
 ...iaccotanus C. 3985
 ...ipense municipium C. 1192
 ...ipensium municipium C. 1263
 ...nisiensis C. 1271
 ...otaliq(um) gens C. 2761
 ...polibedenses C. 5033
 ...rini opp.? C. 1163
 ...rioq(um) gens C. 6338 *kk*
 ...rveccensis C. 5583
 ...ulesis C. 5451

II. Nomina Iberica Aquitaniae et Narbonensis

Adscripsi testimonia potiora, ubi fieri potuit ad C. XII relegans. Quae certo Celticae originis sunt omisi;
 ex incertis admisi ea, quae apte cum Celtibericis comparari possunt. Insunt etiam Ligustica. Fluviorum et montium
 nomina non sciunxi. Cf. proleg. p. XCVss.

Acautici Narbon. Plin. III 37
 Ἀκαυσιών Narbon. Ptol. II 10, 8 cf. C. XII
 p. 152
 Adanates Narbon. C. XII 80
 Adunicates Plin. III 35 cf. Edenates
 Ἀδωνί πόντις Narbon. Strabo IV 1, 11
 Aerea Plin. III 36
 Ages-inates Aquit. Plin. IV 108
 Alabonte-Vocont. it. p. 342. 4
 388. 1
 Alaniun-Vocont. it. p. 343. 1
 388. 3
 Alabon Narbon. Plin. III 36 C. XII p. 391
 Alotanus pagus Herzog p. 448
 Alunticenses lapidarii C. V 7869 XII
 732

Anagintes Aquitan. Plin. IV 108
 Anathia Narb. Plin. III 34. 36
 Andusia vicius Nemaus. C. XII 3362
 Arandunius vicus prope Nemausum C. XII
 4155
 Ἀραρο fl. Strabo IV 1, 14 Ptol. II 10, 3
 Araris Plin. III 33
 Araura sive Cesserone it. p. 389. 4
 Arauris fl. Mela II 80 Plin. III 32
 Ἀραύρις Ptol. II 10, 1
 Ἀραυσίων Strabo IV 1, 11 Aususio Mela
 II 75 Plin. III 36
 Arceveturum vicus Nemaus. C. XII 5894
 Arelate Mela II 95 Plin. III 36 C. XII
 p. 83
 Ἀρελάτα Strabo IV 1, 6

Ἀρελάτων Ptol. II 10, 8
 Ἀροχόμιστοι Volcae Strabo IV 1, 12
 Arneticii vicus Nemausensis C. XII
 2820
 Aspalluca Aquitan. it. p. 453. 1
 Ἀταξ fl. et opp. Strabo IV 1, 6 Ptol. II
 10, 1
 Atax Mela II 81 Plin. III 32
 Attagus fl. Avien. v. 589
 Atacini Mela II 75
 Ἀτάρου fl. Aquitan. Ptol. II 7, 1
 Atr... fl. C. XII 3316. 4107
 Avatici Mela II 75 Abatici Plin. III 34
 Ἀβατακί Narbon. Ptol. II 10, 5
 Avennio. Ἀβενίων Strabo IV 1, 11
 Avennio-Cavarum Mela II 75 Plin. III 36

- Ἀδωνίων Ptol. II 10, 8 C. XII p. 130
 Ausci Aquit. Ἀύσιοι Strabo IV 2, 1
 Ausci Plin. IV 108
 Axima (Aximus deus) C. XII p. 16, 100
 Baeterra. Besara Avien. v. 591
 Betarrates Nummi v. p. 13
 Βαίερα Strabo IV 1, 6 Βεττέρα
 III 4, 9
 Béterrae Mela II 75, 80 Plin. III 36
 Βαίερα Ptol. II 10, 6
 Baeterras it. Vic. Béterras it.
 p. 389, 5
 Biterris Heiss *monn. wis.* p. 46
 Baeterrae C. IX 799 Baeterrae
 C. XII p. 511
 Basaboites Aquit. Plin. IV 108
 Βέβροκες Narbon.
 [Scymnus] v. 201 Steph. s. v. Dio
 fr. 56, 2
 Begerri Aquit. Plin. IV 108
 Bigerriones Caes. b. G. III 27
 Belendi Aquit. Plin. IV 108
 Benearnum Aquit. it. p. 452, 6, 456, 5
 Venarni Plin. IV 108
 Berconium opp. insul. Leronis Plin. III 79
 Berecorates Aquit. Plin. IV 108
 Bergene civitas Narbon. Avien. v. 700
 Blaseo insul. Narbon. Avien. v. 603
 Βλάσκων Strabo IV 1, 6
 Blascorum insul. Plin. III 79
 Bodiontici Narb. Plin. III 37
 Bormani Narb. Plin. III 36
 Boxsani vicani C. XII 1783
 Βρυγάντιον Narb. Strabo IV 1, 3 C. XII
 94, 118 cf. p. 15
 Brigiani Plin. III 137 in tropaeo Alpium
 C. V 7817 C. XII 59, 80
 Brigin(n)enses aquae prope Nemausum
 C. XII 3362 cf. p. 346, 924
 [B]rigoma[gensis] C. XII 60^{add.}
 Brugetia vicus Nemaus. C. XII 3362
 cf. p. 346
 Budenicenses vicus Nemaus. C. XII 2972
 cf. mons Budeniens C. XII 2973
 Burdigala Aquit. *passim* (cf. burdo)
 Cabellio. Καβαλλίων Narb. Strabo IV
 1, 3
 Καβυλλινόν Marcian. II 25
 Cabellio Plin. III 36 C. XII p. 136
 Καβαλλίων Ptol. II 10, 8
 Cabellione it. Vic. Cavellione it.
 p. 388, 5
 Cadurei Aquitan. *passim*
 Caenicenses Narbon. Plin. III 36
 Caenicetes Nummi p. 13
 Calagorris Aquit. it. p. 457, 9
 Calera v. Narbo
 Camaulitici Narb. Plin. III 35
 Capillates Plin. III 57, 135 XI 130 C. XII
 80
 Camponi Aquit. Plin. IV 108
 Carasa Aquit. it. p. 455, 9
 Carbantoracte Memororum Plin. III 36
 XVIII 65
 Carpentoracte C. XII p. 147
 Carcaseo Narb. Plin. III 36 Καρκασιώ Ptol.
 10, 6 C. XII p. 624
 Caturiges (Caturigomagus) C. XII p. 11
 Καυρίγοι Narb. Strabo IV 1, 11 Ptol. II
 10, 7
 Cavares Plin. III 34 C. XII p. 130
 Κέμμενον ὄρος Strabo IV 1, 1
 Cimenice regio Avien. v. 622
 Cebenniici montes Mela II 74
 Cebema mons Plin. III 31
 Cecylistrium promunt. Narb. Avien. v.
 703
 Cessero Narb. Plin. III 36 Κατσερώ Ptol.
 II 10, 6 it. Vic. it. p. 389, 4
 Ceutrones Plin. III 135 XXXIV 3 C. XII
 p. 16, 21
 Classius fl. Avien. v. 621
 Coeosates Aquit. Plin. IV 108
 Comani Narb. Plin. III 36
 Conuarani Narb. Plin. III 32
 Consoranni Aquit. Plin. IV 108
 *Coriossedenses C. XII 2972
 Crisidavinus portus ad ripam Rhodani
 C. XII 3313
 Cularo (Gratianopolis) C. XII p. 273
 Δάτοι Aquit. Ptol. II 7, 11
 Dea Augusta Vocont. C. XII p. 161
 Deciates Narb. Plin. III 35 Δεαίετες
 Ptol. II 10, 5 C. XII p. 28
 Deobensis pagus C. XII 1376
 Dexuiates Narb. Plin. III 34
 Dinia opp. Bodionticorum Narb. Plin.
 III 37 C. XII p. 49
 Δούβρις fl. Narb. Strabo IV 1, 14
 Δροωνεΐα fl. Narb. Strabo IV 1, 3 C. XII
 p. 49 cet.
 Edenates Plin. III 35 in tropaeo Aug.
 C. V 7817 cf. Adanates
 Έδουκοί Narb. Ptol. II 10, 8
 Elusates Aquit. Plin. IV 108
 Elusensis civis C. XII 3361
 Epotius pagus Vocont. C. XII 1529
 Ernagium Narb. it. Vic. Έρνάγιον Ptol.
 II 10, 8 C. XII p. 125
 Etanna C. XII p. 305
 Gabales Aquit. Plin. IV 109 Gabales C. XII
 p. 383
 Γαβάλοι Ptol. II 7, 11
 Galablicus Narb. Plin. XI 240
 Garites Aquit. Caes. b. G. III 27
 Garunna Plin. IV 105 C. XII p. 626
 Γαρουνός Strabo IV 1, 1 Ptol. II 7, 1
 Glanun Narb. C. XII p. 127 Γλανόν Ptol.
 II 10, 8
 Heledus fl. Avien. v. 592
 Helvi Narb. Plin. III 36 C. XII p. 127
 Έλλουί Strabo IV 1, 2 cf. Helvetii
 Έλλέβερος fl. et opp. Narb. Pol. XXXIV
 10, 1
 Έλέβερος Strabo IV 1, 6 Agathem. 4,
 17
 Hiberrri Narb. Liv. XXI 24, 1
 Έλλεβερός Ptol. II 10, 6
 Eliberrae vicus Mela II 84
 Eliseberae magnae quondam urbis
 tenue vestigium Plin. III 32
 Huro Aquit. it. p. 453, 2
 Έλαρο fl. Narb. Strabo IV 1, 11
 Isara Plin. III 33 C. XII p. 217 s.
 Latara castellum Narb. Mela II 80, vicus
 Nemaus. C. XII p. 383
 Latusates Aquit. Plin. IV 108
 Ledum fl. Narb. Mela II 80
 Λετρονός Aquit. Strabo IV 1, 2 Lemo-
 vices Plin. IV 109
 Λέτρον insul. Narb. Strabo IV 1, 10 Λε-
 τρονός Ptol. II 6, 9
 Lero et Lerina insul. Plin. III 78 s. C.
 XII p. 28
 Lesura pagus atri Nemaus. Plin. XI 240
 Letus (Leto) mons Ligur. Val. Max. I
 5, 9
 Λετρήσιοι Narb. Strabo IV 1, 14 cf. oxybii
 Ligunni Narb. Plin. III 35
 Liria fl. Narb. Plin. III 32
 Longostaletus Nummi Bo. r. n. 2
 Losa Aquit. it. p. 456, 3
 Luteva Narb. Plin. III 36 C. XII 4247
 Lybica ora Rhodani Plin. III 33
 Mainaca v. Iberica
 Mastrabala opp. Narb. Avien. p. 701
 Mastramela stagnum ad ostia Rho-
 dani Plin. III 34
 Matavonicus pagus C. XII 342

Μέδωλοι Narb. Strabo IV 1, 11 Medulli
 Plin. II 137
 Μέδωλλοι Ptol. II 10, 7
 Medulla fl. Rav. p. 300, 15. 321, 13
 Memini Narb. Plin. III 36
 Μήρωσι Ptol. II 10, 8 cf. Carban-
 toracte
 Mesna collis Narb. Mela II 79
 Minnodunum C. XII p. 120
 Monesi Aquit. Plin. IV 108
 Mosconum Aquit. it. p. 456, 1
 Namasatae v. Nemausus
 Nantuates Plin. III 136. 137 C. V 7817
 XII p. 20
 Narbo. Naro Avien. v. 587
 Ναρζών Strabo IV 1, 6 cet. Ptol. II
 10, 6
 Narbo Mela II 75 Plin. III 32 C. XII
 p. 521 ss.
 Narbona, Narbona Calera Heiss
monn. wis. p. 56
nerhnen Nummi n. 1. 2. 14
 Naustalo opp. Avien. v. 616
 Nemausus. Νέρωσσος Strabo IV 1, 3. 12
 Ptol. II 10, 6
 Nemausus Mela II 75 Plin. III 37
 C. XII p. 381 ss.
 Namasatae Nummi p. 13
 Nemesii? C. XII 22
 Nerusii Plin. III 137 C. V 7817 Ptol. III
 1, 14 C. XII p. 1
 Nimidi montes Rosebach *catal.* n. 134
 *Ωζεζών Narb. Strabo IV 1, 3
 *Ογγζών θερμιά Strabo IV 2, 1
 Onobriates Aquit. Plin. IV 108
 Oraus fl. Narb. Avien. v. 612
 Orobus fl. Narb. Avien. v. 592 Orbis
 Mela II 80 *Ορβίς Strabo IV 1, 6
 *Ορβίς Ptol. II 10, 1
 Oscidates Aquit. Plin. IV 108
 *Οξζέσι Αήρως Narb. Strabo IV 1, 10
 Oxubii Plin. III 35 Flor. I 118, 5
 Pimpeduni Aquit. Plin. IV 108
 Piplae insul. Narb. Avien. v. 585
 Pisavae inter Aquas Sextias et Arelate
 Tab. Pent. C. XII p. 642
 Quadlates C. V 7231
 Quarlates C. XII 80 Plin. III 35
 Reii Narb. Plin. III 36 C. XII p. 49
 Rabraeus lacus Narb. Mela II 81
 Rubrensis Plin. III 12
 Ruscino. Ρύσσινος fl. Narb. Pol. XXXIV
 10, 1

*Ρουσσίνων fl. et opp. Strabo IV 1, 6
 Ptol. II 10, 1, 6
 Ruscino Liv. XXI 24, 2 Mela II 84
 Plin. III 32 it. Vicar. it. p. 397, 5
 C. XII p. 522
 Ruteni Narb. Plin. III 37 C. XII p. 346
 *Ρουσσινός Pol. II 7, 12
 Sallavii Plin. III 36. 47. 124
 Σάλλωες Strabo IV 1, 3. 5. 6, 3
 Σάλλωες Ptol. II 10, 8
 Savineates C. V 7231 XII 80
 Sannageuses Narb. Plin. III 37
 Samnagetae Nummi p. 13 C. XII 3058
 Sediboviates Aquit. Plin. IV 108
 Seduni C. V 7817 Plin. III 136
 Segobii Nummi p. 13 Segovii C. V 7231
 Segobrigii Justin. XLIII 3, 8 ss. 4, 3
 Σεγόδωνον Rutenor. Aquit. Ptol. II 7, 12
 Segosa Aquit. it. p. 456, 2
 Segovellani C. XII p. 207
 Σεγαλλαννός Ptol. II 10, 8
 Segusiavi C. XII 5700
 Segusini C. V 7231 cf. p. 814
 Segustero Narb. it. p. 342. 5. 388, 2 C. XII
 p. 161. 184
 Segusion vicus Nemaus. C. XII 3362
 Seleucus mons Vocont. C. XII p. 184
 Sennates Aquit. Plin. IV 108
 Σέντιοι Narb. Ptol. II 10, 8
 Setius mons Avien. v. 608
 Σήτων ὄρος Strabo IV 1, 6 Ptol. II
 10, 1
 Setiena arx ad Rhodanum Avien. v.
 608
 Sextantio it. Vic. it. p. 389, 2 C. XII p. 507
 Sestatiensis C. II 852
 Σέσος λεμύγ Aquit. Ptol. II 7, 1
 Sogiuntii C. V 7827 XII 1871
 Sordones Narb. Mela II 84 Plin. III 32
 Sordus fl. Avien. v. 574
 Sottiates Aquit. Plin. IV 108
 Statunae vic. Nemaus. C. XII 3362
 Succasses Aquit. Plin. IV 108
 Suebri Narb. Plin. III 35 (cf. Suetri Ligures
 Plin. III 137)
 Suellates Aquit. Plin. IV 108
 Suelteri Narb. Plin. III 35
 Συβίτης fl. Strabo IV 1, 11
 Sybillates Aquit. Plin. IV 108
 Tarantasia Alp. Grai. C. XII p. 16
 Τάρζέλλοι Aquit. Strabo II 4, 1 Ptol. II
 7, 8
 Tarbelli Plin. IV 108 C. II 3876

Terebelliis aquis it. p. 455, 10. 456,
 6. 457, 3
 Ταρροσσίων Narb. Strabo IV 1, 3. 12 Ptol.
 II 10, 8
 Taruscononienses Plin. III 37
 Taseoduni Narb. Plin. III 37
 Τάστια Auscior. Aquit. Ptol. II 7, 11
 Taurus palus Narb. Avien. v. 610
 Tauredunum Alp. Poen. C. XII p. 27 cf.
 Taurini
 Tedusia vicus Nemaus. C. XII 3362
 Tegna ad Rhodan. tab. Pent. C. XII p. 213
 Telis fl. Narb. Mela II 84
 Tetum Plin. III 32
 Telo Martius C. XII p. 53
 Tericiae inter Aquas Sextias et Arelate
 Tab. Pent. C. XII p. 642
 Thyrius fl. Narb. Avien. v. 595
 Τολώσσα Narb. Strabo IV 1, 13
 Tolosates Caes. b. G. I 10, 1 VII 7, 4
 Tolosa Mela II 75 Tolosani Plin. III 37
 Τολώσσα Ptol. II 10, 6 C. II 4557 XII
 p. 626
 Tomates Aquit. Plin. IV 108
 Trevidon? vicus Nemaus. C. XII p. 346
 Tricantii Narb. Plin. III 36
 Τρικαστινός Ptol. II 10, 7
 Τρικόροι Narb. Strabo IV 1, 11
 Tricorii Plin. III 34 Nummi p. 13
 Tritolli Narb. Plin. III 34
 Vapincum Vocont. it. p. 342, 3. 386, 5
 C. XII p. 184
 Varagri C. V 7817 Plin. III 137
 Vardo fl. apud Reios C. XII p. 49
 Varns fl. Narb. Caes. b. e. I 86, 4 cet. Mela
 II 74 Plin. III 35 C. XII p. 28
 *Οὔαρος Strabo IV 1, 3 Ptol. II 6, 9
 Appian. b. e. II 43
 Vasates Aquit. Anson. Parent. 24 cet.
 *Οὔασι[?] Ptol. II 7, 11
 Vasio Vocont. Mela II 75 Plin. III 37
 *Οὔσιτων Ptol. II 10, 8
 Vasienses C. XII p. 160
 Uberi gens Alpin. C. V 7817 Plin. III 137
 Vassei Aquit. Plin. IV 108
 Vatrute pagus Nemaus. C. XII 3362
 Uectia pagus Nemaus. C. XII 3362
 *Οὔελλάσιοι Aquit. Strabo IV 2, 2
 Velamii Caes. b. G. VII 75 C. V 7817
 *Οὔελλωνοι Ptol. II 7, 12
 Venarni v. Benearnum
 Verucini Narb. Plin. III 35
 *Οὔριερνος prope Nemaus. Strabo IV 1, 3

Ugernum it. Vicar. C. XII 3362
 Vindalium prope Avennionem C. XII
 p. 131
 Vindonagus pagus Nemans. C. XII p. 346
 Vintium Alp. Marit. C. XII p. 1
 Οὐνίτιον Ptol. III 1, 14

*Αβδάρρα Strabo III 4, 2 cf. 6 Artemidor.
 ap. Steph. s. v.
 Abdara Mela II 94 Abdara Plin. III 8
 Rav. p. 305, 3. (Aderia) 343, 10 Nummi
 biling. n. 136
 *Αβδάρρα Ptol. II 4, 7
 *Αβδηρία regio Apollod. I 5, 10, 9
 abdr̄t Nummi Punicī n. 136
 *Αβδηή ὄρος Strabo XVII 3, 6
 τὴν Ἀβδύνα Eratosthenes ap. Strab.
 III 5, 5
 *Αβδύλη Ptol. IV 1, 6
 *Αβύνα Philostrat. vita Apoll. Tyan.
 V 1 p. 86, 4 Kays. *Αβύνα Enstath.
 ad Dionys. perieg. v. 64
 *Αλύβη Dionys. perieg. v. 336
 Eustath. ad eiusd. v. 64. 334. 337
 Abila Mela I 27 II 95 Avien. v.
 87. 88. 344. 345
 Abyla Plin. III 4 V 18 it. p. 9, 4
 Abenna Iul. Honor. p. 54, 7 cosmogr.
 Aeth. p. 101, 3 R.
 αἰγίτη (Ituci?) Nummi Punicī n. 156
 αἰθθα? Nummi Punicī n. 139
 Bocchori insul. Balear. mai. Plin. III 77
 Solin. 23, 14 C. 3695
 Calpe Avien. v. 87. 344 Plin. III 5, 7 cet.
 it. p. 406, 3 Polem. Silv. p. 131, 12
 Vib. Sequester p. 155, 19 R.
 Κάλπη Strabo I 3, 5, 4, 8 II 1, 8
 III 1, 7. 8. 2, 1. 11. 4, 1. 2. 5, 3. 5
 Marcian. II 4, 9 Ptol. II 4, 6
 Κάλπις Philostrat. vita Apoll. Tyan.
 V 1 p. 86, 4 Kays.
 Calpes (Calpis) Mela I 27 II 95 cosmogr.
 Aeth. p. 79, 7. 8 101, 3 R.
 Calpis (oppidum) Iul. Honor. p. 34,
 11 R.
 Καλιπασσί Herodor. ap. Steph. s. v.
 Cartica v. Index II 1
 Carthago nova. Νέα Καρχηδών, καινή
 πόλις Pol. III 13, 1 III 13, 7. 15, 3. 17, 1.
 33, 5. 39, 6. 11. 76, 11. 95, 2 V 1, 3

Virim... pagus Nemans. C. XII 3362
 Umbrancī Narb. Plin. III 37
 Οὐνδάλως πάλις Narb. Strabo IV 1, 11
 Vocromesses prope Alban Helvorum C.
 XII 2669
 Voludua pagus Centron. C. XII 2331

III. Nomina Phoenicia.

X 6, 8. 7. 5. 8—16 XI 31, 1 XXXIV
 9, 8 s. XXXIX 19 (XI 12) 6
 Καρχηδών Nicol. Damasc. vita Aug. 12
 Καρχηδών νέα Strabo II 2, 10. 4, 1. 6, 7.
 14. 20. 5, 10 XVII 3, 6 ἡ Καρχηδονία
 regio III 4, 10 Plut. Sertor. 7 Ptol. II
 6, 14
 Καρχηδών ἡ Τριφυλία Iulio XIV 10
 Καρχηδών XLIII 30
 Carthago nova Cic. de lege agr. I 2, 5
 II 19, 51 ad Att. XVI 4, 2 (Carthago)
 Liv. XXI 5, 4 XXVI 42, 7. 43, 10. 46, 9
 XXVII 7, 5 XXVIII 36, 4 cf. XL 41, 10
 Mela II 94 Plin. III 19, 21. 76 VI 215
 XVIII 80 XIX 26, 35 XXI 19 XXXI 94
 Val. Max. IV 3, 1 IX 11 ext. 1 Frontin.
 strat. III 9, 1 Sueton. Galba 9 Flor. I
 22, 39. 33, 7 Sil. III 368 XV 192, 220
 Gell. VII 8, 3 cosmogr. Aeth. p. 98,
 10 R. Nummi n. 96 (C·V·I·N·C·S·I·V·K)
 Carthago spartaria it. p. 401, 5
 Rav. p. 305, 1. 343, 8
 Karthaginiensis ager in Hispania
 Varro r. r. I 57, 2
 Carthaginiensis Plin. III 9, 18. 25
 XIX 26 Polem. Silv. p. 131, 10 Nomina
 prov. p. 128, 13 R. C. 3423. 3424.
 4230. 5941 (Karthag.)
 Cartaginiensis C. 3602
 Καρχηδών παλαιά Hereavon. Ptol.
 II 6, 63
 Gades. Gadir (dieta Tartessus) Avien.
 v. 85, 267
 Γάδισος Herodot. IV 8
 τὴν Γάδισον Pol. XXXIV 5, 6. 8, 7, 7.
 9, 5. 15, 3 Diodor. IV 18, 2. 56, 3 V
 20, 2 XXV 10, 1 Strabo I 2, 31. 3, 4. 5
 II 5, 30 III 1, 8. 9, 2. 11, 5, 3—11 [Scy-
 lax] c. 1 [Scymnus] perieg. v. 161 Dio-
 nys. perieg. v. 176, 451 Marcian. I 5, 6
 II 4, 9 epitome Artemidor. 7 Appian.
 Hisp. 5, 28. 1, 31. 37, 59, 65 Hannibal. 2
 Eustath. ad Dionys. perieg. v. 64, 451 ss.

Vordenses pagus prope Aptam C. XII
 1114
 Ura fons C. XII 3076
 Uria rivus C. XII 3077
 Οὐρίπυρος insul. (Pytheas et Eratosth.)
 Strabo I 4, 5

Γάδισος περιόδος Plut. Sert. 8
 Γάδισος Strabo I 3, 4 III 4, 3. 5, 8
 Γάδισος Strabo III 2, 1. 5, 3
 Γάδισος πάλις Strabo III 5, 6
 (Pindar.)
 Gaddir Sallust. hist. II 26 D. Nummi
 Punicī (agalir) n. 154
 Gades Cic. de domo s. 30, 89 Cato mai.
 19, 69 ad fam. X 32, 1 Caes. b. c. II
 18, 2. 6. 20, 1 ss. 21, 2. 6. Hisp. 37, 2.
 40, 8. 42, 1 Liv. XXI 21, 9 XXIV 49, 5
 XXVIII 16, 8. 13. 23, 6 Vell. I 2, 3
 Mela II 97 III 46, 90 Plin. II 167 ss.,
 219, 242 III 7, 17. 84 IV 116, 119.
 121 V 76 VI 175, 202, 214 XXII 42,
 243. 244 XXIX 18. Columella VIII
 16, 9 Sil. I 141 III 4 XVI 194, 467
 XVII 637 Florus I 33, 7 II 13, 29 it.
 Vic. it. p. 405, 7. 408, 4. 409, 1 Rav.
 p. 306, 3. 415, 2 C. 1729 9r. sili I 2, 7.
 72 cosmogr. Aeth. p. 79, 10, 98, 5 lib.
 gener. p. 169, 8 R.
 Gaditani Cic. pro Balbo 6, 14, 10, 25,
 11, 27, 14, 32, 15, 34, 17, 59, 19, 13
 (Schol. ad Scurlian. p. 376 Or. j. ad Att.
 VII 7, 6 Caes. b. c. II 18, 1. 20, 2. 21,
 1. 4 Justin. XLIV 5, 2. 3 Liv. XXVIII
 23, 6. 30, 4. 37, 1. 2 XXXII 2, 5 epit.
 10, 110 Mela III 4, Plin. II 227 III 3,
 7, 15, 74 IV 93, 119 V 9, 56 VI 206 s.,
 VII 156 IX 8, 10, 11, 12 Florus I 40,
 9 Oros. I 2, 10, 74, 94 VII 43, 11 Iul.
 Honor. p. 33, 3 cosmogr. Aeth. p. 78,
 15, 98, 12 R. C. 1313, 1725, 3499
 Gaius? (Cidium cold.) insul. Bal ar. mai.
 Plin. III 77
 Guimantani C. 4218
 Iamo insul. Balear. min. Mela II 124 Plin.
 III 77 lib. gener. (Thomasi) p. 169, 5 R.
 Γῆρα Ptol. II 6, 73
 Iamantani C. 3711, 45, 88
 Izoa. Τόζα Τόζα Strabo III 1, 8 cf. Tra-
 ducta Latin. et Tingentora Iber.

Ilici? Nummi Punici n. 156
Μελιάζα v. Iber.
 Mago insul. Balear. mai. Mela II 124
 Plin. III 77 lib. gener. (Magonae)
 p. 169, 5 R.
Μαγιώ Ptol. II 6, 73 Rav. (Maco)
 p. 414, 14
 Magontani C. 3708—3710. 3712
 Malaca Avien. v. 181. 426 cf. fl. Nummi
 Punici (*malca*) n. 138
Μάλακα Strabo III 4. 2. 6. 10. 14
 Marcian. epitom. Artemid. 6
 Malaca b. Alex. 64, 3 Mela II 94 Plin.

III 8 V 19 it. p. 404. 2. 405. 6. 7 Rav.
 p. 305, 6. 343, 18
 Malacitani C. 1964 I 30 cet. 1970.
 1971. 1972
 Olontigi? (*lotiyy?*) Nummi Punici n. 157
 Sexi. *Σέξος πόλις* Μαστιγῶν Hecataeus
 ap. Steph. s. v.
Ἐξίτανῶν πόλις Strabo III 4. 2. 5, 5
Σέξ Ptol. II 4, 7
Σάξιτανία πόλις Athen. III 92 Galen.
 de facult. aliment. III 48
 Ex Mela II 94
 Sexi Firmum Iulium Plin. III 8 Sexus

sexus et oppidum [Sex] in Hisp. Mar.
 Victorin. I 4 p. 21. 6 K. Sexs(itanum)
 F(irmum) I(ulium) Nummi (*ses*) n. 137
 Sexsitatum C. 5495
Σάξιτανός κολίος Athen. III 92
 Saxetanus lacertus Martial. VII 78
 Saxetatum it. p. 405, 3
 Suel. *Σούλις πόλις Μαστιγῶν* Steph. s. v.
 Suel Mela II 94 Plin. III 8 (oppidum
 Suel et postea Sel) it. p. 405, 8 Rav.
 p. 305, 6. 344, 8
Σουέλ Ptol. II 4, 7
 Suelitanum municipium C. 1944

IV. Nomina Graeca.

Ἄλγα λενκί v. Lucentum Latin.
Ἄλωνι v. Alonae Iber.
Ἀργυροῦν ὄρος Strabo III 2, 11
 Argentarius mons Avien. v. 504
Ἀργυροῦν ὄρος Hisp. ult. Appian.
 Hisp. 66
Ἀγροδίτης ἄρωσιήρων Cynetum Strabo
 III 1, 4 Ptol. II 5, 2
Ἀγροδίτης ἱερὸν portus Veneris
 Ptol. II 6, 11, 19
Ἀγροδίτης ἱερὸν prope Saguntum
 Pol. III 99, 6
Βαρυβίρον ἄρον Lusit. Strabo III 3, 1
 Marcian. II 13
Κανή πόλις? Ceno oppido Lusit. Rav.
 p. 307, 4
Κολή ἀκτὴ Calacticus sinus Avien. v.
 424
 Cetraria *Κητοδηρεία?* Rav. p. 305, 11.
 344, 7
 Chalybes fl. Justin. XLIV 3, 8
Χαυρολίμων ἄρωσιήρων Baetic. Ptol. II
 4, 7
Χερρονήσος πόλις prope Saguntum
 Strabo III 4, 6
 Chrysus fl. (Tagus?) Avien. v. 449
 Cotinae aerifodiinae Bacturiae, *κατὰ τὰς*
Κωτίνας λεγόμενας Strabo III 2, 3
Κρομμύουσα insul. Hecataeus apud Steph.
 s. v.
Ἐρπύρων Indiget. Pol. III 39, 7. 76, 1
 Strabo III 4. 8 [Scylax] c. 2. 3 [Scym-
 nus] perieg. v. 204 Appian. Hisp.
 7. 40

Emporiae Liv. XXI 60, 2 XXVI 19.
 II XXXIV 8, 7. 9, 1. 13 (Cato) Mela
 II 89 Plin. III 22 Sil. III 369 XV 176
Ἐμπόρια Indiget. Ptol. II 6, 19
Ἐμπόριται Strabo III 4. 8 Nummi
 n. 5
 Emporitani Liv. XXXIV 9, 10. 16, 4
 Emporit(ani) Nummi Latini n. 5
Ἐρωθεία insula (Gades) Hecataeus ap.
 Arrian. anab. II 16 Herod. IV 8 Strabo
 III 2, 11 (Stesichor.) 5. 4 (Pherecyd.)
 cf. VI 2. 3 [Scymnus] perieg. v. 153
 Erythia Avien. v. 309. 314 Mela
 III 47 Plin. IV 120
Εἰσανδρία prope Emeritam Ptol. II 5, 6
 Euandriana it. p. 418, 4 Euandria
 Rav. p. 314, 7
 Gerontis arx Avien. v. 263. 304
 Gymnesia insul. Balear. Avien. v. 467
Γυμνησία Strabo II 5. 19. 30 III
 2, 6. 4. 7. 5, 1 XIV 2, 10 Dionys.
 perieg. v. 457 Agathem. I 5 Dio
 XIII 29 Ptol. II 6, 73 Rav. (Simnesia)
 p. 414, 11
Ἡμεροσκοπιῶν Hemeroscopium Avien.
 v. 476 Strabo III 4, 6. 10 cf. Dianium
 Iber.
 Herna i. e. *Ἑρμα* s. *σόρις* Avien. v. 323.
 443
 Libyphoenices Hispan. Avien. v. 421
 Afric. Plin. V 24 Ptol. IV 3, 22
 Lyeaonis aethra Avien. v. 131
Μακραθῶνος πεδίον v. Foenicularius cam-
 pus Latin.

Μήλουσα insul. Hecataeus ap. Steph.
 s. v.
Ἰ Μευσθηώος λιμὴν Strabo III 1. 9
Μολύβδανα Hecataeus ap. Steph. s. v.
Ὀλίβία v. Iber.
Ὀρπύουσα Ophiusa Avien. v. 148 Ophiussae
 v. 172. 196
Ὀρπύουσα Strabo III 5, 1
Ὀρπύουσα Ptol. II 6, 73 Rav. (Ofiusa)
 p. 414, 16
 Ophiusa Colubraria (Mela II 125)
 Plin. III 78
Πετρούσσα Strabo III 5, 1 Agathem.
 I 5
Πετρούσσα Diodor. V 16 Dioseorid.
 I 92 Plut. Sertor. 7
Πετρούσσα Ptol. II 6, 73
 Pityussae Avien. v. 470 Plin.
 III 76
 Pityusa Liv. XXVIII 37, 3
 Pityussa Mela II 109
Πλανησία insul. prope Dianium Strabo III
 4, 6
 Rhoda Liv. XXXIV 8, 6 (Cato) Mela II 89
 Plin. III 33
Ῥόδη Strabo III 4. 8 [Scymn.] perieg.
 v. 204 municipium Flavius Rhodi-
 norum C. VIII 1148
Ῥοδηῖται Nummi n. 3
 Rodas Heiss *monn. wis.* p. 58
Στρογγίλη Strongile insul. Avien. v.
 453
τὸ τῆς Φωσφόρον ἱερὸν. ἢ *καλοῦσι λοῦ-
 κευ δουβίταν* Strabo III 1, 9 cf. Latin.

V. Nomina Latina.

Cf. prolegom. p. CXVs.

Αἰμυλίαν Oretan. Ptol. II 6, 58
 *Ἀλβὰ Vardullor. Ptol. II 6, 65
 Alba it. p. 455, 2 Rav. p. 318, 5
 *Alba it. p. 404, 7 v. Abula Iber.
 Antestiana prope Tarrac. it. Vicar.
 Antistiana it. p. 398, 6 Rav.
 p. 303, 11. 342, 3
 ad Aquas v. Aquae Flaviae
 Aquae Bilbilitanorum it. p. 437, 2. 438, 14
 C. 3022
 calidae. Aquicaldenses Plin. III 23
 *Υδάτα θερμά Ausetan. Ptol. II
 6, 69
 Celenae Callaec. it. p. 423, 8.
 430, 3 Rav. p. 308, 2. 321, 8
 *Υδάτα θερμά Cilinor. Ptol. II
 6, 24
 Flaviae C. 5682 mil. 4779—4483
 ad Aquas it. p. 422, 6 *Υδάτα [Φ]λιῶνα
 Callaec. Ptol. II 6, 39 Aquiflavienses
 C. 2478. 4204. 5616 = 2477
 Originiae it. p. 428, 1
 Ocerenis Rav. p. 320, 2
 Querquernaes it. p. 428, 2 Rav.
 p. 320, 3 *Υδάτα Κουραρχενῶν Ptol.
 II 6, 46
 Quintianae. *Υδάτα Κουίντιανὰ Cal-
 laec. Ptol. II 6, 27
 Voconiae. Aquis Voconis it. Vicar.
 it. p. 398, 1 Rav. 303, 5. 341, 14
 ad Aras prope Saetabim it. Vicar.
 prope Astigim it. Vicar. it. p. 413, 4
 ad septem Aras Lusit. it. p. 419, 3.
 420, 5
 Arae Augusti s. Sestianae
 Sestianae Plin. IV 111 Augusti Rav.
 p. 308, 1
 Σηστίων βωμοί Ptol. II 6, 3
 Arenal montes v. Iareni
 Argentarius v. Ἀργυροῦν ὄρος Graecia
 Ἀργεντόλια Astur. Ptol. II 6, 28
 Argentiolium it. p. 423, 4
 Asta v. Ilasta
 Atiliana prope Virovescam it. p. 450, 3
 Augustini (Angustobrigenses?) Lusit.
 Frontin. agrim. I p. 22, 6
 Aurariola provincia Rav. p. 302, 6
 Baianus fundus Olbae C. 5407 = 5042
 Caeciliana Lusit. it. p. 417, 2
 Monumenta linguae Ibericae.

Καζιλή [?] Turdul. Ptol. II 4, 9
 Celiaria Rav. p. 306, 17
 Caccilio vico prope Caperam it. p. 434, 1
 *Καζιλιὰ Lusit. Ptol. II 5, 5
 *Καζιλιὰ Baetic. Ptol. II 4, 10
 ὁ Καζιλιῶν πύργος ad ostia Bactis
 Strabo III 1, 9
 *Caesarea prope Abderam (Abderae cog-
 nomen?) Rav. p. 305, 4
 Καισαραγοῦστια Strabo III 2. 15. 4. 13
 Ptol. II 6, 62 Dio LIII 26
 Caesaraugusta Mela II 88 Plin. III 24
 C. 4241. 4976, 1 III 6417 IX 793
 it. p. 392, 1. 433, 1. 438, 1. 2. 439,
 4. 5. 13. 15. 443. 2. 3. 444. 2. 3.
 446, 2. 8. 448, 1. 451, 2. 452. 6
 Rav. p. 309, 5. 13. 310, 3. 16. 311. 8
 Auson. ep. 24. 84 Priscillian. ad Dama-
 sum p. 35. 15 Schepss. Isidor. orig.
 XVI Iul. Honor. p. 35, 2 cosmogr. Aeth.
 p. 80, 5 R.
 Caesaraugusta. Cesaragosta, Cesa-
 rausta Heiss *monn. vis.* p. 48
 Caesaraugustani Plin. III 18. 24
 C. 4073. 4203. 4242. 4244. 4249.
 5764 VIII 7070^{add.}
 Καλπουριονία Baetic. Ptol. II 4, 9
 Calpuriana it. p. 402, 7
 Capraria insul. Balear. Plin. III 78
 caput fluminis Anaes it. p. 446, 10
 Cardua v. Iber.
 Carruca v. Iber.
 Καστειλλανόι Tarracon. Ptol. II 6, 70
 Castrum album trans Iberum Liv. XXIV
 41, 3 cf. Lucentum
 *Κατράλευκος = Πύργος λευκοί Lusit.
 Ptol. II 5, 5
 Castra Aelia ad Iberum Liv. fragm. I. XCI
 Caecilia Lusit. Plin. IV 117
 Καζιλίη Ptol. II 5, 6 cf. Metellinum
 Caecili prope Norbam it. p. 433, 4
 Castris [Caecili] Rav. p. 319, 14
 Gemina Baetic. Plin. III 12
 *Manuaria Callaec. Rav. p. 308, 8
 Postumiana Baetic. b. Hisp. 8, 6
 Servilia Lusit. Plin. IV 117
 vinaria Baetic. Plin. III 10
 Celtidolavia v. Iber.
 Cervaria Galliae finis Mela II 84

Κερούσσια Oretan. Ptol. II 6, 58
 Cilniana prope Suel it. p. 406, 1
 Cinniana (Cilniana) prope Gerundam it.
 Vicar.
 Cinniana it. p. 397, 9 Rav. p. 303, 3.
 341, 12
 Κλωδιανός fl. prope Emporias Ptol. II 6, 19
 Columba insul. Balear. mai. it. marit.
 p. 511, 13
 Complutum it. p. 436, 2. 438, 9 Rav.
 p. 312, 7 C. 4913. 4914
 Complutenses Plin. III 24
 Κόμπλουτον Carpetan. Ptol. II 6, 56
 Κοντιλιόνα Callaec. Ptol. II 6, 38
 Complentica it. p. 423, 1
 Concordia Lusit. Concordienses Plin. IV
 118
 Κονκορδία Ptol. II 5, 6
 Contributa Iulia Baetic. Plin. III 14
 Κοντριβόνα Ptol. II 4, 10
 Contributa it. p. 432, 6 Rav. p. 314,
 14 cf. Ugultuniacum Iber.
 Contributum v. Ipsca Iber.
 Corticata insul. Cantabr. Plin. IV 112
 Κορτικατά Ptol. II 4, 10
 vicus Cuminarius prope Laminium it.
 p. 445, 6
 ad Decunam prope Cordubam it. Vicar.
 Δεκινα Indiget. Ptol. II 6, 72
 Diciana Rav. p. 303, 1. 343, 10
 Emerita. Ἀγόρστια Ἡμερίτα Strabo III
 2. 15. 4. 20 Ptol. II 5, 6 Dio LIII 26
 Emerita Augusta Mela II 88 Plin. IV
 117 Frontin. agrim. I p. 51. 20 Hygin.
 p. 171 it. p. 414, 1. 415, 2. 3. 416, 3.
 4. 418. 5. 7. 419, 6. 8. 420, 7. 431, 8.
 432, 8. 433, 1. 438, 2. 444, 3 Rav.
 p. 314, 5. 11. 19. 315, 7. 316, 2. 319, 6
 (Augusta Merita) Ptolem. Silv. p. 131,
 11 R. C. 371. 492 Summi n. 185
 Emerita, Emereta Heiss *monn. vis.*
 p. 51
 Emeritenses C. 32. 484. 494. 656.
 505—508. 823. 824. 1026. 5212.
 5270. 5458
 Ferraria promuntur. Mela II 91
 Ficiariensis locus C. 3525
 Fidentia v. Iulia
 ad Fines prope Tarrac. it. Vicar.

Fines it. p. 398, 5 Rav. p. 303, 10, 342, 2
 Fines Lusit. it. p. 427, 1 Rav. p. 317, 15
 Flavia Augusta, Flaviaugustanus C. 4196
 Florentini v. Iliberri Iber.
 Florius fl. Astur. Plin. IV 111
 Foenicularius campus Cic. ad Att. XII 8
 Μαρζαθώνος πεδίων Strabo III 4, 9
 Φόρναξ Turdet. Ptol. II 4, 10
 Foro Callaec. it. p. 428, 7
 Φόρος Βεζιλίων Callaec. Ptol. II 6, 42
 Foro ligneo in Pyrenaeo it. p. 452, 10
 Foro Gallorum Vascon. it. p. 452, 7
 Rav. p. 309, 6
 Φόρος Γυσορρόων Astur. Ptol. II 6, 37
 Foro Gigurion Rav. p. 320, 8
 Φόρος Αρκαίων Ptol. II 6, 43
 Φόρος Ναρξιασίων Ptol. II 6, 48
 Francello Astur. Heiss *monn. wis.* p. 52
 Fraucelo Campaner *indicador* p. 199
 Fraxinum prope Acci it. p. 404, 4
 prope Scallabim it. p. 420, 3
 Γάλλια Φλαυαία Iberget. Ptol. II 6, 67
 cf. Forum Gallorum
 ad cohortem Gallicam Notit. dign. occ. XLII 28
 Gallicum it. p. 451, 3
 ad Gemellas prope Antiquariam it. p. 412, 2
 (Angellas) Rav. p. 315, 19
 Geminas Callaec. it. p. 428, 3 Gemina
 Rav. p. 320, 4
 Harení montes Plin. III 7
 Hasta (Asta) Liv. XXXIX 21, 3
 Asta, Astenses b. Hisp. 26, 2, 36, 4
 Ἄστρα Strabo III 1, 9, 2, 5 Marcian.
 II 9 Ptol. II 4, 10
 Hasta Mela III 4 Hasta Regia Plin.
 III 11
 Hasta it. Vicar. it. p. 409, 4 Asta
 Rav. p. 306, 5
 Hastenses C. 5041
 Interamna Baetur. Plin. IV 118
 Ἰντερραμνική Lusit. Phleg. macrob. I
 Lucentum Lusit. C. 509, 510, 511, 760, *826
 Ἰντερράμνων Astur. (iuxta I. Flavium)
 Ptol. II 6, 28
 Interamnio prope Pallantium it.
 p. 448, 5, 153, 7 Rav. p. 320, 14
 Interannium Flavium Callaec. it.

p. 429, 3, 431, 2 Rav. (Amnion) p. 320, 11
 Ἰντερράμνων Φλαυαίων Ptol. II 6, 28
 Interamniens C. 2730 Interamniens
 C. *826, 2477 = 5616, 5765
 Iria v. Iber.
 Italica, Italicenses Caes. b. c. II 20, 6 b.
 Alex. 52, 4, 57, 3 b. Hisp. 25, 6 Plin.
 III 11 Spartan. Hadr. 1, 1 it. p. 432, 3
 Rav. p. 314, 18 C. 213, 4227 V 932
 colonia Aelia Augusta Italica C. XII
 1856 Nummi n. 169
 Ἰτάλικα Strabo III 2, 2
 Ἰταλική Ptol. II 4, 10 Appian. Hisp.
 38, 66
 Italicensis vicus? C. 1119
 Italicenses C. 512, 1115, 1116, 1117, 1120, 1130, 1135, 1136, 1445, 4154, 5037, 6283 XII 412
 Ἰουγκάριον πεδίων Indiget. Strabo III 4, 9
 Ἰουγκάρια Ptol. II 6, 72
 Iuncaria it. Vicar. it. p. 390, 3 Rav.
 p. 303, 2, 341, 11
 *Iulia quae Fidentia Baetic. Plin. III 10
 [L]aelia Baetic. Plin. III 12 (= *Laepia
 III 15?)
 Λαλία Ptol. II 4, 10
 Laelia (Laellia) Nummi n. 172
 ad Lapides atros prope Iiturgi Liv. XXVI
 17, 4
 Latonium v. Ossigi Iber.
 Legio IV, prata leg. IV C. 5807 = 2916
 Legio VII, ad leg. VII geminam it. p. 395, 4
 Λεγίων Γερμανική (I. Γερμανή) Ptol.
 II 6, 28
 Legionem Notit. dign. occ. XLII 26
 Legionensis (Lionisi?) C. 2791, 2802
 (ad) Leones prope Lucentum Rav. p. 304,
 15, 343, 6
 Λευκάνια Lusit. Ptol. II 5, 6
 Leuciana prope Augustobrigam it.
 p. 438, 5
 ad Lippos prope Salmanticam it. p. 434, 2
 *Lippos Rav. p. 319, 9
 Lucentia Mela II 93
 Lucentum Plin. III 20 C. 5958
 Λευκή ἄκρα Diodor. XXV 10, 3, 12
 Λούζεντων Ptol. II 6, 14
 Lucentes Rav. p. 304, 14, 343, 5
 Lucentina C. 4379
 cf. Castrum Album
 Lucurgentium v. Iber.

Lucus Astur. Λούκος Ἄστουρόων Ptol. II 6, 28
 Luco Astorum Rav. p. 320, 16
 Lucus Augusti Callaec. C. 2638 Luco
 Augusti it. p. 430, 8, 424, 7 Rav.
 p. 321, 3 Notit. dign. occ. XLII 29
 Luco, Luco Heiss *monn. wis.* p. 54
 Λούκος Ἀδύροστον Ptol. II 6, 23
 Lucaugustana C. 2586
 Lucensis conventus Plin. III 28 C.
 4255
 Lucentium cohortes I—V Eph. V
 p. 168
 Lunae promuntur. Lusitan. Σελήνης ὄρος
 Marcian. II 13 Ptol. II 3, 5 cf. C. 258,
 259
 Λουάνιον ἄκρον Laectan. Ptol. II 6, 18
 Lux dubia, τὸ τῆς Φωσφόρου ἰσρόν, ἢ
 καλοῦσι Λούζαμ δουξίαν Strabo III 1, 9
 Maiorica insul. Balear.
 Μαϊόρικα Gelzer Georg. Cypr.
 p. XXXI (Maiorica muliebree nomen
 Afric. C. VIII 1237, 1958, 3687, 3740,
 4293, 4319, 4621)
 Μαλιάνια Lusit. Ptol. II 5, 7
 Manlianus saltus Celtib. Liv. XL 39, 2
 Mariana prope Laminium it. Vic. it. p. 445, 3
 Rav. (Marimana) p. 313, 18
 *Marciae Callaec. it. p. 430, 7
 Marianus mons Tacit. ann. VI 19
 Μαριανόν ὄρος Ptol. II 4, 12
 monte Mariorum it. p. 432, 4
 Martuorarius pagus Baetic. C. 1043
 Martiales v. Sacili Iber.
 Mellaria convent. Gadit.
 Μελλαρία Strabo III 1, 8 Marcian. 19
 Μελλαρία Plut. Sertor. 12
 Μελλαρία ἀπὸ ... τῶν μέλων Steph.
 s. v. cf. Βήλιος
 Mellaria Mela II 96 Plin. III 7, 14
 it. p. 407, 2
 Μεσσαρία Ptol. II 4, 6, 8
 Melaria Rav. p. 305, 12, 344, 8
 Mellaria convent. Cordub.
 it. p. 415, 4 Rav. p. 315, 10
 Mellariensis C. 2344—2346
 Mellaria Contest.
 Μεσσαρία Ptol. II 6, 61
 Metellinum Lusit. it. p. 416, 2 Metilium
 Rav. p. 315, 8
 Metiliniensis colonia Plin. IV 117
 Μετέλλινα Ptol. II 5, 6
 Minorica insul. Balear.

Μηρόβριζα Gelzer Georg. Cypr. p. XXXI (Minorica mul. nomen Afric. C.VIII 3814)
 ad Morum prope Castulonem it. Vicar. it. p. 401, 7 Rav. p. 314, 2
 Murum prope Laminium it. p. 445, 5
 *Moroin Rav. p. 313, 16
Μουσαζαρία Vascon. Ptol. II 6, 66
 Naeva? v. Iber.
 Nativola iuxta Garnatam Inscr. Hispan. christ. 115
 Nivaria prope Salmanticam it. p. 435, 3
 Nibarria Rav. p. 313, 1
 Norba Caesarina Lusit. Plin. IV 117
Νῶρβα Κλαυδία Ptol. II 5, 6
 Norbenses C. 694. 813. 814. 828. 5550 = 5068
 Nova Augusta Plin. III 27
Νοῦβα Ἀδύροστα Arev. Ptol. II 6, 55
 ad Novas prope Ilerdam it. p. 452, 3 Nobas Rav. p. 309, 4
 ad Novolas prope Castulonem it. Vicar.
 ad Noulas prope Saguntum it. Vicar.
 **Ολέαστρον* Baetic. Strabo III 4, 6 Ptol. II 4, 10
 Oleastrum Mela III 4 Plin. III 15
 Oleastrum prope Tarraconem it. p. 399, 2
 *Oceani Rav. p. 309, 3
 ad Paleu prope Libisossam it. Vicar.
 Palfuriana prope Tarraconem it. Vicar. it. p. 398, 7
 Palturia, Palturiana Rav. p. 303, 12. 342, 4
 Palma insul. Balear. mai.
Πάμυξ Strabo III 5, 1 Ptol. II 6, 73
 Palma Mela II 124 Plin. III 77
 Palmenses C. 4197. 4205. 4218
 Parietinae prope Libisossam it. Vicar. it. p. 447, 1
Πατριανά Carpet. Ptol. II 6, 56
 Pax Iulia Lusit.
Παζαυρόστα errore Strabo III 2, 15
 Pax Iulia it. p. 425, 6. 427, 3. 431, 4
 Rav. p. 306, 7 C. 47. 54 Nummi n. 186
 *Perceiana prope Emeritam it. p. 432, 7
 *Pergelana Rav. p. 314, 3
 Portusa prope Oscam it. p. 391, 4
 Pinetum Astur. it. p. 422, 7
Πίνης Ptol. II 6, 38
 Pinos prope Saguntum Rav. p. 303, 14. (Pinon) 342, 7

Plagiaria Lusit. it. p. 419, 5. 420, 6 Rav. p. 316, 4
 Platea prope Bilbilim Martial. IV 55, 13 XII 18, 11
Πλοσυράρια insul. prope Dianium Strabo III 4, 6
 Pollentia insul. Balear. mai. *Πολλέντια* Strabo III 4, 6 Ptol. II 6, 73
 Pollentia Mela II 124 Plin. III 77
 lib. gener. p. 169, 4 R.
 r. p. Poll[entia] C. 5990
 ad Pontem prope Gades it. p. 409, 2
 ad duos Pontes Callaec. it. p. 424, 2
 Pontificiense municipium v. Obuleo Iber.
Πόρτα Ἀδύροστα Vaccaeor. Ptol. II 6, 49
 Portus Gaditanus Mela III 4 it. p. 409, 3
 Rav. p. 306, 3, 4
Ράδειραῖος πορθήρις Plut. Sertor. 8 ad Portum it. Vicar.
 P. albus prope Carteiam it. p. 407, 1
 P. Cale v. Cale Iber.
 P. magnus, *Μέγας λιμήν* Callaec. Ptol. II 6, 4
 P. Veneris v. Sacrum promuntur.
 Praesidium Callaec. it. p. 428, 5 Rav. p. 320, 6
 Praesidium ad Anam it. p. 431, 10
 Praetorium prope Barchinonem it. Vicar. it. p. 398, 3 Rav. p. 303, 8. 341, 17
 *Preecorium Astur. Rav. p. 310, 10
 *Preterion prope Brigaeum Rav. p. 319, 2
 **Πουσαζία* Bastet. Ptol. II 6, 60
 ad Putea prope Libisossam it. p. 447, 3
 Puteis Rav. p. 313, 12
 Reccopolis Celtiber. a Leovigildo condita
 Reccopoli, Reccopolita Heiss *monn. wis.* p. 53
 Regina Baetur. Plin. III 15 it. p. 415, 1
 Rav. p. 315, 1
 **Ρηγίνα* Ptol. II 4, 10
 Reginenses C. 1037. 1038
 Ripa Baetic. Plin. III 10
 Roboretum Astur. it. p. 422, 7
 Roma v. Hispalis
 ad Rubras prope Anam it. p. 431, 11
 **Ρουζιραζα* Laectan. Ptol. II 6, 72
 Rubricatum fl. Mela II 90 Plin. III 21
 **Ρουζιραζα* Ptol. II 6, 18
 Rubricatum Rav. p. 304, 3. 307, 12. 312, 10
 **Ρουσαζία* Lusit. Ptol. II 5, 6

Rusticiana it. p. 453, 6 *Bustiana Rav. p. 319, 12
 Sacra cautes Cynetum Avien. v. 215. 322
Ἰεῖον ἀγροπέτης Strabo III 1, 4
 Ptol. II 5, 2
 sacra insula prope Oestrymnides Avien. v. 108 cf. Statio sacra
 Sacrum promuntur. s. Veneris Plin. III 22
Ἰεῖον Ἀγροπέτης (portus Veneris) Ptol. II 6, 11, 19
Ἰεῖον Ἀγροπέτης prope Saguntum Pol. III 99, 6
 Salacia Lusit. Mela III 8 Plin. IV 117 it. p. 417, 4. 426, 4 Salatia Rav. p. 306, 14
Σαλαζία Turdet. Ptol. II 5, 2
 municipium Salaciense C. 32 Salaciensis 518 imp(eratoria, Salacia, Nummi n. 188
 Salacia prope Bracaram it. p. 422, 3
 Salaniana prope Bracaram it. p. 427, 6
 Rav. p. 320, 1
 Salaria Bastet. Plin. III 25 colonia Salaria C. 3329
 **Σάλαζα* Marcian. II 13
Σαλαζία Ptol. II 6, 58 = 60
 Salaria Rav. p. 314, 1
 Salientibus Callaec. it. p. 428, 4 Rav. p. 320, 5
Σαλιόζα Autrigo. Ptol. II 6, 52
 Salsum fl. b. Hispan. 7. 1. 2. 2. 1. 1. 1. 1. 14. 1. 16. 3. 23. 1
 sub Salto prope Tarraconem it. Vicar.
Σαυζιραζία insul. prope Carthag. nov. Strabo III 4, 6
Σαυζιραζία ἄκρα Ptol. II 6, 14
 Semproniana ad Pyren. it. Vicar.
 ad Septem Aras v. Arae
 Septimania prope Caucam it. p. 435, 2
 ad Septimum Decimum prope Tarraconem it. p. 452, 4
 Sestiannae v. Arae
 ad duo Salaria prope Castulonem it. Vicar.
 ad Siores prope Emeritam it. p. 433, 4
 Rav. p. 319, 15
Σπορταγίον πέδιον Strabo III 4, 9
 cf. Carthago spartaria Phoenice
Σπόλητιον Turdetan. Ptol. II 4, 10
 Stabulum novum it. p. 390, 6
 Statio sacra inter Balsam et Ossanabam Lusit. Rav. p. 306, 11
 ad Statuas prope Valentiam it. p. 409, 6
 Sulphica v. Anticaria, Clunia Iber.
 Superatii Astures v. Iber.

Τενέγγρον portus et promunt. Hercavon.
Ptol. II 6, 16
Τρανζδοδάρτα (cf. Izoa Phoenic.) Baetic.
Marcian. II 9
Τρανζδοδάρτα Ptol. II 4, 6
Transducta Rav. p. 305, 11. 344, 6
Treducta Nummi n. 144
Tria capita prope Tarraconem it. Vicar.
*Traia capita it. p. 399, 3 *Orea
capita Rav. p. 304, 1. 342, 8
Triumphalis v. Isturgi, Tarraeo Iber.
Turaniāna prope Murgi it. p. 405, 1
Τουροππίωνα [Turulliana?] Callaec. Ptol.
II 6, 22
Turris Caepionis v. Καπιωνος πρόργος supra
Turris Lascutana v. Lascuta Iber.
Turris Regina (*uci...sai Iber.?) Nummi
n. 149

ad Turres Saetab(itanas) it. Vicar.
ad Turres it. p. 400, 7 Rav. p. 304,
10. 343, 1
ad Turres prope Laminium it.
p. 445, 2
Valentia Liv. epit. 55 Mela II 92 Plin. III
20 Flor. II 10, 9 it. Vicar. it. p. 400, 3
Rav. p. 304, 6. 342, 14 C. 6293 IX
5275 (= I 601) Nummi n. 97
Ὀυάλεντία Plut. Pomp. 19 Ptol.
(Contestan.) II 6, 61
Valentia Heiss *mon. wis.* p. 63
Valentini C. 3733—3737. 3739.
3741. 3745
Valeria. r. p. Val(eriensis) C. 3181 cf.
*5662 = 5076 Valerienses Plin. III
25
Ὀυάλερία Celtiber. Ptol. II 6, 57

Vallata prope Asturican it. p. 448, 4.
453, 6
*Balsata Rav. p. 320, 13
*Vallatensis (*Vallada* prope Saeta-
bim) C. 2647
Veneriensis ager Olbae C. 5407 = 5042
Ventosa Astur. Heiss *mon. wis.* p. 64
Vergilia Bastet. Vergilienses Plin. III 25
C. 4207
Ὀυεργιλία Ptol. II 6, 60
Vesperies? Vardulor. opp. Plin. IV 110
Vicus Aquarius prope Oeculum Duri it.
p. 439, 9
Vico aquarum Rav. p. 319, 3
Vicus Ausonensis v. Ausa, Auso Iber.
Viminacium Vaccaeor. it. p. 449, 3. 453, 9
Rav. p. 318, 16 C. 2671
Ὀυιμινάκιον Ptol. II 6, 49

III.

I. NOMINA DEORUM DEARUMQUE IBERICA

a. Hispaniae

Numeri sunt inscriptionum, quas edidi in *Corporis Inscriptionum Latinarum* vol. II (cum Supplemento) et in *vol. inscriptionum Hispaniae christianarum*.

*Abia[e]felacsurraeus 2524
Abrius 5561
Aegimunniaegus 2523
*Aelmanius 3100
Aernus 2606. 2607 = 5651 (Arnus)
*Ai...ioragatus 2772
Airóni (Atróni?) deo 5888
*Albocelus 2394b
Andero Iuppiter o. m. 2598
*Ange[t]iicus (simodo dei nomen est)
809
*Araeus? 4991
Ataecina s. dea sancta Turobrigenis
Ataecina Proserpina Lusit. 71. 461.
462
Adaegina 605. 5298. 5299
*Ban... 855
*Banderaeicus 2387
Bandiacaplosegus 740
Bandiarbariaicus 454
*Bandua 2498
*Banduaetobrius 2515
Baraeus 5276
Bumervaseus (Vaseus?) 363
Bodus deus Astur. 5670

Bormanicus 2402. 5558 = 2403
matres Brugia[e]cae 6338p
luus Bruv... 5811
Cabar... dea 403
Cabuniaeginus *Bol. de la Acad.* XX 1892
p. 538
Callaicae matres 2776
Candamius Iuppiter 2695
Candiedo Iuppiter 2599
*Cantunaeus 861
Caraedudis Astur. 5663
*Cari...beflaeae 2531
Carioceus Mars Callaec. 5612
*Carneus Calantices 125
Castaecae 2404
Caulees Deus D... 2551
Ceeceaci Lares 2472
Ceeceagi dei 2597
Cereuaici Lares 2384
*Coaranioniceus 4991^{add.}
Coronus Callaec. 5562
Cosus Callaec. 5628 = 5071
Cos(us) 5690 = 3588
Crougintoudadigoo 2565 (= inscr. I)
*Cusicelenses Lares 2469

Cusuneneoecus deus domenus Callaec.
5552 = 2375
*Degante dea Astur. 5672
Depulsor v. Iuppiter
Dercetius deus Callaec. 5809
Dialcus (Diaecus?) 4977
Durbedicus deus Callaec. 5563
Eaeus deus 741. 742. 763
Edovius 2543
Endovellicus (Endovolicus Indoveleus
Enobolicus cet.) Lusit. 127 ss. 5201 ss.
6265 ss.
*Erredici Lares 2470
Gapetici Lares 804
Iuppiter solutorius 661. 675. 728. 744.
745. 944. 5289. 5290. 5305. 5306.
5339 depulsor 2414 s. Eaeus? 742
= 5031. 5032
Ladiens Iuppiter 2525
Laquimesis Genus 2405
*Leiossa 3097
Louc... 2849
Lougiae 5797 = 2849
Lugoves Uxamae 2818
*Lumiae 3098

Lupianae nymphae 6288
 *Mamdica Astur. 5669
 Meiduber deus? 458
 Me[nt]i]viacus deus Astur. 2628 = 5649
 *Mogoninon 3136
 Navia 756. 2601. 5622 Nabia 2378.
 5623
 *Sesmaca Navia 2602
 *Netaciveil[e]rica 2539
 *Netus 365 *5278
 *Neto 3386 Macrob. sat. I 19, 5
 Obana dea Celsae 5849
 Obione dea s. deus? 5808 Obioni C. XII
 1094 cf. Obionesis Bramb. 782
 *Pindenetici Lares 2471

Pindusa dea? 5876
 Poemana dea 2573
 *Ptarneus 125 cf. Carneus
 *Rego mater? 2574
 *Reuveanabaraecus 685
 *Roncoenathuacus 2419
 S.aba 794
 *Saga 731
 Saginiesis v. fens
 Saur? 2373
 *Seiyntiat? 5491
 *Semnus? Mars 5690 = 3588
 Silon[]ea[e]lo[]nae] Nymphae 5625
 Solutorius v. Iuppiter
 Suttunius deus sanctus 746

Tameobrigus 2377
 Tarnucenbaci Lares 2472
 *Toga 801
 *Togotes 893
 *To.... 5861
 Tullonius 2939
 Turiacus Callae. 5503 = 2374
 Turolici Lares 431
 Vaecaburius deus 5666
 Vagodonnaegus 2636
 Vareileneae Nymphae 3067
 Verore.. 2576. 2577. 2578
 *Virrorevillaegus 2575
 Solutorius v. Iuppiter
 *uvama 2924
 ..aeapol.... 5613

b. Aquitaniae et Narbonensis

Libri, quos consului, indicati sunt proleg. p. CXI: Sacaze nomen nule positum indicat libellum de diis Pyrenaeicis.

Abelioni dat. Roschach n. 129. 130
 Sacaze *Luchon* p. 25, 6. 7
 Abellioni Roschach n. 182. Sacaze
 p. 9, 18. 19; 11, 32. 34. 52. 59.
 60. 61
 Abelliono dat. Sacaze *hist. de*
Luchon p. 26, 8
 Abianius deus C. XII 6034
 Accorus, Acorus C. XII 5783 5798
 Aereda Sacaze p. 7, 12
 Aethucolis v. Thucolis dea C. XII
 5724 *anet.*
 Ageio Roschach n. 179 Sacaze p. 15,
 41. 42
 Aherbelste deo Roschach n. 143 Sacaze
 p. 11, 31
 Alambrina C. XII 5848
 Alardossi dat. Roschach n. 146. 161
 Sacaze p. 9, 14; 37, 14
 Alardosto dat. Roschach n. 128.
 Sacaze *Luchon* p. 37, 15
 Alaunius C. XII 1517
 Albarinus C. XII 1157
 Albiorix Mars C. XII 1300
 Albiorica C. XII 1060
 Almahae matres C. XII 330
 Andarta C. XII 1554—1560
 Andei deae Sacaze p. 11, 31 Luchaire
 p. 55, 144
 Andossus v. Baseci, Erge, Ilunus
 Aramoni dat. C. XII 2971
 Arardo deo Sacaze p. 9, 20
 Argassi (Aegassi?) dat. Roschach n. 126
 Sacaze p. 7, 8

Arixus, Mars Arixo Sacaze p. 14, 37
 Armastoni deo Luchaire p. 55, 146
 Arpenino deo Sacaze p. 19, 62
 Artaius Mercurius C. XII 2199
 Artehe deo Sacaze p. 7, 9
 Asto Hunno deo Sacaze p. 9, 17
 Athubodua s. [C]athubodua C. XII 2571
 Averano deo Sacaze p. 9, 24
 Avicantus C. XII 3077
 Aximus C. XII 100
 Baeserte deo Roschach n. 114 Sacaze
 p. 15, 46
 Baginati Iovi C. XII 2383
 Baicorixio deo (Baigorixus) Roschach
 n. 112. 145 Sacaze p. 11, 30, 16, 50
 Baicorixus Sacaze p. 20, 70
 Baigorixus Sacaze p. 18, 56
 Buaicorixes Sacaze p. 48
 Baiosi deo Sacaze p. 15, 44
 Barsae (Bareae?) deae Luchaire p. 56, 157
 Baseci Andosso deo Roschach n. 139
 Sacaze p. 10, 25
 Beisirisse (I. o. m.) Sacaze p. 14, 38
 Belodannis Mars C. XII 503
 Bergonia C. XII 1061
 Boeco Harounii (deo) Roschach n. 180
 Sacaze p. 16, 51
 Boriemo dat. Sacaze p. 10, 27
 Bormanus Bormana C. XII 494. 1561
 Bormo C. XII 2443. 2444. 1561
 Bri....us Tolosae *Rev. arch.* XVI 1860
 p. 489
 Britovius Mars C. XII 3082. 3083
 Budene[us] Mars C. XII 2973

Buxenus Mars C. XII 5892
 Kagiri deo Luchaire p. 59, 204 cf. Cagirus
 nomen Bramb. 1780
 Caiirus C. XII 655
 Cantisnera C. XII 131
 Carpatius C. XII 248
 Carrus Cicinus Mars C. XII 356 cf. Garri
 Caudellenses [Nymphae?] C. XII 1064
 Corritsehe v. Fano
 Daho Marti Sacaze p. 15, 45
 *Deviatis dat. C. XII 1158
 Dexiva. Dexasiva C. XII 1062—1064
 Dinomogetimar Mars C. XII 4218
 *Dioerarus C. XII 4217
 Divanno Mars C. XII 4218
 Dulovius, Dullovis C. XII 1279. 1280
 *Dunzioni Luchaire p. 56, 164
 Edelati deo Roschach n. 123 Sacaze
 p. 6, 5
 Ele deo Sacaze p. 8, 18
 Elitivae matres C. XII 1174
 Erditse (Tolosae) C. XII 5379
 Erge deo. Erge Au[dosso]. Erce Sacaze
 p. 15, 43 cf. Frossard *don* Erge p. 188.
 Luchaire p. 57, 168—185
 *Exprennio deo Roschach n. 173 Sacaze
 p. 13, 36
 Fano Heraus Corritsehe Sacaze p. 20, 71
 Garri d[eo]. Carre deo Sacaze p. 7, 6, 7,
 16, 47
 Gerudatiae matres C. XII 306
 Giatinus Mars C. XII 332
 Griselicae Nymphae C. XII 361
 *Halioisso (I. o. m.) Sacaze p. 27, 95

Harausoni, Harousoni deo Roschach n. 150. 181	Lacavus Mars C. XII 3084	Ritona C. XII 2927
Heliouemouni deo Luchaire p. 58, 192	Lahe deae Roschach n. 81. 183 Sacaze p. 19. 63—67	Rudianus Mars C. XII 341. 381. 382. 7566. 2204
Heraus v. Fano	Larraso (Narbone) C. XII 5369 5370	Soio dea C. XII 2656
Horolati Diane Sacaze p. 7, 6	Lavarat[us] C. XII 5702	*Stoioco Sacaze p. 28, 97
Jalona C. XII 3057 ^{add.}	Lehereni, Leherenni Marti, Lehereno, Leherenno deo Roschach n. 90—103, Sacaze p. 16. 49	Sutugio deo Sacaze p. 18. 57
Iboite dat. C. XII 637—639	Lelhunno (Lelno) Marti Sacaze p. 21, 72	Herculi Tole Andosso Sacaze p. 22, 73
*Ieoti.. C. XII 2902	Letinno deus deave C. XII 2990 ^{add.}	[T]ricoria C. XII 4225
Idennica Sul[e]via Minerva C. XII 2974	*Lexi deo Sacaze p. 25, 77 <i>Luchon</i> p. 23 adn. 5.	Trittia C. XII 255. 316
Idiatte deo Sacaze p. 7, 10	Lixoni v. Ilixoni	Ubelkae (Ubelnae?) matres C. XII 333 ^{add.}
Ieusdrinus s. Leusdrinus Mars C. XII 2 ^{add.}	Maiurus C. XII 165	*Vaeosus Ianus C. XII 1065
Ilixoni deo, Ilixo, Lixoni Roschach n. 162 Sacaze p. 10, 28 <i>hist. de Luchon</i> p. 17, 1. 19, 2. 20, 3. 21, 4. 5	Menmandutis dat. C. XII 4223	Ve[[i]]lanus Mars C. XII 2373
Ihuberrixo (deo?) Sacaze p. 6, 4. 10. 26	Nabeleus M(ars) C. XII 1169—1171	Vintius Mars C. XII 3 deus Vintius Pollux C. XII 2558. 2562
Ihumber(o) Sacaze p. 9, 21	Nemetiales matres C. XII 2221	*Vinturi dat. C. XII 1104. 1341
Ihuni deo Roschach n. 131. 147 Sacaze p. 9. 16. 14, 39 cet.	*Obeleses matrae C. XII 2672	Ura fons C. XII 3076
Herculi Ihunno Andose C. XII 4316	Obioni dat. C. XII 1094	Urnaia C. XII 3077
Asto Ihunno deo Sacaze p. 9, 17	Olatonae matres? C. XII *3110	Urobrocis dat. C. XII *1182
Ihuroni deo Sacaze p. 18, 58	Olloudius Mars C. XII 166 *167	Uxovinus C. XII 1105
Iscitto deo Roschach n. 170. 171 Sacaze p. 13, 35	Onuava Jullian n. 17. 18	Uxsacanus C. XII 1178 ^{add.}
	Osdiavae C. XII 362	Xuban deo Roschach n. 156 Sacaze p. 17. 53
	Percernes nymphae C. XII 1329	

II. NOMINA VIRORUM ET MULIERUM IBERICA

a. Hispaniae

Cf. proleg. p. CXX1ss. Numeri nude positi sunt Corp. inser. Lat. vol. II cum Supplemento. *mul.* indicat nomen muliebri *vir.* indicat nomen virile f. est filius filia l. libertus liberta, s. servus serva * indicat lectionem noui satis certam.

Abana <i>mul.</i> 2527	Aconteus Sil. XV 574	Aio <i>vir.</i> 2822 Aiiio 2782. *2859. 6338 ^{cc}
*Abia <i>mul.</i> 923 Abia 5862	Adalus (Adains?) Cloutai 2543	Aiio Flavus 2814 Aiiu C. III 11481
Abicenus Pentili 2633	*Adius Flaccus Turenni f. 2671	*Aia 818. *2878
Abiliana 4149	Ado[t]ius inser. Hisp. christ. 96 cf. Andotius	Aia Caclaon Peregrini filia 5798
Abilus Turanci f. C. III 4227	Adronus Caturoni 2430	Aius 2786
*Αβύλιος Ἰβήτης Pol. III 98, 2	A. Veroti f. 2519	Aig... 5601. 5603
Abelux Hispanus Liv. XXI 22. 6	*Aeburr(us) 886 v. Reburrus Lat.	Atabis Sil. XV 470
Abionnus Doideri f. 5708	*Aecile <i>mul.</i> 2449	*Alaesius 930
Abionotaurinus Doideri f. 5708	*Aefes 5085	Alancus Iuli 497015
Abis [Habis](idis) rex Iustin. XLIV 4. 11	Aenibeli dat. 3621	Alb., auca <i>mul.</i> 2855
Ablonius Licir[n]i 2940	Aetara <i>vir.</i> 3676	Albicus 99
Abru[n]us 676	L. Aelius Aeteius Cantaber <i>Bull. des Antiq. de France</i> 1882 p. 250	Albonius (Albo?) 606. *776. 5304
A. Canali f. 678	Aeturus 2597	Albonius Tacilli 338 = 5230
Aearius 5710	Aectura Arqui f. 2465 ^{add.}	*Albonia 606
Aeces Licirni 5763	Agedi genet. 5747. 6257 9	Albura <i>mul.</i> 73. 6271
Acco *361. 2734. 2771	*Agoitius 833	Albura (Aebura?) Tancini f. 853
Acco <i>mul.</i> 937	*Agenai 8[?]lonis <i>vir.</i> (Cluniensis) 822	Albura Titi f. 341
Acca <i>mul.</i> 2808. 5771	Aigo inser. Hisp. christ. 190	Aleo Saguntinus Liv. XXI 12, 4
*Acerdo Sapo(nii) M. s. 3431 = 5927	Aia Caravauca Boddi f., A. Origena Virroni f., A. Qemia Boddi f. 6298	Aleba Arconis f. 5223
*Acirtilla 6027		Aleba Celti f. <i>vir.</i> 755
Aenon <i>mul.</i> 2968		Ἀλιζων Ἰβήτης Carthagine Pol. X 10, 11

- Aethlius 6338 *aa*
 Aletheia 6338 *bb*
 Alctea 2272 Ale[tia] 5335
 Alectus 733 *Alceo dat. 5653 cf.
 C. V 609. 1293. 2892. 5486. 8110 *z*
 Alleicea Avita 5241
 Allo *vir.* 2677 *Allus 1020
 Alla Coucidoq(um) 5779
 *Alonus Astur 5705
 Alorcus Hispanus Liv. XXI 12, 4
 *Alticus Caenonis f. 802
 Aluceius Celtiber Liv. XXVI 50, 2
 Ἀλοόκιος Plut. apophthegm. Scip.
 mai. 2 Dio LVII 43
 Ἀλοόκιος Ἀπιλοότας Lusit. Phlegon
 macrob. 1
 Alluquius 737. 2465 *add.*
 Aluquius 961. 5248
 Alluquius Andergi f. 2465 *add.*
 Ama? 5574. 5575
 Amma 2668. 5694. 5696
 Silvana Ame 6338 *k*
 Amme Festi f. 880
 Amainius 5812
 *Ambaicus 2935
 Ambadus Palari Astur 5709
 Ambada 2908 2909
 Ἀμβάτος Δοκουρόν υἱός Lusit. Phlegon
 macrob. 1
 Ambatus 623. 738 (= XLVI) 907.
 2709. 2790. 2856. 2863. 2869. 2884.
 3787. 4024. 5036. 5819
 A. Pelli f. 853
 A. Plendi f. 2948
 A. *Raeri f. 5863
 A. *Serm. f. 2951
 A. *Vcetus 2956
 [Am]batus Uraui f. 5780
 Ambata 2857. 5320. 5827
 A. *Alb. auca Segovetis f. 2855
 A. Appae f. 2950
 A. Paesica 2856
 Ἀμβων Numantinus Appian. Iber. 45
 cf. Amno
 Amius 6338 *k*
 Amnius Caeneacni 5763
 Amnius 2675
 Ammia 2676 *c.* 5687. 3172
 Amia Prisca Elena 5686
 Ammedus 5763
 Amnica 3198
 Amminus 146
 Amminus Andaitiae f. 454
 Aminna *mul.* 2726
 Amina Cili f. 623
 *Ammira *mul.* 855
 Ammo *vir.* 2797 cf. Ἀμμόν
 Amusicus princeps Ausetanus. Liv. XXI
 61, 11
 *Anaus 1690
 *Ancetulus 2601
 Andaitia *vir.*? 454
 Andergus 2465 *add.*
 Ἀνδοζάλλης Cessetan. Pol. III 76, 6 v.
 Indibilis
 Ἀνδοζάλλης rex Hergetum Pol. X 18.
 7 *ect.*
 Andoti Flavi Areni f. genet. 5675
 Aneni Ammedi genet. 5763
 Angeiti genet. 833
 Angetus (pater mil. coh. I Lucensium)
 C. III 8492
 Anius 6299 *bis*
 *Anina Cili f. 623
 Aninna *mul.* 1586
 Anio Caturonis f. Triticus 5275 = 639
 Anius 1092. 2605. 2722. 2724.
 5564. 5773
 Anna 5793. 6299. 6302
 *Anna Aeburr(i) f. 886
 Anna Acticum Tetis f. 5781
 Anninius 2125
 Anno *vir.* 2732 Ano dat. 2719. 2720
 Annoea *mul.* 2355
 *Antelus Reburri f. 2387
 Antubellicus 5202 Antubel(l)icus 756
 *Apostos 26
 Apilicus 5660
 Ἀπιλοότας Phlegon Macrobo. 1
 Apilus 1133. 5561
 Apil(us) Arqu(ii) 2433
 Apinus Cili f. 6336 *d*
 *[A]pina Lusit. 5315
 *Apina Luci f. 772
 Apolta *vir.* 5509
 Appa *mul.* 2950
 Ἀπολλήριος κήρυκτος Appian. Iber. 68
 Araica Arai f. 2952
 Arains 2952
 *Arani gens? 5717
 Aranicus 851
 Aranto *vir.* 453 *Revol. de la Acad.* XX
 1892 p. 538
 Arauricus Sil. III 403
 Aransa Bleaceni *vir.* 2633
 Arcea *mul.* 5799
 *Arcea Plandica 2860
 *Arcania 289
 Arcinus 2520
 *Arcinus Arenteri f. 733
 *Arcius 5556
 Arco *vir.* 668. 671. 948. *2615. 5223.
 5307. 6336 *a* (non 6338)
 Arco Tancini f. 664
 Arcius 409
 Arenus 2696. 5675 = 5304
 Arrenus 439. 2706
 Arenterus 733
 Arenterus *Caleti f. 733
 Ἀργαρόβωτος Herodot. I 163 inde Strabo
 III 2. 14. Anacron apud Plin. VII 154.
 156 Phlegonmacrobo. 4 p. 89 K. Appian.
 Iber. 2. 63
 Arganthonius rex Pollio apud Val.
 Max. VIII 13 ext. 4
 Arganthonii nepotes Sil. III 396
 Argilicus gens? 5615
 Arines praefectus praesidii Punici in Car-
 thagine nova Valerius Antias apud
 Livium XXVI 49. 5
 Aris *vir.* 2582 *add.*
 Aris Sil. XV 232
 Arleca M[et]m. f. 5322
 *Arocio *mul.* 5085
 *Arpo Urei f. 5638 cf. Arro
 Arquio 2990
 Arquius 632. 2433. 2458. 2465.
 2633. 2834
 Arquius Viriati 2435
 Arquia Helena 377
 Arraedo *vir.* 2826
 Mansuetus Arrageni f. mil. coh. III Lu-
 sitanorum Brambach 312
 Arro *vir.* 2735. 6319 *v* vascul. Heit.
 Arro Cloutai 5619
 Ἀρρορόντιος Ἀππίου υἱός Lusit. Phlegon
 macrobo. 1
 *Asedus 6249. 3
 Asitio 3671. 3674. 3686
 Ἀστρόπυτος Viriati amic. Diocl. XXXIII 7. 4
 Atitta *vir.* 1087
 Atlondus 76
 Atlondus Maquiacus Sumnae f. 4980
 Ἀτλόνδου Παγενίου M. f. 3082
 Atuaeninus *mul.* C. VI 23903
 Atta *mul.* 2683. 2684. 5791 = 2789
 Atte 2672
 Atteneis regulus Turdetanorum Liv.
 XXVIII 15. 15

Attisaga 1374
 Attius *2737. 2938
 Attia 896. 897
 Atia 2789. 5855
 Atia Doquiri f. Severa 624
 Magia Atia Cluniensis 5855
 Attia Abboiocum [R]ectugeni f. 6294
 Attia Maldua Reburini 2680
 Atia Modesta 5627 = 2547
 *Atto *vir.* 2734. *2835
 At[t]onio Daunge[t]i f. 5865
 Attua *mul.* 2673
 Attunus 95
 Attunna *mul.* 2160
 Avana 5812
 Αἰάρος Numantinus App. Iber. 95
 Aucalus 5556
 *Aucarius 3218
 Aucia *mul.* 2828
 Αὔζας Diodor. XXXIII 21
 Αὔζας Viriati amic. App. Iber. 71 (74)
 *Aug. Sisenae f. 1523
 Aviratus 433
 Flaus Auledi f. Cabareus 5739
 Aunia *mul.* 820. 2840. 5828
 A. Amnini f. 146
 A. Angeiti f. 833
 A. Tangini f. 903
 Avopate(s) 5731 = 2710
 *Aureicus? 5587. *5602
 Ausivos 5817
 Ausua *vir.* 1619
 *Auvo 1775 Auvi genet. 4991
 Bacurius Hiberus quidam Ammian. Marc.
 XXXI 12, 16 Rufinus hist. eccl. II 33
 βασιλεύς τῶν Ἰβήρων Βακκούριος for-
 tasse Asiaticus Theophan. chron. I p. 24
 de Boor
 Baesadines imperator Hispanus Liv. XXXIII
 44, 4
 *Baesiceris *vir.* 3221 = 6339
 *Baeco 2733
 Balaesus *930. *5281. 5719
 *Ba[.]jesinus 2471 cf. Bataesina 5646
 Balarus Vetto Sil. III 378
 Baninius 5972
 Baravel... 3050
 Bare(ta)? Nummi n. 64^a d. Bareta *vir.*
 3628
 Baritto *vir.*? 5911
 Barna *mul.* 3282
 Barsamis *vir.* 3130
 Bastoganini *mul.* 6144

Bataesina 5646 cf. *Ba[.]jesinus 2471
 Batasius 5829
 Baxo *mul.* 2060
 Baxo *vir.* Ruricius epist. II 20, 6
 Bedo *vir.* 3074
 *Benvalus inscr. Hisp. christ. 153
 Bessuca 3097
 Bileseton *mul.* 3537
 Bilistages Ilorgetum regulus Liv. XXXIV
 11, 2
 *Blaniobrentus? 5667 = 2902
 Blecaenus 2633
 Blendo C. III 4842 = 11508. 11647
 Bloena Vironi *mul.* 5654
 Boblaenus 384
 Bocchus 35 scriptor 2225. 5184
 Boccus 410. 769
 Boddi genet. 6297. 6298
 Bodecius 2707
 B. Burrali 2633
 Bodero 2707. 2714 = *5729. 5732
 Bodero Bodives Doideri f. 5711
 Bodilcos Nummi n. 120 22^f
 Bodives 5711
 Bodon *vir.* 2114
 Bolosea Brevi f. 881
 B. Pelli f. 834
 B. Toutoni f. 440
 Bomarus 2324
 Borea *vir.* 4963 1 = 6246 1
 Boria *mul.* 3013
 Βορέωνος Iberor. rex Dio frgm. I p. 127
 Dind. (inde Suidas s. v.)
 Boso Doc. M. f. 2862
 Bovalus 2485
 Bovana *mul.* 666
 Bovanna Caenonis f. 775
 Boudenna Carai f. *mul.* 5274 = 625
 Boudiea Slaecis 455
 Bovecio Bode(r) *vir.* 5729 = 2707
 Bovecus 5722
 Bovegius Venini f. Lanciesis Callae-
 cus C. III 4227
 Bontius 408. *458. 620. 744. 794. 2786.
 5717 C. XII 5686140 cf. C. VII 1336 174
 Flavos Bouti f. mil. coh. I Luce(asiu)m
 domo Luco Aug. C. III 9834
 Aponia Bonti C. VIII 8017
 B. Antubel(i) 756
 Bontius Ci(i) f. C. VIII 6308
 [B]outius Longini 5305 = 5031
 Boutia 123. *342. 375. 2786. 5814
 Boutia Meid(umi)? 5250

B. Tancini f. 798
 B. Visali f. 626
 Boutea 2380
 Botia 5812
 Brevi genet. 881
 *Bubbus 5000
 Budares imperator Hispanus Liv. XXXIII
 44, 4
 *Burnus 2484
 Burralus 2633
 Burrus Magilonis f. 5860 = 3051
 Buturra 2970 cf. C. VII 1336 190. 191 cet.
 *Butrio 668
 Cabarcus gens? 5741
 Cabed(us) *vir.* 2709
 Cabedus Sicculus Ambati f. 2863
 *Cabrilio dat. 2682
 *Caburene 2500
 Caburn(ia) 2501 cf. Caburus, Ca-
 burrum Celtica
 Cacalo *vir.* 995
 Cacalo Avioli I. 153
 Caccosa *vir.* 1512
 Κάκκος Segedensis Diod. XXXI 99
 Cadarus 845
 Cadus 5716 Latin?
 Cadus Laroni f. 5248
 Cadus Pedaccianus 6338 k
 Caelioniga *mul.* 5736
 Caelius Auciecu Serani f. 5321
 Caelius Clouti f. 2781
 Caenecaenus 5763
 Caenia Lupi f. Elacsi 5034
 Caenicus 763
 Caeno *vir.* 385. 741. 775. 802. 2742.
 3434 cf. 3016. *5280
 Caesaro 4970, 104
 Caesaro Vabali f. 2700
 Caesaro Ulibagi f. Astur 5712
 Καίσαρος Lusitanus Appian. Iber. 56
 Caesarus 2698. 2457 = 5572. 6304a
 Caisaros Cecciq(um) 5762
 *Caesardia 2671
 Caesara. *Caesarea 1031
 Caeso Sil. III 577
 *Caeto 6275 a
 Calabius 2869
 Calactus Equesi f. 2968
 Chalactus 3298
 Calactius 3052 *Caletius 733
 Calletes? 5694
 *Calarius 4370. 4411
 *Calco 2830

Calchisia 722 = 5189

Κάλαος Καλοχρονίου 5665 Lusit.

Phlegon macrob. I Camalus 407. 417.

*428. 453. *625. 678. 680. 768.

2402. 2445. 2447. 2550. 5256.

5588—5590. 5592. 5594. 5595.

5601. 5604. 5609. 5662 = 5076

Bramb. p. 357

C. Burni f. 2484

C. Cloti f. 690

C. Flacci f. 784

C. Melgacei f. 2426

C. Melonis f. 2496

C. Turei f. 745

Camala 407. 417. 2502. 5249

Camala Bouti f. 458

C. Camali 2445

C. Pisiri f. 418

*Cambavius Corali f. 5629

Camira 360. 625. 853. 885. 5281

C. Ambati f. 623

C. Talori f. 776

C. Tongi f. 757

C. Visali f. 664

L. Campilus Paternus Aquilav. 5682 cf.

Campili C. III 1634 4. 6008 9 X 8053 43

XII 5682 19

Cumulates Inscr. Hisp. christ. 195

Cancilus 772. 5713

Cancius 2739

Carai(us) 5274 = 625

Caranto *vir.* 2286Καραβάνος Ἰρηγογένης Numantinus App.
Iber. 94

Carianus 5241

Caricus 899. 2928 *Careca 5732 = 2714

C. Cari f. 2954

Cario *vir.* 819

Κάρπος Σεγγαίος Appian. Hisp. 45

Carpetus 2854

*Caselea Cae[sia] 5248

Caso 6348 3 vascul. Ilicit.

Cato Lusitanus b. Hisp. 17, 1

Catuenus A., veli 855

Catuenus Docquirici f. 431

Catuena 780

Caturicus 4. 14. 5173

Caturis *vir.* 2685Caturu *vir.* *641. 2402. 2430. 5256.

5275 = 639. 6338 f

C. Alboni 5304

C. Balaesi 5281

C. Camali 5590

Monumenta linguae Ibericae.

C. Clacti f. 2903

C. Piantami 2378

C. Tancini 5297 = 753

C. Viriati C. 5586^{add.} (p. 1049)

Καυζάνος Lusitanus Appian. Hisp. 57

Caucinus 3055

*Caudius 731

*Caviens 5591

Cauru Blendonis f. (in coh. I Asturum)

C. III 4842 = 11508

Cauto *vir.* 798

*Ceccus 943

Celea Clouti 5563

Celius (Cellius) 5356

Cerdubetus Hispanus Liv. XXVIII 20. 11

Cerevella *mul.* Inscr. Hispan. christ. 66

Chalbus nobilis Tartesiorum dux Liv. XXI

26, 6

Chromis Sil. I 439

Cilius 372. *413. 443. 623. 627. 735.

771. *784. 2523. 2788. 2936. 5655

= 1319. 6336 *ed*

C. Caenonis f. Apulus 741

C. Piantami f. 441

Cilia 5330 Cilia Arconis f. 671

C. Cili f. Flavii Flavii familia 372

Cilea *mul.* 426. 434. 757

Cinius 5350

*Ciras Egoiti f. 2949

Cirtiatii genet. 455

*Cittar... *vir.* 5895

*Clactus 2903 cf. Calactus

Cleta 2268

Clodamenes 5611 = 2462

Cloutains 2543. 2657. *5619

Cloutius 640. *873. 2633 *his.* 2781.

5347. 5348. 5563 C. III 11497 (in

Norico) Cloutius 2323

Cloutius Clutami f. C. III 2016

Clotius 690. *2617

Cloutius 523

Clutamus 2584. 2633 C. III 2016

Clutimo Alluqui f. 2465

Fusca Coeli f. Celtica 5667 = 2902

Coela 663

Quoelia 5698

Coemea Baetunia Cili f. 2788

C. Dessica Visad... quini f. 2866

Coemea *2589. 2867

Qemea 5799 Quemia 6298

Q. Coius Diodatus 5331 cf. 1096

Κόλιγγος rex Pol. X 20, 3 XXI 9, 7

Culeha Liv. XXVIII 13, 3

Condisa Bovali f. *mul.* 2485

Κονδίζος Ἰλιππιγγός Appian. Hisp. 68

Contarus 2497

Contivaius 5032

Contuci (Contucus) 3198

Copirus 41. *861

Copl... Nummi n. 179

Coporinus Copori f. 2657

Coporus 2657. 5250

*Coraius 861 *Coralus 5629

Corani? Nummi n. 188

*Corbelli Carisi genet. 2740

Corbis Hispanus Liv. XXVIII 21, 6

Corebilo regulus Liv. XXXV 22, 5

Corentispo 3528

Coria Aleti f. 733 C. Catueni 780

Coria Ca[ur]oni? 786

Coroc... 2489 *Corococorocaucus 5611

= 2462

Corocuta *vir.* 550 cf. crocuta animal

Aethiopicum et testamentum Grunni

Corocottae

Καυζάνος Ιβέρου Ιβέρου Dio LVI

43 C. I. Gr. 6243

L. Corona Severus 5733

Coronerus Camali 5595

Corotureti- f. mil. coh. I Lucens. Hispan.

Brambach 1235

*Coru-abe 5594

Counancus 2390

Κούζος (Contius?) Ἰλιππιγγός Appian.
Hisp. 68

Contius 680 *Goutius 809. 840

Crastano 2825 bis

*Cronus Camali 5592

*Culceius 5593

Culeha v. Colichas

Cumonus (Cumo?) 5721

*Custumus 2797

Dancectus 5316 *Dancecius 906

Dercinio *mul.* 6338 *cf*Dessica *mul.* s. gens? 2866

Δεζίζος Viriati amicus Diod. XXXIII 21

Δεζίζος App. Hisp. 71 (74)

*Dobiter 782

Doelicio 2816

Doello 4574

*Doello Savigili 5070

*Doelius 628

Doelius Ellesi 2633

Docquiricus 360. 434. 448. *2862 Do-

quiricus 364 Docyricus 5260

Docquiricus Vitalio 551

- *Doquirus 624
 Δοκώριος Ἀκουαίων οἴκος Lusit.
 Phlegon macr. 1
 Dovaius 6336 e
 Dov(erus?) 5738 Doiv... 5751
 Doviderus Aligantiensis C. III 4227
 Doiderus 5708. 5711. 5720
 Dovidena 5744. 6299
 Dovide *mul.* 5714
 Dovelonis genet. 802
 Draces Sil. XV 470
 *Dubertix 1487 (cf. p. 869)
 *Dubra 5019
 [D]uecius Contival f. 5306 = 5032
 Duelo *civ.* 5343
 Dulio 938
 Dutaius Arantoni f. 453
 Doutius (Boutius?) Lucinii 5305 =
 5031
 Dutia 341. 2371. 5252
 D. Puci f. 447
 D. Tancini f. 352
 *Ebarus Vapo-caudi f. 751
 *Ehora *mul.* 504
 Ἐδεδών rex Edetanorum Pol. X 34, 2
 Edesco Liv. XXVII 17, 1
 L. Efono Crastunonis f. 2825
 *Egoitus 2949
 Elaesus 2633^b. *5034 cf. Elaisicum Ind.
 geogr.
 E. Clutani 2633
 E. Flavini Flavi f. 2868
 Elanio 5715
 *Elanus 2726 Elavus 2868. 6310
 Elanus Ambati f. 5819
 Elguisnio *2613. 3061
 *Emuria 908
 *[E]ocinila 5312
 Eonina 6300
 Epaetis genet. 2746
 Eparus? 1917 *E[ri]arus 458
 Erbutius 6246 i = 4963 i
 Eso (Aeso?) *civ.* 5030
 *E-stiterus 2924
 Etpastus tyrannus Val. Max. V 4 ext. 3
 *Eurus Cili f. 443
 Galaesus Sil. I 438
 Galduriannin *mul.* 5922 = 3356
 Gamio, Gamius Inscr. Hispan. christ. 190
 Gargoris rex *Curetum Justin. XLIV 4, 1
 Garonienus 4190
 Garos (Garosa?) 3302
 Gensulia 433
 Glagus Sil. XVI 562
 *Gutamius 796 Gutamo 782
 Gyas Sil. I 439
 Habis v. Abis
 Hanno 1594 cf. Anno
 Hildnarens *mul.* Inscr. Hispan. christ. 92
 Hilernus rex Vaccaeorum Liv. XXXV 7, 8
 *hsam Nummi n. 120 22 k
 *Ialglus 443
 Ilno *civ.* 2592
 Ieesta *civ.* 3695
 *Ieico *mul.* 2307
 Iestnis *civ.* 1585
 Igalchis Ildrons f. 1591
 *Iguaso *civ.* 846
 Ildrons *civ.* 1591
 Ildrons Velannis f. 1590
 Ilerdes Sil. XVI 566. 571
 *Ilneunus 1629
 Imilce Castulonensis Hannibalis uxor Sil.
 III 98. 106 (cf. Liv. XXIV 41.7)
 *Imunica 3007
 Ἰνδοβέλιος ὁ Κελτικὸς Diodor. XXVI 22
 cf. Ἀνδοβελίος, Ἰνδοβελίος App. Hispan. 37
 Indebilis Liv. XXII 21, 3 XXV 34, 6
 Indibilis Liv. XXVI 49, 11 Val. Max.
 IV 3, 1
 Indo rex Hispanus b. Hispan. 10, 4
 Ἰνδοβελίος (Celta?) Diod. XXV 10, 2
 Inshana *mul.* 1593
 *Ippa *mul.* 449
 *Irrico *civ.* 2843
 Isapto *civ.* 3678 Isapto 3677
 Ἰσθαλάσιος (s. Ἰσθαλατίος) (Celta?) Dio-
 dor. XXV 10, 7
 Istorna *mul.* Inscr. Hispan. christ. 82
 *Labaro *civ.* 732
 Lacarus 770 *Lacare 783
 Lacerilis *civ.* 4625
 *Lalla *mul.* 2749
 *Lamenus 1934
 Lanus Sil. XVI 476
 Lancia *civ.* Nummi n. 35^a
 Laroni *gen.* 5248
 Larus *5597 Silius XVI 46. 47
 *Latnastus 5029
 Ledaxus Brigantii in Raetia C. III 11884
 *Lepecellus 574
 Lesson *civ.* 3852
 Lesuridantaris *civ.* 2900
 Letonius Melmandi f. 5790
 Αζόζων Numantinus Appian. Hispan. 45
 Licinus 2940. 5763
 *Lima *mul.* 86
 Ατζένων Numantinus Appian. Hispan. 50
 *Litio *civ.* 3098
 Lobesus 165
 Lobesa 165. 387
 Lobessa 79. 346. 381
 Lovessus 2518
 Lovessa 2467
 Lobesa Viriatis 5246
 Lovesius Pugi f. 2380
 Lovessius Maximi f. ex pedite mil.
 coh. IV Sugamb. Bracar(ensis) (a.107)
 C. III dipl. n. XXXVI p. 1973
 Locuber [a. 691] Inscr. Hispan. christ. 172
 Lonceia Proculi f. 631 cf. Ponceia
 Long[e]ius 795
 Longeia Camali mater 417 cf. 620
 [L]oncinus Reb[urris] 5246
 Loncinus *gen.* 5718
 Longanus 6295
 *Lopilius 574
 *Loqtea Doei f. 628
 Lovatus 777 Lovatus Tancini f. 681
 Loucini genet. 5031
 Lubianus 2914
 *Luceo 2763^{add}.
 Lucmo 984
 Lugnadius 2732
 *Lulo *civ.* 2759
 Lunus Tapili f. 5304
 Lupatus 4969 52 Lupatius 525
 Lupia 2793
 Luxinius regulus (Carmone) Liv. XXXIII
 21. 7
 Lygdus Sil. I 438
 Macona *mul.* Inscr. Hispan. christ. 51
 Madic[e]nus Calabius Ambati f. 2869 cf.
 Maigenus Magenus
 Madicenus Vailico Aconis f. 2771
 Maelo 260. *734 Mailo 660 Melo 169.
 2496
 Maelo Bonti f. 408
 M. Dovai f. 6336 e
 M. Tongi f. 749
 Mailo Arqui f. 632
 Macilo Camali f. 453
 Maclia 273. 385. 491. *3013. 3480.
 4996
 M. Boblaeni f. 384
 M. Celeris I. 439
 Melia 3766 M. Toceta 3576
 Maelonius 5257
 *Ma[g]enus Areni 5304

- Magen(us) 6349 27 vase. Hic.
 Magilo *734. 865. 3051 = 5860 *Bonner
 Jahrb.* XCIII 1892 p. 193 (Bonnae)
 Magilo Clouti 2633
 Magilo *L. Gouti f. 809
 Magulio *mul.* 2825
 Maigenus 847. 912 cf. *Medicemus*
 Maisontinis *mul.* 5705
 *Maiuna *Epactis* 2746
 *Mamrina 2013
 Μαυδώνος frater Andobali Pol. X 18, 7 cct.
 Mandonius Liv. XXII 21, 3 XXVI 49,
 11 Sil. III 376
 Manilus Elani f. 5716
 *Mantia *mul.* 2588
 Mantua *vir.* 5321
 Manutanus Albini f. 710
 *Makpos *mul.* 91
 *Maqleda 5618
 Marispalla *mul.* Inscr. Hisp. christ. 135
 *Marno 2854
 *Marrius 782
 Mascutiüs 5410
 Matuna 1209
 Mearus Contari f. 2497
 Mebdus 5556. 5580 *Meddus 5509
 *Mecanus 2861
 Medamus 774. *4980
 M. Arcisi f. 2520
 M. Camali 2402. 5594
 Medama 911 C. V 980 = 1766^{add.}
 1428
 Medanica Flori ancilla 2955
 Medugenus 162
 Meduttio *mul.* 2823
 Mégaravius Numantinus Florus I 34, 4
 Meiduber 458 Meid(unus) Lusit. 5250
 Melgaecus 2426
 M. Pelisti f. 2435
 Melia v. Maclia
 Melmandus 5790 Mermandus 98
 Memandus Ledavi Brigantii in Raetia
 C. III 11884
 *Melmanus *2795. 2803
 Mentina Ambati f. 5036
 *Meomea 2881
 *Mernus 96
 Metiscus Sil. I 437
 *Metturus 3044
 Μίνορος Viriati amicus App. Hisp. 71 (74)
 Miro (Celtic.) 3384
 *Moemi genet. 782
 Moeniaceptus Celta Liv. XXIV 42. 8
 *Moenius Flaus 2865
 Moericius Hispanus Syracusis Liv. XXV
 30, 2 cct.
 Mogianus C. III 4944. 6491. 11555
 *Mogolius 6267^b
 Mognonin *mul.* 3136
 Munigallo *Arani Bouti *dat.* 5717
 Munilla 117
 Muma 238. *251. *264
 Munna *vir.* Martial. IX 82 X 36
 *Munus 688
 Murrus 3650. Sil. I 457 cct. XV 470
 *Musial. *vir.* 879
 Mustarus 904. 3040
 *[Mu]turra *vir.* 5330
 Nanna *mul.* 1588. *2728
 *Nantovius 6338^t
 *Narnoni Flavini Carpeti genet. 2854
 Nav(a) *mul.* 5252
 *Navitatus 5721
 Neco Boddegan Loncinis f. 5718
 Negalus Veronigoru 5714
 Neitnheles *vir.* 6144
 Νεζζόβουρος Viriati amicus Diod. XXXIII 21
 Nispro *vir.* 5144
 *Nitliata *mul.* 2847
 *Nolaesus 2506
 Norax Iber Erythrae Geryonis f. et Mer-
 curii filius Norae in Sardinia conditor
 Pausan. X 17. 5
 *Noreus 5745
 Norisi genet. 3680
 Nucia? *vir.* Nummus n. 143 *h*
 *Nugio *vir.* 3138
 Nusatita *vir.* 3354
 *Oemugilis 5741
 Oculatus Oemugilis Segisamo 5741
 Odaeis A. (filius)? Nummus n. 188
 *Olae Nummus n. 122
 Olonicus Hispanus Liv. epit. XLIII
 Olyndicus Hispanus Florus I 31. 14
 *Orbiennus Calletes 5694
 *Oreocetus 2723
 Orgoteius C. III 5191
 Ορτισσών (gen. et accus., Ορτισσών?)
 regulus Diod. XXV 10. 3. 12
 Orsua Hispanus Liv. XXVIII 21. 6
 L. Iunius Paciaeus D. Hisp. 3. 3
 Paciaeci homines Hispani Val. Max
 V 4 ext. 3
 T. Paciaeus T. I. Isargyrus C. VI
 23675
 Pagusius, Pagusia 22. 27. 28
 Palarus 5709
 *Pallius 5719
 *Pareavius Gemelli f. 652
 *Paugendus Tabadi f. 776
 Paugenda Tritici 2445
 Pedacianus 6338^k
 Pediliens v. Pintaius Bramb. 478
 C. Pelgus L. f. Camalus 5662
 *Pelistus 2455
 Pelius 5238
 Pellicus *5954. 3166
 Pellicius Danesti f. 5316
 *Pellicus 687
 Pellus 406. 675. 834. 859
 Pellus Taltici f. 5301
 Pellius C. XII 4408
 Pella Visali f. 2657
 Pelsius 730 Pelina Talavi f. 5750
 Penilus (l. Pentilus?) Dovideri f. C. III 4227
 Pentilus 2633. 5335
 Pentilia 5858
 Pentius 2712. C. III 6016 *loc*
 Pentius (us) Balaesi f. 5719
 Pentovius 6338^k
 *Pereceus 764
 Phoreys Hispanus Sil. III 402
 Pietelancus 2488
 Pietelanea Pietelanci f. 2488
 Pinarea Tritici 2445
 Pintaius Pedilici f. Astur transmontanus
 castello Intercaetia signif. coh. V Asturum
 Bramb. 478
 Pintamus 441. 2378 *Pintameus 551
 Pisirus v. in Indice c
 *Pisocia Cautoni f. 798
 *Pitucaunus 282
 Plaudica 2860
 Plendus 2948
 Poemana *mul.* 717 cf. dea
 Ponecia Bouti f. 620 v. Lonceia
 *Pravus 3245
 Prozela Maciloni f. 153
 *Promut *mul.* 5253
 Puci genet. *423. 447
 Puzi genet. 2380
 *Puliana 2178
 Πυρρεος Iustanus Appian. Hisp. 56
 *Pusica 590
 Pyrrusus Celtiber Val. Max. III 11. 21
 Quadanie? Nummus n. 188
 Quico Inscr. Hisp. christ. 97
 Quingua Inscr. Hisp. christ. 31
 *Quistricia Inscr. Hisp. ekrist. 96

- *Quruci Capitonis f. 716
 *Raerns 5863
 Ranto *mul.* 2825
 *Rappa *mul.* 1012
 Reburris (Lat.) 382, 868, 2404, 2679, 2680, 2853, 2941, 4007, 4169, 5334
 Reburrina 4268
 Reburras (Latin.) 152, 411, 448, 450, 871 bis, 886, 938 = 5343, 1569, 1987, 2387, 2393, 2394 a, 2482, 2616, 2667 j, 2941, 3053, 3570, 4143, 4157, 4169, 4236 = 4257, 5261, 5700, 5707, 5769, 6088 C. III 5087 dipl. XXI C. V 4936, 4968, 5118, 5137, 5199 XII 328, 3315, 3340, 5686 740, 5951
 Reburas C. III 847
 Reburras Ari... 6290
 R. Camali 2447, 5609
 R. Doequiri 448
 R. Magilonis f. 3051
 R. Magnonis f. 734
 R. Melmani f. 2803
 R. Taporí f. 881
 R. Vacisí f. 5353
 Reburras Coroturetis f. mil. coh. I
 Lucensium Hispanor. Bramb. 1235
 Reburra *2566
 Rectugnus Magilonis f. Segontilieses eques ala Longiniana Bonnae *Bonn. Jahrb.* XCIII 1892 p. 193
 Rhoctogenes Centobrigensis Val. Max. V 1, 5 Numantinus Val. Max. III 2 ext. 7
 Ρηκτογένης ὁ Κεντῶνιος Numantinus App. Hisp. 94
 Rectugenus [Reitugenus?] 2403 = 5558, 2907, *5750, 6294
 *Retugenus Bomari f. 2324
 Rhyndacus Uxamensis Sil. III 388
 Salla *vir.* Inscr. Hisp. christ. 23 a
 Samacia 844 S. Perecati f. 764
 Samaius 3679
 Sambarulla 5944
 *Sancius 432
 *Sangenus 2817
 Saracnio 5989
 *Sarracurega *mul.* Inscr. Hisp. christ. 182
 *Saugen... 5285
 *Savigi[us] 5070
 Saunus 1302
 *Secenus Fuscí 5333
 Secovesos *Sens. Lour(i) f. 2871
 *Segovetis (gen.) 2855
 Segei (gen.) 2698
 Seget(ius?) *Bol. de la Acad.* XX 1892 p. 540
 Segilus 4338 [Se]gilus 6118
 *Sego 2946
 Segontius v. in Indice c
 Seiti (gen.) 779, *785
 Senario *mul.* 5856
 Sergeton *mul.* 2114
 Setal, Settal *vir.* Nummus n. 98^bc
 *Siaeo 2976
 Sica Melonis f. 169 *Sice 2737
 Sigerus 2752
 Silliboris *mul.* 3351
 Silus 5735
 Simmodin *mul.* 1837
 Sipipes 2420
 Sirvando *mul.* 4406
 Sisanna *vir.* 2051 *Sisanna *mul.* 2368
 Sisbe Nummus n. 188
 Sisera Nummus n. 188
 Siseanba Hannonis f. *vir.* 1594
 Siseia 3310
 *Sisena 1523 Sisen[na] *vir.* 5450
 Sisipo Nummus n. 127
 *Sisiren? Nummus n. 120 22 k
 Siseu Nummus n. 188
 Sitionis Sitionia 5210 (= 140)
 Sogalus 4417
 Sornica *mul.* Inscr. Hisp. christ. 160
 Sosimilos 3295
 *Sosunus 425 Sosumu 5856
 *Sotargi... 2484
 *Suaricus 5787
 *Sueninus Asedi f. 6249 3
 *Sudero *mul.* 2183
 Sufun *mul.* 3510
 *Sulo 4404
 *Summoi *mul.* 1750
 Sunna *vir.* *757, 1302, 4980
 Sunna Casali f. 5577
 S. Cilici f. 784
 *S. Reburri 886
 S. Useiti f. 785
 Tacillus 5230 (= 338)
 Tagana 897, 938 = 5343
 Talabarus 171
 Talavus 776, 2442, 5750 cf. 413
 Talevus 5350
 Tallicus 172 Talticus 5301
 *Talarus 413, 776
 Talotius 5232
 *Tamarus 2942
 Τάμπος Κελύου υἱός Lusit. Phlegon macrob. 1
 Tancinus 119, 286, 307, 352, 386, 647, 664, 681, 684, 740, 753 = 5297, 770, 798, 853, 868, 942, 947
 Tanc(inus) *vir.* Nummus n. 31^ae
 Tanginus 255, 298, 413, 457, 674, 903, 5010
 Tancinus Amaonicum Anio 5773
 T. Dovilonis f. 802
 T. Laeari f. 770
 Tancina 947 = 5344
 T. Paulli lib. 446
 T. Tancini f. 770
 Ταγγίνος Λύστραρχος Appian. Hisp. 77—80
 Tannegadina 3796
 Tannegaldunis *vir.* 4040
 Tannegiscerris *vir.* 3794
 Tannepaeris *vir.* 5840
 Tapilus Luni f. 5304
 Tarcinus 3984
 Tarq... 2227 *Tarquinus Caturoni 2430
 Tartessos *vir.* Sil. XVI 465, 509
 Tascacerris *vir.* 2067
 Tavacca *mul.* 3875
 Taurocutius Apollae f. 5556
 Τάυταλος Viriati successor App. Iber. 72 (75)
 Τάυταλος idem Diod. XXXIII 1, 4
 Tautius Asclepiades 5692
 Tea 5742 Maxsuma Teia 5307
 Teida Longani uxor 6295
 Teda *vir.* C. V 5072
 *Tela...dole 6
 *Tellicius Rufei f. 906
 Temisus Sil. I 431
 *Terpalius 3984
 Terpulia Sauni f. 1302
 Tetis (genet.) 5781
 Theron Hisp. Sil. XV 477
 Thurrus Celtib. regulus Liv. XXXX 49, 4 cf. Turains cet.
 Tiogilus Caesaris f. 2698
 Titicus 5447
 Titilicuta *mul.* 2295
 Titullo *mul.* 2807
 *Tocidius Inscr. Hisp. christ. p. 116
 *Tognia *vir.* 1616 Togus... 5469
 Toloco *1389^{add.} 3450
 Tonceta 296 Tongeta 295, *417
 Tongeta Aluqui f. 5248
 Tongeta Tancini f. 5349

- Andoxus Roschach n. 139
 Andoxponni *vir*, dat. Mur. 1402, 5
 Ande Ane Sorine Roschach n. 124
 Annico Mogillonis filia) C. XII 3407
 *Annous Sacaze p. 7, 6
 Argeſis *vir*, Luchaire p. 46, 11
 [A]rvercio nomin.? Jullian n. 869
 Asſpercius Bladé p. 138, 160
 Aterta *mul.*, Jullian n. 139
 Atioxus, Atioxta Jullian n. 200, 201
 Atixis *vir*, genet. Luchaire p. 46, 13
 Attaceo *vir*, genet. Attaceoni *Bull. des Antiq. de Fr.* 1880 p. 219
 Attai Origis f. *vir*, dat. Bladé p. 50, 58
 Atturita Jullian n. 174
 Aturenus C. XII 2920
 Aucasi *vir*, genet. Bladé p. 56, 64 cf. p. 203
 Avirhous Bladé p. 23, 11
 Axionnis *vir*, genet. Sacaze p. 11, 30
 Axionnus C. XII 3215
 Axto Uri lib(ertus) *Bull. épigr.* II 1882 p. 183
 Baesella *mul.*, Sacaze Luchon p. 79, 43
 Baiexei *Ae... censoin... filiae Bladé p. 58, 71
 Bais... har... Luchaire p. 46, 14
 Balluca *gens*? Barry *Rev. archéol.* XVI 1867 p. 372
 Bambix Publi lib(ertus) Roschach n. 94
 Bambix Sori f(ilius) Roschach n. 103
 Barhosis *vir*, genet. Roschach n. 130
 Batrus Coni f(ilius) [Batrusconi? *dat.*] Jullian n. 213
 Belest(i) *vir*, genet. Jullian n. 213
 Belex Belexonis f(ilius) Sacaze p. 19, 62
 [B]elexonis Luchaire p. 52, 107
 Belexcia Dunai filia) Bladé p. 163, 203
 Belexonis *vir*, genet. Frossard *dieu* Erge p. 12, 11
 Belleiorigis *vir*, genet. Sacaze Luchon p. 78 adn. 4
 Berhaxis *vir*, genet. Roschach n. 169 Sacaze p. 77, 41
 Bihoscimnis *vir*, genet. *coll. d'Agos* p. 4, 4
 Bihotarris *vir*, genet. Roschach n. 82
 Bihoxsus [Bihorus? Bihotus? Roschach n. 121] Sacaze p. 77, 41
 Bilaisis *vir*, genet. Roschach n. 159 Sacaze *hist. de Luchon* p. 44, 58
 Bilcaisio *vir*, C. XIII 5018 [ex Holdero]
 Boubelex Harbel-ysis f(ilius) Sacaze Luchon p. 79, 43
 Boneconis *vir*, genet. Sacaze Luchon p. 25, 6
 Bonnexis Amandi f(ilius) *coll. d'Agos* p. 12, 40
 Bonnoris Dunohorigis f(ilius) Luchaire p. 48, 28
 Bonstlexsi *mul.*, dat. Luchaire p. 53, 116
 Bontar Hotarris f(ilius) Sacaze Luchon p. 69, 33
 Bonten... Luchaire p. 48, 30, 31
 Bonxorius [F]austi f(ilius) *Rev. archéol.* XVI 1860 p. 489 *coll. d'Agos* p. 10, 31
 Bonxsoni Bo... f. *vir*, dat. Sacaze *hist. de Luchon* p. 41, 51
 Bonxsus Dannadini f(ilius) Roschach n. 151 *coll. d'Agos* p. 6, 9
 Bonxus Roschach n. 137
 Borroconis *vir*, genet. Sacaze *hist. de Luchon* p. 26, 8
 Borsei *vir*, genet. Sacaze *hist. de Luchon* p. 43, 56, 44, 57
 Borso Adeitui f(ilio) dat. Barry p. 29 Luchaire p. 48, 35
 Bortossi *vir*, genet. Bladé p. 42, 46
 Bussullus C. XII 80
 Cambuxa Bladé p. 166, 207
 Cison Senhennis f(ilius) Roschach n. 152
 Gison Coni f(ilius) Roschach n. 150
 Κίτων C.V p. 720
 Cisonten Cissonbonnis fil(ius) Sacaze Luchon p. 26, 7
 Cissonbonnis *vir*, genet. Sacaze Luchon p. 26, 7
 Condaí filia) *vir*, genet. Bladé p. 26, 19
 Condannossi filia) Sacaze Luchon p. 79, 43
 Coni *vir*, genet. Roschach n. 150 Jullian n. 213
 Conisonnus Jullian n. 238
 Cucurus Sacaze p. 7, 12
 Cundueseni *vir*, genet. Roschach n. 152
 Dannadionis *vir*, genet. Roschach n. 151
 Damoni *vir*, genet. Sacaze civit. Consor. p. 23, 57
 Dannonia Harspi filia) Roschach n. 93
 Dannorigis *vir*, genet. Roschach n. 154
 Sacaze civit. Consor. p. 10, 47
 Deri *vir*, genet. Bladé p. 45, 51
 Derro Borroconis f(ilius) Sacaze *hist. de Luchon* p. 26, 8
 Donni *vir*, genet. Sacaze civit. Consor. p. 10, 47. C. XII 3591
 Donnia Bladé p. 118, 130
 Dunai *vir*, genet. Bladé p. 163, 203
 Duniosi *vir*, genet. *coll. d'Agos* p. 20, 4
 Dunohorigis *vir*, genet. Barry p. 26 Luchaire p. 49, 48
 Dunohoxsis f(ilius) *vir*, genet. Roschach n. 21
 Dunomacius Toutannorigis f. Sacaze civit. Consor. p. 23, 57
 Ebel[o] *vir*, Roschach n. 165 Sacaze Luchon p. 64, 27
 Edumnis *vir*, genet. Sacaze *inscr. des Pyr.* p. 8
 Edunn Da... [f(ilia)] uxor Sacaze *hist. de Luchon* p. 41, 51
 Eliamarus Ocar... Sacaze Luchon. p. 27, 9
 Eloni *vir*, genet. Sacaze Luchon. p. 69, 33
 Ennebonus Luchaire p. 49, 52
 Epaimaigi *vir*, genet. Barry p. 29
 Erdabelix *vir*? *coll. d'Agos* p. 9, 27
 Erdemius Erdesci f. Roschach. n. 137, 139
 Ereseni Halsconis *mul.*, dat. Sacaze Luchon p. 68, 32
 Erhexsoni Hotarris f(iliae) uxori Luchaire p. 53, 118
 Erianos Serionis Sacaze *inscr. des Pyr.* p. 6
 *Ettaoherri *vir*, genet. Bladé p. 59, 75
 Gelais Borsei f(ilius) Sacaze *hist. de Luchon* p. 43, 56
 Gerexo Calvi filia?) Barry p. 27 *coll. d'Agos* p. 7, 18
 Germo (Cerno?) *mul.* C. XII 4919
 Gison v. Cison
 Hahami Serani filiae dat. *coll. d'Agos* p. 20, 2
 Hahanten filia Sacaze *hist. de Luchon* p. 42, 54
 Halaisio *vir*, dat.? Sacaze civit. Consor. p. 19, 54
 Halsconis *vir*, genet. Sacaze Luchon p. 68, 32
 Halscotarris Barry p. 5 Luchaire p. 49, 58
 Hanaconis *vir*, genet. Sacaze *hist. de Luchon* p. 29, 24
 Hannac *vir*, nomin. Sacaze p. 15, 45
 Hanarro Dannorigis f(ilio) dat. Roschach n. 154 Sacaze civit. Consor. p. 10, 47

- Hanna *mul.*? Roschach n. 143 Sacaze p. 11, 31
- Hannaxsus Ai...onis f. Roschach n. 145 Sacaze p. 11, 30
- Hanni *vir.*? *mul.*? *coll. d'Agos* p. 30, 36
- Harbelex Harsi f. Roschach n. 114
Harbelexis gen. et. Sacaze *Luchon* p. 79, 43, 83, 45
- Harsi f(ilius) Roschach n. 114
- Harsori *vir.* dat.? *coll. d'Agos* p. 20, 4
- Harspi f(ilia) Roschach n. 93
- Hautensoni Halseotarris f(iliae) Barry p. 5, Luchaire p. 53, 119
- Heraus *vir.*? Sacaze p. 20, 71
- Herossis *vir.* gen. et. Mur. 1558. 10
- Holox *Rev. epigraph.* 1885 n. 518
- Hontharr(is) Barry p. 33 Luchaire p. 50, 66
- Horeola Soriolitonis f(ilia) Jullian n. 256
- Hortus Luchaire p. 50, 71, 72
- Hotarri Oretarris f(ilio) dat.
Hotarris f(ilius) gen. et. Sacaze *Luchon* p. 69, 33 Luchaire p. 50, 70
- Hotazaradus C. XII 404
- Hannu Ulohoxis fil(ius) Roschach n. 170 Sacaze p. 11, 31
- Igilli *vir.* gen. et. Bladé p. 50, 58
- Ilai *vir.* gen. et. Bladé p. 45, 50
- Illixo C. XII 5686 436 Illoxonis *vir.* gen. et. Sacaze civit. Consor. p. 23, 57
- Iurberrixo *vir.*? dat., deus? Sacaze p. 10, 26 Fita (vallis de Aran) *bol. de la Acad.* II 1882/3 p. 370 XI 1887 p. 327
- Iunnosí *vir.* gen. et. Luchaire p. 50, 74
- Indedi *vir.* gen. et. C. XII 3746
- Inderea Indereilli f(ilia) Jullian n. 257
Intercillus Jullian n. 259
- Inescato *mul.* Bladé p. 138. 160 cf. *Nescato*
- Irieconis *vir.* gen. et. Sacaze civit. Consor. p. 23, 57
- Lauro Montani f(ilius) Bladé p. 51, 60
- Leducei *vir.* gen. et. Jullian n. 300
- Leiturro *vir.* C. XII 2921
- Lemiso *vir.* C. XII 3809
- Lexeia Ombexonis f(ilia) Roschach n. 111
Lexeia Odanni f(ilia) Luchaire p. 53, 122
- Lohisi f(ilia) *vir.* gen. et. Roschach n. 118
- Lohitton f(ilio?) *vir.* dat. Barry p. 29 Luchaire p. 50, 75
- Mogillo C. XII 3407
- Monsus Taurini f(ilius) *coll. d'Agos* p. 5, 10 Luchaire p. 50, 77
- Nahantenn *mul.* Roschach n. 160
- Narhousus Luchaire p. 51, 78
- Nescato *mul.* dat. (?) Luchaire p. 54, 124 cf. Inescato
- Neurocini Sendi f(iliae) Sacaze civit. Consor. p. 29, 62
- Noniconius Jullian n. 156
- Ocar... *vir.* Sacaze *Luchon* p. 27, 9
- Odanni *vir.* gen. et. Luchaire p. 51, 79
- Odoxo *vir.* dat. Barry p. 29 Luchaire p. 51, 80
- Ogilolus Jullian n. 278
- Oghassis f. *vir.* gen. et. *coll. d'Agos* p. 3, 3 Sacaze *fauc. dieux* p. 3
- Oiso Oll... filiae *mul.* dat.? Bladé p. 47, 55
- Ombexeo *vir.* Luchaire p. 51, 81
- Ombexonis *vir.* gen. et. Roschach n. 111
- Onatedonis *vir.* gen. et. (civis Bellovacus) Jullian n. 58
- Oretarris *vir.* gen. et. Sacaze *Luchon* p. 69, 33
- Oreuari *vir.* gen. et. Bladé p. 56, 69
cf. O... arrus C. III 4947
- Organno *vir.* dat. Mur. 1492. 5
- *Origis *vir.* gen. et. Bladé p. 50, 58
- Oro Pelexennis *mul.* nomin.? Frossard *dieu Erge* p. 12, 11
- *Osaherr... f(ilius) Ettaroherri Bladé p. 59, 75
- Osson *vir.* nominat.? Luchaire p. 51, 85
- Saleduna Ilai f(ilia) *mul.* Bladé p. 45, 53
- Sambo Tauri f. *vir.* dat. Bladé p. 45, 51
- Sannuaci *vir.* gen. et. Jullian n. 139
- Sembeconisa Herossis f(ilia) Mur. 1558. 10
- Sembhedonis *vir.* gen. et. Bladé p. 127, 141
Sembetennis *vir.* gen. et. Roschach n. 82
Sembetten Bilohocinnis f. *mul.* *coll. d'Agos* p. 4, 4
Sembet... Luchaire p. 51, 93
- Sembexsonis *vir.* gen. et. Luchaire p. 52, 94
- Sembus Sacaze *hist. de Luchon* p. 44, 57
Sembí f. Roschach n. 185
- Senari Eloni f. *mul.* dat. Sacaze *Luchon* p. 69, 33
Senarre C. III 4917
- Sendi *vir.* gen. et. Sacaze civit. Consor. p. 29, 62
- Sendonna *mul.* Jullian n. 252
Sendonna *mul.* Jullian n. 176
- Sendennis *vir.* gen. et. Roschach n. 152
- Senico Senixsonis f. Mur. 1492. 5
- Senius Roschach n. 143 Sacaze p. 11, 31
- Senixsonis *vir.* gen. et. Mur. 1492. 5
- Senorucci *vir.* gen. et. Jullian n. 95
- Sentro *vir.*? C. XII 2927 *mul.* C. XII 4533
- Seranti *vir.* gen. et. Bladé p. 55, 67
Serani *vir.* gen. et. *coll. d'Agos* p. 20, 2 Seranus in Hispania frequens
- Serionis *vir.* gen. et. Sacaze *inscr. des Pyr.* p. 6
- Serranoni Bellehorigi f. *vir.* dat. Sacaze *Luchon* p. 78 abn. 4
- Silabina Bortosi filia Bladé p. 42, 46
- Sil-y Epaimaizi uxor Luchaire p. 54, 126 cf. 127, 128
- Sintaugus Leducei filius Jullian n. 309
- Sinturo *vir.* *Bullet. épigr.* I 1881 p. 165
- Siora *mul.* Jullian n. 323
- Sirico *vir.* C. XII 2965
Siriconi *vir.* gen. et. *Bullet. des Antiq. de France* 1880 p. 219
- Sonuti *vir.* gen. et. Bladé p. 55, 67
- Sori *vir.* gen. et. Roschach n. 103
- Sorinianus *coll. d'Agos* p. 11, 37
- Sorinus, Sorine (*mul.*) Roschach n. 124
- Soriotoni f. *vir.* gen. et. Jullian n. 256
- Sosomnis *vir.* gen. et. Roschach n. 128
- Sulla *mul.* Jullian n. 154
- Tagassi *vir.* gen. et. C. XII 3903
- Talsconis *vir.* gen. et. Bladé p. 26, 19
- Talsca *mul.* Bladé p. 55, 66
- Tarcus C. XII 3965
- Tarrois *vir.* Bladé p. 26, 19
- Tautius Bladé p. 46, 52
- Titiluxa Soemuti f(ilia) Bladé p. 55, 67
- Theia Votonnae filia C. XII 840
- Toetti *vir.* gen. et. Jullian n. 19
- Torstegzinno Urupalis filio Bladé p. 44, 49
- Tottonis *vir.* gen. et. Sacaze civit. Consor. p. 29, 62
- Toutanorigis *vir.* gen. et. Sacaze civit. Consor. p. 23, 57
- *Ulixionis *vir.* gen. et. C. XII 2909
- Ulohoxis *vir.* gen. et. Roschach n. 170 Sacaze p. 11, 31
- Unagi *vir.* gen. et. Jullian n. 7
- Unagilla *mul.* Bladé p. 43, 47

Votonna <i>vir.</i> ? C. XII 980	Uria Rufi filia Sacaze <i>hist. de Luchon</i> p. 28, 18	Urupalis <i>vir.</i> genet. Bladé p. 44, 49
Uria Harbelexsis (filia) Sacaze <i>Luchon</i> p. 83, 45	Uriaxe Humosi filia Luchaire p. 54, 129	..arbelsis <i>vir.</i> genet. Sacaze <i>hist. de Luchon</i> p. 43, 45

c. Nomina hominum Hispanica ex locorum nominibus derivata

Afer 658. 1596. 1674. 2159	Celto C. XII 2523	1942. 2013. *2576. 3249. 3592.
A. Albini f. 685	Celtus 755. 1391. 5238. *5250	3896. *5891
Afra 160. 201. 934. 2077	C. XII 2928. 4278	Maurus *Caudi f. 731
Africanus 2195. 5396. 5969	Celta <i>mul.</i> Jullian n. 274	M. Peregrini f. 1991
Ammaia 5002 Ammaea 5222 = 5100	Ce[?]tius Cilini f. 5310	Maura 514. 720. 915. 1205. 1350.
Arabus 3183	Cessitanus 3927	1453. 1942. 2356. 3403. 3559.
Astur 2604. 2605. 6260 9	Cilinus 5310	3633. 3781. 3942. 5317. 5417. 5490
A. Turei f. 745	Cim(ber) 2373	M. Mailonis f. 660
Asturia <i>mul.</i> 5650	Crovesica 5740 cf. Corovescum Index II	Meidubri genet. 458
Atacina (ab Atace fluvio Narbonensis)	Durius Sil. I 438	No[?]licus 5682
Emporiis 4627	*Eburianus 2764a	Ocellia 375
Auscus 2929. 5813	Eburinus Inscr. Hisp. christ. 81	Paescus 2706 Paesica 2856
Bedunus 2507	Equesus C. 2968	Pellus, Pellius v. Index a
Betouna 2861 Betunia 2788	Gaulinianus 6284	Picentinus 4564. 6338 n
Bracarius 496732 = Inscr. Hisp. christ. 193	Helenus 377. 3436 Elenus 5812	Pisirus *418. 790
Britto 952. 1072. 6311	H. Talavi ser. 2442	Pisirus Mebdi f. 5580
Brito *3122. 3255	Helena Alacisii 930	Pisira Cancili f. 772
Britta 1335. 5812	Helena 377. 2215	Pisiria Nav[ac] 5252
*Caelenicus 2568	Helene 388. 537. 5691. 6011	Segisamus 5713. 5741
Callaecus 114 r. p. s. sive lib. 353	Hiberus 2080. 3389 C. XII 828	Segontius 818. *2946. 5808. 5821.
Callaeca Corneli Fusci 556	Hiber 4067	5828
Cantaber 2957. 2971. 3135. 3199.	Hibera 3491	Segontius Ambati Vecti f. 2956
4191. 4970 nr. 5772. 5795	Hispanus 283. 1166. 1981. 2025. 2117.	S. Segon[?]i f. 2946
C. Elguisnio L.(aci) puer 3061	2129. 2397. 2934. 3261. 3379.	S. [T]ammari f. 2942
C. Tritai f. 2953	3612. 4556. 5365 = 5108. 5770.	Sicoris Sil. XVI 476
Cantabrinus 5495	5924	Sidonia 5189 = 122
Celtiber 2545. 4464. 4472. 5881. 6067	Ispana 2680	Silur 5923
Celtibera C. Iuli Clumeni f. 3132	Hispanus Avellicus 5875 = 3133	Taporus 881. 1018
Celtica 5667 = 2902	Σπαρβς Lusitanus Plut. Sert. 11	Tormogus C. VI 24162
Celtilla C. XII 646	*Italus Cili f. 443	Vallata 1798
Celtitanus 2326. 4967 17	Annia Laietana 6171	Vasconius 6340 = 3222
Κέλτιος Ἡελλένος ὄνός Hispan. Phlegon	Limicus 3034	Vetto 201. 529. 601. 823. 829. 1074
macrob. I	Maurus 514. 865. 1328. 1462. 1487.	= 1075. 3844

Vocabula Graeca, Punica, Turdetana

Βόωνος Nummus n. 2	<i>ablr</i> Nummus n. 136	litterae Turdetanae (cf. proleg. p. XXXII)
Ἐμπ(ορ)ίτων n. 5	<i>agdr, agadir, egadir</i> n. 154	Nummi n. 142. 145. 147. 148. 149.
Λογγίσιπυλῆτων n. 2	<i>absm</i> n. 112	150. 151. 152. 153
Λογγίσιπυλῆτων n. 2	<i>aiptqr</i> n. 156	
Μα(τα)ίαν n. 30	<i>altha?</i> n. 139	
Ἰσθῆτων n. 3	<i>lotig</i> n. 157	
litterae Graecae inscriptionis LV	<i>mlka</i> n. 138	
	<i>ses</i> n. 137	
	litterae Punicae inscriptionis LIX. LX	

PLEASE DO NOT REMOVE
CARDS OR SLIPS FROM THIS POCKET

UNIVERSITY OF TORONTO LIBRARY

UTL AT DOWNSVIEW
D RANGE BAY SHLF POS ITEM C
39 14 06 09 018 7